This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

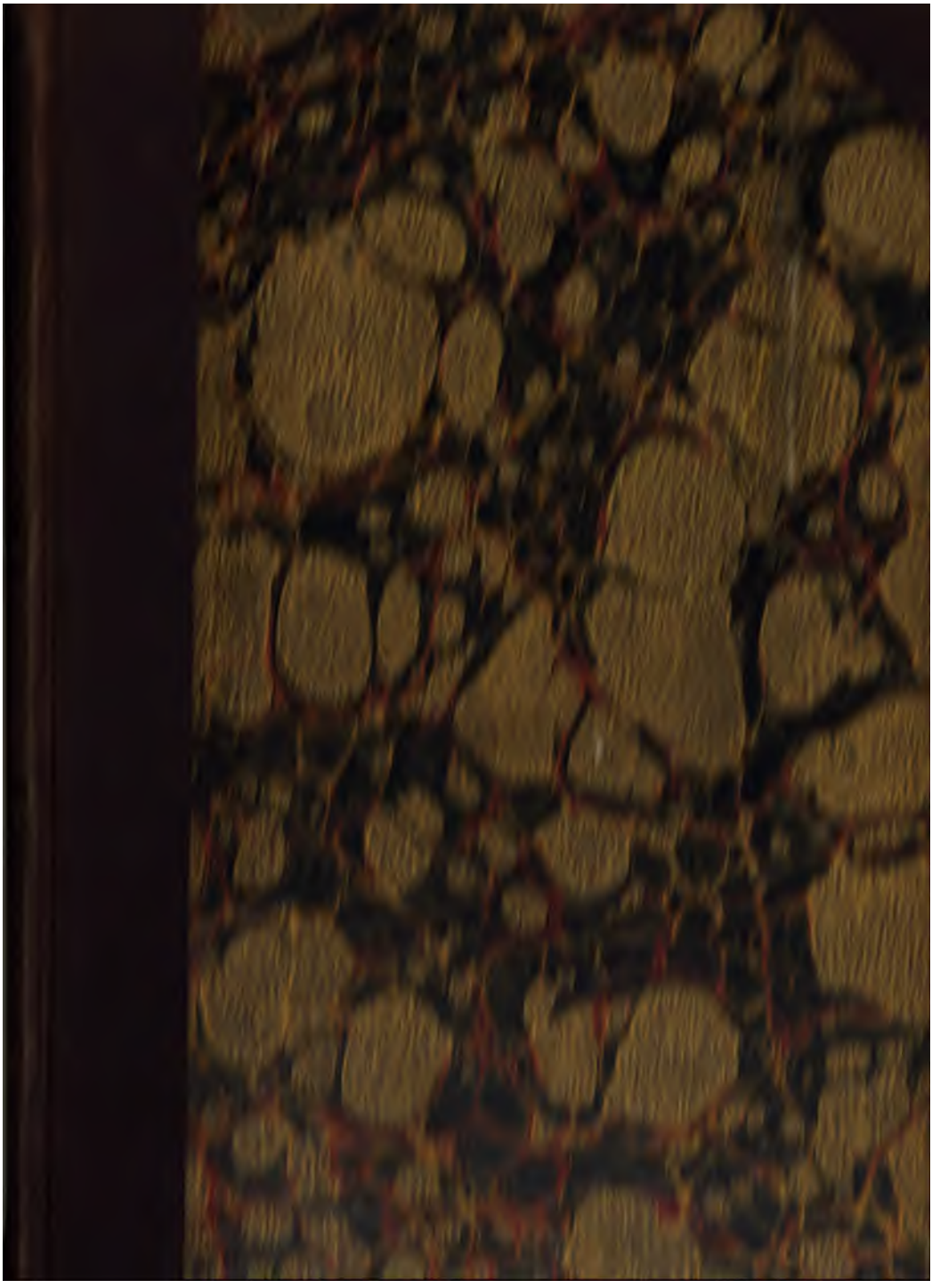

Sor. 2385. e. 20 e.

= K. 9. 26

pp. 3, 89

CODEX DIPLOMATICUS NEERLANDICUS.

VERZAMELING VAN OORKONDEN, BETREKKELIJK DE VADERLANDSCHE GESCHIEDENIS.

UITGEGEVEN

DOOR

HET HISTORISCH GENOOTSCHAP,

GEVESTIGD TE

UTRECHT.

TWEEDE SERIE.

DERDE DEEL. IN TWEE AFDEELINGEN.

EERSTE AFDEELING.

UTRECHT,
KEMINK EN ZOON.
1855.

OUDE KRONIJK VAN BRABANT.

MEDEGEDEELD DOOR

Jhr. C. A. RETHAAN MACARÉ [1]).

Adam genuit Seth. Qui Caynan. Caynan genuit Malaleel. Qui et genuit Jareth. Jareth genuit Enoch. Qui et genuit Matusalem. Mathusalem genuit Lamech. Lamech genuit Noë. Noë genuit Sem, Cham et Japhet. Cepit Noë colere terram et plantauit vineam, sed ignorans vim vini, inebriatus est. Unde de peccato ebrietatis ex. ..... dormiens in tabernaculo suo nudatus est, sic pudenda eius patuerunt ..... sequitur ebrietatem sicut libido sacietatem. Sem cum vidisset ... verenda nudata, irridens nunciauit hoc fratribus suis. Sem illi pallium ..... et euntes retrorsum, ne viderentur, et operuerunt verenda ..... quo patet, quod viri nondum vtebantur femoralibus, id est bracis. Et ..... cum didicisset Noë, que fecerat ei Cham, maledixit cum sua ....., benedixit Sem et Japhet. De his tribus totum genus humanum ..... de eis exierunt lxxii generationes, s. de Japhet xv, de Cham ..... de Sem xxvii. Et adhuc vivente Noë, secundum Josephum, noti sunt de tribus ..... viginti quatuor millia virorum, praeter mulieres et paruulos. Habentes supra se ..... Supra filios Sem Jethram. Supra filios Japhet Suffene ..... Nemroth filius Chus filii Cham. Qui Nemroth gigas plus ..... venerunt a Noë auo suo et reg-

1) Zie daaromtrent het medegedeelde in de *Kronijk* jaargang 1852, bl. 427, en *Kronijk* jaargang 1853, bl. 151.

nauit supra omnes generationes suas ..... cogebat homines ignem adorare. Iste Nemroth eruditus fuit ..... sapiente, de quo Moyses tacet. Qui Jonicus astrono ..... quosdam euentus prouidet, maxime de ortu et occasu quatuor regnorum ..... Daniël prophetauit. Iste Nemroth edificauit Babiloniam magnam. Cuius (filius) Belus, primus rex Assyriorum fuit. Belus genuit Niniuen, qui ciuitatem Nineuam aedificauit. Qui Nynus genuit Trabetam, qui fugiens ex natali solo timore Semiramis, edificauit in Affrica ciuitatem Treueris, etc. De genenatione Sem supersedere volo, persequendo generationem nobilem Japhet.

Japhet vero filius Noë xv generationes nobiles habuit, qui omnes venerunt in Europam et Frigiam. Ex quibus generasionibus reges Franciae, reges Hispaniae, reges Brittanniae imperium Romanorum, Tartarorum, Turchorum, regna cuncta Norica, scilicet: Vngarie, Bohemie, Gothorum, Dacorum, etc. duces Brabantie et Hollandie cum plerisque aliis ducatibus propagati et originem sumpserunt. Que superdicte generationes, eligentes terras suas, fecerunt ciuitates et castra, in quibus se ipsos et bona eorum possent tueri, quod vnus aduersum alium insurrexit, rapinas faciendo, homicidia committendo et vi se mutuo proprias terras spoliando.

Suffene, filius Japhet, accepit terram suam juxta mare Creton Italicon, ibi ciuitates et castra construxit. Tyras, filius Japhet cum generatione sua occupauit Traciam, quam ex suo nomine sic appellauit. Et isti regebant alios, qui descendebant de Japhet. Iste Suffene genuit Tytam et Helenum. Tytam mansit dominus in Creta, et Helenus in Ytalia, de quo infra dicetur. Tytam genuit Amphyon. Amphyon genuit Celyum. Celyus genuit Saturnum. Saturnus genuit Jouem, virum protentem, qui postea supremus deus erat dictus supra gentiles; cuius generationem hic dimitto, et dicam de Heleno, qui Italiam regebat, et rex ibidem sedebat et ita Saturnus in Cretam. Sed tum cronice non tenent, quod deberent vocari reges. Helenus genuit Phebum. Phebus genuit .... majorem sui

temporis. Eusebius dicit capitulo lxxviij, quod Hercules cum ..... Atheum interfecit, Ilium vastat. Atheus genuit Pelium. Pelius genuit Janum. Janus genuit Tusconem. Tusco genuit Italium et ab eo Italia nomen accepit. Italius genuit Pelium. Pelius genuit Janum secundum. Janus secundus genuit Italicum, qui mansit dominus in Italia. Italicus ..... qui fuerunt magni domini. Primus filius nomine Celyus duxit in vxorem ..... regis Grecorum, ibique mansit dominus. Hic Celyus genuit Iracum ..... Phoreneum, qui primo posuit jura in Grecia. De istis supersedere ..... filius Italici erat Tyeras nomine, qui postea in Thracie dominus erat et g....., qui fecit ciuitatem Athenieneum. xxxv anno Moysi, Cycrops reg..... a quo usque ad capitiuitatem Troye numerantur anni tricenti septuaginta quinque ..... isto Cycrope incepit regnum Atheniensium, secundum Eusebium capitulo xlviii ... ... filius Ytalici vocabatur Janus 3us sicut auus suus. Hic mansit rex ..... patrem. Janus 3us genuit tres filios. Primus erat Parthon ..... Tricolonius 3us, Janus 4us et iste Janus quartus mansit rex Italie. Janus 4us genuit Athlantem gigantem, qui fuit ita magnus, quod gentiles dixerunt ... iacere in Hispania, sicut vnus magnus mons, et dicitur etiam quod portat celum Athlante et fratre ejus Permetheo. Permetheus fuit temporibus ..... regis Egiptiorum, scilic ettempore Joseph, ut habetur in Eusebio, capitulo xxx..... frater Permethei, princeps astrologomii fuit, qui ob eruditionem ..... est sustentare. Euripides autem montem esse altissimum affirmat ..... Nota quidam scribunt Permetheum et Athlantem fuisse tempore Egip- ..... vt in Eusebio, capitulo xlv, scilicet tempore natiuitatis Moysi. Athlas genuit duos filios, s. Jasonem et Dardanum. Hic Dardanus fuit valde molestus et austerus patremque offendebat, quia fratrem suum interfecit, de quo conterriti erant multi et tunc fugebat in Dardania, que est in Frigia, quam terram sic ex suo nomine nominauit, ut habetur in Eusebio, capitulo lv. Dardanius, Jouis filius, Dardaniam condidit. Hic Dardanius duos filios genuit. Primus fuit Eructonius, qui reg-

nauit in Dardania, ut habetur in Eusebio, capitulo lxij, Secundus filius fuit Tros, qui regnabat in Dardaniu, a quo Troiani nominati sunt, ut habetur in Eusebio, cap. lxvi. Etiam ciuitatem Troiam condidit, et in ea primus rex fuit. Ista ciuitas postea erat destructa a Jasone et Hercule, quam Priamus rex postea reparauit et multum ampliauit. Dardanius filius Jani quarti genuit Tros. Tros autem primus rex Troye genuit Ylium, regem Troye secundum. Et secundum Eusebium iste Ylius genuit Laomedontem et vnam filiam nomine Esionem, quam Thelamon duxit in vxorem. Laomedon 3us rex Troye genuit Priamum, magnum regem, qui post mortem patris sui Troyam renouauit et multum ampliauit, ut non erat in toto orbe ciuitas tam magna, et pulchritudo ejus pulchritudinem omnium ciuitatum totius mundi precellebat. Hic Priamus magnus rex Troye quartus duxit in vxorem Heccubam, de qua genuit Hectorem, Paridem, Deisibum, Helenum et Troylum et tres filias, scilicet: Eleuza, Cassandra et Polixena. Priamus rex genuit Hectorem nobilissimum. Qui Hector fuit xxus, qui descendebat de Japhet, filio Noë. Et isti viginti regnauerunt mille septingentis et triginta annis. Et bene scitur quod tunc temporis homines multum longius viuebant quam post natiuitatem Christi, vel etiam post illud tempus quum Troya erat destructa. Hec sunt nomina filiorum Priami regis ex concubinis numero xxx: Odinal, Anthonius, Exdriam, Dorascarus, Deluris, Sinseleus, Quintileus, Modemus, Cassibilaus, Dimadaron, Pictagoras, Acimalor, Heliastras, Menelaus, Ysidorus, Caricas, Celidomas, Emargoras, Median, Sardus, Margariton, Achilles, Bruaraus, Mathal, Almadiam, Dulgas, Cedor, Dersulis, Fauol, Dulces, Godelaus.

Hector, filius Priami, regis Troianorum primogenitus, duxit in vxorem Andromatam, de qua genuit filios et filias, quorum vnus filiorum Francio erat nominatus, qui postea cum Anthenore et xii Troianorum post destructionem Troye fugiebat, et cum eo Thurcus vir sapiens et fortis cum eorum nauibus applicuerunt in mare Alcanay, et erant gigantes viginti annos et vnum, juxta

regnum Traciae per Paludes Meotides et illi magnam inopiam sunt perpessi. Deinde venerunt in terram Ysaurie anno xiij° Sampsonis, judicis Hebreorum, mansueruntque ibidem quiete per decem annos vsque in 2° anno Hely sacerdotis judicis Hebreorum, ibique ciuitatem edificauerunt, quam ob sui memoriam Sycambriam vocauerunt, in qua multis annis habitauerunt et in magnam gentem coaluerunt. Et post hoc Turcus nimis molestus factus, Francioni patri suo ita ut filius absque iurgiis manere non poterant, quare ab inuicem se separuerunt. Turcus vera cum populo suo pergebat in terram, que iam Turchia vocatur, quo nomine suo sic appellabat.

Francio vero filius Hectoris, expulso Turco filio suo, mansit dominus in Turchia, genuitque Hectorem 2um.

Hector 2us, Francioni genirori suo succedens, 2us dominus Ysaurie xxxi dominio suo prefuit annis, s. a 3° anno Hely sacerdotis vsque ad xxxiiii annum eiusdem Hely. Hic duxit in vxorem quamdam virginem, cujus pater erat dominus Cecilie. Sed vtrum rex vel princeps aut cuius nominis fuerat, non inuenitur, ex qua genuit Troylum huius nominis primum.

Troylus, huius nominis primus, 3us dominus Ysaurie Hectori patri suo succedens. Duxit in vxorem dominam de Salemen, de qua genuit Francionem 2um et Priamum primum. Hic regnauit in Ysauria lvj annos, a xxxiiij anno Hely sacerdotis vsque ad xxx^{um} anuum regis Saul, primi regis Judeorum.

Francio 2us, 4us dominus Ysaurie, patri suo succedens, mansit dominus in Ysauria, quam per se integraliter retinens, fratri suo Priamo nichil relinquendo; quapropter Priamus cum populo suo nauigando recessit a fratre suo Francione et applicuit in terra Pannonie, volensque ibidem habitare, sed princeps terrae illius cum suis consilium iniens, eos in terra sua perseuerare non permisit, resistenciamque magnam contra Priamum et suos bellando fecit; in quo quidem bello multi Pannonienses torruerunt, quapropter princeps Pannonie pacem cum Priamo pepigit, dans ei filiam suam in vxorem et terram

habitacionis concessit eidem ultra aquas Danubii ad aliam partem Pannoniae populique Priami accipientes sibi vxores in eadem terra, habitauerunt ibidem per multos annos, et fiebant patentes valde vsque ad tempus Gratiani imperatoris, qui eos expulebat cum imperaret anno Domini ccc°xlvi°. Iste Priamus fuit sextus natu de Priamo magno, rege Troianorum, et quartus a Francione filio Hectoris, qui de Troya cum populo suo fugebat.

Priamus, filius Francionis secundi, habitare cepit ultra Danubium anno c°xviii° post decessum a Troya, scilicet tempore Saul, regis Hebreorum. Et usque nunc omnes appellabantur Troiani. Sed postea vocabantur Sycambri propter prefatam magnam ciuitatem, que vocabatur Sycambria, quam fecerant Troiani, in qua habitauerunt, ut supra dictum est. Jam dicendum est de istis Sycambris, sicut gesta eorum canunt secundum historiam Johannis clerici, secretarii ciuitatis Antwerpiensi, qui hoc inuenit in certis scriptis, scilicit Archani picta ..... Platonis, Ysidori et etiam Sabii de sapientibus Atheniensibus, Diogenis de Michenis et illius sapientissimi Tulii, qui plane in suis libris ... cum dicitur, conscripserunt. Priamus vero iste sedebat in Sycambria ... Pannonia xxvij annos, a decimo anno Saul regis Hebreorum vsque ad xvij annum regis Dauid filii Yesse de tribu Juda. Hic Priamus 2us et primus dominus Sycambrie genuit ex vxore sua Eneam et Priamum.

Eneas, filius Priami, secundus dominus Sycambriorum et Pannoniensium regnauit annis lvi, scilicet ab anno xxiiij regis Dauid vsque ad annum xxxiij Salomonis regis Hebreorum, ducens in vxorem filiam patrui sui Francionis, qui dominus erat in Ysauria, ex qua genuit Priamum 3um et filiam nomine Elyadim, quam Parus filius Priami, fratris Enee, accepit in vxorem.

Priamus 3us et 8us dominus Sycambrorum et Pannoniensium prefuit populo suo annis xiiij, ab anno xxxiij° Salomonis, regis Hebreorum, vsque ad septimum annum regis Roboam, filii

Salomonis. Hic duxit in vxorem quamdam dominam, natam de Sicia, ex qua genuit Siluium Brabon. Tale vero nomen dedednnt parentes filio, quia natus fuit in terra, dicta Braboni, ad cuius honorem multi postdum vocati erant Siluii Brabon.

Siluius Brabon, primus dominus Sycambriorum et Pannoniensium quartus prefuit populo suo annis xlix, ab anno vii° regis Roboam, filii Salomonis, vsque ad xxxvi annum Aza, regis Judeorum quinti. Hic Siluius Brabon genuit ex vxore sua sex filios, quibus omnibus de propriis bonis non potuit prouidere. Idcirca dedit eis homines et naues, ut per mare nauigarent et remearent, donec et quousque sibi terras inuenirent, in quibus quiete permanere possent. Primus filius Wandalus cum populo suo nauigauit intra Albiam et Danubium, filios obtinens illic magnam patriam, de qua venerunt Wandali, sic nominati, qui postea a Justiniano imperatore erant destructi. Secundus filius, Siluius Brabon Polex dictus, cum populo suo venit in terram Poloniae, quam ex suo nomine Poloniam appellauit. Tertius Siluii Brabon, Rusius est nominatus. Hic peruenit in terram, quam de nomine suo Rusyam nuncupavit. Quartus filius Himus nuncupatus cum populo suo veniebat per Paludes Meotides in quamdam terram vacuam, quam de nomine proprio Hûmûsyam vocauit, a quo postea Huni cum rege eorum Atthila venerunt, qui terram Gallie et Almanie vbique destruxerunt. Quintus filius Siluii Brabon fuit Frixius, qui perueniens in Frisiam terram, ipsam ex nomine suo sic intitulauit. Sextus vero filius Brabon Siluius est vocitatus, propterea quod reges Latinorum Siluii vocabantur.

Brabon Siluius primus et quintus Sycambrorum et Pannoniensium terram suam regebat xxxv annis, ab anno xxxvi Aze regis Judeorum vsque ad quintum annum Joram, septimum regem Judeorum. Hic genuit duos filios et quatuor filias, que nupte sunt cum nepotibus suis in terra sua, fecitque generos suos in eadem terra, attamen valde potens permanens. Hectorem primogenitum suum terre sue relinquebat heredem et

dominum. De secundo vero filio Brabon Siluii, Johannes clericus nichil ponit in cronica sua, sed dicit magister Richardus, cronographus Philippi Francorum regis, quod anno octingentesimo nonogesimo quinto ante natiuitatem Christi, hoc fuit circa tempus Hectoris, sexti domini Sycambriorum, cuius frater videtur esse Yber dictus, venerunt virgenti quatuor milia a Sicambria, habentes principem nomine Yber et transeuntes Almaniam, Germaniam ac Austrasiam, deuenerunt in Galliam, ibique remanentes sedem apud Luteciam constituerunt, et a Paride Alexandro, filio Priami regis Troianorum, sibi nomine imponentes se Pariseos vocauerunt, vnde sic ciuitas Lutecia Parisius nomen accepit. Hii sub Romanis longo tempore quietam vitam ducentes vsque dum venerunt ... cum tribus ducibus, scilicit: Marchomiro, filio Priami ducis, et Zermone filio Athenoris ac Gemebundo duce. Hii tres duces Francos eduxerunt. Venientes autem in Gallias inuenerunt apud Parisias gentes de generatione Troianorum, qui eos honorifice receperunt.

Hector, 3us dominus Sycambrorum et Pannoniensium, sextus filios Brabon Siluii primogenitus, prefuit populo suo annis xxxiiii, ab anno 5° Joram, regis Juda, ad annum xxiii Joas decimum regem Judeorum, et genuit Francionem Brabon dominum succedentem.

Francio Brabon, primus et septimus dominus Sycambriorum et Pannoniensium, regnauit lxxvi annis, a xxiii anno Joas regis Judeorum usque ad xxxii Azarie, qui et Ozias appellabatur regis Judeorum duodecim. Hic genuit Troylum et filiam vnam mire pulchritudinis, que Ylia vocabatur, quam Mars miles fortis et magnus duxit in vxorem, ex quibus nati erant Remus et Romulus, qui postea Romam fundauerunt, quadringentis et viginti sex annis euolutis post destructionem ciuitatis Troye.

Troylus primus, octauus dominus Sycambrorum et Pannoniensium, prefuit populo suo annis xxxii, ab anno xxxii Azarie regis Judeorum xiii. Hic genuit filium Troylum nomine Brabon. Anno xxvii° huius Troili, Remus et Romulus, filii sororis eius Ylie, condiderunt Roman et perfecerunt.

Brabon 2us, ix^{us} dominus Sycambrorum et Pannoniensium, regnauit annis septem, a xii$_o$ anno Joachim vsque ad 3um annum Achas, regis Judeorum xv^{um}. Hic genuit nomine Siluium Brabon 2um, sibi principatu succedentem.

Siuius Brabon 2us, x^{us} dominus Sycambrorum et Pannoniensium, prefuit populo suo annis lx, ab anno 3° Achas, regis Judeorum, usque ad xviii annum Manasses, regis Judeorum xvii. Et usque ad annum xiiii^{um} Nummi, regis Romanorum secundi. Hic genuit filium, nomine Hectorem Brabon tempore istius Siluii. Brabon Romulus apud palladem capreae nusquam comparuit, suadente Julio ... proconsulo quirini nomine consecratus est. Mortuo Romulo, per aliquas dies senatores rempublicam rexerunt atque vnum annum expletum, quibus tempus interregnum appellatum est Romanorum. Senatores autem vno. Post senatores regnum Romanorum regnauit Numma Pompilius annis xl^{o}, qui incepit regnare anno 4° Manasses. Iste Numa Pompilius duos annos anno addidit, Jannarium et Februarium, cum antea illud tempus decem tunc mensas fuissent.

Hector Brabon 2us, xi^{us} dominus Sycambriorum et Pannoniensium, rexit populum suum annis xxxvii, ab anno xviii Manasses regis Judeorum xvii^{i} vsque ad quinquagesimum quintum annum dicti Manesses, et ab anno xiiii secundi regis Romanorum. Hic genuit duos filios, scilicet: Demophontem et Palamidem. Demophon veniebat Romam, ubi quosdam nepotes sui Romulus et Remus erant domini. Anchi Marcii filiam in vxorem (duxit), ex qua genuit Tarquinium, qui postea per lx annis factus erat rex Romanorum. Et secundum Eusebium, Anchus Marcius, Numme Pompilii ex filia nepos, rex Romanorum 4us.

Palamides primus, xii^{us} dominus Sycambriorum et Pannoniensium, custodiuit et defendit contra hostes terram suam lxi^{o} annis ab vltimo anno Manasses regis Judeorum xvi. Numerum enim regum Judeorum amplius non recitabo, sed reges Romanorum numerum meum complebo. Cepitque enim Pala-

mides preesse populo suo, anno xi Tulii Hostilis, regis Romanorum tercii, vsque ad annum septimum Tarquinii Prisci, regis Romanorum quinti. Hic genuit tres filios, scilicit: Brabonem Siluium, Deyphebum et Paridem. Brabon primogenitus successit patri in principatu. Deyphebus pergebat in Daciam, quam sibi approprians ac castra et ciuitates ibi faciens, terre illius dominus permansit. Pariis applicuit in quandam insulam Ponti nominatam, ubi Pilatus postea missus fucrat, instituens ibidem regnum. Tempore huius Palamidis regnauit Rome Tullius Hostilius, 3us rex, et Ancus Marcius, 4us rex Romanorum, et Tarquinus Priscus, quintus rex Romanorum. Hebreorum Juda xixus regnauit Joathas menses tres, post quam xxus regnauit Elyachim annis xi. Anno 3o Elyachim, regis Juda, Nabugodonosor, rex Babilonie, Judeam capit, etc.

Brabon 3us, xiiius dominus Sycambriorum et Pannoniensium, regebat terram suam annis lvi, ab anno viio Tarquinii Prisci, regis Romanorum quinti, usque ad annum xxvium Seruii, sexti regis Romanorum, qui regnauit annis xxxiiii. Hic Brabon Siluius genuit duos filios, Priamum 3um et Dyomedeum. Qui Dyomedeus applicuit per mare in Affricam, ubi fortissimam fundauit ciuitatem, quod thesaurum magnum secum detulit, quem frater suus Priamus ei dederat, qui successerat in dominio. Tempore enim istius Brabonis Siluii, Tarquinius rex Romanorum capitolium Roma construxit, arcum edificauit} numerum senatorum auxit, ludos instituit. Hebreorum Juda xxius regnauit Joachim qui et Iheconias. Hunc rex Babilonie captum pertrahit. Hebreorum Juda xxiius regnauit Zedechias. Babiloniae prophetabant Daniel et Ezechiel, et Iherusalem ab Assiriis capta est, et Judeorum regnum defecit.

Priamus 3us, xiiiius dominus Sycambriorum et Pannoniensium, regnauit annis quinquaginta, scilicit: a xxvi anno Seruii, sexti Romanorum regis, usque ad xxiiii annum Tarquinii Superbi, septimi regis Romanorum. Hic genuit Philimeum. Tempore huius prophetabat in Judea Aggeus et Zacharias et Jhezus, filius Jozedech et Zorobabel regis generum filius Salathiel clari ha-

bentur. Qui et principes fuerunt eorum, qui regressi sunt in Judeam.

Philymeus primus, dominus Sycambriorum et Pannoniensium xv^us^, prefuit populo suo annis xxx, ab anno xxiiii^o^ Tarquinii, septimi regis Romanorum, vsque ad vltimum annum Cambises regis Persarum et Medorum, qui regnauit annis octo. Jam per Romanorum regum numerum capere non queo, quia post Tarquinium consules et alii regere ceperunt usque ad Julium Cesarem; sic per numerum regum Persarum procedam. Hic Philymeus tres genuit filios: Priamum, Archadium, Macedonam. De isto Macedone descenderunt Machedonii. Qui et Macedo genuit Philippum, patrem Alexandri Magni. Archadius veniebat in Archadiam; ibi multa gesserat bella, antequam terram optinuit. Dum autem eam habebat, primus dux ibidem fuit. De isto Archadio duce legitur Julium Cesarem, Romanorum imperatorem, monarcham primum descendisse. Tempore istius Philymei Jheremias prophetauit.

Priamus 4us, xxi^us^ dominus Sycambriorum et Pannoniensium, terram suam xx rexit annis, ab vltimo anno Cambises, secundi regis Persarum et Medorum, vsque ad xx annum Darii, quarti regis Persarum et Medorum. Hic genuit filium nomine Brabonem et vnam filiam pulcherrimam nomine Polexenam, quam Danabus, rex Egiptiorum, duxit in vxorem. De qua genuit Neptanabum, patrem Alexandri magni, ut quidam scribunt. Tempore huius Priami apud Hebreos pontifex maximus, Jhesus, filius Josedech et princeps gentis Zorobabel clari habentur et in 2° anno Darii, regis Persarum et Medorum, templum Domini Jherusalem extruitur, a Zorobabel et consummatur anno 4° Darii regis.

Brabon 4us, xvii dominus Sycambrinorum et Pannoniensium, regnauit annis xi, a xx^o^ anno Darii, quarti regis Persarum, usque ad xiii annum Artaxersis regis, qui Longimanus cognominatur, regis Persarum et Medorum septimi. Hic genuit Laomedontem, qui patri successit regnando. Tempore huius Brabonis regnauit Perses Darius rex 4us, annis xvi et Xersis,

5us rex Persarum, annis xx, et Artebanus mensibus vii, et Artaxersis annis xiii. In vltimo vero anno Brabonis Olimpiadis peperit Alexandrum Magnum, dccxci annis post destructionem Troyae.

Laomedon primus, xviii dominus Sycambrinorum et Pannoniensium prefuit populo suo annis xxiiii, ab anno xiii Artaxersis, regis Persarum, usque ad xxxvii annum supradicti Artaxersis, regis Persarum. Hic genuit septem filios, quos in terra propria vxorauit, quorum primogenitus Pelius post patrem dominus constituitur. Scribitur hoc tempore Esdram et Neemiam de Babilone fore reuersos.

Pelius primus, xix dominus Sycambrinorum et Pannoniensium, lxviii annis regebat, a xxxvii anno Artaxersis usque ad annum xxxv Artaxersis, qui cognominatus Amemon, Persarum et Medorum regis xi. Hic genuit duos filios Troylum et Hybertium, qui cum populo suo nauigauit in terram, quam de nomine suo Hybernium appellauit. Tempore istius Pelii Egiptus recessit a Persis. Reuersis Judeis de captiuitate, Judeis non regis sed pontifices prefuerunt usque ad Aristobulum, qui cum dignitate pontificis etiam regale sibi cepit vsurpare vocabulum.

Troylus 2us, xx dominus Sycambrinorum et Pannoniensium, rexit terram suam xlii annis, ab anno xxxv Artaxersis, regis Persarum xi, usque ad annum quintum Darii, filii Arsanii xiiii ac vltimi regis Persarum. Hic genuit Priamum succedentem dominum. Tempore huius Troyli Judeorum pontifex maximus Jaddus clarus habetur, cuius frater Manasses templum in monte Garizim construxit. Et xxxvii anno eiusdem Troyli Alexander, Philippi et Olimpiadis filius, vicesimum etatis annum gerens, Macedonibus imperare et regnare incepit. Septimo anno regni sui Alexandriam in Egipto condidit. Nec mora Babiloniam obtinuit, interfecto Dario. In quo Persarum regnum destructum et finitum est.

Priamus quintus, xxi dominus Sycambrinorum et Pannoniensium, regnauit septem annis, a quarto anno Darii vltimi

regis Persarum usque ad xi annum Alexandri Magni, regis Macedonum xvi. Hic genuit Francionem 2um. Tempore huius Priami Alexander Magnus, xxxii etatis sue anno, apud Babilonem moritur. Post quem translato in multos imperio diuersi regnauerunt. Hinc Alexandrinorum nascitur regnum, quod est in Egipto, et per diuersas gentes, quas Alexander tenuerat, diuersi regnauerunt. Primus namque in Egipto apud Alexandriam regnauit Ptholomeus, Lagi filius annis xl.

Francio 3us, xxiius dominus Sycambriorum et Pannoniensium, prefuit populo suo annis ix, ab xi anno Alexandri Magni vsque ad octauum annum Ptholomei, primi regis Alexandrinorum. Hic genuit Brabonem quintum, post eum dominum.

Brabon quintus, xxiiius dominus Sycambrinorum et Pannoniensium, rexit tunc quatuor annis, ab octauo anno Ptholomei, primi regis Alexandrinorum, vsque ad xii annum eiusdem Ptholomei. Hic Brabon genuit Siluium Brabon.

Siluius Brabon 3us, xxiiiius dominus Sycambrinorum et Pannoniensium, regebat populum suum annis xxi, a xii anno Ptholomei, primi regis Alexandrinorum. Hic genuit Brabonem Troylum, dominum succedentem. Eodem tempore Judeorum pontifex maximus, religiosissimus et piissimus Simon, Onye filius, clarus habetur. Post Eleazarus frater ejus suscepit templis ministerium, filio eius Onya paruo admodum derelicto. Brabon Troylus sextus, xxvus dominus Sycambrinorum et Pannoniensium, regnauit annis xxxiii, xxxiio anno Ptholomei, primi regis Alexandrinorum, usque ad xxvum annum Ptholomei Philadelphi, secundi regis Alexandrinorum. Hic genuit Brabonem septimum.

Brabon septimus, xxvius dominus Sycambrinorum et Pannoniensium, rexit populum suum xxii annis, a xxvo anno Ptholomei Philadelphi, secundi regis Alexandrinorum. Hic genuit Brabonem vii.

Brabon septimus, xxvius dominus Sycambrinorum et Pannoniensium, rexit populum suum xxii annis, a xxvo anno Ptholomei Philadelphi, secundi regis Alexandrinorum, vsque ad

annum xiii Ptholomei Euergetes, tercii regis Alexandrinorum. Hic genuit Brabonem octauum. Tempore predicti Brabonis, Ptholomeus Philadelphus Judeos, qui in Egipto erant, liberos esse permisit. Et Eleazaro pontifici multa Jherosalem et in templo Domini donaria vasa transmisit, Judeorum pontifex, post Eleazarum, auunculus eius Manasses.

Brabon octauus, xxvii dominus Sycambrinorum et Pannoniensium, prefuit populo suo xvi annis, a xiii anno Ptholomei Euergetis, tercii regis Alexandrinorum. Hic genuit Priamum, sequentem dominum. Eodem tempore Judeorum pontifex Onyas, Simonis Justi filius, clarus habetur. Cuius enim filius Simon non minori gloria fulget.

Priamus sextus, xxviii^{us} dominus Sycambrinorum et Pannoniensium, rexit populum suum xxviii annis, a tercio anno Ptholomei Philopatri, quarti regis Alexandrinorum. Hic genuit Hectorem 3$_{um}$, succedentem dominum. Tempore huius Priami Judeorum pontifex maximus Onias, filius Simonis, insignis habetur, ad quem Lacedomorum rex Arius legatos mittit.

Hector 3us, xxix^{us} dominus Sycambrinorum et Pannoniensium, regnauit xxxi annus, a xiii anno Ptholomei Epiphanes, quinti regis Alexandrinorum, usque ad xx annum Ptholomei Philometer, sexti regis Alexandrinorum. Hic genuit Brabonem nonum. Tempore huius Hectoris Onias sacerdos, assumptis Judeorum plurimis, fugit in Egiptum, et a Ptholomeo honorifice susceptus et, concedente rege, templum extruxit in Egipto simile templo Judeorum, quod permansit usque Vespasianum, Romanorum imperatorem.

Brabon ix^{us}, xxx^{us} dominus Sycambrinorum et Pannoniensium, rexit nisi quatuor annis, a vicesimo anno Ptholomei Philometri vsque ad xxxiiii annum ipsius Ptholomei. Hic genuit Priamum septimum, successorem suum.

Priamus septimus, xxxi^{us} dominus Sycambrinorum et Pannoniensium, regnauit xix annis, a xxiiii anno Ptholomei Ptholometer, sexti regis Alexandrinorum. Hic genuit Francionem, 3um post eumdominum. Tempore huius Priami Anthiochus rex Sirie,

victo Ptholomeo Philopatre, Judeam sibi sociat, et scopa superato, Syrie vrbes recipit et Judee voluntate coniungitur. Anthiochus in amiticiam Ptholomei regressus, pacem cum co pepigit et Cleopatra, filia sua, vxore ei tradita, datis nomen Syriam, Fenicem, Samariam, Judeamque concedit. Anthiochus Epiphanes post Seleuchum cognomento Philopatrem annis xii regnauit in Siria, et legem Judeorum impugnans omniaque sordibus ydolorum complens, in templo Jouis Olimpii simulachrum ponit; verum Mathathias, sacerdos Judeorum, leges patrias vindicat, aduersus Anthiochi duces arma corripiens. Quo mortuo, ducatum Judeorum suscipit filius eius Judas Machabeus.

Francio 3us, xxxii dominus Sycambrinorum et Pannoniensium, rexit populum suum xx annis, ab viii° anno Ptholomei Euergetes, ... regis Alexandrinorum, usque ad xxviii eiusdem Ptholomei. Hic genuit quatuordecim filios et quinque filias, quibus non omnibus de propriis hereditariis bonis commode potuit prouidere. Idcirco dedit eis thesaurum, ut sibi terras aptas captarent. Sic junior filius, nomine Brabon, pergebat in Greciam, illic duci Archadio seruiens.

Jam cessabo plus dicere de istis Sycambrinis et Pannoniensibus, quia ad materiam nostram amplius non deseruit. Manserunt tum dicti Sycambrini et Pannonienses vsque ad tempus Graciani imperatoris, et ex eis orti sunt multi adhuc nobiles principes, ut dictum est, scilicit: reges Francorum, Romanorum, etc. ac Sanctus Martinus, Turonensis archiepiscopus, de nobilibus Pannoniorum natus. Similiter et Sanctus Jheronimus, cardinalis et doctor ecclesie, et quam plures alii Sancti.

Brabon junior, quinquaginta sextus natus, a Noë filius fuit Francionis tercii, vir magni consilii, miles fortis et sapiens, sepius adiuuit ducem Archadie terram suam aduersus Romanos defendere, qui sibi eam subiugare conabantur. Quapropter dux Archadie, Brabonem plurimum diligens, sibi de vna nobilissima prouidit vxorem. Brabon vero decem annis post mortem patris sui reuolutis genuit ex vxore sua filium, nomine Brabonem Siluium. Et eodem anno Julius Cesar, filius ducis

Archadie, in eodem loco natus est, scilicet: in 2° anno Ptholomei, qui a matre eiectus decimus rex Alexandrinorum extitit. Brabon iste junior genuit adhuc filium, nomine Eneam, fratrem Brabonis Siluii.

Brabon Siluius, filius Brabonis filii Francionis, accepit Eneam fratrem suum et pergebat cum Julio Cesare, misso a Romanis, ad debellandum Alemannos et Gallos. Ibi Brabon multa obsequia Julio Cesari impendit. Quapropter Julius Brabonem multum dilexit et eum in consocium accepit. Deinde venerunt ad Agrippinam, nunc Coloniam super Renum appellatum. Hoc regnum Agrippinense Julius Cesar optinuit, rege eorum necato. Hic sororem habuit nomine Silvanum, virginem pulcherrimam, quam, eo recedente, apud patrem suum, ducem Archadie, relinquebat. Eo tempore in domo patris sui mansit quidam nobilis vir, Karolus nomine, miles audax, strenuus et potens, cuius pater, similiter Karolus nomine, in Gallia apud Nouimagium castrum moram traxit, potens, diues ac magnus dominus illius terre, vt quidam scribunt, natus de prosapia Troianorum, cuius patrem dicunt fuisse Pharamunt, qui habuit quatuordecim filios. Credo tum eum fuisse de Pannonia ex illis Troianis, et quod Pharamunt debet esse Francio, xxxii^us^ dominus Sycambrie, qui tot filios habuit.

Karolus, inquam istius Karoli filius, apud patrem de libidinosa vita erat infamatus, eo quod virgines nobiles violasset et maritatas contra voluntatem maritorum oppressisset. Quare pater eius ipsum a terra sua relegando, misit eum ad ducem Archadie, ut sibi seruiret. Eo vero tempore dum sic apud ducem Archadie steterat, Zwanam, ipsius ducis filiam, ad eius traxit amorem, ita ut impregnata domum patris occulte relinquens, cum Karolo ad terram patris sui Karoli peruenit. Et in via Zwana peperit filium, nomine Octauianum, in loco Brabancie prope Octauiam siue Tungris, qui Octauianus postea in magnum principem, scilicet Romanorum imperatorem exaltatus est. Quod quidem Romanorum imperium lvi magnifice rexit et defendit annis. Iste Karolus junior adhuc duas genuit

filias, Octauianam et Zwanam. Zwana postea per Julium Cesarem, auunculum suum, data fuit Braboni socio eius in vxorem, ut suo tempore infra statim declarabitur. Hic Brabon origo constructionis castri Antwerpiensis fuit, et hoc sic:

Julius Cesar, postquam Agrippinam obtinuit, Brabonem socium suum ibidem capitaneum reliquit, cum suo exercitu ad Britanniam proficiscens, ut illos imperio suo subiugaret, et peruenit ad fines Neruiorum, que terra incipit in Ardenna et finitur in Flandria, iuxta castrum, nomine Gandauum, quod Julius Cesar construi iussit. Gayum illic castellanum constituens jubensque ob nomen suum et sui castellani dictum castrum Gandauum, Theutonice Ghent, appellari. Eo quod vterque eorum Gayus diceretur, Julius Cesar dictus fuit Julius Gayus. Deinde apud Cassele cum populo suo hyemauit. Eodem tempore Eclipeus dux factus in Junonia, duxit in vxorem sororem Bruti domini de Sclauonia, per eam sperans exaltari, ut Cesari resistere posset, quum toto sibi corde displicuit, quod Julius Cesar nomen Sclauorum suppeditaret et Thuringiam in regnum exaltaret. Quare Brutus Cassius et Eclipeus, Braboni regi Thuringie clam inuidentes, amiciciam et amorem simulantes, ad Brabonem regem profecti sunt, requirentes ipsum ut cum eis iter ad Cesarem arriperet, timore compulsi Cesari obsequia impendere cupientes. Cum a fide dignis animaduerterant, Julium Cesarem a Gandauo vsque Britanniam permeasse, ut ipsam, armata manu, Romano imperio subiicet. Hic Julius, priusquam Britanniam intraret, fieri iuxta Mare decreuit Occeanum turrim fortem, bonam et magnam, quam turrim Bonen iussit nominari, eo quod fortis et bona fuerat. Et nunc ciuitas est ibi in vera Picardia Bonen, siue Bolonia nuncupata, et illic populum suum aduentantem expectans, hyemauit. Eo tempore quidam ex maioribns Cesaris, nomine Crassius, dux potens, illic ab hac luce discessit, quem Julius in monte excelso, secundum consuetudinem Gentilium, fecit sepeliri, namque mos Gentilium magnates in montibus excelsis aut summitatibus castrorum, seu domorum sepeliri supra tumbam defuncti arbores plantando,

quibus crescentibus mortuorum amici mortuos cum Diis exaltatos esse putabant; et ex nomine dicti Cassii mons ille Cassel a Cesare est nominatus. Brabon igitur, rex Thuringie, putans Brutum Cassium et Eclipeum non rancore sed amicitia ad eum peruenisse, peticioni eorum obtemperans cum ipsis ad Cesarem proficiscitur. Iter autem simul facientes relatum quorumdam audierat, quemdam gigantem, Antigonum nomine, fortem et magnum in terra Arundinis apud aquam Scaldam nomine, moram facere, neminem illuc transire permittens, nisi pro thelonio dexteram manum dicto giganti contribuer et, aut a gigante interficeretur, aut cum eo confligare oporteret, quum quamplurimos occiderat. Brabon tamen, nullo modo potencia aut magnitudine dicti gigantis exterritus, ipsam terram Arundinis voluit peragrare, quia ut intellexit de Louanio ad Gandauum propinquior sibi via esset. Brabon igitur rex, videns campum magnum in viam et desertum Arundine plenum dixit: »Quum hanc viam poterimus permeare, timeo in confinibus istius terre magnam aquam existere." Vnus autem ex familiaribus terram cognoscens, aquam magnam, Schaldam nomine, locum illum habere. Et quod gigas in litore aque moram traheret, a permeantibus dextram manum in thelonium recipiens. Rex vero Brabon, terram Arundinosam fore cernens, suis aiebat comitibus: »Merito hec terra, terra Arundinis debet vocitari." Quare adhuc in hodienum diem Rietlant appellatur.

Peruenit autem rex Brabon cum suis sodalibus ad aquam nomine Schaldam, in cuius litore gigas in turri forti manebat. Et dumt ransfretare Schaldam cupiebant, seruos illic gigantis inuenerunt, vetantes ne aquam transuolarent, nisi prius dextram manum in thelonium contribuerent.

Rex autem Brabon cum suis se clientibus gigantis opposuit, thelonium dare recusans, potencia aquam transmeare intendens. Famuli vero gigantis Brabonem loqui audientes, ad palatium ictum faciebant, ut gigas eis auxilium facere acceleraret. Quo ictu audito, gigas per fenestram aspexit, et dum Brabonem et suos vidit, »dixit: Expectate ad vos veniam, plures namque

manus mihi deficiunt." Gigante autem veniente, Brabon suis dixit consociis: »Vadam expugnare gigantem."

Familia autem Brabonis, sentes fellis in corde gerentes, rudebant Braboni, ne se giganti opponeret, sed quod omnes vnanimiter gigantem expugnarent, ut sic facilius per eos vinceretur; sed Brabon videns gigantem aduenire in eum, lancem prosiliit et ad terram ipsum prostrauit, et priusquam gigas, mole corporis grauatus, a terra surgere potuit, rex Brabon ab equo descendit et gigas, fuste magno in manu accepto, ictum Braboni dare cupiuit, sed Brabon resiliit et gigas ictum suum in terram percussit. Quo facto rex Brabon, mox gladio euaginato, crus gigantis amputauit, ex quo icto gigas cum clamore valido in terram cecidit. Quo clamore audito, seruitores gigantis festinanter aduolabant, suo domino opitulamen prestare volentes; sed consodales Brabonis seruitoribus gigantis resistebant, ut eorum dominum a morte et manu gigantis poterant liberare.

Brabon autem viriliter gigantem occidit, caput et manum sibi gladio amputando et manum in Arundinem proiecit. Videntes autem serui gigantis eorum dominum morti traditum aufugerunt. Consocii vero Brabonis aduenientes, nomen Brabonis exaltarunt, facta sua bellicosa commendantes.

Mortuo igitur gigante profecti sunt Brabon et socii sui iuxta litus aque, illic templum quoddam constructum inuenientes, quod vnum de familiaribus ingredi iubebant, perscrutantem quale ydolum in templo illo colebatur. Qui rediens suis nunciauit dominis, quod Mars, Deus belli, ibi veneraretur. Brabon igitur, tota sua familia in campo relicta, templum ingreditur Martem, Deum belli, adorando de victoria sibi concessa Diis gratias referendo. Et dum feruenter sic oraret graui sompno deuictus, sompnum habuit, Diis suos preces placuisse et Braboni mortem suam pronosticarunt, videlicet quod traditorie ab hiis, quibus summe confidebat interficeretur. Ornone vero, frater Brabon, cum suis habitacionem gigantis intrauit, illic armigeros in custodes loci reliquendo. Quibus sic consummatis nauem cum suis intrauit, Schaldam transfretantes

usque dum venirent in locum desertum, Nemus siue Misericordia appellatum, et sic iter vsque Julium Cesarem arripientes venerunt in locum dictum Buenen, Cesarem illic comperientes. Cesar enim magno gaudio Brabonem cum suis recepit, singularem tum dilectionem et amiciciam pre ceteris dominis Braboni exhibendo.

Post hoc Julius Cesar Braboni et suis conquiritur qualiter binies Britanniam, nune Angliam, ingressus est, sed manu armata a Brittonibus expulsus, quare pro tercia vice Brittaniam ingredi proposuit, licet mortem subiret. Rex vero Brabon et sui auxilia Cesari vsque ad mortem Obtulerunt. Cesar contra Britanniam tercia vice armata manu ingrediens Brittanniam, nunc Angliam, deuicit ac Romano adiecit imperio. Deuicta Britannia, Cesar regreditur et perueniens ad quamdam speluncam latronum, latitantes ubi raptores et latrones interfecit et quamdam turrim illic construi iubebat, quam Thoraut voluit nuncupari. Dum autem Cesar et Brabon illic quiescerent, Brabon Julio retulit qualiter gigantem magnum in quadam terra Arundinosa necauit; quum idem gigas neminem turrim suam pertransire permisit, nisi sibi manum dextram in thelonium porrigeret. Quo audito, Julius Cesar locum hunc adire voluit. Ad quem cum peruenisset, summe sibi placuit, quare operarios illic venire mandauit, qui castrum ibidem construere deberent, quod Hantwerpiam, ex iactu manuum, voluit nominari, cum ipse gigas manus abscisas ibi in Arundinem proiicere consueuit, etiam quod ipse rex Brabo, dum manum gigantis amputasset, in Arundinem proiecit. Julius enim huic castro plurima priuilegia concessit et totam terram illam, ad modum Gentilium, consecrauit. Quare in hodiernum diem dicta terra sacrum imperium nominatur, et Brabonem marchionem et principem sacri imperii ordinauit, quo nunc principes terre illius in presenti fruuntur. De hiis igitur premissis circa Hantwerpiam iic habentur metra. Postquam res Azie ceciderunt, mille tricentis annis ante Jhesum sacra de virgine natum, hic fuit Antigoni casteel olim insigne gigantis, quem Brabo deuicit, de quo Brabonia

tellus Membus, (*sic*) inceptum magnis et turribus altis, cui nomen tribuit manuum violenta potestas, extra clima iacens iuxta Scaldam pelagusque fluctibus Occeani quatitur surgentibus ampli. Nunc vrbs insignis toto notissima mundo Cesaris excelsis olim dotata tropheis, et pelago et terre celo confisa sereno, in sterili terra locuples portus fluuiorum per mare, per terras, que questum gentibus affert, quo multi viuunt, multi ditantur, abinde. Imperialis hera sic est Hantwerpia vera.

Relicto igitur Brabone in supradicto castro, Julius Cesar vsque Galliam proficiscitur, et in via quadam habitacionem raptorum inuenit, raptores destruxit, illic castrum faciens edificari, quod castrum in presenti Cameracum nominatur. Dumque Brabon illic Cesarem moram facere intellexit, ad ipsum iter nauigio arripuit, perueniensque in quadam valle oloribus plena, vnum ex illis elegit, quem libenter sagitasset, ipsum Cesari cupiens presentare et propinare, sed olor siue cignus per diuersas aquas aufugit et apud castellum Nouimagium peruenit. Eundem semper cignum Brabo insequebatur, et dum apud dictum castellum, ut cignum caperet, peruenerat, quedam domina ex fenestra castelli respiciens videnque Brabonem olorem insequi, eum sic alloquitur: »Te miles, precor, ut cignum, quem insequeris, quietum contemplacione mei esse sinas." Brabon autem repente precibus dicte domine optemperauit, quare domina Brabonem rogauit, vt castellum intraret. Quod cum intraret, domina ipsum gaudenter recepit introgrando, cuius ex parte veniret et cui attineret. Brabon respondit quod Julio Cesari. Quo responso audito, domina Brabonem precatur, ut ipsam Cesari commendaret, paruam sibi eburneam cistulam donando, in qua quedam parua ymago argentea includeretur, que antea matri Julii Cesaris pertinebat. Qua ymagine habita, Brabon cum gratiarum actione domina reliquit, versusque Cesarem proficiscens. Et dum apud ipsum peruenerat, omnia que sibi in via acciderant enarrauit, Cesari cistulam eburneam presentando. Quam dum Cesar reserasset et in ymaginem aspexisset, mox a Brabone ad castellum Nouimagensem, in quo

dicta domina moraretur, duci cupiuit. Qui dum per Brabonem duceretur et castellum intraret, domina Nouimagensis Swana Cesarem fratrem eius hilarissime recepit, ei mortem mariti sui Karoli dolenter referendo et quod illic terras cum tribus liberis suis gubernaret. Querela sororis audita, Cesar dixit sorori, ut lamentari cessaret, quum non tantummodo sibi sed et liberis suis prouideret. Filium namque suum Octauianum in maiorem principem orbis exaltaret, Swanamque, eiusdem sororis filiam Braboni, quem pre ceteris viuentibus diligebat, tradidit in vxorem. Eundem insuper Brabonem Cesar inprimum regem Agrippinorum constituit; tali namque condicione, ut ipse et omnes sui heredes hoc regnum perpetuis diebus possidendo gubernaret, saluo tamen quod Swana, soror eius, etiam regina dicti regni Agrippinensis diceretur, partemque fructuum ex eodem regno sumeret. Tempore autem intermedio, quo Julius Cesar apud sororem suam quiesceret, castellum ipsius, quod Nouimagium dicitur, renouauit funditus et ampliauit, quod antea Magium dicebatur, jam Julius Nouimagium appellauit, quia de nouo fecit. Insuper Cesare a castello Nouimagensi cum suis recedente, eoque venacioni apud fluuiolum Dylie insistente, inuenit oratorium, in quo Gentiles Deos eorum laudabant, quod locus sibi placuit, instituit illic castrum fundari, jubens ipsum Louanium ex laude appellari.

Deinde Cesar in alium locum peruenit, in quo Octauianus, nepos eius, aquilam arcu sagittauit, quam Julio Cesari, auunculo suo, penetrauit In quo quidem loco Cesar quoddam castellum mandauit ordinari, nomen Aernschot, ex sagita aquile sibi imponendo. Octauiano vero, nepoti suo, aquilam nigram in scuto aureo pro suis armis tribuendo, quibus armis Cesares hodierna die fruuntur. Paulo post hec Julius Cesar sororem suam Zwanam dominam Nouimagensem relinquens, cum Brabone et Octauiano versus Ytaliam proficiscitur, et apud Romam urbem veniens. Pompeyus cum exercitu valido Cesari perrexit obuiam, cupiens sibi ingressum urbis manu armata vetare, sibique dominium imperii vsurpauit. Illic igitur Pompeyus et Cesar mag-

num inter se bellum habuerunt, in quo quidem Brutus et Cassius proditorie Brabonem, regem Agrippinorum primum, sororium Octauiani, anno vite sue quinquagesimo primo et sex mensium necauerunt, de cuius morte Octauianus plurimum dolens, maximam in Brutum et Crassium vindictam postea fecit. Cesar tum in prelio supradicto aduersus Pompeyum preualuit, et vrbem vi et potencia intrans, imperator permansit. Incepit autem Julius monarcha Romanorum primus imperare, anno xlvii ante natiuitatem Christi, et imperauit annis quatuor, mensibus septem, et ab origine mundi quinque milia centum nonaginta nouem annis, a bello vero Troiano et destructione Troye et usque ad natiuitatem Christi fluxerunt, secundum Orosium, anni xi^{c}lxix. Tempore istius Brabonis regnauit in Alexandriam Ptholomeus Dyonisius annis xxx; Cleopatra, soror Ptholomei, annis duobus. Orto enim bello ciuili, ut dictum est, inter Cesarem et Pompeyum, victus Pompeyus Alexandriam petit, ibique ab ipso Ptholomeo, a quo sperabat tueri, percussus interiit. Mox Cesar Alexandriam venit, cui Ptholomeus insidias parare voluit. Verum bello ei illato, Ptholomeus per Cesarem victus, in Nylo fluuio periit. Cesar, Alexandriam potitus, regnum Cleopatre dedit, cum qua consuetudinem stupri habuerat. Cuius tercio anno regni sui, ipse primus Romanorum singulare obtinuit imperium, a quo Cesares Romanorum principes sunt appellati. Cleopatra, regio comitatu vrbem ingressa, regnauit Alexandrie viginti duos annos. Porro Brabon, primus rex Agrippinorum, antequam cum Julio Cesare vsque Romam urbem perrexerat, ex vxore sua Swana filium, nomine Karolum, propter quum suum Karolum genetricis quidem sue patrem sic nominatum, qui 2^{dus} mansit rex in regno Agrippinorum.

Karolus primus, secundus rex Agrippinorum, regnauit in magna potencia nonaginta vno annis et cepit regnare anno primo imperii Julii Cesaris. Auunculus vero eius Octauianus amplicauit sibi regnum, ab aqua dicta Albia, siue Eluer, usque ad Scaldam et a mari Frisonum usque ad Viromandiam, et deinde usque ad Mare Occeanum.

Hic Karolus, secundum historiam Johannis clerici, qui allegat, Petrum Damiani ex vxore sua duos genuit filios, Tytum et Karolum Secundum, qui post mortem patris regnum Agrippinorum inter se diuiserunt. Tytus in Germania et Karolus in Agrippina regnauerunt. Tytus genuit Vespasianum Romanorum imperatorem, qui postea Iherusalem cepit et destruxit cum Tyto, filio suo. Postquam Karolus, filius Brabonis regis, quatuor annis et sex mensibus regnasset, Julius Cesar, abauiuculus eius, a conspiratoribus in capitolio occiditur, et anno xlvii dicti Karoli Jhesus Christus, Marie virginis filius, in Bethleem Jude nascitur, et septuagesimo nono eius anno sub Poncio Pilato crucifigitur. Anno Domini tricesimo nono Karolus, rex Agrippinorum secundus, obiit, cui successit in regno Karolus secundus, filius eius.

Karolus Secundus, tercius rex Agrippinorum, habuit terram suam inter Rhenum et Scaldam, inter mare Frisonum et Veromandiam, et a Veromandia usque ad Mare Occeanum. Et cepit regnare anno Domini xxxix° et regnauit xli annis. Hic genuit duos filios, Karolum et Brabonem. Hi duo fratres diuiserunt regnum post mortem patris eorum. Karolus mansit in Agrippina, et Brabon possedit Veromandiam usque ad mare Occeanum, que terra iam regnum Francorum dicitur. Romanorum septimus imperauit Vespasianus, frater Karoli supradicti regis, annis ix, mensibus xi, diebus xxii, in cuius vltimo anno Karolus rex moritur, cui successit in regno Karolus tertius, filius eius.

Karolus Tercius, quartus rex Agrippinorum, cepit regnare anno Domini lxxx et regnauit annis sexaginta quinque, et genuit filium, nomine Karolum Quartum. Tempore huius Karoli quarti Romanus octauus imperauit Tytus, filius patrui sui Vespasiani imperatoris, annis tribus, mensibus duobus. Sub eodem Karolo Traianus xi^us^ Romanorum, secundum Eusebium. Agrippine in Galliis creatur imperator. Dicit enim Vincencius in speculo, libro xxvi, cap. xii, Colonia postea dicta Agrippina ab Agrippa, genero Augusti, sed secundum historiam Treue-

rorum, quam Vincencius non videbat, dicitur Agrippiuam valde diu ante Julium Cesarem ortum habuisse, sed Colonia dicta fuit per Traianum imperatorem, qui ibidem colonos duxit, vnde Colonia nomen accepit. Anno Domini centesimo Sanctus Maternus, archiepiscopus Treuerensis, sedem episcopalem instituit Colonie, licet reges eorum nondum conuersi erant. Similiter Tungris constituebat sedem suam anno centesimo primo. Ipse demum Karolus, tercius rex Agrippinorum, anno quinto imperii Titi Anthonii ab hac luce discessit. Cui successit filius eius.

Karolus, 4us rex Agrippinorum, cepit regnare anno Domini centesimo xlv et regnauit decem annis. Sed quia in breui obiit tempore decreuerunt parentes, neminem amplius Karolum nominari; sequentem tamen regem, dicti Karoli filium, Karolum nominauerunt. In xvi° vero anno Titi Anthonii, Karolus, quartus rex Agrippinorum, mundum dereliquit. Cui filius eius, Karolus quintus, in regno successit.

Karolus Quintus, sextus rex Agrippinorum. Aliter tamen nominatus; nam, secundum historiam Johannis clerici, dum patri Karolo succedere deberet, Karolum Quintum nominarunt. Hic regnare cepit anno centesimo quinquagesimo quinto et regnauit annis centum et quinque, et genuit filium, nomine Karolum Sextum. In quarto vero anno Valeriani et Galieni, Romanorum imperatorum, Karolus, sextus rex Agrippinorum, ab hoc seculo discessit.

Karolus Sextus, septimus rex Agrippinorum, cepit regnare anno Domini cc°xl° et regnauit annis tribus. Hic Karolus septimo anno Valeriani et Galieni, Romanorum imperatorum, diem suum clausit extremum. Cui successit filius eius, Karolus Septimus.

Karolus Septimus, octauus rex Agrippinorum, qui dictus fuit Karolus Pulcher, propter nimiam ipsius pulchritudinem. Et regnare cepit anno Domini ccxliii et regnauit xlii annis. Johannes clericus allegat Helynandum dicentem, quod iste Karolus Pulcher homo erat multum bellicosus et plures terras

sibi subiugauit, scilicet Sweciam, Norwegiam, Daciam et Hyberniam. Hic genuit duos filios Brabonem et Eneam, quos nominibus in signum Troianorum nominauit, eo quod ab eisdem suam traxerat generationem. In xvi° vero anno Constantini Magni, Sancte Helene filii, Karolus Pulcher, viii^us^ rex Agrippinorum, ab hoc luce discessit. Cui successit in regnum Brabon filius suus.

Brabon, ix^us^ rex Agrippinorum, cepit regnare anno Domini ccc°xxv et regnauit xli annis. Hic genuit filium, nomine Karolum cum breui naso. Ipse enim Karolus, nonus rex Agrippinorum, Valentiniani et Valentis, Romanorum imperatorum, anno primo obiit. Et successit sibi filius eius.

Karolus viii^us^, decimus rex Agrippinorum, etiam cum breui naso dictus, accepit regnum anno Domini ccc°lxvi et regnauit annis xii. Hic genuit filium, nomine Ansgisum. Ipse tandem Karolus, rex Agrippinorum, anno primi Graciani imperatoris migrauit a seculo. Cui successit in regno Angisus, filius eius.

Angisus, xi^us^ rex Agrippinorum, huius nominis Primus, cepit regnare anno Domini ccc°lxxviii°. Eodem tempore, videlicet primo Angisi anno Gracianus imperator Sycambrinos vincebat et ex eorum terra expulebat. Sicque Sicambrini cum duce eorum Priamo supra Rhenum venerunt, illic castra et ciuitates construentes, quas inhabitare ceperunt. Ex istis Sicambrinis reges Francorum descenderunt usque ad Pippinum Nanum, patrem Karoli magni, qui coronam Francorum reduxit ad genus Brabonis, regis Agrippinorum. Supradicti Sycambri venerunt de Pannonia, anno Domini ccc°lxxviii, primo anno regis Angisi. Insupra Gracianus imperator, cum intellexit Ansgisum eiusque progenitores priuilegiis magnis ab Octauiano Augusto collatis fore dotatos, ipsum eisdem intendebatur priuare, putans Angisum regem sibi resistere non posse, sed potius ipsis priuilegiis renunciare. Sed cum Gracianus Angisum sibi in hoc potenter resistere videret, cum magna populi multitudine contra eum venit, cui Angisus rex cum valido exercitu usque Argen-

tinam obuiam perrexit. crudeleque ad inuicem ibidem commissum est bellum, victoria Graciano cedente; in quo conflictu Angisus rex capitur et ex suis xxx millia homicedebantur. Gracianus cum triumpho vsque Romam proficiscens, Angisum secum duxit captiuum, ab eo instanter postulans, ut terrarum suarum omnia priuilegia ad manus imperatoris resignaret, ipsis pure renunciando, quod cum Angisus facere recusaret, ab imperatore septem annis in carceribus recluditur. Tempore autem intermedio, quo Angisus captus sedebat, recordatus est, eum interdum predicacionem de Christo audiuisse. Igitur auditam in mente reuoluit, sponsionem faciens quod si ex carceribus liberari posset, ipse cum omnibus suis subdictis legem Christi crucifixi acceptaret. In septimo vero captiuitatis sue anno Gracianus morti traditur. Post quem alter nomine Maximus, de Britannia maiori oriundus ac rex ibidem imperare voluit, sed Romani eius gubernacionem contemnentes, elegerunt alium, Theodosium nomine. Qui Theodosius factus imperator Angisum de carceribus liberauit, ut sibi in tuicionem imperii subsidium foret. Cum vero preditus Maximus animaduertisset, Angisum contra ipsum auxilia impendere, Renum cum exercitu magno decendit, terram Angisi deuastare intendens. Et dum sic terra depopularetur, inuenit infantem, Angisi filium, sex annos habentem, quem iussit baptizari, deditque sibi terras a Mosa usque ad Schaldam, et mandauit dictum filium Brabonem, ut primus, vocitari, et sic tota terra, propter illum Brabonem, Brabancia sit appellata, cuius ipse Brabon, Angisi regis primogenitus, primus princeps est constitutus. Postquam Angisus multa obsequia bellica Theodosio imperatori exhibuisset, cum gratiarum actione Cesarem reliquit, veniensque in ciuitatem Turonensem, in qua Beatus Martinus archiepiscopus residebat, ab ipso baptizatus in Christum, qui ipsum a carceribus liberauit, credidit. Veniens igitur Angisus in terra propria, inuenit eam penitus desertam et ad nichilum reductum, filiumque suum Brabonem in terra, sibi per Cesarem concessa, manentem ipsum pacifice sedem permisit, et

mox terram suam cum omni gente ad fidem et baptismum Christi conuertit. Et post ingressum suum in Agrippinam et eius baptismum ex vxore sua filium, nomine Karolum, et filiam, nomine Veraye, suscitauit, quam Heymo, siue Heyms de Dordone in vxorem duxit, ex qua quatuor liberos procurauit, qui postea cum Karolo, eius auunculo, prelia magna aduersus Hunos et Gothos gesserunt. Hi quatuor liberi Reynoldus, Rogerus, Oliuerus et Adellardus in hodiernum diem Heyms kinderen nuncupantur. Reynaldus primogenitus, martir sanctus, est Colonie Agrippine martirizatus, sed in tremonia translatus. Ceteri fratres quorsum requiescunt non reperi in scriptis. Anno primo Graciani imperatoris et 3° anno Angisi regis regnauit supra Francos Priamus, primus rex, annis quinque. Et 2^{dus} post eum Marcomirus annis xxxiii. Anno Domini cccc°viii, tempore Archadii et Honorii, Angisus rex Agrippinorum xi^{us} migrauit a seculo. Cui Karolus filius, eius secundus genitus, successit in regnum, fratre eius Brabone in principatu Brabantie permanente.

Karolus ix^{us} xii^{us} rex Agrippinorum, patri suo successit in regno. Post quem adhuc tum duo reges Agrippinorum regnauerunt, quorum vltimus per Francos expulsus regnum perdidit. Amplius de regibus Agrippinorum dicere supersedebo, quia ad materiam nostram de cetero non deseruiet, sed procedere intendo per Brabonem, primum principem Brabancie, filium Angisi Agrippinorum regis xi.

Brabon, primogenitus Angisi, regis Agrippinorum xi, primus princeps Brabancie, in septimo etatis sue anno a Maximo rege, ut supradictum est, fuit constitutus. Cuius vicesimo anno Huni et Gothi terram intrauerunt, quibus resistere non valens terram relinquebat, ipsam Deo committens. Et cum vxore et populo suo versus Archadium et Honorium imperatores proficiscitur, ipsis bellica obsequia aduersus Hunos et Gothos impendere cupiens, uti effectualiter peregit.

Iste Brabon post mortem patris sui, regis Angisi, xxxii annis princeps Brabancie permansit. Annis v° imperii Thedosii

Pharamundus, rex Francorum, mundum relinquebat, postquam decem regnauerat annos. Cui successit filius eius Clodius, rex Francorum xx annis regnando. Hic quidem Clodius rex xx° Theodosii anno Thuringiam inuasit et in quodam castro Thuringorum, nomine Dispergo, nunc Duysburgh dicto, per aliqua tempora moram traxit. Hic mittens apparitores suos ultra Renum usque ad Cameracum et Secanam, quas terras sibi postea viriliter gladio subiugauit, Romanosque ubicumque eos inuenire potuit, interfecit, et presertim inter Renum et Ligerim habitantes. Insuper Carbonariam siluam, que nunc Leodium et Brabancia dicitur, ingressus turmatim obtinuit. Inde usque Cameracum properauit, ubi pauco tempore residens, Romanos, si quos inuenit, occidit et peremit. Et exinde usque ad Summam fluuium perueniens, omnia occupauit, ut habetur in speculo, lib. xxi cap. ii. Sic iste Clodius rex destruxit istud regnum Agrippinorum et Thuringorum, atque Brabanciam obtinuit cum marchionatu sacri imperii Hantwerpiensis, principes Brabancie exhereditando. Et sic iste Brabon princeps stetit sub obediencia Clodii regis et suorum successorum, ac depost sub obediencia regum Francorum manserunt, seruiendo eisdem, donec Pippinus de Landen factus est maior domus in regno Francie, scilicit dux belli; quia ita prudenter regebat suum officium, ut postea audietur quod in archiducem Austrasie ac ducem Brabancie meruit exaltari. Sub predicto rege Clodio, reges plerosque quingentos quadringinta annos a tempore Julii Cesaris usque ad finem Theodosii imperatoris regnauerunt. Anno xxv imperii Theodosii Clodius rex Francorum moritur. Post quem in regno successit Meroneus, filius eius, qui regnauit decem annos. Demumque anno vi° Martiani imperatoris, Brabon, primus princeps Brabancie ab hoc seculo discessit. Cui successit filius eius.

Brabon 2^{dus} princeps Brabancie cepit preesse sexto anno imperii Marciani, scilicet anno Domini cccc°lix et prefuit populo suo lx annis. Iste Brabon habitauit apud Landen in Hasbania, ciuitatem famosam per patrem suam constructam et sic

nominatam, quia pater eius ibidem primus repatriauit Theutonice yerst Landen. Septimo anno imperii Marciani et secundo Brabonis, rex Francorum, Meroneus ab hoc seculo discessit. Cui successit in regno Hildebertus, Hildericus filius eius et regnauit annis xxvi. Demum tempore Zenonis imperii, qui cepit xviii° anno Brabonis, nempe anno Domini ccccIxxvii. In cuius anno ix° Hildericus, rex Francie, mundum reliquit. Cui successit Clodoueus, filius eius, qui regnauit annis xxx. Demum xxvi° anno Anastasii imperatoris, Brabon 2us, princeps Brabancie, migrauit ad Christum. Cui successit filius eius Brabon 3us.

Brabon, 3us princeps Brabancie, cepit principari anno Domini vᶜxix et xxvi° anno imperii Annastasii et rexit terram suam annis quinquaginta vno. Hic stetit sub obedienciam regum Francorum, quibus seruiebat. Tempore istius Brabonis regnauerunt et obierunt bellicosissimi reges Francorum Clodouens, qui et Ludouicus, filiusque eius Lotharius, qui Francorum regnum maxime dilatarunt, prouti hinc inde in cronicis latius continetur. Anno inquam 3° Justini imperatoris Brabon 3us princeps Brabancie mundum reliquit. Cui successit filius eius Karolomannus.

Karolomannus, huius nominis primus, quartus princeps Brabancie, cepit principari anno Domini vᶜIxx°, 3° anno Justini imperatoris. Ab isto Karolomanno omnes historie Brabancie incipiunt secundum cronographos, preter Johannem clerici qui incepit a diluuio tempore Noē et Japhet usque ad tempus Johannis tercii, illius nominis ducis Brabancie. Hic Karolomannus, a quo principes Brabancie traxerunt originem, apud Landen ciuitatem Hasbanie tunc temporis pergrandem atque famosam commorans, terras et gentes sibi subiectas juste atque prudenter gubernauit annis lv. Hic genuit Pippinum, primum ducem Brabancie, et vnam filiam Sanctam Amelbergam, quam Wygerus dux in vxorem habuit, de qua genuit Sanctum Emelbertum, episcopum Cameracensem, cuius corpus in Malbodiensi cenobio requiescit, Sanctam Pharaeldem, qui

Gandaui in cenobio Sancti Brauonis honoratur, Sanctam Reyneldim virginem et martirem, que Sancta requiescit in territorio Brabantinorum, Sanctam Ermerlidem et Sanctam Gudulam, que Bruxellis celebris habetur. Iste pius princeps Karolomannus migrauit a seculo tempore Eraclii imperatoris.

Pippinus, primus filius Karlomanni, primus dux Brabancie, duxit in vxorem Sanctam Ictam, alio nomine Ydubergam, ex Aquitania de illustri prosapia oriundam, ex qua genuit filium Grimoaldum et duas filias, Sanctam Beggam, ducissam, et Sanctam Gertrudem, abbatissam Nyuellensem. Porro hic felix Pippinus, patre suo vetulo adhuc viuente, cum sua probitate et prudencia non solum terras patris sui, sed etiam totam Franciam Australem ab insultibus hostium et a pluribus dampnis et periculis viriliter defendit, propter quod Lotharius minor, rex Francorum, ipsum ducem ymmo archiducem Austrasie et maiorem sue domus atque regni gladiatorem ordinauit; quod si quidem officium seu pocius dignitatem a sublimitate regia modicum differentem, patre suo Karolomanno adhuc viuente tribus annis, et post ipsius patris mortem triginta duobus annis, et sic scilicet xxxv annis, cepitque preesse in ducatu Austrasiorum et Brabantinorum anno Domini dcxv, tempore Eraclii Cesaris, curiamque suam tenens in Landen ciuitate paterna. Prefuit autem Brabantigenis annis xxxiii. Huic Pippino in disponenda republica sub rege Francorum Lothario cooperabatur secundus Arnulphus, filius Arnoldi, filii Anselberti ex Blitilda, filia primi Lotharii Francorum regis, et quia de hac Blitilda stirps regum Francie postea processit, idcirco mencionem principum ex ea procedentium per ordinem faciemus.

Igitur Blithildis, Anselberto marchioni sacri imperii Hantwerpiensi nupta, genuit Arnoldum, marchionem succedentem, et Sanctum Feriolum, Sanctam Tarsiam et Sanctum Modericum. Arnoldus ex Sancta Oda coniuge sua genuit Sanctum Arnulphum, ducem et episcopum Methensem ac marchionem sacri imperii. Sanctus Arnulphus ex Sancta Doda genuit Sanctum Clodulphum, episcopum Methensem, Walsisum, patrem Sancti Wandelgrisili

abbatis, et Angisum, qui patri suo Sancto Arnulpho in omnibus obediens, successit sibi in ducatu et marchionatu. Quem idem Sanctus Arnulphus pater suus, Spiritu Sancto illuminatus, benedixit et totam eius progeniem dans eis benedictionem hereditariam prophetando, quod ipsi futuri erunt reges Francie hereditarii et imperatores excellentissimi, et hec benedictio cum vnctione durauit usque ad hunc Hughonem Capeth, comitem Parisiensem, qui Francorum regnum fraudulenter obtinuit.

Hic Angisus, filius Sancti Arnulphi, duxit in vxorem Sanctam Beggam, Pippini ducis Austrasiorum et Brabantinorum filiam, ex qua genuit Pippinum 2um. Pippinus 2us ex Alpaide, pelice sorore Dodinis comitis Ardenne, genuit Karolum Mertellum. Karolus Mertellus genuit Pippinum 3um, postea Francorum regem. Pippinus rex genuit Karolum Magnum, Romanorum imperatorem et Francorum regem, ut infra patebit.

Porro dux iste Pippinus, vir pietatis et nobilitatis, similiter dignitate preclarus, potencia sui ducatus et principatus imperauit finibus, quos Scalde, Mose et Moselle decursus et quos freno se carbonarie silue percingendo circumdat terminis, et preter hec ex officio totam Franciam Australem, que inter mare Frisonum et Burgundiam sita est, prudentissima dispositione regebat, prestetitque in bellis fortitudine, justicia et pace. Erat enim Pippinus erga regem fidei seruantissimus et erga populum tenacissimus equitatis, et in disceptando vtrorumque causa firmissimo cum iudicio persistens, nec munera populi ad subuertendum jus regium respiciebat, nec graciam regis ad obruendam populi iusticiam preferebat. Interea Dagobertus rex, oblitus morum et probitatum, quibus a Pippino fuerat informatus, declinauit ad carnales lasciuias et amorem mulierum; propter que Pippinus, sancto zelo commotus, culpauit eum et redarguendo pie increpauit, quod rex aspernanter accipiens, eum de sua expulit curia, nolens pia sua monita suscipere, posuitque ei multiplices insidias die et nocte, vtpote a malis consiliariis depranatus eum destruere nitebatur. Pippinus vero, homo prudens et cautus, ipsos traditores optime

cognoscens, qui ei moliebantur insidias, jugi custodia se obser-
nabat, sic quod conatus regis et consiliariorum eius in casu
lababantur, nec audebant eum aggredi, uel ad destruendum
seu ad capiendum, ipsisque inuitis, remansit in statu et ho-
nore. Tandem rex de male concepto proposito, resipiscens se
iniuste moueri aduersus tam probum et fidelem virum, et
mittens pro eo, remisit ei animi sui offensam, constituens to-
tius regni sui supremum consiliarium. Eo tempore Modoal-
dus, frater Beate Icte et amiculus Sancte Gertrudis, archie-
piscopatum Treuerensem doctrina et sanctitate illustrat, so-
rorque eius, sancta seuera abbatissa in eadem vrbe, a fratris
sanctitate non degenerat. Anno 3° imperii Constantis et anno
2° regni Clodouei regis et viii° regni Sigiberti fratris sui, re-
gis Austrasiorum, felix princeps Pippinus, dux Brabancie, ma-
ior domus, pater Sancti Gertrudis et Begge, moritur et apud Lan-
den oppidum sepelitur, sed postmodum, ut cronice referunt,
inde translatus etque ad monasterium Nyuelense, in quo Sancta
Gertrudis filia eius officio et merito extitit abbatissa, honorifice
est delatus. In quo itinere illud memorabile extitit, quod cerei,
qui ante funus ipsius deferebatur, cunctis admirantibus, nullo
ventorum flatu potuerunt extingui, sed igne radiante incentes
manserunt. Icta quoque coniunx ipsius, relicta habitacione sua,
que erat apud Landen, perrexit ad prefatum monasterium, ibique
cum filia sua, Sancta Gertrude, Deo in sanctitate et iustitia
seruiens, a Beato Amando, episcopo Traiectensi, sacrum vela-
men siue velum et religionis habitum suscepit, que tandem
anno xix° regni Sigiberti, cum per duodecim annos post obi-
tum pii coniugis sui, Pippini ducis, beate actionis semitam in-
defesso gradu currerit, quibus transactis excurso stadio huius
vite peruenit ad brauium felicitatis eterne, migrauitque sexage-
simo etatis sue anno ad Dominum; recepit debitum Sancte
viduitatis sexagesimum fructum. Sepulta vero in basilica Sancti
Petri apostoli ciuitate Niuellis, quod cum filia sua Sancta Ger-
trude construxerat.

Grimoaldus post mortem patris sui Pippini anno Domini sex-

tegesimo ducatum Austrasiorum et Brabantinorum suscepit, quem rexit annis tredecim. Hic cum esset vir strenuus et ad instar patris, diligeretur a pluribus, factus est maior domus in palacio Sigiberti, regis Francorum, sic quod omne regnum Austrasiorum in manu Grimoaldi confirmatus est. Hic Grimoaldus iudicium tam potencie sue inter homines quod et deuocionis erga Deum exhibuit in eo, quod cum rege Sigiberto, cui ipse suasit xii monasteria construere in Ardennia et in regno Austrasiorum, cuius caput erat metropolis ciuitas Methensis, quod Sigibertus rex digne compleuit, assignans bona et redditus vnde usque hodie sustentantur, similiter stabulans Malmundarium, que sua administracione fundata et exornata omni pulchritudine atque dedicacione celebre peracta. Dux vero Grimoaldus in manu Beati Remacli, Traiectensis episcopi superioris, tradidit, ut monasticam vitam illic institueret. Sigisbertus, rex Austrasie et frater Clodouei Francorum regis, de posteritate prolis desperans, ideo de consilio Grimoaldi ducis dicta monasteria compleuit. Porro Sigisbertus, Austrasiorum rex, anno regni sui xiii Hildebertum, filium Grimoaldi maioris domus, adoptat in filium et in regem. Deinde Sigisbertus, rex Austrasiorum, moritur, Dagoberto filio suo admodum paruulo fidei Grimoaldi commendato, ut in regno eius auxilio permoueatur. Porro Grimoaldus, ipso Dagoberto a Sigisberto rege patre sue fidei commendato adtonso et per Didonem, Pictauiensem episcopum, in sociam directo, Hildebertum filium suum facit Austrasiorum regem. Franci vero dolentes supra infidelitate Grimoaldi contra Dagobertum, filium Sigisberti domini sui captum eum presentant Parisius iudicio Clodouei regis Francorum patrui ipsius Dagoberti, quem Clodoueus rex vinculatum amara in carcere fecit morte consumi, filiumque suum iuniorem Hildericum regem fecit Austrasiorum.

Angisus et Begga coniuges, ad quam Sanctam Beggam principatus Austrasiorum et Brabantinorum cum tota hereditate post mortem Grimoaldi fratris sui, cuius omnis deperiit successio, deuoluebantur; cepit preesse in dicto ducatu Austrasie et Brabancie anno Domini dclx. Quem quidem ducatum ipse

Angisus, filius Sancti Arnulphi et maritus Sancte Begge, prudenter xxv administrauit annis; et licet ipse Angisus, dum Grimoaldus dux adhuc viuetur, fuit consul regni Francie; tum post mortem Grimoaldi palacia regni Francie noluit frequentare, sed mansit cum coniuge sua Sancta Begga in confinibus Haristallii apud Caprimontem, et terras sibi subiectas iusto moderamine gubernauit. Verum nobiles Francie per reges aut regiam potestatem iniuriis affecti, aut iniuste regno pulsi, ad Angisum ducem confugerunt, qui tamquam beneuolus patronus atque oppressorum defensor illos gratanter suscipiens sub eo degere permisit. Abhinc Francorum regibus a solita fortitudine et scientia degeneratibus regni potencia disponebatur per maiores domus, regibus solo nomine regnantibus, quibus moris erat principari quidem secundum genus et agere vel disponere quam irrouabiliter edere et bibere domique morari, et kalendis Maii presidere coram tota gente et salutare et salutari, obsequia et dona accipere et rependere, et sic vsque ad alium Maium secum habitare. Tempore ducis Angisi, s. anno dclxvi°, soror Sancte Begge, Sancta virgo Gertrudis post beate actionis semitam, dum in religione sanctissime vixisset et per multos annos sororibus in abbatissam prefuisset ac in vita multa ..... et miracula fecisset, venit ad brauium felicitatis eterne, migransque anno ...iii° etatis sue ad Dominum, recepit premium. Postremo xiiii° anno imperii Constantini, Ansgisus dux xxv ducatus sui anno a quodam Gunduino perimitur, quem ipse inuentum et nutritum de sacro fonte susceperat et ad maximos honores milicie prouexerat. Begga vero Ansgisi ducis relicta de dicto puero inuento predixit prophetando, dicens ad suos: »O proceres, sciatis hunc puerum in dies nostro regno pacique nostre scandalum magnum futurum." Quamquum autem illi futurorum malorum esset animus presagus, tamen ne domini sui videtur contradicere voluntati, recipit, amplectitur, fouit, mandatque pro ..... feruoris quasi de se genitum liberaliter enutriri, et cum prophecia predicta esset impleta, ut vidua facta per Gunduinum, qui cupiuit eam habere in vxorem; id-

circo interfecit dominum suum. Sancta Begga adeo nuncium ad eam missum, qui ei nunciabat, quod Gunduinus Ansgisum interfecit, ut eam in vxorem haberet, statim de domo sua egressa fugit et suo Deo mancipat et monasterium Andennense fundat.

Pippinus 2us, Angisi et Sancte Begge filius, qui et Grossus nominatur, post mortem patris sui, Sancta Begga matre sua adhuc viuente et principatui renunciante, ex successione materna principatum Austrasie ac Brabancie ac ex successione paterna marchionatum circa Schaldam, scilicet Antwerpie, anno Domini dclxxxv adeptus est, quibus sollicita cura prefuit annis xxix. Hic Pippinus 2us sicut nomine ita et factis et moribus omnique honestate vite suo suo materno Pippino primo consimilis fuit, eratque in Haristallio prope Mosam enutritus, ob quod ipse ibi in Joppilio sibi vicino libenter residebat. Fuit namque tunc Haristallium ... celebre palacium ducum Austrasiorum, quod quamuis postea sit destructum. Pippinus, iste patre suo adhuc viuente, nobilem atque prudentissimam Plectrudem coniugem accepit, cuius principale domicilium erat in Colonia Agrippina, in loco ubi nunc est monasterium, quod dicitur Beate Marie ad altum in capitolio. Hoc siquidem felix Plectrudis dicti Pippini coniunx fundauit in honorem Sancte Dei Genitricis, ibique conuentum monialium congregauit et ipsum locum multis d..... et ornatu regio sublimauit. Ex hac quidem coniuge sua Plechtrude Pippinus duos genuit filios, Drogonem et Grimoaldum. Postea dictam suam coniugem Plechtrudem ad tempus deseruit et Alpaidem, sororem Dodonis comitis Ardennie, quam supraduxit, illicito contubernio adhesit, que peperit sibi filium nomine Karolum Martellum, de quo infra dicemus suo loco. Drogo et Grimoaldus filii legitimi ambo ante patrem Pippinum ab hac vita sunt sublati, sed Drogo vnum filium nomine Theodoaldum reliquit. Hic Pippinus, dux Brabancie 4us, ut dicit magister Jordanus, rex fuit in regno Austrasiorum, et in legenda Beati Lamberti episcopi et martiris habetur, ipsum fuisse regem et sedem regni sui in Colonia Agrippina habuisse. Interea Pippinus, deuictis et subiugatis hinc

inde diuersi regni Francorum inimicis, sub Theoderico rege toti principatur regno statum rerum meliorando. Sanctum quoque Lambertum, per septem annos de episcopatu suo deiectum, in Traiectensi presulatum relocat. Iste Pippinus rex mouit expedicionem suam contra Frisiam regemque eorum Radbodum, quem cum populo suo subiugauit, et Sanctum Willebrordum in ciuitate Traiectinensi inferiori constituit episcopum, cui ad predicandum genti Frisonum pro eorum conuersione plura adminicula tribuit et assistenciam fecit pro eorum conuersione. Anno xiiii Pippini et Hildeberti regis 2° Sanctus Lambertus istum Pippinum principem increpare ausus, quod pelicem Alpaidem sue legitime vxori Plectrudi supraduxerit, a Dodone comite Ardenne, fratre ipsius Alpaidis, Leodii martirizatur et Traiecti tumulatur. Anno xvi° ducatus Pippini et 3° regni Hildeberti, Drogo, filius Pippini ex Plechtrude, dux Campaniensis, moritur. Grimoaldus, frater eius a patre Pippino, in aula Hildeberti regis maior domus statuitur, eique filia Radbodi Frisorum regis in vxorem deponsatur. Eo tempore Dodo, interfector Sancti Lamberti, pessimo languore cruciatus, a vermibus consumitur et ob intolleranciam fetoris in Mosam fluuium dimergitur, omnesque huius culpe complices infra annum diuinitus puniuntur. Percussor vero sancti martiris fratri suo congrediens alter ab altero perimitur. Anno xiiii regni Hildeberti Sanctus Hubertus, successor Sancti Lamberti, celitus admonitus corpus Sancti Lamberti martiris Leodium a Traiecto cum magna miraculorum gloria refert, sedemque episcopalem in eandem vrbem transfert, extunc legia est exaltata et in vrbem ampliata. Anno xvii regni Hildeberti, Pippini vero xx°, Grimoaldus, Pippini filius, maior domus Leodii ante altare Sancti Lamberti orans a Rayngario, satellite Radbodi regis, perimitur, et Theodoaldus, filius Drogonis fratris sui, ab auo suo Pippino maior domus statuitur. Pippinus huius nominis secundus, dux Austrasiorum et Brabantinorum anno vi° imperii Iustiniani, regni vero Hildeberti xviii°, post multa bella, que pro defensione regni et fidei catholice habuit diem vite sue clausit extremum.

Theodoaldus, Drogonis ducis Campaniensis filius, Pippino auo suo in principatu Austrasie et Brabancie ac marchionatu sacri imperii successit. Sane Pippinus moriens reliquit filium, juuenem elegantem et bellicosum, nomine Karolum, quem ipse ex Alpaide, sorore Dodonis comitis, genuerat, pro qua Sanctum Lambertum constat fuisse occisum. Hunc Plectrudis relicta Pippini nouerca Karoli auia Theodoaldi, timens ne propinquus suus Karolus Theodoaldum nepotem suum supplantans, principatum surriperet, eundem Karolum capi mandauit, ipsumque captum in vrbe Colonia custodie mancipauit, ut cum nepote suo Theodoaldo, quem Pippinus auus suus adhuc viuens maiorem domus Francie constituerat, principatum tenere contendit. Huius Theodoaldi anno 2° Hildebertus regni eius xv moritur, relinquens filium nomine Dagobertum, secundum aliquos Clodoueum nominatum, qui, Theodoaldo volente, in regno Francorum suo genitori successit annis quatuor; sed Ragnifredus et multi Francorum contra hunc Dagobertum Chilpericum, qui de propinquo regno non attinebat nisique de regum genere processerat, ipsum regem statuerunt, quod Theodoaldus egre ferens contra hunc Chilpericum regem, viribus collectis, se parat ad bellum, cui Franci multa animositate occurrunt et dampnoso vtriusque prelio se diu confligunt, sed tandem, victo et occiso Theodoaldo, Franci triumphantes Chilpericum in regno firmant atque Ragnifredum maiorem domus illius constituunt. Hic gloria cessaret stirpis Brabantinorum, nisi ille adulterinus Karolus nouerce reclusus superesset, qui, postquam Theodoaldus defecit, mox a custodia nouerce sue Plechtrudis ereptus diuino nutu euasit, ut patebit.

Karolus Mertellus, filius Pippini Grossi ex Alpaide, anno Domini vii^{c}xv principatum Austrasie et Brabancie suscepit, quem strenue xxvi gessit annis. Iste eciam Tutudes siue Mertellus fuit cognominatus, quia sic uti per tutudes mertellos aut malleos fabrorum omnes duricies mollescit, ita eciam ipse inimicorum suorum tirannidem per assiduitatem bellorum contriuit. Hic igitur Carolus Mertellus dux omnibus terrori fuit et mire au-

dacie. Hic Karolus, cum esset princeps regum et dominator dominancium, rex appellari noluit, gloriosius, dicens, donari regibus quam regnare. Hic enim totum regnum Francorum in manu tenens omnia gubernauit; nam ipsi reges pene nihil preter nomen regium habebant et ea, que Karolus ipsis dixit ut facerent, hec fecerunt. Expensas eis regias tribuit, sed ipse totum thesaurum atque redditus leuauit et ad vtilitatem regni in tutis locis reposuit oportunitatis tempore expendendum. Qui, post diuersa gloriosa bella pacato et dilatato regno Francorum, obiit et apud Sanctum Dyonysium sepelitur.

Karolomanus, primogenitus Karoli Mertelli, in principatu Austrasie et Brabancie patri succedens anno Domini dcc°xli°, rexit pauco tempore. Eodem anno Pippinus, filius Karoli Mertelli et frater Karolomanni, Hunaldo Aquitanie duci sibi rebellanti obuiat. Karolomannus vero germanus eius interim Alemanniam deuastat. Demum Saxoniam petit, castrum Hostoburch capit, Theodericum Saxonem pacis obsidem accipit. Interea anno vi° ducatus sui idem Karolomannus caduca huius mundi respuens, Pippino fratri suo indicans, quod seculum deserere vellet, curam regni sui et subditorum illi commisit, Romam profectus, de manu Zacharie Pape habitum religionis assumpsit et in monte Serapti monasterium ad honorem Sancti Siluestri construxit, ut ibi a tumultu populi manendo securius dilitesceret ac summo regi in mentis quiete deseruiret, cuius deuotum et sanctum desiderium impedimentum accepit, quum multi Francorum Rômam venientes, ipsum visitaturi adierunt. Ille senciens per huiusmodi visitationes quietem sibi interceptam hoc sollicite precauens in montem Cassinum, ubi Beatus Benedictus fuerat abbas, ibique usque ad finem vite Christo militauit.

Pippinus huius nominis 8us, cognominatus Nanus, filius Karoli Mertelli, post conuersionem Karolomanni, fratris sui senioris, anno dcc° septimo Austrasie, Brabancie, Thuringie, Burgundie, Neustrie et Prouincie dux, vtramque Franciam Australem et Occidentalem potestatiue gubernat. Anno primo ducatus sui et septimo Hilderici, Pippinus Grisonem fratrem suum contra se

rebellantem in Saxoniam prosequitur. Sequenti anno Pippinus ipsum Grisonem et eius complices Thassilonem, Lantfridum et Singigerum bello victos capit, et Thassilonem quidem Baiearie ducem facit; Grisoni vero in Neustria duodecim comitatus concedit, quod illi non sufficit, sed ad Wayferium in Aquitaniam confugit, qui tum sequenti anno in bello Saxonico perimitur. Anno Domini dcc°l° Hildericus rex Francorum Suessionis in monasterio Sancti Medardi in monachum tonsuratur. Pippinus vero princeps omnibus virtutibus ornatus auctoritate apostolica Zacharie pape et principum Francorum electione a Sancto Bonifacio, Maguntinensi episcopo, in regem invngitur et consecratur, et regnauit annis xviii. Post annos circiter lxxxviii, postquam maiores domus ceperunt principari supra reges Francorum, anno regni quinto Karolomannus, rex et monachus, frater Pippini regis, Vienne monachus moritur. Alter vero frater, Sanctus Remigius, Rothomagensis episcopus, religione et sanctitate Gallias illustrat. Anno ix regni Pippini Wayferius, filius Endonis, dux Aquitanie, res Francorum, iniuste vexando iram Pippini incurrit eoque Aquitaniam ingresso fedus ficte pacis iniit. Anno x° Pippini, Wayferio a pacis federe auerso, Pippinus Auernicum pagum depopulando premit et multa castella ipsamque vrbem Auernis capit et Bladirium vrbis comitam cum multis abducit. Eodem anno Chilpingus, comes Auernensis, et Ayningus, comes Pictauiensis, congressi militibus Pippini cum multis perimuntur. Anno xi° regni Pippini, Pippinus rex Buturicas vrbem capit et captam munit, similiter et vrbem Aquitanie. Qui Pippinus post multa felicia gesta tandem moritur Parisius, anno Domini dcc°lxviii viii kalendis Octobris, tumulatus in ecclesiam Sancti Dyonisii.

Karolomannus Senior, filius Pippini regis, coronatur Suessionis rex Francorum ad eam partem regni, cui patruus ipsius Karolomannus prefuerat, anno Domini dcc°lxix° septimo ydus Octobris. Hic igitur Karolomannus, princeps Austrasie et Brabancie atque sue stirpis Francorum rex secundus. Hic Karolomannus anno regni sui 8° in ciuitate Wormacia synodum celebrauit,

in qua multa salubria edita sunt statuta. Huius Karolomanni tempore floruerunt Sanctus Romboldus Mechlinensis et Sanctus Gummarus Lyrmensis, Sanctus Geagulphus, martir princeps Burgundie, plurescque alii magne sanctitatis viri et mulieres. Et cum Karolomannus regnasset duobus annis obiit in villa, que dicitur Salmonciacus, pridie nonis Decembris, sepultus in ecclesiam Sancti Remigii juxta Remorum vrbem. Vxor vero eius Griberta cum filiis et Anchario Franco ad Desiderium regem Italie confugit.

Karolus Magnus, sanctus imperator Romanorum et rex Francorum ac princeps et dominus fere totius orbis. Hic enim illustrissimus Karolus excellens omnes suos progenitores et cesares ac imperatores Romanorum virtute et victoriarum successibus. Natus fuit anno Domini dcc°xliii et factus est rex Francorum anno etatis sue xxiiii. Quamuis enim Sanctus Constantinus Magnus imperator paganis et gentilibus indixit ingressum templorum suorum et sacrificia funesta Diis non impendere, et socer Theodosius imperator templa ydolorum frangi precepit, non tamen pro fide Christi et ad dilatandam fidem Christi arma ceperunt, nec barbaros ad fidem Christi, nec predicatione vel gladio materiali laborando producere conati sunt. Sicut iste Sanctus Karolus rex et imperator fecit. Triginto enim annis continuis debellauit Saxones et alias gentes paganas, antequam eos ad fidem Christi suo triumphali gladio cum omnibus aliis Noricis regnis producere potuit. Nec solum suo triumphali eos gladio ad fidem Christi eos perduxit, sed Saxonibus et precipue principibus et nobilibus Saxonum propria persona fidem catholicam predicauit eis, prophecias demonstrans et Euangelia exponens. Erat enim egregius et magnus clericus, scripturas ad plenum intelligens, sic quod veraciter dici possit ipsum fuisse Saxonum apostolum. Hic enim fidelis princeps, omni honore dignus, Romanorum imperium gloriose meruit possidere, namque quod sua bona et potencias ad honorem Dei studiose conuertit. Floruit enim probitate, sapientia et virtutibus, in omni benitate conspicuus, nec apposuit cectum ad

amorem mulierum, nec torneamentis delectabatur, nec solempnibus proclamacionibus magnarum curiarum, sed voluntatem et opera ad laudem Dei conuertit. Iste sanctus imperator, postquam Italiam, Longobardiam, ecclesie Romane infestantes sibi subegit atque totam Hispaniam, deuictis Sarracenis, ad fidem Christi perduxisset, ac Iherusalem et Terram Sanctam oppressam a Sarracenis restituisset fidei Christiane. Tandem xiii° anno imperii sui per totas Gallias consilia supra statum ecclesiarum ab episcopis celebrari edicit. Vnum fuit Maguncie, alterum Remis, tercium Turonis, quartum Cabilonis, quintum Arelate. Anno Domini dcc°xvi Karolus imperator gloriosus, regno et imperio suo ampliato et pacato statu quoque ecclesie sancte et religiose ordinato, feliciter moritur et Aquisgrani sepelitur, anno etatis sue lxxii, qui pro magnitudine operum cognominatus est Magnus. Hic imperator, ut vita sua testatur, multa regna paganorum ad baptismum perduxit et Creatori suo seruire coegit. Erat magnanimitas eius perpetua et inmutabilis, tam in aduersis quam prosperis, mentisque constancia, nulla rerum mutabilitate vinci poterat, vel ab his, que honeste ceperat, defatigari. Fuit namque omnium, qui sua etate dominabantur, et prudencia maximus et animi magnitudine constantissimus, nihil horum que suscipienda erant vel exequenda, aut propter laborem detractauit, aut propter periculum abhorruit; verum secundum suam qualitatem et subire et facere doctus, nec in aduersis cedere, nec in prosperis false blandienti fortune assentire solebat. Post cuius migracionem ad sepulcrum eius, Deus multa signa fecit. Postea vero anno Domini m°c°lxiii° idem sanctus imperator Karolus Magnus canonizatur ab Alexandro papa, illius nominis tertio. Quo canonizato Fredericus primus imperator anno regni sui tertio ex Italia veniens, natale Domini Aquisgrani celebrauit, ac ossa sancti Karoli Magni cum multa reuerencia et solempnitate de tumulo, ubi reposita fuerant, ad sanctuarium transtulit ac multa regalia dicia dona ecclesie Aquensi largitus fuit.

Ludouicus Pius, Karoli Magni imperatoris filius, post patris sancti obitum super Romanos imperare, super Francos regnare

ac super Austrasios et Brabantinos principari incepit anno Domini dccc°xiiii et prefuit annis xxvi. Cuius anno septimo Scloamir, rex Abrotidorum, et Lupus, Wasconum dux, dampnati summa capitis ab imperatore Ludouico exiliantur. Anno xxii imperii Ludouici, monente papa Gregorio et omnibus episcopis assentibus, Ludouicus statuit, ut in Gallia et Germania festiuitas Omnium Sanctorum in kalendis Nouembris celebraretur. Iste pius imperator genuit tres filios ex Ermgarda, prima sua vxore, scilicet Lotharium, Pippinum atque Ludouicum. Et ex sua secunda vxore, nomine Judith, genuit Karolum Caluum. Quibus sic diuisit imperium et regna sua, Lothario quidem imperium et Ytaliam, Ludouico Germaniam et Saxoniam, Pippino Aquitaniam, Karolo regnum Francorum et Burgundiam. Qui, postquam omnia, que Constantinus imperator Rome ecclesie contulerat, confirmauerat, obiit xii kal. Julii. Cuius corpus a Drogone, fratre suo naturali, episcopo Methensi, Methis in ecclesiam Sancti Arnulphi, episcopi et ducis, honorabiliter sepelitur anno Domini dccc°xli°, anno vite sue lxxxiiii, regni autem sui anno xxvii°.

Lotharius, primogenitus Ludouici, post mortem patris sui solus imperium vsurpans anno Domini dccc°xl, imperauit annis xv. Iste post crudele bellum tenuit imperium et mediam partem Francie inter Schaldam et Renum, que mutato nomine ab eo denominatur Lotharingia. Iste Lotharius imperator, partito inter filios regno, abrenunciat seculo et in Prunna monasterio, habitu monachi suscepto, non multo post domiuit in Domino, anno Domini dccc°lvi°. De cuius anima maxima inter angelos et demones altricacio fuit, ita ut ecclesia, cunctis assistentibus, corpus distrahi videbatur, sed monachis orantibus demones fugati sunt.

Karolus Caluus, frater Lotharii imperatoris et Ludouici regis Germanorum de Judith, filia Welpi regis Baioariorum, genitus regnare cepit anno Domini dccc°xliiii° in Francia et Brabancia, cuius genealogiam ex nunc in antea prosequi intendimus, eo quod de stipe illius duces Lotharingie, qui nunc sunt, pro tempore processerunt. Qui postquam xxx annis regnasset, obiit

anno Domini dccc°lxxii, sepultus in Nantes. Hic etiam primum Theodericum nepotem suum ordinauit comitem Hollandie, Zelandie et Frisie.

Lotharius 2ᵘˢ, filius Lotharii imperatoris, rex Lotharingie et Brabancie dux cepit regnare anno Domini dccc°lv et regnauit annis xv. Anno xxviii regni Karoli, Lotharius, rex Lotharingie, princeps et Brabancie dux, apud Placenciam, cum quo peritur totum regnum, quod ex eius nomine Lotharingia appellatur, corruit; moriens reliquit Hughonem filium bastardum ex Guwaldrada, cui ex lege regni successio negabatur. Reliquit etiam fratrem suum seniorem, Ludouicum 2ᵘᵐ imperatorem Romanorum, sed quod ille non quidem in confinio, sed ultra montes in Italia morabatur, regnum Lotharingie a patruis Karolo Caluo et Ludouico regibus inuasum est; nam Karolus Francorum rex anno regni sui supradicto xxviii° et Ludouici fratris sui xv° certa relacione comperiens, regem Lotharingie Lotharium suum patruelem obisse, mox regnum illius occupare nititur, Methisque perueniens ab Aduencio, eiusdem urbis episcopo, et nonnullis aliis senioribus fauorabiliter acceptus in regnum sublimatur, indeque digrediens Aquisgrani palacium ingressus est, eo quod sedes regni esse videretur, vbi multo plures ad eum confluxerunt. Sane dum hec in regno Lotharico agerentur, Ludowicus rex Germanie infirmitate detentus, in Baioarie confinibus lecto decumbebat, qui audiens predictum regnum a suo fratre Karolo taliter inuasum et id egre ferens, cum omni festinacione legatos direxit, per quos Karolum fratrem suum obnixe rogauit, ut ipse solus indebita presumpcione non vsurparet, quod vtrisque jure hereditario equaliter competebat, quodque regno decederet quousque, Deo reddente sibi sospitatem, quod iusticie ac equitatis esset, pari voluntate decernerent; sed cum Karolus rex his monitis minime acquiesceret, nouissime Luytbertum, archiepiscopum Maguntinensem, et Alefridum, episcopum Hildesimensem, de Saxonia prudentissimum virum, Ludouicus rex in legatos dirigit, mandans Karolo fratri suo, ut a regno decederet, aut sibi cum fratre foret

pugnandum. Quod siquidem legati tanta ingenui arte, tanta moderancia, tantaque constancia Karolum regem aggrediuntur, ut loco et die, quibus ipsi fratres ad mutuum colloquium conuenirent, ordinatis, ipse in regnum suum Francorum regressus est. Anno xvi imperii Ludouici et xxix Karoli regis, videlicet anno Domini dccc°lxxi° predicti fratres Karolus et Ludouicus vna cum optimatibus et proceribus suis in loco .. Marsana juxta Mosam conuenientibus, post longum tractatum regnum quondam Lotharii sui fratruelis equis partibus inter se diuiserunt, et sic conuentu absoluto Karolus de Massana ad Haristallium palacium, quod in sortem suam ceciderat, perrexit. Ludouicus vero ad Aquisgrani palacium rediit, vbi duobus se mensibus lecto decubuit aduersa valetudine peruentus, sed tandem conualescens inde egressus est. Hec est prima diuisio regni Lotharingie. Ab hoc siquidem tempore Ludouicus, rex Germanie, habuit partem regni Lotharingie ab Aquisgrani vsque Methis, et Karolus Caluus, Francorum rex, ab Haristallio vsque ad Schaldam fluuium, in qua est Brabancia. Post obitum vero Karoli Calui imperatores imperium ad reges Germanorum est translatum.

Ludouicus, cognomine Balbus, filius Karoli Calui imperatoris, Romanorum et Francorum regis secundus, post diuisionem regni Lotharingie anno Domini dccc°lxxviii regnauit in Francia et in parte Lotharingie et ducatu Brabancie annis duobus. Hic fuit vir simplex, mitis ac princeps pacis et justicie religionisque amator, qui anno Domini dccc°lxxx in die sancto Parasceues diem suum clausit extremum. Duos filios ex concubina Ludowicum et Karolomannum, necnon reginam vxorem legitimam suam grauidam relinquens. Post mortem Ludouici Balbi, regis Francorum ducisque Lotharingie et Brabancie, scilicet anno Domini dccc°lxxx° et anno 2° imperii Karoli Grossi Francorum principibus de regno varie sencientibus. Aliis illud filiis Ludouici Balbi ex concubina deberi iudicantibus; aliis Bozoni prouincie regulo ad illud iniuste inuadendum assencientibus; aliis vero illud regno Germanie resociare et adunare volentibus, na-

scitur interim ex legitima regina vxore Ludouici Balbi filius, qui ex nomine aui Karolus nominatus est. Filii tamen Ludouici Balbi ex concubina regnum Francorum inter se diuidentes. Ludouicus et Karolomannus regnant interim annis quinque. Boso autem predictus rex Prouincie, indignatus a se regnum esse alienatum, cum eisdem duobus fratribus Ludouico et Karolomanno guerram habuit, qua eciam Bozonem semper prosecuti sunt. Sane Ludouicus iunior, filius quondam Ludouici regis Germanie, cognita morte Ludouici Balbi, Mosam vi fines regni illius occupauit, cui Ludouicus et Karolomannus adolescentes reges Francorum predicti cum valida manu occurrunt, sed interuenientibus vicissim legationibus pax inter ipsos sine pugna conuenit; nam predicti fratres regi Ludouico, ut ab eis recederet, porcionem regni Lotharingie, quam auus ipsorum tenuerat ex integro, insuper addita Atrebatis, abbacia Sancti Vedasti, libere concesserunt, reintegrato itaque regno Lotharingie et pactione de supra sacramentis firmata, prefati mutuo confederati ad propria redierunt, qui et postea in breui mortui sunt; nam Ludouicus obiit anno Domini dccc°lxxxiiii et Karolomannus anno sequenti. Quibus defunctis, proceres Francie attendentes Karolum filium Ludouici Balbi adhuc esse infantem, hinc compulsi Karolum imperatorem, filium Ludouici quondam Germanorum regis, ad auxiliandum sibi inuitantes Francorum regnum ei subiiciunt, eo quo tempore predictorum fratrum regnum Francie venerunt duo reges Nortmannorum cum classe et cuneis suis, ceperuntque Traiectum, Coloniam, Bonnam, Aquisgrani, Brabanciam, Traiectum Superius, Leodium, Tungris, Sancti Tredonis opidum. Quibus armata processerunt manu obuiam Radulphus, dux Aquitanie, et Robertus, comes Andegauenais, conserta prelia contra paganos ambo occisi, ymmo martiriati sunt et exercitus eorum dissipatus est.

Karolus Grossus, filius Ludouici regis Baioariorum atque Germanie, nepos Ludouici Pii, imperator Romanorum, anno Domini dccc°lxxxvi° imperii sui septimo regnare cepit supra Francos et regnauit ibidem annis iiii. Sicque regna Francie,

Lotharingie, Germanie, Italie atque imperium integrata, sicut auus suus Ludouicus Pius, filius Karoli Magni, possidere consueuerat, adeptus est. Iste Karolus imperator contra Nortmannos, apud Louanium castra metatos, semel et bis exercitum misit, sed nichil dignum fecit; et cum nequit eos expellere, tandem sancto federe concessit eis regiones, que erant ultra Secanam, quarum incole contra se rebellabant, que pars Francie Neustria a Nortmannis Normannia est dicta, quamuis est eius regio propria, sed non ita ut nunc est dilatata. Anno Domini dccc°xc Karolus Grossus imperator Romanorum, rex Francorum, Germanorum, Lotharingorum, et dux Brabancie, imperii sui xii° anno, corpore et animo deficiens, ab optimatibus regni repudiatur, et Arnulphus fratruelis suus, filius bastardus quondam Karolomanni fratris sui, in regem Germanie sublimatur. Hic Arnulphus patruo suo Karolo succedens in imperio et regno Germanie et ducatu Brabancie, ex imperatore eciam necessariis indigenti fiscos in Almanio delegauit, qui sequenti anno obiit. Inde Francorum regnum misere discerpitur, nam Franci, neglecto Karolo filio Ludouici Balbi puero decenni, quasi regem sibi preficiunt Odonem, filium Roperti ducis Aquitanie, qui Robertus olim a Nortmannis occisus fuerat cum Arnulpho, comite Andegauensi.

Odo, Aquitanie dux, rex Francorum regnauit impotenter solum annis ix, ab anno Domini dccc°xc Assumptionis sue in regem vsque in annum xcix^um^. Huius tempore Radulphus, filius Ranulphi, corona sibi imposita rex Burgundionum statuitur, quod regnum multo durauit tempore. In Italia nempe Berengarius et Wido de regno contendunt. Anno v° regni Odonis, Odone rege per consilium Francorum in Aquitania demorante, Franci Karolum puerum duodecennalem, Ludouici Balbi filium, in regnum paternum reuocant et Remis a Folcone archiepiscopo in regem consecrari et benedici faciunt. Et oritur longa concertatio inter eum et Odonem. Hic Karolus rex, cognominatus Simplex, anno Domini dccc°xcv ad placitum principum, apud Wormaciam per Arnulphum conuocatum, veniens, regnum suum Francorum

ex Arnulphi regis auctoritate accepit. Anno viii° regni Odonis Arnulphus, rex Germanie et Lotharingie, anno Domini dccc°xcvi apud Wormaciam in publico conuentu siue placito de consensu omnium primatum qui aderant celebrato, Zuendebaldum, filium suum ex concubina, facit regem Lothariensium, qui cepit regnare anno Domini dccc°xcvi et regnauit annis quinque. Hic, collecto immenso exercitu, terminos regni sui cupiens ampliare, quasi Karolo regi suo agnato, contra Odonem regem auxilium laturus, Lugdunum obsidione cinxit, sed non cepit. Hinc igitur patet, quod propter impotenciam regum Francorum et varios euentus regni regnum Lotharingie, quod olim in duo diuisum fuerat, tempore Karoli Calui et Ludouici fratris sui Germanorum regis, et partitum proporcionabiliter inter eos, nunc sub potestate regum Germanie redactum fuerat. Anno Domini dccc°xcix° Odo rex Francorum moritur, obtestans Francie primates, ut Karolum in regno reciperent, sicque Karolus in toto regno in regem Francorum recipitur.

Karolus Simplex, filius Ludouici Balbi, Francorum rex et dux Brabancie, post mortem Odonis regis anno Domini dccc°xcix° cepit regnare et regnauit annis xxvi. Anno vii regni Karoli Simplicis, Arnulphus rex Germanie eciam imperatorem Rome benedicitur. Nono anno eiusdem idem imperator moritur, scilicet anno Domini dccc°ii, et Ludowicus filius eius regnat post eum annis decem. Sane post mortem Arnulphi imperatoris inter Zwendebaldum regem Lotharingie et seniores regni sui inexpiabilis oritur dissencio propter assiduas depredaciones et rapinas, que fiebant in regno, et quod rex cum ignobilioribus regni negocia disponens, honestiores et nobiliores quosque deiiciebat et hinc odiosus omnibus effectus est, propter quod optimates regni ad Ludouicum regem Germanie, fratrem Zwendebaldi, transeuntes, illum in regnum Lotharingie introducunt et, collatis exercitibus, Zwendebaldus rex a Stephano, Gerardo et Matfredo, Lotharingie regni comitibus, anno Domini dccc° primo ydus Augusti in prelio circa Mosum fluuium peremptus est. Ludouicus igitur rex Germanie, filius Arnulphi imperatoris legiti-

mus, post obitum Zwendebaldi, fratris sui bastardi, anno regni sui iio regnum Lotharingie pacifice adeptus est.

Hic vero Ludowicus, Germaniorum et Lotharingorum rex, propter tirannorum in Italia insolenciam et multorum malorum ingruenciam, non meruit imperialem benedictionem, obiitque in Orientali Francia, scilicet Germania, anno Domini dcccc°xi°, regni quoque Karoli xxii. Hic vltimus de stirpe Karoli Magni regnauit in Germania. Porro Karolus Simplex, Francorum rex, post mortem regis Ludouici regnum Lotharingie, ex justa auorum, proauorum suorum successione sibi debitum, eodem anno suscepit Quamuis enim Romani, Italici et Longobardi a posteris Karoli Magni se subtraxerunt, Lotharingi tamen aliis quam Karolitis siue Karolingis subesse nolebant. Hic post modum in quodam bello occidit cum multis Robertum, comitem Parisiensem, quapropter traditorie captus exul et martir in carcere moritur anno Domini dcccc°xv°, postquam Brabanciam xxix annis egregie rexisset, relinquens post se ex filia regis Anglie filium paruulum, nomine Ludouicum, quem mater eius secum duxit in Angliam.

Odulphus, rex Burgundie, neglecto Ludouico filio Karoli Simplicis, in regem Francorum eligitur anno Domini dcccc°xxii, post mortem Karoli regis regnat in Francia annis duobus; erat enim filius Richardi, dudum a Nortmannis in bello interempti, cuius vxor Bertha Burghardi ducis Zweuorum filia fuit. Hic Rodolphus rex ab Italicis ad regnandum contra Berengarium inuitatus, conserta cum ipso pugna, eoque victo et expulso, regnum Italie tribus tenuit annis, cuius filia Sancta Adelheydis primo Ottoni Magno nupta, genuit Ottonem Secundum.

Ludouicus Simplex, filius Karoli Simplicis regis Francorum, anno Domini dcccc°xxviii de Anglia in Franciam reuersus, et licet erumpnose tamen in regno restitutus, regnat annis xxvii, erat autem dux Brabancie. Cuius anno xiiio regni Ludouicus rex iterum ad regnum Lotharingie aspirans, quod Karolus pater suus quodam Henrico regi Germanie reddiderat; Lotharingiam inuadens vsque ad Alsaciam venit ductu Gilberti ducis Lotha-

ringie, qui contra Ottonem regem Germanie, postea imperatorem, iam rebellare ceperat. Iste Ludouicus duxit in vxorem Gerbergam, sororem Ottonis imperatoris. Erat autem Gerberga relicta Gilberti ducis Lotharingie comitisque Hanonie, cuius filiam Gerbergam nomine Otto imperator Bartoldo duci Baioariorum despondet. Iste Ludouicus Simplex rex Francorum genuit ex Gerberga regina Karolomannum, primogenitum Rothomagi captum et mortuum, Lotharium post eum regnantem, Karolum, ducem Lotharingie, et Affradam, que genuit Ermtrudem, que vlterius genuit Agnetam, matrem Sancti Wilhelmi heremite ducis Aquitanie et comitis Pictauie et sororis eius Agnete Romanorum imperatricis. Obiit autem Ludouicus, rex Francorum et dux Brabancie, anno Domini dcccc°lv et Remis in ecclesia Sancti Remigii sepelitur.

Lotharius 3us, patri suo Ludouico Francorum regi succedens anno Domini dcccc°lv°, regnauit annis xxxi°. Anno Domini dcccc° lxxix° ducatus Lotharingie datur Karolo, fratri Lotharii regis Francorum, ut ipse et sui successores Karolingos semper pertineret, et ista confirmata fuerunt Remis. Et hoc sic: nam Karolus Simplex, rex Francorum, auus istius Lotharii regis Francie et Karoli fratris sui, anno dcccc°xxiiii dedit regnum Lotharingie Henrico Primo, regi Romanorum, qui illud ab anno xxvi post mortem supradicti Karoli Simplicis, regis Francorum, tenuit annis decem, et post eum filius eius Otto Primus annis xxxvi, post quem Otto 2us filius ipsius, annis decem, et post mortem illius Otto 3us annis duobus. His itaque lviii annis Lotharingia penitus auersa Karolitis sub aliena manu regebatur, sed postea Otto et Lotharius reges in ciuitate Remensi conuenientes anno Domini dcccc°lxxxiiii, scilicit 3° anno imperii Ottonis Secundi, pacto perpetuo et semper valituro sacramentisque hinc inde solempniter confirmato pepigerunt, quod regnum Lotharingie in ducatum verteretur, cuius directum dominium ad regem Romanorum et dominium verteretur ad Karolum fratrem regis Lotharii et suos successores, et huius pacti vigore Lotharius rex Francorum dedit Lotharingiam Ottoni tercio,

regi Romanorum, illam simpliciter abiurans atque expresse renuncians omni jure, quod sibi quomodocunque in ea vel ad eam competere posset. Quo facto, Otto rex eiusdem pacti virtute Lotharingiam sub titulo ducatus Karolo, fratri Lotharii regis Francorum, pro se et suis heredibus Karolus jure feodali perpetuis temporibus a Romano imperio tenendam concessit, et sic anno Dominice Incarnacionis dcccc°lxxxiiii in persona Karoli fratris Lotharii regis Francorum, Lotharingia, regni nomine sublato ac sub ducatus vocabulo, ad naturalem principem ei verum Karolitum reuersa est; quia illi sub regibus ex speciali commissione gesserunt, ducatum tamquam officium poterant semper ad libitum regis amoueri. Et hoc modo fuit idem Karolus per Ottonem Secundum imperatorem dux Lotharingie constitutus. Sed nunc recepit Karolus pro se et heredibus suis Karolitis ducatum Lotharingie, non quidem ut officium, sed in beneficium perpetuis temporibus ab imperio Romano jure feodali tenendum, et ideo vtile dominium ducatus Lotharingie cum omnibus censibus, redditibus et emolimentis quibuscunque extunc non quidem ad Romanorum imperatores, sed ad duces Lotharingie pertinuerunt.

Ludouicus junior, rex Francorum, dux Brabancie, qui solummodo per vnum annum regens, mortuus est sine prole, in quo et defecit prosapia et linea Karoli Magni, quamvis Karolus patruus suus ei successit in regnum Francorum.

Karolus, filius Ludouici et frater Lotharii regis Francorum, anno Domini dcccc°lxxxiiii ducatum Lotharingi et Brabancie suscepit, quem tenuit annis viii, scilicet 3° anno imperii Ottonis tercii. Hic statum sui ducatus guerris et dissencionibus valde turbatum inueniens, mente perdoluit, magnisque laboribus odiorum causas prudenter exstirpans, nobiles sibi subiectos pacificauit. Quibus pacatis ipse ad meliora subditorum animos studiose auertit. Sane gloriosus dux Karolus duxit in vxorem filiam comitis Heriberti, comitis Trecensis siue Viromandensis, de qua genuit Ottonem ducem succedentem et Gerbergam, postea ducissam seu comitissam Louaniensem. Iste fuisset verus

rex Francie, defuncto Lothario rege Francorum, fratre eius, si rem ad consilium nondum distulisset; sed Hugho Capeth cepit regnum et regnauit annis ix, qui cepit eum in Lauduno tradicione vetuli traditoris Anselmi, episcopi Laudunensis, et ipsum cum vxore sua vinctum Aurelianis in quadam turri clausit, in qua duobus annis captiui manentes, duos filios Ludowicum et Karolum genuerunt, et sic regnum Francorum, quod olim Pippino regi, patri Karoli Magni imperatoris, a Stephano papa in hereditatem regalis successionis in perpetuum confirmatum fuerat, et omnis alienigena ab eius inuasione apostolico anathemate interdictus extiterat, a stirpe ipsius Pippini ad Hughonem et eius heredes translatum est vsque in hodiernum diem. Anno v° regni Hughonis Karolus dux Lotharingie Aurelianis in captiuitate Hughonis regis exul moritur, vna cum vxore et Karolo ac Ludouico filiis suis ibi genitis, ex jussu et precepto Hughonis secum in carcere necatis, quia Hugho noluit eos supraiuere, quos regnum si superessent timuit petituros. Hic igitur Karolus reliquit post se tres liberos, Ottonem, postea ducem Lotharingie, Gerbergam, comitissam Louaniensem, et Ermgardem, comitissam Namurcensem.

Otto filius Karoli, dux Lotharingie, mortuo patre suo Karolo in captiuitate anno Domini dcccc°xcii°, ducatum ipsum xiiii tenuit annis. Obiit autem Colonie anno Domini m°v°. Abhinc ergo lineam ducum Brabancie pertrahemus, incipientes a Gerberga, filia Karoli ducis sororis Ottonis, comitissa Louaniensis; ostendentes per ordinem, qui ex eius posteris fuerunt comites Louanienses tantum quive duces et qualiter et quo tempore ducatus Lotharingie, post mortem Ottonis ducis, translatus fuit ad comites Ardennenses ac deinceps ad comitem Lymburgensem; ad vltimum vero qualiter et quo tempore ipse ducatus reuersus est ad rectam lineam Karoli ducis et heredis regni Francorum. Duces etiam, qui medio tempore principabantur in ducatu Lotharingie, qui et quot fuerunt a tempore Ottonis filii Karolii vsque ad Godefridum Barbatum, comitem Louaniensem, necnon et aliqua de gestis eorum per ordinem exprimemus.

Lamberti comitis Louaniensis conthoralis Gerbergis, filia Karoli ducis sororque Ottonis anno Domini m°v° cum viro suo Lamberto comite fratri suo successit, sed Ottone duce agonizante ducatum Lotharingie Romano imperio sponte legauit. Quem ducatum Henricus 2us imperator contulit Godefrido filio Godefridi, comitis Ardennensis, sicque Gerbergis heres predicti ducatus in morte fratris sui Ottonis ducis amisit patrem, fratrem, terram et coronam Francie. Fuit enim iste Lambertus, maritus Gerbergis comes Louaniensis, filius Rayneri Longicolli, quondam Hannoniensis comitis, qui comitatus Hannoniensis eo tempore dicebatur comitatus Montensis. Contra hunc Lambertum comitem Henricus imperator ipsum Godefridum ducem Lotharingie cum exercitu in fines Brabantinorum misit ad obsidendum castrum Louanium, sed Brabantinis viriliter resistentibus inefficaciter rediit. Eodem anno, scilicit viii ducatus Godefridi Lothariensis, Lambertus comes Louaniensis, Baldericum episcopum Leodiensem apud Hugardis bello vicit, multis nobilibus in pugna cesis. Episcopus eos, qui in prelio occubuerant, Leodii afferri et sepeliri fecit. Tandem in bello idem Lambertus occubuit.

Henricus, filius Lamberti, patre mortuo, per suam matrem Gerbergam comitatum Louaniensem adeptus, anno Domini m°xv successit patri suo. Postquam auem Godefridus dux Lothariensis missus ab imperatore Henrico ad prestandum Theodorico comiti quarto Hollandie auxilium contra Frisones, quod felicem Arnulphum, 3um comitem Hollandie, Frisones occiderant in bello, vbi conserto prelio repente voce nescitur vnde emissa: fugite, fugite! cunctis fugientibus multi a paucis Grisonibus perimuntur. Dux vero Godefridus capitur, sed postea Godefridus dux, impetrata Frisonibus ab imperatore totius iniusticie impunitate, a captiuitate soluitur et non multo post moritur. Frater vero eius Gocelo in ducatu Lotharingie per imperatorem Henricum substituitur. Anno Domini m°xxxix° Henricus Louaniensis comes in domo propria latrocinatus a quodam nobili viro Harmanno, captiuo suo, et perimitur.

Otto comes Louaniensis Henrico patri suo succedens, minus quam duobus annis principabatur, cui in maturo etate morte preuento successit patruus eius Lambertus, qui et Baldericus, prefuit populo suo annis octo. Huius soror Mechtildis genuit Eustacium, comitem Boloniensem, patrem Godefridi de Bullyon.

Lambertus qui et Baldricus, uti dictum est, successit. Hic Lambertus duxit in vxorem Adelam, filiam Gocelonis ducis Lotharingie, qui ambo coniuges transtulerunt corpus Beate Gudule de ecclesia Beati Gaugerici Bruxellensis, vbi olim reporitum fuerat a duce Karolo, in ecclesiam Sancti Michaelis, que nunc ecclesia Sancte Gudule dicitur, cui ecclesie dederunt decimam ipsius oppidi et instituerunt ibidem duodecim prebendas. Anno Domini m°xlv obiit Gocelo dux Lotharingie, cui successit filius eius Godefridus, dictus Rebellis. Isti Lambertus comes in bello occisus fuit ab Henrico 3° imperatore, eo quod Baldewino comiti Flandrie auxiliabatur contra imperatorem prefatum.

Henricus comes Louaniensis, mortuo genitore suo Lamberto comite. Anno m°liiii successit ei in comitatum annis xxiiii. Hic ex Adela, filia lantgrauii Thuringie, genuit quatuor filios, Henricum, Raynerum, Godefridum et Albertum Sanctum, episcopum Leodiensem et martirem. Sane propter guerras, que suo tempore vigebant in Hasbania, mouit domicilium suum de Bruxella ad Louanium, ubi in castro resedit, titulumque suum ex comitatu Louaniensi fecit insignem. Anno Domini m°lvii° Fredericus dux Lotharingie moritur, cui successit Godefridus, qui postquam tribus rexerat annis, moritur. Cui successit filius eius Godefridus Gibbosus, et si corpore exiguus, animo tamen eximius. Qui Godefridus, postquam in Hollandia construxisset opidum Delft, eo quod totam Hollandiam potenter sibi subiugasset, in opido Haerlem a quodam Ghiselberto sicario in secessu super latrinam de subtus cultro feriens letaliter vulneratus, obiit quinto kal. Maii absque liberis.

Henricus 3us, filius Henrici Secundi comitis Louaniensis, genitoris sui, cepit principari anno Domini m°lxxviii, scripsitque

se comitem Louaniensem et Brabantie ac Sacri Imperii marchionem; nam marcionatum imperii Antwerpiensem non legimus post Angesum et Beggam, filiam Pippini Primi, fuisse a Brabantie separatum. Sed hic Henricus 3us fuit primus post Karolum ducem, cui Hugho Caphet coronam regni Francie subripuit, qui ex comitatu Brabantie titulum suum voluit insignire.

Huius Henrici comitis Louaniensis tempore, videlicet anno Domini m°lxxxiii, monasterium Affligeniense suum sumpsit exordium, cui quidem loco Adela comitissa Boloniensis cum filiis suis Henrico et Godefrido libertatem donauit.

Postquam vero, ut supra dictum est, Godefridus Gibbosus obiit, vacauit ducatus Lotharingie xiiii annis; sed anno xv vacationis ducatus quidem Godefrido, Godefridi Gibbosi ex sorore nepotis, tandem ab imperatore Henrico Quinto datur ducatus Lotharingie. Iste est Godefridus de Bullion, huius mater fuit Sancta Yda, Boloniensis comitissa, pater vero Eustacius, comes Boloniensis, filius Machtildis sororis Lamberti, qui et Baldricus Louaniensis comitis. Anno Domini m°xcv Henricus, comes Louaniensis, vir in militaribus actibus ultra omnes sui temporis pronominatus, cum optime presidisset annis xviii, apud Tornacum in ludo armorum peremptus est, et cum patribus suis in ecclesia Sancte Gertrudis Nyuelle sepultus. Sane eo tempore quo principatus Louaniensis fuit sine principe, Godefridus cum Barba, frater comitis Henrici Louaniensis perempti, cum Henrico, filio imperatoris, sub rege Armenie captiui detinebantur, quos Oliuerus de Leefdale, miles probus et astutus, cum quatuor sociis sibi adiunctis sub specie mercatorum iam predictos iuit quesitum, et ad hoc prelati nobiles et opida Brabancie cum deliberacione statuerunt, quod comitessa Adela, mater Godifridi cum Barba, ipsius filii nomine presideret, donec redeunte Olyuero aut Godefridus comes ex captiuitate liberatus redisset in Brabanciam, fratri suo Henrico comiti Louaniensi, sine liberis masculis defuncto, successit; et licet filias reliquerit in deuolutiona tamen dominorum frater filiabus prefertur.

Godefridus cum Barba dictus, postea dux Lotharingie, qui in Affligenio sepultus est, anno Domini m°xcv fratri suo Henrico comiti Louaniensi, huius nominis 8°, Tornaci interempto in comitatu Louaniensi, antequam ducatum Lotharingie adeptus fuerat, xv prefuit annis. Anno Domini m°xcvii, ducatus vero Godefridi de Bullion anno ix°, erat generale passagium contra infideles, et anno Domini m°xcix ydus Julii per Godefridum de Bullion ducem Lotharingie ac alios principes Christianorum ex manibus Sarracenorum vrbs sacra Jherusalem erepta est, et Godefridus de Bullion dux Lotharingie, rex Jherosolimorum Augustus coronatur. Qui rex postea anno Domini m°c°xv kal. Julii obiit, sepultus prope sepulcrum Christi cum tali epitaphio:

Francorum gentis Syon loca sacra petentis
Mirificum sidus, dux hic recubat Godefridus.
Egipti terror, Arabum fuga, perfidis error,
Rex licet electus, rex noluit intitulari
Nec dyademari, sed sub Christo famulari
Eius erat cura, Syon sua reddere jura,
Catholiceque sequi pia dogmata iuris et equi
Totum scisma teri, circa se iusque foueri
Sic et cum superis potuit dyadema mereri,
Militie speculum, populi vigor, anchora cleri.

Sane cum anno Domini m°c° primo cum pro certo esset compertum, quod Godefridus rex Iherusalem et dux Lotharingie obiisset, Henricus Quartus imperator ducatum Lotharingie Henrico, comiti Lymbargensi, donauit, quem ille ix annis tenuit. Eodem anno idem Henricus imperator Henricum Quintum, filium suum, fecit Aquisgrani coronari in regem Romanorum. Et tunc Godefridus cum Barba, comes Louaniensis, Sophiam, filiam Henrici imperatoris duxit in vxorem, ex qua genuit quinque liberos, Godefridum, postea ducem Lotharingie, Henricum, qui in monasterio Affligeniensi religionis habitum suscepit, ibique cum patre quiessit, Aleydam, reginam Anglie, vxorem Henrici

regis, Ydam, comitissam de Cliuis, et Clarissam, que innupte permansit.

Anno ix ducatus Henrici Lymburgensis, ipse dux Henricus, qui ab imperatore Henrico Quarto ad filium eius Henricum Quintum contra patrem rebellantem animo transiens, eum contra patrem suum consilio armauit: et a filio ad patrem rediens partes filii debellauit. Mortuo Henrico Quarto se ut remum maiestatis Henrico filio dedit et ab eo captus custodie traditur, et ducatus Lotharingie datur Godefrido cum Barba ab Henrico Quinto imperatore, et extunc vsque in hodiernum diem Lymburgenses principes non comites ut prius, sed duces se nominant. Hic igitur Godefridus cum Barba anno Domini m°c°x° post centum et septem annos, per quos Ardennenses comites ducatum Lotharingie tenuerunt, continuatis nouem annis ducatus Henrici Lymburgensis, primus de stirpi Karoli ducis et heredis Francie ducatum Lotharingie recepit, quem iste egregius Godefridus dux et comes xxx rexit annis.

Anno 2° Godefridi ducis Henricus, comes Lymburgensis, affectans repetere ducatum Lotharingie, vrbem occupat Aquisgrani contra Godefridum ducem. sed hoc non ferens Godefridus dux vrbem Aqueneem violenter irrupit, opidanos a fauore Henrici violenter exteruit, aliquos comites et multos potentes ac nobiles cepit. Ipse Henricus comes cum filiis suis vix fuga euasit, vxorem eius capere dux indignum duxit, comites et honoratiores eorum, quos ceperat, per conditionem sub spe militandi sibi conciliatos ad fidelitatem suam adduxit. Deinde anno m°c°xxiii Godefridus dux Lotharingie castrum Montis Falconis cepit ac destruxit. Defuncto insuper Henrico 4° imperatore anno Domini m°c°xxvi Lotharius, 3ᵘˢ rex Romanorum, dux Saxorum, Godefridum ducem ducatu suo Lotharingie priuauit, quem Walramo, comiti Limburgensi, filio quondam Henrici comitis, ex dono in beneficium verbo duntaxat concessit; sed obstante ipsius Godefridi potencia Walramus comes eum expellere nequiuit. Tandem mortuo Lothario Romanorum rege anno Domini m°c°xxxxii Conrardus, Henrici Quinti ex sorore nepos, in

regem electus, Walramo comite Lymburgensi reprobato, ducatum Lotharingie predicto Godefrido duci pro se et suis heredibus confirmauit. Hic quidem dux Godefridus contra nobilem Arnoldum, dominum de Grymberghen, guerram incepit, quam moriens filio suo Godefrido persequendam reliquit. Anno Domini m°c°xxxix° Godefridus dux Lotharingie magnum patrie sue decus, vir suo tempore et tempori et honori sciens se decenter confirmare, moritur et Haffligeniensis templi sepultura honoratur. Cui succedit filius eius:

Godefridus 2ᵘˢ et 2ᵘˢ dux in ducatu Lotharingie anno Domini m°c°xxxix° principatur, quem Conrardus Romanorum rex 2ᵘˢ facit paterni honoris successorem; ea maxime pro causa, quod sue coniugis sororem Luytgardem, ducissam de Salzbergh, ei dederat vxorem, de qua genuit Godefridum 3ᵘᵐ ducem post eum.

Anno 2° ducatus Godefridi Junioris Henricus, comes Lymburgensis, dolens se priuatum honore ducatus Lotharingie, quem Henricus auus suus et Walramus pater suus quondam habuerunt, Godefrido duci rebellis erat: antiquos sibi possessionum redditus eius inuadebat et sicubi preualebat nulli amicorum eius parcebat. Godefridus vero dux grauiter ferens insolenciam eius, opidum Sancti Trudonis cum multo equitum peditumque exercitu obsedit: ciues ad dedicionem coegit, obsides promisse sibi fidelitatis accepit. Demum cum eodem exercitu progressus et vrbem Aquisgrani ingressus cum multo potentatu per biduum in sede iudiciaria resedit; exactiones, quas duces Lotharingie exigere decebat, exegit; oppidanos sue fidelitati adstrinxit; et ne Henrici comitis fautores essent, ostentacione potencie sue deteruit. Anno Domini m°c°xliii Godefridus Medianus dux Lotharingie quarto ducatus sui anno ex epatica passione in matura morte perripitur, et Louanii in templo Sancti Petri tumulatur.

Godefridus huis nominis 3ᵘˢ anno Domini m°c°xliii° patri suo Godefrido 2° in ducatu Lotharingie in cunis adhuc iacens anno etatis sue primo successit. Huius quidem pueruli Gode-

fridi anno ducatus primo Conradus rex Germanorum concessit eidem quicquid benificii vel honoris antecessores eius habuerunt de manu imperatoris hoc in cunabulis adhuc reposito. Optimates vero terre, videlicet nobiles viri Walterus Bartolt, dominus Machlinie, et Gherardus, dominus de Grimberghen, mortuo patre Godefrido 2°, contra hunc ducem puerum rebellantes se fortiter eidem opposuerunt, et castrum de Nedlar, quod juxta Viluordiam situm fuit, funditus destruxerunt. In Viluordia eciam aulam ducis et nonnulla fortalicia effringentes, multa spolia inde sustulerunt. Porro barones patrie videntes hanc violenciam, doluerunt, et domino suo infanti succurrere volentes, magna populi armati concione congregata, castrum Grimberghen fortissimum obsederunt, obsessumque funditus destruxerunt. Quod quante fortitudinis fuerit, aceruus terreus in excelsum montem erectus, in quo olim situatum extiterat, adhuc hodie ipsum cernentibus innotescit. Ad cuius euersionem ipse dux in cunabulis eius a suis deportatus, cooperante sibi diuina potencia, hostes deterruit et ad dedicionem coegit.

Anno xvii ducatus Godefridi ipse Godefridus Margaretam, filiam Henrici comitis Lymburgensis, in coniugio sortitus est, per quod tandem rebus omnibus pace compositis, contencio longo tempore protracta, ea condicione finita est, ut Godefridus confirmatum suum ducatum Lotharingie, sine vlla contradictione, aduocaciam Sancti Trudonis et castellum Rode obtineat, atque omnium, que possedet idem comes Henricus, post decessum eius medietatem accipiens, hereditario iure successor fiat. Hic Godefridus dux Lotharingie genuit ex Margareta de Lymborch, Henricum, huius nominis primum ducem Lotharingie, et Albertum, episcopum Leodiensem, qui Remis martirizatur, in ecclesia Sancte Marie eiusdem ciuitatis quiescit, cum tali epitaphio:

Legia me legit, electum Roma probauit,
Remis sacrauit, sacratum martirizauit.

ac Aleytam, reginam Anglie. Iste nempe Godefridus dux post

obitum vxoris sue Margarete de Lymborgh duxit in vxorem Ymaynam, filiam comitis Lossensis, de qua genuit Wilhelmum de Parwiis (Parwijs).

Anno Domini m°c°lxxxiii Godefridus dux Lotharingie, dimisso ducatu filio suo Henrico, cruce signatus Iherusalem profectus est, ubi multa laude digna pro Christi nomine fecit. Tandem terra sancta Turcis subiugata, a peregrinatione transmarina anno lxvxviii reuersus, anno etatis sue xlviii°, ducatus vero Lotharingie xlvii°, scilicet anno Domini m°c°xc xii Kal. Septembris ab hac luce migrauit, et in ecclesia Sancti Petri Louaniensis cum Margareta prima vxore sua sepulturam adeptus est.

Henricus huius nominis primus, dux Lotharingie, anno Domini m°c°xc° patri suo Godefrido succedens, xlv strennue presedit annis. Hic duxit in vxorem Mechteldim, filiam Mathei Boloniensis comitis, que peperit ei Henricum, postea ducem Lotharingie, Godefridum de Louanio, Mariam, conthoralem Ottonis Quarti Romanorum imperatoris, Aleydam, comitissam Auernie, Margaretam, comitissam Gerardi comitis Ghelrie, et Mechteldim, primo quidem comitissam Palatinam Rheni, postea vero comitissam Hollandie. Horum pater Henricus dux secundam duxit vxorem Mariam, filiam Philippi regis Francie, que peperit ei vnam filiam, quam duxit Theodericus, primogenitus comitis Cliuensis. Ex his filiis et filiabus Henrici ducis magna posteritas potentiua procreata est. Anno 2° ducatus Henrici Henricus dux castrum Duraz destruit; septimo vero anno ducatus Henrici Henricus idem castrum reedificat, terram Gerardi comitis Lossensis comburit et deuastat, opidum Sancti Trudonis propter aduocaciam eiusdem ville obsidet et oppugnat. Anno Domini m°c°xciiii° Henricus dux Lotharingie castrum Nouimagium imperiale cepit, et captum sue dicioni subegit. Anno Domini m°c°xcvii°, xiii° ducatus Henrici anno Conradus archiepiscopus Maguntinensis, Henricus dux Lotharingie et alii innumerabiles Iherosolimam proficiscuntur, a quibus ciuitas Baruth, fugatis paganis, obtinetur. Anno Domini m°cc°iii°, xviii° anno ducatus Henrici. Henricus dux comitem Hollandie bello aggreditur in

Bathua, que nunc Vuren vulgariter dicitur, vbi Florensius comes Hollandie et Otto comes Ghelrie in bello commisso capiuntur. Inter quos tandem pax eo tenore firmatur, vt quilibet istorum vnam de filiabus ducis Henrici ducat vxorem.

Anno ducatus Henrici xxviii° scilicet anno Domini m°cc°xii in Ascensione Domini Henricus dux Lotharingie cum multitudine graui hora diei tercia Leodium expugnat et infinitam tam in auro quam in argento et omne quicquid preciosum est genere aufert suppellectilem, cleri et sacerdotes nudantur et illudantur, ecclesiastica queque diripiuntur, altare Sancti Lamberti sanguine contaminatur, et in ecclesia Sancti Petri tres viri interficiuntur, inter mulieres et paruulos captiuorum et submersorum fuit non modica multitudo. Dux ab Hughone, episcopo Leodiensi, Hoy celebrata synodo excommunicatur. Tandem episcopus et dux Leodii paciscuntur.

Anno ducatus Henrici xlviii°, scilicit anno Domini m°cc°xvxiiii° Henricus, primogenitus Henrici ducis Lotharingie, Florencius comes Hollandie et alii plures terrarum principes expugnauerunt, hereticos Stadingos in episcopatu Bremensi, ut patet in hiis metris:

Anno milleno ducentenoque triceno
Quarto, prostrati Stadingos et superati.
Dux bone! te quali referamus nescio laude
Principe sub tali felix Brabancia gaude
Quarto kalendas Julii festiua dies sit
Qua Stadingorum feritas tam magna quiescit.

Anno inquam Domini m°cc°v° fundatum fuit cenobium fratrum Wilhelmitarum juxta ciuitatem Buscensem per fratrem Wynandum eiusdem ordinis de Basilea, qui huic loco nomen imposuit Porte Celi, sed seculares hoc nomen non bene retinuerunt, et sic locum illum Baseldonck vocauerunt, quod primi fratres erant de Basilea, sicque omnes fratres in vulgari Basileers vocantur. Hec acta sunt ante constitucionem ciuitatis Buscensis, scilicit anno xv ducatus Henrici Primi.

Hic vero Henricus Primus, dux Lotharingie princeps, prudens, bellicosus et victoriosus inchoauit et fundauit primitus opidum Buscoducense, quod et portis et muris muniuit, habuit que idem opidum in summa veneratione et clauem ducatus Brabantie ipsum designauit, illudque opidum diuersis et magnis priuilegiis dotauit atque a theloneis in Reno et alibi imperialibus priuilegiis atque concessionibus perpetuo absolui procurauit; et ob hoc excellentissimi et singularis amoris signum illud Buscum Ducis Buscum appellari precepit, et nomen perpetuo imposuit, anno Domini m°cc°xlviii°. Tempore ducis Henrici anno Domini m°cc°xxv° quedam virgo mire pulchritudinis, nomine vulgariter Fier Magrietken, Louanii propter eius castitatem interfecta est et in Dyeliam fluuium proiecta ab iis, qui eam stuprare et flore virginitatis priuare studebant, ex cuius morte diuersa signa et miracula Louanii accidere narrantur.

Anno Domini m°cc°xxxv ducatus Henrici anno xlix° Henricus dux Lotharingie de solempni curia per Fredericum 2um imperatorem in Wormaciam celebrata, veniens Colonie moritur, cuius corpus deportatum Louanii, sepelitur in ecclesia Sancti Petri, ubi et Mechteldis vxor sua et Maria imperatrix Ottonis Quarti filia eorumdem tumulate sunt. Maria vero secunda vxor sua Affligenii requiescit. Jacet autem iste illustrissimus Henricus dux Lotharingie in summo choro sub tumba preciosa mirifice elaborata, cum tali epitaphio:

Hic Primus iacet Henricus, dux ordine Quartus
Cui coniunx bina Machtelt prior, inde Maria,
Prolem septenam genuit prior, vltima binam:
Brabantinorum dux, regni marchio, morum
Regula, iustorum speculum, vindicta malorum,
Flos patrie, pax ecclesie, clypeus viduarum,
Spes venie, vas mundicie, tutela minorum.

Sed ducissa Mechtildis cum Maria filia eius, imperatrice Romanorum pausatur in preciosis tumbis in boreali ambitu eiusdem chori.

Henricus 2us et quintus dux Brabancie, patri suo anno Domini m°cc°xxxv in ducatu Lotharingie succedit. Hic miles fortis et strenuus duxit in vxorem Mariam, filiam Philippi regis Romanorum, que peperit ei Henricum, postea ducem Lotharingie, Mechtildim, comitissam Atrebatensem et Sancti Pauli, Mariam, comitissam palatinam Reni, Beatricem, lantgrauiam Thuringie, postea comitissam Flandrie, et Margaretam sactimonialem, postea abbatissam in Valle Ducis. Postea secundam duxit vxorem Sophiam, filiam Ludouici, lantgrauii Thuringie, et Sancte Elizabet eius lantgrauie, que peperit ei Henricum de Thuringia, lantgrauium, et Elizabeth, ducissam de Bruynswiich. Iste Henricus dux anno Domini m°cc°xxxvii° Coloniam Agrippinam strenue obsedit et multum lacessiuit, castrum Dalen cepit et sue dicioni cum toto eius territorio subegit, illudque successoribus suis Lotharingie et Brabancie ducibus hereditarie reliquit Anno Domini m°cc°xlvii° Henricus dux, postquam xi annis principatui suo prefuisset, obiit Louanii et in monasterio Vilariensi honorifice sepelitur.

Henricus 3us illius nominis in ducatu Lotharingie anno Domini m°cc°xlvii patro suo defuncto succedit et presedit anno xiii. Hic inter principes sibi contemporaneos sanguinis nobilitate preclaruit et sue nobilitatis lineam moribus simul atque virtutibus clariorem effecit. Fuit verecundus ut virgo et adeo mansuetus, vt vulgariter dux pius nominaretur. Hic duxit Aleidem, filiam Hugonis ducis Burgundie, que peperit ei quatuor liberos, Henricum, Johannem, Godefridum et Mariam, postea Francorum reginam, quam duxit in vxorem Philippus rex Francorum, cuius Philippi sororem Margaretam Johannes, filius Henrici ducis, dux Lotharingie antea duxerat.

Hic itaque Henricus 3us addidit ad titulum suum nominando se ducem Lotharingie et Brabancie, cum omnes predecessores sui se solum duces Lotharingie nominauerunt, et hoc satis consultum actum esse probatur, cum per hanc addicionem a duce Mosellanorum, qui eciam ducem Lotharingie se nominat, non incongrue discernatur.

Anno Domini m°cc°lix Henricus Pius, dux Lotharingie Brabancie, ad subsidium Terre Sancte cruce signatus, et antequam proficisceretur, morte preuentus in florida juuentute et sub bona confessione Louanii obiit, et apud Fratres Predicatores in choro ecclesie, quam ecclesiam cum conuentu ipse construxerat, honorifice sepelitur. Obiit anno Domini m°cc°lx pridie kal. Martii, scilicit vltima die Februarii. Non fuit princeps suo tempore, qui tot reges et imperatores ac principes habuit in sua consanguinitate, et a quibus ipse propagatus fuerat sicut iste, ut patet circa tumbam suam. In latere vero dextero tumbe Henricus imperator Romanorum 4ᵘˢ, auus eius, Fredericus imperator Romanorum, patruus eius, Philippus rex Romanorum, auus eius, Conrardus rex Iherusalem, consobrinus eius, Alphonsus rex Hispanie, consobrinus eius, rex Bohemie, consobrinus eius. Ad pedes tumbe Otto comes Ghelrie, consobrinus eius, Johannes dux Brabantie, dominus Godefridus. Henricus et domina Maria, regina Francie, liberi eius. In sinistro latere Emanuel imperator Grecorum, proauus eius, Wilhelmus rex Almanie et comes Hollandie et Zelandie, consobrinus eius. Godefridus cum Barba primus dux Brabantie, attauus eius. Godefridus dux 2ᵘˢ, abauus eius. Godefridus 3ᵘˢ dux, proauus eius. Henricus dux 4ᵘˢ, auus eius. Henricus quintus dux, pater eius. Henricus lantgrauius Thuringie, frater eius, qui erat filius Sancte Elizabeth. Ducissa vero Aleydis de Burgundia, conthoralis eius, fundatrix monasteriorum, tam in Louanio quam in Oudergheem, obiit anno Domini m°cc°lxii, consepulta egregio Henrico duci principi suo in Louanio.

Henrico defuncto, pro tutela Henrici, Johannis et Godefridi filiorum suorum pusillorum patrie grauis dissencio orta est, cum tante juuenilis etatis erant, qua maior eorum adhuc arma portare nequiuit; sed Aleidis ducissa mater filiorum et tres status Brabancie recolentes, quod Adela, mater Godefridi cum Barba, illo absente cum hiis, quos patria sibi consiliarios deputauerit, vices filii gesserit, quodque Godefrido 3° duci Lotharingie infanti patria tutores ordinauerit, sibi filiorum tutelam competere

assecuerant. Vnde apud Cortenberghe, conuocato consilio, tres status Brabancie Godefridum de Parweys et Walterum Bartout de Mechlinia duos tutores filiorum et patrie gubernatores vna cum Aleyde ducissa constituerunt. Anno Domini m°cc°lxvi Henricus, episcopus Leodiensis, obsedit ciuitatem Mechelinensem.

Henricus, quartus huius nominis, ducis Lotharingie et Brabancie primogenitus, tam sensu quam viribus ad regendum fuit impotens. Qui postquam per septem annos post mortem patris sui dux fuerat, principaliores patrie de consensu matris prebuerunt ducatum alteri fratri suo Johanni, et sic ipse Henricus dux, cum esset pubes effectus, in presencia trium statuum Brabancie apud Cortenberghe cessit Johanni fratri suo secundo genio, petens ut ille pro ipso in ducem reciperetur; sed Louanienses Henricum ad id seductum esse putantes admittere noluerunt. Vnde eodem anno m°cc°lxvii in ciuitate Cameracensi coram Richardo rege Romanorum et deputatis trium statuum Brabancie, prefatus Henricus primogenitus omne ius, quod habebat vel quod sibi competebat in ducatu Lotharingie et Brabancie, resignans Johanni, fratri suo secundo genito, libere sponte, pure, simpliciter et absolute donauit, quam siquidem donacionem prefatus Richardus Romanorum rex approbans, huius Lotharingie et Brabancie ducatum prenominato Johanni secundogenito liberaliter ab imperio concessit, et post modicum tempus seculo renuncians, monachalem habitum in Diuionensi monasterio ducatus Burgondie suscepit, et terrene dignitatis honorem in celestem miliciam commutauit.

Johannes Primus, Henrico quarto germano suo in ducatu Lotharingie et Brabancie per eum sibi resignato, anno Domini m°cc°xxvii successit et gloriose fere xxvii prefuit annis. Qui secundo ducatus anno sui aduocatus vrbis imperialis Aquensis effectus est. Hic quante probitatis quamque eximie strenuitatis in suo tempore fuerit, testantur eius gesta, pro sui magnitudine per vniuersa mundi climata latissime diuulgata, ei in diuersis voluminibus ab historiographis perpetue legencium

memorie commendata. Hic duxit primo Margaretam, filiam Philippi regis Francorum, qua defuncta Parisiis in puerperio cum prole quam genuerat. Postea contraxit cum Margareta, filia Guidonis comitis Flandrie, de qua suscepit quatuor proles, scilicet Johannem, succedentem ducem, Godefridum, Mariam et Margaretam, quarum Maria desponsata fuit comiti Cliuensi, altera vero nupta fuit Henrico Luxemburgensi comiti, postea Romanorum imperatori. Anno Domini m°cc°lxxvii papa Gregorius x^us^ Johannem ducem Brabancie cum tota terra Brabancie excommunicauit et ecclesiasto supposuit interdicto. Huius autem rei causa hec fuit: Quidam abbas de Vlierbeke, quamdam habuit controuersiam contra oppidum Louaniense, cuius controuersie arbiter fuit episcopus Cameracensis, qui, ambabas auditis partibus, sententiam pro abbate contra Louanienses tulit, mandans Louaniensibus, ut de cetero dictum abbatem infestatum haberent. Louanienses vero, ira commoti propter sententiam latam, duci Brabancie supra abbate conquerebantur, quorum querela audita dux eis jocose respondit. »Nonne vos Louanienses ita fortes estis sicut abbas?" quod responsum ducis dum Louanienses audissent, manu armata se ad monasterium dicti abbatis diuerterunt, ipsum euellentes et funditus destruentes, et paulo post destructionem huiusmodi monasterii abbas legislatores Louanienses accessit coram notario et testibus, super violenciam et injuriis, sibi totique monasterio suo allatis, protestans, petens instrumentum sibi desupra fieri. Cum vero ipse abbas instrumentum et documentum legitimum haberet, quibus vim sibi illatam juridice docere poterat, mox in propria persona Romam proficiscitur, summo pontifici injuriam sibi illatam manifestans, desuper a sacrosancta ecclesia Romana et apostolica auxilia implorans. Dum ergo summus pontifex Gregorius x^us^ hanc importunitatem membro ecclesie illatam propter administracionem iusticie animaduertisset, statim cardinales suos aduocans super querela abbatis, cum eis consilium habuit, qui concluserunt non tantummodo Louanienses, sed et ducem totamque terram Brabancie iuste fore excommunicandos, et sic ipsos papa iussit excommunicari

Antwerpienses vero cum toto marchionatu cupientes a dicta excommunicatione liberari, suos versus curiam Romanam miserunt, allegantes se sub imperatore stare et quod dux Antwerpiam cum marchionatu in feodum ab imperatore teneret. Quam quidem allegacionem dum papa Gregorius intellexisset, Antwerpienses et totum marchionatum ab excommunicacione absoluit. Brabantini vero, dum audissent Antwerpienses fore absolutos, certos suos deputatos ad curiam Romanam silenter miserant, cupientes eciam relaxacionem excommunicacionis impetrare; sed dum papa Gregorius recordaretur, quod illic septem annis excommunicacionem posuerat, noluit eos a dicto anathemate liberari, nisi postquam septem anni huiusmodi ad plenum forent reuoluti. Sed quia eorum cernebat humilitatem iu parte dictam excommunicacionem relaxauit dispensando, ut, excommunicacione stante et durante, cadauera mortuorum in cimiteriis sepeliri possent, saluo tamen quod terra non consecrata tegerentur, ac quod sponcalia in facie ecclesie possent contrahere, pueri baptizari, diuina clausis ianuis celebrari, verbum Dei absque pulsacione campanarum seminari, posset tamen hora predicacionis populo per paruum tactum campane intimari. Dictis tandem septem annis transactis, ducatus Brabancie cum eorum duce ab excommunicacionis et interdicti sentenciis auctoritate apostolica liberantur. Anno Domini m°cc°lxxix° Johannes dux oppidum, castrum et totum territorium de Huesden vi capiens suo subiugauit dominio. Anno Domini m°cc°lxxxvi mortuo Henrico duce Limburgensi sine liberis masculinis, Johannes dux Lotharingie ducatum Lymburgensem erga propinquiorem heredem illius, videlicet Adolphum comitem de Monte, empcionis titulo acquisiuit. In quo ducatu Reynaldus comes Ghelrie possessionem vsufructuariam se habere dicebat competentem sibi ex morte Ermgardis vxoris sue, que filia fuerat Henrici ducis Lymburgensis predicti, que ante patris obitum erat defuncta. Cum igitur Johannes dux Lotharingie acquisitum sibi per empcionis titulum ducatum Lymburgensem, hereditario iure possidendum adire nititur, Reynaldus comes Ghelrie possessionem

vsufructuariam se reseruare debere vite sue tempore protestatur. Oritur inter eos grauissima concertacio et multi temporis diuturnitate protracta seua nimis altricacio, Reynaldus quippe comes Ghelrie, associatis sibi Sifrido, archiepiscopo Coloniensi, Henrico, comite Luxe .....

Hier is eene gaping in het handschrift, vermoedelijk van een te loor gegaan blad.

talem assistenciam eis tribuerat. Anno ducatus Johannis xxxi° continuatis annis Henrici primogeniti fratris sui inter Henricum Luxemburgensem comitem, filium Henrici, in bello de Woeringhen occisi, pax reformatur. Henricus enim Margaretam, filiam Johannis ducis Lotharingie, ducit vxorem, dispensante cum eis Nycholao papa 4° supra matrimonio contrahendo, eo quod in tercio consanguinitatis gradu sibi inuicem attinerent.

Anno Domini m°cc°xciiii ducatus vero Johannis xxxiii comes de Barri filiam primogenitam Eduardi regis Anglorum recepit in coniugio sibi matrimonialiter copulatam. Vbi cum pro iocundo tam nobilis comitisse aduentu in curia comitis festum celeberrimum ageretur, Johannes dux Lotharingie, Brabancie et Lymburgie cum multo militum comitatu ibi adfuit, qui festum speciali prerogatiua sue probitatis et nominis innouauit, et corporali sua presencia mirifice venustauit. Hic nobilis princeps, cum eo die, que fuit dies Inuencionis Sancte Crucis, ab omnibus optaretur, ut sue milicie probitatem armorum exercicio presentibus ostentaret, annuit votis optancium et circa horam vesperarum armis accinctus, vnum ex presentibus precipue probitatis militem ad singularem occursum elegit, cui scilicet eques occurreret et sese lancearum fractionibus per deputatas ad hoc vices obuium exhiberet. Qui armorum non ludus, sed abusus quam perniciosus sit quamque dampnosus ibi fuerit, rei exitus comprobauit; nam cum fortissimi milites tercio sibi cum hastis accuminati occurrerent, ad terram vterque prosternitur et dux in brachio letali vulnere sauciatur. Inde cum suorum omniumque tunc astancium merore validissimo confestim ad hospicium deportatur, qui paulo ante flos milicie, decus orbie et mundi leticia dicebatur.

Advesperascente vero die cum egritudinis languor inualesceret, in confessione vere fidei Sancteque et Indiuidue Trinitatis vere penitens et confessus, circumstantes alloquens eisque virtute qua potuit valedicens, versus in latus aliud super vulneratum brachium reclinauit, sicque sol cum sole cum luminare mundialis milicie declinante sole ad occasum, mortem subiit et spiritum Domino commendauit, Bruxelle in ecclesia conuentus fratrum minorum sepultus cum tali epitaphio ad laudem sue probitatis.

Martis gesta trucis, decus orbis.
Gaudia lucis. Hec tria subducis.
Mors fera morte ducis.

Hic ad titulum patrum suorum Lymburgensis ducatus titulum addidit. Capto quippe in bello Woringie Reynaldo, Ghelrensi comite, non prius a vinculis sue captiuitatis idem comes emancipari potuit, quam in manibus ducis id iuris, quod eatenus sibi vindicauerat in eodem, absque repeticione qualibet in posterum facienda promissoque super hoc juramento firmissima quoque stipulacione perhabita reportauit. Sicque reformata pace libertati sue comes Ghelrie Reynaldus restituitur et Lymburgensis ducatus titulus ducatus Lotharingie et Brabancie titulo sociatur.

Johannes 2us ex Margareta, filia Guidonis comitis Flandrie, genitus patri suo Johanni Primo succedens, exaltatus est dux Lotharingie, Brabancie et Lymburgie marchioque Sacri Imperii et xviii presedit annis. Hic Johannes dux, patre suo adhuc viuente, duxit in vxorem Margaretam, filiam Eduardi primi regis Anglie, ex qua genuit Johannem 3um. Anno Domini m°ccc° primo Johannes dux obsedit Mechelinam, nam episcopus Leodiensis ipsum opidum in manus ipsius ducis tradiderat, et exinde judices scabinos ibidem ordinauit et de opidi regimine disponere ceperat. Accidit paululum depost, vt quidam vir probus et bonus ex parte comitatis vulneraretur, quod cum duci innotesceret, cum suis potenter illuc venit et cum porte clauderentur, ut opidum intrare non posset, ipsum ob-

sidione vallauit domosque extra menia constitutos incendit. In illa obsidione Mechelinensi in cena Domini exeuntes ciuitatem incautos et improuisos Antwerpienses, suspicantes pacem inter ducem et ciuitatem ordinatam, debellarant multosque eorum occiderunt, intro quos erant duo egregii milites Gerardus de Vorselar et Godefridus de Lira, qui ceteris fugientibus fugere erubuerunt. Tandem nauali bello in Scalda prope Rupelmonde victi fuerunt Mechelinenses ab Antwerpiensibus, in illo bello multi Mechelinenses trucidati fuerunt, multi submersi, pauci fugere potuerunt. Sic tandem Mechlinenses bello fatigati, pacem facientes, nec ultra domino suo rebellare ausi sunt. Anno Domini m°ccc°iii° Bruxellenses insurgentes contra suos nobiles et rectores ciuitatis destruxerunt domos eorum, eo quod omnes prefati sagaciter ciuitatem exissent. Quos Johannes dux bello ante opidum de Viluoerde suppeditatos, multis propugnatoribus ciuitatis decollatis, ad satisfactionem coegit in festo Philippi et Jacobi. Anno Domini m°cccc°v Johannes dux obsedit ciuitatem Montem Sancte Gertrudis nominatam, quam capiens sue subegit dicioni. Tandem anno Domini m°ccc°xii Johannes dux Brabancie obiit.

Johannes 3ᵘˢ patri suo Johanni 2° supradicto successit, xliii presedit annis. Hic Johannes 3ᵘˢ duxit in vxorem Mariam, filiam Ludowici comitis Eboracensis, qui Lodowicus fuit filius Philippi regis, filii Sancti Ludowici Francorum regis, ex qua Maria Johannes dux tres sibi filios, scilicet Johannem, Henricum et Godefridum, ac tres filias, Johannam, Margaretam, comitissam Flandrie, et Mariam, coniugem Reynaldi Grossi ducis Ghelrie secundi, suscitauit. Anno Domini m°ccc°xiii in ciuitate Pysana Henricus, octauus comes Luxemburgensis, Romanorum imperator, post suam coronacionem veneno intoxicatus ab hoc seculo decessit, et in ecclesia cathedrali ibidem fuit sepultus. Cuius conthoralis Margareta, Primi Johannis ducis Brabancie filia et Johannis Secundi germana, in assensu vie Romane, dum cum marito suo Rome coronam imperialem reciperet, obiit, quorum filius fuit Johannes rex

Bohemorum et çomes Luxemburgensis, pater Karoli Quarti, Romanorum imperatoris, et Wenzelai, postea Brabantinorum et Luxemburgensium ducis. Anno Domini m°ccc°xviii Johannes dux adhuc iuuenis cum exercitu suo ultra Mosam pergebat, et cum multis laboribus et expensis ciuitatem cum castro Valkenborgh obsidebat, quare Gerardus, comes Juliacensis, et Reynaldus, dominus de Valkenborgh, ipsum diffidauerunt, et vterque eorum in alterius prouincia incendia exercuit et rapinas. Tandem dominus de Valkenborgh captus fuit et positus in castro de Imberghe, de qua capcione euadere non potuit, nisi se redimendo graui et magna summa pecunie; et cum Traiectenses ut suos subiectos exactionare voluit ad soluendam summan empcionis sue et illi hoc duci Johanni conquesti fuerant, scripsit sibi quatenus suis ciuibus pecuniam ablatam restitueret; sed ille hoc facere renuens, respondit hoc iuris sui esse, quare dux congregauit exercitum fortem et validum. Veniens ergo in partes illas igne et ferro fere cuncta deuastauit, ac statim Syttart opidum, quod melius et forcius opidum patri ipsius fuerat, obsedit et obtinuit. Videntes ista hii, qui in castro de Herle erant, pauore perterriti ipsam municionem duci tradiderunt. Dux igitur im ambabus municionibus custodes ponens domum est regressus.

Circa hec tempora venit dominus de Sassenberghe, asserens patriam de Huesden, mediante vxore sua, hereditario iure deuenisse ad eum. Accessit ergo Bruxellam, ut eandem terram de manu ducis Johannis in feodum reciperet, quod dum secundum beneplacitum suum obtinere non posset, perrexit ad Wilhelmum comitem Hollandie, persuadens sibi quod predicta terra ab eo in feodum teneri deberet, qui verbis suis aurem accommodans, terram illam a predicto comite recepit, qui in Huesden plures armigeros de Hollandia et Zelandia venire fecit, quatenus illud violenter contra ipsum ducem teneret. Sed tandem ad hoc venit, ut comes pecuniam suam a duce reciperet et dux optineret totum opidum cum castro et dominio de Huesden, eo quod prius fuit feodum ducis Brabancie. Interea venerunt amici et propinqui Reynaldi domini de Val-

kenborgh faciendo pacem, sic quod dux teneret Sittart, Herle et Traiectum Superius, ipse ducem amplius non inquietaret, sed in pace dimitteret; sed hec pax non diu in effectu permanserat; nam Reynaldus tanquam captiuus ducis compulsus fuit venire Louanii, non tamen in custodia positus, sed libere in ciuitate potuit ambulare et foras equitare, dummodo vespere in opidum rediret. Deinde venit Johannes rex Bohemie, filius Henrici imperatoris, ex Margareta, filia Primi Johannis ducis Brabancie genitus, qui contra Johannem ducem grauem deposuit querelam ex eo, quod dicta genitrix sua imperatrix nullam partem de bonis patris sui defuncti acceperat, petens instanter de eisdem per ducem satisfieri. Dux respondit hoc non justum nec consuetum esse, quod filia diuideret in hereditate ducatus, sed ad filium deuoluta esset, et si de hoc iudicium principum audire velit, ipse illuc comparere foret paratus. Rex ex his verbis grauiter offensus, respondit, ea que sibi apta videbantur et quanto posset sibi de remedio prouideret; iratus ergo recessit et dux mansit diffidatus, licet hoc nec iustum esset nec honestum. Insuper Henricus imperator diu vixit post mortem ducis Johannis soceri sui, nec tamen super his rebus vmquam conquestus fuit, quod tamen non omisisset equitati consentaneum fore. Illo in tempore Wilhelmus comes Hollandie dedit in matrimonium Margaretam filiam suam Ludouico, duci Bauarie, imperatori Romanorum, habueruntque consilium nupcias solempniter fore celebrandas apud Aquisgranum, imperiale locum, ad quem Johannes rex Bohemie cum tanta venire potencia et apparatu decreuit, ut ostenderet se de nullo domino curare. Quod, ut Johannes dux comperit, deliberauit et ipse illuc venire cum tam forti potencia et solempnitate, quod demonstraret se cunctos dominos, qui inter Renum et Mosam sunt, se non formidare. Fecit ergo apud Aquisgranum hospicia sua parari et tam copiose prouisiones fieri victualium, quod omnibus erat stupori. Fecit quoque milites et armigeros vniformi amictu vestiri, quod imperator et comes audientes, transtulerunt nupcias ipsas apud Coloniam celebrandas a finibus ducis se elongando. Cumque Reynaldus do-

minus de Valkenborgh, qui Louanii per modum, quo diximus, captiuus erat, rumores audiret regem Bohemie hostem Brabancie esse factum, occulte sine scitu ducis recedere cogitauit, ut cum adiutorio regis ipsum ducem melius impugnare valeret, hoc enim commodum regi foret ad exercicium guerrarum suarum, si terram ultra Mosam, que dicitur terra Valkenborgh, in adiutorio adsistere posset. Dux vero ista percipiens, ipsum apprehendi faciens et in castrum Genepe duci, ubi in forti custodia spacio duorum annorum erat. Post hoc sub certis pactis et condicionibus fuit liberatus, fideiussores fuerunt Adolphus, episcopus Leodiensis, Wilhelmus, comes Hollandie, et Reynaldus, dux Ghelrie. Sed postquam in terram suam redierit, omnia preuaricatus est, nec fidem seruauit. Iterum ergo cepit cedere et predari et precipue Traiectum Superius plurimum vexauit. Multi enim principes sibi confidenciam dederunt, qui sibi assistere promittentes, asserentes, quod si dux Mosam cum exercitu transire et in terra illa castra metari presumeret, ipsi eum tam acriter aggrederentùr et impugnarentur, quod omnia dampna, que auus et pater suus intulerant, lueret antequam de loco recederet. Inter hos principes fuerunt Johannes rex Bohemie, Walramus, archiepiscopus Coloniensis, et quamplures alii comites et principes. Quorum conspiracionem et colligacionem imperterritus dux Johannes, dum audiret, congregato exercitu suorum, Mosam pertransiens, in obprobrium inimicorum suorum Valkenborgh obsedit. Erat autem opidum valde forte et munitum, castrumque eminens illud defendebat, victualibus optime prouisi. Erant ibi petrarie, baliste, arcus et falarite in magna copia, omnia genera armorum et homines docti ad prelium in illud agregati, murus fortis illud cingebat et ab vna parte murus duplex, fossatum, profundum et latum. Ibi dux nouem ebdomadas expectauit, omnes principes, qui se tam animose iactauerant, in timore erant positi et vana facta est spes Reynaldi domini de Valkenborgh. Videns dux opidum et castrum tam fortiter munita, quod violencia capi non poterant, nec populum suum in periculo ponere voluit, ne scilicet per assultus capere

municionem interentur. Prudenter igitur inito consilio multis laboribus et expensis aggerem extruxit, vt retenta aqua opidum submergeret; quod et factum est, dum submergerentur domus, que erant in inferiori parte, homines ad superiores partes, ubi siccum erant, fugerunt, qui videntes domos suas submersas in magno dolore erant positi, et tum omnes burgi coram eis claudebantur. Cernens autem Reynaldus et comes de Rennenborgh et dominus de Sleyda ac tutor Colonie et plures alii bellicosi viri ducem cum tanta potencia illuc residentem, dolore cordis intrinsecus sunt tacti, cumque Johannes rex Bohemie se Reynaldo succurrere non posse perspiceret cum robore exercitus, misit duos milites ad tractandum cum ipso et consiliariis eius, an alia via amicabili illum posset liberare. Quo tractatu habito cum viderent se non posse quod intendebant obtinere, dixerunt minando, quod rex quantocius possit illuc cum exercitu veniret, et responsum est eis, veniat quum velit, ipsi in eodem loco prestolarentur aduentum eorum. Quod cum illis renunciantibus rex audisset, intelligens se per minas non posse proficere, ad callidiora se conuertit argumenta, cepit enim amiciciam eius expetere, cuius rei mediator fuit Gerardus comes Juliacensis, qui ad hoc efficaciter laborauit. Dux autem sicut princeps mansuetus gauisus est, quod rex fauorem et amiciciam eius requireret, benigne et curialiter aurem hiis accommodauit, ex quo rex se forefecisse re. Facta est ergo pax ista apud Rode, opidum ducis, tribus milliaribus a Valkenborgh distans. Rex quidem iurauit se ei facturum assistenciam consiliis et auxiliis in omni tempore. Reconciliato ergo rege et accepto ausu, cepit conari ad liberacionem Reynaldi, et ad hunc finem tractatus pacis deuenit, quod rex promulgaret sentenciam et quicquid ediceret, ipse rex vtraque pars ratum haberet. Dux ergo et sui presumentes de fidelitate tanti principis, postquam ix ebdomadis et aliquot diebus ibidem residissent, ad propria remearunt. In hac autem pactione comprehensum fuit quod muri et porte illius opidi frangerentur. Fecit ergo rex astucia sua quod fortitudine efficere non poterat, dum plures expense facte fuerant quam

quatuor Valkenborgh ualerent. Porro cum rex Bohemie Johannes de pace inter ducem Brabancie et dominum de Valkenborgh facienda usque in annum m°ccc°xxx^um^ se non expediret nec sententiam promulgaret neque eciam muri aut porte, prout pactio in se continebat, frangebantur, quin pocius et forcius firmarentur, licet dux sepius ad ipsum regem demandasset, quatenus sentenciam suam desuper exprimere dignaretur, sed in vanum laborasset. Transacto dimidio anno accidit dissencio inter Reynaldum de Valkenborgh et filium dominum de Heynsbergh, qui cum suis quodam mane opidum intrauit et destruxit. Emenso anni spacio, dux amplius sustinere non valens, regem requisiuit, ut sine vlteriori protractione sentenciam suam ediceret, ob quod juxta Nyuellam die constituta venerunt illic rex et dux cum plurimis aliis, vbi dum dux sentenciam audire speraret, rex ducem requisiuit ut ipse prius Valkenborgh, que destructa erat, reedificaret et tunc sentenciam ipsam et non ante promulgaret. Supra quo dux satis admiratus dedit responsa, que regi minime placuerunt. Tandem crescentibus verbis rex cum graui commocione et indignacione recessit, sed, nuncio remisso, ipsum diffidauit, cui ipse dux simile remandans diffidauit et ipsum. Videns ergo dux sic se esse circumuentum a rege Bohemie, qui erat filius matertere sue, in quo specialiter confidebat, grauiter ad modum tulit, et transacta hyeme, circa Carnis primum congregato exercitu Mosam fluuium pertransiuit et illud fortissimum castrum de Valkenborgh obsidens, proposuit illinc non recedere, donec ipsum in suas haberet manus, vel ipse in campo mortuus remaneret. Verum tam copiose fecit exercitum de vino de cibariis, de omnibus necessariis, quod mirabile erat videre. Reynaldus vero in ipso castro non erat, sed filius suus cum pluribus aliis, de victualibus et armis optime prouisi. Igitur qui obsedebant burgum ipsum terribiliter sunt agressi, burgum ipsum occulte sub terra fodiendo et cum petrariis iaciendo omni tempore mane et sero intraneos vexando, nec vllam requiem tribuendo. Nonnulli eciam milites et nobiles accedentes, aduersum castrenses assultum fecerunt, qui ab intus exeuntibus

grauiter vulnerabantur. Verum dux populo suo parcere volens, edic .....

Weder eene gaping wegens gemis van bladen.

ta et sic inter eos mansit caritas firma et pax illibata. Eodem anno, scilicet m°ccc°lvi Wenzelaus dux et Johanna ducissa eius conthoralis confirmauerunt omnia facta Henrici imperatoris, qui ordinauit et litteris confirmauit, quod nundine, que Antwerpie solebant teneri et per Johannem Secundum, ducem Brabancie, ad Mechiliniam translate fuerant, iterum in Antwerpia ponerentur et seruarentur. Supra quibus nundinis Henricus imperator Antwerpiensibus litteras sigillo suo contulit sigillatas anno Domini m°ccc°ix quinto kal. Nouembris.

Fuit in diebus illis comes Hollandie, Hanonie, Wilhelmus dux Bauarie, filius Ludouici imperatoris, qui contra matrem suam Margaretam imperatricem nauali bello certauerat et triumphauerat. Hic de pace firmanda et reintegranda caritate inter dictos duos principes multum laborauit, qui suo labore in tantum profecit, quod de consensu parcium in ipsum totum negocium fuit translatum, et quicquid ipse per suam promulgaret sententiam id ab omnibus ratum haberetur. Habita igitur supra hoc bona et diligenti deliberacione, ipse apud opidum Hanonie, quod dicitur Aet, in hunc modum arbitrium suum patefecit, patentibus eciam litteris supra hoc confectis. In primis sedata guerra pacem pronunciauit inter predictos duos principes, nobiles et ignobiles, opida, ciuitates et villas, quam firmam et inconcussam fore decreuit. Item quod omnes ab vtraque parte captiui illi, qui iam predictum soluerunt pretium vel de soluendo se obligauerant diemque supra hoc constituerant, essent liberi. Item quod omnes, qui tempore belli a suis bonis fuerant expulsi, redibunt ad ea salui et incolumes, ac possidebunt in eo statu quo habuerant ea, antequam hoc disturbium fuit motum. Item quod comes amouebit homines armatos, quos posuit in monasterio de Affligem et restituet abbatem ac monachos in pristinum statum, quatenus ibi diuinum officium perpetuis temporibus celebretur, ut ante factum fieri consueuit.

Item ex quo nonnulle ciuitates, barones, milites, armigeri in Brabancia comiti Flandri homagium fecerunt et fidelitatem promisserunt, ordinauit et dixit, quod quatuor opida, Louanium, Bruxella, Thevis et Nyuella, sibi, quamdiu vixerit, semel in anno pergent ad seruicium per sex ebdomadas cum vno vexillo et armaturis suis contra quoscunque hostes suos sibi assistendo. Sub quolibet vexillo erunt viginti quinque homines, duo barones, duo milites. Hec suis propriis expensis facient, saluo hoc quod contra Wenzelaum ducem et ducissam, eorundem terram propriam eum non adiuabunt. Ipse eciam comes relaxabit eis juramenta et omnia talia sibi promissa, tradetque litteras supra hac re confectas, et quum de consensu et consilio ciuitatum ac nobilium assumpsit sibi nomen, ut ducem Brabancie se scriberet, hic titulus sibi remanebit, si placerit, ob maxime seruicium predictum sibi impendendum.

Postea cum Ludouicus comes Flandrie, pater huius Ludouici, emit Mecheliniam erga capitulum Leodiense cum villis et pertinenciis suis, ex quo guerra pullulauit inter ipsum et ducem Johannem Tercium, et Philippus rex Francorum edictum suum promulgauit, quod quum comes renunciaret empcioni sue, darentur sibi octoginta sex milla et quingente reaelie auree, et quia comes iste Ludouicus expensas et magna dampna sustinuit in hac guerra et pax olim apud Ascham facta et sigillata non fuit obseruata, ordinauit, quod ipse comes ac successores sui perpetuis temporibus possiderent Mecheliniam cum omnibus ad eam pertinentibus.

Item quum domine Margarete non fuerat sufficienter prouisum in dote ad nupsias, ipsa comitissa omni anno habebit decem millia florenorum et heredes sui, pro qua summa accepit Antwerpiam cum suis pertinenciis in possessionem ac posteri eius; sed ipse comes et posteri eius accipient ista in feodum a Johanna ducissa Brabancie et suis heredibus, ac fidelitatem sibi inde promittent, et quoniam ab antiquo est consuetum, quod duces Brabancie scribunt se marchiones Sacri Imperii, voluit, ordinauit, quod hic titulus semper et incon-

cusse apud eos remauerit. Acta sunt hec anno m°ccc°lvii in mense Junio.

Sciendum vero, quod quamuis Wilhelmus comes Hollandie in ista concordia pacis non dixerit verbo: Huesden miin, tamen facto et operibus dixit, quod est plus quam verbo dicere, nam ipsum opidum sibi vsurpauit, cum tamen manifestum sit quod ante hanc guerram, quam ipse sedauit, sibi nullo modo pertineret. Occasionem accipiens ex hoc quod dominus de Sassenberghe ipsum vendidit Wilhelmo comiti, auo istius Wilhelmi. Verum ortum est bellum inter ducem Johannem et ipsum, sed in tractatu apud Hoeghstraten per sentenciam fuit abiudicatum ipsi Wilhelmo et Johanni adiudicatum, sed post diffinicionem illius sentencie hic sibi vsurpare presumpsit. Dein Wilhelmus comes predictus post aliquod tempus in amenciam cecidit et usque ad mortem in ea durauit et in Hanonia apud Keynoit inclusus. Anno predicto, scilicet m°ccc°lvii°, postquam Wilhelmus comes Hollandie etc. ad demenciam peruenerat, Albertus palatinus Reni, dux Bauarie, frater eius totam terram eius in tutelam suscepit, quam potenter per longa tempora gubernauit. Hic Albertus dux de genere imperiali vxorem habuit nomine Margaretam, filiam Ludouici ducis de Briga ex Polonia, ex qua genuit Wilhelmum, comitem Hollandie succedentem, et Johannem, episcopum Leodiensem, postea Hollandie comitem, ac quatuor filias, quarum prima Katherina postea fuit nupta Eduardo, demum Wilhelmo eius nepoti Ghelrie ducibus; secunda Margareta Johanni, duci Burgundie, primogenito ducis Philippi; tercia Wenzelao, regi Bohemie, postea in regem Romanorum promoto, tandemque in demenciam lapso et ob hoc ab imperio deposito; quarta duci Austrie matrimonialiter fuerunt copulate.

Eodem anno, scilicet lvii opidum Bruxellense ampliatum fuit et menia noua illic constructa et porte nove successiue edificate.

Igitur post edictum quod fecerat Wilhelmus comes Hollandie, venerunt Antwerpiam Ludouicus comes Flandrie et Marga-

reta vxor eius, et cum ingenti honore ibidem sunt recepti in dominum et dominam et jurauerunt, se seruaturos iura ac priuilegia et quecumque alia habuerant a diebus antiquis. Sic postea Mechelinienses non quieuerunt, sed apud comitem graues disposuere querelas, quomodo violenter eis fuerat extorta donacio a Johanne 2° generose ipsis concessa de foro rerum venalium, et quum, dum ipse apud Mecheliniam fuerat receptus in principem, iurauerat se eis seruaturum jura et priuilegia. Cum magna vero instancia ista sunt prosecuti. Cernens comes eorum instanciam cogitauit apud se, velle remunerare eis, quod grandem amiciciam et fauorem, quem priscis temporibus sibi impenderant, et vice uersa retribuere Antwerpiensibus mala, que tempore guerre in eum in Flandria fecerant, que preponderabant prae omnibus dampnis a Brabancia sibi illatis. Cum tamen illa iussu principis facere tenebantur, vt ergo ista caute et subtiliter ad effectum deducere posset, requisiuit, ut omnes controuersias et questiones, quas Mechelinienses et ipsi contra se habebant, arbitrio suo committerent et quicquid inde judicaret vtrimque ratum haberetur. Ad quod Antwerpienses responderunt, se hoc facere non posse nec debere, sine consensu imperatoris et ducis Brabancie, a quibus opidum in feodum tenebatur, et jura fori rerum venalium apud eos fuerat a vetustissimo tempore, que ipse paulo ante iurauerat se incontaminata seruaturum. Hec et alia plura pro sese allegarunt. Post aliquantum temporis fluxum venit comes armata manu Antwerpiam multusque populus cum eo, et ibi viribus contra ciues preualebat. Denique paulo post accepit secum de burgensibus nobiliores et diciores usque centum quinquaginta, eosque in Flandriam duci fecit in diuersis locis distribuens; quosdam quidem in Gandavo, alios Brugis, nonnullos in Ypris captiuos duci iussit. Reliquit enim in ciuitate satellites in tanto numero, quod semper eis preualere possent. Quos adeo premebant quod eos oportebat comiti promittere omnem voluntatem eius se impleturos, si obsides suos rehabere possent, sed et antequam obsides suos recuperare valerent, seu exire satellites eius

vellent, compellebantur sibi tradere litteras ac priuilegia, que de foro rerum venalium mencionem faciebant, quas, ut aiebat, dum sufficienter vidisset et examinasset, eis remitteret. Tandem illi compulsi cum honestis et autenticis personis sibi eas destinarunt; sed tamen cito hoc non impleuit, quin pocius de die in diem, de loco in locum distulit, permisit eos se sequi quocunque loco equitauit, inclinare ceruicem, flectere genua, nihil profuit, sed finaliter oportuit eos totaliter se ipsius submittere voluntati, ut placitum suum de hoc promulgaret. Insuper compulit ciues omnes, qui habebant sigilla, promittere et sigillare, ut ibi stabiliter manerent, nec ad alium locum causa morandi se transferrent cum filiis et vxoribus, sine voluntate et consensu ipsius comitis. Sic indurauerunt super eos mala; tribulacionem et dolorem inuenerunt; tribulacio et angustia inuenit eos. Priusquam vero obsides ipsis redderentur uel satellites ab opido recederent, dedit sentenciam, quod Mechelinia ambo fora vtrasque nundinas haberet. Nondum Antwerpienses litteras suas rehabere potuerunt. Verumtamem princeps iste benignum se et humanum erga Carthusienses exhibuit, quos in suam protectionem suscipiens priuilegio quodam communiuit. Anno Domini m°ccc°lx° in Louanio et Bruxella perniciosissime sediciones vulgaris populi et comitatis contra scabinos, consules et superiores insurgentes successiue ex leuissimis causis fuerunt exorte, in quibus vulgares, licet minus iuste, ad tempus preualuerunt; post tamem certorum sanguinis effusionem et grauem exactionem, duce Wenzelao auxiliante et interueniente, huiusmodi sediciones fuerunt sedate, quarum tamen historie processum hoc breuitatis gratia duxi pretermittendum.

Sequenti vero anno, videlicet anno Domini m°ccc°lxi° ciuitas Mecheliniensis a Wenzelao duce fuit suppeditata. Anno Domini m°ccc°lxvi° ad Wenzelaum ducem crebre et frequentes querele venerunt, quod in castro Heynersbarch morabantur raptores et rutheri, qui mercatores Brabancie et ceterarum parcium inhumaniter spoliabant ac mala tractabant, sic quod vie publice fuerant impedite, ne cum mercibus suis boni homines transire pos-

sent. Tum dux, videns se, saluo timore Dei, non posse hoc dissimulare, congregauit electam multitudinem belligeratorum et quantocius illo perrexit. Municio ista cum suo castro pertinebat eo tempore Fastardo de Merrode, qui adhuc puericie annos gerebat, cuius tutores illic tales hospites receptabant. Dux ergo graui hanc obsidione vallabat et assiduis impugnabat assultibus, quia proposuerat illic non recedere, nisi in manibus illud haberet. Tandem violenter illud cepit, cuius compos effectus, illum dyaboli nydum vsque ad solum destrui fecit, et cum pace in terram suam est reuersus.

Vt manifestum et euidens fiat .... quomodo et vnde habuit originem guerra, que inter Wenzelaum, ducem Brabancie, et Wilhelmum, ducem Juliacensem, incanduit, est sciendum, quod primus Johannes dux Brabancie habuit fratrem nomine Godefridum, cui in partem hereditatis sue dedit Aerschot, Sichtenen, Bierbeke ac Sancte Aeghten Rode cum omnibus annexis. Hic Godefridus de vxore sua duas habuit filias ac filium notabilem, Johannem nomine, qui cum eodem patre suo in bello Cortracensi miserabiliter est occisus. Seniorem filiam dedit comiti de Hercort siue Hercuria ducatus Normannie, tradiditque cum ea Aerschot et Bierbeke. Juniorem filiam sortitus est in matrimonium Gerardus, comes Lossensis, qui cum ipsa habuit Suchtenen et Sancte Aeghten Rode. Hic de ipsa habuit filiam, quam duxit postea comes Juliacensis et cum ea predicta duo dominia possedit, que aliquo tempore in sua potestate manserunt. Cum autem mercatores Brabancie in terra Juliacensi aliqua dampna pertulerunt, consueuit dux scribere ad comitem quatenus eis iusticiam faceret, ut sua possent recuperare; sed cum in hoc negligens inueniretur, iussit dux arrestari omnes redditus de Sichtenen et de Sancte Aeghten Rode, donec hominibus suis esset satisfactum. Hoc Wilhelmus dux Juliacensis egre ferens, dicta duo dominia Reynero, domino de Scoonvoerst, vendidit, et sic mercatores Brabancie magna dampna in terra sua pertulerunt. Dux Wenzelaus iterum ad eum scripsit, ut iustitiam hominibus suis faceret et dampna resarciretur; sed Wilhelmus

dux neglexit scripturam eius, parum ponderauit, eo quod in Brabancia non haberet, quod amittere posset; de quo dux Wenzelaus grauiter commotus, contraxit vndique copias baronum, militum ac nobilium de Brabancia, Lycenburgo, Lymburgia, venitque in auxilium eius comes Sancti Pauli ac Robertus, frater comitis de Namurco, in actibus militaribus famosus; sic quod iste exercitus nobilium protendebat usque ad octo milia virorum, qui omnes erant ad bella doctissimi et pugnatores egregii. Hi omnes terram Juliacensem ingressi, predia et incendia ubique instituerunt, ut duci redderent quod meruit; sed ille non segniter se habens, opposuit se ad repugnandum, congregans nobilium multitudinem numerosam. Venit in auxilium eius Eduardus, dux Ghelrie, cuius sororem Mariam dux Wilhelmus habuit in vxorem. Misit eciam Fredericus, archiepiscopus Coloniensis, armatos milites in auxilium eius, in milicie actibus expertos et artis pugne non inexpertos. Fuit tamen dies constituta ad tractandum, si quo modo posset inueniri via aliqua pacis, vt sine sanguinis effusione ab inuicem recederent. Sed, prochdolor! satore malorum procurante, magis dissencio orta est et verba pungitiua, que contra se inuicem protulerunt, pacis tractatum ad effectum produci non permiserunt. Inter quos erant precipue duo nobiles, vnus de Brabancia, alter de Ghelria, intra quos hec tumuda verba adeo excreuerunt, quod inuicem sibi mutuo armaturas suas ostenderunt, ut altera die in pugna sese cognoscerent, et viderent quiuis alteri preualeret. Quod et factum est. Nam die altera se inuicem in bello querentes, conuenerunt in vnum, et tam acriter pugnantes ambo se mutuo interfecerunt. Dissipato ergo tractatu pacis, altera die fuit assignatus campus, in quo ad preliandum comparere deberent. Igitur illucescente die dum in aurora iubar se spergeret, illustrans vniuersa, dux Wenzelaus exercitum suum ordinauit, ex quo duas acies disposuit. Primam ipsemet direxit, secum habens sex milia armatorum forcium, in quo cum ipso erat Gwido, comes Sancti Pauli, siue de Sympol; secundam direxit Robertus de Namurco et cum eo duo milia

erant; ex alia eciam parte se preparauerunt Ghelrenses et eorum consortes, inter quos eciam plures de Westphalia fuerunt. Et ecce dies illa calamitatis et miserie! Heu, quod tot nobiles ibi ceciderunt fortes in bello! Congressu facto tamdiu fuit anceps pugna quousque per vnam leucam commode posset ire, postquam sciri posset quis eorum victoriam obtineret. Porro Eduardus dux Ghelrie leuauit ex quadam causa anteriorem partem galee sue, que vulgariter dicitur visiere, et ecce! sagitta repente volans eum in faciem circa oculum percussit ac cerebrum eius penetrauit; quod se senciens sibi letale vulnus inflictum, fecit se duci de prelio, et tercia die mortuus est. Illis ergo pugnantibus et crudeliter se prosternentibus, tandem dux et Brabantini inualuerunt et alios in fugam actos insecuti sunt. Ipse eciam Wenzelaus mirabile probitatis sue dedit iudicium; sed Henricus de Cuyck, dominus de Hoeghstraten, insignis milicie actibus emicuit, qui propria manu multos prostrauit, ac eius instancia Juliacenses terga verterunt. His ergo feliciter gestis, Brabantini se disperserunt sine modo, sine ordine quasi iam de triumpho securi. Sed heu! heu! multum aliter euenit, nam mater negligencie est securitas. Dum enim alii equos suos requirerent, alii ad terram se locauerant, quasi pro lassitudine quieturi, aduersarii hoc de longo adspicientes recolligerunt se et venientes hi, qui recentes erant et vltimam custodiam rexerant, quibus adiunxerunt se hi, qui fugierant, et Brabantinos aggressi sunt velut secure residentes, illi surrexerunt et viriliter se ut poterant defenderunt; sed hoc non profuit, quia pro lassitudine ceperunt eis vires deficere et alii ab omni parte institerunt. Sic ergo dux et fere omnes sui nobiles capti sunt. Plures tamen eciam in hac vltima pressura de suis hostibus trucidauerunt. Ibi eciam cecidit ille nobilis Henricus, qui pridem tam strenue se gesserat. Porro Robertus de Namurco, qui cum duobus milibus vltimam gubernauit custodiam, quamuis in hoc secundo conflictu vidisset ducem in tanto periculo .....

Deze kronijk verkrijgt eerst belangrijkheid, waar die, na eene menigte Brabon's, als opvolger van den laatsten diens zoon Carolomannus, bl. 32, vermeldt. Van waar hij al die fabelen en verhalen genomen heeft, is onzeker, welligt grootendeels uit zijne eigene voorstelling. Zeker werden zij geboren uit de zucht om elke bijzondere geschiedenis vast te knoopen aan het begin van alle geschiedenis, en met de meest bekende feiten uit de oude geschiedenis in verband te brengen, die wij bij de kronijkschrijvers der middeleeuwen telkens vinden, waarbij zij dan uit legende, overlevering en verbeelding aanvulden, wat aan de geschiedenis ontbrak. De herhaalde vermelding van Johannes Clericus, qui incepit a diluvio tempore Noë, deed reeds den heer de Wind denken, dat onze schrijver het handschrift van Jan de Klerk voor zich gehad heeft, hetwelk Willems in de voorrede zijner uitgave als C vermeldt, of waarschijnlijker nog een ander, daar zelfs dit handschrift C de fabelen slechts in weinige regels vervat, hier zoo uitvoerig behandeld. Overigens noemt ook Barlandus in zijne *Nomina Brabantiae ducum* Caroloman genitus ex Brabone tertio hujus nominis, terwijl hij, zoowel als Divaeus, Molanus, Heuterus, de geschiedenis van Braband met Pepijn van Landen begint. Omtrent dezen teekende de heer de Wind hier aan: »Als ik zie, dat onze kronijkschrijver dien als in eenen adem op Aquitanie te huis brengt, dan doet zich bij mij onwillekeurig de vraag op, of de naam Landen (een kleine stad niet ver van Thienen of Tirlemont) niet in betrekking staat tot Le Pays de Landes ten zuiden van Bordeaux. Onze Hollandsche graaf Dirk I wordt ook wel genoemd Thierry d'Aquitanie, en juist onze Hollandsche kronijk (de anonym. Egmundanus) vangt ook met dezen Pepijn van Landen aan." Overigens staat deze kronijk in een naauw verband met het door Matthaeus uitgegeven *Anonymi, sed veteris et fidi, chronicon ducum Brabantiae*, Leiden 1707, zoodat zelfs hier en daar woordelijke overeenstemming wordt opgemerkt. Men vergelijke b. v. bl. 75 met den Anonym. p. 57 en bl. 78 met denzelfden bl. 79, ter-

wijl zelfs de misslag op bl. 63 bovenaan. waar Theodericus in plaats van Florentius moest staan, ook door den Anonym. p. 37 op het einde begaan is. Ook de gaping op bl. 70, waar het verhaal van den slag van Woeringen en van een tijdvak van 6 jaren verloren ging, wordt eenigzints aangevuld door den Anonym. bl. 45: »destructa ergo Woringia et cunctis rebus suis inter Renum et Mosam bene compositis, reversi sunt in Brabantiam, cum gratiarum actione magnificantes Dominum, qui talem assistentiam tribueret eis." Even zoo kan de gaping van 26 jaren (1330—1356) op bl. 79, door het te loor gaan van meerdere bladzijden veroorzaakt, eenigermate worden aangevuld door den Anonymus, die bl. 59 voortgaat: »unde dux volens parcere populo suo, fecit edictum in castris, ut nulli appropinquarent ad castrum assaliendum, nisi communiter accederent cum bonâ avisatione in hoc consulens multitudini." Verg. Jan de Klerk, V. 1939, zoodat ook het volgende wel grootendeels met den Anonymus zal hebben overeengekomen. De plaats bl. 70 anno Domini etc. komt woordelijk overeen met het *Magnum Chronic. Belg.* bij Struvius, p. 282, waar er bijgevoegd wordt: haec ex historia nova, zoo als wat van Godefridus II gezegd wordt, bl. 60, overeenkomt met hetgeen uit Albericus vermeld wordt bij Butkens, *Trophées*, I. preuves bl. 34, 35.

Eigenaardig is in dezen schrijver de opgave der personen op bl. 66, afgebeeld op de tombe van Hendrik III, welke wel is afgebeeld bij C. van Gestel, *Hist. Arch. Mechlin*, I. p. 162, doch zonder die aanwijzing, en merkwaardig is zijne aanteekening, bl. 57 aan het einde, in zoover eerst in 1214 in Braband het leen vrouwelijk werd, verg. de Wind, *Verh. over den aard van het leen in Holl.* (in de Verhand. der 2e klasse van het Instituut, bl. 18).

Onze kronijk eindigt met den voor Brabant zoo noodlottigen strijd bij Baesweiler (tusschen Rijn en Maas) op 22 Aug. 1371, tusschen Wenceslaus, hertog van Braband, en Willem van Gulik, hertog van Gulik, waarbij Wenceslaus gevangen werd en

de Gulikschen overwinnaars bleven. (Zie over dezen slag o. a. Butkens, *Trophées de Brab.*, I. 489; Dewes, *Abregé de l'Hist. Belg.*, pag. 325; Meyerus, *Chr. Flandr. ad ann.* 1371, pag. 165; Nijhoff, *Gesch. v. Gelderl.*, II. bl. CXIII en de aanteekening CXIV etc.).

De laatste regels van ons chronicon zijn:

»Porro Robertus de Namurco, qui cum duobus millibus ul»timam gubernavit custodiam, quamvis in hoc secundo con»flictu *vidisset ducem in tanto periculo.*"

Doch zij laten zich weder aanknoopen aan den Anonymus van Matthaeus, pag. 100 initio:

— »Quamvis in hoc secundo conflictu *vidisset Ducem in tanto* »*periculo*, non tamen movit se de statione suâ, nescio quo »spiritu informatus, qui tamen et ipse captus est cum pluri»mis de suis." —

Wij ontleenden het bovenstaande aan de opmerkingen van den heer S. de Wind, omtrent deze kronijk. Overigens is het handschrift op papier in klein folio geschreven met geheele regels, waarschijnlijk in het begin der 15e eeuw, zonder band en los, het heeft veel geleden, doch is voor wie met de talrijke verkortingen bekend is, niet moeijelijk te lezen.

ERRATA.

Bl.	4 r. 10 v. b.	*staat:*	genenatione	*lees:*	generatione
"	5 "	"	Permetheus	"	Prometheus
"	7 r. 9 v. b.	"	separuerunt	"	separauerunt
"	" r. 2 v. o.	"	torruerunt	"	corruerunt
"	10 r. 6 v. b.	"	virgenti	"	viginti
"	11 r. 11 v. o.	"	quosdam, *zal moeten zijn:*		quondam
"	16 r. 16 v. o.	"	annus	"	annis
"	" r. 3 v. o.	"	Ptholometer, *zal moeten zijn:*		Philometer
"	18 r. 10 v. b.	"	appellatum	"	appellatam
"	" r. 12 v. b.	"	Silvanum	"	Silvanam
"	20, 21 en 22	"	Arundinis enz.	"	arundinis enz.
"	21 r. 2 v. o.	"	reliquendo	"	relinquendo

" 22 komt een vers voor op de stad Antwerpen vervaardigd, hetwelk in het handschrift juist voorkomt, zoo als hier is afgedrukt. — De overige later voorkomende verzen hebben wij gemeend te moeten afdeelen.

"	23 r. 11 v. o.	"	introgrando, *zal moeten zijn:*		interrogando
"	25 r. 3 v. o.	"	amplicauit	"	ampliauit
"	29 r. 3 v. b.	"	homicedebantur, *zal moeten zijn:*		homines cedebantur
"	" r. 15 v. o.	"	decendit	"	descendit
"	31 r. 1 v. o.	"	suam	"	suum

Vooral het eerste gedeelte dezer kronijk draagt alle blijken van onnaauwkeurigheid in spelling en taal.

NADERE OORKONDEN

UIT

HET ARCHIEF VAN BUREN.

MEDEGEDEELD DOOR

Jhr. Mr. A. M. C. VAN ASCH VAN WIJCK.

1400. Vrijdag na Purificatio Mariae (6 Febr.)

Jan Doeluoet Heynrics soin ende Ghiisbert van Est, *schepenen in Tuel*, *verklaren dat* Copken Donneveert Jacops soen *verkocht heeft voor* 500 *gouden guldens* gûet ende ghaue, 7 *morgens en* 50 *roeden lands*, *gelegen in het geregt van* Opynen in een stat geheiten Vterweert ende acker tusschen Jacop Huberts soin ende Hubert sinen soin an deen syde, lant der kerck van Opynen ende der armer lude der kercken van Opynen ende erfgenaem Steuen Goeswiins soins, an dander sijde Jan Sammel, *ten behoeve van Jan*, *heer van Arkel*, ridder, in enen eygendom sonder tiins ende mit diick, die totten voirs. lant mit recht behoirt, erfeliken te besitten.

1405. (13 Jan.)

Joncfrouwe Margriet, die Harmans dochter van Euerdinghen was, Reyner die Wilde, joncfrouwe Margrieten witteliken man voers. ende Reyner die Wilde, die jonghe, huere twyer soen voerscr., *verkoopen aan* Jan van Sinsijt (Sinsijc) *een halve hoeve lands*, *gelegen* op Outonae *in Tienhoven* van den Outonneschen wech tot der weteringe toe aen den oeuerenegghe, die Harmans

van Euerdinghen te wesen plach, *en het land*, *belend* bouen naest Walrauen van Ackoey, ende een knaep, heyt Seelken, wonende nv ter tijt tot Beest, ende beneden naest Wouter Coeuoet van Bonendael (Bouendael). *Voorts beloven* joncfrouwe Margriet, Reyner die Wilde ende Reyner die Wilde die jonghe voerscr., voer ons ende voer onsen erfghenamen, Jan van Sinsijc voerscr. ende zijn erfghenamen in dese voers. halue hoeue lands te houden ende te waren voer al die ghene, dies ten recht comen willen, behoudelic den heren van Zinte Mertenhuers erffpachts, die vyt dese voerscr. halue hoeue lants gaet, *in gebreke waarvan zij beloven alle kost en schade*, die Jan van Sinsijc voerscr. daer bij lede of sijn eruen, *te zullen* ghelden ende wael betalen tot hûere maninge, tot groettinge huer selfs waerheyt.

Van de 3 zegels de 2 eersten behouden.

Regterlijk verkoop van eenig land, gelegen in het kerspel van Leeuwen. 1406, St. Odulfus (12 Junij).

Wij Baudeken van Lent, richter tusghen Maesse ende Waelle, tughen dat voer onss comen int gericht van Leewen ende voer gherichts lude, die hier nae bescreuen staen, Roeloff van Scorrenberch, ende heefft ghesonnen ende ghebeeden den voerg. richter, dat hij hem een vondenis gheue hoe hij sinen ghepeynder eerue ende goede, dat hij aff ghepeynt heeft, na ingehalt sinre brieue, Johan heer t Arkel, van Pyerpont ende des lands van Mechelen, ende dat gheleghen is in den gherichte ende kerspel van Leewen, mit recht is sculdich voert te vaeren. Doen vraeghde de voerg. richter een vondenis, hoe Roeloff van Scorrenberch mit sinen ghepeinden eerue ende goede, die hij hadde ghepeint na inghehalt sinre brieue, met recht weere sculdich voert te vaeren. Doen wijsdent vondenis dat hijt vercoepen soude vmme den meesten penninc. Doen vraeghde Roeloff voers. of hier koepers weeren, die dat voerg. eerue ende goet coepen wouden. Doen quam Gherit van Bueren ende boet vmme dat voers. eerue en goet vyer hondert goeder oudere guldenen

scilde. Doen vraeghde Roeloff voers. of daer yemant waere, die daer meer vmme gheuen woude, een worff, anderworff ende derdeworff, ende daer en quam daer niemant, die daer meer vmme gheuen en woude. Des vraegde Roeloff voers. den voerg. richter, dat hij hem vondenis gheue; want daer niemant en weere, die daer meer vmme gheuen woude. *Hier volgen eenige onleesbare regels.*

....., daer wijsdent vondenis, dat ment eerst bieden soll den ghenen, die aen sinen mont ... of aen die kerck off hijt bescudden woude, ende woude hijt niet bescudden, soe sal men den heer van den lande bieden of hijt bescudden woelde, ende woelde den heer van den lande niet bescudden, soe soude die coeper hebben, ende quam daer niemant die dat voers. eerue ende goet bescudden woude .....

.....

Roeloff van Scorrenberch voers. dit voers. eerue en goet den voers. Gherit van Bueren, diet ghecofft hadde voer vyer hondert goeder oudere gulderen scilde, des heeft Gherit van Bueren voer den voerg. richter, ...

.....

.....

Hier waeren ouer gherichtsluden Jan van den Hoeue ende Weerner ende anders goede mannen. Gegeuen int jaer onss Heren dusent vierhundert ende sesse, op sunte Odolffs dach.

1407.

Brieven door Pieter van Merode aan Reinald, hertog van Gelder, ter hand gesteld. Zie *Kronijk* 1850 bl. 163.

Reinald, hertog van Gelder, Johan van Arkel en Willem van Arkel zijn zoon, verklaren Jan van Beijeren tot scheidsman te stellen ter vereffening hunner geschillen met Willem van Beijeren, graaf van Holland. 1408, Paaschen (15 April).

Wij Reynalt, bider genaiden Gaids hertoge van Gulich ende van Gelre ende greue van Zutphen, Johan heer tot Arkel, tot

Pierepont ende slands van Mechelen, ende Willem soen van Arkel, doen kont allen luden ende bekennen mit desen brieue, dat wij ter beden ende versoeck des hogebairen vursten, onss lieuen geminden broeders ende heren, heren Johans van Beyeren, elect tot Ludich ende greue te Loen, voir ons, onse lande, lude, ondersaite, hulpere, hulper hulpere ende die omme onser beden wille vyant onss neuen ende heren van Hollant geworden sijn, ende voirt voir alle die ghene, die yn die vede gekomen sijn ende die ons dair yn te verantwerden staen, eenre soenen ende seggens tusschen ons ende den hogebaren vurste onsen neue ende heer hertoge Willem van Beyeren, greue van Henegh., van Hollant, van Seelant, sijnen landen, luden, ondersaten, hulperen, hulper hulperen ende allen den ghenen, die yn die vede gekomen sijn ende die hem yn desen saken te verantwerden staen, gentzelick ende alentlich gebleuen sijn ende blijuen mit desen tegenwordigen brieue aen onsen lieuen ende geminden broeder ende heren, heren Johan van Beyeren voirs., van allen saken, twyen ende geschele, die tusschen ons, onsen landen, luden, ondersaten, hulperen, hulper hulperen ende die omme onser beden wille vyant onss voirs. neuen ende heren van Hollant geworden ende yn die vede gekomen sijn, ende anders alle den ghenen, die ons yn desen saken te verantwerden staen, aen die eene sijde; ende onsen neue ende heren Willem hertoge van Beyeren, greue van Heneg. ende van Hollant voirs., sijnen landen, luden, ondersaten, hulperen, hulper hulperen ende die hem hir yn te verantwerden staen ende oich die yn die vede gekomen sijn, aen die ander sijde, sijn ende wesen moegen tot desen dage tot datum des brieffs, jn der manieren hir nae geschreuen, dats te weten: Dat wij twe goide lude, ende onse neue ende heer van Hollant voirg. oic twe goide lude dair toe nemen ende setten soelen bynnen den naisten viertien dagen nae datum des brieffs; den welken vieren wij heren van beiden sijden voirg. onse aenspraken, bekroene ende gebreke, die wij deen an den anderen hebben ende leggen willen, beschreuen ende

mit onsen segelen besegelt, ouergeuen ende leueren soelen bynnen der stat van Vtrecht, bynnen der naister maent dair naest volgende, dats te verstaen bynnen sess weken nae datum des brieffs, dair de vier segslude van beiden sijden dan wesen soelen ende die voirg. aensprake ende bekroene van beiden sijden ontfaen, omme ons heren ende partien voirs. van allen gebreken ende geschelen, die hoen van beiden sijden ouer geleuert soelen werden, in minnen mit vrientschape ende mit genoegen te scheiden ende te verliken, off sij konnen, bynnen der yrster maent nae den ses weken voirs. volgende; ende wes sij dan ons heren ende partien voirs. in mynnen ende genoege eendrechtlich ouer leggen, dat sal op allen sijden wittelich ende wael gehalden ende voldaen werden; ende weert dat die vier voirs. die saken niet gescheiden en konden, off niet eens en worden van allen punten off van ennigen der punten, die men ouer geuen sal, als voirs. staet, soe soelen sij dat voirt ouer geuen ende brengen aen onsen lieuen geminden broeder ende heren, heren Johan van Beyeren voirg. als aen eenen ouerman van ons beiden sijden voirs., dair toe gekoren bynnen der yrster maent nae den voirs. thien weken volgende; ende so wes onse lieue broeder ende heer als dan dair yn raemen ende seggen sal te mynnen ende te genoege, dat sal aen beider sijden volkoemelich gehalden ende voldaen sijn, also hi dat nae synen besten synnen scheyden ende seggen sal. Mede so willen ende consentieren wij onsen lieuen ende geminden broeder ende heer, heren Johan van Beyeren voirg., dat hi van allen sulcken punten, als yn den voirs. seggen vallen mochten, dier hi niet vroet ende weren, et were van eren, van eeden off anders ennigen punten hoe sij wesen mochten, sijnen raet ende leringe halen sal moegen aen den alredurluchtichsten vursten onsen genedigen heren den Roemschen koeninck ende sijnen raede, ende wes onsen lieuen broeder ende heer voirg. aldair geleert ende mede gegeuen sal werden, off wes hi oich bi hem seluen ende bij sijnen raide op die saken ende punten voirs. vinden ende ordinieren sal, dat sal hi sonder begrijpe

vtseggen ende onder sijnen segel beschreuen ouersenden elken van ons heren ende partyen voirg., also als eenen yegeliken van ons dat aenroerende is, bynnen den naesten sess maenden nae dat et aen hem gebracht sal werden, dats te verstaen bynnen den naesten neghen maenden ende viertien dagen nae datum des brieffs komende. Ende so wes dan onse lieue broeder ende heer voirs. op die saken ende dair yn raemen, vtseggen ende beschreuen ende besegelt ons ende elken van ons partyen voirs., seggen ende ouersenden sal bynnen der tijt ende yn der manieren voirs., dat sal van ons op allen sijden wittelich ende wael gehalden ende voldaen werden, weer oick dat sake dat een of meer van den vieren segsluden voirs., bynnen den voirs. tijden hoers seggens afliuich off vtlendich worde of worden, off van kenliken noetsaken niet dair bij komen en konde off en konden, so sal ellich van ons partien voirs., dien die segslude een off meer afgiengen, als voirs. is, sonder vertreck eenen of also mennigen als des noet geboerde ende afgegangen were, in des of der afgegangenre stat weder setten, omme te doen ende te vol eynden, gelijch vanden segsluden voirs staet. Ende wij Reynhalt, hertoge van Gulich ende van Gelre, Johan heer tot Arkel, ende Willem soen tot Arkel voirg., hebben yn goiden sekeren trouwen bi onser eren, eden ende oich lijflich ten heilgen gesworen, gelouen, sekeren ende sweren alle punten ende een yegelich bisonder jn desen tegenwordingen brieue begrepen, also als die hir voir beschreuen staen ende alsoe die ennigen van ons partien voirs. sonderlingen aenroerende sijn, voir ons ende voir alle onse lande, lude ende ondersaten, hulpere ende hulper hulpere ende die omme onser beden wille vyant onss ueuen ende heren van Hollant geworden ende in die vede gekomen sijn, ende anders voir alle die gheene, die ons hir yn te verantwerden staen, jn alle der manieren als voirs. is, wittelich ende wael te halden ende te voldoen, sonder ennich argelist. In orkonde hier aff so hebben wij onse segele an desen brieff doen hangen. Gegeuen ten Rosendale op den Heiligen Paesschdach jnt jaer ons Heren dusent vierhondert ende achte.

Per dominum ducem, presentibus de consilio jllustri dominis Adolpho duce juniori, Mont. comite Rauensbergen, Johanno de Roshem, milite, ac Arnoldo domino Pyecke, armigere.

Gelijktijdig afschrift.

Aanspraak van Jan van Arkel tegen bisschop Frederik van Blankenheim. 1408, (23 Mei.)

Dit ziin zulke aenspraken ende vorderinghen als wij Jan heer tArkel, tot Pierepont ende slans van Mechelen, keren ende legghen aenden eerweerdighen in Gode heren Vrederic van Blanckenheim, bisscob tUtrecht ende aender stat van Vtrecht, in alle der maten ende manieren, als hier nae bescreuen staet:

Inden yersten spreken wij der stat van Vtrecht toe, dat zij Wouter Bloem onsen hulper heeft doen onthoefden bouen een goet geleyde, dat zij hem ghegheuen hadden, ende bouen dat wij mitter stat voers. stonden in gunsten ende in vrientscappen; ende wij eyschen ende ghesinnen dair om vander stat voers. dat zij ons dat richten ende beteren, als zij ons dat sculdich ziin te doen.

Item spreken wij der stat van Vtrecht voers. toe, dat onse dieners wt waeren om onse vyande te schedighen, ende worden tot Yselstein in ghedronghen ende daer gheuanghen, ende worden voert ouergheleuert der stat van Vtrecht, ende die stat voers. deden onse dieners voers. onthoefden, bouen dat zij met ons stonden in vrientscappen ende in gunsten, ende dat onse dienres hûer vijanden niet en waeren, noch oech inden ghestichte niet ghebrueckt en hadden; ende eyschen ende ghesinnen daer om vander stat voers., dat zij ons dat richten ende beteren, als zij ons dat sculdich ziin te doen.

Item spreken wij onsen heer van Vtrecht toe, dat hi onse vijant is worden sonder noot, ende is ghecoemen mit machten voer onse sloete als Haghenstein ende Euerstein ende heeft die helpen winnen en becreftigen, ende eyschen ende ghesinnen daer omme van onsen heer voers., dat hi ons dien scaede voers.

betere ende richte, dien wij achten op ander halfhondert dusent nobel, als hi ons dat schuldich is te doen.

Voert soe doet onse heer van Vtrecht crot en hynder ende gheweltlike saken aen onser heerlicheit van onsen lande van Haestrecht, want wij onse heerlicheit voers. niet aen tasten en moeten noch ghebrûken, als wij ende onse voirvaderen menich jaer ghedaen hebben, welke heerlicheit voers. wij ende onse voervaderen rustelic ende vredelic ghehadt ende beseten hebben dese naeste hondert jaer ende langher, ende nie weerloes en worden, als wij wael bewisen moeghen mit beseghelden brieuen, die wij daer af hebben van onsen leenheren, ende nye binnen deser tijt mit recht daer af toe ghesproeken en worden van onsen heer van Vtrecht, vander stat van Vtrecht, noch van niement van hûere weghen; ende wij segghen dat wij mit rechte onse voers. heerlicheit sculdigher ziin te behauden dan ze ons yement mit eden of mit woerden mach ouergheuen of afsegghen; want wij noch onse voervaderen nie die heerlicheit voers. ouer ghegheuen noch af gheghanghen en sijn, soe dat wijer mit recht af onterft sullen wesen in enigherwijs.

Voert doet ons onse heer van Vtrecht crot ende hynder ende gheweltlike saken aen onss heerlicheit van onsen lande van Haghenstein; want wij onse heerlicheit voers. niet aen tasten en moeten noch ghebrûken, als wij ende onse voervaderen menich jaer ghedaen hebben, welke heerlicheit voers. wij ende onse auderen hebben gheweest haudende ende te leen haudende siin vander greeflicheit van Hollant, dat wij toe willen brenghen, als wij sculdich ziin te doen; ende wij ende onse auderen hebben dese heerlicheit voers. rustelic ende vredelic beseten ende gehadt menich jaer, ende nie met recht daer af toe ghesproeken en worden van onsen heer van Vtrecht, vander stadt van Vtrecht, noch van nyement van hûere weghen, ende wij segghen dat wij met rechte onse voers. heerlicheit sculdigher ziin te behauden dair se ons yement mit eden of mit woerde mach ontgheuen of afsegghen; want wij noch onse voervaderen nie die heerlicheit voers. ouerghegheuen noch af-

ghehanghen en sijn, soe dat wij er mit recht af onterft sullen wesen in enigerwijs.

Item doe die hertoeghe van Hollant Ghorinchem inghenoemen hadde, doe wert een vrede ghemaecht tusschen onsen heer van Vtrecht ende die stat van Vtrecht optie een zide, ende der stat van Ghorinchem mitten lande daertoe hoerende an dander zijde, duerende tot Sinte Gallen daghe toe; binnen dien vrede soe sijn ghecoemen die van Vtrecht tot Arkel bi der Dam, ende hebben daer gheleghen mit heercraften ende hebben poorteren van Ghorinchem ghevanghen ende hûer boem ende wilghen afghehouwen ende hûer koern veruoedert, verdert ende te schanden ghemaecht; ende eysschen ende ghesinnen vander stat van Vtrecht, dat zij onser stat van Ghorinchem den ghebroeken vrede voers. richten ende beteren, als zij dat sculdich ziin te doen.

Deze teghenwoerdighe aenspraken gheuen wij heer tArkel voers. ouer den segluden, die daer toe ghecoeren ende daer ouer geset ziin, als daer mede te doen ende voert te varen, nae inghehaut ende wtwisinghe der compromiss brieue, die daer van ghemaecht ende gheleghen sijn tuschen onsen heer den biscob van Vtrecht, der stat van Vtrecht voers. ende ons. In orconde onss seghels hier onder opt spacium ghedruckt. Ghegheuen jnt jaer ons Heren dusent vierhondert ende achte, des woensdaghes op ons Heren Hemelvaerts auent, dat was opten drie en twintichsten dach vanden Meye.

Het ter regterzijde op het papier gedrukt zegel is verdwenen.

1408. (23 Nov.)

Willem Berichs ende Lambrecht Laer, *beloven* bij onser trouwen, eeren ende zekerheit, nummermeer noch tot gheenen dagen te doen noch te doen doen mit rade noch mit dade, heymelic noch openbaer, *tegen hertog Willem van Beyeren, grave van Henegouwen, van Holland enz., en hertog Jan van Beyeren, den heer van Ludick, den heer Floris van Borselen, heer van St. Maartensdijk en van Zuylen, en Frank van Borselen, zijnen*

zoon, teghens haren landen, luden, steden, onderzaten, hulperen, hulper hulperen, die sij nv ter tijt hebben of hier namaels ghecrighen mochten, noch teghens allen den ghenen, die sij verantwoirden willen; mar altocs hoer beste te doin ende haer arghste te waernen na onser macht; *al hetwelk zij volkomen te houden* willen *zij* then heylighen ghesworen *hebben* myt opgherichten vingheren, mit gestaueden eede, bij onser trouwen, eeren ende zekerheyt, alse goede, wittachtighe mannen. *Bezegeld door* Jan Pieter Bollen soen, den bailiu van Sinte Mertensdijck, ende Jan Willemssoen.

De beide zegels zijn bijna gaaf.

Gerard van Scheilbergh, Seger en Pieter, zijne zonen, verklaren overeengekomen te zijn wegens de schuld van Wachtendonk. 1409, (3 Jan.)

Wij Gerart van Scheilbergh, Seger ind Peter van Scheilbergh Gerits soene vurs., doen kont allen luden ind bekynnen myt desen apenen brieue vur ons ind onse eruen, dat wij op dach, datum dis briefs, omme begerden ind liefden wille des hoegeboeren vursten, hertoghe van Guylike ind van Gelre ind greue van Zutphen, onss lieuen genedigen heren, bij sijnen vrynde ind van sinen rade, van onser scholt wegen tot Wachtendunck, also ouerdragen ind eyns worden sijn, dat die gesamenden scholt vurs. myt allen scaden, die dair op komen siin mach, die bynnen off buten briefs gerekent ind getaxiert ys op dusent komans Gelr. gulden an Vleemschen payment, als nv op datum dis briefs genge ind geue is, des wij nv op desen hudigen dach datum des briefs ontfangen ind opgeboirt hebben twe hondert deser vurs. gulden, dair wij onsen lieuen genedigen heren vurscr. in behoef der jonfrouwen van Wachtendunck ind alle der ghenre, dair die vurs. scolt ayn treffen mach, af quyt schelden in afslage der vurs. scholt; ind sijn mede ouerdragen, dat men ons die ander acht hondert gulden vurs., die ons noch breeclic sijn tot vier jaren, ilks iairs op den Heiligen Kyrsdach nv neest komende, na datum dis

briefs, twe hondert deser vurs. gulden betalen ind hantreiken sal in onse seker behalt op ylken termijne, ouermyds onse quitancien, in afslage ind quitingen des vurs. sommen, ind woneir (waneir) ons off onsen eruen vurs. termijne alle volkoemlic betailt ind gehantreict sijn, dair myt sal die principail brief, den wij van der vurs. scolt sprekende hebben op heren Arnolt heer van Wachtendunck seliger gedacht, ynne haldende dry hondert ind vijf ind dertich alde schilde, ind alle schade, die dair af onss geschiet weer, geloist, gequyt ind geledicht sijn, ind mede die dair vur an ons gelaift hadden in den vurs. brieue, myt name heer Jacob heer tot Meerle, heer Harman van IJshem, heer Wynant Schynck van Nydeggen, ridder Johan van Wachtendunck, Gijsbrecht van Kessel ind Goissen Spede van Langenvelt, knapen, die ind ire eruen en soillen wij tynds der betalingen der vijf termijne vurs., in egeynre wijs sonder besweren omme der vurs. scolt wille, ind soellen dan den vurs. principail brief ouer reicken onsen lieuen genedigen heren vurs. in behoef des jonfrouwen van Wachtendunck vurs. ind alle der genre, den die vurs. scolt ayn treffen mach, sonder onser of onser eruen weder seggen ind sonder argelist. In orkonde ind kennysse der wairheit so hebben wij Gerit Seger ind Peter van Scheilberghen onse segelen vur ons ind onse eruen an desen apenen brieff gehangen, ind hebben to meerre konden deser vurs. dinghe gebeden ind bidden Jannes van Sceilbergh, mijnen lieuen soen, ind onsen broeder, desen brief myt ons te besegelen ter konden, dat ich Jannes vurs. gerne gedayn hebbe om beden wille mijns vader ind broeder vurs., ind hebbe mijn segel ter konden, myt an desen brief gehangen, jn den jare onss Heren dusent vierhondert ind neghen, des donredages na den Heiligen Jairsdach. *Afschrift.*

Het slot van eenen brief, waarbij eene zekere overeenkomst gesloten werd tusschen hertog Reinald van Gelder en Jan van Arkel en Willem zijnen zoon. 1409, (April 22.)

.....

... onsen lieuen swager ende neue vurs. wael voldaen vanden gebreke der ..... van dat hem tho gesecht were, ghelijck vurs. staet, ende ..... raitszlude off ouerlude vurs., der vernueginge vurs. nyet en sachten tusschen (dit) ende Sunte Jacobs dach neest comende vurs., so sullen wij bynnen den irsten viertien daige na maningen onss swagers ende neue vurs., myt horen aphenen brieue, ons in onser thegenwoirdicheit gegeuen, off enen van onsen vier hoefsteden van onsen lande van Gelre, gheseintauyt, ons selfs lyue riden in eynen van onsen steden off slocte in onse vurs. lande off van Ghelre gelegen, die onse swager off neue vurs. ons in hueren moenbrieue vurs. noemen ende laeten weten, ende en sullen daer vyt der stat off slote, daer wij in gemaent weren, nyet scheiden in ghcenrewijs ten ter tijt tho, dat die vernueginge vurs. vyt gesecht is, ende dat onse swager ende neue vurs. dat oick volschiet is, gelijck dat vurs. staet. Alle dese vurs. punten ende gheloeften ende voirwerden ende ellich bisonder hebben wij hertoge van Gulich ende van Gelre ende greue van Zutphen vurs., geloeft ende gelouen mit desen seluen brieue voir onss ende onse erue in guder truwen in rechter eedtadt ende bij onser vorsteliker eeren onsen lieuen swager ende neue vurs. ende hueren eruen vast, stede ende onuerbrelich te halden ende te voldoen ende nyet te breken in geenre wijs. Ende hebben des te oirconde ende stedicheide onse segel van onser rechter wetenheit doin hangen an desen thegenwordigen brieff, die gegeuen wart in den jair onss Heren dusent vierhondert en negen, des manendaiges nae den sonendaige als men singet inder heiliger kirken Misericordia Domini, dat was opten tweentwintichsten dach van Aprille.

Op het voorgaand afschrift volgt op hetzelfde blad het afschrift van een vrijgeleide door hertog Reinald van Gelder aan Jan van Arkel en zijnen zoon verleend voor den tijd van een jaar met 25 personen, doch het papier is te zeer vergaan om daaruit iets meer bepaalds te kunnen lezen.

1409. (11 Mei.)

Aernt van Sconouwen, ridder, *belooft dat hij, — ingeval hij binnen de vier heilige dagen van Kersmis e. k., na datum des briefs, aan den heer Jan van Arkel niet betaalde* 500 guede gouden Engelsce nobel, goet van gouden ende swair genoech van gewichte of payment huere weerde an anderen goeden gonde, *binnen de eerste acht dagen na de vier heilige dagen van Kersmis*, — ongemaent *komen zal* opten ouersten huyse tot Kriekenbeec, ende en sal dan vanden huyse voirs. nyet scheyden in gheenrewijs, then sij bij wil *van den voorn. heer; belovende mede zich bij gebrek daarvan* rechteuoert geuangen te *zullen geven in handen van voorn. heer*, soe mach mijn lieue gemynde heer, heren Jan, heren tArkel voers. mit mij doen, gelijc hij mit sinen gevangen te doen pleecht, *totdat hij hem geheel zal hebben afbetaald; en in geval tusschen tijds het huis van* Kriekenbeec *aan den heer van Arkel* ontweldicht worde van vrienden of van vyanden, soe dat hi des nyet weldich noch werich en weer, *alsdan belooft hij* binnen den yersten viertien dagen naden vier heyligen dagen van Kersmis voirs., ongemaent *te zullen komen* opten ouersten huyse tot Pierepont, ende ic en sal dan vanden ouersten huse van Pierepont voirs. nyet scheyden in geenrewijs, ten sij bij wil *der voorn. heer, en na hem geheel te hebben afbetaald.*

Alle dese voors. punten ende geloeften ende elc bijsonder, heb ic gesekert ende geloeft, seker ende geloeue in goeden trouwen ouermits desen openen brieue ende met opgerecten vingeren, mit gestaefden eden lijflyc ten heyligen gesworen, vast ende stede te houden ende te voldoen ende nyet te verbreken in geenrewijs. Ende tot wat tide dat mijn lieue gemynde heer, heren Jan, heer tArkel voirs. of ic aflivich worde, dat Got verhueden moet, soe is dese brief doet ende te nyet, alle dinc sonder argelist.

Zijn zegel is geheel gaaf.

1409. Maand. na St. Maarten (18 Nov.)

Wij Lijsbeth van Wij, abdisse ende ghemeyne joffrouwen

ende conuent des cloesters vander Honep, doen kont allen luden, dat wij hebben ontfanghen van gherechten testament der vrouwen van Bursel, der God ghenadich sij, van Willem van Reynsen twintich Vrankriicsche kronen, van wylken wij quyt schelden ende wal betaelt heren Floriis van Bursel, heer van Sente Mertensdiic ende van Zulen, wtreyker des voirg. testaments. Gegeuen onder onssen zeghel jnt jair ons Heeren dusent vierhondert ende neghen, des neesten maendaghes nae Sente Merten.

Het zegel verloren.

Gebreken van hertog Reinalt van Gelder tegen die van Holland, overgeleverd in de week na Halfvasten. 1410.

Gebreke mijnss genedigen heren van Gulich ende van Gelre ende der sijnre, die hoen vanden Hollanderen geschiet zijn, bouen den vrede etc., oeuergegeuen mijnen heren van Ludich, tUtricht, jnder weken nae Halffasten, jnt jair onss Heren mcccc ende thyene.

Dit sijn die pûnten, die den van Ghorinchem ghesciet sijn bouen desen vrede, sint dat mijn genedige heren van Ghelre die stat en tscependom van Ghorinchem gecreghen heeft.

Inden yersten soe wordt Jan van Blanckenvoert sijn dijcgreefscap van Alblaserweert genomen ende sijn goede gebruyct, die hi in Hollant heeft.

Voert is Francke van Maersen, die mijns heren scout van Ghelre was, gehaelt en Lederbroec in mijns heren lande van Ghelre, ende gevûert tot Woudrichem, ende dair is hi gehangen.

Item heeft die baliû van Zwthollant, Werenbout ende sijnen soen van Scalunen, wt mijns heren lande van Gelre doen halen, ende die jnden Hage doen vûeren ende hem hoer beesten ende goet genomen ende dat tot Dordrecht doen drijuen.

Item Dirxken Beeldverwer (beeldverwer) is mit enen wynde sijns endanckens geweyt aen tlant biden huse tot Ghorinchem,

If reader is not at seat, ordinary printed books are to be reserved there by this slip: all other books are to be placed in reserve ready.

e des hebben die vanden huse hem gedwonghen wt sijnre ten, ende hebben hem geuanghen.

Het handschrift bestaande uit 15 bladen is aan de benelenzijde zeer geschonden.

This part to be placed in the book when taken from the shelf.

Item doe der heren rade lest tUtrecht bi een waren, doe rt dair ouerdragen, dat die geuangen, die tot Ghorinchem le tot Woudrichem saten, an beyden zijden dach gehat sou- n hebben, elc op sijn eer, ende wie dat meynedich worde soude men hanghen. Des gaf men Claes vander Hay ende aes Peters soen dach op hoir eer, ende die quamen niet in ende sijn meynedich worden, ende die tot Woudrichem saten en worde ghenen dach ghegeuen, ende Jacop Aelwijns soen sit dair noch inden stocke, ende Gheryt Beernts soen, Jacop vander Eem ende Bertout Willems soen hebben hem dair wt den stoc moeten copen.

Item soe is dat ny blockhuys af ende weder ge..... palen teghen Loeuensteyn en sijn niet al wtgetoghen, gelijc als (ouer) dragen was.

Item soe wordt die baliuscap van Rijnlant, der vrouwen van Reymerswale ende hoeren kynderen genomen bouen den vrede, gelijc hoer cedel inhoudt, die sij in voirtijden dair af ouerghegeuen heeft.

Item soe was ouerdraghen, dat men die genomen haue an beyden zijden soude laten verborghen, dat tot Ghorinchem was, dat liet men verborghen, ende dat die van Ghorinchem genomen was, dat en woude men niet laten verborghen.

Item soe heeft Dirc vander Werken den visscheren verboden dat sij op mijns heren worp van Ghelre inder Merwede niet visschen en moeten, gelijc dat tUtrecht ouerdragen was, ende sij vischten omtrent xiiij dage.

Item die ballinge vinghen Henneken Sanders soen opten Wolferschen dijc ende wonden hem ende vûerden hem tot Woudrichem ende sconden hem dair quyt, ende dat deden Peter Smale ende Gherit van Hellu mit hem seuenden.

Item was Jan Willems soen aen bestoruen inden lande van

Hûesden omtrent x nob., des hem Hillen van Drongelen een geleyde gaf dair te comen, des heeft hem Dirc vander Werken daeren bouen geuangen ende af gescat xx nōbel, ende die nobel heeft hi oec niet konnen gecrigen. Voert heeft Jan Willems soen voirs. voir die scepenen ende tghericht van Ghorinchem geseecht, dat Dirc vander Werken selue mit der hant hem gebornt heeft, ende water inden liue gheghoten ende twe tande wtden hoefde gebroken ende zeer wee gedaen, ende woude dat hi hem gheseecht hadde, dat Ghijsbert die Voecht mit ij^{c} gewapent voir Lederdam geleghen hadde, om dair jn te comen bouen den vrede, ende dat hi iiij^{m} Rijnsche gulden gheloeft hadde van verrederien, die hem in Lederdam geholpen soude hebben. Des ..... (ken)lic onsculdich is, ende begeert dat men een besûec dair af doen sal, ende est dat mens niet en vynde, dat men dan Dirc houde voir sulken ..... eern van Ghijsbert gemaict hadde.

Dit sijn die pûnten ende gebreken, die mijns genedichs heren onderseten van Gelre gesciet sijn binnen vreden, synt der tijt dat die van Gorinchem an mijnen genedigen heren gecomen sijn.

Inden yersten die van Ghorinchem synt sij an mijnen genedigen heer van Gelre gecomen sijn. Item Dire Bouman iij meryen, een voel van ij jaren ende een volt van enen jaer. Item Jacop Arnts soen ij voelen van ij jaren. Item Pouwels in die rosmoelen iiij merien, ende dese voirscr. peerden hebben genomen Claes vander Hay, Peter Smael, Willem Heynen soen, Jan van Cloetwijc ende Jan Mathijsz., die waren wonachtich jnden lande van Altenae.

Item Willem Heynenz. mit sijnen gesellen heeft genomen Goedertieren ende Jan den Leeuwen ij coye, ende Goedertieren een scuyt, die tot Woudrichem is.

Item Claes Egensz. ende Mouwerys den rûter, worde genomen vpten lesten heiligen dach van Pynxteren vj coye ende iiij runder, ende dit hebben gedaen Jan Fredericsz. Volt (Valt) ende Arnt Jansz.

Item Heesken Mouwerissen zoen is genomen een graeuwe

merye ende een eenwynter vollen, ende dat hebben gedaen tsKramers kynderen ende sijn onderseten sheren van Culenborch.

Item Willem Snijder sijn genomen ij runder ende gebracht jnden lande van Hûekelem, ende dat hebben ij wijue gedaen.

Item soe is Otte van Vûern geuaren wt Gorinchem ..... een roede scute ende mit sinen wijue ende mit .... woude tot Bomel wesen, ende voert tot Ar(nhem) heer van Ghelre, die hem ontboden had ..... tusscen Loenen ende Dalem, dair lagen Jan ..... Heynken Arntsz., Willem Heynenz. mit..... toe of meer, ende hadden hem gewacht ..... in siju scute, also dat sij se rûekeloes .... Otten ende een sijnen knechte ende namen ..... was tusscen l ende lx Gelr. gulden.

Item die vrou van Poederoyen genomen ..... dage van Pinxteren.

Item soe beneemt die baliû vanden lande van Altenae, dat die van Ghorinchem nyet visschen en moegen op mijns genedichs heren stroem ende worp van Gelre inder Merwede beneden Ghorinchem, ende voert soe en moet nyemant van ghenen Hollanderen gheen prouande binnen Ghorinchem brenghen, sij en werden op mijns heren stroem van Gelre geuangen ende hoir haue genomen.

Item soe sijn Willem Langeraec genomen vij coye ende ij runder voir den veden, dair mijns heren genade van Hollant wael af weten, gelijc als hem Willem dat wael te kennen gegeuen heeft.

Item soe souden mijns genedichs heren onderseten van Gelre hûer goede, die sij in Hollant hebben, veylich bruyken ende doen brûken na wtwisinge des vreden, dair hem gebrec ende hynder in valt.

Item soe neemt Gheryt Bouman, Splinter vanden Oudengheyn ende bruyct hem af, binnen desen vrede, een huys tot Gheyn, mit iij hofsteden ende boemgarden en iij½ morgen lands met ij hofsteden, gelegen ter Gheyn, ende die tiende van x hofsteden, gelegen ten Gheyn, ende noch een hofstat ten

Gheyn. Item noch vj mergen lands, gelegen ten Oudengheyn. Item een stuc lands geheyten tBruggenhoet. Item noch iiij mergen lands, gelegen ten Oudengheyn, dair heeft Splinters wijf hûer lijftocht aen.

Item soe is Henneken van Bûeningen, mijns genedichs heren hulper van Gelre, op ..... Hollant, ende sijn goeden ende reynten inden lande van ..... werden hem genomen ende ontbûert.

Item sijn tot Gellinckem huse gebrant binnen vreden.

Item sijn tot Beesde geuangen ende tot Lederdam gesloet binnen vreden, yerst Gijsbert Jansz. geuangen ende hem afgescat viij nobel.

Item Ghijsbert Arntsz. geuangen ende afgescat xxij nobel, ende hem doe genomen ij coye.

Item Jan Gheryts zoen geuangen ende afgescat x nobel.

Item Claes van Cleue geuangen ende afgescat vij gulden, ende hem genomen iij gulden.

Item Rolof Coele geuangen ende afgescat xi nobel, ende genomen ij coye.

Item Wouter Coenraets zoen geuangen ende afgescat xiiij½ nob.

Item Meens Heynenz. geuangen ende afgescat xxv nobel.

Item Jan vander Heyden geuangen ende gescat xvi½ nobel.

Item Heynric Jansz. genomen also vele beesten, die weerdich waren xxj nobel.

Item Maes van Prusen geuangen ende afgescat x½ nobel, ende hem genomen iij coye ende iiij perde, die weerdich waren xx nobel.

Item Daem Arntsz. geuangen ende afgescat xv½ nobel.

Item Alter Jansz. geuangen ende afgescat xij nobel.

Item Reyner Hugenz. geuangen ende afgescat xiiij½ nobel.

Volgen eenige onleesbare regels.

Item Dirc Maech sijn genomen omtrent Sunte Jans misse binnen den vrede, vier meryen, die twe sijn hem ghericht ende die ander twe heeft des hoefs boede van Sunte Geerdenberge, ende die twe sijn wael weerdich xij nobel.

Item Aelbert heren Bruystijns soen ende Spierinc Duyc (Duyt) mit hoeren gesellen hebben genomen, voir der veden, Wouter Jans soen vij runderen, die wael weerdich waren xl gulden. Item Mechtelt Jan Boumans wijf ij coye van xxvi gulden. Item Arnt Jacobs soen een coe van xij gulden [1]).

Item is Jan Lyonis zoen genomen binnen vreden, yerst heeft hem genomen Otte die reyntmeister van Hûekelem iij Ingh. nobel. Item Florens van Dalem j croen. Item Dircs knecht vander Merwede j croen ende j gulden. Item Claes Andries zoen ij nobel ende j croen.

Item Ghijsbert, Ghijsbert Neûdekens soens z. is genomen binnen vreden ij gulden ende hemafgescat binnen vrede iiij gulden.

Item soe hebben Dirxken van Vlymen, Spierinc, die noch tot Bomel geuangen is, ende Hans van Aken geuangen Hac Maes zoen ende Dirc Helmincs zoen ende hem afgescat lxiiij nobel, ende dit gesciede voir den besete van Ghorinchem inden jair van xiiij^{c} ende ij.

Item heer Jan van Vyanen ende Coen van Oesterwijc hebben Loedewijc Maes soen afgenomen binnen vrede van sijnre scattinge, die mit den vrede opgestaen souden hebben, xxiiij nobel.

Item Dirc vander Wercken heeft gebûert van Arnt van Herler xij nobel ..... Holl. gulden, die hi geloeft had voor enen geuangen ..... opgestaen soude hebben.

..... tUtrecht ouerdragen, ouermitz beide der heren raide, dat men ..... op halen solde, des doch niet geschiet en is.

Item soe hebben heer Jan vander Straten ende Jan Vaelbier binnen vrede verleist, om dat Jans Liefgers gelt van sijnre vangenisse nyet opgesat en mocht werden, lvij nobel en vij botdragers.

Item soe hadde Jan Liefger geloeft voer enen geheiten Paepken xiij cronen, die Dirc vander Werken ende Gheryt Bolleken hem binnen vreden inden stoc af drongen. Item so heft Deric vander Werken den voirs. Johan Liefger tot Woudrichem inden

1) Al het volgende in cursijf is in het handschrift doorgehaald.

vrede geuangen gehouden vur sijne oruede tot drien tijden, dair hij ghenen dach aff krigen en mochte, xvi weken lanck, dair omme verteert ende van bodenloen vij½ nobel.

Item soe sijn gecomen Jacob Aelwijnsz., Gherit Beerntsz., Jacop vander Eem ende Bertout Willem Snijders zoen in Brandwijc, tot enen man, die Jacop gelt sculdich was, ende die man ginc mit hem inden lande van Brederode ende soude Jacop daer sijn gelt verwisst hebben, ende doe sij an die Ghiesen (Ghresen) quamen, dair zach die man dat dair vele vanden gebûeren vergadert waren; doe en woude hijs nyet doen ende gesellen voirs., des worden die vier dair getûeft ende gesekert liep vanden in een huys, ende seechden hem toe, dat hem niet misschien en soude; daeren bouen vûerden sise tot Werkendam ende lietent den baliu vanden lande van Altenae weten, die se mit machten haelde ende vûerdese tot Woudrichem, ende hem dair tot desen tijt toe inden stoc geseten.

Item soe hebben Claes vander Haey ende Claes Peters soen mit hûeren gesellen geuangen seuen luden van Ghorinchem ende vûern after Otten huys inden lande van Gelre, die noch ..... geuangen sijn.

Item soe heeft Wouter Serys soen enz., *verder onleesbaar.*

Item Florens van Spiic, Otten Soettersz. ende anders, die van Han Henster, worden thoer ontweldicht inden lande van Hagensteyn ende van Scoenrewoerde.

Item Scoutken van Arkel sijn ghenomen iiij lammer ende Aernt Neyse ij lammer.

Item so is Wijnant Janssoen, burger tot Tiel, nu op onser Lieuer Vrouwen auond Assumptionis naest vurleden int jaer onss Heren xiiij^{c} ende negen, van Deric vander Werken ende Tielman vyt den Kamp bynnen Woudrichem geuangen ende geschat van xij nobel, dat gelt is half betaelt ende die ander helfte salmen betalen te Bamysse.

Item so sijn den van Doesborch tot Amsterdamme drie burgeren aff geuangen mit horen knapen, mit namen: Hasken Hauerkamp, Gerit van Bijuorden ende Dederich Vijsel.

Item so is Franck van Marssen gehangen van mijns heren amptluden van Hollant.

Item Dederich vander Werken heft doen vangen Johan de Starck Ghijsbertzoen ende hem is affgeschat viij gulden, die hij geuen moest Johannes Vyschcoper (vyschcoper) tot Woudrinchem.

Item Dederic Philipss. te Bueren is oec also geuangen ende geschat in alle der maten als Johan geschat worde.

Dyederich Sicke, burger tot Zutphen, claget dat hi erfnisse hadde tot Wyeringen, dat hi een half jair lanck, voir den oerloge tusschen Hollant ende Gelrelant verresen was, vercoft op een hogen nae des lands zede, ende gaff den copers een jaer lang dach des geldz, jn vorwarden dat die selue erfnisse blijuen solde een rechte onderpant den seluen Derich, thent hem sijn alinge gelt betaelt waer. Doe die dach der betalinge quam doe was dat oerloge ende die onmynne tusschen Hollant ende Gelrelant zo groet geresen, dat Dirch Sicke van oerlochs node niet comen en mocht tot Wyeringen omme zijn gelt te manen, also dat die schout tot Wyeringen hem des geltz onderwant ende boerde dat vanden copers op, ende bracht dat gelt aen hant heren Bartouds, baliu van Kermerlant. Ende doet bestant vanden onmynnen tusschen Hollant ende Gelrelant quam, doe was Dirch Sicke manende omme sijn gelt, des hem noch nyet geworden en is; ende daeromme begeert Arnt Sicke aen genaden des hogeboren vursten ende geduchten heren 's hertogen van Hollant, dat sijn genade wilt werdigen dit gelt doen betalen den seluen Dirch, off dat hem sijn erue weder werde dat sijn onderpant, in den coep bevorwert.

Ende dese summe is omtrent c ende viij cronen, also als Dirch verstaen heeft vanden luden, die t geboert hebben.

Item so heeft Dirch vander Werken Coman Aernt afgeschat inden stock, synt der tijt dat die stat van Gorinchem mijnen genedigen heere van Gelre gehult heeft, xxxi nobel, die hi betaelt heeft. Item so heeft dese selue coman Arnt tot stock gelde gegeuen ij nobel. Item hirop moest hi hem dair an oir-

uede doen, ende dat was geschiet bynnen den laetsten vrede.

Item so sijn Gerit van Byuorden, Haesken Hauercamp ende Dirck Visel tot Amsterdamme getueft ende gevangen geweest xxiij weken, ende hebben bynnen der tijd verteert c ende x gulden; so is hoen oich die last also groet gemaect, dat sij hem niet en conden verborgen, mer doch doe dat hoer vriende vernamen, doe verborgeden sij se elc voir iij^{c} nobel, ende gauen enen nobel tot stockgelde; die smaetheit ende den schade en wolden sij niet lijden omme iij^{c} Rijnsche gulden.

Wij Aelbrecht, bij der genaeden Goids, palentsgreue bij den Rijne, hertoge in Beyeren, ruwaert van Henegouwen, van Hollant, van Zelant ende van Vrieslant, doen cont allen luden, dat voor ons quam Willem van Raemsdonck ende heeft ons opgedragen alsulke goet, als hi van ons haudende is, dat is te verstaen, dat ambocht van Raemsdonck mit der vere ende vysscherie, die daer toe behoerende sijn, tot behoef Geritz. van Brakel, Dircss. van Brakel, welke ambocht, vere ende visscherie voirs. wij Geride van Brakel voirg. weder verlyet hebben ende verlyen van ons te houden in rechten erfleen, alst Willem van Raemsdonc ende sijn ouders van ons ende van onsen ouderen te houden plagen, in sulke manieren dat Willem van Raemsdonc voirg., dit voirg. goet bruken ende houden sel sijn leuen lanck; ende wert sake dat Willem voers. witteftige geboert after hem liet, soe souden die voirs. goede dair op comen; ende wert sake dat dese voirs. erfnaem storue sonder witteftige geboer achter aff hem te laten, soe sonde die voirs. ambocht weder comen op Gerit van Brakel off op sijne rechte erfnaem, die nae hem bleue, ende die soudent voirt van ons ende van onsen naecommeren houden, in allen manieren ende in sulken leen, alst Willem van ons te houden plach. Hier waren bij ende oeuer als onse getruwe mannen, heer Philips van Pollanen, heer Brunstijn van Herwijnen ... Heenvliet. In orconder desen brieff besegelt mit onsen segel, gedaen inden Haghe op (onser L. Vrouwen dach) Conceptio, int jaer onss Heren dusent drie hondert negenendetseuentich.

Item heeft die heer van Vyanen Otten vander Poert genomen bynnen den vreden ..... sijn inden lande van Hagensteyn int oeuerste onder den weert, ende ..... Vyanen verhuert vandes heren wegen van Vyanen.

Item heeft Henr. vander Poert iiij mergen lantz op Altenae, ende ..... nu omtrent derthiendach een schouwe geleyt opten wech, ende des ..... al gemaect op een luttel nae, ende dair stont noch een knecht ..... ende soude den wech wael volmaect hebben bynnen eenre halue ..... heemraden quam opten wech, doe hiet hij den knecht ..... gemaect hebben dan van sijnre wegen, ende nu rekent ..... gevangen ende wille dat selue bezeyen.

Dit sijn gebreken heren Bruinstijns van Herwijnen ende sijnre soene.

Inden yrsten nam Dirch vander Werken heren Johan van Herwijnen, heren Brunstijns soen voirs. een mery met enen voel, bouen een geleide dat hem Dirch voirs. seluen gegeuen hadde.

Item nam die schout vander Werken Willem heren Brunstijns soen drie goede meryen mit tween voel vollen ende enen jongen hengst van iiij jaren, ende seynden die den greue van Hollant.

Item so nam Aelbrecht, heren Brunstijns soen, heren Brunvoirs. enen brieff, dair men hem in schuldich was ij^{c} Dordr. gulden ende hi was beureedt mit des hertogen van Hollant ende ich mit mijnen here van Gelre, dairomme is men mij dat schuldich te richten.

Dit sijn gebreke Meus van Beesde ende Otten Hack van Beesde gebroeders.

Inden yrsten so sijn wij Meus ende Ott voirs. gevangen ende ons harnasch genomen ende afgebroken xix nobel.

Item so sijn ons afgebroeken van leistingen ende anderen oncost, dat die heer van Culenborch op ons verleist heeft, ij^{c} ende xxxviij nobel.

Item so heeft die heer van Culenborch ons geuangen bynnen Culenborch, ouermitz des gebrechs vanden summen, dair wi

omme gecoft waren, voir welke summe die heer van Culenborch steet aen haue des heeren van Vyanen als een borghe, ende wij en moegen ghenen dach crigen.

Summa vanden gelde, dat sij ons afgebroken hebben ij^{c}lvij Engelsche nobelen j nyen gulden.

Summa van dat sij noch eysschen met hoeren brieuen clx Enghelsche nobel.

Dit is dat gebreck dat Willem van Brakel heeft.

Item heeft Dyerich van(der) Wercken den voirs. Willem gevangen tot Ghiesen inden mercte bynnen der ..... aff gegeuen heeft van stockgelde ende van dat hi verteert bynnen ..... dair omme reisde ende liep eer dat hi quyt war, den moechte tsamen iij½ nobel.

..... Dyerich van(der) Wercken des voirg. Willems broeder geheiten Dirich bastart ..... Wijnkyn bynnen den voirs. vrede inden stock afgedrongen, tsamen v nobel.

..... dat wij gevangen worden in eenen goeden vrede Jan Steefkijnss. ..... Brakel, ende dat dede ons Coen van Oesterwijck ende Dircs knapen ..... gevangen.

Item waren Jan van Blanckenvoirt ende Florys van Spijc iij coye genomen wt den Twiscilt, die gauen sij weder, ende doe wart Wouter Welle een coe genomen, die hi niet weder en creech, ende Dirc vander Werken weet wal wiese waren diet namen.

Item is Jan den Veer genomen wt den Twiscilt een veerse ende Gheryt den Hoge een coe, ende Goedert Mule v scape, ende Jan Scout ij lammer.

Item is Alaert van Hoekelem bastart genomen tot Kedichem ij perde, ende Jan Aernts soen een mery, ende Rutger Meynssen soen een mery, ende Goedeken Willems soen een mery, ende dit heeft gedaen Willem Heynen soen mit twe Hollanderen ende heeft die gevûert tot Amersfoerde ende dair vercoft.

Item is Aelbert Moes aen bestoruen inden lande van Altenae een dele van enen huse ende hofstat, dat omtrent vi nobel weerdich is, dat hi nyet gecrigen noch gebruken en mach.

Item soe en moeghen die van Ghorinchem hoer goede in Hollant geleghen nergent gebrûken, ende die werden hem genomen ende te scande gemaict.

Item alle die ghene, die mit den heer ende joncker van Arkel verdreuen waren, die te Gorinchem woenen ende dair poerter sijn, die en moegen hoer goede voirbi Woudrichem niet varen, ende die ballinge seggen, dat die ..... Gorinchem veylich en sijn, ende plegen in Dalem dairop ..... begheren sij, dat men hem laet weten, waer sij ende hoer .....

Item soe en moeghen die van Ghorinchem hoer goede niet gebruken, die sij hebben inden lande van Hagensteyn ende van Vyanen, vanden heer van Vyanen ende van sijnen onderseten, want se die nemen ende bruken.

Item is enen knecht van Beesde, geheiten Goedspeter, ter Ameyde afgescat viij nobel, ende dat heeft gedaen Godde Paridoens soen.

Item hebben Broenis knechte genomen Claes Ghiben soen op Bloclant vij scape ende die gedreuen hebben op Bloclant op Broenis huys.

Item is een man van Nymeghen, geheiten Goedert Sprone, tot Ghorinchem gecomen ende heeft geseecht Jan van Ghelre ende Ghijsbert den Voecht, dat hem Broenis die verwer binnen Ghorinchem geseint hadde om die tymmeringe ende tgestant dair binnen te ouersien, ende toech weder ouer tot Woudrichen ende bracht dat Broenis aen, ende daerom is hi geuangen.

Item soe nemen die van Hûesden merctolle van die van Ghorinchem bouen hoeren brieuen ende rechten, die sij hebben, die sij dair af wael thoenen sullen.

Item Willem Jansz. is aen bestoruen inden lande van Altenae ...x Dordr. gulden, die hi nyet gecregen en kan ende hem onbruyc gemaict werden.

..... waren sijn beesten genomen tot Woudrichem, die hi weder.....

Item is Willem Langeraeck genomen ix koyen, dair Willem voirs nae omme geuolgt heeft aen den ..... van Holl. voirg. ant-

werde Willem voirs., dat hi die voirs. koyen weder soude (krigen).

Item ..... voir bi Wouderinchem mit hoeren goeden.

Item een knecht was tot Ghorinchem geuangen, geheyten Ghentken, ende twe ander knecht, geheyten Gheriken ende Dirxken, ende sijn vanden Veen. Dese quamen tot Peter van Hellu, ende sochten hem aen, dat hise in Ghorinchem helpen woude, dat sijt branden ende aensteken mochten, hi ende sij elc soude dair af hebben lx Gelressche gulden; des hem Peter weder toe seechde, dat hijt doen woude, ende quam dair op binnen Ghorinchem, ende alst hem tijt hadde gedocht, soe soude Peter ouer getoghen hebben tot Jan ende Gheryt van Heerler ende hoeren vrienden tot Woudrichem, ende dan soe souden sij die ballinge ende hoer vriende geworuen hebben ende hem gesteret hebben ende souden dan Ghorinchem gesocht ende gestormt hebben, tusschen der Corenbrugge ende Goddenpoirt ende bi Wolferenpoirte; ende doe Peter dit doen woude, doe quam Broenis die verwer tot hem tusschen Almkerc ende Woudrichem, ende ouerdroech dair mit hem, dat hi dit doen soude, gelijc als voirs. is; ende opten staenden voet dair Broenis ende Peter stonden ouer hoer dedinge, dair quamen gegangen Lippyns wijf ende Rijc Rolofs soens wijf van Arkel, ende die deden sij tûeuen ende houden ende weder omgaen, om des wel dat sij niet merken en souden dat Broenis ende Peter tsamen waren ende mit malkanderen spreken; want sijt tot Ghorinchem geseecht mochten hebben, als sij Peter dair ghesien hadde, dat sij Peter mit Broenis hadden sien spreken; ende dair loefde Broenis die verwer Peter voirs. lx gulden, deen helft te geuen te Sûnte Mertijns dage, ende dander helfte als die saken gesciet waren, ende Jan ende Gheryt van Heerler geloefden Gentken ende Dircxken voirs. elc sijn lx gulden te gheuen, ende Broenis Wouters soen geloefde Gheriken voirs. sijn lx gulde te gheuen, ende Jan van Ghelre ende Ghijsbert de Voecht, die hebben gheseint aen de wijuen voirs. ende hebben hem doen vraghen of sij doe dair q(uamen), ghelijc voirs. is, die seggen dattet also is gelijc voirs. staet.

Ende dese voirs. saken heeft Peter van Hellu voirg. ..... schepenen tot Ghorinchem.

Item so heeft Foyken een gat in Staden doer doen steken ende anders so hebben die Hollander een gat doer doen steken in Schijmenoirde bouen thuys tot Gorinchem ende doe die hertoge van Hollant opten huse tot Gorinchem was, dede hi gater steken beneden die capelle in Dalem. Ende want jn den vredebrieuen clairliken begrepen is, dat een yegelijck sijnen dijck toe slaen ende halden sal etc. ende deser gater ende dijke engheen toe geslagen en is, als men schuldich is te doen, dat heeft onsen genedigen heer van Gelre ende sijnen lande geschaidt bouen x^{m} nobel, die onse genedige heer voirg. eyssch gericht ende gekeert, ende die gater voirs. wederom toe te slaen ende te halden nae inhalt des vreden, opdat dair gheen schade meer af en come.

Item so hebben die van Hoekelem heren Willem van Herwijnen twe meryen gestolen, zeder den lesten vrede tusschen mijnen genedigen heer van Gelre ende van Hollant, ende bouen dat hi mijnen heer van Hollant oervedich is.

Antworden op alsulcke punten ende gebreken als den heer van Ludich beschreuen, oeuergegeuen hebben .....
seggen onsen lieuen genedigen heer den hertoge van Gulich ende van Gelre ende die sijnen dairop:

Item cpt punte, dair jn die hertoge van Hollant in sijnen gebreken sijnen broeder van Ludich ende anders allen vursten, heren ende goiden luden te kennen gheft, hoe dattet openbaer ende kenlich wesen soude, dattet huys tot Gorinchem eene hoeftslaet ende principail hoffstat sij, dair alle dit lant van Arkel ende die heerlicheit soude toebehoeren etc., antwerden onss lieuen genedigen heren des hertogen van Gulich ende van Gelre, raide ende vriende van sijnre wegen, dat die selue onse lieue genedige heren des also niet en bekennet te wesen, ende hem des puntz ende wes dair yn begrepen is, gehelt ende volgen wille dair af te nemen ende te geuen, des die vredebriene tusschen onsen voirg. genedigen heer van Gelre

ende den hertoge van Hollant, lesten tUtrecht gemaecht ende ouergegeuen, dair van inhalden ende vytwijsen.

Inden yrsten ende op dat yrste punt, roerende vanden meryen, die Volken Bock Henrix soen genomen heft Hubrecht Voicht tot Euerdingen etc., antwerden onss lieue genedigen heren vriende ende raede van Gulich ende van Gelre van sijnre wegen, dat Volken Bock voirs. ondersete is des heren Huberts van Culenborch, doch so heeft Arnt Piec, ouerste rentmeyster vanden lande van Gelre, Hubrecht Voicht voirs. geschreuen ende geboden goit geleide te geuen ende te hebben doen te comen tot Beesde inden lande van Gelre, dair hi seecht dat die mery voers. gecomen sij, omme die aldair an te spreken ende te vorderen, des Hubrecht voirs. niet gedaen en heeft ende vytgebleuen is, oich so en onthelde hem Volken Bock voirg. nergent ynden lande van Gelre.

Item op dat punte vanden leyen ende moelensteynen, die Otte van Bueren vyt Ghorinchem heeft doen voeren etc., antwerde, dat die selue leyen ende steynen gewonnen worden bynnen der stat van Ghorinchem, doe die selue stat van onsen joncheer van Arkel weder gewonnen ende bekrechtiget wart, doch so is Otto van Bueren voirs. daer af bereet te doen des hi nae ingehalt des vreden schuldich wesen mach.

Item vanden dat die van Ghorinchem des gheenre lant bruycken, die mitten hertoge van Hollant geruymt sijn etc., antwerden, dat dat lant van Arkel tot noch toe gelegen heeft ende leecht al onbevreedt, so dat die van Ghorinchem ende oich ander lude dier seluer geruymder lude ende oich mede ander lude, die dair gegoit weren, lant gebruyckt hebben ende noch doen als gemeenen lands; mer die gheene die dat hoer bevreden hebben of noch quemen bevreden ende bouwen, solde men des gerne laeten g..... gheene dat deden die dair yn den lande comen mochten, ende dat die dijke d..... worden, also als dat behoerlich ende vervorwart is nae jngehalt des vreden.

Item op dat punte van Stefkens thyende van Kedichem,

roerende ..... dair af begonnen sijn voir inganck des vreden, mer gelijcke ... . wille in den lande van Gelre, dair die thyende gelegen is .... van Gelre nae vytwijsen des vreden, goit geleide ende voirwerde doen hebben aen ..... laeten wederuaeren.

Item op dat punte vanden huyseren der gheenre, die vyt Ghorinchem geruympt sijn, die dair gebroken werden etc., antwerde dat men dair af niet eer geweten en heeft, ende men sal dat van mijns heren wegen van Gulich ende van Gelre doen verhoeden, dat des niet en geschiet; ende weer des wat geschiet, dair op solde men doen des men na ingehalt des vreden schuldich mach sijn te doen of te richten.

Item op dat punte van dat die gheene, die om des hertogen wille van Hollant vyt Gorinchem geruymt sijn, nergent inden lande van Arkel comen en moeten, noch op hoere goide dair sij op bevreedt sijn, ende seggen dat lant van Gelre is, etc. ende oic dat sij hoere goede nergent gebruken en moegen, die sij yn den lande van Gelre liggende hebben, antwerde dattet waer is, dat die stat van Ghorinchem ende dat schependom vanden landen van Arkel dair toe behoerende Gelresch is, gelijke wale die gheene, die dair binnen geerft ende gegoet sijn, sal men des hoers gern laeten gebruyken, desseluen gelijcks van dat sij yn den lande van Gelre anderwegen liggende hebben, als voirs. is, gheuen te verstaen op wat eynden dat die goede gelegen sijn, men sal hoen oich dair toe geleide ende voirwerde doen hebben, om dair bij te comen ende dat an te vangen ende te bruycken, dats te verstaen, dat die gheene dat comen anvangen ende bruken die ynden lande van Gelre of bynnen den schependom van Arkel comen moegen, nae vytwysen des vreden.

Item vanden visschen beneden Ghorinchem, etc. antwerde dat die visscherie ende die worp inder Merweden op den stroem te wesen plach des heren van Arkel, die die rustelich ende vredelich te gebruken plach, dair van onse genedige heer van Gulich ende van Gelre die verkregen heeft mittet stat

ende schependom van Gorinchem, ende heldt die oich dairmede voir sijn. Ende dair toe so hadden onser eensdeels mit sommigen vrienden ende raiden des hertogen van Hollant lestwerff, doe die vrede tUtrecht gesloten wart, also vere gesproken ende vytgedragen, dat men die van Ghorinchem soelde laeten vischen, also sij van alds gewoenlich weren ende hoen toebehoerde, dat hoen viertien nacht lanck of dair omtrent gestaedt waert; mer terstont dair nae soe verboet ende wederstont dat Dyerich vander Werken, amptman tot Woudrichem, met gewalt; ende wij gesynnen dairomme noch, dat men die gewalt afdoe ende die van Gorinchem de visscherien voirs. laet gebruken.

Item .....ichtz wegen van Zoelen ende vanden landen, dat sijn wesen soelde etc. antwerde dat alsulken lant als hem Hubert voirs. onderwonden heeft te wesen plach ..... Arkel van dien, dat dat mitten schependomme ende stat van Ghorinchem aen onsen genedigen heer van Gulich ende van Gelre gecomen is, die dat dair oich voir heldt ende en ..... noch nyemant anders aen; doch weert sake dat die selue ... . goit inden schependomme van Ghorinchem voirs. hedde, dat niet ..... gekomen en were, des soelde men hoen gebruyken laten .....

Item opt punte, ruerende van tusschen lxxx ende hondert schaepen, die die Gelresche ende die van Gorinchem gehaelt soelden hebben inden lande van Altenae after Woudrinchem ende tot Sleewijck etc., antwerde, dat tot dien tijden sommige gesellen van vyt den lande van Althenae genomen hadden Johan die Lewe ende Goedertieren, porteren van Ghorinchem, twe koyen, so dat dairomme twe gesellen wederomme liepen yaden lande van Althenae ende haelden aldair xiiij of xv stucke schaepe ende dair bouen niet, dairaf dat ouerdragen wart bij Arnt Piecke, oeuerste rentmeister vanden lande van Gelre, ende bij Dyerck vander Wercken, dat men die koyen ende oich die xiiij of xv schaepe voirs. doen tegent ander richten ende weder keren soelde, des niet geschiet en is, dair doch van onser Gelresscher sijden niet aen gebroken en heeft.

Item van dat heer Ghijsbert van Herwijnen Valken Rolofs soen sijn lant ende sijn goet mit onrecht ende mit gewalt afgeworuen soelde hebben etc. antwerde, dat heer Ghijsbert voirg. sijne renten ende goede inden lande van Althenae ende anderwegen onder den hertoge van Hollant gelegen, mit gewelde genomen ende voir onthalden werden, gelijck hi onsen genedigen heer van Gelre geopent heeft, dat oich yn voirtyden voirt gethoent is onsen heer van Ludich ende oich den raide van Hollant, ende heer Ghijsbert voirg. Valken voirg. yet verkort, dat mocht geschiet sijn om der saken wille voirs. gelijke wale so is onse genedige heer van Gelre heren Ghijsbertsz. voirs. mechtich, dat hi nemen ende geuen sal dat recht ende bescheit is, of hem dat wederuaren mach na ingehalt des vreden.

Item vanden poerteren van Amsterdamme, die inden lande van Gelre inder Veluwen bi Hogesuren geuangen ende ewech geuoert sijn etc., antwerde dat onsen genedigen heer van Gelre ende sijnen amptluden ende vrienden die sake ende dat geschefte, doet geschiede, oncondich was, so dat sijt engheene macht en hadden te keren, ende hoen leet is, ende dairomme so moeten alle die gheene, die dat gedaen hebben vyt den lande van Gelre blijuen, ende conste onse genedige heer der ennigen gekrygen, bi soelde dair mede also doen als dair toe behoerlich weer; ende wes die selue onse genedige heer van Gelre dair vorder in schuldich mach sijn te doen, nae ingehalt des vreden, dat sal hij gerne doen, opdat des selfs gelijch wederomme geschien vander Hollantscher sijden in gelijken saken.

Item vanden punte inhaldende onder dander, vandat heer Willem v. ..... lude van Huekelem goede, die sij inden lande van Gelre liggende hebben ..... te rechte treckt, dair sij niet ter antwerden comen en moegen, noch ..... wille dat sij hem verhalen soelden op die Gelresschen, die hem ges..... antwerde, dat die gheene van Huekelem, die des behoeuen ... . van Gelre, dair hoere goide gelegen sijn, men sal hoen ..... dat sij vanden goiden, die sij ..... opten steden, dair die gelegen sijn, ende dat men ....

..... van Huekelem deen den anderen genomen hebben, also dat ..... wederrichte ende kere ende oich bestelle dat des gelijchs .....

Item op dat principael punte inden vrede begrepen, dat een yegelic sijne goide gebruken sal, wair die gelegen sijn, dairop dat sich onse genedige heer van Gelre ende die sijne omme dat hi Ghorinchem inheeft, onderwint ende meynen rustelich ende vredelich te gebruken al dat dair toebehoerende is, ende nemelich den zegeworp beneden Gorinchem etc. ende also als voirt inden seluen punten van becroeningen des hertogen van Hollant dairop voirt begrepen is, dat hi meynt, also hi dat huys tot Gorinchem beseten heeft ende voir sijn heldt, dat die quellinge ende die twischilt alwege den huse van Gorinchem toebehoert hebben ende voirt meer die boemgarden, weyden ende lande, ende so wes dat voirt inden seluen punten des becroens voirs. vorder of meer geruert is, antwerde, dat onse genedige heer van Gulich ende van Gelre den hertoge van Hollant voirg. alle der stucken voirs., et zij vanden zegenworpe, vander quellinge ende twischilt ende anderen punten voirs., niet en bekennet, ende heldt die voir sijn, behoerende tot sijnre stat ende schependomme van Gorinchem, dies hi sich oich gehelt ende volgen willen nae den ingehalt der brieue vanden vreden tusschen den seluen onsen genedigen heer van Gulich ende der hertogen van Hollant lesten tUtrecht gemaect ende oeuergegeuen.

Item opt punte van Schellunen etc., antwerde, dat dat gehoert ende van also langen jaren gehoert heeft inden schependom van Ghorinchem, dair mede onsen genedigen heer van Gulich ende van Gelre dat billichs voir sijn heldt ende blijft des oich bi den ingehalt vanden vredebrieuen voirs.

Item vanden (punte) dat int gemeyne alle die gheene, die mitten hertoge van Hollant vyt Gorinchem ende vyt den lande van Arkel geruympt sijn, ende die van Huekelem hoerre goide in gheenrewijs gebruyken en moegen, die sij inden lande van Gelre of inden lande van Arkel hebben liggende, also als dat punt

vanden gebreken dair af inhelt, antwerde, dat onse genedige heer van Gelre sal doen gebieden ende verbieden dat nyemant (den goi)de onderwinden en sal dan die gheenre, die sij hoere sijn, then weer mit rechter ..... vorderinge, ende dat oich die gheene, die sij hoere sijn ende inden landen van Gelre ..... comen moegen of die gheene, die dair niet comen en moeten, ouermitz ander lude ..... moegen nae ingehalt des vreden, dier goide voirs. rustlich ende vredelich ..... dair toe oich goit geleide ende vorwerde sal doen geuen van onss genedigen heer van Gulich ende van Gelre voirg.

..... antwerde, dat die mijns genedigen heere van Gelre ondersete .... ende pleecht oich te stelen inden lande van Gelre ende vele dies onse heer van Gelre, noch sijne amptlude niet gekeren en konnen ..... heer van Gelre bestelt ende beuolen heeft, meest deel alle sijnen ..... bastart voirs. gekrygen conde, dat men hem sijn recht doen sal ..... hertoge van Hollant oich doen.

Item opt punt van Reymburch ende Willem Claessoen vander Goude, die des saeterdages nae Sente Jacobs dach lestleden opter Veluwen geuangen souden sijn etc., antwerden onss genedigen heren vriende van Gulich ende van Gelre van sijnre wegen, gelijker wijs als sij voir geantwert hebben opt punte vanden poerteren van Amsterdamme, die oich inder Veluwen bi Hogesuren geuangen ende enwech geuoert sijn.

Item opt punte aengaende: Item so sijn vyt Gorinchem ende vyt den lande van Arkel verdreuen ende mijnen heer van Hollant nae geuolcht wael xiiij^{c} menschen, so man, so wijff, so kynder etc., antwerde, gelijch als inden derden punte van desen ende oich in anderen voirs. punten geantwert is, dat men alle die selue lude hoerre goide, wair sij gelegen sijn, gerne sal laeten ende leet gebruken, aenvangen ende wynnen, ouermitz die gheene, die dat doen mogen nae ingehalt des vreden. Ende vanden geleide dat sij gesonnen souden hebben omme te comen hoeren dijck aen te vaen ende te maken, des hem geweygert soulde sijn, also als dat selue punt onder anderen worden voirt

inhelt, darup is Johan van Blanckenvort, dijckgreue onss genedigen heren van Gelre, bevraecht, die seecht dat hi den luden, die des gesonnen hebben, geantwert heeft, dair die heemrait vanden Alblasserwert bij waeren, dat sij comen ende dijken op die voirwerden vanden vrede dair af begrepen, dair bouen dat hi hoen engheen ander geleide geuen en doerue.

Item vanden xx huseren of meer, die bynnen der stede van Gorinchem afgebroken sijn etc., darop is geantwert inden vijften punte int angaen van desen register, ende Roeuer is geuangen voir desen vrede, eer onse genedige heer van Gelre aen Gorinchem quam.

Item vanden gheenen, die op hoeren hofsteden ende goeden geuaren weren inden lande van Arkel, die van dair veriaecht werden, om dat sij onsen heer van Gelre niet hulden en woulden, antwerde, dat die gheene, die ynden lande van Arkel wonen soelen, ondersaeten sijn ende wesen soelen ende oich billichs soelen hulden onsen voirg. genedigen heer van Gelre, dair sich die hertoge van Hollant billichs niet mede bewynden en sal.

Item die gheene, die Claes van Helu drye koye genomen ende inden lande van ..... vercoft heeft etc., die was van Hagensteyne ende hulper der Hollanderen ende gelijken so is hi om der koyen ende netten wille, die hi ..... genomen hadde, tot Arnhem gehangen.

Item van Peter Barbier, die in Dalem geuangen is ..... van Gelre geerne doen, dies hi nae ingehalt des vreden .... hertoge van Hollant, dat selfst in gelijken .....

Item opt punte begrijpende int yrste van Jacob Janss soen van Oisterwijck, den die van Gorinchem geuangen ende alle sijne beesten genomen souden hebben etc., antwerde, dat die selue Jacob inden schependomme van Gorinchem geseten ende ondersete was ende is onss genedigen heren van Gelre, ende wart betichtiget van dieften, dier hi lyede, ende so wes dat van onss voirs. genedigen heren wegen van Gelre dairop aen hem gekeert wart, meynen sijne raede ende vrienden, dat hem

die hertoge van Hollant des niet te onderwynden en heeft, vorder dan die selue onse genedige heer van Gelre hem onderwynt, des dat die hertoge van Hollant doet mit sijnen onderseten, die hem broeken. Ende van Gheriken Goyer, die op die tijt doer sijnen vrouwe gesteken wart, also dat selue punte voirt inheldt, sal onse genedige heer van Gelre doen dies hi dairaf nae ingehalt des vreden schuldich mach sijn te doen, in dien men hem bewijst die gheene, die dat gedaen hebben, ende des selfs gelijck oich wederomme geschiet.

Item opt punte ruerende dat heer Brunsten van Herwijnen, Jan vander Donck sijn goet afgewonnen heeft, mit clegeliken worden etc., ende voirt opt ander punte dair nae volgende ende inhaldende, woe dat Goedart van Droeten nemen sonde Jan vander Donck sijn erue, etc. antwerde, gelijck als op een deil ander punten deser gelijken voir geantwest, so dat Johan vander Donck come opdie stede, dair die goide, die hi voir sijn achtet ende becroent, gelegen sijn, ende spreke die toe of die gheene, dair hi hem op becroent, men sal hem geerne dair af laeten wederuaren dat lantrecht aldair is, ende alsulker voirworden of geleide als Jan voirs. dair toe behoeuen mach, sal men hem van onss genedigen heren wegen van Gelre geeuue geuen, nae vytwijsen des vreden.

Item vanden punt van Jordaen vanden Rijn, Willem Quaetuoerts wijf ende hoerre kynder, ende Jans wijff van Wijassen ende hoerre kynder, als van hoerre erfnissen, die hem heeren Jan van Arkel in geuangenissen genomen sonde hebben ende ewich gegeuen etc., antwerde, dat die selue Jordaen ende ander, die hem des becroenen na ingehalt des puntz voir., dair bij comen dair die efnisse ende geide voirs. gelegen sijn, ende spreken sij toe, men sal hoen tlantrecht aldair wederuaren laeten ende oich geleide ende voirworde geuen van onss genedigen heren wegen van Gelre, nae ingehalt des vreden.

Item vanden punt roerende vanden xxxiij nobelen, die eenen man, woende in den ....., geleiten Jan Bernts soen, bynnen der stat van Gorinchem, ... niet hem volgen en moegen etc.,

antwerde, dat onse genedige heer van Gelre dair af geerne doen sal al dat hi nae ingehalt des vreden ..... also verre als dies gelijchs dat vander Hollantscher sijde wederomme geschiet.

Item op die gebreke heren Huberts van Culenborch, mede geschreuen inden register vanden gebreken des hertogen van Hollant, dairt yrste punt af ruert vanden dat Kykebast inden lande van Culenborch genomen soude hebben etc., antwerde gelijch als van Kykebast hir voir geschreuen ende verantwert is.

Item opt punte, woe dat Wouter die Brune, porter tot Culenborch, getoent heeft, dat hi voir bij den tolle van Lobede niet varen en mach mit eenen schepe roggen onuertollet etc., antwerde, dat onss genedigen heren van Gelre burger ende onderseten op den tolle tot Eymerich, van dat heren Hubert van Culenborch voirg. aldair toebehoeren mach, tonrechte vertollet werden, dairomme dat die tolle tot Lobede voirs. vanden van Culenborch genomen worde, ten tijt toe dat die mijns heren onderseten van Gelre die onrechte tol tot Eymerich afgedaen werde.

Op die gebreke der heren van Vyanen ende Johannen sijnre dochter oich mede geschreuen inden register van Hollant voirs., dairt yrste af is van Henrichs geuangenisse van Huus etc., antwerde dat onse genedige heer van Gulich ende van Gelre dairomme geerne doen sal al dat hi schuldich wesen mach, nae ingehalt des vreden.

Op die gebreke dier van Huekelem oich begrepen inden Hollantschen register voirs., dair dat derde punt af ruert, dat Dyeric bastart van Huekelem ende Gherit Knijff hoer goit aengesproken is van heren Willem van Herwijnen voir dusent schilde etc., antwerde, dat men dien voirg. Dyerich ende Gherit als sijs gesynnen aen onss genedigen heren amptluden van Gelre, dair dat aen geboert, geerne veylicheit ende geleyde sal geuen dair bi te comen nae den lantrechte, dair die goede voirs. gelegen sijn, ende nae vytwijsen des vreden.

Item ende op dat leste punte dairaf ruerende van dat Dyeric van Huekelem voirs. noch ontbreken c gulden siaers etc., seg-

gen die raide ende vriende onss genedigen heer van Gelre, dat hi Dyeric van Huekelem voirg. dairaf niet schuldich en is te antwerden noch te geuen.

Item op dat punte ende stucken van een deel sommen geltz, dat des saeterdages te nacht nae Jaersdach lestleden genomen wairt porteren van Delff op Corte Greueningen, gelijch als die partes dair af begrijpen, na ingehalt des becroens voirs. etc., antwerde, dat onsen genedigen heer van Gulich ende van Gelre, noch sijnen raiden ende vrienden dair af niet wael condich en is, woe dat mit den saken geuaren is, ende ..... dairom bet doen vernemen, ende weert also geschiet, dat onse genedige heer .... te richten, dair af solde hi geerne doen dat ..... also verre als desgelijchs wederomme geschege vanden Hollanderen vanden sijnen.

Item opt punte ruerende woe dat een sonderlinge punt inden vrede begrepen is, als dat die gheene, die mitten hertoge van Hollant vyt Gorinchem verdreuen sijn, niet comen en soelen bynnen den grauen van Gorinchem noch bynnen tbolwerck opter Lingen ende voirt bynnen den paelen van Gelre etc., antwerde gelijch als in een deel der punten voirgeschreuen ende geantwert is, dattet waer is, dat die stat van Gorinchem mitten schependomme ende tlant van Arkel Gelresch is ende oich was voir inganck des vreden, gelijke wael alle die gheene, die dair bynnen geerft ende gegoet sijn, sal men des hoers geerne laeten gebruken, ende men sal hoen oich van onss genedigen heren wegen van Gulich ende van Gelre dair toe vorwerde ende geleyde doen hebben om dair bij te comen ende aen te vangen ende te gebruyken, nae ingehalt des vreden.

Item vanden hengst ende ruynken, die Mathijs van Herpt verloren heeft ende tot Sandwijck bij Tyele gecomen soude sijn etc., antwerde, dat onse genedige heer van Gelre dair off geerne doen sal al dat hi nae ingehalt des vreden schuldich mach sijn, also verre als desgelijchs wederomme geschiet vanden Hollanderen.

Item op dat punt van dat Johan van Merten, heren Willem vander Boechorst van sijnen lande ende pachte tot Mauderich

genomen of ontboert mach hebben etc., antwerde, alst bijgebracht wert, dat dat also weere ende dat Johan van Merten voirg. dat tonrechte gedaen hadde, so soelde onse genedige heer van Gelre dair af oich geerne doen geschien, dat nae ingehalt des vreden behoirlich is, in dien desselfs gelijchs wederomme geschiede.

Item noch opt punte van dat Kyckebast des donresdaiges te nacht na Letare inden lande van Culenborch een mery genomen heeft etc., antwerde gelijch dat voir op Kyckebast saken geschreuen ende geantwert is.

Voirt op een deel punten in den becroen voirs. begrepen, mit namen inden yrsten dat punt angaende also: Item voirt so sijn den heer van Culenborch afgeuangen tot Arnhem drie portere van Culenborch etc. Item tpunt aengaende: Item hebben die van Gorinchem of vanden blochuse den jongen heer Jan van Heemsteden genomen etc. Item tneeste punt dair nae volgende ende aengaende: Item so sijnre Gelreschen ende ander lude gecomen vyt Gorinchem zeder Paesschen lestleden etc.: Item noch dat neest punt voirt dairnae volgende angaende: Item so hedde Dirc vander Wercken, baliu van Althena, twe knechte gesent mit sijnen brieuen. Item tpunt angaende alsus: Item zo hebben die Gelressche noch geuangen eenen knecht van ..... Item tpunte angaende: Item omtrent viij dage voir Palmen dach lest leden etc. Item tpunte angaende: Item sijn si gecomen des sonnendages snachts als Sinte Mathijs dach etc. Item tpunte neest dair nae volgende ende aengaende:. Also item Kyckebast ..... gecomen tot Andel etc. Item noch dander neeste punt dairnae volgende ende aengaende: Item viij of x dage voir Halffuasten lestleden sijn die van Gorinchem. Item tpunte angaende: Item doe Ghijsbert bastaert van Culenborch, tUtrecht inder ..... Item tpunte aengaende alsus: Item dat is dat verlies, dat Aernt Janssoen hadde op Mase, des sonnendages voir Palmen sonnendach etc.

Op alle die punten seggen onss genedigen heren van Gulich ende van Gelre raide ende vriende van sijnre wegen, off die

wael also weren gelijch dat becroen voirs. begrijpt ende inhalt, die sij niet al en weten, so weren die doch geschiet voir der tijt vanden ingaen des lesten vreden voirs., tUtrecht gemaect ende gesloten tusschen onsen voirg. genedigen heer van Gelre ende den hertoge van Hollant in hoerre beider tegenwordicheit. Ende dat denseluen onss genedigen heer van Gelre, raiden ende vrienden van onss genedigen heren wegen van Ludich te verstaen is gegeuen ende clairlich gesacht, dat sij engheene gebreke, die voir den lesten vrede voirs. geschiet sijn, ouer en gheuen, des seluen gelijchs en soelen die rait van Hollant oich niet doen, ende off der van enniger sijden ouer gegeuen worden, dairop en soelde men op dese tijt te beiden sijden niet antwerden, also dat die voirg. raide onss genedigen heren van Gulich ende van Gelre op alle die selue punten, so woe dat die gelegen ende begrepen sijn inden becroen voirs., niet en antwerden. Ende en waer dat onse heer van Ludich dat vytgescheiden heeft, gelijk voirs. is, sij hedden van onss genedigen heren van Gelre ende der sijnre wegen tomael vele grote ende menicherhande gebreken op te doen, dier sij te deser tijt geswijgen om des verdrachs ende verscheits wille onss genedigen heren van Ludich voirg.

Ende voirtmeer oich van een groet deel anderre punten begrepen inden becroen voirs., mit namen ten yrsten opt punte dat also angheit: Item so hebben die van Gorinchem gestolen of bi nachte genomen etc. Item opt punte dat angheit: Item so hebben die Gelressche noch genangen twee goide knapen van Woudrichem etc. Voirt opt punte dair neest naeuolgende ende aengaende: Item so hebben die Gelressche noch geuangen iij goede knapen van Woudrichem, die van Vtrecht quamen etc. Voirt opt punte vander zeghingen genomen inden lande van Althenae etc. Voirt opt neeste punte dairnae volgende, angaende: Item so sijn die Gelressche noch gecomen tot Woudrichem etc. Voirt opt punt oich neest dairnae volgende ende angaende: Item so sijn die portere van Dordrecht ende van Leyden etc. Voirt opt punt dair neest naeuolgende, angaende: Item so sijn die Gelressche ende die van Gorinchem noch ge-

comen voir Geeruliet etc. Item opt punte angaende alsus: Item is vanden huze tArkel verloren etc. Opt punte angaende: Item so hebben genomen op IJcschande etc. Voirt opt punt angaende: Henrich Z....., porter tot Vyanen, hebben sij genomen etc. Opt punt neest dairnae angaende ..... Speyart sijn genomen drye mergen etc. Opt punt dairnae ..... angaende alsus: Item Willem Janssoen worden ..... Opt neeste punt dairnae angaende: Item Arnt Snellen ..... also als dese vyer voirs. punte neest nae een ..... register voirs. begrepen zijn, voir gebreke des heren van .....

Item van xxxviij schaepe, die de Gelressche tot Leydendamme genomen souden hebben Henric die Ront (Rout) ende Ghijsbrecht Willemssoen.

Voirt op alle die punten van gebreken dier van Huekelem geroert inden becroen voirs., behaluen twe, dair voir op geantwert is, te weten, irst van dat Dyerc van Huekelem genomen sijn vijff veerzen.

Item van eenen osse, die genomen soelen sijn Hubert Clofhamer ende Snoeck Hessels soen etc.

Item van eenre veersen, die Gherit Knijff genomen sij.

Item van eenre vetter koe, die Claes Lodderpape genomen sij.

Item van eenre vetter koe Gheryt Bankens soen genomen.

Item van eenre vetter koe Claes van IJperen genomen.

Item van eenre koe Henric Jans soene genomen.

Item vanden iiij nobelen, die Johan van Merten Claes voirs. genomen solde hebben.

Item van eenre koe Jacob Bernts soen genomen.

Item van eenre meryen Mathijs Papen soen genomen.

Item van twe meryen ende j osse Peter Braem genomen etc.

Item van eenre veersen Willem Heymen soen genomen.

Item van xv gulden denseluen Willem ende Lambert van Meghen genomen etc.

Item van tween veersen Arnt Condhauer genomen.

Item van dat Jan Leuwe binnen vrede geuaen ende sijne haue genomen sij etc.

Item van dat Claes die Koel bynnen vrede geuangen ende tsijn genomen sij etc.

Item van dat Henric Bernier Janssoen des gelijcs geuangen ende afgenomen sij etc.

Ende dat desen drye geuangen voirs. gecost heeft om dach te crijgen ende vten stoc te comen ½ vaet ael.

Voirt op alle den schade, die die porters van Rotterdamme geleden souden hebben bynnen vreden, dairt yrste af angheet alsus: Item op den vierden dach in Januario int jaer tien doe wert Dammaes Hillebaerns soen op Corte Greueningen etc.

Item opt ander punt angaende: Item an tween anckers mitten cabels etc.

Item opt dyrde punt angaende: Item van meyster gelde gegeuen etc.

Item opt vyerde angaende: Item Michiel Dammaes soen in den seluen schepe genomen etc.

Item opt vijfte punt dair af inhaldende also: Item Gijsbert Aelberts soen in den seluen schepe genomen an gereden gelde v cronen.

Item opt seste ende leste punt dairaf alsus inhaldende: Item so is noch genomen ..... Roloffs dochter int schip van Rotterdamme xiiij nobel.

Voirt op alle die punten so woe dat die gelegen moegen sijn ende geroert in den gebreken (ouergeleuert den) raide ende vriende onss lieuengenedigen heren van Gulich ende van Gelre wegen, want in dier punte engheen geschreuen noch verclairt ..... mit namen, wie dat die gedaen heeft, of oich wer dat bynnen ..... geschiet sij of niet dair voir, ende sij des oich niet en weten, so en comen sij te desen tijden dair op niet (antworden); mer weert sake dat onsen voirs. genedigen heer van Gelre van ennich dier punten als noch bescheit of onderscheit angebracht werde, wair bi dat hi dair yet af richten moeste, dair soelde hi gelijch als van ennigen anderen punten voirs. is, oich geerne aff doen al dat hi van des vreden wegen voirs. schuldich mochte werden gevonden te doen ende dat oich also volcoemelich dat

clairlich schijnen soelde, dat die voirs. vrede bi sijnen noch der sijnre schulden ongebroken blijuen sal, also verre ende in dien dat van des hertogen van Hollant ende der sijnre wegen desseluen gelijch oich geschiet.

Item op Broenis gebreke van Bloclant als vanden copien, die hi ouergeeft op die amboecht heerlicheit van Bloclant, sprekende etc., seggen onss genedigen heren raide ende vriende van Gelre, dat die altste copie op Broenis voirs. niet en spreket ende die brieuen vanden ander twe copien en hebben die gheene niet gegeuen, die ennige heren tArkel weren of noch sijn, so dat die brieue van engheene werde en sijn.

Item vanden huse bynnen Gorinchem ende vanden moelensteynen ende leyen is voir op geantwert.

Item ende van Simons sijns neuen goede ende wilghen etc., antwerde, dat die Simon een bastart was ende is gestoruen, so dat sijn erue nae den lantrechte vander heerlicheit van Arkel gecomen ende geuallen is aen derseluer heerlicheit.

Item opt punte vanden erue ende lande inden lande van Arkel, dat heren Johans van Arkel te wesen plach, vander quellinge ende twischilt etc., dair is voir op geantwert.

Item op die twe punte van Peter Peterssoen vter Wijck ende anderen heren Jans geuangen van Arkel ondersete ende hulperen 'shertogen van Hollant, die van Krijckenbeke vtgebroken, ontlopen ende weder geuangen sijn etc., antwerde, dat men die ghene, die dat gedaen moegen hebben, noeme ende oich segge op wat steden dat dat ynden lande van Gelre geschiet sij; is onse genedige heer van Gelre dan yet dair af schuldich te richten, dat sal hi geerne doen.

Item opt punte van dat die Gelressche den vredebrief glozieren willen, antwerde, dat de vredebrieff voirs. ommer van onser Gelresscher sijde ander ..... en is noch gloziert en wert, dan op sijn slecht ingehalt .....

Item opt punte van heer Jan Gardijn ende anderen dryen can..... dat die heer Jan Valc sijne prouende niet wille ouergegeuen ..... heer Ludolff, die is doet, ende heer Jan

Gardijn ende heer Jan van ..... van Gorinchem geruympt ..... goet tot Gorinchem ende ynden schependomme ver- ..... genomen voir inganck des vreden.

Item opt punte van Jan van ..... zijn huys tot Oisterwijck niet wonen en mach etc., antwerde, dat na ingehalt des vreden, bynnen den schependom van Gorinchem niet comen noch wonen en sal, oic so en weet men engheene gerichte, die hi dair hebbe; mer hedde hi of Coene ende Arnt sijne broeder ennige goede aldair ynden lande of anderwegen in onss heren lande van Gelre, dies solde men hoen laeten gebruken, ouermitz die gheene, die dair comen mochten nae ingehalt des vreden.

Item opt punte roerende van alsulken gebreke als die lude van Alblaserweert hebben souden van water, dat hem opgelaeten wert doer die sijdwyn etc., antwerde, dat die waterganck aldair yn voirtijden geleecht is mit rechte in 'sheeren lande van Arkel, dair die Hollande engheen toeseggen aen en hebben; mer sij hebben onsen genedigen heer van Gelre ende sijne ondersete veronrecht mit dien dat sij dat gat toedijken, dat sij niet doen en solden, want sij dair ommer niet aen en hebben.

Op eene afzonderlijke strook papier.

Dese punten heeft mijnen heer van Ludich an sich behalden te seggen ende te cleren eyne maent lank, nae dat hem dat clairlich anbracht sal sijn.

Yrst vanden visschen op mijnss genedigen heeren stroem ende worp onder Merweden beneden Gorinchem.

Item van Alartz bastart van Hoekelem ij perden, Johan Arntz soen j merye, Rutger Meynsen soen j merye ende Godeken Willemss. j merye.

Item van heren Brunstens van Herwijnen ende sijnre soene gebreken.

Item van xii nobelen die Wijnant Johans soen, burger tot Tyele, tot Woudrinchem af geschat sijn.

Item van Jacob Aelwijns soen, Gerit Berntz soen, Jacob

vander Eem ende Bertolt Willem Snijders soen, die geuangen ende tot Woudrinchem geuoert sijn.

Item van Werembolt van Schalunen ende sijnen soen, die dair geuangen ende inden Haghe geuoert sijn ende hoere beesten genomen.

Te vernemen wien dat van mijns heren onderseten ende sonderlingen vanden van Ghorinchem ennich hynder geschiet an hoeren goeden in Hollant of inden landen van Hagensteyn, van Huekelem, van Vyanen etc.

Item te vernemen tot Gorinchem wie dat die ghene sijn, die inden lande van Arkel op hoere goede weren geuaeren binnen desen lesten vrede, ende van dair verjaecht sijn, omme dat sij mijnen heer van Gelre niet hulden en wolden; want mijn heer van Ludich gesaecht heeft, dat men sij der eyde quyt schelden solde ende hoere goede laten gebruken.

Item te vernemen wie dat die schaepe inden lande van Altenae gehaelt moegen hebben, want die hoere onscholt dair voir doen soelen, of men moet sy richten.

Te bestellen dat heer Willem van Herwijnen, Dirc bastart van Hoekelem ende Geryt Knijf, die ansprake aen hoeren goeden af doe, want hoen sijne meryen gericht soelen worden.

Item te bestellen dat der balinge huse binnen Gorinhem .....

Dese punten heeft mijn heer van Ludich oich aen sich behalden vander Hollantscher sijden.

Item vanden leyen ende moelenstenen, die Otte van Vueren vyt Gorinchem heeft doen voeren, die Broenis van Blocklant waeren.

Item vanden visschen beneden Gorinchem opten Hollantschen stroem ende vanden netten op te trecken inden lande van Altenae.

Item vander quellinge ende twischilt ende vanden bougarden, weiden ende lande, dat die Hollander meynen dat den huse tot Gorinchem toebehoeren solde.

Item van dat men alle leene vander heerlicheit van Arkel, roerende an den huse tot Gorinchem versoeken solde, wair dat dat ouerste hoff solde wesen etc.

Item vander heerschap van Schalunen, die die Hollander seggen dat hoere solde wesen, als een opgegeuen leene etc.

Item van dat Wolter die Brune, porter tot Culenborch, tot Lobede vertollet is etc.

Item vanden c gulden siaers, die Dierich van Huekelem vordert van des heren wegen van Huekelem etc.

Item Broenis vorderinge van Blocklant ende Simons sijns neuen.

Item van Peter Petersson Vyterwijck ende anderen Hollanderen, die van Criekenbeke vten geuenkenisse ontloepen weren ende weder geuangen inden lande van Gelre.

Item van heren Johan Valken ende heer Ludolff van Voirne, die conuenten tot Gorinchem waeren etc.

Item vanden onrechten water, dair die lude van Alblaserweert af clagen etc.

Item te bestellen dat Henrich van Huys, die tot Gorinchem geuangen is, quyt gescholden werde ende oich Peter Barbier.

Item te bestellen dat heer Brunsten van Herwijnen ende Goedert van Droeten, Johan vanden Donck die ansprake ende crot aen sijnen goeden af te doen ende der te gebruken laeten.

Item Remberch ende Willem Claessoen van hoeren geuangenisse quyt te doen schelden.

Item van Jacob Janssen quyt te schelden sijnre geuangenisse.

Item te bestellen an heeren Ghijsbert van Herwijnen dat hi Valken Rolofssoen sijnre goede laet gebruken den vrede vyt.

Item dat men die geenre der van Herlair mit hoere geselschap ende voirt alle die ballinge ende onderseten des hertogen van Hollant, ende oich die van Hoekelem ende alle die mede bevreedt sijn, sal bestellen hoere goede te laeten gebruken, nae inhout des vreden ende seggens dair op etc.

Reinald, hertog van Gelder, stelt Heimerik van Droeten aan tot amptman van Willemstein en Noetbergen. 1410, (16 Sept.)

Wij R(einalt) vur ons ind vur vnsen eruen ind nakomelingen doen cont allen luden, die diesen offenen brieff soelen syen off

horen lesen, ind bekennen mit diesen seluen brieue, dat wir (van) gerechter kenlicher, witzlichen schoult ind van gereiden, geleenden ind verlachten gelde, dat in onsen nutz ind oeber komen ind gekeert is, schuldich zijn Heymeriche van Droeten, vnsnre lieuen raide ind lantdroysseten tzertzijt zu Guilche, ind sijnen eruen iiij^{m}ix^{c}xliij marck vij schillinge ind tzween penninge goit Coeltschen paymentz, alsulch as zu dieser tzijt, op datum dis briefs in vnsnre lange (lande) van Guilche ghenge ind ghene is, vur wilche summe geltz wir mit onss selfs ind onser rede ind vrunde guitduncken ind waile bedachte vurraide Heymerich van Droeten, des vurg. Heymerichs vnss lantdrosseten eligen sûn, in sijn s(un) ind sijnre eruen behoeff gesatt ind gemacht hain, setzen ind machen oeuermitz diesen seluen briefs vnsen amptman zu Wilhelmsteyne ind Noetbergen mit yren zu hoeren, die zu hauen ind zu besitzen ind die zu gebruychen nae dode Heymerichs sijns vaders vurg., tzerstont vortan ind ouch meetee as vurg., bis dat wij off onse eruen off nakomelingen die affgeloest hauen, gelijch dat hirnae geschreuen steit, ind der voegen ind wijse, dat die selue Heymerich van Droeten sijn vader die selue slos ind ampte mit yren zegehoringe van seliger gedechtenisse vnsnre lieuen gemynden broeder heren Wilhelme, wilne hertzouge van Guilche ind van Gelre, dem Got genaide, gekregen ind bis her gehadt hait, ind sijn leuen lanck vort hauen ind besitzen sall, nae jnhalden alsulcher brieue, as der vurg. Heymerich van Droeten, vnse lantdroisse, dairop sprechende hait van dem seluen vnsnre seligen lieuen gemynden broeder, also as dat mit etzlichen anderen vurwerden ouch hirnae beschreuen voulgt, dat is zu wissen and zu verstaen: Zu dem yrsten, dat tzerstunt nae dode ind affiyue Heymerichs van Droeten, onss lantdrosseten vurg., der vurg, Heymerich van Droeten, sijn sun, ind, as he en weer, sijne eruen dan vort an zu Wilhelmsteyne op dem huse salt ind soelen woenen, ind vns ind vnsen eruen ind nakomelingen dat selue huys mit den beiden ampten vurs. truwelichen bewaren, as guden getruwen amptlu-

den geboert zu doin, ind soelen ouch dar aff hauen dat eynre amptman van Wilhelmsteyne zu geboert. Vort so sal die selue Heymerich van Droeten ind sijne vurg. eruen, as he en weer, soelen zu allen tzijden, as des noit ind vnss (ind) vnsen eruen ind vnss lands oerber ind beste is, bi raede ons oeuersten rentmeysters onss lands van Guilche, die nû is off hir naemails sijn sall, die ampten van tzwen landen van Wilhelmsteyne ind Noetberge vurs. beuelen ind bewairen eynre vnderamptmanne, de aldae van vnsen ind vnser vurs. eruen wegen, as wir en weren, ynne richten ind ouch vorderen ind die uphenen sall die rechten, renten, schetzingen ind alle bruchen, groys ind cleyne, die inden seluen tzwen landen ind ampten veruallent ind verschijnende werdent, welch vnderamptman dem vurg. Heymerich van Droeten ind sijnen eruen, as hie en weer, alle jair nae belouffe der tzijt dat die vurs. slosse ind ampte nae dode Heymerichs vnss lantdroisseten vurs. in yren henden soelen staen vnafgeloist, also as hirnae beschreuen voulgt, van vnsen wegen ind vanden vurs. renten, schetzingen ind allen bruchen, groys ind cleyne, genen ind hantreichen sall iij^{c} ind 1 R. gulden, off dat weert dar vur an Arnhen. paymente, ind so wat die selue renten, schetzingen ind bruchen besser sijnt ind hoger coment, dat sal den vnderamptman vns off vnsen eruen off vnsnre oeuersten rentmeister van Guilche vurg. leueren, ind sal vns, vnsen eruen off dem seluen vnsnre rentmeister dar aff bescheideliche bewijsinge ind rechentschaff doen bynnen viertzyen nachten, zu allen tzijden as wir off vnse rentmeister vurg. van vnsen wegen des an yeme gesynnen. Vortme sal Heymerich Heymerichs sun van Droeten vurs. ind sijnen eruen soelen op sijne ind yrss selfs cost bi ymme zu Wilhelmsteyne vurs. vp dem huse halden v reysige perde ind manne, vmb die ampte vurs. zu bewairen, ind vort also vill dienere ind knechte, dae dat selue vnse slos Wilhelmsteyne wale mit bewart sij, ind das zu soelen sij zu volleysten hauen ind behalden alle hoenregulde, houwe ind birninge, dem slosse ind ampten Wilhelmsteyne ind Noetberge vurs. zugehorende, die wijle ind as lange bis dat wir

off vnss eruen off nakomelingen hertzougen zu Guilche die afgeloest hauen, also as he vur ind nae vanden seluen afloesinge steit geschreuen, die welche afloesinge wir off vnse vurs. eruen off nakomelingen, so wir en weren, zu allen tzijden, so wanne dat vns off yn dat ghaedt ind euen koempt, doen mogen ind soelen in deser wijse, as dat wir dem vurg. Heymerich Heymerichs sone van Droeten off sijnen vurs. eruen dat eyn vierdeyll jairss zu voerentz mit vnsen brieuen zu Wilhelmsteyne an vnse sloss vurs. soelen wissen laissen ind kont doen, jnd soelen zu vysgange desseluen vierdeyll jairs die vurs. summe geltz iiij^{m} ix^{c} xliij marc vij sc. ind ij d. goitz Coltschen paymentz, off dat wir dar vur an anderen guden guldenen off silueren paymete, dan tzertzijt in vnsen vurs. lande van Guilche ghenge ind gene, zu eynen maile ind op vnsen angst ind cost zu Aichen in die stat up des rijchs weessell vry ind kommerloys leueren, hantreycken ind betzalen doen mit ind zu alle dem, dat yn asdan vanden vurs. iij^{c} ind 1 R. gul. des jairss van eynghein des vurs. jaire ind termijne nae belouffe der tzijt, as vurs. is, ind ouch vanden hoenregulden vurs. achterstedich ind gebrechlich weer, zu bescheidlicher rechentschaff ind bewijsingen, ind as balde as dat also gedaen ind geschiet is, so en sal dat vurs. vnse slos Wilhelmsteyne, noch ouch die lande ind ampte vurs. en soelen dem vurg. Heymerich Heymerichs soene van Droeten noch sijnen eruen nyrgent vurme versat noch verbonden sijn, ind sal den selue Heymerich off sijne eruen, so he en weer, solen vns off vnsen eruen ind nakomelingen, hertzougen zu Guilche vurs. dat slos Willemsteyne mit den beiden landen ind ampten vurs. ind mit yren zubehoringen guitlichen weder oeuerleueren ind ingeuen, vnsen vrijen wille dae mit zu doen, sonder eyncherhande wederrede van yn, ind dat sall ind soelen die selue Heymerich ind sijnen eruen ouch alle yre dienere, wechtere, portzenere ind andere knechte ind gesynde, die sij vp den huse Wilhelmsteyne vurs. hauen ind halden soelen, doen gelouen ind sweren, as ducke as sij der eynchen setzent ind ersetzent, vmb so wie id mit yn queme

dat dat vurs. vnse slos Wilhelmsteyne in anderen enghenre hende en kome geleuert, noch gekeert en werde, wir off vnse eruen hertzougen zu Guilche, so wir en weren, en soelen dat alwege bereit vynden zu loesen, ind nae vns, zu nemen in alle der massen dat vurs. steit, ind sunderlingen des vurs. Heymerichs eruen dat ouch gelouen, sweren ind vns vnsen vurg. eruen yre besegelde brieue dar oeuergheuen soelen, gelijcherwijs dat Heymerich vurg. zu deser tzijt gedaen hait, ee dat yn dat vurs. sloss Wilhelmsteyne ingegeuen werde, wilche geloefden ind brieue wir off vnse eruen off nakomelingen asdan ouch guitlichen van yn vntfangen ind nemen soelen. Vort so sal des vurg. Heymerich van Droeten off sijne eruen soelen alsulchen buwe ind tzymmeringe, as zu diesen tzijden up, ind an om vnsnre vurs. slosse zu Wilhelmsteyne steit ind gemachet is, off ouch van nuwes aldae gemacht mach werden, bynnen yrre tzijt vur der afloesingen vurs. in gereche van dache halden, mer so wat noetbuwes ind noettzymmeringen aldae geboerde zu geschien in tzijden, ee die vurs. affloesinge geschie, die soelen vns of vnsnre oeuersten rentmeister tzertzijt vnss lands van Guilche der vurg. Heymerich van Droeten Heymerichs sun off sijne eruen kont doen, vmb dat zu bestellen ind zu machen doen op vnse cost, dae sich die selue Heymerich noch sijne vurg. eruen dar niet vorder mit kroeden en doerffen. Ouchme so is gevurwert ind sunderlingen verscheiden, dat oft sache weer ind also geuiele, dat Heymerich Heymerichs van Droeten vnss vurs. lantdrosseten sun afliuich wurde ind sturue, ee dan die vurs. Heymerich sijn vader, off ouch dat he nae dode desselsuen sijnss vaders sturue, engheine gerechte eruen van sijnen lijue achter en liesse, vur der tzijt ind ee dan die affloesinge geschiet weer, dat dan der vurg. Heymerich van Droeten vnse lantdrossete tzertzijt ind andere sijne kynderen off neeste eruen, den dat dan mit rechte zu geboerde, vort an dem vurs. vnsnre slos Wilhelmsteyne mit den landen ind ampten vurs. soelen blijuen sitzen in alle der maissen dat vurs. ind bis tzertzijt ind as lange dat wir off vnse eruen ind nakomelingen die ge-

quyt ind afgeloest hauen, also as vurs. is, alle argeliste in allen ind yetlichen dis briefs punten ind vurwerden gentzlichen ind tzumails vytgescheiden. Die wilche punten ind vurwerden, also as die he vurgeschreuen steent ind ercleert sijn, wir hertzouge van Guilche ind van Gelre vurg., vur vns ind vur vnse vurg. eruen ind nakomelingen in guden truwen geloeft hain ind gelouen oeuermitz desen brieff vaste, stede ind vnuerbruchlich zu halden, as verre ind so wie vns die etc. Datum die Epifanie, anno decimo.

Rade h. Johan van Wyenhorst, h. Derich van Endelstorf ind h. Wilhem van Vlatten.

Gelijktijdig afschrift.

1410. (20 Nov.)

Florys Jacobs sone *verklaart voldaan te zijn door Floris van Borselen* minen oem, 200 gouden Enghelssche nobelen, die hi mij sculdich geweest heeft.

Het zegel beschadigd.

1410. (27 Nov.)

Jacob, heer van Gaesbeke, van Apcoude, van Putte ende van Strien, erfmaerscalc van Henengouwe, *verklaart* voor ons, onse eruen ende nacomelingen, *dat hij van Reinald, hertog van Gulik en van Gelre, ontvangen heeft*, als ons sinen genaden beleent heeft, alle alsulke goide, als wi mit recht van hem sculdich sijn te halden tot Zutphenschen recht, ende hebben hem dair aff huldinge ende eyde gedaen, ende kennen ons hem mit trouwen dienst verbonden te wesen, als een man van leen sinen leenheer sculdich is te doen. Gegeuen te Gruynsfoerde.

Het zegel verloren.

1410. St. Andries (30 Nov.)

Jan van Pulle *belooft* in goeden trouwen ouermits desen openen brieue ende mit opgerecten vingeren, mit gestaefden eden lyflijc ten heyligen gesworen, *tusschen* dit ende dertien

dagen e. k., den heer Jan van Arkel te betalen ende commervrij *te leveren* opten ouersten huyse tot Oyen, 10 *R. g. en* 5 nye gulden, *in gebreke waarvan*, soe bekenne ic dan theynden dertiendach voirs., *dien heer alle dagen schuldig te zijn* tot eenre penen een quartier van enen Rijnschen gulden thent ter tijt toe dat *hij hem deze schuld geheel zal afbetaald hebben, alsmede* sulker penen als daer dan op gegangen sal wesen.

Het zegel verloren.

1411. (11 Maart.)

Thoenman Aernts soen, Pieter Rijn ende Jan Rijn, gebroederen, *belooven* wt groter gûnsten, die wij dragen tot onsen lieuen heer *den heer Floris van Borselen*, bi onser trouwen ende eeren sijn verloefde vriende te weesen ende te bliuen onse leuen lang, ende him te dienste te staen mit onsen lyue ende goeden, so waer dat hi des te doen sal mogen hebben, wtgescheiden *den heer van Holland en zijne kinderen*, ende sullen clederen mit him dragen of caproen, so wanneer dat wij of enich van ons des vermaent worden van him seluen, of dat hi ons des doet vermanen.

Van de drie zegels, het 2e en 3e in bruin was behouden.

Klaas van Borselen en Floris van der Abeele benoemen tot scheidsman in hunne geschillen Floris van Borselen. 1411, (3 Nov.)

Claes van Borselen, ridder, heer van Brugdamme ende Floris van der Abeele, rentmeister beoesten der Schelt in Zeelant, doen cond allen luden, dat wij eens segghens ghebben an heeren Floris van Borselen, heer van Sinte Maertensdiic ende van Zuylen, van allen gheschille ende gebreke, die wij vp mallic anderen te segghen hebben ende gheschiet mach wesen vorden daet van ..... alsulc segghen vast ende stede ghestade te houden, wes heer Floris van Borselen daer of segghen bij onser trouwen ende eeren ende daer mede te volcomene tot alsoe nauwer tijt als hi siin segghen daer af gheseyt hebben, des

soe sal hi sijn segghen daer af segghen tusschen hier ende ons Vrouwen Leecht miste. In orkonden desen brieue ende onser beyder zeghel hier vp ghedruct. Ghegheuen des derden dach van Novembris jnt jaer ons Heeren m.cccc. ende elue.

De beide op het papier gedrukte zegels verdwenen.

Willem, graaf van Holland, verklaart zich op de in dezen brief vermelde voorwaarden te verzoenen met hertog Reinald van Gelder. 1412, (6 Julij.)

Copia vanden compromisbrief tusschen Gelre ende Hollant.

Willem bider gnaiden Goids palensgreue opten Rijn, hertoge in Beyeren, greue van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant ende heer van Vrieslant, doen cont allen luden ende bekennen mit desen apennen brieue, dat wi voir ons, onsen landen, luden ende ondersaiten, onsen hulperen ende hulper hulperen ende voir alle die ghene, die mit ons inder veden gecomen sijn, eenre gantzer soenen ende eens verbonts gebleuen ende eens seggens volcomelic vytgegaen sijn aen die eirwerdige vader in Goide, onsen lieuen broeder hertoge Johan van Beyeren, elect van Ludyck ende graue tot Loen, ende aen onsen gemynden neuen heren Frederich van Blanckenheim, bisscop tUtrecht, van allen aenspraicken ende afterwesen tot desen dage toe, tusschen den hogeboeren onsen neue heren Reynalt, hertoge van Gulich ende van Gelre ende greue van Zutphen, sijnen landen, luden ende ondersaiten, hulperen ende hulper hulperen, Wilhem van Arkel, sijnen neue, ende sijnen hulperen ende alle den ghenen, die mit hem inder veden gecomen sijn, aen die een sijde, ende ons, onsen landen, luden ende ondersaiten hulperen ende hulper hulperen ende allen den ghenen, die mit ons inder veden gecomen sijn, aen die ander sijde, ende gelouen in goiden trouwen ende zekeren bij onser vursteliker eeren ende zweiren lijflic then heiligen, wes die voirs. heren van Ludick ende van Vtrecht dair of eendrechtlic tusschen dit ende Sunte Laurencius dage naest comende vytspreken ende seggen sullen nae vytwij-

singen eenre cedulen, die hier nabescreuen stait, welke cedule die voirs. heren van Ludick ende van Vtrecht verclaren ende inder bester formen setten moigen, dat wij dat volcomelic houden en voldoen sullen, alle argelist hier ynne vytgescheiden. Dit is die cedule voirger., dair dit tegenwoirdige compromiss vp gemaict is, also hier nae van worde te worden bescreuen stait:

Int jaer onss Heren dusent vierhondert ende twelue des vijften daiges in Julio wort gesloten bij vrienden mijns heren van Vtrecht tusschen mijns heren rade ende vriende van Hollant aen die een zijde, ende mijns heren rade ende vriende van Gelre aen die ander zijde, omme hem beyden te versoenen van allen gebreke, aenspraicke ende afterwesen, dat die een aen den anderen tot desen dage thoe hebben mach, in sulcker manieren als hier nae beschreuen staet:

Inden yrsten dat beyde die heren van Hollant ende van Gelre voirs. die voirs. saken gentzlic blijuen ende vytgaen sullen tot seggen mijnre heren van Ludick ende van Vtrecht ende volcomelic houden ende voldoen wes sij dair aff seggen ende ordinieren sullen, ende dair sall elc sijne apene besegelde brieue af senden ende leueren mijnen heer van Ludick ende mijnen heer van Vtrecht van en sonnendaige nu naestcomende oeuer acht daigen.

Item so sullen mijne heren van Luydick ende van Vtrecht yrst vytspreken ende seggen, dat mijn heer van Gelre oeuergeuen ende leueren sall die stat van Gorinchem mit sijnen scependom, mitten heirlicheiden, landen, luden ende renten dair toe gehoerende, tusschen dit ende alsulcken dach als die heren van Luydick ende van Vtrecht dat ramen sullen, in handen mijns joncheren van Arkel, die dan rechteuoirt die selue stat Gorinchem mit hoeren scependom, mitten heerlicheiden, landen, luden ende renten dair toe behoerende oeuergeuen sall mijnen heren van Hollant, ende sall dair van erflike vertichtenisse doen. Voirt so sall die joncheer van Arkel mede besoent wesen ende sall vertichtenisse doen op alle erfenisse, vorderinge ende op alle aenspraicke, die hij heft of die hem aencomen mach vp

mijnen heer van Hollant, rurende vanden heirlicheiden ende goeden mit hoeren toebehoeren, die mijn heer van Hollant te hant beseten heft, also als mijn heer van Ludick dat vytspreken sall, ende hier op so sullen die voirs. heren van Luydic ende van Vtrecht gantze macht hebben, ende sullen mijn heer van Gelre toe seggen, dat hem mijn heer van Hollant hier omme geuen sall hondert dusent Vrancrixe cronen ende dair bouen also voel als mijn heer van Ludick ende van Vtrecht seggen sullen, te betalen ende wael te versekeren, also die heren dat vytspreken ende ordinieren sullen, so dat mijn heer van Gelre des voirs. gelts seker sij; ende wes bouen den hondert dusent cronen voirs. wesen sall, dat sall mijn joncheer van Arkell voirs. boiren omme des vertichtenisse wille, ende dat gelt, dat bouen den hondert dusent cronen wesen sall, dat sal also matelic wesen dat mijn heer van Hollant des mijnen heer van Vtrecht billixs beloeuen sall. Voirt so en sal men vyt Gorinchem den landen van Gelre nyet beschadigen, also lange als mijn heer van Gelre voirn. of wittachtige geburte van hem leuen sall, noch daer en teynden, then wair off die Gelressche dat yrst verhaelden op Hollant. Voirt so en sullen die porteren ende ingeseten van Gorinchem om geen saken, die voer deser tijt geschiet sijn, enigen last lijden van mijnen heer van Hollant, off van yemande, ende die ghene, die voer off nae geruympt sijn ende mijnen heer van Hollant ende der stede doen willen dat si sculdich sijn, soilen moigen incomen ende der steden rechten ende hoer guede gebruyken, als dair toebehoirt, vytgenomen die poirteren, die heer Johan van Arkell affgeuangen sijn. Voirt so sullen die voirs. heren van Luydic ende van Vtrecht macht hebben den heer van Culenburch in sijn ampte te setten off hem sijn gelt, dat hij daer op staende heft, toe te seggen, ende mijn heer van Gelre sall den heer van Culenburch tot sijnre gonsten nemen, ende des gelijcxs heren Arnde van Leyenberch op sijne guede te soenen, so dat hij der vryelick gebruken sall off doen gebruyken. Voirt so sullen die vurs. heren van Luydick ende van Vtrecht macht

hebben te seggen, dat mijn heer van Gelre dien van Amersfoirde richtinge doen sall van dien saken, die sij mit hem vytstaende hebben tot seggen der seluer twyer heren voirg. Item sullen beyde der heren ondersaiten ende hulperen op hoer leen ende eygen vrijheiden, rechten ende goeden weder besoent sijn ende der vrijlic gebruycken. Voirt so sullen alle die poirteren ende ingeseten van Gorinchem alle brieue ende priuyleygen, die sij van mijnen heren van Hollant ende van Gelre hebben vercregen voir deser tijt, off die ghene, die enige der brieue onderhebben omme die stat van Gorinchem in te crijgen, ouergeuen ende leueren, elken heer sijne brieue van Hollant ende van Gelren voirs. Item dat sulke schoult als mijn heer van Gelre sijn ridderen, knapen ende steden mijnen heren van Hollant sculdich sijn in besegelden brieuen vyt ende opstaen salt mijns heren leuen langk van Gelre ende sijns wittichtigen blijkende geboerte. Voirt dat water als die Lyngen, die doer Gorinchem gaet, die sall gaen als sij van outs gegaen hefft. Voirt so sullen die voirs. heren van Luydick ende van Vtrecht volcomen macht hebben mit alle den geuangen, die aen handen mijns heren van Hollant off aen handen mijns heren van Gelren off Wilhems van Arkel off hoere hulpere aen beyden sijden geuangen staen ende mitten onbetaelden gelde, dat nyet verwijst en is, te setten ende te ordinieren, als sij dat seggen sullen. Mar wairt saike dat heren Johan van Arkel mit deser dedingen niet en genuechde ende buyten der soenen blijuen woude, so en sal hem mijn heer van Gelre nyet machtigen geuangenen heren Johans van Arkel quyt te schelden. Voirt so sullen die voirn. heren macht hebben vyt te spreken vanden geuangen, die heren Johan van Arkel bynnen den vrede geuangen heeft, die noch ongescat sijn. Item omme volcomen maisschap, mynne ende vrientschap tusschen mijnen heren van Hollant ende van Gelre ende hoirre beider lande, lude ende ondersaten ende die hulpere aen beyden zijden te besorgen, so sullen hem beyde die heren mit mallic anderen verbynden ende die eene den anderen dair brieuen off geuen inder bester formen, nae ordinantien mijnre heren van Ludick ende van Vtrecht.

Voirt wairt dat naimails ennigen van beyden heren vyt, duer off in des anderen lande, sinen ondersaiten off hulperen scade geschege, dat sall die ghene, vyt, duer off in wes lande dat geschiet wair, den anderen richten of doen richten, ende behoefde hij ennige hulpe dair toe vanden anderen, dair sal hem die ander truwelic ynne te hulpen comen, sonder argelist. Item want den verbonde tusschen den heren van Hollant ende van Gelre meyninge mijns heren van Hollant is, dat elc heer van hoen beyden vytneemen soile drie heren van sijnen vrienden, dair mijn heer van Hollant op geraempt heeft mijnen heer van Luydic, mijnen heer van Vtrecht ende mijnen heer van Brabant, des mijnen heer van Gelre ende sijnen vrienden niet (met) te gedencken en is, dat elc heer drie vytneemen soude inden verbonde, noch hem ouch dair ayn nyet en genuecht, ende sunderlingen des vytneemens van mijnen heer van Brabant, so is gededingt mit mijnen heer van Hollant, dat hij mit gantzen ernste dairomme vytwesen will ende wervent off hij mach, dat hi des van mijnen heer van Brabant ontladen werde, ende mach hem des nyet geschien, ende geuielt dat mijnen heer van Brabant vyant wurde mijns heren van Gelre, so sall mijn heer van Hollant mijnen heer van Gelre geuen sess dusent cronen, off hij sijn vijant worde, ende en sall hem nae dien dat hij hem die sess dusent cronen gegeuen heeft, bynnen vier weeken nyet scadighen, ende des gelijxs so neempt mijn heer van Gelre vyt inden verbonde den conyng van Ingelant, den hertoge van Orliens ende die stat van Vtrecht. Vort so en sall mijn heer van Hollant geen anderen dedinge aengaen Gorinchem roerende, dan dese dedinge mede gehindert off after gesteken mochte werden in enniger wijs; ende off die van Gorinchem yet hier in trecken wouden, dat dan beide die heren die eene den anderen truwelic helpen sullen, vp dat dit dedinge ymmer sijnen vortganck hebben mach. Voirt alle andere gebreken, die men hebben mach aen beyden sijden, ende off in ennigen punten yet te verbeteren off te verrichten waer, sal men mijnen heer van Ludick ende mijnen heer van Vtrecht aenbrengen, ende die

houden sij tot hoeren verclaren; alle dingen sonder argelist. Ende alle dese voirs. saken ende punten te orkonde, so hebben wij onse segel mit onser rechter wetentheit aen desen brieff doen hangen. Gegeuen int jaer onss Heren dusent vierhondert ende twelue des sessten daigs in Julio.

Uitspraak van Jan van Beijeren, verkoren bisschop van Luik, en Frederik van Blankenheim, bisschop van Utrecht, in de geschillen tusschen Willem graaf van Holland ter eenre, en Reinald hertog van Gelder benevens Willem van Arkel ter andere zijde. 1412, (26 Julij.)

Copia vanden vytseggen mijnre heren van Ludich ende van Vtricht [1]).

Wi hertoge Johan van Beyeren, bi der genaiden Goids elect van Ludic ende greue van Loen, ende Frederich van Blankenheim, bi derseluer gnaiden bisscop tUtrecht, doen cont allen den ghenen, die desen brieff sullen syen of hoeren lesen, dat want die hogeboeren fursten onse lieue ende gemynde broeders ende neuen hertoge Wilhem van Beyeren, graue van Henegouwe, van Hollant ende van Zeelant ende heer van Vrieslant, voir hem, sijne ridderen, knechten, steden, landen, luden ende ondersaiten, hulperen ende hulper hulperen op die eene zijde, ende hertoge Reynalt van Gulich ende van Gelre ende greue van Zutphen, voir hem, sijne ridderen, knechten, steden, landen, luden ende ondersaiten, ende voir Willem van Arkel sijnen neue ende voir hoere hulperen ende hulper hulperen op dander sijde, ende voir alle die ghene, die mit hem inder veden gecomen sijn, alsulken gebrecs, geschele ende affterwesen, als tusschen hoen luden oeuer lange wijle gestanden hebben ende sij op mallic anderen te voerderen ende te seggen hadden, ende alle des ongenoechs, schaden ende hoemoets, die hoen bynnen der tijt van mallic anders wegen tot opten dach datum dis briefs

1) Zie dezen brief onnauwkeurig uitgegeven bij van Mieris, *Charterboek*, IV, bl. 206, overgenomen uit A. Mattheus, *Analecta* IX. p. 485. Verg. Is. Au. Nijhoff, *Gedenkw. uit de geschiedenis van Gelderland*, deel III, bl. 321.

geschiet ende wederuaren moigen wesen, aen ons mit hoeren apenen bezegelden compromissbrieuen dair op gemaickt, gansselic gebleuen sijn eens seggens ende stadiger soenen, die wij dair aff om hoen luden alinc ende altemail te beslichten, te verenigen ende te soenen, seggen ende vytspreken sullen bynnen Sente Laurencius daige neestcomende, nae vytwijsinge eenre seekerre cedulen, die dair op geordiniert ende inden voirn. hoiren compromisbrieuen clairliker gescreuen ende begrepen is, dat sij gelaift hebben in goiden trouwen, geseekert bij hoeren furstliken eeren ende geswairen lijflic ten heiligen, volcomelic te houden ende te voldoen, so is onse goetdoncken ende seggen van desen saken voirs., tusschen onsen lieuen ende geminden broeders ende neuen voirs., inder manieren als hier nae bescreuen staet: Inden yrsten, inden name onss lieffs Heren Jhesu Cristi, so seggen wi eendrechtelic, dat van allen brande, roue, doetslage ende quetsingen, die geschiet moigen wesen in desen orloge ende veeden tusschen die heren voirn., sall staen brant jegens brant, roeff jegens roeff, doetslach jegens doetslach, quetsinge jegens quetsinge, ende also van anderen des gelijcs, sonder ennige andere richtinge van geenre sijden vorder dair toe te doene. Item so seggen wi, dat onse lieue brueder ende neuen hertoge Willem van Beyeren ende hertoge Reynalt van Gulich ende van Gelre voirs. ende Willem van Arkell etc. mit sijnen raide ende huysgesinde, sunder meir lude, comen ende wesen sullen tusschen dit ende Sente Laurencius daige naestcomende opter quellingen tusschen Gorinchem ende den huyse, ende dat die hertoge van Gulich ende van Gelre aldair opdraigen, oeuergeuen ende leueren sall die stat van Gorinchem mitter alinge parochie, den scependom mitten heirlicheiden, landen, luden ende renten dairtoe behoerende in handen Willems van Arkel voirgen., ende die dan also die rechte voirt oeuergeuen sall hertoge Willem van Beyeren, greue van Heneg., van Hollant ende van Zeelant voirgen., ende dairop int openbair erfflic ende ewelic verthyen; des sall hertoge Willem van Beyeren voirs. hier voir vytreyken ende be-

talen den hertoge van Gulich voirs. hondert dusent Vrancrixs cronen, off die werde dair voer in anderen goeden gouden paymente tot onser wairderingen, dats te weten, rechtevoirt als die oeuergeuinge geschien sal an gereden gelde ende an goeden sekeren panden, ter sommen toe van negen ende twintich dusent cronen, ende tander sall hij betalen tot sulken steden ende dagen, als die besegelde voirwairden, geloefften ende wisheit bij ons geordiniert, inhouden en begrijpen, die men dan rechtevoirt reede hebben ende mede oeuergeuen sal. Voirt is onse seggen, dat men vyt Gorinchem den lande van Gelre niet beschadigen en sall, also lange als die hertoge van Gulich ende van Gelre voirs. off wittaftigen blikende geboirt van hem leuen sall, noch dair en teynden, ten ware dattet die Gelressche yrst verhaelden op Hollant. Voirt so en sullen die poirteren ende ingeseten van Gorinchem omme geen saiken, die voir dese tijt geschiet sijn, ennigen last lijden van hertoge Willem van Beyeren voirs., noch van yemande, ende die ghene, die voer off nae geruympt sijn geweest, die hertoge Willem voirs. ende der stede van Gorinhem doin willen, dat sij sculdich sijn, sullen moigen inkomen ende der stede rechten ende hoere guede gebruyken, als dair toe behoirt, vytgenomen die ghene, die heren Johan van Arkell aff geuangen sijn, ende die poirteren ende ingeseten van Gorinchem off anderen, die ennige brieue off priuileigien onder hebben, voirtijds verleent vanden hertogen van Hollant off van Gelre voers. omme die stat van Gorinchem in te krygen, sullen die oeuergeuen elken vanden heren voirs. sijne brieue. Item sall die heer van Culenburch ende sijne ondersaiten gesoent wesen op alle hoeren vrijheiden ende goede, leene ende eygen, in allen manieren als sij se plagen te hebben ende te gebruyken, eer die heer van Culenborch sijn leene opdroegh aen hertoge van Gelre voirs.; ende men [1]) sall hem verdragen van alsulken doitslage, als hij vytlandich aff geclaigt is, inden lande van Gelre, ende hij sall weder hebben alsullich gelt, als hij geleent ende staende heeft

1) Hier boven en aan de linker kantzijde staat: Nota.

vpten ampten van Bomelreweert ende Tielreweert, ende dat sall hem die hertoge van Gelren voirs. bewijsen opte heffen ende te boeren aen dat gelt, dat hem die hertoge van Hollant voirs. sculdich is opten lesten termijn. Item so sall heren Arnt van Leyenberch oec volcomeliken bezoent wesen vp alle sijne guede, leene ende eygen, ende die rustelic ende vredelic gebruyken ende doen gebruyken. Item want [1]) der stat van Amersfoirt vele onrechts ende gewelts geschiet is vyt ende in den lande van Gelre vanden ballingen van Amersfoird, so en sall die hertoge van Gelre voirs. die ballinge, dierre mede geweest hebben, in sijnen landen niet onthouden, noch dair laiten blijuen in enniger wijs, tertijt toe dat sij der stat van Amersfoird dat gericht sullen hebben mit twe dusent cronen, ende alle alsulke brieue, als die hertoge van Gelre ende sijne vurvaderen der stat van Amersfoird voertijds gegeuen hebben, sullen in hoeren machten blijuen. Item so sullen beyde der heren ondersaiten voirs. hoire hulperen ende hulper hulperen op alle hoire guede, leene ende eygen, bezoent sijn ende dierre vrijlic gebruyken, als sij deden voir der veden, ende op alle hoire vrijheiden ende ouden rechten varen ende keren, die sij vanden hertogen van Hollant ende van Gelre voirs. ende hoiren voirvaderen bezegelt hebben. Item dat sulke schulde, als die hertoge van Gelre voirs., sijne ridderen, knapen ende steden den hertoge van Hollant voirs. sculdich sijn, in bezegelden brieuen vyt ende opstaen sullen des hertogen leuen lanck van Gelre voirs. ende sijns wittaftigen blijkende geboirts. Item sal die Linghen doer Gorinchem gaen, als sij van outs gegaen heft. Item sullen alle geuangene der hertogen van Hollant ende van Gelre voirs. ende Willems van Arkell off hoirre hulperen ende alle onbetailt gelt quyt wesen an allen sijden, vytgescheiden heren Johans geuangen van Arkel, die hij buten vreeden geuangen heeft, ende die geuangene, die hem weder affgeuangen sijn; oeck sullen die geuangene, die heer Johan van Arkel bynnen vreeden geuangen heefft ende ongeschatt sijn, quyt wesen,

1) Hier boven en aan de linker kantzijde staat: Nota.

off die hertoge van Gelre voirs. salre richtinge voir doen nae vytwijsingen des vreeden, dair sij bynnen geuangen sijn, behoudeliken dat sij hoire cost ende attinge redeliken betalen sullen. Item [1]) so seggen wij, dat die stat van Vtrecht hoire boirgeren ende onderzaiten mit Willem van Arkell voirs. gansselic bezoent wesen sullen van alre schelinge ende veeden tot desen daige toe. Voirt omme te volcomeliker ende stedeliker alle gonst, mynne ende vrientschap ende maechscap tusschen den heren voirs. ende hoirre beyder landen, luden ende onderzaiten te houden, die te meerren ende te starcken, so seggen wi, dat sij hoen mit mallic anderen verbynden sullen hoirre beyder leuen lang, ende gelouen elc den anderen mit sijnre macht bij te staene ende te doene, als sij die eene den anderen van maechscipswegen ende als guede getruwe vriende sculdich sijn te doene, ende hier vp nae onser vytwijsingen mallick anderen goede brieue aff te geuen. Ende hiermede sullen die voirs. heeren ende Willem van Arkel, hoire ridderen, knechten, steden, landen, luden ende ondersaiten, hulperen ende hulper hulperen ende oic alle die ghene, die tot hair toe om hoiren wille inder veeden gecomen sijn, an beyden sijden van allen stoete, geschele, toeseggen, gebreke ende affterwesen, als die heren voirscr. die eene vp ende tot den anderen in ennigerwijs hadden off hebben muchten tot vpten dach datum dis brieffs, so wie men die dencken muchte, gansselic ende alltemail beslicht, vereniget ende gesoent wesen tot ewigen dagen, sonder enige argelist off nye vonde in desen onsen jegenwoirdigen seggen off in enich vanden punten ende clausulen dair bynnen begrepen te sueken, te vynden off te trecken, die dit selue onse seggen hynderen off beletten muchten in enigerwijs, mar [2]) wairt sake dat dair ennich punte off clausule ynne te veranderen off te verbeteren ware, off dat dair namails ennich geschele in viele, dat houden wi altoes tot onsen verclaren. Ende vp dat onse voirs. seggen volcomelic, vast ende onverbroickich gehouden werde, so seggen wij noch voirt, dat die

1) Hier boven en aan de linkerzijde: Nota. 2) Idem kantzijde: Nota.

hertogen van Hollant ende van Gelre ende oec Willem van Arkel voirs. ende elc van hem hoire rechter hant hier vp leggen sullen ende lijfflic sweren ten heiligen, wale ende wittelic dit jegenwoirdige onse seggen te houden ende te voldoene, elc van hem also verre hem dat anreurt, ende dat sij des torkunde desen brieff, dair wi onse segelen an hebben doen hangen, mit ons besegelen sullen. Ende wi hertoge Willem van Beyeren, graue van Heneg., van Hollant ende van Zeelant, hertoge Reynalt van Gulich ende van Gelre ende greue van Zutphen, ende Willem van Arkel voirs., om dat wij onser lieuer ende gemynder broeders neuen ende heren hertogen Johans van Beyeren, elects van Luydick ende greuen te Loen ende heren Frederixs van Blankenheim, bisscops tUtrecht, jegenwoirdich seggen vaste, stadich ende onuerbroekich houden willen, so kennen wij apenbairlich, dat wij ende elck van ons op dit selue seggen onss moets willen lijfliken bij onser kersteliker trouwen geswaren hebben ende sweren ten heiligen hier jegens nyet te doene noch laiten te doene in eniger wijs in toekomenden tijden, mar dat seggen volcomelic te houden ende te voldoene in alle der voegen ende manieren, alst onse lieue ende gemynde brueder neuen ende heren voirs. geordiniert ende vytgespraiken hebben ende voirs. is. Ende alle des te oroond so hebben wij hertoge Willem, hertoge Reynalt ende Willem van Arkel vurs. ende elck van ons desen brieff mit onsen lieuen gemynden broeder neuen ende heren van Luydic ende van Vtrecht voirs. besegelt mit onsen segelen hier angehangen. Gedaen ende gegeuen opten huyse tot Duerstede bij Wijck, int jair onss Heren dusent vierhondert ende twelue, opten sess ende twintichsten dach van Julio.

Brief waarbij Willem, graaf van Holland, en Reinald hertog van Gelder, een verbond sluiten ingevolge deze uitspraak. 1412, (20 Julij.)

Copia vanden verbontbrief.

Willem, bi der gnaiden Gaids palensgreue opten Rijne, her-

toge yn Beyeren, greue van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant ende heer van Vrieslant, doen kont allen luden, want wij mit den hogeboeren onsen lieuen neue heren Reynalt, hertogen van Gulich ende van Gelre ende greue van Zutphen, wail ende volcomelic verlijckt ende versoent sijn van allen geschele, twijdrachte ende veeden, die wij tot desen dage toe onderlinge ende elc tegen den anderen staende gehadt hebben, gelijkerwijs die soenebrieue, die dair op gegeuen sijn, clairlick ynne houden, so hebben wij vyt goiden gronde onss hertten omme nutticheit ende oirbair onser lande ende ondersaiten ende mede omme rechte maeschap, gantze mynne ende volcomen vrienscap te hebben ende te houden mit onsen lieuen neue voirs., also lange als wij bi der gnaiden Goids in leuenden lijue wesen soilen, ons mitten selven onsen lieuen neue hertoge Reynolt mit vrijen moetwille verbunden ende verbinden mit desen brieue, in sulken manieren ende formen, als hier nae bescreuen stait: Inden yrsten so sullen wi hertoge Wilhem voirs. geloeflic ende gonstlic bewijsen onss neuen Reynalts ende sijns lands schade te verhuden ende te waruen nae onser macht sonder argelist, ende en sullen oick sijn vijant nyet werden onse leuen langk van onss selffs wegen, noch omme nyemants wille, vytgenomen onsen lieuen gemynden broeder ende neuen hertoge Johan van Beyeren, elect van Ludick, heren Frederick van Blanckenheim, bisschop tot Vtrecht ende den hertoge van Brabant. Voirt want wij hertoge Wilhem mit onsen neue den hertoge van Brabant voirg. verbunden sijn, so sullen wij mit gantzen ernste dair omme vytwesen omme te weruen, dat wij des van hem ontlaiden woirden; ende en mach ons dess nyet geschien ende gevielt dat onse neue van Brabant vyande woirde onss neuen hertogen Reynolts voirs., so sullen wij onsen neue hertoge Reynolt sess dusent goide gouden Vranckricsche cronen, off die verde dair voir an anderen goiden gouden paymente geuen ende betalen, of wij sijn vijant woirden, ende en sullen hem nae dien dat wi hem sess dusent cronen gegeuen hebben byn-

nen vier weken nyet schedigen 1). Voirt weirt saike dat namails vyt deur off in onsen landen off sloten off stroem onsen neue hertoge Reynalt voirs., sijnen ondersaiten off hulperen voirs. scaide gesciede, dien scade sullen wij hem, sijnen ondersaiten oft hulperen voirs. wien die geschiet wair, richten off doyn richten bynnen den naisten veirtiendagen, nae dien dat ons dat van onsen neue hertoge Reynolt voirs. mit sijnen brieuen kont gedaen sall werden, tot seggingen ende vytwijsingen onss lieffs brueders hertoge Johans van Beyeren ende ons neuen heren Frederixs van Blanckenhem, bisscops to Vtrecht voirs., ende geschiede des niet, so sullen wij vier daige nae den voirs. viertien daigen neest volgende sess goede mans elc mit tween perden bynnen der stat van Vtrecht off bynnen des Hertogenbossch te ghijsel senden, die op onsen cost dair liggen sullen ende nyet vyt dier geselschap noch vyt der stat voirs. scheiden voir die tijt dat wij dat volcomelic gericht hebben, als onse brueder ende neue voirs. dat vytgewijst sullen hebben. Voirt weirt zake dat onsen neue van Gulick sijnen ondersaiten, hulperen off hulper hulperen, stede, veste, slote of veste affgewonnen geweest, gebrant off in eyngerwijs ontweldiget worden, dûr vyt off in onsen landen, sloten off stroem van yemande, wie hij sij, so sullen wij mit onss selfs lijue ongemaent bynnen den naisten acht dagen, na dat dat geschiet wair, bynnen Wijck bij Deursteden mit hondert perden yn rijden ende van dair nyet scheiden voir die tijt dat hij sijn afgewonnen stede, slote off vesten vrij wederomme hedde ende hum sulken schade verricht wair, als hij dair bij geleden hadde tot seggen ende vytwijsingen onss broeders van Ludick ende onss neuen van Vtrecht voirs.; mar wair dat zake dat wij omme onss lieuen brueders of om onss neuen wille van Luydick, van Vtrecht off van Brabant voirs, die wij in onsen verbonde vytgenomen hebben, vyant woirden hertoge Reynolts onss neuen voirs., so wes scade in dier veeden geschiede, dair aff sullen wij onverbunden sijn enige richtinge dair van te doen, ende so wanneer die vede gesoent is, so sall dit

1) Aan de regter kantzijde staat: Nota vander wederkerigen.

verbont weder in sijnre volcomenre machte wesen ende blijuen. Alle dese vurs. punten ende elc besonder gelouen wij hertoge Wilhem voirs. in goiden truwen ende zekeren bij onser vorsterliker eren, ende hebben onse vingeren vp desen brieff geleecht ende lijflic ten heyligen geswairen, vast, stede ende onverbreecklic te houden ende te voldoen, behoudelic [1]) dat wij onsen hulperen doen moigen, dat wij hem sculdich sijn te doen, of men sij kenlic verwillen ende oeuervallen woude; ende of wij in enigen punten verbreclic woirden, dat Goit verbiede, so bekennen wij ons seluen loffloys, truweloys, eerloys ende meynedich te wesen, alle argelist hierynne vytgescheiden. Ende des tot eynen orkonde so hebben wij onss segell mit onser rechter wetenheit aen desen brieff doen hangen. Gegeuen int jaer onss Heren dusent vierhondert ende twaleue des sess ende twintichsten daigs in Julio.

1412. Zondag na Octava Sacramenti (26 Junij.)

Daem van Nyel, amptman toe Cranenborgh, *verklaart dat hij* van beuele ende geheite van *graaf Adolf van Kleef en van der Mark* geloift end gesekert *heeft*, in goiden truwen ind mit opgerichten vyngeren ind gestaifden eden lijflicx auer den heiligen *gezworen*, toe halden toe hueden ind toe wairen na alle mijnre macht, so woe mij of mijnen ampt dat antreffen mach, diewijle ich mijn voirg. ampt heb, alsulch verbont *als de hertog Reinald van Gelder ende graaf Adolf van Kleef en van der Mark en jonkheer Willem van Arkel* onder eyn gemaict, verbrieft ind beswaren hebn, na ingehalt der brieue, die sie mallic anderen dair op gegeuen hebben.

Het zegel in bruin was, gedeeltelijk gaaf.

Kennisgeving van Floris van Borselen dat hij door den graaf van Holland in plaats van Hendrik van der Veer tot rentmeester is aangesteld. 1412, (22 Aug.)

Florens van Borselen, heer van Sinte Mertynsdijck ende van

1) Boven dit woord alsmede aan de linker kantzijde staat: Nota.

Zulen, laten 'weten baeliu ende den rentmeister vander Veer ende den gerechte aldair, ende voirt allen anderen dieneren, waer dat die geseten sijn ouer al binnen Henrics ambocht vander Veer, mijns neuen, dat mij mijn genadige heer van Hollant beuolen heeft, die voechdie van Henric vander Veer, waer die gelegen sijn binnen den lande van Zeelant of dair buten, die te bedriuen ende te bewaeren tot des kints eren ende orbaer, ende late dair om weten enen ygeliken van allen den ghenen, die dienste geboert hebben ende die voirs. staen, dat sij hoir hande sonder vertrec dair af doen ende him niet onderwinden enige renten of enich goet dair af te ontfangen dan die ghene, die mijn beuelinge dair of hebben sullen; ende waert dat yemant dair bouen dede, dat woudic houden tot sulker correctie als behoirlic waer. In oirconde desen brieue so heb ic minen segel hier vp gedruct. Gescreuen vpten xxij^{sten} dach in Augusto int jaer ons Heren dusent vierhondert ende twalif.

Het op papier gedrukt zegel bijna verdwenen.

1412. Dingsdag St. Victor (11 Oct.)

Goedwiin van Vanderic ende Goeswiin vander Sloet, *schepenen in Tuel, verklaren dat* Heinric van Vanderic *verkocht heeft voor* 400 *gouden gulden acht morgen lands in het geregt van Hemert* in die ouerste langemaet tusschen Heynric voirs. ende die ghemeyn stege Ghiisbert Hacken, *ten behoeve van Jan van Arkel.*

Beide zegels verloren.

Concepten brieven van Willem, graaf van Holland, Reinald, hertog van Gelder, Otte van der Leck benevens Hendrik van Ranst, betreffende de aflossing eener schuld van 7000 *schilden, waarvoor de stad, het slot en land van Batenburg aan de laatstgen. heeren in pandschap is gegeven, welke schuld graaf Willem belooft van wege hertog Reinald uit te keeren in afkorting van zijne schuld van* 10,000 *Vr. kronen.* 1413, (19 Mei, 5 Junij.)

Willem, bi der genaden Goids palensgreue vpten Rijn, her-

toge van Beyeren, graue van Heneg., van Hollant, van Zeelant ende heer van Vrieslant, voir ons ende voir onsen eruen ende nacomelingen, doin cont allen luden ende bekennen, dat wij geloeflick toegeseit hebben, toeseggen ende gelouen in desen brief heren Otten vander Lecke, ridder, heer tot Hedel, ende Heinric van Ranst, knapè, dat wi den seluen heren Otten ende Heinric of hoeren erfnamen, of sij niet en waren, op Sinte Jacobs dach des heilichs apostels, na datum dis briefs naestcomende, of hier en binnen, geuen ende betalen sullen of geuen ende betalen doen van wegen ons lieuen ende geminden broeders heren Reynoltz, hertogen van Gulich ende van Gelre ende greue van Zutphen, alsulken somme geltz onder tien dusent Vrancrixsche cronen, als ons die selue onse lieue broeder van Gulich ende van Gelre in sijnen openen besegelden quitancie brieue ouer bescreuen senden ende bewijsen sal den voirs. heren Otten vander Lecke ende Henric van Ranst of hoeren erfnamen voirs., van sijnre wegen te betaelen in afcortinge van der sommen gelts, die wij onsen broeder van Gulich ende van Gelre op Sunte Jacobs dach voirs. schuldich sijn, sonder argelist. In orconde ende stedichede hier of hebben wij hertogen Willem voirs. den voirg. heren Otten vander Lecke ende Henric van Ranst desen brief doen geuen mit onsen vythangenden zegel besegelt van onser gerechter wetentheit, int jair ons Heren dusent cccc. ende dertyen, des negentienden dages in Meye.

Wi Reynalt, bi der genaeden Goids hertoge van Gulich ende van Gelre ende greue van Zutphen, voir ons ende voir onse eruen ende naecoemelingen doen cont allen luden ende bekennen openbaerlick in desen brieue, dat onse lieue gemynde broeder hertoge Willem van Beyeren, greue van Hollant en Zeelant, ons oeuermits Willem Eggart, sijnen thesorier, genslick ende wale betaelt ende afgedaen heft an heren Otten van der Lecke, ridder, heren tot Hedel, ende Henric van Ranst, knapen, die summe van seuendusent goiden alden gulden keyzers ende Vranxrijxsche schilden, die wi denseluen heren Otten

vander Lecken ende Henric van Ranst voirg., omme sekere redeliker saken wille bewijst hebben gehadt aen onsen lieuen geminden broeder van Hollant voirg., van onser wegen op te boeren alse van ende in afslach al sulken summe van vijff ende dertich dusent gulden Vrancrijxschen cronen, die ons die selue onse lieue broeder van Hollant voirg. schuldich is of schuldich werden sal, tSente Jacobs misse des heilichs apostels nae datum dis briefs neestcomende te betalen nae jngehalt alsulchs briefs, als wi daer af bi ons hebben mit sijnen ende sijnss ende onss liefs geminds broeders van Ludich ende vele andere heren baenridzen, ridderen ende knechten van hoeren ende anderen landen segelen besegelt, ende wi schelden dairomme ende hir mede die voirs. onsen beider lieue broeders van Hollant ende van Ludich ende voirt alle die andere heren baenridzen, ridderen ende knechten voirg. ende hoerre alre erfgenamen quyt, los ende ledich vanden vurs. seuendusent alden gulden schilden, in affslach vanden xxxv^{m} cronen gelijch voirs. steyt, want ons dair aen wall genoecht ende genoegen sal, sonder ennigen kommer, argelist off wederreden. In orconde onss segels van onser gerechter wetentheit aen desen tegenwordigen quitancienbrief gehangen voir ons ende voir alle onse eruen ende naecomelinge. Gegeuen inden jaer onss Heren dusent vierhondert ende derthyen des maenendages op Sente Bonifacius dach, vijf dage in Junio.

Per ducem. Presentibus de consilio illustri principe et domino domino Adolpho duce Montensi etc., et domino Johanne Schelart de Obbendorp, milite, magistro curie.

Wi Reynalt, bi der genaiden Goids hertoge van Gulich ende greue van Zutphen, voir ons ende voir onse eruen ende naecomelingen, doen cont allen luden ende bekennen mit desen openen bricue, dat wi mit heren Otten vander Lecke, ridder, heren tot Hedel, ende Heinrich van Ranst, knapen, die seluen heren Otten ende Heinrich oich mit ons deser vorwerden hir nae geschreuen oeuerkomen ende verdragen sijn, als vander

stat, slot ende lande van Batenborch ende wat dair af roeren mach, also als dat te desen tijden in hoerre beider handen geset is ende steyt nae jngehalt alsulker andere brieue, als tusschen onsen lieuen neue den hertoge van Brabant ende oich heren Otten vander Lecke ende Heinrich van Ranst voirg., ende ons dair af gelegen sijn, die welke brieue oich gelijke wale in hoerre machte blijuen soelen. In den yersten, want ende also als die coepbrieue ende scholtbrieue, die die heer van Helmont van Gijsbrecht van Bronchorst sijnen broeder heft sprekende op Batenborch voirs., begrijpen ende jnhalden seuendusent alde gulden schilde, so hebben wi mit goiden waelbedachten voirraide ende oich myt gantzen volcomenre gelouen, die wi hebben anden voirg. heren Otten vander Lecke ende Heinrich van Ranst, den seluen heren Otten ende Heinrich mit onsen quytanciebrief bewesen die voirs. somme van seuendusent alden schilden aen onsen lieuen geminden broeder, hertoge Willem van Beyeren, greue van Heneg. ende van Hollant, op te heffen ende te boeren van alsulken gelde, als ons die selue onse lieue broeder van Hollant voirg. schuldich is of schuldich werden sal, te betalen tSente Jacobs misse apostoli neest comende nae datum dis briefs, als in behoef der quytingen ende loessingen vander stat, slot ende lande van Batenborch, ende der voirs. brieue vten handen onss liefs neuen van Brabant ende des heren van Helmont voirg., mit alsuken vorwerden, dat de voirg. heren Otte ende Heinrich of hoere erfgenamen, dat irste dat sij de voirs. vij^{m} alde schilde ontfangen ende geboert soelen hebben, dat selue gelt rechteuort keren soelen aen onsen lieuen neue van Brabant of an den heer van Helmont voirg. of aen hoerre ennichs erfgename, die dan halder weren vanden brieuen des coeps ende scholt van Batenborch voirs., ende soelen die selue brieuen dan terstont wedernemen ende ons of onsen eruen die ouerleueren alinck ende ongecancelliert, ende soelen dan oich *ons of onzen voirg. eruen of*[1]) onsen neue Gijsbrecht van Bronchorst voirs. of sijnen eruen,

1) Doorgehaald.

mit onsen wille en consent ende anders niet [1]) die voirs. stat, slot ende lant van Batenborch voirs., weder ouerleueren ende volcomelick ingeuen sonder enniger komer, hindernisse, wederrede; ende dat also gedaen ende geschiet, soe soelen die voirg. heren Otte vander Lecke ende Henrich van Ranst ende hoerre beider erfgenamen alentlich quyt ende ledich wesen ende blijuen van allen gelofnissen, die sij ons vander voirs. stat, slotz ende lands wegen van Batenborch gedaen hebben, bynnen briefs ende buten briefs; ende weert sake dat wi mit ennigen brieuen of bethoene, die Gijsbrecht van Bronchorst voirs. hebben mach van sijnen broeder den heer van Helmont voirg. of anders, die voirs. vij^{m} schilde te maele of eyn deil dair van quyt gededingen consten tusschen dit ende sess weken nae Sente Jacobs dach des heiligen apostels neest comende na datum dis briefs, also vele als des were, dat soelden heren Otte ende Henrich voirg. of hoere eruen, tot onser ende onser eruen behoef in behalden ende ons dat hantreiken vanden voirs. vij^{m} schilden, die sij also ontfangen ende geboert hedden, als voirs. is, ende wi hertoge van Gulich ende van Gelre voirg. hebben den voirg. heren Otten vander Lecke ende Henrich van Ranst ende hoerre beider erfgenamen, als sij niet en weren, gegeuen ende geuen mit desen tegenwoirdigen brieue volcomene ende alinge macht mitten voirs. stat, slote ende lande van Batenborch ende den voirs. gelde ende brieuen te ontfangen, oeuer te geuen ende voirt te varen in der manieren dat voirs. steyt, ende wi soelen ende willen hoen dies ..... ende volcomelick gestaen, sonder ennige wederrede, alle argelist hir vytgescheiden. Ende dis alles te orconde ende stedicheide hebben wi hertoge van Gulich ende van Gelre van onser gerechter wetenheit onse segel doen hangen an desen tegenwordigen brief voir ons ende voir onse eruen ende naecoemelinge. Gegeuen inden jaer ons Heren dusent driehondert ende derthien des maenendages op Sente Bonifacius dach vijf dage in Junio.

Wi Otte vander Lock, ridder, heer tot Hedel, ende Hen-

1) Doorgehaald.

rick van Ranst, knape, voir on ens voir onse beider erfgenamen ende naecoemelinge, doen oont allen luden ende bekennen mit desen openen brieue, dat wi mit den hogeboren dorluchtigen vorste heren Reynalt, hertoge van Gulich ende van Gelre ende greue van Zutphen onsen lieuen genedigen heer, ende die selue genedige heer oich mit ons deser voirwerden hir nae geschreuen oeuerkomen ende ouerdragen sijn als vander stat, slot ende lande van Batenborch ende was dair af roeren mach, also als dat te desen tijden in onser beider handen geset is ende steyt, nae jngehalt alsulke andere brieuen, als tusschen onsen lieuen genedigen heer den hertoige van Brabant ende onsen lieuen genedigen heer den hertoge van Gulich ende van Geldre voirg. ende onss dar af gelegen sijn, de welke brieue oich gelijke wal in hoerre machte blijuen soelen. Inden irsten, want ende also als die coepbrieue ende scholtbriene, die die heer van Helmont van Gijsbrecht van Bronchorst sijnen broeder heft sprekende op Batenborch voirs., begrijpen ende jnhaldende vij^{m} alde gulden schilden, so heft onse lieue genedige heer die hertoge van Gulich ende van Gelre voirg., ons die selue vij^{m} schilde voirs. mit sijnen quytancienbrief, den wij ontfangen hebben, bewesen aen onsen genedigen heer van Hollant op te heffen ende te boeren van alsulken gelde, als die selue genedige heer van Hollant onsen lieuen genedigen heer van Gulich ende van Gelre voirg. schuldich is of schuldich werden sal te betalen Sunte Jacobs misse apostoli neest comende nae datum dis briefs, als in behoef der quytingen ende loessingen vander stat, slot ende lande van Batenborch, ende der voirs. brieue vten handen onss liefs genedigen heer van Brabant ende des heren van Helmont voirg., mit al sulken voirwerden, dat wi of onse erfgenamen dat irste dat wi die voirs. vij^{m} alde schilde ontfangen ende geboert soelen hebben, dat selue gelt dair af rechteuort keren soelen an onsen lieuen genedigen heer van Brabant of an den heer van Helmont voirg. of an hoerre ennichs erfgenamen, die dan behelder weren vanden brieuen des coeps ende scholt van Batenborch, ende wi soelen die selue

brieue dan terstont weder nemen ende soelen des onsen lieuen genedigen heer den hertoge van Gulich ende van Gelre of sijnen eruen, so hi er were, oeuerleueren alinck ende ongecancelliert, ende wi soelen dan oich Gysbrecht van Bronchorst voirs. of sijne eruen die voirs. stat, slot ende lant van Batenborch voirs. weder oeuerleueren ende volcoemelick ingeuen, sonder enniger kommer, hyndernisse of wederrede, ende als dat also geschiet is, so soelen wi ende onser beider erfgenamen, alentlich quyt ende ledich wesen ende blijuen van allen gelofnissen, die wi onsen genedigen heer van Gulich ende van Gelre voirg. gedaen hebben van der voirs. stat, slote ende lantz wegen van Batenborch, binnen of buten brieuen, ende wert sake dat die selue onse lieue genedige heer van Gulich ende van Gelre voirg. mit ennigen brieuen of bethoene, die Gijsbrecht van Bronchorst voirs. hebben mach van sijnen broeder den heer van Helmont voirg. of anders, die voirs. vij^{m} schilde te maele of eyn deil dair van quyt gededingen conste tusschen dit ende sess weken nae Sente Jacobs dach des heiligen apostels neestcomende nae datum dis briefs, also vele als des were, dat soelen wi of onse eruen tot des voirs. onss liefs genedigen heren van Gulich ende van Gelre ende tot sijnre eruen behoef jnbehalden ende hoen dat hantreiken vanden voirs. vij^{m} schilden, die wi also ontfangen ende geboirt hedden, als voirs. is, ende wi Otte vander Lecke, ridder, heer tot Hedel, ende Henrich van Ranst, knape voirg., hebben geloeft ende gelouen, ouermitz des briefs in goide ..... en lande van Batenborch ende mit den voirs. gelde ende brieuen te ontfangen ..... te doen in alle der manieren dat voirs. steyt, sonder enniger komer, hindernisse ende wederrede. Te orconde ende stedicheide so hebben wi onse segelen an desen brief doen hangen etc.

Het verhandelde op de dagvaart te Wijk bij Duurstede ter zake van de gebreken tusschen den graaf van Holland en den hertog van Gelder. 1413, (11 Junij.)

Vpter dachuaert tot Wijck, tsaterdages iij dagen in Junio

anno xiii°, wort geraempt ende versproken vanden gebreken van Hollant ende van Gelre geschiet nader zoenen, so hier na gescreuen staet, op een verhal van beiden heren ende horen verbeteren, dat si weder anbrengen sullen volmachticht van horen heren wegen tot Wijc, om alle stucken te eynden, te sluten op Sinte Gillis dach naestcomende, dats upten eersten dach van Septembris.

Yerst vanden gebreken, die geschiet sijn mijns heren vrûnden van Gelre.

Opt pûnt vanden scepe, calc ende bûssteyne, die tot Gorinchem bleuen, siin minen heer van Gelre toebehorende etc., antwoirde mins heren vrûnde van Hollant, so dair bescreuen staet ende na dier andwoirde is geraempt, dat miin heren van Gelre sal doen ondersoeken vanden scepe ende calc oft also is, ende vanden bûssteyne sal men minen heer van Gelre doen also hijt hebben wille No. *Vijftich cronen voir dat kalck te richten mijnen heren van Gelre l cronen* [1]).

Item vanden xxiij morgen lands, die Arnt Pyeken ontnomen solde wezen etc., ende nader antwoirde is ouerdragen, dat men Arnt Pyeken dair voir richten sal die lx nobelen, die hem noch tafteren staen, ten weer dat hi meer bi brengen conde. *xcix nobel ende j nobel.*

Item vanden huize ende hofstat te Lederdam, die Arnt van Drûten eyscht, ende mede vanden v morgen lants opt Rietuelt etc., ende nader antwoirde vindmen datter geslicht zij tuschen Arnt voirs. ende Steefken van Kedichem, vanden v mergen lands, mar vanden huize ende hofstat salmen Arnt bet verhoren ende dair na doen. *Arnt van Droeten sal men lantrecht doen, ten waere of hi mit geuoege verlict worde.*

Item vanden xxi mergen lands, die Geryt Godberaet gecoft soude hebben jegens heren Johan van Arkel, gelegen op Oesterwijc etc., ende nader antwoirde meynt men dat miin heer van Hollant daer niet voir richten en sal, ten weer dat Ge-

1) Dit en het volgende in cursijf is met eene andere hand daarnevens geschreven.

ryt voirs. noch beter bescheit bibracht. *Lantrecht te doen als voirs. is.*

Item die viantscip van * 1) Cleryken tot Oelburch ende Goeswijn van Woudrichem etc., die vede sal af sijn, men sal Arnt van Homoet geleide geuen, als hijs begert.

Item van Ghisebert * ....., Staefken van Zulichem ende anders die gevangen ter beiden zijden ..... sijn, die salmen mit sch..... oiruede van hem ..... zoenen salmen ..... richten.

Item vanden kerke te Oesterwijc te determineren, of elwert te rechte te wizen dair zi horen, ende des geliix van ander beneficien, die mijn heer van Gelre gegeuen heeft. *Dit sal aldus geschien.*

Item tgelt dat Claes Zamenz. Arnt Pyeken schuldich is, betaelt *.

Vanden gebreken, die geschiet siin minen heer van Hollant ende sinen vrûnde.

Eerst vanden scade, die den heer van Culenburch ende sinen onderzaten geschiet is etc., ende nader antwoirde is geraempt dat miins heren vrûnde van Gelre dat behout daer af nemen mogen of zi willen, of isser yet te hoge of onredelic wardeert, dat sullen die hofmeester van Gelre ende die thesorier van Hollant middelen mogen, ende daer op sal miin heer van Gelre die richtinge doen vanden yersten scade ouergegeuen, ende men salze nomen diet gedaen hebben, die men weet, mar vanden boemgert, dien Rutger van Muyden afgezûert is jnden lande van Bûeren, also dat binnen bestant gesciet solde wesen, als hi selue scrijft, so is dien zoene daer ouer gegaen, dair dat ende des geliix in quyt gezeit is. *Hir af sal men richten vjc Gelr. guld.*

Vptie gebreke der stat Amersfoirde.

Die ballinge van Amersfoirde sal miin heer van Gelre wt sinen landen doen, of ij^{m} cronen, daer voren geuen mit quitantie upten lesten dach der betalinge, ende dair of sal hi dat

1) Het met een * geteekende is in het handschrift doorgehaald.

een of tander kiesen te doen tander dachnaert. *Die ij^m cronen heeft mijn heer van Gelre verricht mit sijnre quitancien aen mijn heer van Hollant.*

Item vanden weyte, die Geerborch Rutgeers van Wageningen genomen zin etc., ende nader antwoirde is ouerdragen dat mijn heer van Gelre weder sal doin geuen die xx gulden, diere af gebûert sijn. *xx gul.*

Item vânden v ossen, ij coyen en iiij perden, die dien van Amersfoirde genomen siin etc., ende nader antwoirde is ouerdragen gelijc dat vanden scade van Culenborch voir gescr. staet, ende die geuangen van Amersfoerde sal men quyt scelden gelijc den anderen. *Hir af te samen lxxxv gul.*

Van heren Arnts scade van Leyenberch, die hem geschiet an sinen goeden te Zoelen etc., ende nader antwoirde is geraempt dat men hem wederkeren sal, wes nader zoenen dair af gebûert is, ende voirt en sal miin heer van Gelre enen rentemeester dair toe setten bi heren Arnts goetdûncken, die renten dair af te bueren tot heren Arnts behoif. *Men sal heren Arnt van dat geboert is naeder swoenen viij^c gul., ende vynt men dat hem meer genomen is nae der swoenen, dat sal men hem mede richten, mer vynt men dats myn is, dat sal hi wederkeren. iiij^c gul.*

Vanden iiij coyen die Dirc van Hûkelem genomen souden sijn etc., salmen doen gelijc vanden scade van Culenborch ende Amersforde ende so voir gescr. steet. *viij nobelen.*

Item vanden * tienden tot Eynspic, dair Steefken van Kedichem an vercort solde wesen etc., soe kan men qualic yet toe gedoen, ouermits dat hi vertichtenisse daer af gegeuen heeft heren Johan van Arkel.

Item vanden gebreken jnden lande van Althena ende den geuangen, die Jan van Waerdenborch halt etc., dit sal miin heer van Gelre doen richten na wtwizingen der zoene. *xx nobelen van Aernt van Vlaenderen.*

Ende vanden xxvij coyen tot Andel genomen, die scape, scuyten ende anders salmen doen gelijc die scade van Culen-

borch, Hûkelem ende Amersfoirde ende voir gescr. staet. *c cronen vanden coyen ende vanden schute ende schape vi cronen.*

Item vanden * ymboil dat Marye Neûden, Dirc van Driel op geloue te bewaren gaf etc., salmen Dirc hoir weder doen keren wes hij lijt van hoir ontfangen.

Item Jacob * vander Maze is hi niet quyt, so salmen quytschelden, als hi noemt wair hi geuangen is, na wtwisinge der zûenen.

Vanden bulyon * dat Pieter .....

Vandat * Willem den Veer geschiet is tot Malsen, sal hij veruolgen ende miin heer van Gelre salt him doen richten nader lantrecht.

Gerytken Scriuer vanden voegdien etc. salmen hem alle die reescip doen, die men him doen kan mit den rechte. *

Des greuen tol * van Mûerze te Tiel, dair die van Gorinchem in vercort worden etc., wes mijn heer van Gelre mit besceide hem dair in geuorderen kan, dat sal hi doen.

Die scade, die heren Johan Gardin ende Bronis geschiet zi an horen huizen te Gorinchem, salmen hem richtingen doen vandes na den zoenen geschiede biden hofmeester van Gelre ende den thezorier van Hollant, *ende mijn heer van Gelre helpe hem als hi begonnen heeft* * *ijc cronen.*

Item * vanden onrecht, dat heren Johan van Arkel doet heren Harberen van Dalen ende heren Rutger Willemsz. ander kercken ende altairs renten te Deyl etc., dat mogen zi veruolgen mit rechte dair zi willen, mar mijn heer van Gelre hulpe him als hi begonnen heeft.

Item de geuangenen van Engelen siin quyt. *

Item vanden gelde, dat Willem Tielmansz. te Bommel afgescat is nader zoenen, dat salmen xx noblen weder of geuen, die hem Henric van Apelteren gebuert heeft nader zoenen, enne die v nobelen, die Finairt af genomen sijn, dat geschiede voir der zoenen. *xx nobelen ende Fynaerts borgen salmen quytschelden.*

Opt pûnt van Corstian Doesburch van ..... den etc., ende

nader antwoirde jst gebûert nader zoenen, so salmen die x nobelen ..... ende die j nobel was stocgelt. *Men sal Corstiaen ende sinen borgen quytschelden.*

Item vanden hoen lande ..... van Arkel neemt Goeswijn Egens, ende nader antwoirde ..... ons voirs. ende hem opgeg. ..... so kan dair mijn heer van Gelre .... gedoen.

Vanden * geuangen tot Oien etc., die sal miin heer van Hollant doen copen so hi minste mach, ende miin heer van Gelre sal dat gelden ende richten na wtwijsinge der zoenen, des hi sculdich is, ende desgelijx salmen doen vanden genen, die gecoft sijn. *Dit sal geschien.*

Item * vanden iij knechten van Hûekelem, die tot Ghellichem upten zolre geiaecht worden ende hoer scuyt ontwee geslagen etc., dat sal miin heer van Gelre, als zijt veruolgen, doen richten nader lantrecht. *Dit sal oich alsus geschien.*

Na desen ouerdracht gauen mijns heren vrûnde van Hollant noch alrande gebreke ouer.

Eerst die heer van Culenborch van scade, die sinen ondersaten geschiede ffridages te nacht voir Palmen, dat tsamen beliep na inhout sinre cedulen clxxxiij½ gul.

Item so begert die heer van Culenborch een brief van quytsceldinge, van dat hi wtlendich geclaget weer van enen doetslach.

Item noch een pûnt, dat den heer van Culenborch ende heren Arnt van Leyenberg aengaet.

Item heeft joncheer van Bûeren geuangen ..... van Amersforde ende afgescat, elx xij nobel.

Item Bruyn Jacop Claesz. van Lederdam.

Willem, graaf van Holland, gelast de gemeente Nysse in Zuid-Beveland aan Floris van Borselen het verschuldigde te betalen. 1413, (5 Junij).

Willem, bider genaden Goids palensgraue opten Rijn, hertoge van Beyeren, van Heneg., van Hollant, van Zeelant

ende heer van Vrieslant, laten v weten onser gemeenre meenten vander Nysse in Zuytbeuelant, hoe onse getruwe heer Floris van Borsselen als voecht van ons neuen wegen Heinrix vander Veer in gebreke aen v luden is roerende van vroenbrieuen, die hi van ons neuen wegen voirs. onder heeft, dair ghi tot noch geen besceit of gedaen en hebt, als ghi sculdich sijt. Ende want wij onsen getruwe voirs. tot ons neuen behoif vander Veer voirs., dair af vernoecht en voldaen willen hebben sonder langer vertrec, so ontbieden wij v mit ernsten, dat ghi hem tot sinne vermaninge of siins gewairden boden voldoet ende betailt vanden voirs. vroenbrieuen, ende wairtet dat ghi den niet en deedt, so hebben wij hem beuolen dat mitten vtersten ende scarpsten recht op v te wynnen ende te vervolgen, sonder enich verdrach. In orkonde desen brieue ende onse signet hier op gedruct. Gegeuen jnden Hage opten viiften dach jn Junio, jnt jaer ons Heren m.cccc. ende derthien.

Het zegel in rood was op papier gedrukt, is bijna gaaf.

Reinald, hertog van Gelder, erkent van wege Willem, graaf van Holland, ontvangen te hebben 17,000 *kronen in afkorting zijner schuld van* 35,000 *kronen.* 1413, (7 Aug.).

Wi R(einald) etc., voir ons ende voir onse eruen ende naecomelinge, doen cont allen luden, die desen openen brief soelen sien of hoeren lesen, ende bekennen openbairlich in desen seluen brieue, dat onse lieue geminde broeder hertoge Willem van Beyeren, greue van Heneg., van Hollant ende van Zeelant, ons ouermits Willem Eggert, heer tot Purmer, ende sijnen tresorier, goitlich ende wale vernoecht ende betaelt heft seuenthien dusent gulden Francrijxsche cronen, als van ende in afslach alsulker sommen van vijff ende dertich dusent Francrijxschen cronen, die ons die selue onse lieue broeder van Hollant voirg. schuldich was, tSente Jacobs misse des heilichs apostels voir datum dis briefs neest geleden te betalen, nae jngehalt alsulchs briefs als wi dair af noch bi ons hebben mit sijnen ende sijns ende onss liefs gemindes broeders van Ludich ende vele an-

dere heren, baenridzen, ridderen ende knechte van hoeren ende oich van anderen landen segelen besegelt, ende wi scheldden dairomme ende hir mede die voirs. onse beide lieue broeders van Hollant ende van Ludich ende voirt alle die anderen heren baenridzen, ridderen ende knechte voirg. ende hoerre alre erfgenamen quyt, loss ende ledich vanden voirs. xvij^{m} Vranerijxschen cronen in afslach vanden xxxv^{m} cronen, gelijch voirs. steyt, want ons dair aen wale genoecht ende genoegen sal sonder enniger ..... argelist, ende hiromme so bekennen wi oich mede, dat men ons vander voirs. alinger sommen geltz noch schuldich blijft achtien dusent gulden Vrancrijcsche cronen ende niet meer, dier wi onsen lieuen geminden broeder van Hollant voirg. tot sijnre beden voirt dach gegeuen hebben thent Sente Peters misse apostoli ad Cathedram neest comende nae datum dis briefs, na jngehalt eyns anders briefs, den wi den seluen onsen lieuen broeder van Hollant voirg. sonderlingen dair op gegeuen hebben mit onsen anhangenden segel besegelt. Deser saken te orconde ende stedicheide hebben wi hertoge van Gulich ende van Gelre voirg., voir ons etc., onse segel van onser gerechter wetentheit doen hangen aen desen tegenwordigen quytancienbrief. Gegeuen jnden jaer ons Heren m.cccc. ende xiij des maenendages na Sente Peters dach apostoli ad Vinculam, vij dage in Augusti.

Gelijktijdig afschrift.

Nadere gebreken van den graaf van Holland en hertog van Gelder. 1416, (12 Sept.).

Dit sijn noch een deell gebreke, die onsen alreliefsten ende genedichsten here den hertoge van Gulich ende Gelre ende sijne onderseten geschiet sijn vanden hertoge van Hollant ende van sijnen onderseten, nae ende bouen der swoenen tusschen beiden vurs. heren, ende waer van noch enghene richtinge geschiet en is, oeuergegeuen tVtrecht des satersdages nae onser lieue Vrouwen dage Natiuitas int jaer onses Heren dusent vyerhundert ende seessthien.

Inden yersten, inden jaer vnses Heren dusent iiij^{c} ende vijfthien up Sent Laurentius dach, so sijn vyer onss genedigen heer van Gulich ende van Gelre, van Vanderich als Aelbert van Rode, Claes vander Weye, Aernt die bouman ende Arnt die Gruter tot Lederdam beset mit xv perden, dair die selue onse genedigen here ducke vur heeft doin scrijuen an den amptman van Lederdamme, onder anderen worden begerende, dat men den seluen sijnen onderseten omme der besettingen wille ene onuertogen recht hed willen laten wederuaren, off dat men sij quyt geschoulden hedde, des ene noch enghene geschien en mocht, war vmb sij die besette perde verborgen moesten vur xxv Eng. nobell ende die onderseten onss genedigen heren vurs., hebben dairomme te schaden gehadt wale c conen, ind want des ommer niet sijn en seulde nae vytwisen des swoenen, so gesynnen wi van onss genedigen heren wegen gericht die homoet, die sijnen genaden als van sijnre vurs. onderseten wegen ander besettinge, want hoen ghene lantrecht wederuaren en mocht, geschiet is, de hi acht up ij^{m} cronen, ende oich den seluen onderseten hoer hoefgelt ende schade gericht, also als die voir gegroet is.

Item so is onse genedige here vurs. mit den hertoige van Hollant selue ende oich ouermitz hoirre beider rade ende vriende oeuer(gecomen) dat die geerfde Dalem bedijcken soulden gelijch die hertoge van Hollant onsen genedigen here van Gelre datselue ende oich sijnen vrienden, als den here van Asperen ende heren Otten van Haeften dat muntlich toegesacht heeft ende doen seggen onder vele andere worden, die dair ynne vyelen, doch en hebben die Hollander dat noch niet gedaen, mer hebbent laten liggen onbedijckt, synt der tijt onser voirs. heren vede gesoent wart, wie wale onderseten onss genedigen heren van Gelre up die wurde ende toeseggen vurs. hier en bynnen ducke gedijckt hebben, dat hoen all te niet komen is, ende die versumenisse vanden Hollanderen heeft den luden in Tyelreweert geseten des jairss geschaedt meer dan lxxx^{m} cronen, gelijch men dat wale bijbrengen sall, beloept dese drye

jaer up twewerffhondert dusent ende *tachtentich* * vyertich dusent cronen off meer.

Item Arnt Hermanss, wonende tot Herwijnen, had tot Almkercke een deele goeds bestaedt te weiden, dat hi halen soude, des quam Derich Jansz. ende dede dat goet besetten ende Arnt vurs. deedt weder ontsetten ende geloefden dair aff then rechten te komen up seess nobel, dair voir hi borgen setten, des dreeff hi thuyswert mit sijnen beesten, die doe tot Woudrinchem anderwerff up den seluen dach ende van Derich vurs. besett wurden ende Arnt bat den richter, dat hi hem sijn goet liet drijuen, want hijt den seluen richter eenss verborcht hadde, dat die richter niet doin en woulde, mer he nam hem sijn goet, dat hem geschaede heeft x nobell.

Het overige gedeelte van het stuk is te zeer beschadigd om er iets bepaalds uit te kunnen opmaken.

Uitspraak van Reinald, hertog van Gelder, in de geschillen tusschen het kapittel van Xanten en Herberen van Lienen. 1417, (19 Sept.).

Wij Reynalt etc., doen kont, dat ende also Herberen van Lyenen vanden eirbaren deken ende capittel der kircken van Xancten, tot sijnen lijff heefft ende noch sijn leuen lanch behalden sal den hoff the Zande myt sijnen toebehoren, also als hij den tot her toe beseten heeft, dair ynne nv een tijt her wat twist ende twydracht tusschen den seluen heren van Hancten ende Herberen van Lienen geweest is, soe bekennen wij myt desen seluen brieue, dat wij die voirs. pertyen dach myt hoirre beyder wist ende willen van twist ende twydracht ende wat dair van comen is, auermytz vele ons vriende van onsen rade op datum dis briefs gentzlichen ende alentlichen gescheyden hebben ende geslicht, gelijc der seluer onse vriende seggen dat geluydt heeft, jnden welken seggen openbairlich geclairt ende vytgededingt is, dat alle brieue, die die een op den anderen myt gerichte omme deser twist wille gewonnen heeft, doit ende als nyet sijn soelen, ende mallich die die heeft, sal

die ons auerleueren, sonder vertoch. Voirt is gesacht dat Herberen voirs. den seluen hoff te Zande myt sijnen toebehoren voirtaen sijn leuen lanck ende nyet langer, gelijc hij den tot her toe beseten heeft, hebben ende gebruycken sal, ende sal oich den halden myt allen sijnen dijcken ende weteringen, die hij tot her toe dair toe gehadt heeft, off die dair toe gehoeren nv, off die hier namails myt recht doir aen comen muchten; ende oft also gevyele, dat Got verbyede, dat bynnen leuendigen lijue Herberens voirs. aen den seluen dijcken ende weteringe ennych ongevalle off schade gevyele, also dat die waych off wylich worden, off oich dat dair enich gebreck ynne vyele, wyemen dat noemen mach, des en soelen die heren van Xancten myt allen egeenen schaden lyden, noch des jn gheenre wijs te schaffen, noch van yemantz last noch krodt hebben, mer die selue dijcken ende weteringe sal Herberen voirs. op sijnen cost doen maken ende rûmen, also als sich dat na den dijckrecht geboirt, buten cost off hynder der heren van Xancten, ende off Herberen van Lienen voirs. des also voirt nyet en dede, so sal hij terstont ende alsdan gentzelich veruallen sijn vanden haue te Zande voirs. ende mede van allen den toeseggen ende rechte, dat hij dair an hebben mûcht, nyet meer dair aen hebbende off behaldende jn eniger wijs, ende alsdan moegen ende soelen die deken ende capittel van Xancten voirs. den seluen hoff myt sijnen toebehoren vurs., also als Herberen die beseten hedde, wederomme na hoen nemen, hoeren wille ende gadinge dair mede te doen, buten bekroene off hyndernysse Herberens voirs. off yemantz van sijnen wegen. Ende is mede geclairt, dat Herberen van Lyenen an den erue weerden worden myt sijnen toebehoeren, soe wye dat gelegen is, buten off bynnen dijcks, dat Arnt van Lyenen ende Henrich van Bronckhorst myt der thienden tot Nystrick vanden heren wegen van Xancten yn pacht hebben gehadt en ghene recht en heeft noch hebben en sal. Ende dit is gededingt al sonder argelist, ende beheltelich den heren van Xancten hoirre sess marck des jairs, die hoen Herberen voirs. sculdich is te geuen vyt den houe voirs., also lange

als hij leeft, ende off hier naemaels tusschen den selueu partyen hyr ynne enige stoete vyele, dat hebben wij behalden tot verclairnisse. Des allen te oirkonde hebben wij hertoge voirs. onsen segel aen desen brief doen hangen, beuelende voirt den partyen voirs., want dese claringe ende seggen, gelijc voirs. steet, ouermytz hoirre beyder weten ende wille geschiet is, dat sij dit mede besegelen, ende want ons deken ende capittel van Xancten ende Herberen van Lyenen voirs. dit selue seggen waele genuecht ende dat belieft hebben, soe hebben wij des te orkonde ende van beueels wegen des hogeboeren doirluchtigen fursten onss lieuen genedigen heren voirs. wij deken ende capittel ons capittels segel, ende jck Herberen voirs. mijn segel an desen brieff gehangen, tugende onder den seluen onsen segelen ende gelouende jn gueden truwen mallick van onss den anderen te halden ende volcomelick te doen, gelijc voirs. steet. Geschiet ende gegeuen tArnhem des sonnendages na Sente Lambertz dage jnden jair ons Heren i^{m}.iiij^{c}. ende xvij.

Per dominum ducem. Presentibus de consilio domino Johanne Schelart de Obbendorp, milite, magistro curie, Gijsberto de Bronckhorst, domino de Batenborch et in Anholt, Ottone et Johanne filiis de Bueren, fratribus, dominis Johanne de Rossem, Ottone de Haeften, Engelberto de Oersbeke, Wilhelmo de IJsendoeren, militibus, Gijsberto de Mekeren, reddituarum generali terrarum Gelren. Theodorico de Vlodorp, marschalio, Gijsberto Pyeck, Arnoldo then Boecop et Gerardo ten Haghe, armigeris. *Gelijktijdig afschrift.*

1418.

Aanspraak en vordering van Reinald, hertog van Gelder, tegen Gijsbert Piek. Zie *Kronijk* 1850 bl. 381.

Johan van Beijeren, graaf van Holland, beleent Oede van Bergen met de stad, land en heerlijkheid van Bergen op Zoom. 1418, (25 Maart.)

De navolgende aan haar gerigte brief, ged. 29 Maart, komt voor op hetzelfde stuk papier.

Sunderlinge lieue ende geminde vrouwe. Wij hebben uwen brief aen ons gesonden minlic ontfangen ende oic gevisenrenteert den openen brief, die ons lieue genedige heer van Brabant verleent heeft. Waerop, lieue ende zeer geminde vrouwes uwer goedertiernheit sij ghenuechlich te weten, dat wij v ende yegeliken, of God wilt, doen sullen alle dat wij mit recht sculdich sijn te doene naden lantrechte van Brabant, ende hopen dat wij ons in gheenen zaken niet verhaesten en zullen, dair ghij, lieue vrouwe, of yemant ons mit recht ende mit redenen sculdich sijn in te wandancken. Ende, lieue vrouwe, of ghij eenige zake begeert, die jn onsen vermogen sijn, dair weet ons al bereit toe, dat kenne God onse Heer, die v altoes bewaren moet. Gescreuen xxix dage in Merte.

Jan, bijder gracie Goids hertoge van Lothr., van Brabant ende van Limb., mercgreue van Heylichs Rijcs, greue van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant, ende heer van Vrieslant, doen cond allen luden, dat opten dach datum des briefs voir ons ende onse manne van leen, te weten is, Willem van Oppen, Derc de Loze, heren Willem Bont (Bout) ende Henric van Amersoyen, quam in properen persone onse geminde vrouwe Oede van Bergen, vrouwe van Zulen ende van Sente Mertensdijc, ende ontfinc van ons in leen met heren Willem van Montfoert, ridder, als hoiren momboir bij doode heren Henrich van Boutershem, here van Bergen opten Zoem, hoirs vaderen was, die stat ende dlant van Bergen opten Zoem mit herlicheden, mannen, renten ende thynsen ende huys te Woude ende dorp, een deel in Steenbergen. Item noch xv pont groote tsiaers te Assche ende al omme Assche, ende dede ons dair af mit hoiren voirs. momboir, manscap met hulde ende eede van trouwen, ende alle dien dat na ons hoifs recht dair toe sculdich was te geschien. Ende wij ontfangen die voirs. vrouwe Oede met hoirren voirs. dair af in onser manscap ende beleenden hoir die voers. goede; behoudelic ons altoes onser heerlicheit ende yegeliken sinen rechte. Ende des toirkonden ende wairheit hebben wij onsen segel aen desen openen brief doen

hangen. Gegeuen jn onser stat van Bergen in Henegouen xxv dagen in Merte jnt jaer ons Heren dusent vierhondert ende achtien, naden loop van onsen houe.

Gelijktijdig afschrift.

Johan van Huerne beleent Hendrik Dikbier, heer von Meerle, met 15 *g. jaarlijks, te heffen uit de tynsen van Heeze en Leende.* 1419, (26 Maart).

Wij Johan van Huerne, here tot Bansengiez ende tot Hese ende tot Leende, doen cont allen luden, dat wij Henricken Dicbyer, here tot Meerle, beleent ende ghegheuen hebben, beleenen ende gheuen als nae dode Henrix sijns vaders, met desen brieue vijftyen sware gulden, te heffen ende te boeren vanden voirs. Henric, here tot Meerle, ende sijnen erfgenamen, nae hem altoes jairlix op Sente Martens dach inden winter vyt onser tynse van Hese ende van Leende, ende die van ons ende onsen erfgenamen heren van Hese ende van Leende voirs. erfflijc te houden tot eenen Brabanschen leen, ende dat voirs. leene teghen ons ende onse erfgenamen te verheergewaden also dicke alst versterft, off anders alst ghebuert ende gewoenlijc is met eenen swaren gulden, met alsulken vurwarden, dat wij ofte onse erfgenamen voirs. die voirghenoemde vijfteyn swaer gulden des jairs, die wij hem in desen brieue, gelijc voirs. is, belouen jairlix te bueren ende te heffen, gelijc voirs. is, met hondert ende vijftich gulden ende metten jairghelde voirs. quyten ende lossen moghen, ende dat voirs. ghelt sal Heynric voirs. off sijn erfgenamen weder aen erue legghen bij onse oft bij onsen erfgenamen rade voirs., ende dat erue sall Heinric voirs. oft sijn erfgenamen van ons oft van onsen voirs. erfgenamen houden ende ontfangen tot eenen leene. Ende hiermede sullen alle voirbryeue van leene doet wesen, die hij oft ymant van sijnen voirvaderen van ons oft van onsen voiruaderen voir date dys briefs vercreghen oft verworuen hebben, soe dat Heynric noch zijn erfgenamen voirs. ons noch onsen erfgenamen voirs. niet heyschen, manen noch af winnen en suelen moghen

in gheenrewijs. In orconde ende in kennisse der waerheit soe hebben wij Johan here voirs. onse gewoenlijc hanteken op desen openen brieff beneden ghesadt. Ende hebben voirdere ghebeden Henricken vander Hellen, onsen schoutett ende rentmeester in onsen dorpen tot Hese ende tot Leende, dat hij sijnen properen zegele aen desen open brieff hangen wille, omme gebrec vande onsen op dese tijt, dat ich Heinric vander Hellen voirs. omme beden wille mijns liefs gemints joncheren Johans van Huerne here voirs. gherne ghedaen hebbe. Ghegheuen int jare ons Heren, doemen screef vander gebuerte ons Heren dusent vierhondert ende neghentiene opten sesseendetwintichsten dach in den Meerte, nae stijle des hoefs van Ludicke.

Het zegel verloren. *Get.* J. de Horne.

Johan van Beijeren, graaf van Holland, neemt het kapittel van den Dom te Utrecht in zijne bescherming. 1419, (19 Mei).

Johan, bij der Goids genaden palensgreue bij Rijne, hertoge in Beyeren, soen van Henegouwe, van Hollant ende van Zeelant, doen kont ende bekennen, want onse liene heren vader ende brueder seliger gedachten, ter eren Goids ende des gueden Sinte Mertijns, ende oic om sonderlinge liefde ende gunste, die sij tot der kerken, deeken ende capittel ten Doem tUtrecht ende hoiren personen hadden, dieselue kerck, deeken ende capittel in hore beschermenisse genomen hadden, so nemen wij die kercke, deeken ende capittel voirs. ende hoire personen in onss beschermenis ende bewarenisse; ende ontbieden ende beuelen allen onsen bailiuwen, scouten, scepen ende allen anderen rechteren ouer alle in onse landen ende bedrijue, dat sij ouer den deeken ende capittel ende hoire personen der kercken ten Doem tUtrecht, noch ouer hore goede gheen recht en vorderen noch en wijsen, mar ons en onse raden die aenbrengen, want wij die selue berichten ende vten willen. Voirt so ontbieden wij allen onse rechteren voirs. ende allen onsen ondersaten, dat sij den deeken, capittel ende personen der kercken vanden Doem tUtrecht voirs. ende alle hoire goede, in onse

lande ende bedrijue gelegen, beschermen ende bewaren tegens enen yegelijken, die hem dair aen veronrechten woude off moedenisse doen; ende waer dat yemant van onsen bailiuwen, schouten, scepenen, richters off ondersaten hier en bouen den heren voirs. tUtrecht misdede aen lijf ende aen goede, dat wouden wij aen hem houden ende verhalen als aen den ghenen, die ons aen onss heerlicheit vermynderen ende vercortten woude, dat duerende tot onsen widerseggen. In orkonde desen brief ende onss signets hier beneden opgedruct. Gegeuen tGoude des negenthienden daigs in Meye int jaer ons Heren dusent vier hondert ende negenthien.

Het zegel is zeer goed bewaard.

Op den omslag. Littere ducis Johannis de Bavarie de defensione ecclesie Traiectensis, regiata in Yrsuto libro, folio c°xliiij°.

Johan van Beijeren, graaf van Holland, en Reinald, hertog van Gelder, bevestigen hun verbond tegen de steden Utrecht en Amersfoort. 1419, (3 Junij).

Wij Johan, bider ghenaden Godes hertoge van Beyeren, zoen van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant etc., Reynolt hertoge van Gulic, van Ghelre, doen samentlike kunt allen dengenen, die desen brief sullen sien of horen lesen, dat wij bi rade ende guetduncken onss seles ende voert bij weten ende verdraghen een deel onser rade ende vriende, die van beyden teiden daer ouer ende an ghewest sijn op den dach van huden, datum des briefs, gheconfirmeert ende ghestedicht hebben, confirmeren ende vestighen myt desen seluen brieue al sulken brief van eendrachticheit ende verbontnisse, als wij beide heren vors. mit malc anderen angheghaen sijn ende ons verbonden hebben op die stat van Vtrecht ende van Amersfoerde ende op die hoer mit desen seluen brieue niet argerende noch in geenre wijs niet brekende alsulke brieue ende eendrachticheyt ende vrientscap tusschen ons beiden heren in vortiden gemackt ende besegelt ouer gegeuen, mer die in oerre alingher vollencommere macht bliuende mede confirmert wesende onss samentliken mit

wal bedachten ende gueden vorsinnen, vorraden ende oech bi raden ende guetduncken vele onser treffeliker raden ende vrenden omme sonderlinghe zaken ende moetwille, die ons daer toe beweghet hebben, ende mit namen wij hertoch van Gulic ende van Gelre omme ghewalt ende onrechts wille, die de burgermeisteren, scepen ende rade ende ingeseten der stede van Vtricht ende van Amersvorde ende die hoerre aen ons ende aen onsen maghen, raden, ridderen, knechten, dieneren ende ondersaten ende aen die onse, mit namen tot Gorinchem ghekeert ende ghedaen hebben, daer van sie ons heren ende rechts wtgegaen sijn op die selue stede Vtrecht ende Amersforde ende op alle hore borgheren, ende die mit hore verbonden hebben ende verbinden ons op alle die selue mit macht des briefs inden woerden hyr na bescreuen: Ten eersten oft zake waer dat die steden van Vtrecht ende van Amersvoerde beide of hore enich of die hoere enych gewalt off enich onrecht keerden an onser heren enich of an ons beiden of oeck an onser enichts off onser beider ondersaten doe gewalt of onrecht gekeert waren, daer omme viant werden der stede van Vtrecht ende Amersfoerde ende die hoer of der selue steden beiden of hore enich beide onser heren of onser enichts viant werden, sal elc van ons heren, die des vandes anderen van ons vermaent of te weten ghedaen werden, des anderen van ons hulperen werden binnen den eerste vj weken daer nae dat die wede ende viantscip van ons begonnen ende in gegaen ware ende die vermaninghe ende weet gheschyet waer, als voirs. steet, ende als dan sal een den anderen truwelike helpen mit sinen alinghe landen, steden, sloten, ridderscapen, ghemeynten ende mit sijnre macht niet wtgescheiden, ende alse dan al ghelijc voirs. staet ter veden gecomen waer, soe en sal onser en gheen van onser heren die een buten den anderen, noch oeck iemant van onsen hulperen of ondersaten, wie sij waren, niet sonen, vreden, bestant geuen, noch anders gheenre handen zaken daer roerende doen of aen gaen in enigher wijs, oick sal elyc van onsen heren sijnen cost mitten sinen doen, ten waer dan of enich

van onsen heren des anderen in sinen steden of sloten behoefden, of dat men die viande sueken of stedighen wolde, soe sal elc van ons heren dan die seluen luden, als si in onsen sloten, steden ende landen gecomen waren, leueren ende becostighen gelijc ons seluen luden, doch daer wij heren seluen mitten liue waren of onse bannier, daer sal elyc van ons sinen cost mit sijns seluen doen. Ende als dan ter vede gecomen warren gelijc vors. steet, of dan geluket, alst of Got wil, sal, dat wij heren beide of onser enich, onser enichs hulper, dienren of ondersaten of enighe steden of sloten wonnen of vercrachtighen, die sullen wij gelijc hebben ende onder ons deilen, ten waer dan of Amersfoert ende Montfoert, alse verre alse die van Montvoert inder veden quame, beide gewonnen of vercrachtighet worde, soe sullen wij hertoge van Beieren hebben Montvorde, ende wij hertoge van Gulic ende van Ghelre hebben Amersvorde. Voert alle die gene, die gevangen worden, als wij beide heren of onser beider baniren of wympel inden velde (waren), die sullen wij beide heren beide half hebben ende ghelike deilen. Mede ist besceiden dat alle die (bal)linge wt ons hertoghen lande van Gulic ende van Gelre in ons hertogen van Beieren lande, steden, noch (sloten), noch waer wij bewynt hebben, vijf jaer lang inder zoenen tusschen ons hertogen van Beieren ende onsen neve van Brabant genoemt wesen noch wonnen (woenen) en sullen. Des gelijcs en sullen die ballinghe wt ons hertogen landen, steden van Beyeren, of daer wij bewynt hebben, wesen noch wonen en sullen inden landen, steden, noch sloten ons hertogen van Gulic ende van Gelre, doch dat nae onser macht te doenne bestellen, want wij ons anders niet daer in bewaren en konnen om onser landen willen, die mit stat rechte ende mit lantrechte gepriuilegeert sijn, daer wij myt bescheide niet tegen doen en konnen, noch en willen. Voert oft sake ware, dat die kerke ende tgesticht van Vtrecht veruielde ende ledich worde ouermits dode of anders des bisscops nv of hyr naemaels, soe en sullen wij beide heren of onser en gheen bisscoppen, alsoe verre als wij dat mit onser macht verhuden konnen, laten

comen an die kerke ende tgesticht van Vtrecht, het en sij eendrachtelic bij onser beider weten ende wille. Ende of wij beide heren des met ons (eens) en konden werden, soe sal elc van ons beiden, daer die van sinen rade ende vrenden daer toe scichten, ende die sesse sullen dan eendrachtelic, of sie konnen, ramen op enen bisscop te wesen, ende en konnen oec dan die sesse des niet eens geworden, soe sullen sie samentlijc eenen ouerman kiesen, ende op wie dat die ouerman raemt, dat sal ons beiden genoghen, ende wij sullen daer mede to vreden wesen. Ende wie dan alsoe mit onser macht, weten ende willen aen die kerke ende gesticht queme, die sal sic(h) verbinden tot ons beiden heren ende onsen landen, alsoe dat onsen landen, luden noch ondersaten, die wij hebben oft crighen mochten, nummer meer scaden noch hynder gheschyen en sal vanden seluen bisscop, noch van sinen lande, luden ende ondersaten. Ende het is sonderlinghe bevorwart, dat alle arghelist, quade behendicheyt, beide alde ende nye vonde, ende voert wat hyr tegen gaen of wesen mach, sijn ganselic wtgenomen ende ghescheiden wt desen brieue ende wt allen enen yegeliken desseluen breefs punten, articulen, die welken punten ende articulen, alsoe als die vor bisonder ghescreuen staen, wij hertoech van Beieren ende hertoech van Gulic vors. gelouet hebben ende gelouen in gueden trowen ende bij onser vorsteliker eren, ende hebben oec mede onsen vingeren op desen brief gheleghet ende lijfliken ten heilighen ghesworen, onser een den anderen volcomelic vast ende stede toe halden ende daer tegen niet te done noch van onser weghen geschien laten in enigher wijs, durende die tijt dat wij hertogen beide samentlike leuen. Des alles wij te orkonde ganser vaster stedicheit onse segulen van onser rechter wetenheit, guden willen ende volcomen beuelen hebben doen hanghen an desen tegenwortighen brief. Ende om die meerre vestenisse wille alre punten vors. soe hebben wij beide heren vors. ghebeden ende beuolen, bidden ende beuelen mit onsen brief onsen lieuen maghen, raden, amptluden ende vrenden, to weten, wij hertoge Johan van Beieren, heren Johan, heer van Egmont

ende tot IJselsteyn, ende heren Willem, broder tot Egmont, heren Henric Noethaft, heer tot Werenborch, heren Gerit van Hoemkerke (Heemkerke), heer van Oesthusen, ridderen, Laurens van Cats, Daniel van Claringhen, Ghisebrecht Piec ende Henric Hermanszoen, ende wij hertoghe van Gulic ende van Gelre, heren Willem van Bueren ende tot Bosinchem, heren Henric, heren toe Ghemen, heren Johan Schelaert van Obbendorp, heren Otte van Asperen ende van Vueren, ridderen, Ghisebrecht van Bronchorst, heer tot Batenborch ende tot Aenholt, Johanszoen tot Bueren, Henric, heer tot Wissch, ende Ghisebrecht van Mekeren, dat sie hoer zeghelen bij die onsen aen desen brief willen hanghen, dat wij Willem, heer tot Egmont ende tot IJsselsteyn, Willem broder tot Egmont, Henric Noethaft, heer tot Werenborch, Gheryt van Hemskerke, heer tot Oesthusen, ridderen, Laurens van Cats, Daniel van Cralingen, Gijsbrecht Piec ende Henric Hermaenssoen, ende wi Willem heer tot Bueren, Henric, heer to Gemen, heren Johan Schelaert, heren Otte van Asperen, ende van Buren ridderen, Ghisebrecht van Bronchorst Johans zoen van Bueren, Henric, heer tot Wissch, ende Ghisebrecht van Mekeren, om bede ende beveels wille ons alre genedichsten heren die hertoghe van Gulic ende van Ghelre voirs. bekennen, als dat billic is, gheerne gedaen te hebben, des wij te ende ende te mere ghetuychnisse malc van ons sijn seghel tenden (segel) onser alregenedichsten heren vors. heeft gehanghen an desen brief, inden wilken mit onderscheiden vorwart is, oft zake waer dat een zeghel of meer desen brief toegescreuen breke oft toe breke, of dat dese brief gatich worde of rasuer kreghe, dat en sal hem niet hinderen, mer hi sal ghelike wal bliuen in sijnre alinghor macht, als of hi miter gansen ende alinghen segulen wal ende vorsegelt weer ende geen ander lack noch hindernisse en hadde. Gegeuen inden jaer ons Heren dusent vierhondert ende negentiene opten Hiligen Pinxter auent.

Ende wij hebben vors. oeck opt nie ghelouet ende gelouen in guden trouwen ende bi onser vorsteliker eren ende hebben

mede onse vingeren op desen brief ghelecht ende lijflic mit gestafden eede ouer den hillighen gezworen, gelouen ende zweren noch mit desen brieue alle punten ende articulen, gelike die hyr voer bescreuen staen, vaste, stede ende onuerbreclic te holden ende te done ende te volwaren, ende daer tegens niet te laten gheschien in enigher wijs, ende sonder arghelist. Des ter orkonde vaster stedicheit onse zegelen van onser rechter wetenheit ende sonderlinghe beuele aen desen brief hebben doen hanghen. Ende om die meerre vestenisse willen alre punten vors., ende dat te vaster ende te bet gehouden worde, soe hebben wij beiden heren vors. aen die (doen) ghesinnen gebeden ende bevolen, malc onse neue, rade ende vrende een deel ende sijn vier hoeftsteden, te weten, wij hertoghe van Beyeren, Jacob van Gaesbeeck ende van Abcoude, van Putten ende van Stryen, heren Geryt, here van Liesvelt, heren Dideric van Egmonde, heren Francke van Borsele, ridderen, ende voert vier onse hoeftstede, als Dordrecht, Briele, Rotterdam ende Gorinchem, ende wij hertoghe van Gulic ende van Gelre, Willem, heer tot Bronchorst, Otte van Bronchorst, heer tot Borkel, Johan, heer tot Vorst ende tot Keppel ende Johan heer tot Wicrade, ende voert onse vier houetsteden onses landes van Ghelre, mit namen Nimegen, Romunde, Zutphen ende Aernhem, dat sie dese vors. saken mede belien ende gelouen te holden ende te volvueren mit orkunde oerre segelen hyr aen te hangen; dat wi Jacob hier van Gaesbeck vors., Geryt van Liefelt, heren Dideric van Egmont ende heren Franck van Borsele, ridderen, ende voert borgermeisteren, scepen ende raet ende ganse gemeynt der steden van Dordrecht, van Briel, van Rotterdam ende van Gorinchem, van begheerten ende van bewels weghen ons alre genedichsten heren hertoge van Beieren vors., ende wi Willem, heer tot Bronchorst, Otte van Bronchorst, Johan heer tot Wicraden, ende voert borghermeisteren, scepen ende raet ende ganse ghemeynt des steden van Nymegen, Romunde, Zutphen ende Aernhem, van bewels weghen ons alregenedichsten heren den hertoge van

Gulic ende van Gelre, bekennen mit desen seluen brieue gheerne gedaen te hebben, gelouende mit desen seluen brieue alle punten ende articulen, die hyr in bescreuen staen, vaste, stede ende onverbreekende te holden ende daer niet teghens te doen noch te sueken in geenre wijs ende sonder arghelist. Orkonde onse segele aen desen brief ghehanghen des vrydages na des sonnendaghes, alsmen indes hiligher kerke singet Letare Jherusalem, int jaer ons Heren dusent vierhondert ende negentien, naden loep van onsen houe van Hollant.

Onmiddellijk hierop volgt de overeenkomst van dezelfde dagteekening, waarbij beide hertogen zich verbinden, dit verbond wederzijds door vier steden en een deel der ridderschap te doen bezegelen.

Van Godes genaden wij hertoghe van Beieren etc. ende wij Reynalt hertoghe van Gulic ende van Gelre etc. doen kont, want wij ons nv samentlike verbonden hebben op die steden van Vtrecht ende van Amersfoerde ende op die hoerre, gelijc die breue daer of gemaeck(t) dat wt wijsen, soe kennen wij beide heren, tot welker tijt wij hertoghe van Gelre ende van Gulic etc. onsen ridderen, knechten ende steden ons lands van Gelre gheslicht sijn van alsulken twyst, daer wij mit mal canderen in staen, van ons sijn vier hoeftseden, mit namen wij hertoghe van Gulic ende van Gelre van onsen lande van Gelre, alsoe goet hebben, dat sie dat selue verbont mede beseghelen ende belien sullen, ende oec van beiden siden onse ridderscap een deel, die wi daer toe ordinieren ende crighen konnen, alle sonder argelist. Orkonde onser segelen hyr aen gehanghen inden jaer ons Heren dusent vierhondert ende neghentien opden Hiligen Pinxter auont.

Nader gelijktijdig afschrift van dezelfde brieven, waaraan echter het eerste gedeelte ontbreekt [1]).

....

en soelen die ballingen vyt onss hertoge lande van Beyeren, off

1) Wij hebben gemeend ook dit afschrift, hetwelk op vele plaatsen met het voorafgaande verschilt, in zijn geheel weder te geven, ter nadere ver-

daer wij bewynt hebben, wesen noch wonen in landen, steden noch sloeten onss hertogen van Gulick ende van Gelre, doch dat nae onser macht te doen bestellen, want wij ons anders daer ynne nyet verwaeren en konnen, omme onser lande wille, die mit statrecht ende mit lantrecht gepriuiligeert sijn, dair wij myt bescheide nyet tegen doen en konnen noch willen. Voirt oft saicke were dat die kercke ende tgesticht van Vtrecht vervyell ende ledich worde ouermids doede off anders des bisschops nû off hiernaemaels, so en soelen wij beide hertogen noch onser engeen engeenen bisschop [1]) alsoe verre wij dat mit onser macht verhueden konnen, laiten comen aen die kercke ende tgesticht voirs., et en sij eendrechtelick mit onser beider weten ende wille. Ende off wij beide hertogen des nyet eens en konnen geworden, so sall ellich van ons beyden daer drye van sijnen raeden ende vrienden toe schicken, ende die sees soelen dan eendrechtelich, off sij konnen, raemen op enen bisschop te weesen, ende en konnen dan die seess des oich dan nyet eenss geworden, so soelen sij semenlich enen oeuerman kyesen, ende op wen die oeuerman raempt, des sall ons beyden hertogen genoegen ende wij soelen dair mede te vreden wesen. Ende wie dan also mit onser macht, weten ende wille aen die kercke ende tgesticht vurs. queme, die sall sich verbynden tot onss beyden hertogen ende onsen landen, also dat ons, noch onsen landen, luden noch onderseten, die wij hebben off krigen muchten, nummermer schade noch hynder geschien en sall vanden seluen bisschop, noch van sijnen landen, luden noch onderseten. Ende et is sunderlingen gevurwert, dat alle argelist, quade behendicheyt, beide álde ende nye vunden, ende vort wat hier tegen gaen off wesen mach, sijn gentzlich vytgenomen ende wtgescheiden wt desen brieue ende vyt allen ende ygeliken desseluen briefs pun-

gelijking ook met het afschrift voorkomende in de *Gedenkwaardigheden uit de Gesch. van Gelderland*, III, bl. 363—368, genomen naar een afschrift van Mr. P. Bondam, uit hetwelk het ontbrekende in onze afschriften sijn aangevuld.

1) Zie de noot in het aangehaalde deel der *Gedenkw.* op bl. 365.

ten ende articulen, die welke punten ende articulen, also als die voir besonder geschreuen staen, wij hertoge van Gulich ende van Gelre vurs., geloeft hebben ende geloeuen in guden trouwen ende op onss furstlichen eren, ende hebben oich onse vingeren op desen brieff gelacht ende lijflich ten heyligen geswoeren onsen een den anderen volcomelich vast ende stede te halden ende dair tegen nyet te doen, noch van onss wegen tegen te doen in eniger wijs, ende duerende der tijt dat wij hertogen (beyde zementlichen leuen). Des alles wij te (orconde ganser, vaster stedicheit, onse zegelen van) onsser rechter wetenheit, guden wille ende volcomen beuele hebben doen hangen aen desen tegenwoirdigen brieff. Ende omme die meere vestenisse wille alre punten voirs., so hebben wi beide hertogen voirs. gebeden ende beuolen, bidden ende beuelen mit desen brieue onsen lieuen magen, raden, amptsluden ende vrienden, te weten, hertoge Johan van Beyeren, heren Johan, heer tot Egmonde ende tot IJsselsteyn, heeren Wilhem bruder tot Egmonde, heren Henrick Noethaeft, heere tot Werenborgh, heer Geryt van Hemskircke, heer tot Oesthuyssen, ridderen, Laurens van Cats, Daniell van Kralingen, Gijsbert Pieck ende Henrich Hermanss, ende wij hertoge van Gulich ende van Gelre, heren Wilhem, heere tot Buren ende tot Bosinchem, heren Henrich, heer tot Ghemen, heren Johan Schelaert van Obbendorp, heere Ott van Asperen ende van Bueren, ridderen, Gijsbert van Bronchorst, heer tot Batenburch ende tot Aenhoult, Johan soen tot Bueren, Heinrich, heer tot Wisch ende Gijsbert van Mekeren, dat sij hoer segele bij die onse aen desen brieff willen hangen, dat wij Johan, heer tot Egmonde ende tot IJsselstein, Wilhem, bruder tot Egmonde, Henrich Noethaeft, heer tot Werenborgh, Gerrit van Hemskircke, heer tot Oesthusen, Laurens van Catz, Daniell van Kralingen, Gijsbert Pieck, ende Henrich Hermanssoen voirs., omme beden ende beuels wille onss alregenedichsten heere hertoge Johans van Beyeren voirs. Ende wij Wilhem, heer tot Bosinchem, Henrich, heer tot Ghemen, Johan Schelart van Obbendorp, Ott

van Asperen ende van Bueren, ridderen, Gijsbert van Bronchorst, heer tot Batenborch ende tot Anholt, Johan soen tot Buren, Henrich, heer tot Wisch ende Gijsbert van Mekeren, omme beden ende beueels wille onss alregenedichsten heer des hertogen van Gulich ende van Gelre voirs. bekennen, als dat billich is, gerne gedaen te hebben. Des wij te orkonde ende meerre veste getugenisse mallich van ons sijne segell thyenden segele ons alregenedichsten heren vurs. heeft gehangen aen desen seluen brieuen, inden welken met onderscheide gevurwart is, oft sake waere dat een segell off meer desen brieue toegeschreuen, breke (off gebreke) off dat dese brieff gaterich wurde off rasure (krege, dat en sal) hem nyet hynderen, mer hij sall (gelike waill bliuen ende in sijnre) alinge macht, als off hie mit gantz (en ende alingen zegelen) waell ende volsegelt were ende geene anderen lack noch hyndernisse en hadde. Gegeuen int jaer onss Heren m.cccc. ende negentien op den Heiligen Pinxster auont. — Ende wij hertogen vors. hebben oich nu opt nye geloeft ende gelouen in guden truwen ende bi onser furstliken eren, ende hebben mede onse vingeren op desen brief gelaicht ende lijfflich mit gestaefden eden oeuer den heiligen geswoeren, gelouen ende sweren noch mit desen seluen brief alle punten ende articulen, gelijch die hir voir besonder geschreuen staen, vast, stede ende onverbreeclich te halden, te doen ende te volvueren ende dair nyet tegen te geschien laten in enigerwijs, ende sonder alle argelist. Des wi te orkonde gantz vaster stedicheit onse segelen van onser gerechten wetentheit ende sonderlingen beuels aen desen brief hebben doen hangen. Ende omme die meere vestenisse wille alre punten voirs. ende dat die te vaster ende te bett gehalden werden, so hebben wij beide hertogen voirg. aen doin gesynnen ende beuelen malch van onss, onsen neuen, raeden ende vrienden eendeell, ende sijne vier hoefstede, te weten, wij hertoge van Beyeren, Jacob, heer tot Gaesbeeck, van Apcoude, van Putten ende van Strien, heren Gerit, heer van Lyesuelt, heer Derich van Egmond ende heer Franck van Borselen, ende voert vyer onser hoefstede, als Dord-

recht, Bryll, Rotterdam ende Gorinchem. Ende wij hertoge van Gulich ende van Gelre, Willem, heer tot Bronchorst, Ott van Bronchorst, heer tot Borclo, Johan, heer tot Vorst ende tot Keppel, ende Johan, heer tot Wickraide, ende vort onss vier hoeftstede onss lande van Gelre, mit namen Nymegen, Ruremunde, Zutphen ende Arnhem, dat sij dese voirs. saicken mede belieuen ende gelouen te halden ende te volvuren mit orconde hoirre segels hir aen te hangen, dat wij Jacob heer van Gaesbeeck, van Apcoude, van Putten ende van Stryen, Gerrit, heer van Lyesuelt, Derich van Egmont, Franck van Borssel, ende vort burgermeisteren, schepenen ende rait ende gantze gemeynte der steden van Dordrecht, Bryele, Rotterdam ende Gorinchem, van begerten ende beueels wegen onss alre genedichsten heren hertoge Johan van Beyeren voirs., ende wij Willem, heer tot Bronchorst, Ott van Bronchorst, heer tot Borclo, Johan, heer tot Voerst ende tot Keppel, Johan, heer tot Wickraide, ende voirt burgermeisters, schepenen ende gantze gemeynte der stede Nymegen, Ruremunde, Zutphen ende Arnhem, van begeerten ende beueels wegen onss alregenedichsten heeren des hertoge van Gulich ende Gelre, (bekennen mit) desen brieff (gerne) gedaen te hebben, gelouende die vorwairden ende articulen, die hierynne geschreuen staen, vaste, stede ende onuerbreeklich te halden ende te volvuren woe ons die antreffen ende geboeren mogen te halden, ende dair nyet tegen te doen noch te breeken in eenigerwijs ende sonder alle argelist. Orconde onss segels aen desen brief gehangen. Gegeuen des vridages nae den sonnendage, als men in de heylige kercke singt letare Jerusalem, int jaer onss Heren m.cccc. ende negentien, nae den loep van onsen houe van Hollant.

Van Goids genaiden wij Johan palansgreue opten Rijn, hertoge in Beyeren, soon van Henegouwen, van Hollant ende van Zelant, ende wij Reynalt, hertoge van Gulich ende van Gelre ende greue van Zutphen, doen cont, dat wij ons sementlich verbonden heb-

ben op die stede van Vtrecht ende van Amersfoert ende op die hoeren, gelijch die brieuen dairaff gemaeckt, dat wytwijsent, so belouen wij beide heeren, tot welken tijt wij hertoge van Gulich ende van Gelre, mit onsen ridderen knechten ende steden onss lands van Gelre, geslicht sijn van alsulker twyst, dair wij nu mit malchanderen ynne staen, van onss sijne vier hoefstede, mit namen, wij hertoge van Gulich ende van Gelre, van onsen lande van Gelre, alsoe goit hebben, dat sij dat selue verbont mede besegelen ende belieuen soelen, ende oich van beiden sijden onss ridderschap eendeel, die wij daertoe ordinyeren ende gekrigen konnen, alle sonder argelist. Orconde onss segele hiraen gehangen inden jaere onss Heren m.cccc. ende negenthien opden Heyligen Pinxster auont.

Hertog Jan van Beijeren belooft aan Jacob van Gaasbeek schadeloosstelling in geval hij hem zijnen bijstand tegen die van Utrecht verleent. 1419, (9 Febr.) [1]).

(*Het afschrift is zeer beschadigd, zoodat slechts het leesbare hierna volgt*).

So ist (dat wij geloeft hebben en gelouen) mit desen brieue vuer alsulken (last ende scade, als hij) ende sijn eruen dair off hebben ende crijgen zullen moegen, alsulke punten, als hier nae bescreuen staen. Inden yersten zo hebben wij Jacop onsen neve ende sinen eruen, of hij binnen der veden storue, geloift ende gelouen voir ons ende vuer onsen eruen, wairt dat hem Apcoude, Wiick off Duersteden of gewonnen worden, zoe en zullen wij zuenen noch vreden, noch oirlogens ophouden, wij en hebben Jacop onsen neve voirs. off zinen eruen op ende in sinen of gewonnen sloeten gebracht ende gesett, also weldich ende also werich als hij dair vuer ynne was, eer sij hem vander stat van Vtrecht vanden gesticht van Vtrecht, of van horen hulperen in deser veden aff gewonnen waren. Voirt so hebben wij Jacop onsen neve of sinen eruen geloift ende gelouen, wairt dat hem Apcoude, Wiick off Duersteden

1) Zie van Mieris *Charterboek*, IV, bl. 539.

om geworpen werden binnen desen seluer veeden, dat wij des geliix niet zoenen noch vreden noch oirlogens ophouden en sullen, wij en hebben hem die weder op doen tymmeren ende doen maken, also goet alsse vûer waren, ende hebben hem dair weder op ende ynne geholpen, alsoe weldich ende also werich als hii dair voer yn (was, eer sij nedergeworpen waren) .....

.....

Voirt so hebben wij geloift ende gelouen Jacop onsen neve voirscr. ende sinen eruen, off hij binnen der veeden storue, weder te doen hebben sinen verbant brieff, die hii den biascop van Vtrecht geuen most, eer hii wt sinen sloten rumen woude, dair hii ynne gelouen in quam, dair Jacop onsen neve voirs. hem ynne verbonden heeft op allen sinen goeden, die hij in den gesticht liggende heeft, dat hii ziin sloete tot gestichts behoeff houden soude, ende hem die ouerleueren als sijse te doen hadden, omme hem dair mede te behelpen etc., ende Jacop onse neve vors. ende siin eruen en hebben weder die tyenden, die hii in pacht plach te hebben vanden heren van Sinte Marien tUtrecht, die hem die stat van Vtrecht althans ontweldicht heeft, in alsulken pacht alse die stat van Vtrecht althant heeft, also dat hiise hebben ende rustelic gebruken mach ende doen gebruken, alsoe die heer van Apcoude ende Jacop onse neve voirs. na te gebruken plagen. Voirt so hebben wij geloift ende gelouen Jacop onsen neve voirs. ende sinen eruen, off hii enige hulperen orege (die goede in den sticht van Vtrecht liggende hadden) .....

.....

In den seluen gestichte van Vtrecht geseten, Jacop onsen neve voirscr. off zinen erven oueruielen off ouervallen wouden, buten sculden ende rechts ende besceyts, aen onss hertoge Jan voirs. niet bliuen en wouden, ende hem hynder, crot off schade an sinen sloten, steden, heerlicheiden, eruen ofte goeden tot enigen tiiden deden, dat wij dat Jacop onsen neve voirs. ende sinen eruen zullen helpen weder staen mit all onser macht op onsen cost, ende dair aff niet aff laten en zullen, wij en heb-

ben Jacop onsen neve voirscr. ende sinen erven dien crott, schade ende hinder weder aff gedaen ende doen richten ende betalen, ten wair dattet siin moerdelijc of steelgewijse, mit brande, mit mit roue off mit vangenisse scade gesciede. Voirt waert sake dat wij hertoge Jan voirs. tot eniger tijt tot ongunsten ofter veden quamen mitten bisscop van Vtrecht, die nv is off namaels wesen sall, mitter stat van Vtrecht off mitten gesticht, so sall Jacop onse neve voirscr. onse hulper werden binnen eenre maent nae dat hiis (van ons vermaent wert) .....

.....

op den bisscop van Vtrecht, op die stat van Vtrecht ende op die gestichte van Vtrecht, ende voirt op allen den genen, die hem der veeden sullen onderwinden, dair wiis op begerende werden. Ende hii en sall dair mede zoenen, noch vreden, noch geenrehande bestande maken, ten zii bij onsen wille ende consent. Voirt ziint voirwairden, so wat Jacop onse neve voirs. mit sinen hoep ende mit sinen vrenden alleen bewerft aen goede, aen gevangen ende aen allen anderen saken, dair en sullen wij niet aff hebben, vuytgesceiden landen, steden ende sloeten, mer hij salse mogen schumen off hij wil. Mer alse onse vrunde inden velde ziin, dair Jacop onse neve voirs. ende ziin vriende oick mede inden velde ziin, zo zall Jacop onse neve voirs. mede deylen van onsen deel nae mantale van allen gewynne, dat dair gewonnen wort. Voirt ziint vorwarden, wairt dat wij hertoge Jan van Beyeren voirs. yemant geleyde gauen of veyligen deden, of dat wij vrede off bestant (maeckten)

.....

ende doen te betalen voer sinen renten ende vuer sinen cost, also lange als dese veede dueren sal, twaleff dusent Vrancr. cronen, off die weerde dair voer in anderen payment, ende dair off zal hii hebben tot elken vierdeel jairs een vierendeel ende also vast voirt van vierendeel jairs tot vierendeel jairs, aengaende op huden datum des brieffs ende duerende den tiit voirs. Ende alle die pvnten voirs. hebben wij hertoge Jan van Beyeren voirs. geloift ende gelouen mit desen brieue vuer ons ende vuer

onsen eruen bij onser voirsteliicker eeren, tronwen ende sekerheiden, Jacop heer van Gaesbeeck onsen neve voirs. ende sinen eruen wail ende wettelic te houden ende te voldoen, in alre manieren geliick voirs. is, ende hebben des torconden deseu brieue doen besegelen mit onsen zegell vythangende. Gegeuen opten ix^ten^ dach in Februario int jair ons Heren dusent vierhondert ende negenthien naden lope van onsen houe.

Gelijktijdig afschrift.

Jan, hertog van Beyeren, beleent Johanna, vrouwe van Bergen-op-Zoom, met de heerlijkheid Eoere. 1420, (9 Junij).

Jan, bider gracien Goids hertoge van Lother., van Brabant ende van Lymborgh ende maregreue des Heylichs Rijcs, greue van Henegouwe, van Zelant ende heer van Vrieslant, allen den ghenen, die dese jegenwoirdige letteren sullen sien ende hoeren lesen, saluyt. Wij doen te weten, dat opten dach van huden voer ons ende voer onsen mannen van lene hier na genoemt, te weten, heren Janne van Grymbergen, here van Assche, heren Reynart van Berghe, here van Gheule ende van Merchenhouen, Henric van Amersoyen, ende Danele, geheten Mesken, comen ende verschenen is in propren persone onse getruwe man van lene Jan van Woude, ende begheerde hem tonteruen ende te ontgueden vanden dorpe, gueden ende heerlicheyt van Eueren mit allen toebehoirten ende aenhanghingen, gelije ende in alle der manieren dat hij die van ons te lene hielt ende een wilen tijds gehouden hadde, ende daer in te eruen ende te gueden joffrouwe Johannen, vrouwe van Berghen opten Zome, van Grymbergen ende van Melyn, ende Janne van Glymez, hoeren wettigen man ende momber, ons daer om biddende ende versueckende, dat wij wouden doen manen enen van onsen voirg. mannen van leene, hoe ende in wat vueghen dat soude moigen toecomen ende geschien, na recht ende costumen onss hoefs van Brabant; also dat wij ter beden ende ten versueke des voers. Jans van Woude daer op manen deden enen van onsen mannen van lene voerg., die aldus van ons

gemaent ende wael konden wijsde voer een recht ende voer een vonnis mit vollen geuolghe onser andere mannen van lene, sijnre medegesellen ende huysgenoten voerg., dat de voers. Jan van Woude dit voerg. dorp, heerlicheyt ende goede van Eueren mit allen hoeren toebehoirten ende aenhanghingen, gelijc sij voers. staen, ons in onsen handen opdraghen soude in orber joffrouwe Johannen ende Jans van Glimez hoers mans ende mombers voerg., en soude daerop werpen ende vertyen, bekennende hem seluen daer in niet meer rechts, noch gedeelts te hebben noch te behouden; dwelc de voerg. Jan van Woude volcomelic dede, gelijc ende in alle der manieren dat tvonnis onser mannen voerg. gewijst ende vurgedraghen hadde. Ende wij gauen voirt ouer ende beleenden den voerg. joffrouwe Jehannen ende hoeren momber de voers. dorp, goede ende heerlicheyt van Euere mit hoeren toebehoirten ende aenhanghingen alle gemeynlic, gelijc dat sij ons tot hoeren behoef opgedraghen waren, te houden, te hebben ende te besitten bij hem ende hoeren nacomelingen van ons ende onsen hoeren erfgenamen erffelic ende ewelic in enen rechten Brabantschen lene, ende wi ontfingense daer af in onser hulden, ende Jan van Glimez voerg. dede ons dair af, als hoer wittige man ende momber, manschap, hulde ende eet van getruwicheyden ende al dat een getruwe beset man van lene sculdich was ende is te doen sinen gerechten heren, behoudelick altoes ons, onser heerlicheyt ende onsen leenrechte ende elken anderen sinen rechte. Ende hier toe geschieden alle punten ende artikelen van rechte, die daer toe behoirden ende sculdich waren te geschien, na onss hoefs recht ende costume, engheen punt van rechte daer in versuymt noch achtergelaten. In welker dinghen orconde ende ewiger vesticheyt hebben wi onsen segel aen desen tegenwordigen letteren doen hanghen, ende hebben voirt ernstelic versocht ende beuolen onsen getruwen mannen van lene boueng., dat sij hoer seghelen hier aenhanghen mitten onsen, ende wij Jan van Grymbergen, heer van Assche, Reynart van Berghe, heer van Gheule ende van Merchenhouen, Henric van Amer-

soyen ende Daniel Mesken, om dat wi daer bij, ouer ende aen geweest hebben als mannen van lene onss genedichs heren voers., daer alle dese voers. dinghen toequamen ende gescieden in alle der voeghen, manieren ende formen als dat sij voers. staen, soe hebben wi ten versueke ende beuele desselfs onss genedichs heren onse propre seghelen mit ende bij den sinen aan desen openen letteren gehanghen. Gegeuen in onser stad van Bruessel, opten neghensten dach der maent van Junio int jaer ons Heren dusent vierhondert ende twintich.

Bij mijnen here den hertoghe,
R. de Tefelen.

De zegels zijn allen verdwenen.

Reinald, hertog van Gelder, begiftigt Gijsbert Pick met eenig land en tienden in het kerspel van Beest en 2 deelen in den smallen tiend van Renooi, alsmede met de gruit en biersijs te Beest, ten regten manleen. 1420, (29 Sept.) [1]).

Wij Reynalt, vander genaden Gods hertoghe van Gulich ende van Gelre ende greue van Zutphen ons, onse eruen ende nakomelingen, doen kont mit desen openen brieue ende bekennen, dat wij omme trouwen diensten wille, den ... Ghijsbert Pyeck, onse rait, dicke ende menichwerff (gedaen) heeft ende noch bet doin sall ende mach ende oich omme (andere) redeliker saken wille, ons dair toe bewegende, den seluen Ghijsbert voir hem (ende sijns) lijfs eruen ende, als die en weren, voir sine neeste eruen vander manscheboirt tot enen rechten manleen gegenen hebben ende geuen alsulke erue ende tiende, als wij inden kerspel van Beesde liggende hebben ende als hier na genoempt ende gepailt stain, dats te weten: Inden yersten een stukke lands, geheiten die Scapellacker, also als dat inden kerspell van Beesde vuers. gelegen ende ons toebehoerende is, dare Groten Ghijsberts. lant aen die ouerste sijde neest gelegen is mit enen kamp, geheiten die Goltput, ende aen die nederste sijde Willem Pyecks lant ende Jans lant van Vucht mit sijnen stiff kynderen ende erf-

1) Verg. *Gedenkw. uit de Gesch. van Gelderland*, III, bl. 377.

genamen Huberts Geritsz. ende Gerit Janss. ende Dirchs die Grote, ende mitten ouersten eynde streckende aen die gemeyn stege, geheiten die Ondasche (Oudasche) stege, ende mitten nederste eynde aen die Koerengraue, of wie dair neest mit rechte gelant is, dat tsamen helt driendedertich mergen, twe hont, myn tien roeden. Item die tiende van enen stuck lands, geheyten dat Grote Freute, dair aen die ouerste sijde neest gelegen is een stege, geheiten Sente Peters Wall, ende aen die nederste sijde een stege, geheiten die Voerbroecksche stege, ende streckende noch mit eenre sijde aen des abdss tiende, die geheiten is die Scapellacken. Item die tiende van enen stuck lands, geheiten dat Cleyn Freute, dair aen die ouerste sijde neest gelegen is een gemein stege, geheiten der Meintestege, ende aen der nederste sijde oyck een gemeyn stege, geheiten die Ridderslachs stege, streckende aen Peter Dirchss. kamp. Item die tiende van tween stucken lands, geheiten dat Vorstebroeck, bouen ende beneden die stege, streckende mitten ouersten eynde aen een gemeyn stege geheiten, Sente Peters Wall, ende mitten anderen einde aen den gemeynen waterganc des dorps van Beesde, ende mitten ouerste sijde aen een gemeyn stege, geheiten die Vorste Broecksche stege, ende mitter nederster sijde aen aen een gemyen stege, geheiten die Biscops Graefsche stege. Item die tiende van tween stucken lands, geheyten dat Block ouer den graue, boûen ende beneden die stege, streckende mitten ouersten eynde aen een stege, geheiten Boelkens graue, ende mitten nedersten eynde aen den gemeynen waterganck des dorps van Beesde mitter ouerster sijde aen een stege, geheyten die Bischops Graefsche stege, ende mitter nederster sijde aen een stege, geheyten die Elffster stege. Item die (tween) deel der smaelre tiende tot Reynoy, soe als wij dairtoe gerechticht sijn. Item onse grûyte ende byersijse tot Beesde mit allen hueren toebehoeren ende gewoenten, also als ons die toebehoeren, welke erue, tienden, gruyte ende biersijse mit allen hueren toebehoeren wi die voerg. ende bepaelt staen, Ghijsbert Pyeck onse rayt voers. ende sijne lijffs eruen van sijne lijue geschapen, als die enweren sijne

neeste eruen vander mansche buert, van ons, onsen eruen ende nakomelingen hebben, holden, besitten, tot hueren meesten nût ende orber gebruycken ende (doen gebruycken allen) tot Zutphenschen leens recht, mit enen pont goets gelts te verhergeweden, also ducke ende menichwerff als sus dat gebueren sall, ende die Gijsbert vuers. ..... Zutphenschen leens recht. In oerkonde onser mannen van leen, mit namen heren Johan Schelart van Obbendorp, ridder, Willems, heren van Wachtendonk ende tot Anholt ... dessgelix sijnen lijffs eruen van sijnen lijne geschapen oick doen soelen tallen tijden, als sich dat gebueren sall; doch ist sonderlingen gevorwert, wannere dess ..... sijnen lijffs eruen niet en weren, dat dan dese vuers. gueden inder maten vuers. ende mit sulken leenrechten als vuers. steet, weder comen sullen aen Ghijsberts neeste eruen (vander mansche buert). Voert soe sal ende mach Ghijsbert vuers. off sijnen lijfs eruen, off als die en weren sijnen, neeste eruen vander mansche buerte sullen ende moegen die pachte vanden vuers. (erue, tiende,) gruyte ende byersijse, wie dat vuergecleert steet, tallen tijden als die verschenen sijn, vytpeynden, inwinnen ende inwerven tot sijnen off hueren meesten nut ende orber, gelijc als dat vuer te gheschien plach, eer die selue guede aen Ghijsbert voers. off sijnen eruen, wie dat vuers. steet, gecomen sijn. Ende hierop heeft ons Ghijsbert vuers. (huldinge) ende eede gedaen ons, onsen eruen ende nakomelingen dair van te dienen en te doen als een man van leen sijnen leen here sculdich is te doen, desgelijx sine lijfs eruen, ende als die enweren, sijne neesten eruen vander mansche buert, gelijck vuers. steet, ons, onsen eruen ende nakomelingen oyck doen sullen, also duck ende menichwerue, als sich dat gebueren sall, alle argelist in allen ende yeckleken punte dis briefs geentzliken vytghescheyden, des wij te oerkonden onssen zegel voer ons, onsse eruen ende nakomelingen aen desen brief hebben doen hangen, ende tot meerer konden, soe hebben wij gebeden ende bidden onse man van leen vuers., want die hier ouer ende aen geweest sijn, dair wij Ghijsbert onsen rait vuers. mitten eruen,

tienden ende gueden vuers. beleent hebben, dat sij des tot meere konden ende enen getuge huere zegelen aan desen brieff willen hangen, dat wij Johan Schelert van Obbendorp, ridder, Willem, heer van Wachtendonck etc. ende Volpart Schade, als manne van leen, ons lieuen genedigen heren vuers. kennen tot sijnre genaden begherten ende gesinnen ende omme dat wij hier ouer ende aen als manne (van leen) geweest sijn, gerne gedaen hebben, oerkonde onser zegele beneden aen desen brieff bij segel ons alregenedisten liefsten heren vuers. gehangen. Ghegeuen inden jaeren ons Heren dusent vierhondert ende twetich op Sente Michiels dach archangeli [1]).

Gelijktijdig afschrift.

Philips van Bourgondië, graaf van Holland, beveelt de vredemakers van Middel IJ en den Koedijk, dat zij zich houden aan den dijkbrief en zich behoorlijk over hun pligtverzuim voor zijnen raad te 's Hage komen verantwoorden. 1422, (21 April).

Phillips, bijder gracien Goids hertogen van Bourgon, van Lotharingen, van Brabant ende van Lymborch, graue van Vlaendren, van Arthois, van Bourgon., palatijn van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant ende van Namen, marcgraue des Heyligen Rijcx, heer van Vrieslant, van Saliins ende van Mechelen, laten v weten den vredemakers van Middel Ye ende van Koedijck, hoe ter kennissen van onsen getruwen rade, gestelt ten zaken onser lande, gecomen is, dat die Coekendijck al thant in grooter vrezen staet ende zeer vergleden ende mitten water verscoten soude wezen, dat bij toedoen van v geschien soude, mits dat ghij die voers. dijck niet en scoelt ende kuert so dat behoirt, mer tot wat tijde dat ons vpten seluen dijke onze boeten verschinen, coemt ghij ende verschijnt v aldair ende trecket roekeloes wederomme, sonder vorder of meer dair toe te doen, dat ons zeer vervreempt ende in gheenre wijs van v te gehengen en staet, gemerct dat onze bailiu also

1) Zie Nijhoff's *Gedenkw. van Gelderland*, III, bl. 377.

nyemant geweten noch beuinden en can, onze boeten an te verhalen. Ontbieden v hier om ende beuelen mit sonderlingen ernste, dat ghij tot alre tijt als des van noode sal wezen, coemcket vpten voirs. Coekendijck (ende denseluen) dijck kueret..... nae wtwijsinge der hantuesten ende gelijc dat na den dijcrechte behoirt, so dat onse bailliu van Amsterlant als dijcgraue of sijn stedehouder aldair weten moegen aen wie hij onse boeten ende wtgeleyde gelt mitten dijcrechte verhalen sal. Dit en laet in gheenre (wijs gebreken). Ende wairt dat bij ennige versumnisse meer hier ynne geschien, dat wouden wij aen v houden .... als anden genen die ons van den onzen ontf..... woude; wairt oic dat ghij v vermeten woudt hier of contrarie te seggen. Wij beuelen v vorder, dat ghij coomt voir onzen getruwen heer van Santez ende anders den rade gestelt ten zaken onser lande van Hollant, also dat ghij bij hem sijt inden Hage bynnen den eersten achte dagen der maent van Meye naestcomende, om v voir den seluen onsen rade hier vp te verantwoirden ende hem uwer meyningen wel ende clairlic te onderwijsen, want ons dat also genoecht. In oirconde desen brieue ende onse signet hier vp gedruct. Gegeuen vpten eenendetwintichsten dach in Aprille int jair ons Heren m.cccc. eenendetwintich.

Bij mijnen heer den hertoge graue van Hoelant etc.

(*get.*) .....

Het op papier gedrukt zegel verloren.

Willem Bueschart van Vlodorp en Johan Meynart vermanen Willem van Montfoort om zich terstond, volgens zijne belofte, als hun gevangen naar het slot Rozendaal te begeven. 1421, (30 April).

Weet, heer Willem van Montforde, ridder, also ich Willem Bueschart van Vlodorp ende Johan Meynart v des donredages nae den sonnendages Misericordia Domini leste gheleden, sameliken in onsen brieuen v gesant schreuen ende maenden, dat ghij terstont na aensien des brieffs doe jnqueemt tot then Rosendaill ende nyt van dair en scheyden, then weer bij wille

des hogeboren vorsten ons lieuen gnedighen heren des hertoghen van Ghelre ende van Gulich, omme dat wij v gevanghen hebben bij alsulken lickteykenen, ende also als onse yrste brieff v dair van gesant onder anderen woerden jn helt, dair op ghij ons mit scrijft niet geantwort en hebt, mer wij hebben verstaen vanden bade, brengher onss brieffs, dat hoen van uwer wegen gesacht ende beuolen solde wesen ons te seggen, dat gij ons op onsen brieue voirg. uwe antwort mit uwes selffs bade wolt laten weten, des gij noch nyet gedaen en hebt, dat mij Willem voirs. genoech van v verwondert ende seer vreemde hefft, dat gij alduslike saken, die uwer eren alsoe hoge aentreffen als dese doen, nyet meer geacht en hebt, die then mynsten doch te verantworden, want die wech doch also verre nyet en is, weerdy guetwillich geweest, als ghij mogheliken ende wildy uwer eren volghen, als gij bilker deedt, ghij en hedt waell vierwerff synt off meer geantwort, doch et hebben v licht stucken benoemen, dair ich teser tijt niet aff en scriue; oick soe hebbe ich verstaen van Reynalt van Zeller ende Otten van Schoenoûwen, dat gij ym gebeden hebt, Johan Meynart ende mij te seggen, dat wij onse vûell ende die schande, die wij des dages kreghen, nyet myt v wt en droghen, welke woirde ich van Willem vanden seluen ontfangen hebben, dair ich v op laet weten, dat ich des dages v joncker inden velde was, want ich uwe zweert van v hebbe, dat gij mij moetwillens gegheuen hebt tot enen lickteyken ende kennisse, dat gij v mijn gevangen gaefft. Ende mane v dair omme noch anderwerff myt desen brieue, dat gij birffliken doet, als v ommer toe behoert, ende jncoemt, terstont na aensyen des brieffs, then Rosendaell op dat slot ende nyet van daer en scheyt, then sij bij wille des hogeboren vorsten mijns lieuen genedighen heren des hertogen van Gelre voirs., op dat mij gheen noet en sij te kundigen allen heren, voirsten, ridderen, knechten ende allen gueden wijuen, wat manss ghi sijt. Ende ghij van aller desen voirscr. pûnten nyet hûeren ende v nyet schamen en wolt, soe will ich v, mitter Goeds hulpe, myt mijnen lijue teghen, dat v also

onderwijsen op gheleghener steden, dair ich ende mijnen vryende gij ende v vrij ende veylich comen moeghen, wtghescheiden v lijff teghen dat mijn, dat gij mij nyet en holt, so ich v gevanghen hebbe, ende hyr van scrijfft mij uwe bescreuen antwoirdt myt brengher des brieffs sonder vertoch, op dat ich mij weten mach dair na the richten. Gescreuen onder mijnen segell hyr op gedruckt jnt jair ons Heren dusent vierhondert eenen ende twintich vp onss Heren Hemeluartz auond.

Het op papier gedrukt zegel in bruin was, onkenbaar.

Reinald, hertog van Gelder, verzoekt aan de stad Utrecht aan handen van Geerlach van Afferden 1137 *Fr. kronen, van de hem, hertog, verschuldigde termijn van St. Maarten te betalen.* 1422, (18 Jan.).

Wij Rijnalt etc. begeren mit desen apenen brieue, vanden burgermeisteren, scepenen ende raiden der stadt van Vtricht, onsen lieuen vrienden, dat gi Geerloch van Afferden onsen ... . of brenger des briefs in sijn behoeff van onser wegen ende van ....., als ghi ons nu up den termijn van Sent Martijn in den wynter neestkomende ..... schuldich suldt warden, te gheuen, geeft ende betailt xj^{c} ende xxxvij guede Franckrijcxsche schilde, off die weerde dair voir aen anderen gaue gulden payment, ende als ghi dat gedaen hebt, so scheldeu wij v ende uwe stat ende alle die ghene, die des quytscheldens behoeuens, vanden voirs. xj^{c} ende xxxij schilde loss, ledich ende quyt mit desen brieue, sonder argelist. Orconde onss segels hir aen gehangen. Gegeuen anno Domini m.cccc.xxij des sonnendaghes nae Sunt Remigii dach. *Gelijktijdig afschrift.*

Vrijgeleide door die van Utrecht verleend aan de raden van den hertog van Gelder. 1422, (12 Maart).

Wij Frederic, bij Goitz genaiden bisschop to Vtrecht ende wij stat van Vtrecht, doin kont allen luden ende bekennen mit desen open brieue, dat wij voir ons allen, onsen landen, onsen borgeren, ondersaiten, hulperen ende hulpere hulperen gegeuen hebben ende gheuen mit desen seluen brieue, raiden ende vrien-

den des hertogen van Gulich ende van Gelre, alse mit namen Gysebrecht van Mekeren, rentmeister slands van Gelre, Gysebrecht Pyeck ende heren Sweder van Boicholt, proefst tElst, ende Ott Haeken mit tween dertich personen off dair onder, die sij mit hem brengen soelen, te peerde off anders saementliken ende elken besonder een goit, vry, vaste ende seker geleyde veylich te komen oeuer all inden lande van Vtrecht ende sonderlinge in Sente Laurens cloester tot Oesbroick, dair te wesen ende ongelet ende ongehyndert van dair te vaeren, te keren ende te scheyden, jngaende des woensdaiges nae Sant Geertruyden daige neest komende, durende vyertiendaige lanck dair nae neest volgende, sonder argelist. Gebieden ende ontbieden hieromme allen onsen amptluden, dienren, vrienden, ondersaiten ende hulperen vurs., dat sij ende elx van hem onse voirs. geleyde vaste, stede ende onuerbrekeliken houden ende dair nyet tegens en doin noch geschien en laiten iu enigerwijs. In orkonde des hebben wij onse segelen an desen brieff wt doin hangen. Gegeuen jnt jair onss Heren dusent vyerhondert ende tweendetwintich op Sant Gregorius dage.

Gelijktijdig afschrift.

Brief van Reinald, hertog van Gelder, aan den tollenaar van Middeler ter zake van aangehoudene wijnen van Lambert Mercator. **1422, (11 Junij).**

Hertoge van Gulich ende van Gelre cnde greue van Zutphen. Also als gi eyn deell wijnen, toebehoerende Lambert Mercator onsen ondersate van Venloe, van onser wegen opgehalden hebt, so beuelen wij v dat gi gude wissheit van Lambert voirs. dair voir neempt, also dat hi tot onser off uwer manyngen tot onser behoiff dair voir inkomen ende behacht sijn sall omme ons richtinge off genuechde dair voir te doen. Ende dat gedaen so lait hem die wijnen volgen, want dat onse wille is. Gegeuen tot Hamborch op onss Heren lychaems dach anno xxij.

Opschrift. An Johan Puls, onsen borchsete ende Peter van Boichoult, onsen tolner tot Middeler, sementlich ende besonder.

Bisschop Frederik van Blankenheim, de steden Utrecht en Amersfoort verklaren met den hertog van Gelder overeengekomen te zijn in het uitstel der overlevering der behoorlijk bezegelde zoenbrieven op de dagvaart te Kuilenburg tot op maandag na St. Jacob. 1422, (30 Junij).

Wij Frederick van Blanckenheim, bi der genaiden Goids bisschop to Vtrecht ende wij stat van Vtrecht ende van Amersfoirt, doen cont allen luden, also wi mitten hogeborne furste onsen lieuen neue ende heer hertoge Reynalt van Gulich ende van Gelre, sijnen steden, landen ende luden te zuenen gekomen sijn, van sulker veden, als hie ende wij ynne waeren nae ynnehalt onser brieuen ende besegelden notulen laitsten nv des woensdages nae Pinxteren tot Yngen, dair van gegeuen, (welke besegelde) notulen wij geloift hebben nu Sente Peters en Pauwels daege lestleden onse vriende volmachticht (tot Culenborch sellen) hebben om alle saicken te volvueren nae inhalt der voirs. besegelden notulen hirvan gemaickt, sonder argelist, ende die principaile zuenbrieff ende alle andere brieue, die dair van rueren, volsegelt ende mede vanden gelde dat wij onsen neuen ende heer van Gulich ende van Gelre gheuen sullen tusschen den voirs. Sente Peters ende Pauwels dach (ende Sente) Margareten daige neest komende, als dat verkalt is; so hebben wij bi wille ende consente onss neuen ende heer van Gulich ende Gelre voirs., voir onser beider nûtschap, die wij dairynne bekennen, die selue tijt die volsegelde brieue oeuer te leueren samelic te valuueren als voirs. is, vytgesett ende verlengt, vytsetten ende verlengen tot opten neesten manendach na Sente Jacobs daige apostels naest komende, dat is te weten, dat wij op den seluen manendach onse vrienden volmachticht tot Culenborch hebben sellen, ende alsdan dair oeuer doen leueren onsen neue ende heer van Gulich ende van Gelre voirs., die principale zûenbrief ende alle andere brieue volsegelt ende volmaickt vanden gelde ende anders (gelijc dat verkalt) is, sonder alle argelist. Ende dit hebben wij Frederick, bisscop to Vtrecht, ende wij stat

van Vtrecht ende van Amersfoert, onsen lieuen neuen ende heer van Gulich ende van Gelre voirs., als wij Frederic, bisscop, bi onss fursteliken truwen ende eren, ende stat van Vtrecht ende van Amersfoirt, bij onser truwen ende eren volcomelic te doen geliken wij veruorwairt hebben. In kennisse hier off hebben wij Frederick, bisschop, onse ende wij stat van Utrecht ende van Amersfoirt, onser steden segelen aen desen brieff doen hangen. Gegeuen int jair onss Heren m.cccc. ende xxij des dinxdaiges nae Sente Peters ende Pauwels dach den lesten daige in Junio.

Gelijktijdig afschrift.

Raden van den hertog van Gelder verbinden zich om ter zelfder tijd en plaatse in handen van die van Utrecht over te leveren den brief, waarbij men zich wederzijds heeft verbonden dat de riglinge, ingevolge den zoenbrief, niet langer zal duren dan twee jaren. 1422, (4 Julij).

Wij Johan Schelart van Obbendorp, ritter, hoefmeister mijns genedichs heren van Gulich ende van Gelre, Gijsbert van Mekeren, ouerste rentemeister der lande van Gelre, Gijsbrecht Pieck, ende Sweder, proest tot Elst, doen kont allen luden, bekennende mit desen brieue, dat die brief, die ons onse gened. heer van Vtrecht, die stat van Vtrecht ende van Amersfoirt gegeuen hebben, daer ynne sij bekennen, dat die richtinge, die ouermits der zuenen, die onse heer voirs. ende onse heer van Vtrecht, die stat van Vtrecht ende van Amersfoirt malcanderen gegeuen hebben, mer twe jaer naestcomende dueren en soude, dat sij ons den brieff op gelouen om onser beden wil ende om onsen genedigen heer van Gelre mede te behelpen gegeuen hebben, om mede te comen anden segelen sijnre steden, anden soenbrieue dair op gemaect. Ende sellen dair om den voirs. brieff ons gegeuen weder bringen ende leueren tot Culenborch opter dachuaert alse des naesten manendages nae Sant Jacobs dach neest comende, in handen Geryts van Kyllensteyn ende Otte Hacken tot behoef ons heren van Vtrecht

ende der steden voirs. Ende men sal en gene copyen, vidimus, transumpte, of instrument ofte huechenisse maken of laten maken vten brieue voirs. dair men enige kond off bewijs dier brieue mede proeuen of bewijsen sel mogen in eniger wijs. Ende dit hebben wij ende elx van ons geloeft ende gelouen onsen heer van Vtrecht, der stat van Vtrecht ende van Amersfoirt bij onser truwen ende eren te halden, te voldoen ende te hueden, gelijc voirs. staet, sonder argelist. In kennisse hier off hebben wij onsen segelen aen desen brief gehanc, dair onder mede gevoirwairt is, wanneer wij den brief voer geruert weder ouergeuen, dat men ons dan terstont onss genedichs heren brief van Gelre hier van gegeuen ende desen onsen brieff oick weder geuen sal, sonder die wt laten te scriuen, gelijc voirs. steet. Gegeuen int jaer ons Heren dusent vierhondert twe ende twintich op Sant Martijns dage Translacio.

Gelijktijdig afschrift.

Raden van den hertog van Gelder verbinden zich de zoenbrieven behoorlijk bezegeld over te leveren in handen der schepenburgemeesteren van Utrecht, 14 *dagen na dagteekening van dezen brief.*

Wij Johan Schelairt van Obbendorp richter hauenmeister, Ghisebert van Mekeren, ouerste rentmeyster der lande van Gelre, Ghisebrecht Pieck ende Zweder, proefst tot Elst, doen cont allen luden, bekennende mit desen brieuen, dat die brieff, die onss onse gen. heer van Vtrecht, die eerber stat van Vtrecht ende van Amersfort *in gelouen om ons beden willen ende om onsen genedigen heer van Gelre mede te behelpen om te comen anden segelen siinre steden* [1]), gegeuen hebben, dair ynne sij bekennen, dat die richtinge die ouermits der zuenen die onse heer voirs. ende onse genedige heer van Vtrecht ende sij malcanderen gegeuen hebben, mer twe jaer naest comende dueren en soude, dat sij ons den brieff op gelouen om onser beden will ende om onsen genedigen heer van Gelre mede te behelpen, gegeuen

1) Onderhaald.

hebben om mede te comen anden segelen siinre steden anden zuenebrieuen dair op gemaect, ende sellen daer om dien voirs. brieff der stat van Vtrecht ende van Amersfort bynnen der stat van Vtrecht wedergeuen ende ouerleueren jn handen des scepenburgermeysteren van Vtrecht bynnen viertien dagen naest comende na datum des brieffs, ende men sel en gheen copien vidimus, transsumptum instrumentum of gehuechenisse maken noch laeten maken vten brieue voirs., daer men enige siende of bewijs diere brieue mede prueuen of bewisen sel mogen in eniger wijs; ende waert dat wij desen brief voirs. der stat voirs. niet weder en leuerden jn handen des burgermeisteren als voirs. is, so sellen wij alle sametlic ende elcs van ons mit volstaefde eede bynnen der stat van Vtrecht hier voer incomen jn der herbergen tot Cranenburch vpten xv dach nae datum des briefs ende dair niet wtscheiden eer wij den voirs. stat brief den burgermeister voirs. weder ouergeleuert sellen hebben als voirs. staet. Alle dese voirs. punten ende vurwerden elx bijsonder hebben wij ende elx van ons geloeft ende gelouen bij onser truwen ende eren ende hebben daer toe onse hande op desen brief geleecht ende liiflic ten heiligen te houden ende te houden ende te voldoen geliken voirs. staet, sonder alle argelist.

Op de keerzijde volgt:

Wij Reynalt etc., doen cont allen luden, dat die brief, die ons die eerwerdige onse lieue neue die bisscop van Vtrecht die stat van Vtrecht ende van Amersfort gegeuen hebben, dair ynne sij bekennen, dat die richtinge jnden zuenbrieuen bescreuen tusschen hem ende onss nyet langer dueren en sall dan twe jaer lang naest comende, dat die van geenre machten ofte van weerden en siin ende hem nyet hinderen en sullen, wij en sellen hem die richtinge doen nae inhalt der zuenbrieue, want sij ons den brief voirs. gegeuen hebben om onser beden wille, ende ons mede te behelpen om der segeling onser steden ander zuenen voirs.

Brief waarbij het bestand tusschen Utrecht en Gelderland verlengd wordt tot St. Maarten in den winter. 1422, (4 Julij).

Wij Frederick van Blanckenheim, bi der genaiden Gotz bisschop tot Vtrecht, ende wij stat van Vtrecht ende van Amersfoirt, doen cond allen luden, dat wij alsulken vrede, als nv tertijt steet ende bebriefft is tusschen den hogeboren onsen lieuen neue ende heer den hertoge van Gulich ende van Gelre ende greue van Zutphen ende sijnre steden, landen, luden, burgeren, ondersaiten, hulperen ende hulpere hulperen ende allen den genen die met hem of om sijnen wille off den sijnre wille in den veden gekomen sijn, ende ons allen onsen steden, landen, luden, ondersaiten, burgeren ende ingesetenen, hulperen ende hulpere hulperen ende allen den genen, die mit ons off om onsen wille inden veden gekomen sijn, ende vytgaen soud op Sant Margriten dach neest komende, vort vytgesett, vernuwet ende verlengt hebben, vytsetten, vernuwen ende verlengen mit desen brieue vort te duren, te weten, tot Sant Martyns dach in den wynter neest komende ende dien dach all in alle sulker manieren ende vurwarden, alse die brieue van desen tegenwoirdigen vrede dat clairlic wytwijsen ende begrepen, ende gevielt also, dat dese vrede voirs. oeuertast worde van yemant aenden steden Deuenter, Campen ende Zwolle, off hoeren burgeren off ynnegeseten off aenden sticht aen ghen sijde der Veluwen ende den IJsselen (dair van) sall onse neue ende heer die hertoge van Gulich ende van Gelre nyet vorder then richtinge staen, als in den besegelder notulen vanden zuenen ruerende beschreuen steet ende in den besegelden principaell zuenbrieff sall staen, alle argelist wtgescheiden. Ende des tot enen orkond so hebben wij Frederick, bisschop van Vtrecht ende Amersfoirt onse segelen aen desen brieff gehangen. Gegeuen tot Culenborch in den jaren ons Heren m.cccc. ende xxij op Sant Martyns dach in den zoemer Translationis.

Gelijktijdig afschrift. Volgt voorts de aanhef van een brief van den bisschop van Utrecht, de steden Utrecht en Amersfoort, waarvan het overige echter ontbreekt.

Verbond tusschen Reinald, hertog van Gelder, ter eene zijde, en den bisschop van Utrecht, de steden Utrecht en Amersfoort ter andere zijde. 1422, (27 Julij).

Wij Reinalt, vander genaiden Goids hertoge van Gulich ende van Gelre ende greue van Zutphen, doin kont allen luden mit desen apenen brieue ende bekennen, dat wij van allen twist, gebreke (ende) vede, die in den orloghe, dat geweest is tusschen den eirwirdigen vader in Goide, heren Frederich van Blanckenheim, bisschop tot Vtrecht, onsen lieuen neue, ende der stat van Vtrecht ende van Amersfort, ende voirt sijnen gemeynen stichte van Vtrecht, ende allen hoeren burgeren (onderseten, hulperen ende hulperen hulperen aen die ene sijde, ende ons, allen onsen steden, landen, luden, burgeren, onderseten, hulperen, hulpere hulperen ende allen den ghenen, die mit ons, ende omme onsen of hoeren wille inder veden gekomen sijn, up die andere sijde, geuallen ende geschiet zijn bynnen veden aen beiden sijden, ende dair toe vanden geschefte, dat tot Goerinchem geschach, eenre mynliker zoenen, vrientschap ende eendrechticheit bij wille ende consent onss lieuen brueders van Beyeren, ende (voirt bij raide) ende guitdoncken onser raide ende vriende, die van onser wegen dair bij geweest sijn, oeuerdragen, oeuerkomen ende eens geworden sijn, inder welker zoenen wij bezoent hebben onse lande, lude, stede ende onderseten, alle onse hulperen ende hulperen hulperen ende voirt alle anderen, die mit ons of omme onsen wille in desen veden of orloge gekomen sijn. Desgelijchs hebben onse neue van Vtricht, die stat van Vtricht ende die van Amersfort voirs., bezoent up hoirre sijden alle des (gestichts, stede), lande, lude ende onderseten ende die mit hem of omme hoeren wille inden orloge ende veden voirs. gekomen sijn, in allen formen, manieren ende vorwairden als hir nae beschreuen staen. Inden yrsten so hebben wij die stat van Vtricht (ende van) Amersfort quyt gescholden van alsulken aenspraken, als wij tot hem hadden vanden geschefte, dat tot Goerinchem geschach, ende sijn dairaf

ende van allen anderen saicken der stat van Vtricht ende van Amersfort aendragende, tot desen dage toe (oeuerdragen) mit ons mit deser zoenen. Vort sall een ygelich van onss neuen onderseten ende den burgeren van Vtricht ende van Amersfort up sijnenge gewoenliken tolle veylich varen doir onsen landen, steden ende stroemen ende dair in veylich (blijuen) ende verkeren, sunder argelist. Vort want Jacop van Lochorst ende Johan vanden Spiegell ende alle die ballinge, die mit hem ende omme hoeren wille vyt der stat van Vtricht gesett sijn, niet oeuergheuen en willen alsulcke achtbrieue, als sij up die stat van Vtricht geworuen hebben, so en soelen sij in deser zoenen niet wesen, ende gelijckewail en soelen wij oich niet gehengen, dat onsen neue den bisschop of der stat van Vtricht of hoeren burgeren of onderseten of die gemeyntschap mit (hoir) gehadt hebben, ennigen last, gebreke of hynder inden onsen van yemande vanden achten voirs. geschien sall. Item sullen alle anderen, sij sijn burgeren of engheen, die inder heren dienst geweest sijn, weder ynkomen ende up alle hoer guede (burgerscap ende) rechten vrij bezoent sijn ende inden steden ende landen, dair sij te voeren waeren, veylich mogen komen wonen ende wesen, ende hoere goede, burgerschap, rechten ende koeren (rustlich) gebruicken, als sij voir der veden deden, gesundert dat (die ballinge) van Amersfort niet weder bynnen der stat van Amersfort komen en soelen. Item soelen onse neue ende die ecclesy van Vtricht hoeren pacht in onsen landen rustlich ende (vredelich) gebruicken als voir der veden gewoenlich was, vytge(nomen) dat bynnen veden geboirt is, dat sall geboirt blijuen ende nyet weder vyt te reycken. Item sall dat heymelike gericht clair afwesen ende enen ygeliken salmen veyligen die (des begert) hem te vryen. Item sullen alle brieue van vrient(schap ende) dedinge tusschen ons, der stat van Vtricht ende van Amersfort in hoirre machten blijuen ende wesen. Item sullen alle onderseten, hulperen, hulpere hulperen van allen sijden vrij bezoent sijn, ellich upten sijnen, het sij leen of eyghen, (als) hoere brieue, die sij dair af hebben, gelijch mallich voir der veden was ende eer

yemant sijn leen upgeseget hadde, dat van deser veden ruert, roeff tegen roeff, brant tegen brant, doden tegen doden, quetsinge tegen quetsinge, nemynge tegen nemynge, hoe, waer, of wyen die geschiet sijn, geestlich of weerlich, van aenganck deser veden, die geuangenen quyt ende oich alle onbetailt gelt vanden geuangenen quyt, all weert oich verwist te betalen of verwijst. Item sullen alle rechtuorderinge, die bynnen deser veden geschiet sijn, hoe, wair, of in wat schijn die geschiet sijn, clairliken doit, af ende quyt sijn. Voirt weert saicke, dat onsen neue van Vtricht, der stat van Vtricht of den van Amersfort, of anders ennige sijnre steden of onderseten ennige gebreke kregen of yemant vanden hoeren tot enniger tijt dat sijn genomen wurde, of schade geschieden bouen desen zoenen voirs., so sall onse neue of sijne stat of steden voirs, den die schade geschiet wair, ons dairomme schrijuen, ende hoire gebreke of schade apenen ende groeten ende ons dair af te dage eysschen bynnen eenre maent dair neest volgende, bynnen der stat van Ryenen, ende so sall die ghene, die dat gebreck of schade geleden hadde, upten dach ende stat voirs. komen ende dair sijn gehalt doin ende sijnen schade ende gebreck groeten, mit sijnen ede ende mit vyer goeder waraftiger manneo, die dair aen noch wynnen noch verlyesen en sullen, sunder argelist, ende dese ede sullen ende mogen sij doin voir den raiden, die dair upten dagen ende stat voirs. komen sullen ende des gehalts ende groetinge vanden gebreke of schaden voirs. ende oich vanden konde der gheenre, die dat gehalt mede doin sullen, als dat sij goede waraftige mannen sijn, soelen die raide voirs. als raide hoire besegelde brieue gheuen den ghenen, die in gebreke of geschedicht is, tot enen bewijss sijns gebreecks of schaden ende des gehalts dairup gedaen, als voirs. is. Ende so wanneer die ghene, die gebreke hedde of geschedicht weer, sijn gehalt mit hem vyerden dairup gedaen heeft, als vurs. is, so soelen wij die gebreke ende schade gelden ende betalen of doin gelden ende betalen, nae ynnehalt sijns bewijss ende groetinge sijnre schade ende gebreke voirs. bynnen eenre maent dan dair naest volgende den ghenen, die

die gebreke ende schade geleden hedde ende gehalden, als voirs. is, sunder meer vertrecks of veruolchs dair ynne te laten geschien. Ende des en sullen wi noch nyemant anders ons of hem onderwynden, die betalinge ende richtinge en sall geschien inder manieren voirs.; mer es te weten, dat dese richtinge voirs. alleen geschien sall der stat van Vtricht, den (steden) ende luden aen dese sijde der Veluwen inden lande van Vtricht, dair Vtricht ende Amersfort ynne staen, ende nyet vorder. Ende alle die ghene, die then seluen dage ende stat komen sullen omme der gebreke ende schade wille, sij sijn raide (cleger of getuge) van allen sijden, die sullen eyne vrye geleyde ende gantze veylicheit hebben aen ende af te komen, sunder argelist, vitgenomen die vyande, ballinge of vredeloys der lande of der stat weren. Vort alle onderseten onss (neue van Vtricht) ende sijnen steden voirs., die ennige lijf(renten) schuldich (sijn vanden) onsen, die soelen quyt ende vrij wesen van allen dachgelde ende penen, die dairup gelopen mogen wesen, in dien dat sij dat principail hoeftgelt betalen bynnen (sess maende) nae desen dage datum des briefs neest-(komende). Ende we(er yemant die) bynnen deser seluer tijt dat hoeftgelt niet en betailden ende gebreclich dair ynne vyele, so souden dan nae vytganck derselner sess maende voirs. die dachgelt ende (penen upden) ghenen, die gebreclich weer inder beta-(linge) voirs., voirtaen hoeren voirtganck hebben ende uplopen nae ynnehalt der brieue, die dair aff sijn. Ende want wij hertoge van Gulich ende van Gelre voir ons, allen onsen steden, landen, (luden) burgeren ende onderseten, hulperen ende hulpere hulperen ende allen den ghenen, die mit ons ende omme onsen of hoeren wille inder veden gekomen sijn, dese voirs. zoene ende mynlike eendrachte, ende allet dat dair ynne begrepen is, gegeuen ende (geseyt) hebben mit onsen vryen wille, ende geloeft ende geloven bij onser furstliker eren die volcomelich te halden, te voldoin ende te doin halden, alle argelist ende nye vonde clairliken vitgescheiden in allen ende ygeliken punten voirs., so hebben wi des te orkunde van onser rechter wetentheit onsen segel aen desen brief gehangen. Ende omme te meerre kunde

alre saicken voirs. gebeden ende aengesonnen onsen lieuen maigen, raiden ende vrienden, mit name den edelen Willem, here tot Bronchorst, heren Willem, here tot Buren ende tot Boesinchem, heer Ott vander Lecke, ridder, here tot Hedell, heer Johan Schelart van Obbendorp, ridder, onsen hoeuemeister, ende Henrich, heer to Wisch, onsen dross. onss lande van Zutphenn, ende vort den eersamen burgermeisteren, scepenen ende raiden onser vyer hoefsteden onser lande van Gelre, mit name Nymegen, Ruremunde, Zutphen ende Arnhem, dese voirs. zoene ende alle vorwarden dair ynne begrepen te getuygen ende te besegelen, dat wij Willem, here tot Bronchorst, Willem, here tot Buren ende tot Boesinchem, Ott vander Lecke, here tot Hedell, Johan Schelart van Obbendorp ende Henrich, heer tot Wisch, ende vort burgermeisteren, scepenen ende raiden (onser) vyer hoefsteden der lande van Gelre, als Nymegen, Ruremunde, Zutphen ende Arnhem, omme beden ende gesynnens wille onss alregenedichsten ende liefsten here hertoge (van Gulich ende) van Gelre voirs., bekennen geerne gedaen te hebben (ende hebben orkonde onser ende) onser stede segelen te getuge aen desen brief gehangen. Inden jaire onss Heren dusent vyerhondert ende tweendetwintich des maenendages nae Sente Jacobsdach des heiligen apostels.

Alle de zegels schijnen van dezen brief afgesneden te zijn. *Uit een gelijktijdig afschrift is het ontbrekende in dezen brief, die zeer geleden heeft, kunnen aangevuld worden.*

Reinald, hertog van Gelder, gelast aan den tollenaar te Lobede jaarlijks uit deze tol 1000 *R. g. aan Hubert Wolf uit te reiken.* 1422, (22 Sept).

Hertoge etc.

Also als gi Hubert Wolff van onser wegen vernuecht ende verwist hebt te betalen ij^{m} Rijns gulden, alsullich als men tot Lobede van tolle boert tot tween jaeren, gelijch die brieue dat vitwisen, so beuelen wi v dat ghi ellichs jairss dusent derseluer gulden aen bestaet te boeren up onser Lieuen Vrou-

wen dach Natiuitatis, ende so vort thent die selue dusent gulden voll geburt ende Hubert voirs. gehantreickt sijn, eer hi ons, onsen oeuersten rentmeister of yemant yet geeft, want die selue onse rentmeister dat also belieft heeft. Dair omme en lait des niet, ende bewijst ons dit oich tot elken maele vort mit desen brieue. Gegeuen des dinxdages up Sent Mauritius dach anno xxij.

Concept.

Reinald, hertog van Gelder, beveelt den tollenaar te Lobede Hubert Wolf 1411 *R. g. uit te reiken.* 1422, (22 Sept.).

Hertoge etc.

Wij beuelen v mit gantzen ernste, dat gi tusschen dit ende Kersmisse neest komende off bynnen den vyer heiligen daigen dair nae, Hubert Wolff van onsen wegen geeft ende betailt vyerthien hondert ende elff Rijnsche gulden, alsullich als men tot Lobede van onsen tolle boert, ende neempt die vanden yersten dat dair koempt van onsen of van onss oeuersten rentmeisters deell, want hij dat also belieft heeft, des en lait niet ende rekent ons dat voirt mit desen brieue. Gegeuen tot Caster des dinxdages na Sent Matheus dach apostoli ende ewangelist anno xxij°, nostro sub sig.

Aen Geerloch van Aefferden, onsen tolner tot Lobede.

Concept.

Dezelfde stelt Johan Krumgijn aan tot muntmeester te Arnhem gedurende drie jaren. 1422, (20 Oct.).

Hertoge etc.

Wij hebben Johan Krumgyn geloeffliken togesacht ende sijn oich des also ouerkomen, dat wij hem nv to Pinxteren neest komende tot onsen muntmeister tArnhem setten ende drye Jairen lanck dair an behalden solen neest na eyn andere volgende, sonder argelist, also dat wij hem onsen brieue alsdan van golde ende siluer ende anderen vurwarden dair op inder bester formen solen doen geuen, als dat behoirlich sijn sall.

Orkonde onss segels hirop gedruct inden jaeren onss Heren m.cccc.xxij op den xi^m Megede auont.

Per dominum ducem, presentibus de concilio dominis Johanne Schelart de Obbendorp, magistro curie, Goss. Brente de Vernich, militibus, Regniaro Spies de Vulleshem, armig., marscalco curie, Johanne Karnot, supremo reddituarum terrarum Juliacen.

Bisschop Frederik van Blankenheim bekent schuldig te zijn aan Hubert Wolf, rentmeester, 3000 *Fr. kronen.* 1422, (1 Nov.).

Wij Frederic, bider genaden Goits bisscop to Vtrecht, maken kont allen luden ende bekennen mit desen openen brieue voir ons ende voir onse nakomelingen bisscoppen to Vtrecht, dat wij van gerechter schout sculdich zijn Hubert Wolff, onsen rentmeister yn onsen lande van Vtrecht, drie dusent oude Francrixe scilde die (hij ons om) onser beden willen verleecht ende wtgedaen heeft an Herman Kaerman Jacobs soen, die onse rentmeister voer hem was, die wij hem sculdich waren ende die hij ons verleecht ende wt gedaen hadde an prouande ende mede rurende sijn van onsen orloge van Gronyngen, van onsen besitt voer Euersteyn ende noch yn onsen orloge mitten Vryesen, ende sonderlinge yn tymmeringe ende verbeteringe onss huys ther Horst, welke drie dusent oude schilden Hubert voirscr. van onsen renten yn onsen lande van Vtrecht opboeren sall ende onss die rekenen jnder yerster rekenynge, die hij ons doen sall; voer welke somme gelts wij den voers. Hubert en sijne erffgenamen, gebreke sijns, op onse huys ter Horst yn onse rentampt onss lands van Vtrecht, yn onse richtampt ende yn onsen tolle tot Renen gesat hebben ende setten mit desen onsen brieue, ende gelouen voer ons ende voer onse nacomelingen bisscoppen tot Vtrecht den seluen Hubert noch sijn erfgenamen, gebreke sijns, daer aff nyet te ontsetten noch doen te ontsetten hem off sinen erffgenamen, ende woer yerst voldoen claerliken vanden drien dusent ouden schilden voerscr., in allen manieren als sijn principael amptbrieff, den he van ons heeft, inhalt ende begrepen heeft, den wij hier

mede stadighen ende vesten yn sijnre macht the blijuen. In orkonde des brieffs besegelt mit onsen segel. Gegeuen to Deuenter int. jaer onss Heren dusent vyer hondert tweendetwyntich op Alreheiligen dach.

Gelijktijdig afschrift.

Dezelfde bekent dien rentmeester schuldig te zijn 7087 *Arnh. gulden.* 1423, (14 Jan.).

Wij Frederic, bijder genaden Goits bisscop to Vtrecht, maken kont allen luden ende bekennen mit desen openen briefue, dat wij Huber tWolff, onsen rentmeister onss lants van Vtrecht, van rechter witliker schout sculdich sijn seuen dusent seuen ende tachtentich Arnhemsche gulden, negen witte tgroet, twe Brabans, die he ons guetlich tot onsen will yn ons stichts orbaer ende noetsaken aen cost, aen prouande, aen tymmeringe ende aen alrehande saken, van des dages voer onser Liener Vrouwen auont Annunciacio lest verleden tot des donresdages na Sant Remigius dage, op datum dis brieffs, so tot Amersfoert, so tot Vtrecht, soe ter Horst, nae inhout der particulen yn onsen kookenboeck bescreuen, verleecht ende vytgedaen heeft, voer welke summe gelts wij voer ons ende voer onsen nacomelingen bisscopen to Vtrecht, den voers. Hubert ende sinen erfgenamen na sijnre doet setten mit desen briefue yn allen renthen onss lants van Vtrecht, yn onse huys ther Horst, ja onsen tolle ende schoutampt tot Ryenen, die optoboeren ende onder te hebben, ter tijt toe dat wij hem ende sinen erffgenamen, waer he doet, voll ende van alle vander vurs. summen gelts mitter summen, die wij hem yn sijnen principael amptbrieff sculdich sijn, den wij hier mede bestedigen, wael betaelt hebben den lesten penninck mitten eersten, sonder argelist. In oirkonde des soe hebben wij desen brieff mit onsen segell doen besegelen. Gegeuen ter Horst jnt jaer onss Heren dusent vyerhondert dri ende twyntich des donresdages na Sant Remigius dage.

Gelijktijdig afschrift.

Jan van Brabant, graaf van Holland, verleent aan Frank van Borselen vrijgeleide. 1423, (15 Maart).

Jan, bider gracien Gods hertoge van Lotheringe, van Brabant ende van Lymborch, marcgreue des Heylichs Rijcs, greue van Henegow, van Hollant, van Zelant, ende heer van Vrieslant, onsen drossete ende allen onsen anderen ambachteren, richteren ende dieneren ons lands van Brabant ende hoeren stedehouderen saluit. Wij doen v te weten, dat wij onsen geminden heren Vrancken van Borsel, heren van Zulen ende van Sinte Mertensdijck, mit vijftich personen ende also vele peerden off dair onder, also verre als die onse, noch onser lande, lude ende onderseten vyande nyet en sijn, noch ballinge der seluer onss lande, gegeuen hebben ende geuen mit desen brieue, also verre alst in ons is, goet, vast ende seker geleyde veylich te comen bij ons jn onsen voirs. lande van Brabant ter plaetsen dair wij sijn solen om ons huldinge ende eede van manschapen te doen van des hij van ons te leen is, houdende bij ons ende ouer all bynnen onsen voirs. lande te bliuen ende van dair te scheiden, jngaende op Sinte Geertruden dage naist comende ende duerende tot den Heyligen Paeschdage toe dair naist volgende ende nv irst comende, sonder argelist. Ontbieden v hier om ende beuelen ernstelic ende elken van v also hem toebehort, dat ghij hem ons voirs. geleyde jnder maten voirs. ende den voirg. tijt durende, vastelic ende vredelic doet ende laet gebruycken, sonder hem dair tegen ennigen commer off letsel te doen off te laten geschien in enniger manieren. Gegeuen in onser stat van Bruessel xv dage in Merthe int jaer ons Heren dusent vierhondert drie ende twintich, na costume des bisdoms van Cameryck.

Bij minen heren den hertoge, dair die heren van Edingen, heer Henric vander Leck, Jan van Glymes, heer van Bergen opten Zoom, heer Wouter van Winghe, Wouter vander Noot ende Aert Hamecart van Vden bij waeren. (*get.*) Dedymer.

Het op papier gedrukt zegel in rood lak, verloren gegaan.

Reinald, hertog van Gelder, en Adolf, hertog van Kleef, benoemen tot scheidsman in hunne geschillen den aartsbisschop van Keulen. 1423, (25 Mei).

Wij Reynalt, vander genaiden Goids hertoge van Gulich ende van Gelre ende greue van Zutphen ende wij Adolph, vander selver genaiden hertoge van Cleue ende greue vander Marcke, doin kont allen luden, also als vasten gebreke ende geschele upgestanden ende geuallen sijn tusschen ons beiden ende onser beider onderseten, die een aen den anderen, synt der tijt dat wij beide heren mit mallichanderen verbonden sijn geweest, so bekennen wij mit desen apenen compromissbrieue, dat wij der gebreke ende geschele geutzlick gebleuen sijn aen den eerwirdige onsen lieuen neuen den ertzbisschop van Colne, als ons dair van te scheyden mit mynnen bi onser beider weten ende wille off mit rechte, nae aenspraken, antworden ende konden, die hoen van beiden sijden dair van beschreuen ende besegelt oeuergesant soelen warden up alsulken daigen ende also als hiernae geschreuen steet, dat is te weten, dat wij hertoge van Gulich ende van Gelre alsulke gebreke ende geschele, als ons ende den onsen ende die ons te verantwerden staen, geschiet sijn van onsen neue van Cleue ende den sijnen ende vyt, in ende doir den sijnen boeuen, verbonde, woirde, toeseggen ende dedinge, tusschen ons beiden bereit soelen doin maicken ende die beschreuen ende besegelt oeuer seynden den seluen onsen neue van Cleue tot Cleue in sijnss rentmeisters huys aldair. Desgelijchs soelen wij hertoge van Cleue ende greue vander Marcke onse ende der onser gebreke ende die ons te verantwerden staen, die ons ende den onsen geschiet sijn van onsen neue van Gulich ende van Gelre ende den sijnen ende vyt, in ende doir den sijnen, oick boeuen verbonde, woirde, toeseggen ende dedinge, tusschen ons beyden oich bereit maicken ende die beschreuen ende besegelt oeuerseynden den seluen onsen neue van Gulich ende van Gelre tArnhem in sijnen hoff aen den rentmeister aldair, allet op Sente Peters ende Pauwels dach der heyliger apostelen

neest komende, ende asdan soelen wij beyde heren mallich van ons sijne off der sijnre antworden op die aenspraken, hoen als vurs. is oeuergesant, bereit doin maicken bynnen der naeste maent nae Sente Peters ende Pauwels dach vurs. ende die mitter besegelder aenspraken, die hoen, als vurs. is, komen weer, oich beschreuen ende besegelt vort oeuerseynden den eerwirdigen onsen lieuen neue van Colne voirs., tot Bunn aen sijnen tolner aldair up den lesten dach vander seluer maent, dat sall sijn op Sente Panthaleoens auont neest komende, als dairup ende mede up alsulke konde als mallich sich vermiet (vernütt) ende mede oeuerseyndt, te besien omme ene mynne inder maiten vurs. off een recht te spreken bynnen eenre redeliker tijt, gelijch wij des aen hoen bleuen sijn, ende wat onse lieue neue van Colne vurs. up die aenspraken, antworden en konden, hoen oeuergesant als vurs. is, seget vur eene mynne, doch bij onser beyder weten ende wille, off sprickt vur recht ende ons beschreuen ende besegelt oeuerseyndt, dat geloeuen wij hertogen van Gulich ende van Gelre ende van Cleue voirg. in guden trouwen ende bi onser furstelikér eren onser een den anderen gentzlich te halden ende volcomeliken te voldoin nae vytwijsinge des seggens off der vytspraken, die geschien sall inder maiten als vurs. is, ende alle sonder argelist, des wij te orkonde mallich van ons sijne segell bynnen up desen apenen compromissbrieffe hebben doin drucken jnden jaeren onss Heren dusent vierhondert ende dryeendetwintich des dinxdaiges nae den heyligen Pinxsterdach.

Van beide segels in rood lak, op papier gedrukt, is slechts dat van Adolf van Kleef behouden.

Reinald, hertog van Gelder, aan de eene zijde, en bisschop Frederik van Blankenheim, de steden Utrecht en Amersfoort benoemen den domproost Zweder van Kuilenburg tot scheidsman in kunne geschillen en verbinden zich kunne gevolmagtigden den 1 *Julij op de vastgestelde dagvaart te Kuilenburg te zenden.* 1423, (26 Mei).

Te weten, dat ouermits den eerberen heren Sweder van Cu-

lenborch, doemproist tUtricht, enen dach geraempt is tusschen den hogeboeren fursten mijnen genedigen heren den hertoge van Gulich ende van Gelre aen die ene sijde, ende heren Frederich van Blanckenheim, bisschop tUtricht, der stat van Vtricht ende van Amersfort aen dandere, in alle alsulken maten ende vorwarden als hier nae geschreuen steet:

Inden yrsten soelen der voirs. heren ende stede vriende semelicken ende volmechtich komen ende vergaderen tot Culenborch up den achten dach [1]) nae Sent Johans dach Baptisten Natiuitas te middezomer neest komende tegen den auont, omme mit mallichanderen te dedingen van alsulken gebreken, als oeuergeleuert sijn of warden soelen op den sonnendach Belaken Pinxsteren neest komende, ende die geschiet sijn bynnen den vrede, die geweest is tusschen den heren ende steden vurs., te weten, die Gelressche gebreke tUtricht in mijnss heren hoff aldair, ende die Vtrichtssche tot Arnhem in mijnss heren hoff aldair, ende welke vanden gebreken, die also oeuergeleuert sijn of warden als voirs. is, ende die niet aen lijff en treffen, die die vriende aen allen sijden voirs. onder mallichanderen niet gerichten en konden [2]), die sijn gestalt aen den doemproist [3]) voirs. als aen enen ouerman, die dair oeuer nae aenspraken, antworden ende konden, die men hoen terstont asdan van beiden sijden voirs. beschreuen ende besegelt oeuergheuen sall, een recht wt spreken sal nae vreeds recht, so hij dat inden rechten best wijs gewerden ende gevynden kan, bynnen tween maenden nae den dach der oeuergeuinge voirs., gelijch hij sich dair toe verbonden heeft mit sijnen apenen besegelden brieuen, dair van gegeuen, ende wat dan die doemproist voirs. bynnen der seluer tijt up die aenspraken, antworden ende konden hoen oeuergeleuert spricht vur recht, als voirs. is, ende elken parthyen oeuerseynt, beschreuen ende besegelt mit den aenspraken, antworden ende konden hoen als voirs. is oeuergeleuert, dat

1) Doorgehaald: *des neesten saterdages.*
2) Doorgehaald: *mit geuoege niet eenss gewarden en konnen.*
3) Doorgehaald: *aen den eerberen heren Swoder van C.*

sall [1]) mallich den anderen halden ende volcomeliken voldoin, sonder vertoch ende ennich wederseggen. Trefften oich derseluer gebreke ennige aen lijff, want dan den doemproist voirs. dair oeuer niet te wijsen en geburt, omme dat hij tot geestliken staet steet, so sall hij die gebreke, die also aen lijff treffen, voirt stellen aen enen anderen oeuermanne, die mogeliken dair oeuer te seggen sall hebben ende den die heren ende stede voirs. dair toe willigen soelen konnen, ende off die ene sich des niet aennemen en woulde, so sall die doemproist dat aen enen anderen stellen ende dat also ducke thent men aen enen kompt die sich des aennemen wille, ende den seluen oeuerman sall men dan oich oeuerleueren ende die sall macht hebben te doin, ende dair van sall dan voirt geschien, gelijch ende in alle der maten als vanden doemproist vanden gebreken, dair oeuer hoen te wijsen sall geboeren, geschreuen steet. Item up desen seluen dachuart soelen vriende mijnss genedigen heren van Vtricht, der stat van Vtricht ende der van Amersfort, terstont sonder wederseggen of yet anders dair in te trecken omme ennige saicken wille, desseluen mijnss lieuen genedigen heren vrienden van Gulich ende van Gelre, die upten seluen dachuart komende werden, betalen ende hantreicken twelffdusent ende vijffhondert gude sware Oeuerlenssche Rijnssche gulden of ander goet gulden payment dair voir, gelijch goet, ende oich alsullich gelt als die raide van Gelre hebben soelen, nae dien dat die doemproist vurs. dair van vytgesproken heeft, dair toe enen schoultbrief in formen, als die voir bededingt ende becedelt is, sprekende oich van xij^{m} ende v^{c} der seluer gulden te betalen op Sent Martijns dach des heiligen bisschops inden wynter nae datum des briefs neest komende off bynnen xiiij dagen dair nae onbeuangen, mede alsulken soenbrieff volsegelt, als tusschen den voirs. heren ende steden bededingt is. Vort soelen die van Vtricht up die selue tijt alle alsulke geuangenen als den Gelresschen afgeuangen sijn, loss, ledich ende quyt schelden, sonder ennich langer vertrecken of yet anders dair in te zuecken, *dess-*

1) Doorgehaald: *sullen wij*.

gelijcks soelen die Gelreschen wederomme doin 1). Item want die brieff vanden gelde vanden lesten dage *als Sente Mertijn neest komende* 2), dat mijn genedige heer van Gulich ende van Gelre hebben sall, lange voir besegelt is ende mitter dedinge omme gekomen ende die dage voirleden sijn, so sall mijn genedige heer van Gulich ende van Gelre vurs. sijne brieue dair aff doin gheuen, dair ynne hij bekennen sall, dat men mitten voirledenen ende toekomenden dagen tot xiiij dage nae Sent Martijns dage toe inden wynter neest komende ghene penen noch gelt versinnen noch manen en sall, mer dan mitten hoeftgelde te sullen betalen, also die brieue dat ynne halden; mer en betailden men dan niet na ynnehalt der seluer brieuen, so sall men vander tijt voir mogen manen ende pene heysschen, *die dair nae vort verschijnen soelen* 3) nae ynehalt der seluer brieue. *Item weert saicke, dat dese voirs. dachuart niet voir sich en ghinge, so soelen gelijckewale alle saicken staen in allen schijn, als sij stonden eer men men nu up dese tijt tot Culenborch te dage quam* 4). Ende alle voirs. punten ende vorwarden sunder argelist. Ende want wi hertoge van Gulich ende van Gelre up die ene sijde, wi Frederich, bisschop tUtricht, ende wi stat van Vtricht ende van Amersfort voir ons ende alle die onse up die ander, belyen ende bekennen, dat onse vriende van onsen rade, die van onser wegen mit mallichanderen dese tegenwordige oeuerdrachten gededingt hebben ende der also eendrechteliken oeuerkomen sijn allet bij onsen weten, wille ende consente, ende oich willen dat sij semeliken wederomme vergaderen tot Culenborch up die voirs. tijt ende doin volcomeliken als vurs. is, dat wi geloeft hebben ende gelouen in goiden trouwen te soelen doin geschien, so hebben wi des te orkonde wi heren voirs. mallich van ons sijn segell, ende wi stat van Vtricht ende van Amersfort mallich van ons onser stat segele hir bynnen up desen brieff doin drucken ende gedruckt jnden jaeren onss Heren dusent vyerhundert ende xxiij° des gudesdages nae den Heiligen Pinxdach. *Concept.*

1) Tusschengevoegd. 2) Idem. 3) Idem. 4) Idem.

Uit het navolgend concept schijnt, dat deze dagvaart is uitgesteld geworden tot op den 3 Julij.

Wij Frederich, bisschop tVtricht, ende wi stat van Vtricht ende van Amersfoirt, doen kont allen luden ende bekennen mit desen apenen brieue, dat wij des saterdaiges nae onser Lieuer Vrouwen daege Visitationis neest komende tegen den auont, onse vriende van onsen raide soelen schicken ende hebben bynnen der stat van Culenborch, bij raide ende vrienden des hogeboeren fursten onss lieuen neuen ende heren des hertogen van Gulich ende van Gelre ende greuen van Zutphen, die asdan oich dair wesen soelen, mit mallichanderen te dedingen van alsulken gebreken, als oeuergeleuert sijn off warden soelen tusschen dit ende belaken Pinxsteren neest komende, ende die geschiet sijn bynnen den vrede, die geweest is tusschen den seluen onsen neue ende heren ende ons, ende welke vanden gebreken, die also oeuergeleuert sijn off warden als vurs. is, ende die nyet aen lijff en treffen, die die selue ons lieuen neuen ende heren ende onse vriende onder mallichanderen mit geuoege nyet eenss gewarden en konnen, die sijn gestalt aen den eerberen heren Sweder van Culenborch, doemproist tUtricht, als enen oeuerman, die dair ouer nae aenspraken, antworden ende konden, die men hoen terstont asdan van beyden sijden beschreuen ende besegelt darup ouerleueren sall, een recht spreken sall nae vreeds recht, *als hie des vanden meisteren van rechten upt nauweste ende naeste wijs geworden ende vertasten sall konnen* [1]) bynnen tween maenden nae den dach der oeuerleueringe der aenspraken, der antworden ende der konden als vurs. is, gelijch hij sich dair toe verbonden heeft mit sijnen apenen besegelden brieuen, die dair toe geboeren, ende wat dan heer Sweder, doemproist vurs. bynnen deser seluer tijt op die aensprake, antworde ende konde, die hoen oeuergeleuert soelen warden oft sich geburt als vurs. is, sprickt vur recht nae vreeds recht

1) Doorgeslagen, daarvoor de woorden *so hij dat inden rechten wijs geworden ende gevynden kan.*

ende elken partyen oeuerseyndt beschreuen ende besegelt mit den aenspraken, antworden ende konden hoen, als vurs. is, oeuergeleuert, dat soelen wij Frederich, bisschop, ende wij stat van Vtricht ende van Amersfort voirg., den seluen onsen neue ende heer van Gulich ende van Gelre volcomeliken halden ende dair van voldoin, sonder vertoch ende ennich wederseggen. Trefften oich der seluer gebreke ennige aen lijff, want dan den doemproist vurs. dair oeuer nyet te wijsen en geburt, omme dat hij ene geestlich man is, so sall hij die selue gebreke, die also aen lijff treffen, vort stellen aen enen anderen oeuerman, die mogeliken dair oeuer te seggen sall hebben ende den wi ende onse lieue neue ende heer vurs. dair toe gewilligen solen konnen; ende off die ene sich des nyet annemen en would, so sall die selue doemproist dat aen enen anderen stellen ende dat also ducke thent men aen enen koempt, die sich des annemen wille, ende den seluen oeuerman sall men dan oick oeuerleueren ende die sall macht hebben te doin, ende dair van sall dan vort geschien, gelijck ende in alle der maten als vanden doemproist vanden gebreken, dair oeuer hoen te wijsen sall geboeren, geschreuen steet. Vort soelen wij Frederich, bisschop tUtricht ende wi stat van Vtricht ende van Amersfort sonder wederseggen off yet anders dair ynne omme ennigen saken wile te trecken, desseluen onss lieuen neuen ende heren vrienden van Gulich ende van Gelre, die van sijnre wegen tot Culenborch upten dachuart vurs. komende werden ende in sijnre behoiff upter seluer dachuert betailen ende hantreycken tweelffdusent ende vijffhondert gude sware Oeuerlenssche Rijnssche gulden off ander goit gulden payment dair voir, gelijck goit, *oich alsullich gelt als, onss lieuen neuen ende heren raide vurs. van der dedingen hebben soelen nae des doimproists vytsprekinge* [1]), ende dair toe enen schoultbrieff in formen, als die voir bededinget ende becedelt is, sprekende oich van xij^{m} ende vijffhondert der seluer gulden te betailen op Sente Mertijns dach des heyligen bisschops inden wynter nae datum dis briefs neest ko-

1) Aan de kantzijde ter inlassching.

mende oft bynnen xiiij daigen dair nae onbeuangen mede alsulken soenbrieff volsegelt, als tusschen denseluen onsen lieuen heer ende neue ende ons bededingt is. Vort sijnt vurwarde dat wi Frederich, bisschop tUtricht, ende wij stat van Vtricht ende Amersfort, alle die geuangen, die wi off die onse den seluen onsen lieuen neue ende heer van Gulich ende van Gelre off den sijnen bynnen deser veden, die nu tusschen hoen ende ons geweest is, afgeuangen hebben, terstont op deser voirs. dachuart loss, ledich ende quyt soelen doin schelden, alle argelist, quade behendicheit, alde ende nye vonde, sijn gentzlich gescheiden vyt allen ende ygeliken punten des briefs vurs., die welke punten ende articulen, also die voir besonder geschreuen staen, wij Frederich, bisschop tUtricht, ende wi stat van Vtricht ende Amersfort voirs., voir ons ende alle die onse gesekert ende geloift hebben, sekeren ende geloeuen mit desen brieue, te weten wi Frederich, bisschop, bi onser furstelikeu eren ende wi stat van Vtricht ende van Amersfort, bi onser trouwen ende eren volcomeliken vast, stede ende onuerbrekelikeu te halden ende te halden doin ende dair tegen oich nyet ted oin noch te geschien te laiten in ennigerwijs. Orkonde des hebben wi Frederich, bisschop, onseu ende wij stat van Vtricht ende van Amersfort, onser stede segele aen desen brieff doin hangen ende gehangen inden jaeren onss Heren m cccc.xxiij etc.

ONGEDAGTEEKENDE OORKONDEN UIT HET LAATST DER 14e EN HET BEGIN DER 15e EEUW, MEER BEPAALDELIJK BEHOORENDE TOT HET TIJDVAK DER REGERING VAN REINALD, HERTOG VAN GELDER.

Oorspronkelijke brieven, afschriften en concepten van brieven meestal van vertrouwelijken aard.

Reinald hertog van Gelder, gelast aan Mathijs Kessel twee gewapende mannen naar Wickerode te zenden.

Wi Reynaut hertoghe van Ghelre ende greue van Zutphen. Her Mathijs Kessel. Wi ontbieden v ende willent ernsteliken, dat ghijs niet en laet ghi en sendt als snel als ghi diesen brief siet tot Wickeroede twee man ghewapent, wale geperdt bi heren Willem van Broechusen, mit hem sijn orloge vyt te bliuen. Ende wat cost ghij daeromme dûet die rekent ons mit diesen brieue. Got si mit v. Gegheuen ten Rosendale des satersdaeghs na Sente Matheus daghe.

Op perkament geschreven.

Schrijven des hertogs van Gelder ter zake van de uit kunne gevangenis ontvlugte gebroeders van Brade.

Hertoge.

Lieue vrient. Soe die gebruederen van Brade, die in onser stat Ruremunde gevangen saten, witer der gevanckenisse gebraken ende ontloepen sijn, vernemen wij nu dat onse stat Ruremunde off deils dair bynnen onse scholtet Joest die Wilde van Mersen daer mede betichtigen ende dair omme in die hant hebben doin tasten, ommetrint xiij dage weder dair te sijn, als hij doe was, of in die stede te gain sitten, dair die gebruederen voirs. saten ehre dat hij in die hant als voirs. is heefft moeten tasten, als gi weten moigt. Ende want dair, soe ons dunckt, groitlich an onser heerlicheit dair ynne misdain ende gebroeckt is, beuelen wij v ernstlick v alsoe dair ynne te hebben ende te bewijsen tot onsen besten, als v van uwes

amptz wegen geboirt ende sculdich sijt, ons bij onse heerlicheit ende onse breucken dair ynne oich onuersuympt te blijuen. Voert beuelen wij v noch, dat ge uwe rekenscappen van al des ge ons te rekenen moigt hebben, terstont gereit maickt, of des nyet gedain en weer, ons die, als wij dair komen of dat wij v anders laten weten, te moigen doin ende laten heten, soe dat geboeren sal. Geg.

Concept.

Schrijven des hertogs van Gelder, waarbij hij ten sterkste aandringt om hunne gevolmagtigden bij de zijnen te zenden ter beslechting der bestaande geschillen.

Hertoge etc.

Goede vriende. Also als wi v, des een tijt geleden is, hadden doin schrijuen enen vytschrift der brieue vanden vrientscap ende eendrechticheyt tusschen ons ende v, die wi v hebben mede gesant, begripende vanden gebreke, dat wi ende die onse van u ende die uwe hebben, ende suderlinge vanden geschefte van Gorinchem, ende gesonnen dairop van v, als die brieff dat vytwijsden, darin gi ons antworden, dat gi ons een antwort darop woulde laten weten mit uwes selfs bode, indien die veylich rijden macht in ende doir den onsen, darup v oich (bet) van onsen beuelen geschreuen wart, dat men enghenen boden die hoefschs ende redelich sijn van woirden ende van wandelingen in onsen lande te misdoin en pleget; doch up dat gi dair mede niet onschuldigen en mucht, gi en antworden ons up ons brieue, wart v mede geschreuen doe men uwe boden tot uwen gesynnen halen ende veyligen soulde ynne ende doir onse lande. Voirt ende weder des en hebdy allet niet aengesien, noch ons up onse brieue v gesant niet geantwort, dat ons vreemde genoech heeft, wale gemerckt oeuerdracht brieue ende segell, die wi van v hebben ende dair van v oich vytschriften gesant sijn, as voirs. is. Ende want wi den antworden te vermanen langenoech verbeidt hebben, meynende ommer, dat ghi omme den oeuerdracht, brieue ende segell wille, die wi van v

hebben, den seluen geducht ende lange geschreuen soult hebben, des doch niet geschiet en is, as voir geruert steit; so vermanen wi v der nu ende gesynnen noch, dat ghi uwe vriende, gemechtiget inden saicken vurs. te dedingen, schickt bi die onsen up een korte tijt, ende dat dair men tusschen ons ende den gesticht van Vtricht te dedingen pleght, omme te besien off men die gebreke, die wi ende die onsen aen v ende die uwe hebben, nedergeleggen kan. Weygerden ghi ons des langer, so moichdi wale proeven, dat wij voirtuaren willen nae ynnehalt onser brieue. Dairomme lait ons uwe onuertogen beschreuen antworde hirup weten mit desen onsen bode, dair nae wi ons dan voirt richten mogen. Gegeuen tot Caster up den sonnendage Misericordia Domini.

Concept.

Schrijven des hertogs van Gelder, waarbij hij verzoekt om den bode van de graaf van Holland bij hem te zenden te Rosendaal ten einde over eenige zaken betreffende dien graaf alsmede Utrecht en Amersfoort te spreken.

Sunderlinge gude vrient. Also als gi Hugen onss lieuen gemynden broders bode van Hollant mit gelouebrieuen an ons gesant hebt, so heft ons die selue Huge, bastart van Punten (Punten), van uwer wegen gesacht, dat wi verstanden hebben ende sunderlingen vanden geistliken guden, die verboden soulden sijn, ende begeren v dairop te weten, dat wi onsen rentmeister van onsen lande van Gelre hebben doen schrijuen, dat hi dat gebot, dat dair ouer geschiet is, af sal doen, ende weert dat nyet also balde aff gedaen en wurde, dat hi dan bestelle, dat die gude nyet veruolgt en werden, mer dat men die gheweldiger hant legge ende dair ynne behalde thent ter tijt dat wi dair beneden gekummen sijn. So meynen wi ommer dat dan also te doen saten dat men des te vreden werde. Vort als *ons die selue Huge gesacht heft* [1]) als vanden anderen punten ende mit namen aentreffende die van Vtrecht ende van Amersfort ende

1) Tusschengevoegd.

oic mede van anderen punten tusschen onsen lieuen broder van Hollant ende ons lude oec v treffende eyn deils van gelde, so woe ons die selue Huge die aenbracht heft, hebben wi wael verstanden ende begeren v dair op te weten, dat ghi den seluen Huge *off enen anderen* [1]) des yrsten sonnedages inder vasten by ons ten Rosendale hebben wilt, wi willen ons hier en bynnen mit onsen vrienden op die punten beraden ende v dan eynen dach ende stat laten weten, dair wi onse vriende bij *vriende onss lieuen broder ende oec* v schicken willen omme alle alle saken ende punten mit malcanderen guytliken te verkallen ende ten besten te helpen, dat wijs an beyden sijden te vreden muchten werden, ende ducht v ennich dach ende stat dair toe puntlick *onse vrienden te vergaderen*, vytgescheiden Vtrecht, die onse vrienden gelegen weer ende dair sij velich aen en aff kommen muchten, den laet ons oec weten mit den seluen Hugen *off den ghi tot onss schickende werdt*, want wi oec des wael te *muchten* vrede soelen sijn. Ende wi hebben den seluen Hugen wat lange bij ons gehalden, mer dat is toe komen dat wi nyemant van onsen vrienden bij ons hadden, dair mede wi ons bespreken muchten hebben op die punten vurs. Gegeuen *ten Rose* tot Haemborch des dynstaiges post Valentini, xvj dag in Februaris. *Concept.*

Brief van den hertog van Gelder aan Zweder van Apelteren, proost van Zutphen, ter zake van het leengoed de Esscheder weide.

Wij laten u weten Zweder van Aeppeltern, proest tZutphen, guede vrunt, dat wij vernemen van onsen amptlueden end anders, dat gij v onderwynt ende gebruyct mit uwen beesten oft ement anders van uwer wegen ons leenguets, gheheyten die Eesscheder weyde, gelegen tegen Nyenbeke vp der IJsel, dair op wij v begeren te weten, dat wij bevynden in onser leenbuecken end anders, ende oeck mit besegelden brieuen, dat onse selige voervaeder hertoge Eedewart die selue Eesscheder weyde mit anderen sekeren gueden gegeuen ende beleent heuet in sijnre

1) Het in cursief gedrukte komt in het oorspronkelijke doorgehaald voor.

tijt Peter van Styenbergen, ende dye voert ende sijn eruen, dat in leenscher were vanden hertochdom van Gelre gehalden hebben, ind Peter van Styenbergen, dye laetst sterff, dem Got genaede, hadde dye selue Eesscheder weyde sijnen dryen bruederen, als Johan, Willem ind Gert van Styenbergen, gebruederen, gesat voer wijfftyen hondert coepmans gulden, nae vytwijsinge eens maechgescheyts, welke brueders brechten dye an Andries Lerinck, den Got genaede, ind Wilberich Lerynges Andryes wijff heuet dye na dode oers mans bij toedoen oerre vrunde voert gebracht an dye erffgenamen der van Eesschede. Nu heuet Johan van Styenbergen onse beleende man dye xv^{c} gulden voerg., off dergeliken inder wissel gesat tot Zutphen, om onse leenguet weder to vryen ende to quieten, op dien ons daer van ende in geschyen mach, dat nae leenrecht geboert. Laeten v daer vmme weten, meendy recht te hebben toe dem gelde, dat gij dat bijbrengt ende boert, want wij v ongewarde hant irstes dages van onsen leenguede getagen hebben, ten sij dat gij bijbrengt ende bewijst, dat gij daer an ghekoemen ende gevestiget sijd to leenrecht, als recht is; dedy des niet ende daer en bauen uwe beesten oft ements anders van uwer wegen daer vp beuonden worden, dechten wij raet daer vp te hebben, soe ons des dair vm geboren solde; meenden gij oeck vorder enich bethoen off bewijss daer van te hebben, off waer vm gij dat bauen, als vorscr. styet, besitten end gebruycken wolt, daer mede compt tArnhem vp dien dach N(ativitas) bij ons, onsen raeden ende mannen van leen, dye hem sullix verstaen, op dyen gij, noch wij, noch anders nyement daer bij vercort en wort, want wij anders onse leen dencken an laeten tasten ende van nyement hyr en bauen gebruyckt willen hebben, bueten bewijss dat hij daer angekomen sij, als recht is. Wij bevynden oeck claer, dat dye erffgenamen van Eesschede geen rechte bruyckweer noch oeck besit gehat en hebben an dye Eesscheder weyde voer doede Andryes Lerynges voerg. Hyr nae *moegy v weten te richten* [1]) mach men sich weten te richten. *Concept.*

1) Doorgehaald.

Naschrift van eenen brief des hertogs van Gelder, ter zake van de verdediging der stad Gelre tegen den hertog van Kleef.

Item ons was int heymelick ankomen, dat onse oehem van Cleue noch anderwerff heb laten versuecken ind besien an onser stat Gelre myt stijchwerck. Dairomb wij hebben doin schrijuen an Arnt van Huysen ind Elbert van Eyll, dat sij in onser stad Gelre rijden ind tot der waken aldair toeuersicht hebben solden. Begeren dairomb guetlich van v, dat gij denselnen eyn tijtlanck voederen ind verplegen wilt; wij dencken kortzweeghs dair bauen to komen ind die dingen dairaff ind anders mit v to beschicken laten, dat gij des eyn benuegen hebben sult. Hyrtoe verlaten wij ons. Gegeuen ut in littera.

Naschrift van eenen brief des hertogs van Gelder aan den graaf van Holland, ter zake van het, op versoek van den hertog van den Berg, verlengen van het aan den heer van Arkel verleende vrijgeleide.

Oich, lieue ende geminde broeder, waeren wij lesten gereden bij onsen lieuen ende geminden neue den hertoge vanden Berge ende greuen van Rauenstein opten Steynen bi Nuysse, die ons vrientlich bat, oft saicke were dat wij van uwer liefden gemaent wurden onsen neue van Arkell sijn geleide opte seggen, dat wi dat dan verhalden woulden enen tijt ende hoen dat laten weten, want hi hoepten wale van uwen liefden te weruen ende te verkrigen, dat ghi des enen tijt te vreden soulde sijn, want wurde hem sijn geleide upgesacht, so soulde hi hem in een ander lant ende sunderlinge in den gestichte van Colne moeten behelpen, dat onsen neue vanden Berge ten groten onscade komen muchte, nae dien onse neue van Arkell sijn vijant ende der Coelscher hulper is, wairomme wi oich dat upseggen thent her toe verhalden hebben. Datum ut supra.

Henneken Steegeman beklaagt zich aan den hertog van Gelder over schade, hem door die van Wachtendonk toegebragt.

Hogeboren dorluchtige vorst, lieue ghenedige here. Uwer oetmodiger ghenaden gewerdiget to weten, so wie ic Henneken Steegeman uwer ghenaden arme ondersate byn ende byn geseten in den ampt van Krekenbeck ende in den kirspel van Grenerade, also dat ic anxt heb gehadt als vur schade ende krot, die mij komen mocht wt den lande van Guylick, ende heb daerom in vurtijden an uwer genaden genade ende troest gesonnen, tlest doe uwe genaden ende mijn heer van Egmont te Venle waren, also dat mij doe ter tijt mijn heer van Egmont eyn goetlike antwort gaff, ende sacht mij toe dat he Wyllem van Wachtendonck onsen amptman beuelen solde, dat he ons den klockenslach lenen solde ende ons bescherminge ende beschuddinge doen solde, gelijck anderen uwer ghenaden ondersaten. Lieue ghenedige heer, hier en bouen en is mij gheyn schade geschiet wt den lande van Guylick, dair ic meyst anxt vur hadde; mer, lieue ghenedige heer, als vanden ghenen, die mij billick beschodt sold hebben ende onse amptman is, so is mij groten verderfliken schade geschiet wt sijnen sloet tot Wachtendonck, ende des anderen dages doe mij dit geschiede, doe reden si daer weder yn ende mijn hane daer yn behielden, ende hebben mijnen soen gevangen ende hebben hem noch bynnen sloetz liggen, also dat ic niet en weit wo iet heb in den lande, ende desen schade hebben mij gedaen die gebruederen van Bèyriek, die tot Wachtendonck bynnen liggen, ende der vaycht van Belle. Hierom, lieue ghenedige here, so bid ic arm man uwer oetmodigher ghenaden, want mij dese schade ende krot geschiet is als vander jonker van Wachtendonck, die uwer ghenaden ondersaet is ende onse amptman is, dat uwe genaden mij armen man dair to geredich ende behulpelic wolden sijn, dat ic mijnen soen quyt mocht krigen, want eyn arm mynsch is ende nyet wael synnich en is, daer ic groten krot om heb. Ende si hebben mij genomen dry gode perde, der ic

eyn tot uwer genaden dienst haldende was, ende scape ende vee ende vort alle haue, die ic in mijnen houe had, mer des wold ic mij lieuer al getroesten, mucht ic mijnen armen soen quyt krigen, den Got genoech gequelt heeft, ende ic oec anders nyet en weyt dan uwe ghenaden mijn recht heer sijt ende ic uwe arm ondersaet byn uwer ghenaden to dienen ende schattinge to gelden, wanneer sich dat gebuyrt ende ic vch oec sunderlinge jaergulde gelde, also wael als ic Wyllem van Krekenbeck doe. Dair om hope ic, lieue here, dat mij uwe genaden billix beschudden sullen, gelijck anderen uwen ondersaten.

De stad Utrecht aan den bisschop van Utrecht, ter zake van eenige te Gorinchem gevangen genomene onderzaten.

Hogewerdighe, genadighe heer. Uwe brieue ons gesent hoe vrienden onss genedichs heren van Gelre bij v, uwen vrienden ende uwer steden Deuenter, Campen ende Zwolle geweest hebben ende hebben v aengebracht ende te kennen gegeuen vanden gevangen, die wij inden geschefte tot Gorinchem geůangen hebben, ende van onser antwort daer van etc. hebben wij vrientliken ende eerliken ontfangen, ende bidden oitmoedeliken uwen genaeden te weten, dat onse vriende die woirde in sulker vuegen niet verstaen en hebben, so se ons geseecht hebben, also uwen genaeden ende vrienden die woirde, als wij wt uwen brieuen verstaen, die aengebracht sijn. Oick heeft onse genedige heer van Gelre ons nye daer van aengescreuen, ende so wanneer sijn ghenaeden ons daer van anschriuen, alsdan hoepen wij ons daer inne also te verantwoirden, dat wij meynen dat uwe genaeden dat bescheideliken danken sall. Ende off wij, genedige heer, enige dingen vermuchten uwen genaeden te lieue, ons daer nyet inne spaeren, die onse Heer Got alle wege gesont bewaren wil lange in eeren. Gegeuen sfridages nae onser Vrouwen dage Purificacio.

Opschrift. Den hogewerdigen vader in Goide ende heer den bisschop van Vtrecht, onsen genedigen heer.

De brief der stad Amersfoort aan den bisschop van Utrecht is nagenoeg van denzelfden inhoud.

Willem, graaf van Holland, verklaart aan den raad van Utrecht dat geene vriendschap met hen mogelijk is te onderhouden, zoolang zij Herman van Lokhorst, Jan van der Spiegel en IJsbrant van der A in hunne stad dulden.

Willem etc. laten v weten der ghemeenre stat van Vtrecht ende mit namen uwen raet oude ende nyewe zamentliken, hoe wij v voirtijts gescreuen hebben ende te kennen doen gheuen, dat wij grotelicks van Jan van Spiegel ende IJsbrant vander A vercort sijn, ende hebben v doen schriuen in onsen openen plackertbrieuen, hoe ghi onse mannen, ondersaten ende goede vrienden mit groten onrechte ende sonder misdaet wt der stat van Vtrecht verdreuen hebt, daer heer Harman van Lochorst, deken vanden Doem tVtrecht, mitten tween voirs. anleyders of geweest hebben, gelijc als wij dat der gemeenre ecclesien vanden seluen heren Harman gescreuen hebben, dair ons noch hem gheen rechtinge of geschiet en is, geliken onse brief voirs. inhout, ende het is kenlic ende openbaer ende wij wetent selue volcomelic oic wail, dat heer Harman van Lochorst die deken voirs., Jan vanden Spiegel ende IJsbrant vander A tbeghin ende altoes insetters geweest hebben ende noch sijn van alre misdaet, die ons geschiet is van uwer stat. Oic so weet ghi ende alle tland wail, dat sij tbeghin ende insetters sijn van alre twydrachte ende onruste, die in uwer stat is. Ende want ghi heren Harman, Jan ende IJsbrant voirs. hier in starckte, so laten wij v vorder weten, also langhe als ghise inder stat houdt, dat wij mit goeden voirsien wael beraden sijn, datter ghien gunste noch vruntscap tusschen ons ende v gedadingt en kan worden van nyemande. Hier mocht ghi v na richten. In oirconde desen brief etc. *Afschrift.*

Willem, graaf van Holland, beklaagt zich aan de 5 kapittelen van Utrecht, ter zake van het onregt door Herman en Gijsbert van Lokhorst zijnen onderzaten aangedaan.

Willem etc. laten v weten onsen goeden vrienden, den

domproefst ende den capittel vanden Doem, den proefsten, dekenen ende capittelen van Oudemunster, Sinte Peters, Sinte Jans ende Sente Marien tVtrecht, dat wij onlanges in onsen openen plackertbrief deden schriuen, hoe ons onse manne, ondersaten ende goede vriende gethoent hadden die grote onredelike misdaet ende vercortinghe, die hem, horen magen ende vrienden geschiet is van heren Harman van Lochorst ende heren Ghijsbrecht sinen broeder, v deken ende medecanonicken, gelijc onse brief voirn. dair of inhout. Ende want hem noch gheen beteringe geschiet en is, ende ghi daer niet op voirtgeuaren en hebt, als ghi sculdich sijt te doen, so laten wij v vorder weten, oft sake waer dat onse manne, ondersaten ende goede vriende, v an uwen goeden, dair die voirs. heer Harman ende heer Gijsbrecht canonicken sijn, meerre beswaringhe deden voir die misdaet, die ghi hem niet en doet beteren noch en recht, als wij v voirgescreuen hebben, dat wij dan mogelicken des sonder aensprake of veruolch van v willen wesen. Mede so hebben wij onsen open plackertbrief doen senden an der stat van Vtrecht, dair wij v een copie of seynden, ende begheren dat ghi die hoert ende een ygeliken in sinen capittele ouerleest. In oirconde etc. *Afschrift.*

Willem Eggart aan Johan Schelart van Obbendorp, ter zake van het verlangen der vastgestelde dagvaart in de geschillen tusschen den graaf van Holland en den hertog van Gelder.

Lieue ende gemynde vrient. Mijns genadichs heren bode van Gelre is te nacht die was bi mi gecomen mit enen brieue, sprekende aen mijnen lieuen genadige heren van Hollant, dair mijn heer van Gelre, in begeert, datmen die dachuairt, die geraempt was vp ghisteren te houden tot Wijck vanden gebreken tusschen onsen heren voirn. ende hoire beiden ondersaten om die te richten, wtsetten woude tot en sonnendages toe naistcomende ouer achte dagen etc., geliken mijns liefs heeren brief van Gelre voirgen. niet meer woirden inhielt, die ic vpgedaen ende ouergelesen hebbe, ouermids dat die bode nv seide dat mijn

lieue heer van Gelre beuolen hadde dat ic den brief vpdoen soude, wert dat hi minen genadigen heer hier niet en vonde, dair ic v, lieue vrient, vp begeer te weten, als ic den brief ouergelesen hadde, dat ic dair in begangen was, want die tiit te cort was mijns genadichs heren ondersaten ende vrienden, die gebreke hebbe ende vp desen tiit tot Wijck wessen sullen, te wederbieden, ende ic oic niet tijts genoech hier om bi minen genadigen heer soeken mochte om sinen wille hier of te weten; doch, lieue vrient, so hebbe ic van miins genadichs heren wegen die dachuairt wtgeset ende verlanget tot en sonnendage toe naistcomende ouer achte dagen na begeren miins liefs heren van Gelre voirn.; mar bidde v, lieue vrient, ende begeer mit sonderlingen meyningen van miins genadichs heren wegen vors. dat ghi ymmer dair toe hulpen ende raden wilt aen minen heer van Gelre, dat die dachuairt ymmer gehouden worde tot Wijck vp tie tiit voirscr., geliicken mijn lieue heer van Gelre gescreuen heeft, sonder die in enigerwiis te verlengen, want soude die dachuairt also vorder verlanget worden, dair soude miin genadigen heer van sinen lande, steden ende goeden luden groit veruolch om hebben, twelke ic duchte dat miin genadigen heer dan niet voir danke nemen en soûde, sonderlinge so hoop ic dat miin genadigen heer ende ic van siinre wegen die gebreken, die miins heren vndersaten van Gelre hadden ende ouergegeuen siin, volcomelic verricht hebbe, dair luttel of niet aen gebreken sal, ende souden dan die gebreken die mijns genadichs heren vndersaten ende vrunden van Hollant hebben, also vertogen worden, dat en wair niet redelic. Hier in wilt, lieue vrient, dat beste prûeuen, als ic v volcomelic toe betruwe, ende begeerdi eniger zaken, die ic vermach, dair en wilt mij niet in sparen. Onse Heer God moet v altois behoeden. Gescreuen jnden Hage des donredages vpten lesten dach in Augusto.

Willem Egger, heer tot Purmereynde ende thezorier van Hollant.

Opschrift. Heren Johan Scelaird van Vppendorp, hoofmeister miins genadigen heren van Gulich ende van Gelre, minen lieuen ende gemynden vrient.

Gerrit van Heemskerk en Gijsbert Pieck antwoorden aan de Geldersche raden ter zake van eene te Tiel vastgestelde dagvaart tusschen den graaf van Holland en den hertog van Gelder.

.....

mit merer woirden in uwen briue begrepen. Wair af, lieue, geminde vriende, uwer liefde wil genuegen te weten, dat wij van wegen vnss genedigen heren van Beijeren mergen, oft God wilt, tot Tiele bij v wesen sullen te middage mechtich mit vnss genedigen heren segel, gelijc ghij an vns begeert; mer onsen genedigen heer van Beijeren heeft vremde, dat onse genedige heer van Gelre dair selue nyet en coemt, so als geraemt was, want hi hem bestelt had dair te comen, ende bededinct was dat der heren en ghene langer den dach verlengen soude bij een te comen, dan ij of iij dage lanck. Ende, lieue, goede vriende, of ghi anders yet wilt dat wij vermoegen, dair en wilt ons nyet in sparen. Onse lieue Here Got bewair v altijt. sWoensdages vpten lesten dach in Meije onder segel mij Gijsbrecht Piecs, des wij tot deser tijd sementlic gebruken.

Geryt van Heemskerc, heer van Oesthusen, chasteleyn tot Gorinchem ende drossate slands van Arkel, ende Gijsbrecht Piec.

Opschrift. Aen heren Johan Schelart van Obbendorp, hoefmeister, Henric, heer van Wissch etc. ende Gijsbrecht van Mekeren, ouerste rentmeister slands van Gelre, onsen lieuen ende geminden vrienden.

Raden van den hertog van Gelder aan Sweder van Kuilenburg, domproost van Utrecht, ter zake eener te Ingen vastgestelde dagvaart tusschen die van Utrecht en den hertog van Gelder.

Eerbere, lieue here ende sunderlinge goede vrient. Also als leste doe wi tot Oestbroick waren, doe een dach geraemt wart tusschen onsen genedigen heren aen die ene sijde ende den Sticht die ghene, die vijande sijn, aen dandere tot Inghen inden

hoff te halden, nu en neesten toekomende gudesdage, so eest noch dair mede also gelegen omme trefliken saicken wille, die wi v niet geschrijuen en konnen, dat wi den seluen geraempden dach niet gehouden en konnen. Wairomme wi van v *seer vrientliken* begeren *de sijn* [1]), dat ghi dat also verkalt aen den ghenen dairt geburt, dat die selue dach verlengt warde acht daige, dats thent des gudesdages naeden sonnendage Misericordia den neest komende, den seluen dach alsdan te halden in alle der maten als men nu en gudesdage gedaen soulde hebben, ende dat oich die ghene, die hir en tusschen vur der saicke wille geboeren sall te trecken, geveylicht sijn, gelijch dat voir, nae vitwijsinge der cedulen darup gemaickt, bededingt is, ende wat v hier van wederueert, dat wilt vns als gi yrst moicht beschreuen laten weten mit desen seluen bode. Geschreuen tot Haerlem des maenendages na Beloken Paisschen onder segell des rentmeisters van onser alre wegen nu dese tijt.

Die rade ende vriende mer genedigen heren van Gelre ende van Beyeren, die leste te Oestbroick waren.

Opschrift. An den eerberen heren Sweder van Culenborch, doemproist tUtricht, onsen lieuen here ende sunderlingen guden vrient.

Twee brieven van Arend van den Bosch aan Jacob de Voecht van Rijnevelt, ter zake van de onderhandelingen tusschen die van Utrecht en den hertog van Gelder.

Copie des briefs.

An Jacob die Voecht van Rijnevelt, mijnen goeden vrient.

Goede vrient. Alsoe als wij in voertijden gesproken hebben van alrehande punten, als gij wael weet, so heb ic noch mit mijnen genedigen heer van Beyeren gesproken, van welken voirs. punten ic sulke redelic antworde hebbe, dat ic gherne noch mit Jan vander Meer ende mit v spreken soude, also verre alst v goet ducht. Wair om ic an v begeer, dat gij mij geleide

1) Doorgehaald.

doet hebben om bij v te comen daer wij plegen te vergaderen, ende dit en wilt niet laten, also verre alst v goet ducht, want ic noch hopen soude dat all dinck goet werden mocht.

Aernt vanden Bosch.

Copie des briefs.

Aen Jacob die van Vaecht van Rijnenvelt, mijnen sunderlingen goeden vrient nae der tijt.

Vrientlike groet voers. Goede vrient, weet dat ic bij mijnen genedigen heer van Beijeren geweest hebbe ende hem te kennen gegeuen van mennigen punten, die gij ende ic te samen spraken doe wij lest bij malcanderen waren, daer Hollant ende et Stichte beide die lande wel groet ruste ende groten vrede af comen mocht, van welken punten ic v ghene bescheit schriuen en mach; mer docht v goet, woude ic wael dat gij mij een corte onvertoigen geleyde deed hebben bij v te comen op die Haer, ic soude hopen sullic bescheit te seggen dat daer wel meer goets nae volgen mocht, ende dair hope ic dat v ende goede lude wel mede beholpen mocht werden. Dit en wilt niet laten, alsoe lief als ic v doen mach. Got si mit v.

Aernt vanden Bosch.

Naschrift van eenen brief over het opzeggen van geleide door den hertog van Gelder aan die van Utrecht, op verzoek van den graaf van Holland [1]).

Voert, lieue vrient, so moicht ghi wail weten hoe mijn genadige heer minen lieuen heer van Gelre gebeden heeft, dat hi der stat van Vtrecht hoir geleide opseggen woude, dair mijn lieue heer van Gelre minen genadigen heer vp antwoirde ende toeseide, dat hi der stat geen geleide vorder geuen en soude; ende want hoir geleide zeder wtgegaen is, so bid ic v sonderlinge dat ghi immer dat alsoe bewaeren wilt aen minen genadigen heer van Gelre, dat hi der stat voirs. noch horen

1) Deze brief is vermoedelijk van Willem Eggart aan Johan Schelart van Obbendorp.

burgeren geen geleide vorder en geue, geliken hi mijnen lieuen heer van Hollant toegeseit heeft, dair hi den seluen minen lyeuen heer seer dankelic aen doen sal; oic hoip ic dat mijn genadigen heer des wail aen minen lieuen heer van Gelre versculd heeft, of noch versculden sal.

De vijf kapittelen van Utrecht antwoorden aan den hertog van Gelder over geweldadigheden door de Stichtschen in zijne landen, meer bijzonder in de Veluwe, bedreven.

Hogeboeren vorst, lieue genedige heer. Soe uwe genade ons hadden doen scriuen van scade, auergrepe ende moitwille, die myt opsatt buten veden vanden Nederstichtschen ende ynwonenden tot Vtrecht wt den Nederen Sticht ende dair weder yn ende van Vtrecht gescien in uwer genaden lande, ende sonderlinge in Veluwen etc., dair wij der seluer genaden weder van gescreuen hebben, dat wij die een antwort wouden laten weten ende scriuen bij ons selfs boede, om saken wille in onsen brieff geruert etc. Aldus dan voirt, lieue genedige heer, soe weten uwe genaden wail, dat tusschen uwer vorsteliker mogentheyt ende uwen lande aen die een zijde, ende onsen genadigen heer van Vtrecht ende sijnre landen ende ons aen die ander zijde, een volcomen zoene gemaict ende gesloten is ende hoechlic beloeft is te houden, inhoudende onder ander pvnten, dat die ecclesye van Vtrecht hoere ende hoerer kercken goeden in uwer genaden landen gelegen, souden rustelike gebruken ende dat hoere sculders ende pachters der goeden voirscr. hem betalinge doen sellen binnen Vtrecht etc., welck pvnt tot vele steden van uwer genaden ondersaten inden landen voirscr. wonende, gebroken is ende noch alle tijt zwaerliker gebroken wert. Oick soe sijn onse borgeren ende ondersaten tot vele tijden inden lande van Gelre voirscr. genangen bouen geleyde ende hoere haue ende goet genomen, ende dat oick gedeilt ende gebûût in den lande van Gelre van uwer genaden ondersaten. Voirt soe sijn die gene, die dat gedaen hebben, togelaten dat lant van Gelre te gebruken, ende hebben gegaen tot

Aernhem bider straten ende anders waer. Mede soe sijn sommige van onsen borgeren, als Henric van Loenresloet ende anderen, die hoer goet in uwer genaden lande gelegen, gewelde-like onthouden ende genomen wert, dat ymmer also niet en behoert na wtwisinge der zoenen, twelke wij an uwer genaden ende oere goede steden van Gelre tot vele tijden gescreuen ende veruolch gedaen hebben om verrichtinge vanden pvnten voirscr. te vercrigen, soe dat onse borgeren ende ondersaten, die aldus geuangen ende bescadicht sijn, ons clagelic veruolcht hebben om hulpe ende troest van ons te verweruen, dat wij van tijt te tijt troestende getueft hebben op een dachuairt, diemen tusschen der landen voirs. gehouden soude hebben, dair dan verrichtinge soude gescien den genen, die tegens der zoenen bescadicht weren. Ende want vanden dachuairt noch niet gecomen en is, ende sij genen troest erde hulpe vernemen, mer bijster ende ontgoet bliuen, ende onse scriuen ende veruolch hem niet en baet, soe clagen ende roepen sij voert op ons als arme ende mistroeste menschen, ende wij en connen hem niet gehelpen. Hierom, lieue genadige heer, bidden wij uwer vorsteliker mogentheyt oitmoedelic ende myt ynniger begeerten, dat die willen te samen doen comen oere hoge rade ende goeden raet dair op hebben, dat die ondadige aldus dat lant te voeren niet en hebben tot hoere genûechten te bescadigen, ende dat wij mitter seluer uwer vorsteliker moegentheyt ende uwen lande rust ende vrede moegen hebben, dair wij ons myt groter eernsten te vûegen willen. Ende wes uwe genaden in desen dingen van ons gedaen willen hebben om goede naeberscip te houden, dat begeren wij te weten, dair sellen wij onse deel altijt goet van maken, op dat ymmer bij onsen sculde geen ongenall beyden landen dair off en coeme, dat wij geerne verhoeden souden na onser vermoegen. Dat kent God almachtich, die uwe genaden altijt bewaren moet langliuich, salich ende gesont. Gescreuen tUtrecht onder segelen der kercken ten Doem Frederics van Renesse van Reynouwen, Johans van Renesse van Wuluen, onder tsignet der stat van Vtrecht, die

wij samentlich gebruken teser tijt, des vridages opten vijftienden dach in Aprille.

..... oetmoedige dienre ....

Opschrift. Den hoechgeboeren vorst ende heer hertoge van Gelre ende van Gulich ende greue van Zutphen, onsen lieuen genadigen heer.

De hertog van Gelder aan de 5 kapittelen van Utrecht over het in den ban doen van Alart Jansz. van Buren, wegens gepleegde geweldadigheden [1]).

Erwerdighe ende eirbare vriende. Also ghij onss nu op onse schrijfft antreffende Alert Janss. van Bueren, onsen ondersaet, den ghij mitten bannen besweren, ther antwort schriuen, dat gij vanden seluen Alert ende meir anderen ondersaten, dienre ende huysgesynne onss l. heren ende vader bij sijnder liefden tijden an uwer kircken gueden, eruen ende renthen in onsen lande gelegen mit bijtichten vur onse werlicke bencken grotelicke beschedicht, belast mit groten gewelden ende moyenysse, oick vanden sommigen gemoirtbrant, mit oneerlicken brieuen gedreigt ende verradernisse ende moortdadige dootslagen togevuegt solden werden, dairomme ghij in vurtijden onsen l. heren ende vader duck ende mennichwerff clegelick angeroepen, geschreuen ende ditselue te kennen gegeuen hebben, sulx v verlaten te mogen werden, des nyet en sold hebben mogen gedyen, nyet wederstaende dat gij altijt orbodich geweist hebt mitten seluen mijnlicke dage te halden, also dat gij van noitsaken des veruolgs mitten banne nyet aff en solden hebben mogen wesen, begerende an onss, so gij verhapen, dat nu voirtain all gewelde ende onrechten vyt onsen lande affgestalt sullen wesen, dat wij yn behoirlicke voirsichticheit hebben willen, also dat v sulx verdragen mucht wurden, want ghij altijt bij onss inden vurg. sai-

1) Deze en de beide volgende conceptbrieven door dezelfde hand geschreven schijnen van Adolf van Gelder afkomstig te zijn. Hoewel zij tot een later tijdvak behooren dan al de overige ongedagteekende brieven, is hunne plaatsing ons hier echter niet ongeschikt voorgekomen.

cken doin willen, woe v brieff vorder jnhelt. So, guede vriende, is huden meister W. van Heze, kanonyck van Oldemonster bynnen Vtrecht, alhier bij onss geweist ende heifft onss van wegen sijns capittel op einen credency brieue vanden seluen materyen oick to kennen gegeuen, den wij tantwort hebben doin seggen dat wij nyet gerne die geestlicheit bynnen Vtrecht van onsen ondersaten bynnen onsen landen bauen recht ende reden solden laten moyen off belasten, ind en solden oick dair en theynden nyet gerne gehengen dat die onse wederomme mitten ongewoenlicken bannen veruolcht ind gemoyt solde werden, ind wurden wij vanden geestlicheit om hoer gebreken wille versocht jnd eygentlick dair aff onderwijst, as wij die gelegentheit dair aff wusten, wolden wij zij ende die ghene van onsen ondersaten, dair sij die gebreken op hedden, gerne vur onss verscheiden ind die saicken bij onsen vrienden laten verhoeren ind die dingen so voil in onsser (macht is) mit vursichticheit also helpen vuegen ende schicken, datter den reden gelijcken sold. So is onse guetlicke begerte ende meynonge an v, dat ghy daer op tvervolgh mitten banne auer die onse tusschen dit ende St. Johannis misse neistkomende opschorten ind onss die gelegenheit uwer gebreken van wen ende van wyen v die belastingen vurger. geschien, mit gueden onderscheit ouerschriuen, wij willen die dingen also helpen vuegen, dat rust ende vrede, goede nabuerschap tusschen onsen lande ende v onderhalden blijuen moge. Got sij mit v. Gegeuen.

Dezelfde aan dezelfden over geweldadigheden door de gebroeders Redinkhaven in het sticht van Utrecht gepleegd.

Eirwerdige ende eirbare lieue vrienden. Also ghij onss nu op onse bede ende begerte wij onlanxleden vur Henrixs soin van Apeltern an v gedain hebben, ther antwert schrijuen onder anderen, dat ghij derselue onse bede begeren indechtich wesen ende alsdan v dairynne hebben, dat wij v nyet te misdancken en sullen hebben etc., hebben wij ontfangen ende dancken v guetlick der gueder antwert, ende willen ter uwer

gunsten vur ogen hebben. Voirt as ghij vnss mede schrijuen dat ghij onss te lieue tveruolch mit den banne onser ondersaten ind gueden in uwen brief gelacht benoempt, ongeuordert wilt laten bestaen ende opstellen (tot op den hoichtijt van) Paeschen neestkomende, ende an onss begerende (dat wij mit) behoirlicke vursichticheit dair ynne willen (helpen vuegen, dat) rust, vrede ende guede naburscap an beyden (landen onderhouden blijuen) etc. So guede vriende ist nu opten heiligen hoichtijt van Paeschen, dat wij onser vrienden weinich bij onss hebben, jnd willen dairomme na den heiligen houghtijt vurs. v ind dieselue onse ondersaten jn uwe brief gelacht benoempt bij onss verscheiden, die saicken to allen sijden te doen verhoeren ende onss also reden doin hebben, dat, as wij meynen, gij des eyn guet genuegen hebben sult. Voirt, guede vrienden, als ghij onss laetst schriuen vander onbehoirlicken belastinge, moitwille ende ondaden Sweder ende Euert van Redinckhauen gebruederen mit roue, brande ende anders, ander stat van Vtrecht, hoer burgeren ende uwen gueden gekeert hedden etc., hebben wij, guede vrienden, om uwer begerte wille den veruolgt gehadt an den ed. onsen lieuen neue graue to Rauestein (?), dair onder sich Sweder, ende an der eirbare Margariet van Gijmmenych wedue 1) dair onder sich Euert behelpen. So heefft onss dairop Margariet van G. geschreuen, antreffende Euert van Redinckhauen, as gij in hoeren brieuen, den wij v hiermede auerseynden, sien mogen.

Dezelfde aan dezelfden over eene deswege te houden dagvaart.

Eirwerden ende eirbaren goede vrienden. Also ghij onss nu ten antwort gescreuen hebben, dat ghij v vriende gerne opten yrsten manendage nae Pynxteren neistkomende des middaigs opten palen des gestichts van Vtrecht als opt veer tot Huesden schicken willen, omme van dair voirt desselnen auonts ther goeder tijt to Nystein inden herberge to wesen, in dien wij

1) Margriet was weduwe van Jan Ghymnich, Gymmenich, heer tot Wikrade. Zie het register in het IV. deel van Nijhoff's *Gedenkw. van Gelderland.*

onse vriende als dan dair to vuegen uwen vriende mit onsen geleidsbrieff ind anders, wij v dat verschreuen hebben, te besorgen, ind doch of wij anders inden saicken yet gedaen wolden hebben, dair van onse antwoirt, woe v schryfft vorder ynhelt, hebben wij verstaen ind begeren guetliken dat ghij in maten vurs. also v vrienden schicken des anderen daeges naden vurss. manendage als opten dynxsdage opt veer to Huesden als vurs., alsdan sullen wij v vrienden mit geleide besorgen ende onsen vrienden tegenschicken in alre maten, gelijck ons vurschrijfft dair van inholdende is, ind willen oick tegen dieselve tijt en gheyn van uwen wederperthyen, ghij onss in schrijfft, beteykent, auergesunt hebben vur onss dair tegen doin verschriuen, ind hiertoe verlaten wij ons.

Den eirwerdigen ind eirbaren heren, prelaten, ind cappittelen der vijff gaitzhuysen bynnen Vtrecht, onsen guden vrunden, sementlich ind besonder.

De navolgende brief is vermoedelijk gerigt aan Hendrikz. van Apelteren.

Guede vrient. Also tusschen den eirbaeren heren, dekenen ende capittelen des Doems van Vtrecht ende v gebreken sijn, dairomme zij u eyn wijl tijts geleits mitten banne ende ghij an hoeren gueden beswaernisse gedain hebt, ind so wij dan buten merckelicke reden ende saicken onse ondersaten nyet gerne mitten banne gemoyt noch oick die geestelicheit van Vtrecht an hoeren gueden van onsen ondersaten onuerschult gemoyt en sagen, hebben wij vrienden des capittels van Vtrecht vur onss verscheiden tegen des neisten dinxdage naden Heyligen Pinxterdage neistkomende tauentijde to Nystein om die gebreken te verhoeren. Ind laten v dairomme weten dat ghij alsdan oick te Nystein komen, v reden ende anders ghij dairtoe te gebruken meynen bij te brengen, so wij die saicken gerne solden helpen schicken ende vuegen, dat der gelijcken moyenysse voirtain aldair verlaten blijuen.

Johan Schelart van Obbendorp aan den graaf van Holland over eene hem gedane toezegging van een manleen van 200 kr., wegens zijne bewezene diensten in de verzoening van den hertog van Gelder met Utrecht en Amersfoort.

Mijnen dienst ende all dat ich vermach vurs, hogeboeren furst, lieue genedige heer. Ich begere uwen genaden te weten, dat een gerucht alhier inden lande is, dat uwe genaden mij een manleen des jairss van honderd cronen geloeft, ende gelt ende goults gegeuen soulden hebben, omme dat ich dair toe geraden ende geholpen hebbe dat mijne alregenedichste heer van Gulich ende van Gelre ende uwen genaden sich verbunden hebben up die stat van Vtrecht ende den van Amersfoirt. Wairomme ich uwen genaden oitmodelich bidde, dat v gewerdigen wille hierup te doin schrijuen wat den seluen uwen genaden off uwen vrienden, die bi der dedingen geweest sijn, dair van kundich is. Onse lieue Heer Got mach uwe genaden langliuich ende gesont bewaeren.

Joh. Schel(art).

Schrijven van den graaf van Meurs aan den maarschalk van Gelderland ter zake eener dagvaart, waarop de heer van Kuilenburg mede beschreven is.

Goede wrynt. Die greue ende ic hebben vernomen, dat die heer van Culenburch brieff gheseindt heeft tot Nyemeghen ende tot Tiel, ende is nv tot der daichvaert versceiden ende heefse hoeghe op dat verbont ghemaent, dat men sijn seghel ende brieue halden soeldt. Dit moegdi mijns heren ghenaden te kennen (geuen); soe dunckt onss goet dat mijns heren ghenaden sijn vrynde daer bij hed of sijns sijns den ridder, knechten ende den steden nv op der dachevaert scrieue. Nyet meer op dese tijt.

Die greue van Moersse.

Opschrift. Aen den mairscalc, onsen gueden vrient.

Walraven van Meurs antwoordt aan den hertog van Gelder, dat hij hem, dienstpligtig zijnde aan den hertog van Kleef, zijn hulper niet kan worden tegen den heer van den Berg en de ridderschap van Gulik.

Minen willigen dienst altzijt vurs., hogeboeren furste, lieue genedige here. Also as v genaden mij hebn doen scrinen v hulper to werden up mijns heren genaden vanden Berge ind up die ritterschap des lantz van Gulich, jnd mij mede gesant uwer gnaden eynen briff, dar ynne v genaden mijn hoefftheer bekennen to sijn etc. wie uwer genaden briff inhelt, hain ich wal verstanden jnd begeuen uwer gnaden toe weten, dat ich in dienste mijns lieuen genedigen heren van Colne bin ind mij sincr genaden verbonden hebbe to dienen, ind weer dan seke dat ich uwer genaden hulper dan werden solde, so moist ich den dienst auer geuen, als v genaden dat wal merken mogen dat wij neit en stunde to doen, dat en weer dan mit willen mijns genedigen heren van Colre vurs. ind bidt v genedige here mij des to ontdragen op deze tijt der hulpen, ind off ich anders eyt vermuchte uwer genaden to willen off to dienste to doen, dat ich mit eren ind bescheide doin muchte, dat to weer ich altijt willich ind bereyt dat kenne Got, die v genaden gesunt gespaeren wille, auer mij altijt to gebiedende. Gegeuen onder mijnen segel des nesten manendages naden Helghen Pinxterdach.

Walrauen van Moerse etc.

Opschrift. Den hogeboeren furste, mijnen genedigen lieuen here hertoghen van Gelre ind van Gulich ind greuen van tZutphen.

Johan Schelart van Obbendorp aan den hertog van Gelder over Hendrik Kollarts manslag, den huize van Zande, Gerrit van Heemskerk en andere zaken.

Mijnen onderdenigen willigen schuldigen dienst ende wat ich liefs ende goitz vermach vurs., hogeboeren, doirluchtige furste,

liene genedige heer. Also als uwe genaiden mij hiraff geschickt hadden bi uwen vrienden omme voele trefliken saicken wille, die alhir te schaffen geweest ende noch sijn, also, genedige heer, was nu en sonnendaige die richtdach van Henrich Kollartz dode ende aldair onder anderen ordelen, die in den saicken geburden, wart Colleken gewesen tot sijnre ontschoult in deser voegen dat hie sweren soulde, dat hie upsatz raids ende daeds van Henrich Collartz dode ontschuldich is, sonder alle argelist; ende dat swoere hie alsoe, doch wart die cedell vander richtinge, aentreffende die weygeringe des vreden, apenbair vur den gericht ende allen den guden mannen gelesen, ende dairup dingde die wederparthye, seggende dat Colleken, aengesyen die cedell, mogeliken engheen ontschoult doin en soulde, ende gheerden des eyn ordell; dairop wart gewesen, dat die cedell, die dair gelesen weer, Colliken inden rechten engheen ontscade doin en soulde, ende also dede Colliken sijne ontschout, als vurs. is. Voirt, genedige heer, so is alhir voele dedinge geweest ende all tot noch toe, als vanden saicke den huyse the Zande aengaende, doch en is hir nyemant geweest van raide off ridderschap, die uwe genaiden hadden doen schrijuen, anders dan mijne joncheer van Moerse ende Reynken van Zellair, ende woe sich die selue dedinge vergangen heeft, dair van sijn vasten briene ende cedulen gemaickt, ende vort ende wedergeschreuen ende gesant, welker brieue ende cedulen, dair die maicht aen leghen, ich uwer genaiden vytschriften seynde hirynne besloten, op dat gi die materie dair van ende die gelegenheit cairlicken ende te bet vernemen moicht, ende oich v dairop versynnen, woe gi dairynne vort dat beste gedaen wilt hebben. Oich, genedige heer, als uwe genaiden voir beuolen hadden, voir dat huys Zande (te) trecken, dat vasten verhalden en geweest is omme des besten wille ende oich bi uwer genaiden weten ende beuele mit uwen brieuen, so wilt v darup noch besynnen nae der gelegenheit, als vur geruert is, ende uwen wille dairaff doin schrijuen den borchgreue van Nijmegen, want als ich van hoen verstae, so wilt hi alle sijne macht dair toe doin, in dien hoen die andere ampt-

lude, dair uwe genaiden lesten aen geschreuen hadden, geuolchliken ende dairtoe bijstendich sijn, woe wale, genedige heer, ich mij versye dat die stat van Nijmegen noch dat lantvolck den seluen borchgreue nyet geuolchlich dair toe en sall willen wesen, doch wilt hie doin mit sijnen vrienden inden saicken, dat beste hie kan, ende nae dien uwe genaiden hoen doin schrijuen. Vort, genedige heer, was bestaen te leysten op uwe genaiden, als van heren Geritz wegen van Heemskirck, also doch dat ich mit nauwer noit mit hoen gededingt heb, dat hi verhalden wilde thent Palmen, ende ich versye mij, dat asdan engheen langer dach te waruen en sall wesen; desgelijchs salt oich blijuen staen mit Robert van Drueten, dairomme mogen uwe genaiden sich dairop besynnen. Ich heb oich Gijsbrecht Pyeck geschreuen, gelijch uwe genaiden oich mij beuolen hadden, dat hie uwen genaiden te lieue enen schicken woulde bi heren Gerit, also dat hi des te vreden moicht warden; wat hie dairynne sall willen doin, des en weet ich nyet. Vort, genedige heer, als vanden namen, die tot Batenborch is, ende genomen op uwer straten, deden uwe vriende bi goitduncken der ridderschap ende der stede schrijuen aenden alden van Batenborch, die darop antworden, dat hie nyet wale komen en dorst noch vyt sijnre stat trecken, omme dat hie voele besorgt is, also dat mij dunckt, dat dair van buten uwen genaiden selue nyet voele vytdrages geschien en sall, want die ridderschap ende steden seggen, dat uwe genaiden hir aff komen ende bestaen dat te keren, sij willen v bijstendich wesen ende doin dat sij schuldich sijn te doin. Nyet meer sonderlingx op dese tijt dan onse lieue Heer Got uwe genaiden ommer langliuich ende gesont bewaeren wille ende mij op ellich punt vurs. uwen wille ind meyninge doin schrijuen, dair nae will ich mij gerne inden besten richten als mogelich is. Geschreuen tot Nijmegen des gudesdaiges post Reminiscere. Vort, lieue genedige heer, begeerden die ridderschap ende stede van mij, dat ich uwen genaiden schrijuen woulde inder formen, als sij mij een cedell lyeten hoeren; also docht mij dat dat nyet wale te weygeren en stonde, want ich verstond

dat sij v dessgelijchs oich schrijuende warden; also begeerden ich een vytschrift der cedulen, die sij mij deden mit hoirs schrijuers hant, ende die selue cedell seynde ich uwen genaiden vort, omme v inden besten dair nae te richten, ende als mij dunckt, so achten sij die saicken seer kont; vort gesonnen uwe vriende vanden Cleefschen, dat sij sich des huyss nyet en onderwûnden ende hoir hant dair aff deden; dairop antwerde die Cleefsche dat hoer heer des in sijnre hant nyet en hedde. Dair mit moegen sich uwe genaiden oich te voıder weten te richten.

Johan Schelart van Obbendorp, ridder.

Dezelfde aan den jonkheer van Gelder over het huis Zande, hetwelk in handen der Kleefschen gevallen was.

Lieue jonchere ende here. Ich heb gebeden Arnt van Hemberch, uwen drossart, dat hij desen dach omme mijnen wille blijuen would tot Nijmegen, omme des wille dat die Cleefschen noch komen soulden ende brengen een antwort, als hij v geschreuen heeft, ende waerden der antworde. Ende were sake dat des niet en geschiede, so als hij v geschreuenheeft, so soulde die borchgreue Roelof vander Hatert (Hautert) terstont des anderen dages rijden ende eysschen dat huys Zande van wegen mijns genedigen heren van Gulich ende van Gelre, ende weert sake dat sij dat dan weigerden ende niet geuen en wouden, so soulde mijn genedige heer terstont bestellen dair voir te trecken ende dat huys in sijn hant te krigen. Ende niet anders dair in vallen en sall, ende dat heb ick mijnen jonckeren van Nassauwen ende mijnen heren van Virneburch ende Aernt van Hemberch toegesacht van hoiren wegen, die iij dagen ende iij nacht dair na te Nymegen gelegen ende gewaict heefft, dat des saken gescheyn sullen omb mijnre beden wille dese saken gehoipt ten beste te helpen bestellen .....

Joh. Schelart etc.

De hertog van Gelder aan Gijsbert van Mekeren over het voornoemd door de Kleefschen bedreigde huis.

Hertoge van Gulich ende van Gelre ende greue van Zutphen.

Gude vrunt. Also gi ons nu geschreuen hebt vanden hūze the Zande, so en weten wij onsen neue van Virnenborch op dese tijt nyrgent bijder hant te vynden, also moechdy omme dat verlengnisse an Arnt van Hembergh besien; ende mach des dair nyet geschien, so bestelt dat Roloff vander Hautart, onse borchgreue tot Nijmegen, die neeste vierdage na desen sonnendage inden dorpe tot Nyffterich also starck ligge, dat hi verhoeden moege dat daer en bynnen dat huys te Zande van den Cleeffschen mit prouande, bussen noch gheyne saken gestarckt en werde, ende dat den huse oich also langhe gheyne schade en geschie, gelijch als dat voir verdedingt is. Ende terstont na den vier dage sall hi des huyss tot onser behoiff gesynnen, macht hem nyet werden, so sall hij alsouoirt mit den gantzen clockenslage dair voir trecken ende oich dair blijuen liggen bis wij onsen wille dair van hebben, then werde dan anders gevucht. Hir na weet v te richten. Gegeuen tot Hamborch des manendaigs post Jubilate.

Opschrift. An Gijsbert van Mekeren, onsen lieuen rait ende oeuerste rentmeister onser lande van Gelre.

Dezelfde aan denzelfden over eene dagvaart te Nijmegen ter zake van het aantasten van het huis van Alart van Lyenen en het blokhuis bij Ravestein.

Hertoge van Gulich ende van Gelre ende greue van Zutphen. Gude vrient. Wij werden, off Got wilt, in deser neester weken, mit namen nu ende neesten satersdage tegen den auont onse vriende tot Nijmegen schickende bij eendeell van onsen ridderen ende knechten vyt elken hovinck ende bij onsen vrienden van onsen vier hoeffsteden, gelijch wij hoen dairomme hebben doin schrijuen, als omme Alartz huyss van Lyenen ende dat blockhuys bij Rauensteyn op te slaen, na den dat gi ons oich laitste dair off schreefft. Also wilt op die tijd oich dair sijn ende brengen die copie mit vidimus vanden verbonde tusschen onsen neue van Cleue ende ons, op dat men sich te

bet dair na richten moege. Gegeuen tot Hamborch opden sonnedach Inuocauit.

Opschrift. An Gijsbert van Mekeren, onsen lieuen rayt, oeuersten rentmeister onser lande van Gelre.

Het bijschrift, blijkbaar bij dezen brief behoorende, luidt als volgt:

Ende dit dunckt ons, lieue vrient, na alre gelegenheit, als voirs. steet, nutste gedaen, doch mochdy besien, als wij dat huys in onsen handen hebben soulden, bis Paisschen off men dat yet langer verdedingen kunde, ende als die tijt dan komen weer ende hi sijn huyss weder hedde, wij deden dan bet des wij mit onsen vrienden to raide wurden, off die saken hir en bynnen nyet anders gevuecht en wurden, dar nu off ommer also wale, als gi ons oich gescreuen hebt. Ende als gi ons schrijfft, want die van Nijmegen dair ynne gedaen ende geraden hebben, so en dunckt ons nyet dat sij ons yet dair ynne getruwe geweest sijn als sij billix soulden, ende als wij hoen ommer toegelouuet hebben, ende wij en hedden oich nyet gemeynt dat sij ons also ongeloufflich gehalden soulden hebben, dat sij Alart nyet anders raden en woulden, dan hi sprake van ons off van onser wegen voir sijn huyss nemen soulde, want wij hoen ommer an gheynen saken anders dan gelouue bewijst en hebben. Ende dit wilt oich also mit hoen verkallen, dat sij doch weten dat wij ons hoirrer inden saken weynich bedancken, ende proefft voirt dat beste, als wij v toebetruwen ende als v Willem van Brymen oich waill sagen sall. Datum ut supra.

Roelof van den Hautert aan Gijsbert van Mekeren over het verlengen der onderhandelingen tusschen die van Ravestein en van Zande, door tusschenkomst der hertogin van Gelder.

Sunderlinge lieue ghemynde zwager. Ich begeer v te weten, dat mijn lieue ghenedige vrouwe hertoginne van Gulich ende van Gelre verdedingt ende verworuen heeft aen die Rauensteynschen, dat die saken tusschen hem ende die van Zande

vpgesat ende verlengt worden xiiij dage, ende ic hebbe om dier saken wille huden gereden geweest tot Cleue aen den drossate ende kokenmeister, die dat mede belieft hebben, duerende die xiiij dage lanck. Ende off ghi yet anders van mij begeert, des ich vermach ende wilt mij niet sparen. Got si mit v. Geschreuen onder mijnen segel op Sente Walburgis auont.

Roloff vander Hautart, borchgreue tot Nijmegen.

Opschrift. An Gijsbert van Mekeren, ouerste reyntmeyster slands van Gelre, mijnen lieuen gemynden zwager.

Dezelfde aan Johan Schelart van Obbendorp ter dier zake.

Goede vrient. Also ic van v gescheiden was, soe hebbe ic ghereden geweest tot Rauensteyn biden greue van Vyrnenborch, ende hebbe die zaken mit hem verkalt, also ic meynde dat best is, ende ic meynde dat he wail doen sal, also als der geraemt was. Ende oft v guet dunct, soe moechdi ter stont tot Nijmegen komen om der zaken wille ten eynde to brengen, off dat ghi den proist off enen anderen van uwer wegen dair seyndt. Ende Arnt van Heemberch heeft mij geseecht, dat die brieff lange opwert geweest weer tot mijnen genedigen heer ende hedde hijs nyet verhalden, ende als ghi tot Nymegen koemt, soe sal ic v aldinck bet seggen dan ic v geschriuen kan. Ende off ghi yet anders wilt des ich vermach, dair weet mij altijt toe bereit. Got si myt v. Geschreuen onder mijnen segel des saterdages na Reminiscere.

Roloff vander Hautart, borchgreue tot Nijmegen.

Opschrift. Ain heren Johan Schelart van Obbendorp, hoiffmeyster mijns genedigen heren van Gulich ende van Gelre, mijnen lieuen gemynden heer ende vrynt.

Bernt van Buderich verklaart zich bereid de zijde van den hertog van Gelder getrouw te blijven.

Lieue genedige heer. Alsoe ich mit vwe genaden yn veden geweist byn, dat onverhoitz zu komen is, soe heift Willem, heer zu Wachtendunch, van vwe genaden wegen mich ind

mijnen knechten eynen vrede gegeuen veirziendaige zu wederzagen, des seluen gelichs ich yme van vwe genaden gegeuen weder vmb gegeuen hain. Dair ich mich noch bis her zu genslichen verlaissen hain ind noch doe, soe dunckt mich dat summygen van vwe genaden amptluden alsoe goit Broichusens sijnt, alsoe dat ich neyt en weis off ich yn vwe genaden vrede verwairt byn ind wair zu ich mich verlaissen mach. Ind oich, lieue genedige heer, yn vurzijden vwe genaden marschalck, mit namen Reynken van van Zeleren, gebeden hain mijnen dienst vwe genaden zu byeden, dair mich eyn antworde aff komen soulde sijn, as ich gemeynt haue, dat neyt geschiet en is. Bidden vwe genaden hyrvmb dienstlichen, mich zu willen doin schrijuen wie ich mit vwe genaden vrede verwairt sijn sal, want ich den vreden halden wil mit vwe genaden, als ich anders nyet en weis. Dan off vwe genaden eyt begerden dat ich vermoicht, dair willen mich bereit ynne wissen vwe genaden, den onse Heer Got bewaren wil gesunt ind mechtich. Gegeuen des anderen daigs na Martini vnder mijnen segel.

Bernt van Buderich.

Opschrift. Deme hogeboren furst, hertzogen van Gelre ind van Gulich ind greeue van Zutphen, mijnen lieuen genedigen heren.

Willem van Wachtendonk aan den hertog van Gelder over den vredebrief van Bernt van Buderich.

Mijnen willigen dienst vurs., hogeboren furst, lieue genedige heer. Also vre genaden myr nv hauen doin schrijuen, Berntz van Burich (Buderich) sijnen vredebrieff zu Gelre an die borch zu senden, vre genaden woulden doin bestellen dat Bernt vurg. vre genaden vredebrieff aldair weder gesant soulde werden, soe hain ich, lieue genedige heer, eyne zweiens off driewerff an den drossert zu Gelre dair vmb geschreuen, dair myr ghein antwoerde aff worden en kan. Alsoe, lieue genedige heer, senden ich vre genaden mit brenger dis brieffs Berntz vredebrieff, ind bidden

vwe genade myr eynen vredebrieff weder zu willen doin schrijuen, den ich Bernt vort schicken mach ind dat myr ghein versuemnysse noch ongelymp dair aff en kome. Ind off vre genaden eyt woulden, leyue genedige heer, dat ich vermoicht, dair willen mich bereit ynne wissen vre genade, die onse Heer Got zu langen tiden bewaren wille. Gegeuen des anderen dages nae Cecilien daiges vurg. vnder mijnen segel.

Wilhem, heer zu Wachtendunck.

Opschrift. Dem hogeboren furst hertzogen van Gelre ind van Gulich ind greue van Zutphen, mijnen lieuen genedigen heren.

Dezelfde aan denzelfden over Johan van Asselt, Bernt van Buderich, over afpersing zijner onderzaten.

Mijnen willigen deynst vurs. hogeboren furst, lieue genedige heer. Ich bidden vre genaden willen gelyeuen zu wissen, wey Johan van Asselt bij mijn geweist is, dey myr gesaicht hait wey hee leyuer mit vre genaden yn vreden ind yn vruntschappen stoende dan mit veden, ind sijn gebreichs rechts ind bescheits bij vwe genaden hoefmeister ind marschalck, ind bij sijnre vrunde zwoen blijuen wil. Oich, leyue genedige heer, soe ich vre genaden yn vurzijden eyns off zweiens ind meer geschreuen hain van Bernt van Burich (Buderich), deme ich ind sijnen knechten eynen vrede van vre genaden gegen veirziendaige, zu wederzagen, vmd des besten wille gegenen hain, dey vwe genaden dat noch gehalden willen hauen, dat willen vre genaden mich doin schrijuen ind wissen laissen, mich ind yne dair na zu stellen. Vort, lieue genedige heer, soe hait Sander van deme Egher deser daige mijnre ondersaissen en deil zu der Nuwerkircken vur sess dusent gulden bekommert, bauen dat sij neyt vp vwe genaden schaden geweist en waren, dan sey nv mijne vijande vss geweist sijn, dat ich neyt en weis off dat mit vre genaden wille is; weer dat mit vre genaden wille, dat willen vre genaden mich oich doin schrijuen mit Sander vurs., dair na zu richten. Des ich, lieue genedige heer,

vwe genaden goitliche antwerde bidden, ind willen mich bereit zu wissen vwe genaden, dey onse Heer Got zu lange zijden yn sijnre heiligen hoeden bewaeren wil. Gegeuen des anderen daigs na Martini vnder mijnen segel.

Wilhelm, heer zu Wachtendunch.

Opschrift. Deme hogeboren furst, hertzogen van Gelre ind van Gulich ind van Zutphen, mijnen lieuen genedigen heren.

Het antwoord van den hertog van Gelder op den voorgaanden brief luidt als volgt:

Hertoge van Gelre ende van Gulich ende greue van Zutphen.

Also als gi ons geschreuen hebt van Johan van Asselt, dat hie lieuer mit ons in vrientschappen stain soulde ende will des gebreecks, dat hie meynde aen ons te hebben, rechtz ende bescheids blijuen aen onsen houemeister ende onsen marschalck ende bij tween van sijnen vrienden, des genoicht ons wale, in dien off hie ons gebroickt heeft, dat hie ons dat richte bij den seluen. Voirt als gi schrijft van Bernt van Buderich, dat hie onwetende mit ons ter veden gekomen sij, off dat also is ende hoen genûegt in vreden te staen, so seynde hie des enen besegelden vredebrieff tot Gelre aen onse borch aldair, wij soelen doin bestellen dat van onser wegen hoen oich ene vredebrieff weder werde. Voirt als van uwen onderseten, wat Sander onse vaigt dairynne gedaen heeft, des gestaen wij hoen, want wij hoen beuolen hadden dat hie nyemant doir noch weder doir onse lant en soulde laiten trecken, yemant te schedigen, ende weer yemant die dat dede, dat hie den mit den lantrechte besetten soulde. So vernemen wij, dat gi ende uwe broeder myt Sander voirs. to schrifte soulde sijn komen omme der saken wille, ende dairop ene dach geraempt soulde zijn. Wairomme wij van v begeren, dat gi den dach ende wat dair aen treft vytsetten ende verlengen wilt thent wij dair bouen komen, dat, oft Got wilt, cortlich wesen sall, oft wij willen onse vriende dair toe schicken te besien, dat

ment guetlich nederlegge; hebben uwe vndersete ons nae den lantrecht gebroickt, sij beteren ons; hebben sij ons oich nyet gebroickt, men sall sijs guetlich verlaiten. Ende wat ghi hyrynne doin wilt dat lait ons beschreuen weten tot Gelre aen onsen drossart aldair, dair nae men sich richten mach. Gegeuen then Rosendale des vrijdaiges nae Sente Mertijns dach.

Opschrift. Ain Willem, heer tot Wachtendonck.

Het navolgend naschrift van eenen brief aan den hertog van Gelder heeft alle overeenkomst met het schrift van Willem van Wachtendonk en is van zeer vertrouwelijken inhoud.

Ouch, lieue genedige here, soe haet hie mir eine zedel in gelouven mit gesant, dar nae ir uch wale zu rychten haet, ind dar vmb senden ich vren genaden die in heymlichgeit mit, uch dar na zu rychten, ind ouch in heymlichgeit zu behalden, ind ich scriuen vren hogenaden bij deme gelouven, den ic uch van eytz weygen schuldich bin, dat mich dunckt, dat ic uch eirlich noch nûtzlich en sij, dat ir uch brechen soilt mit eyn ghine vre naeberen van sulgen lantheren, die also vollencklichen boede vrs selfs gesynnen ind geboede up zij neymen, als hie schrijft zu doen, ind sunderlingen nae deme ir vnder ein anderen bewant sijt mit maghschaff ind verbuntennys ind naberschaff, ind ich dorst wale raeden vur allen vren reyden vur vr ind vre lande ere ind beste, als ir bij gelijchen kûnt bliuen dat ir wale eintz blijft mit mijnre heren van Collen ind van Cleue, want ir doch vre alre leyfdage samen verbunden sijt, als ich verstanden han, ind wanne ir wale geloeflich mit den scoint ind ouch mit mijnre genedigen heren van Lutgen, als billich were, ind ouch wale zu vinden were, as ich meynen, so soelde vre genaden ind vre lande wale vyl lastz vntragen bliuen, jnd ich bidden vre genaden dyt int beste zû verstaen, want ich dat sycher in deme beste schriuen, als der ghijn die vre ere jnd beste gerne seyge ind lyeuer dan vre genaden meynent, als ir int leste doch wale bevinden sûlt.

Jan van Brabant, hertog van Holland, verzoekt aan den hertog van Gelder Arent van Heinsbergen in zijne regten op Wachtendonk te handhaven.

Lieue geminde nene. Arnt van Heynsbergen onse getruwe diener heeft ons opgedaen, hoe dat hij een erue mede tot Wachtendonck sij, dair om hij aen uwer liefden gesonnen heeft, dat ghij seker brieue Wachtendonck aentreffende onder hem hedt willen leggen, welke brieue men geleeght soude hebben onder heren Pawen van Heynsbergen en heren Scheyffart van Merode, den God beiden genade, des nyet geschiet en js geweest. Ende om dat die voirs. Arnt van Heynsbergen een recht erue mede tot Wachtendonck is, als hij hoept datmen inden rechten also bevynden sal, ende wij denseluen Arnt in sijnre rechtuerdigen saken gerne geuordert segen, so eest dat wij uwer liefden begerlic bidden, dat ghij onder den voirg. Arnt die voirs. brieue wilt doen leggen ende hem tsijnen recht gonstich wesen, dair aen soeldi ons liefde ende danckelic doen. Wilt v dair om, lieue neue, also bewisen dat die voirs. Arnt onss beden gewair werde ende genieten moege. Ende begerdi ennigherhande saken die wij vermoegen, dair in en wille ons nyet sparen uwe liefde voirscr., die onse lieue God altijt moet bewaeren. Gescreuen in onser stat van Loeuen xxvj dage in Septembri.

Die hertoge van Brabant ende van Lymborch, greue van Heneg., van Hollant ende van Zelant.

Get. Dynter.

Opschrift. Onsen lieuen geminden neue, den hertoge van Gulich ende van Gelre ende greue van Zuytphen.

Vrouwe van Egmond en IJsselstein aan den hertog van Gelder over schade, welke zij aan het leengoed van Gisebrecht van IJsselstein zou hebben toegebragt.

Lieue heer. V ghenoeghe te weten, dat ic uwen brief wel verstaen hebbe hoe dat ic Ghisebrecht van IJselsteyn ... ontbrwt maken soude sulc danich goet als hi van v te lene hout,

dat ic, lieue heer, niet en doe, ende ... willic doen beredenen voer v, lieue heer, dattet mijns vaderlic erue is ende et in miinre manne boec staet, ende mijn lieue heer van Vyanuum v oude vader nye inden besitte daer off en was, noch ghi, lieue heer, gheweest en heft. Oec, lieue heer, hebbic Ghisebrecht altoes doen bieden bi zinen besten vrienden, hadde hie enich betoech tot Ghesemalen lande, daer zi die lijftocht aen hadde mit miins heren brieue van IJsselsteyn miins oudevader, des God ghenadich zi, ic woudt him gerne ghelaten hebben. Ende bidde v, lieue heer dat ghi dus herdelic niet an mi scriuen en wilt eer ghi die zaken claerliken weet ende ghi mi antwoirde daer of ghehoert hebt, want ic daer of bi v senden wil, als ic alre erst mach. Lieue heer, God bewaer v altoes. Ghegeuen tsaterdages voer S. Geerden dach.

Die vrouwe van Egmont ende van IJselsteyn.

Zonder opschrift.

Het antwoord van Gisebrecht van IJsselstein op het schrijven van den hertog van Gelder over de bemiddeling zijner geschillen met de vrouwe van Egmond en IJsselstein.

Lieue ende wael zere gheduchte here. V ghenoeghe te weten, dat ic vwen brief wael verstaen hebbe, daer ghi mi in scriift hoe dat v gheantwoert is vander vrouwen van Egmonne, dat ghi op enen ghenoemden dach van vwen rade senden wout tot Polsbroec, ende nu aldaer werwen mit minen betoeghe, om die zaken te bescheyden ende te enden, welc betoen, lieue ende gheduchte here, ghi ende v raet ghesiien hebt, soe dat ic hope dat v wael constych is, dat men dat ghoet van v ende van vwen woerwaderen ghehouden heft ende dat ghiit mi verliet hebt, daer die here van IJselsteyn miin oem, die God ghedenke, over ghewest heft als een man. Ende, lieue ende ghenedighe here, hoe ghi aen dat goet woert ghecomen siit ende dat behouden ende becrachtighen solt, en weet ic niet worder te bescheyden, dan v daer of te doen ende te dienen als een man sinen here schuldich is te doen van sinen leenghoede, ende

bidde v, lieue ende ghenedighe here, oetmoedeliken dat ghi mi alse weel doen wilt als ghij vwen armesten leenman scûldich siit te doen, des v ende vwer oûder briewe heft. Ende dat ic, lieue ende ghedachte here, op dese tijd nyet bi v ghecomen en bin, heeft mi noetsake benomen, alse v heer Aelbrecht vander Goude wael segghen sal. God bewaer v lijf ende ghoet in eren altoes ende wilt oner mi ghebieden, alse wael recht is. Gescreuen op des Heylighen Sacraments auont.

Op de keerzijde van het blad komt het navolgend concept voor.

Lieue neue.

Wrederiic, goede vrent. Ic bidde v wruendeliken, dat ghi Jan vander Ghoude, die v desen brief brenghet, helpen ende worderen wilt bi minen here haren van Bloes, alsdat hi sine ghemoede krighe dat hi ene halue hoeue lans veroopen mocht van dien ghoede, dat hi van minen here houdende is, want zeker een ghoet dienstachtich knecht is, ende nu wael constich is, dat hem die sonderlinghe noot doet dat ghoet te vercopen of een verderft knecht te wesen. Ende wilt, lieue neue, Vrederic hier in de meer pinen dat hi minre gheniete, want hi miinre ouden ende miin dieare altoes ghewest heft, ende v ende anders mine vrenden dienen soude, daer ghiis begherde of behoef hadt.

Aan den voet dezer bladzijde staat: Heer Jan van Langheraec, Jan van Bûeren, Wrederic van der Seuender.

Schepenen en raad der stad Elburg aan Arend, heer van IJsselstein, over twee hunner te IJsselstein aangehoudene onderzaten.

Vriendelike gruete voers. heer Arende. Lieue here, wilt weten dat wi vernomen hebben, dat twe onser burgher vp zijn gheholden mit horen goede binnen IJselsteyne, des wi vmmer hopen dat wi noch onse burghere dat niet verwacht ende hebben teghen v lieuen heer, noch teghen enich uwer lude anders dan minne ende vrenscap, ende oec des mede hebben ghesproken mit onsen lieuen heren heer Edwart, hertoge van Ghelre,

die ons antwarde ende seghede dat hi van gheenre vede niet en wijste, anders dan hem hadde vernomen dan uwe lude scade hadden ghenomen inden lande van Brabant van luden, die in zine lande niet ghescaen zijn. Lieue gheminde heer, waer vur wi v vriendeliken bidden, dat ghi daer toe willen raden ende dat beste daer in keren, zoe dat wi onse burghere voers. mit horen guede weder quyt muchten hebben ende v daer in toe danken, dat wi vriendeliken gheerne verdienen willen oft uwe lude, des yet gheuiele inder gheliken, oft in vele meere zaken. Wes uwes willen, lieue here, hier af is, dat wilt ons weder scriuen bi brengher des brieuen. Onse Heer God moet v, lieue here, altoes bewaren. Ghescreuen onder onser stat zeghel des daghes nae Sente Andries daghe.

Schepen ende raet tot Elborgh.

Opschrift. Aen enen edelen, eersamen, machtighen heren heer Arend, here van IJselsteyne, onsen lieuen gheminden vrient.

Edward, voogt van Belle, schrijft aan den hertog van Gelder de redenen die hem belet hebben ter dagvaart te komen.

Mijnen willigen dienst vnd wes ich vermach, hogeboren durluchtige furst, lieue genedige heer. Also as vwe gnaden myr hadden doen schrijuen zo Arnem en nystes donrestag, so is myr der brieff irst gesteren auunt opten dynxstage worden, so as ich nyt zo Hulkeroide (Hulkevorde) in eycht of thyen dagen geweyst en byn, dair vwe gnaden brief komen was, anders so woulde ich gerne zo der dachvart komen sijn, vnd bidden vwe gnaden des darvmb nyt anders zo nemen, dan wes ich vwe gnaden zo dienst vnd so willen gedoen konde, dair wil ich soe willich vnd bereyt zo sijn, wilt Got, der vwe gnaden wille bewaeren frolijch vnd gesont. Gegeuen vnder mijnen secreet segel des goidestages na Sent Mychayels dach.

Edwart vait zo Belle etc.

Opschrift. Denne hogeboren durluchtigen fursten hertzoch van Gelre vnd van Gulich vnd greue van Zutphen, mijnen lieuen genedigen heren.

Floris van der A beklaagt zich aan den graaf van Holland over Hendrik de Kock, schout te Oijen, over onregtvaardige vervolging wegens dijkbreuken en verzoekt des graafs voorspraak bij den hertog van Gelder.

Lieue genedige heer, uwer hogeboeren vermogender genaden geweerdige te weten, dat ic Florys vandet Aa vertoene ende clage dat Henric die Koc, scouthet tot Oyen, is comen mit eenre scouwen opten Masedijc (Mastdijc) in den dorpe van Oyen ende heeft dair enen dijc verdingt om hondert nobel, also als hi seyt, dair hi meynt dat die hertoge van Gelren hondert nobel tegen hebben soude, dair die scouthet voirs. om dingde tegen Florys voirs. opten dijc voir die scouwer, ende sprac den voirs. Florys daer af aen voir die scouwer, ende meynde dat hi die voirs. twehondert nobel verboirt hedde ende yesch hem die van rechts wegen, dat hi hem die wtreycte, of hi woude hem vonnis daer af doen, weer hi soude of en soude; daer die voirs. Florys op antworde mit recht ende mit sinen voerspreke ende mit sinen vrienden, ende meynde dat hi niet gebroect en hedde als vanden twehondert nobelen, ende des genoeghde hem wael vonnis der scouwer, ende des maende die voirs. scouthet die scouwers in enen vonnis, weer die voirs. Florys broechechtich weere, of dat hi quyt wesen soude of wats van rechts wegen wesen soude; ende des en waren die scouwer op dien tijt niet wijs ende namens hoiren hoege, ende droegen des hoir genechten al wt ten eynde; opt leste genechte doen wijsden sij dat ten hoede, also als recht was, tot seuen dorpen, vier bouen ende drie beneden, also als recht was; daer wijsden die scouwer mit recht, soe wie winnen wonde dat hi den cost versekeren soude in goeder tijt, also als recht weer; daer versekerde die voirs. Florys den cost in goeder tijt, gelijc alst vonnis gewijst hadde; doe vuerde die voirs. scouthet die scouwer te hoede, ende doe dat vonnis weder vanden hoede quam, opten dijc tot Oyen, daer die scouwer alle geboden waren; daer maende hi die scouwers des vonnis, dat sij vanden hoede brochten, of sijs wijs weren, dat sijt

reycten; daer wijsden die scouwers vten hoeft vonnis, dat sij vanden hoefde gebrocht hadden, Florys quyt ende sijn goet vanden broeken ende vander aenspraken, die die voirs. scouthet op hem gedaen hadde, doe schaut die schouthet den voirs. Florys quyt ende sijn goet. Des is voirs. scouthet na comen, doemen scouwede opten dijc te volre eerden, op dien seluen dijc, ende heeft die scouwer gemaent in enen vonnis, of dien dijc also goet weer dat hi die scouwe verweren mochte; doen wijsden hen die scouwer goet ende dat hi die scouwe verweren mochte; doe seyde die scouthet, dat die eerde den dijc te na genomen weer; doe quam Florys knecht, die gemechticht was sinen dijc te verwaren, ende begheerde aen den scouthet, dat hi die scouwers maende in enen vonnis, of die eerde den dijc te na genomen weer oft en weer; des maende die scouthet des den scouweren, ende des en waren sij niet wijs ende namens hoiren hoege; doe quam die scouthet weder ten viertiennachten opten dijc ende maende dair die scouwers des vonnis; doe wijsde een scouwer, hedde die scouthet cost wt geleet mit recht, dat hi dien nemen soude aen Florys goet vander Aa; doe vraeghde die scouthet des die scouweren of sij des volgden, des volgede een man of twe ende niet vele meer, ende dair die scouthet enghenen cost in geleet en heeft mit recht. Hier en bouen, liene genedige heer, soe heeft die voirs. scouthet verboden minen pechteren in volre kercken, dat sij hoir handen aftrecken van minen goede, ende heeft mede geseyt, dat hi den pacht selue boeren wil tot mijns heren behoef van Gelren, ende versperret mi daer mede mijn renten ende mijn goet, dat ic van minen pechteren niet gecrigen en kan bij sijnre gewant, dat mi wael gescaedt heeft driehondert gulden of meer. Ende, liene genedige heer, hierom soe bid ic Florys voirs. uwer hogeboeren vermoegender genaden sere oetmoedelic, dat ghi voir mi bidden wilt aen minen heer van Gelren, dat hi sinen scouthet van Oyen beuelen wille, dat hi mij onrasten verdragen wille, want ic ende mijn goet mit mijns heren lantrecht van Gelren quyt gewyst sijn. (*get.*) De Opstal.

Klagte van die van Suchtelen aan den hertog van Gelder over onregt hun door den schout aangedaan.

Lieue genedighe here. Vch genoghe vort te weten, dat saken nv geschien in vren kierspel, die nie voermaels geschiet en siin, dat vre erme wichter sere werden veronrecht, dat si sine gepant vůr kůrmoden sonder der scepen raet, des si niet doen en sulden, want wir ouch dat verstanden hebben van onsen voeruaderen, dat sij egeinre kůr, rent noch gulde in onsen kierspel boren en sullen dan dat in der scepen to wijst van recht. Dat clagen wir uch, lieue heer, ende bidden uch, dat gij ons wilt halden in onsen rechten ende in allen denen rechten, daer ons vre alderen in gehalden hebben.

Item, lieue heer, it is ein zijt leden dat Baldwijn was eyn scoltys zo Suchtelen, dat gevele dat eyn par volres starf sonder kinder, dat der scoltys to tasde ende meinde dat gůet voer eine oruallen, nam daer af ongelimplike kůrmode, sonder raet ende weten der sceffen, dat die vrint des gůets clageden onsen lieuen genedigen heren vren vader ende vre moder, dat he des niet gedaen en volde hebben, he sede he wes een heer des landes. Edel, lieue, genedighe heer van Gulich ende van Gelre, want dit ons lant recht is, so bidden wir uch alle gemeinliken vanden kierspel, arm ende rick, dat gher ons bij in halden wilt.

Het navolgend stuk, blijkbaar met dezelfde hand geschreven, staat vermoedelijk met deze klagte in verband.

In nomine Domini. Amen.

Dit sint die tienden, kurmoden, oůen, penniehgelt ende hoenre, die der abt van Sint Pantaleoen ende sin convent geldende heef in deme kirspel van Suchtelen.

Item in deme jaer dat vůr leden is hadde Tilmannus die tiende verpacht vůr ec ende xxxiiij par korns. Item die vlas tiende xxij gul. Gelr.

Item lxx malder oůen, die gelt men ome alle wege.

Item c ende xxv kurmodege goode.

Item an penningelde xv aur. xvi d.

Item an ziend hoenren c ende xxxi. Item waer men eie hoenre gilt, weren daer ouch gase (gonsen), men were ome ouch eyn gaes sculdich.

Item waer scaep sin, daer gilt men eine ouch tiend lamer, die goder die smaeltiende gelden.

Lieue genedighe here. It was eyn zijt voer leden dat vre vader ende moder, daer Got die sielen af heb, wolden weten wat rechten onsen lieuen genedigen heren zo hoerden, ende hedde in des abts hoûe van Sint Pantaleoen zo Suchtelen, dat Alaef, amptman, doe in der zijt dede, die gemeind ende geswaren ende scepen bij eyn komen ende vragede sij, ende maende die scepen op haren eyt, dae do inder zijt scepen waren, den sij mijnre heren van Gulich gedaen hadden, dat sij do inder zijt wijsden dat wart al wael bescreuen, ende hoffen dat gher dat noch bescriuen haet, dat en kûrtzen wir noch on linghen dat sij do wijsden, dat hadden hare vorvader an hûen bracht, ende si hebben dat ouch na an ons bracht, dat sij egeyn gulde noch renten alda boren en sullen, et en sij mit rade ende mit willen der scepen ende allet dat sij hûen mit rechte zo wijsen.

Item in deme houe solde ayn stal staen van voeftych of van seszich perden, als onse lieue genedighe here queme riden, dat he daer in solde riden mit den sijnen, ende dat wijt alle wege ende alle iaer gevroget in deme voecgedinge, want onser endeils noch wael van scepen ende vander gemeinden gedinchent, dat der stal al da stont ende wart afgebrant van hoers sellefs vianden van deme goden donredages op den goden vridach inder nacht. Item it is eyn zijt leden vormaels onder vren ....heren, dat ouch alsusten rumoer was tusschen deme abt ende deme kierspel, dat si quamen mit vil breuen in dat voecgedingh, ende der amptman vragede die scepen, van wat si daer zo sochten, si spraken, si en wisten van egeynen breuen niet dan daer ir sceffen Dams segel an hienge.

In dorso: Des abts renthen van Sente Panthaleoen in Colne tot Suchtelen.

Klagte van Hubert Arnts aan den hertog van Gelder over zijn wederregtelijk gevangennemen door den schout van Os en door Otto, bastaard van Arkel.

Lieue heer. Uwer lieffden soe clage ich Hubert Arntsoen, dat mij die scholtet van Oss inder heerlicheyt van Oyen mit heer Otten van Arkell, bastart, geuangen had ende mij in mijns heren stocken van Brabant stockden ende mij dair weder vytsloge ende gaff mij xiiij daege lanck dach, ende doe ich weder inquam, doe seide die scholtet, hi en weer engheen viant mijne gnedigen heren van Gelre ende die mijne oic niet, ende dairomme mij mit eren niet stocken en mocht, ende scholt mij quyt van allen geloifften, die ich hoen gedain hadde. Terstont soe quamen viande mijns gnedigen heren van Gelre ende viengen mij weder toe Osse inden dorpe ende sekerden mij dair yn een herberge, niet dair vyt te scheyden dan mit hoiren wille; dairna ouer tween daigen quamen dieselue mijns gnedigen heren viande vurs. ende namen mij des nachts van mijnen bedde ende leyden mij buten Oss een veirdell weeghs ende pijnichden mij dair alsoe, dat ich hoen gelauen moest lx Arnhemsche gulden, behaluen stockgelde ende teringe, welcke lx Ar. gulden mitten stockgelde ende teringe ich. hoen betailt hebbe ende betailen moest bi wille ende consent der stat vanden Bossch, want eer ich ennich gelt gaff, soe wanderden ich ten Bossche ende claighden der stat vurs. dair die scholtet van Oss bisfont, gelijc vurs. steet, doe seyde die scholtet den schepenen ende raide der stat vurs., dat dese vurs. punten also weren geschiet; doe bereiden hoen die schepen ende seiden, sij en vunden nergent dat ich viant were mijns heren van Brabant, mer wes ich gelaifft hed, dat ich dat hielde, want die gesellen die moesten eten ende hedden lieuer dat ich hoen dat gelt geue, dan sijt hoen geue. Ende, lieue heer, want ich engheen viant geweest en hebbe, noch Brabant nye geschedicht en heb, gelijch der stat van Nymegen wail kondich is, ende mij aldus inder Meijerien vanden Bossche weder geuangen ende geschat hebben,

bi wille ende ontheyt der stat vanden Bossche vurs., soe be gere ich, lieue heer, dat ich die vyt der Meijerien vanden Bossche in uwen ampte ende in uwer heerlicheyt besetten ende halden mach, thent ich mijnen schade verhaelt hebbe.

Schrijven over eene dagvaart te Venlo ter bemiddeling van geschillen met Dirk Schenck van Nijdeggen en de zijnen.

Besonder guede vrůnt. Soe wij lestweruen tsamen spraecken as omme die schellyngen wyll vander loessen tůsschen v ind Derick Schyncken ind sijne medegedelyngen wesende, soe byn ich zeder bij Derick vurs. geweest, as ich van v schyede, ind eyns daiges mit oen oeuerkomen die sijn ny en neesten manendage oeůer acht daege, nemelich des neesten manendages nae den sondaege Ocůli inden vasten ten x vren voir middaege tot Venloe, dair gij ind Derick Schyncke mit sijnen medegedelingen toe beyden sijden alsdan sijn soelen mallic mit allen bryeuen ind bescheyde, die hij dair op ind dair toe dyenende heefft, ind soe gij mij dan sacht dat gij des bij heren Roilman, van Arendall, Johan van Wickraide ind bij mij blijůen woldt, dat selue Derick vůrs. ind sijn medegedelingen oick doen willen, soe můchty heren Roilman ind Johan van Wickraide dairomme schrijuen ind bidden opden vůrg. dach te komen, want Derick Schyncke ind sijn medegedelingen desgelijx oick doen soelen, omme te besyen off men v mit mijnnen gescheyden kůnde, ind wert waill saick dattet heren Roilman vůrs. off Johan van Wickraide oirre ennich alsoe gelegen wůrde dat hij dair niet komen en kůnde noch en qůame, nochtant sall der dach vůrg. voir stich gaen ind eyn ygelick te beyden seyden sijn breyůen ind bescheyt volcomelich aldair bryngen, als vůrs. is, want wij anderen die aldair komende werden, ons gelijckewaill soe trouwelijcke dair ynne bewijzen ind hebn willen, as sich mogelich geboeren sall; ind off wij die mynne alsoe niet gevynden off vitgespreecken en kůnden ind gij rechts off anders to beyden sijden an ons begeerden te blijuen, gelijch gij mij gesacht hebt, dair willen wij v te beyden sijden alsdan

op den seluen daege gerne (behoirlycke) antwordt van geuen, wes ons dair van alsdan staet te nemen (om die saicken) ten besten (te voegen) wair bij dat verenicht ind gescheiden warden mucht.....

Schepenen van Posterholt beklagen zich aan den hertog van Gelder over weigering van schatting door Rabod van Brempt en Hendrik Krompvoet.

Hogebaeren vurste, lieue genedighe heer. Wer scepenen vre dinchbanck van Posterholt begeren vre hogebaerne genaden te verstaen op alsulken punten, als ons van vren wijsen rade te weten gedaen sijn. Inden yrsten, so is eyn schetguet in onsser dinchbanck dat is bliuen liggen vur schettinge ind vur ander gulde, dyt jairlix galdt, dat guet hebben her Rabolt van Brempt ende Heinric Krompvoet aen huen geslagen. Ind want wier jairlix vren genaden sijn schettinge voll verrichten moten, ind sij ons van denen guede gheyn schettinge verrichten noch betalen en willen, gelick alsmen daer van plach te doen, so kronen wer dat uren genaden. Item sijn sullighen die dienstguede hebben ind vaeren vanden gueden op ander gueder lude haue, ind wynnen hoeren dienst guet daer bij, ind alsmen dan den heer dienen sall, so en willen sij nyet dienen, want sij opden gueden nyet en woynen, ind hyr bij verluyst der heer sijnen dienst. Item so verdriuen ons die van Echt vyt der gemeynden bauen alsulken hyrcomen ende gewoente, als wer mennich jair ende iair gehadt hebben.

Dirk Tengnagel verzoekt aan den hertog van Gelder vrijgeleide, ten einde zich voor hem, zijne ridderschap en vier hoofdsteden te kunnen verantwoorden.

Genedige heer. Mijn begeren en is anders nyet dan v genaden mij een vri strack geley scrijuen wyllen, tot welker tijt dat v genaden mij dat opscrijuen dat ich daer nae veertien dage geley hebben mach, want ic hap mij voer v genaden ind uwer genaden ritterscap ind hofsteden alsoe te verantworden,

dat men inder waerheit vynden sal dat ic uwe genaden nyet vercort en heb, ind die raet van Nymagen die hebben mij op ede ond ratscap jemmerlicken bedragen, ond mij myt groter beheyndicheit in uwer genaden ongonst gebracht. Item ond doe mij Wyllem Groenwalt tot Mens op Sunte Symon et Juden dach den geleytsbrief bracht, doe sacht mij Wyllem voers. dat die rat van Nymagen den brief onder oen gestalen hadden daer vm en wer hi nyet eer konnen komen, daervm hyn ic tot Emmerich getogen ond heb v genaden otmodelic gescreuen mij dat geley to verlengen, daerop mij van uwer genaden wegen gen antwort geworden en is.

In dorso staat: Dirc Tengnagel.

Burgemeesteren, schepenen en raad der stad Roermonde antwoorden den hertog van Gelder, dat zij hunne afgevaardigden op den te Goch bepaalde dagvaart niet kunnen zenden, alvorens de raad der zestienen vergaderd is geweest. Zij verzoeken hem tevens de begeving van het schoutambt tot na dien tijd te willen verschuiven.

Hoegeboeren doirluchtige forste, lieue genedige heer. Also als vre genaeden ons nů hebben duen scrijuen begherende dat wer onse raetzvriende op Sente Steuens dach neest komende tauentijde tot Goch schicken willen, omme van allen saicken mit den te spreken etc. als vre genaeden brieff vorder dair van ynnehelt, hebben wer guetlich ontfangen ende verstaen, ende begheren vren genaeden dair op ter oetmoediger antwoirden te weten: Also als wer vren genaeden vast voell gescreuen, veruollicht ende gebeden hebben die sestien bennen onser stat te willen duen bescrijuen, des wer noch nyet en verstaen dat vre genaden doen willen; soe, genedige lieue heer, en dencken wer onse vriende tot gheynen dachuarden te schicken, vre genaeden en hebben die sestien tyerst bennen onser stat bescreuen, omme voel gebreken wille, die wer in onsen quartier te schaffen hebben ende gerne vytgericht hedden. Ouch, lieue genedige heer, soe is ons te kennen gegheuen, dat Joest die Wilde

van Mersen, scholtet binnen onser stat dat scholtedenaempt vren genaeden op geuen solde, off gegeuen hedde in behueff Arnolt sijns brueders, ende begheren dair omme van vren genaeden, biddende dat vre genaden dat aempt vanden seluen Joesten nyet op nemen, noch anders nyemant verlenen en willen, die sestien en sijn tyerst bijden anderen in onser stat geweest omme saecken ende gebreken wille, die van onsen burgeren oeuer Joesten vurs. ghaen bennen onser stat. Ende bidden vren genaden dese onse antwoirde ynt guede ende inden besten te willen nemen. Onse lieue Heer Got gespaer vren genaden lanckliuich, selich ende gesont. Gegeuen des vrijdaghz nae Sent Thomas dach aposteli.

Burgermeesteren, scepenen ende rait der stat van Rueremunde.

Opschrift. Dem hoegeboeren doerluchtigen forsten, onsen lieuen genedigen heren dem hertogen van Gelre ende van Guylich ende greue van Zutphen.

Brief waarbij den hertog van Gelder verzocht wordt, den schrijver te onderrigten omtrent hetgeen de hertog den gebroeders Arend en Vincent van Huysen, alsmede Schot van Merwick zoude gezegd hebben.

Hogeboren furste, lieue oehem. Also wij uwer liefden laetst haen doen schriuen, begerende onss to schrijuen off ghij sulcke woirden as ons Arent ende Vyncent van Huysen, gebruederen, ende Schot van Marwijck to kennen gegeuen hebben, na luydt eenre cedel, wij v daer van auergesant hebben, auer onss also gesacht hedn, then antwort dede schriuen, end oick zeder ontboden hebn dat wij eyn off twee onser dienre tot v schickten, den wolden v liefden die antwort seggen. So, lieue oehm, mogen wail mercken hoe behoirlijck dattet weer, onse dyenre solde alsucke baetschap die onss so berueren tontfangen ende onss auer to brengen, begeren wij noch guetliken van v, dat ghij onss die antwort dair van schriuen, ind ist dat ghij des nyet en doit so onss dit trefflicken beruert, mercken wail dat onss dat dair bij also nyet en steit

te laten ende moten dat alsdan so voil ons des beruert van noits wegen verantwoirden tegen uwer liefden, dat wij alsdan zeer onnode doin ende lieuer verlaten weren, dat ken Got, die v liefden wail barende gespaeren wil.

Ind heeft onss yemant alsulcke woirde auersacht, die heefft onss dairom onrecht eede te kost gedain, ind begeren dairomme noch guetliken van uwer liefden onss te willen doin schriuen off die woirden na inhalt der cedel, wij v dairaff gesant hebben, also sijn off nyet, op dat wij ons der saicken den eynen wech off den anderen wech ontslain mogen. Onse Heer Got bewaere uwen liefden.

Concept.

Hogeboeren lieue oehem. Vincent ende Arnt van Huysen, gebruederen ende Schot van Merwijck hebben onss to kennen gegeuen van woirden, v liefden gesacht solden hebben na inhalde der cedulen hyrinne gelacht, ind want wij dair in geruert sijn, begerende wij guetlicken van v, onss bij desen onsen bade te willen schrijuen, of v liefde sulcke woirden auer ons gedacht hebben. Got bewaeren uwe liefden waelfaerende. Gegeuen svrydages post Judica.

Concept.

Arend van Blitterswijck aan Hendrik van Merwick, over diens wederregtelijke handelwijze.

Weet Henrick van Merwick, also gij mij Arnt heer to Blitterswick nv gescreuen hebt, dat gij een scholtet sijt inden lande van Kessel, daer Peter Robben soen een ondersaet yn is, den gij loss ledich bûiten sijnen scade quyt wilt hebben, myt meer woerden inden selnen uwen bryeff semelich begrepen etc. Daer op laet ic v weten, dat ic oeck byn een ondersaeet mijns gnedigen heren inden lande van Kessell in Johans ampt ende byn daer yn geerfft ende gegueet, des Peter nyet en is, daer gij een richter sijt, also dat gij mij daer omb billic alsulke quyt brieue nyet scriuen en solt, als v bryeff dat vyt wijset. Ende begeer daer omb van v mij der saken te verlaten, want bouen

uwen bencle is, als ic meyen ende, off gij des nyet duen en wilt ende mij myt onreyen to vervallen, so muegt dy waeel merken dat ghijs mij myt genne onreyen aff scryuen en sult, of yemant van amptz wegen, want so wes Johan mijn son daer in gedaen heefft dat heefft hij gedaen myt reyen van mijnen geheyt, ende wil des bliuen rechtz ende reyen bij minen gnedigen hern van Gelre etc. die bouen v ende ons allen is, off wij den rytteren ende knechten inden lande off bij der stat van Ruermunde, gelijc als sich Johan mijn son voer ende na erbaenen heefft, na allen ergangenen saken, ende wes uwes sijns hir off is van amptz wegen, als gij schrijfft, des begeer ic v bescreuen antwort. Gegeuen des sonnendaeghs na Sunte Geertruiden dach.

Het op gedrukt zegel in bruin was, zeer beschadigd.

Klagte van Johan van Ingelshem Dirksz. aan den hertog van Gelder, over zijne gevangenneming door Evert van Wyenhorst.

Hogebaeren doerluftighe furst, alreliefste gnedichste heer. Uwer furstliker gnaden lyefden ghewerdighe tho weten, soe Euert van Wyenhorst uwer gnaden viant is ende mij arme haefman Johan van Yngelshem Derickz soen gheuangen heeft ende mij aff geschat heeft vyerdehalff hondert Rijnscher gulden, alrelyefste gnedichste heer, bid uwer vorstliker gnaden dair om dat sij mij armen haefman bedincken wille, soe v vorstlike gnaden wail weten, soe sij enen armen haefman bedyncken sullen, want ick anders, leider! om der gheuenckeniss wille een arm broedbidder sijn moet.

Hendrik van der Lawick aan Elbert Oploe over pacht in den lande van Buren.

Eerbair vrome, wijze, besonder guede vrunt. Mijns g. heeren ondersaten inden lande van Bueren laten v vruntlicken bidden, dat ghij dat beste in hoeren saeken doen wilt, oft saeck weere dat yemant bij mijnen g. heeren qweme om der pachtyn-

gen wille, het weer van dye papen van Wtert off yemant anders etc., soe wilt mijnen g. heeren vermanen, dat sijn gen. belieft hebben dat mijns g. heeren van Bueren etc. ondersaten enen pacht inhalden solden tot der tijt dat sijn g. selff weder tot Bueren qweme ende datmen aldynck soe lange solde laten berusten etc. Guede vrunt, hier wilt dat beste altijt in doen, dye ondersaten voirs. willen dat weder om verdyenen. Wilt mij enen antwoirt schrijffen mit Henrykus. Sijt Gade bevoelen. Gescreuen mit haest.

Gherit vander Lawick.

Opschrift. Den eerbaeren vnde vroeme Eelbert van Vpploe, kemerlynck etc., mijnen besonderen goede vrunt.

Sander van Eyle aan burgemeesteren, schepenen en raad der stad Roermonde over zijne grieven tegen Elbert en Dirk bastaard van Eyle.

Eirsame, wijse, lieue, gemynde vrunden. Uwe eerbairheyt wil geweerdigen te weten, soe woe Elbert van Eyle eyn aenspraeke aen mij gedaen heefft, dat mij drieget aen mijn erue ende aen mijn guet, des ich mij rechts hebbe gebaeden toe wijnen bij den leenheer ende bi den lantrechts, daer dat guet gelegen is, des he van mij niet en heefft willen nemen; bouen dat heefft Elbert die aenspraecke Dierick sijnen bastart soen gegeuen, den ich desseluen gelijx geboeden hebbe, die mij daer up geantwoirdt heefft, he en konne mit gheynen rechter dedinghen, alsoe dat mijn joncheer van Gemen dair daeghe tusschen heefft doen raemen, die buyten mijnen schulden aff sijn gegaen; dair en tynden heefft mijn joncheer van Gemen dat gesatt aen Elbert van Eyle, drosset tot Gelre, Dierick van Eyle ende aen Sander vander Eghen, die mijnre mechtich sijn geweest, eer ende rechts. Dair en bouen heefft Dierick van Eyle, bastart vurs., mij ende mijnen geuangen ende ter doet gewondt, onverwaert ende on ontsacht op mijns gnedigen heren sloeten. Wair umb lieue vrunde, ich uwer eerberheit bidde ende te kennen gheue mijnen gnedighen heren toe on-

derwijsen, om Goids wil ende om waeldaet wil, die groete gewalt ende bouerye te doen richten, als sich sijnre fursteliker genaeden gebuert, dat sich dair een ander aen spiegel. Voirt soe wil uwer eirbairheit geweerdigen toe weten, woe dat mijn vrunde ende naebueren denseluen Dierich mit sijnen gesellen geuangen hebben op mijns gnedighen heren sloeten op der seluer oueldaet ende in mijns gnedighen heeren starcke sloete braght hebben die dair vit komen sijn ongericht ende ongebetert, als recht is, mij ende mijnen soen, dat sich alsoe niet en geboere. Lieue vriende, hierynne v alsoe te bewijsen als sich dat gebuert ende v mijn vriende wael seggen soelen. Got spare v eerbairheit lanclijuich ende altijt mechtich ende gesont.

Sander van Eyl Goirdssoen.

Opschrift. Den eirbaren wijsen burgermeisteren, scepenen ende raide der stat van Ruermunde, mijnen lieuen gemynden vrienden.

Scheynart van Merode aan Johan van Raisveld en Elbert, voogt van Belle, ter zake van het voorgevallene met den jongen van Hurten en zijne verontschuldigingen deswege.

Guede vrunde. Also as ich lange in deyngen gestanden hayn myt mijns heren gnaden van Gelre ind Guylge etc., antreffen(de) den jongen Hurten, also as ich dan verstanden hayn in mijns heren gnaden bryue, ind ouch in vyrren bryue, den ir myr nv geschreuen hayt, dat ich cleynen danck vntgan mijns heren gnaden in den sachen verdeynt hayn, dat man doch inder wairheyt vynden sal dat ich gyen vurdel dar yn gesuycht vn hayn, deym jongen Hurten zu behulppe, dan weyr hey mijn son, ind weir gevangen iud vn hedt geynen huyft man, ich vn walde geyn behulp dae yn suychen ind wulde eym raiden dat hey heylte, dan do der yrste dach up der lantwer bij Ercklens geraymt was, do was der jongen Hurten myts ijnenvrunden komen zu tijtz, ind do doichten sijn vrunt dat sij myt velicheyt neyt verwart vn weren, so up eynen genoympden dach in eyn velt zu rijden n. ... eym den veden dan vnder eyn gemenght synt, dat

was myr leyt dat sij neyt ... ort vn reden, ind schrijff uch ouch dat so ich yrste kunde up den seluen dach ... ysdem velde, dair up schrijfft ir myr weder, as vir bryff dat vys wijst, dat ..... dan vyr bryff zu Leydbergen quam, so was Johan van Hurten vys ..... heym gereden myt sijnen vrunden, so dat ich in .... weder ..... leste donderdach sijn suylde, do was ... . gnaden van ..... Westfalen myt den ..., dae was Johan Hurten ..... ind hadt sych zu den dage gestalt in massen as der annomen was so vn hadt ich mych up den zijt nyet verseyn dat mijns heren gnaden ind wir anders boeuen vj off viij dage eyt vyss sulden sijn geweyst up den zijt, ind meynden daervm aldaige oeuer zu rijden, so veyl mijns heren sachen also menchvelderich, dat wir langer dan veir wechen vyswaren, so dat waill zy myrken is na ergangen sachen, dat ich geyn vurdel dae yn gesucht en hayn, want wat ich gedayn hayn dat hayn ich in den besten gedayn ind noch gern doyn wyl, as vern mijns heren gnade off ir van mijn heren gnaden weygen myr eynen dach xiiij dage zu voyrens wyssen laysst, so hoffen ich noch den jongen Hurten dar by zu brengen, as hey myt sijnen vrunden myt redelicher velicheyt verwart wyer, weir euer mijns heren gnaden dyt neyt zu sijn, so moyss ich dat dae bij layssen, ind bydden mijns heren gnaden mych vnschulden in den sachen zu halden, dat ich eyncne behentgen in den sachen gesnycht hayn, dan ich alzijt gern dar zu gehulpen hedt dat den sachen zu vysdracht ind zo ende komen weyren, ind noch gern doyn wulde myt mijnen vermoegen. Onse Her Got sij myt uch. Geschreuen vnder mijnen segele des mandages vur des Hijlgen Sacramensdach.

Scheynart van Meraide, heren zu Heymersburch.

Opschrift. An Johan van Rayavelt, heer zu Schulenberg, ind Elbert vayt zu Bell, heren zu Hoptz, mijn gude vrunde, rijdmeysters zu Erclens.

Opene brieven, meestal afschriften en concepten.

Huwelijksche voorwaarden tusschen Willem, bastaard van Gulik, heer tot Wachtendonk, en Hermanna, dochter van Gijsbrecht van Bronkhorst, heer van Batenburg en Anholt.

Wij Reynalt, bijder genaiden Goids hertoge van Gulich ende van Gelre ende greue van Zutphen, ende Willem bastart van Gulich, heer tot Wachtendonck an die een side, ende wij Gijselbrecht, van Bronchorst, heer tot Batenborch ende tot Anholte ende Derick, soen tot Batenborch ind Anholte voirs. an die ander sijde, voir ons ende voir onser alre eruen ande nakomelinge begeren kunt te wesen allen luden, die desen tegenwordigen brief solen sien of horen lesen, dat wi bij onss selffs goitdoncken ende voirt na raide ende geuolchnisse onser raide, mage ende vryende, die van hoiren wegen te beyden sijden ouer desen nagescreuenen hilixvoirwerden ende punten geweest sijn ende in deze besegelden brieue mit namen hierna gescreuen staen ende hoere segell mede hir an gehangen hebben als hilixdedingslude, eens witteliken hilix ouerkomen siin ende geraemt ende gemaict (tusschen) Willem bastart van Gulich, heer tot Wachtendonck voirs. ende hertoige voirg. nameliken ouer ende mit Hermannen mijns Gijselbrechts van Bronckhorst, heren van Batenborch ende tot Anholte voirg. echter dochtere ende miins Derix voirs. lieuer suster die wij met horen willen inder helger echtschap te samen hebben gegeuen ende vergaderen solen doin, mit der helger kirken voirt te varen, bi te slapen ende te doin als in den saiken behoirlich is, dat irste dat Hermanna voirg. toe horen mundigen dagen gekomen sal sijn, mit den hilix voirwarden hierna bescreuen: Then irsten soe hebben wij hertoge voirg. den voirn. Gijselbrecht van Bronckhorst, heren van Batenborch ende tot Anholte, ende Derick sinen sone, onsen neue, te vollesten Willems onss soens voirs. bestadigen, ouergegeuen,

ende hebben die selue Gyselbrecht ende Derick ende hoire eruen alentlich quyt ende ledich gescholden ende schelden mit desen ende oyck mit enen anderen besegelden brieue, den wi hom sonderlingen dair up hebben doen geuen, tot ewigen dagen quyt ende loss te wesen alsulc seuendusent alde gulden Keyzers off Francrijcx scilde, als wi onsen neue hertogen van Brabant ende van Lymborch gegeuen ende betaelt hebben van wegen heren Johans van Berlar, heren ter Helmont ende tot Kerbergen, broider Gijselbrechts onss neuen van Batenborch voirg., dair voir dat hi den seluen heer van Helmont sinen broider, heer van Bylant ende van Batenborch voirs., versat ende ouergegeuen hadde mit sinen besegelden brieuen, die die van Helmont voirg. an onsen voirs. neue van Brabant gebracht hadde, vandien dat wi die mit der voirs. summen van seuendusent alden scilden gequyt ende gheloist (hebben) onsen voirs. neue van Batenborch, voirt ouer hebben gegeuen, als dair af ende soe als daer inne geschien mach of dair van komen ende geschiet is tot desen dage datum dis briefs toe, alentlich quyt ende ledich te wesen inden vorwaerden, die hir na gescreuen staen. Voirt solen de hertoge van Gulich ende van Gelre voirg. Willem onsen sone voirs. setten ende vestigen in die erftale der slot, stat ende heerlicheit van Wachtendonck voirs. mit alle sinen toebehoren, also dat die selue Willem ende sijne gerechte erfgename van sijnen liue komende, sij sijn menlich of (vroulich) denseluen slot, stat, lant ende heerlicheit van Wachtendonck mit hoeren toebehoren vors. ende oyck dat slot ter Kuypen opden Rijne mit den derpe ende heerschape van Beke dair bij gelegen ende oic allen anderen hoeren toebehoeren erflich ende ewelick hebben, besitten ende behalden sullen ons ende onsen eruen ende nakomelingen onser leenwere dair an, alsoe dat men die voirs. slote, lant ende heerlicheit van Wachtendonck ende vander Kuypen van ons te leene halden ende ontfangen sall, also ducke als dat geboirt, ende dat ons die oyck geopent solen wesen tot onse (noetwere?) alwege dair mede te behelpen, ende beheltlich mede oft saike were, dat Willem

onse sone voirg. sonder witlicke echte geboirt van sinen liue geschapen leuendich achter te laiten afliuich worde, off dat hij alsulke wittelike echte geboirt van hem geschapen leuendich achter laite ende dat die selue sijn geboirte oych afliuich worden sonder wittelike echte geboirte van hem voirt geschapen leuendich achter te laiten, dat dan die voirs. slote, stat, lande ende heirlicheide van Wachtendonck, vander Kuypen ende van Beke mit allen hoeren toebehoeren wederom sullen komen an ons hertogen voirg. ende an onsen eruen ende nakomelingen, doch vytgescheiden ende beheltlich alwege Willems onss soens voirg. echten wieue alsulker tochten te gebruken hoir leuen lanck als hij hoir maken ende bewisen sall an eyndeel vander renthen ende goeden tot den lande van Wachtendonck voirs. gehorende, gelijch dat oych hir na geschreuen steyt, dat is te weten, dat hij sij sall ende mach tuchtigen mit tweehondert Rijnschen gulden des yairs an der molen tot Wachtendonck ende voirt ander thyenden aldair der heirschap van Wachtendonck vurs. ... te betalen ellics yairs up dat hoichtide Kersmisse off alwege ende bynnen den naisten viere weken dair na volgende onbegrepen. Voirt is te weten, dat wi Gijselbrecht van Bronchorst, heer toe Batenborch ende tot Anholte, ende Derick sijn sone voirg., Hermannen onser dochter voirg. tot hoerre bestadingen ende medegauen, ende Willem, bastart van Gulich, hoeren wittigen man voirg. mit hoere ouergegeuen ende gelaten hebben, laeten ende geuen hoen ende hoeren erffgenamen van hoerre beyder lijuen semelich komende, erflich, ewelich ende ommermeer te hebben, te besitten ende te gebruken alsulken deyle ende antale, als onsen voirg. vaderen, den Got genaide, van desen heirscape van Gelre verset ende verpandt is ende van dier seluer onser voirvaderen wegen of anders an ons gekomen is geweest, anden dorpe, kirspele ende heirscape van Horssen, Bussen ... gelegen sijn mit allen sijnen toebehoer, nyet vytgescheiden ende mede alsulke erfnisse ende goide als die edel heer Rogier van Bronchorst, keppeler then Dome te Colne, onse lieue neue heeft tot Velpe inden lande van Herpen ende

tot Loer inden lande van Batenborch, soe woe dat die selue erfnisse gelegen sijn mit allen hoeren toebehoeren ther stont na dode des keppelers voirs. ende dair toe houdert goede alde gulden schilde monten des keysers van Rome off des coninx van Franerijch, ende vijftich goede schilden Ouerlentschen Rijnsche gulden van monten der kurfursten op den Rijne (of die weerde) der voirs. alder schilde ende Rijnscher gulden an anderen gueden guldenen off sylueren paymente dair voir, ter tijt der betalingen ende binnen der stat van Nyemegen gengo ende gene, jairlics vyt des alre besten ende gewitster renten ende gulden, die gehorende is tot den slote, lande ende heirschape van Batenborch voirs. als van Sente Peters dage des helgen apostelen ad Cathedram na datum des briefs ..... eyn jair irstwerf ende also voirt alwege erflich ende ewelich ten seluen Sente Peters misse ad Cathedram of altijt ende binnen den neisten vier weken na Sente Peters ad Cathedram volgende onbegrepen, ende oych sonder ennich langer vertrecken te betalen ende te leueren ..... erfnisse, goede ende renthen ende gulden van Horssen, van Yelpe, van Loere, vanden houdert alden schilden ende vijftich Rijnschen gulden des yairs, gelijch dat mit onderscheiden hier na gescreuen steyt, die voirg. Hermanna van Batenborch oych mede getuchtiget is wesen ende blieuen sal ..... ende tot den voirs. twehonderd Rijnschen gulden des yairs, die sij hebben ende behalden sal tot hoerre tuchten in der renthen ... thienden ..... gelijch voirs. is, desseluen gelijcs sal Willem bastart van Gulich, heer tot Wachtendonc voirs ... getuchtiget sijn ende werden an die seluen heirlicheide ende erffnissen goede, renthen ende gulden van Horssen, van Velpe, van Loere ..... ende ..... des yairs als voirs. is die te hebben, te behalden ende te gebruken sijn leuen lanck .... hoere ende oych na horen dode, also verre als hij sij ouerleuen sall ende sij dat sij wittelike geboirte ..... Hermanna van Batenborch voirg. off gegoidt ende gedeilt beyde ..... hoere ende hoeren gerechten erfgenamen, die van hoeren lyue komen moegen, soe als dat hier na bescreuen steyt, ... naden lantrechte dair gelegen

were, want ..... voirt sijnt voirwaerden, oft sake were ende alsoe geuiele, dat Willem, heer van Wachtendonck (onse sone voirg. sonder wilich e geboirte van sijnen liue) geschapen leuendich achter te laten of ..... voirs. is leuendich achter hoen lieten, ende dat die selue hoerre beider geboirt sonder (wittelike echte geboirte van hoen voirt geschapen achter te laten) afliuich worde ende storue, dat also in alle die voirs. (heirlicheide, erfnissen, goede, renthen ende gulden van Horssen, van) Velpe, van Lore vanden hondert alden schilden ende vijftich Rijnschen gulden tsiairs ..... soien erflich ende ewelich bliene an on.. ..... an keren willen, sonder ennige wederredenen; hyndernisse .....

Van de laatste nog overgeblevene regels van dit zeer beschadigd oorspronkelijk charter is slechts hier en daar een enkel woord te leven.

Reinald, hertog van Gelder, en Jan van Beijeren, graaf van Holland, verbinden zich tot onderlingen bijstand tegen de steden Utrecht en Amersfoort.

Wij Reynalt, vander genaden Goids hertoge van Gulich ende van Gelre ende greue van Zutphen ende *vander selver genaden* * [1]) wij hertoge Johan van Beyeren, soen van Heneg., van Hollant ende van Zelant, doin semelicken kont allen den gheuen, die desen brieff soelen syen off hoeren lesen, dat wi mit desen selven brieue niet argherende noch in engheenre wijs (*brekende*) krenckende alsulke brieue van eendrechticheit ende vrientschap, tusschen ons beiden heren *in voirtijden* gemaickt ende besegelt oeuergegeuen, mer die in hoirre alinger ende volkomeliken macht blijuende *ende oich hier mede confirmiert wesende*, ons *semeliken* * mit wailbedachten ende goiden versonnenen voirraide ende oich bij raide ende guitdoncken vele onser trefliken raide ende vriende om (*groten*) *sunderlingen saicken ende noits wille, die ons dair toe beweecht hebben, ende mit namen wi hertoge van Gulich ende van Gelre, omme* * gewalt

1) De met een* geteekende zijn tusschengevoegde woorden, de overige in cursief en tusschen haakjes, zijn doorgehaald.

ende onrechts wille, die die borgermeisteren, schepenen ende rait der stadt van Vtrecht *ende van Amersfort* * ende die hoer aen ons (*beiden heren*) ende aen ..... ridderen, knechten, dieneren ende onderseten (*ende sunderlinge aen ons hertoge van Gulich ende van Gelre*) ende aen die onse mit namen tot Gorinchem gekeert ende gedaen hebben, *dair van sij ons eren ende rechts vytghaen* *, up die selue stede van Vtricht ende van Amersfoirt ende op alle hoer burgeren (*ende*) ingeseten ende die hoire, (*ende voirt die ghene die sich des onderwunden*), verbonden hebben ende verbinden ons an *alle* * die selue mit (*machte des briefs*) desen brieue inden vorwerden hirnae geschreuen: Inden yrsten, oft sich alsoe geboerden, dat die selue stede beide off hoirre ennich beide vnse heren off onser eynnichs vijande worden, so sall ellich van onss heren, die des vanden anderen van ons vermaent off te weten gedaen wurden, des anderen van ons hulpere werden bynnen den yrsten (*maent*) sess weken dair nae dat die vede ende vijantschap ..... weer, *ende die vermaninge ende weete geschiet weer, alst vurs. steet* *, en asdan sall vnser een den anderen helpen truwelicken steden, sloten, ridderschap, (*steden*) gemeynren ende mit sijnre (*alinger*) macht ..... alst dan also, gelijch vurs. steet, ter veden gekomen weer, so en sall onser engheen van onss heren, die een buten den anderen, noch oich nyemant van onsen hulperen off onderseten aen enniger sijde, buten wille ende weten des gheens van onss heren, dies hulper off ondersete hi weer, met soenen noch vreden bestant gheuen, dage halden noch anders gheenrehande saicken dair aff ruerende doin noch aenghaen in enniger wijs. Oich sall ellich van onss heren sijnen cost mit den sijnen doin, ten weer off ennich van onss heren des anderen lude in sijnen stede off slote behoefde, off dat men die vijande (*semeliken*) soeken off schedigen woulde, so sall ellich van onss heren dan die selue lude, als sij (ter (vede) gekomen weren, leueren ende becostigen, gelijch hoirss selfs luden ..... mit den lijue weren off vnse bannieren, dair sall ellich van ..... sijn doin. Ende *als dan ten*

veden gekomen weer, gelijch voirs. is *, oft dan geluckten alst, oft Got wilt, sal ..... ennich off oich onser ennichs hulpere, dienere off onderseten ..... becrechtichden, die soelen .....

Concept.

Op de keerzijde van dit blad komt voor hunne nadere overeenkomst ten aanzien der ballingen en de verkiezing van eenen opvolger in het bisdom van Utrecht, ingeval van ontstentenis.

Wi hertoge Johan van Beyeren ..... beide heren off onser beiden banniren off wympelen ..... (*die soelen wi beide heren*) mallich halff hebben ende gelijch deylen, ... alle ballinge vyt vurs. hertogen lant van Beyeren off vyt .....[1]) regiment ende bewynt aff hebben, vijff jaer lanck inder .... hertogen van Gulich ende van Gelre landen, steden noch slote ..... doch (*dat nae onss hertoge van Gulich ende van Gelre*), dat nae onser macht ..... anders niet wale dair ynne verwaren en konnen, omme onser lande wille, die mit statrecht ende lantrecht gepriuilegieert sijn, dair wi mit bescheide niet tegen gedoen en konnen noch en willen. Oich en soelen die ballinge vyt onss hertoge lant van Gulich ende van Gelre wonen noch wesen in landen, steden off sloten onss hertoge Johans van Beijeren off in den landen dair (*hi bewijst heeft*) wi bewynt hebben. Vort oft sake weer dat die kircke ende tgesticht van Vtricht ..... ledich wurde, oeuermits dode off anders des bisschops nu off hiernaemails, ... noch onser engheen engheenen bisschop (*mit onser beiden off onser enniche wille*), also verre wi dat mit onser macht ..... laten komen aen die kirck ende tgesticht voirs., et en sij *eendrechtelich* * mit onser weten ende wille, ende wie dan also mit onser macht, weten ende wille aen die kircke ende tgesticht vurs. queme, die sal sich verbinden tot onser heren beide ende onse landen, also dat ons noch onse landen, luden ende onderseten, die wi hebben off krigen moch-

1) Op de kant van het afgescheurd gedeelte staat: *neue van Brabant.*

ten, immer schade noch hynder geschien en sall van den seluen bisschop noch van sijnre lande, lude, noch onderseten. Ende et is sunderlinge gevurwart, dat alle argelist, quade behendicheit, beide alde ende nye vonde, ende voirt wat hir tegen ghaen off wesen mach, sijn gentslick vytgenomen ende altemale gescheiden vyt desen brieue ende vyt allen ende ygeliken desseluen briefs punten ende artikelen, die welke punten ende artikelen, als die voir besunder geschreuen staen, wi hertoge van Gulich ende van Gelre ende wi hertoge van Beyeren vurs. gelijch hebben ende gelouen in goeder trouwen ende bi onse forstliker eere onser een den anderen behoirliken, vast ende stede te halden ende dair tegen niet te doin noch van onsen wegen te geschien laten in ennigerwijs, duerende die tijt dat wi hertogen vurs. beide semeliken leuen. Des alles wi te orkende gantzer ende vaster stedicheide onse segele van onser gerechter wetentheit, goiden wille ende volcomen heuele hebben doin hangen aen desen tegenwordigen brieff, die gegeuen wart in den jair etc. *Concept.*

Reinald, hertog van Gelder, en Willem, graaf van Holland, verbinden zich om den brief, waarbij zij zich tegen Utrecht en Amersfoort verbonden hebben, ook door de ridderschap en vier hoofdsteden te doen bezegelen.

Wi Reynalt etc. doin kont allen luden, dat en want wi nu ons semelicken verbonden hebben up die stede van Vtricht ende van Amersfort, ende up die hoer, gelijch die brieue dar up gemaickt dat vytwisen, so bekennen wi beide heren mit desen brieue, tot welken tijt wi hertoge van Gulich ende van Gelre mit vnse ridderen, knechten ende steden onss lands van Gelre geslicht sijn van alsulken twist dair wi nu mit mallichanderen ynne staen, so soelen wi beide heren bynnen eenre maent daer nae mallich van ons sijne vyer hoeftsteden, te weten, wi hertoge van Gulich ende van Gelre, van onss lands wege van Gelre also goit hebben, dat sij dat selue verbont mede belieuen ende besegelen ende oick van beide sijden onser ridder-

schap een deil, die wi dairtoe becomen sullen konnen, sonder argelist. Oirconde onser segel hir aen gehangen.

Concept.

Reinald, hertog van Gelder, bekent onder borgstelling schuldig te zijn aan Robrecht van Virnenburg, wegens de heerlijkheid ter Lehe in Betuwe, de som van 8000 *R. g.*

Wir Reynalt, vander genaden Goids hertzouge van Guilge ind van Gelre ind greue van Zutphenn, voir vns ende vur vnse ernen ind naekoemelingen, doin kunt ind bekennen, dat wir van gerechter kenlicher schoult ind vmb alsulche anspraiche ind vorderinge als der edel vnse neue ind getruwe heer Robrecht, greue zu Vyrnenburch, an vns gelacht had van des sloss ind lands wegen vander Lehe in Betuwe gelegen, (*ind ouch van wegen sijnre nichte die vro. greuinnen van Marre antreffende vunffhundert guld. off dar umbérynt, die die g. vrouwe van Duffell van vns jairlicks zu hauen placht*, dem seluen vnsme neuen ind, as he en weer, sijnen eruen schuldich sijn echtdusent gude swaer Rijnssche gulden, *alsullich as up datum des briefs vanden kurfursten upten Rijn ind van vns as van vnss hertzougdoms wegen van Guilche mit den kurfursten gemuntzt werden, die off die weerde davur* [1]) an anderen guldenen payment, as inder sijt de betalinge zu Colne off zu Aicken, war die betzalinge gescheyt, genge ind gheue, sijs up des rijchs wessel aldair, wir hertzouge vurs. vur vns ind vur dieselue vnse eruen ind nakomelingen, dem seluen vnsme neuen, as he en weer, sijne eruen geloeft hain ind gelouen in guden truwen wale zu betzalen ind zu leueren an eynre summen zu Colne off zu Aichen up des rijchs weessell aldae ind an der stede eyn, das ymme dat dan gelegenst ind gedelichste is, nu up dat heilige hogetzijt Cirstmisse nae datum des briefs neest komende off bynnen den zwelff nachten dar nae vnbeuangen; ind up dat der seluer vnse neue ind sijne eruen deser betzalinge ind leueringe der vurs. echtdusent guld. in vurs. maissen des de sicherre sijn, so hain wir

1) Onderhaald.

ym her vur zu burgen gesatt ind setzen mit diesme brieue vnse lieue rede ind vrende A B C etc. die sich vmme vnser begerten ind gesinnens wille vur vns as vur die vurs. summe gelds verbonden hain ind mallich van yn vur alle, dat wir A B C etc., bekennen mit diesme seluen brieue wair zu sijn, ind vns, vmme begeren ind gesinnens wille desseluen onss alregenedichsten heren van Guilche ind van Gelre, verbunden zu wesen ind zu blijuen die selue summe ind mallich van ons vur alle in deser maissen: Oft saiche weer ind also geuyele, des, offt Got wilt, niet sijn en sal, dat die vurs. vnse alregenedichste here, sijne eruen off nakomelingen an betzalinge ind leueringe der vurs. summen echtdusent gulden dem vurs. heren Roprecht, greuen zu Vyrnenburg ind sijnen eruen zu doin versumelich wurden, so gelouen wir burgen, so wie wir mit name vur besunder genoempt ind beschreuen staen, in guden truwen bi vnsen eren ind rechter eytstat, dat wir asdan ind tzerstunt nae maningen des vurs. heren Roprechts ende sijnre eruen, mit sijnen brieuen, aen vnsen mont off in vnse woninge zu doin, mallich van vns mit zwen perden off eyn yetlich van vns mach eynen guden man mit zwen perden vur ym in leystinge komen off senden zu Burne off zu Arwijlre inder stede eyn ind in eyne eersame herberge, die vns vanden vurs. heren Roprecht ind sijnen eruen bewijst sall werden, aldae zu liggen ind zu leysten nae guder lude gewoende vnsseluen mit eyne knechte ind perde, die als eyn hoeder van heren Roprechts des greuen wegen vurs. bi der leistingen sijn sall, aen den weerde zu weruen ind zu quyten, ind ouch nummer leystens up zu hoeren, die lude ind perde zu setsen ind zu versetsen asducke des noit geburt, heren Roprecht, greuen zu Vyrnenburch vurs., ind sijnen eruene, ende sij tzeerst zomale volschiet van der heuftsummen geltz echtdusent gulden vurs., ind ouch mit van alsulcher schaden als yetlichs dages nae den vurs. termijn, as lange die betzalinge niet geschiet en weer, darin ghaen sall, zu wissen dry Rijnssche gulden der muntzen vurs. Ind weer saicke dat vns burgen vurg. semelich off vnser eynnich besunder nae maninge

aen vns gedaen inder maissen vurs., niet en hielden, noch in leistingen en quemen off noch en senden, so mach heer Roprecht, greue zu Vyrnenburch off sijne eruen vurs. dat oeuer vns off oeuer dieghene, die also niet en hielde, schrijuen. ind sagen zu yren willen ind ouch darumb aen vns off aen dieghene die versumelich wurde, as vurs. is, aen vnse lyff, haue ind guede grijffen ind antasten, sunder eynich anspraiche darumb van vns off die vnse zu lijden, bis zertzijt ym volschiet sij na den vorwerde vurs. Vort ist gevurwart, oft also gevyele, dat Got verbiede, dat deser burgen vurs. eynich affliuich off vysslendich wurde, so soelen wir hertzouge vurs. vns der pene der leistinge bynnen xiiij dagen, nae dem dat wir darumb van vnsme neuen vurs. versocht werden, eynen anderen guden gelijch burge inder affgegangen off vysslendigen stat weder setsen, die sich verbinden sall in alsulch maissen as die afliuige off vysslendige gedaen hed in transfyxbrieuen, durch desen brieff zu stechen, das doch desen seluen brieff niet archeren, krencken noch vitieren sall. Ind wir hertzouge vurs. gelouen ouch in guden truwen ind bi vnser furstliker eren dese vurs. vnse burgen van deser seluer burchtzucht ind ouch mit van alle schaden, die sij des leden, wale zu quyten ind scadeloys zu halden, des ind alles dar vur up vns geschreuen steit, wir hertzouge vurs. vur vns ind vnse nakomelingen ouch geloift hain ind gelouen in guden truwen bi vnser furstlicher eren volcomenlich zu halden. Des wir ther vrkunde vnse segell aen desen brieff hain doen hangen. ind wir burgen vurs., want wir allet dat vurs. steit, so wie ind in wat maissen vns dat antrefften mach, geloeft hain ind gelouen in guden truwen bi vnser eren ind in rechte eydstat, vaste, stede ind vnuerbruchlich zu halden, so hain wir des ouch zu vrkunde mallich van vns sijn segell bi segell vnser alregenedichsten heren vurs. aen desen brief gehangen, ind id mit verscheiden, wanner die betzalinge in maissen vurs. geschuyt, so sall men dese brieff oeuerleueren ind ouch darup quytancie gheuen, as sich dat geburt, ind alle vurs. punten, sonder argelist.

Robrecht, graaf van Virneburch, verklaart ook van wegen sijne nicht, de gravin van Marre, ter dier sake met den hertog van Gelder overeengekomen te zijn op de in desen brief vermelde voorwaarden.

Ich Roprecht, greue zu Vyrnenburch, doin kont allen luden, dat ind also as ich van mijnen wegen ind mijnre nichten van Marre, nu aen den hogeboiren durluchtigen furst mijnre genedigen heren den hertzougen van Guilche ind van Gelre, aenspraiche ind vorderinge gelacht had vanden borch wegen zu der Lehe mit yren zugehoeren ind van sulcher gewalt ind hynderniss, as ich meynde dat mijnre nichten ind mir dae aen geschiet soulde sijn van mijnre genedigen heren dem hertzougen, sijnen landen, luden off den sijnen, so bekennen ich vur mich, mijne nicht vurs. ind vnse eruen, dat wir dae van ind vort van allen anderen saichen, die wir mit eyn ander ghaends haint gehadt bis up desen hudigen dach datum des briefs, gentzlichen geslicht vnd gescheiden sijn, ind ich Roprecht vur mich ind vur mijne nichte ind vnse eruen vurs. vertzien darup gentslich mit diesme brieue; ouch so en sall ich Roprecht, greue zu Vyrnenbruch vurs., nu van datum des briefs vortaen engheyn anspraich noch vorderinge aen mich nemen noch gelden eingen den vurs. mijnen genedigen here van Guilche ind van Gelre, as lange sijne genaden leuen. Vort also as ich ouch aenspraiche aen den seluen mijnen genedigen heren gelacht hain vmb vunffhundert gulden off darumbtrynt jeerlicher renten van mijnre moenen wegen van Duffel, so bin ich der aenspraichen ouch geslicht mit mijne genedigen heren, die wijle mijne moens vurs. leuen sall, ind ich en sall darumb bi yrme leuendigen lijne engheyne aenspraicke doin noch legen aen den vurs. mijnen genedigen heren, doch wanneer mijn moen van Duffell vurs. doit is, so mach ich, mijne eruen off weme dat mit recht geburt, dat an den vorg. mijnen genedigen heren vorderen ind asdan sall yetliche parthye yrre (parthie) zweie dar zu kiesen sij darumb scheiden, ind off die vier der scheidinge niet eyns en worden, so sullen sij macht hauen eynen oenerman zu kiesen, den

beide parthyen willigen ind bidden soelen nae aenspraicke ind antwoirde sij daramb in fruntschaft mit vnse off mit dem rechte zu scheiden ind off die vyer ..... des oeuermans niet krigen en kunden, so soelen die parthyen eyen vanden vyer kurfursten ..... yn eynen gelijchen oeuerman zu gheuen, der mechtich sijn sal die saicken zu scheiden, as vurs. is. Vort off mich eynche erfschaff off guede aen en storue, die much ich vorderen ind would ich mijnen heren ind frunden weder mijnre genedigen heren vurs. helpen, so mach ich mijn leen opsagen altzijt, wanneer ich will ind mach den helpen, alle argelist in den vurs. punten vytscheiden. Die welche punten wie die vurs. staen, ich Reprecht, greue zu Vyrnenburch, vur mich ind vur die vurs. mijne nichte van Marre ind vnse eruen geloeft hain ind gelouen in guden trawen ind bi mijnre ere vaste, stede ind vnuerbruchlich zu halden ind dar niet entghaen zu doin noch geschien zu laissen in eynicherwijs. Des ich zu vrkunde mijn segell mit guden vurrade aen desen brieff hain gehangen. Datum etc.

Reinald, hertog van Gelder, verklaart aan den graaf van Virnenburch in pantschap gegeven te hebben voor de hem verschuldigde som van 8000 *R. g. de in dezen brief vermelde goederen, voor welke som de daarin mede vermelde heeren borgen gebleven zijn.*

Wir Reynalt, vander genaden Goids hertzouge van Guilge ind van Gelre ind greue van Zutphen, doin kunt mit diesme offenen brieue, dat ind also as wir nu vnse lieue rede ind vrunde, mit namen her Johan Schelart van Obbendorp, vasen hoeuemeister ende drosset tot Montfort, amptman ind rentmeister vass lands van Borne ind zu Sittart, heren Wilhelm, here zu Syntzich, heren Wernhart van Palant, here zu Breidenbeempt, heren Goisswijn Brunt van Vernich, heren Wilhelm van Vlatten, vnsen amptman vnse ampte van Noeruenich, ritter, Wijnant van Rore, vnsen lantdrosset zu Guilge ind amptman Moenster in Eyffelen, ind Johan van Bugell, Frambach ind Symon van Bugell, gebruedere, ind Gerart van Widenauwe, knapen,

vur vns, vnse eruen ind nakomelingen in hande vnss neuen die greuen van Vyrnenburch ind sijnre eruen versatt hain, die sich vmb vnser begeerten, wille die burgen sij vlijslichen duncken te sijn, vur vns, vnse eruen, die selue vns eruen ind nakomelingen, an hande des vurs. greuen ind sijnen eruen vur eynen summe gelds, mit namen echtdusent gude swaere Rijnssche gulden, die wii geloeft hain zu doin betzalen nu zu Kirsmisse neestkomende, off die vurs. vnse rede ind vriende soelen dar vur ind vur vns in leistinge komen oft senden ind ouch leisten ind halden, aslange bis den vurs. greuen off sijnen eruen genoech geschiet sij van heuftgelde ind van schaden, gelijch dat allet den brieff darup gemaickt vysswijst, so ind want wir vmmer willen, wie id ouch mit vns quemen dat dese vurs. vnse burgen hier van burchen werden, ind deser seluer burchtzucht onbelast ind aen schaden sijn ind blijuen, as dat billich ind redelich is, so ind up dat sij des also sicher sijn, hain wir in yere hende gesatt ind setsen mit diesme brieue in behoeff yne ind yne eruen, vnse slosse, landen ind stede Borne, Sittart, Moenster in Eyffelen ind Euskirchen, mit allen yren renthen, rechten ind zubehoeren niet vysgescheiden, in alsulcher maissen, as hier nae geschreuen steit: zu wissen, oft saiche weer, dat vmmer niet sijn en sall, dat wir hertzouge vurs., vnse eruen ind nakomelingen, die vurs. echtdusent gulden zu Kirsmisse neest komende, off bynnen den swelff nachten dair nae vnbeuangen, niet en dede betzalen den vurs. greuen off sijnen eruen, so sullen vnse amptlude der slote ind stede hiernae de vurs. vnse slosse, lande ind stede mit allen yren renten, rechten ind zugehoeren in yre handen behalden in behoeff yne, der vurs. vnse eruen ind yre eruen (*ter stunt mit vysganck der termijnen vurs. in yren off yeren eruen, as sij en weren, handen gestalt ind van vnsen amptluden aldae geleuert werden*) beheltlich doch den seluen vnsen amptluden (*ind yre amptluden*), yne amptbrieue, die in yre volkomenre macht zu blijuen, ind ouch yrss gelds, dat sij aen den seluen yren ampten liggende hauen, nae vysswisinge der seluer yrre brieue, ind ouch yre rechenschaff, also doch so wat ren-

then, gulde, bruchen, schetzinge off upkominge in den seluen slossen, landen, steden ind ampten dar zu gehoerende erschijnen, eruallen ind vns geboeren soulden, bouen alsullich gelt as die selue vnse amptlude hauen van yren vurs. ampten, zu bewaeren, ind dat dan yrss bewijst is vur datum des briefs, nae vysswisinge alle der brieuen darup gemaicht, dat alle dat gekeert ind vanden vurs. onsen amptlude gehantreickt sall worden, den seluen vnsen burgen off, as sij en weren, yren eruen, sunder vns, vnse eruen ind nakomelingen daer van yet zu gheuen in ennigerwijs, bis tzertzijt ind as lange sij alle van desen borchtzucht ind van allen schaden, den sij des hedden off leden, gentzelich gequyt ind geloeft weren; wairomme wir ernstlichen beuolen hain ind beuelen mit diesme brieue uch heren Johan Schelart van Obbendorp, ritter, drosset zu Montfort, rentmeister vnss lande van Borne ind zu Sittart, Wijnant van Rore, lantdrosset zu Guilge ind amptman zu Moenster in Eyffelen ind zu Euskirchen vurs., ind Johan vander Heysteren, vnsen brueder ind borchgreue zu Hengbach, dat ic uch zu desen vurs. saichen ind wie die vur up uch geschreuen steent, zu doen verbinden an hande deser vurs. vnse burgen ind, off sij en weren, yre eruen mit geloefden hiernae geschreuen ind ouch mit yren segelen hier an zu hangen, dat wir Johan Schelart van Obbendorp, ritter, Wijnant van Rore ind Johan vander Heysteren vurs., kennen gedaen hauen, vmb beueels wille vnss alregenedichsten heren vurs., ind vns verbunden zu zijn ind zu blijuen vur vns, vnse eruen ind nakomelingen den vurs. burgen ind yren eruen, as sij en weren, as vur als dat vur up vns geschreuen steit, ind hain ouch geloeft ind gelouen in guden truwen bi onser eruen ind in rechter eydstat vur ons ind den seluen vnse eruen ind nakomelingen, off die betzalinge nae vysswisinge des schoultbrieffs, ind, as ouch vur geruert is, niet en geschege, so soelen wir die vurs. slosse, lande ind stede mit yren zubehoeren in vnsen ind in des vurs. burgen off yre eruen, as sij en weren, behoeff, behalden ..... beheltelich doch onss, onser amptbrieuen, ampten ende gelden daer aen,

nae vysswisinge der selue vnser brieue ind richterschaff, sij dae van zu gheuen ind zu laissen boeren, so wat dae erschijnt, bouen dat dat wir hain die selue vnse ampten zu bewaren, ind oich dar dat vyss verwijst is, na datum des briefs, nae vysawisinge alle der brieue darup gemaicht, bis terzijt die vurs. burgen van deser seluer burchtzucht ind mit van alle schaden, den sij dairumb geleden hedden, als gequyt ind geloest sijnt. Ind wir hertzouge vurs. vur ons, onse eruen ind nakomelingen hain ouch geloeft ind gelouen in guden trouwen ind bi onser furstelicher eren alle punten vurs. vaste, stede ind vnuerbruchlich zu halden ind ouch zu doin halden ind dar niet entghaen zu doin noch geschien zu laissen in enigerwijs. Des wir zu orkonde onsen segell van onser sunderlinge beueels aen desen brieff hain doen hangen. Ind wir Johan Schelart van Obbendorp, ritter, hoeuemeister ind amptman ind land van Borne ind zu Sittart, Wijnant van Rore vurs. ind Johan vanden Heisteren vurs., want wir ons zu desen vurs. saicken wie des up vns geschreuen stein, verbunden hain as vurs. steet, so hain wir ouch de zu vrkunde mallich van ons sijn segell an desen brieff gehangen, bi segell onsser alregenedichsten heren vurs., ind all vurs. punten, sonder argelist. Gegeuen

Nog leest men op deze bladzijde ter inlassching het navolgende:

Is ouch sunderlinge oeuerdragen ind verscheiden, wanne wir hertoge vurs. ind vnsen eruen vp die selue onse burgen van deser burchtzucht ontlast ind van allen schaden, den sij dar vmb geleden hedden, gequyt ind betaelt hebben den seluen vnse eruen ind nakomelingen, dan desen brieff wederomme geuen ind oeuerleueren sall vnsen burgen vurs. so sullen wir nyet meer verbunden sijn noch staen in vurs. maissen an handen der seluen onse burgen noch ons verbunden blijuen in enigerhande wijze, as sij vur datum des briefs stunden.

So sall des affliuige sich verbinden in handen vurs. burgen in alre der maissen al die affliuige gedaen had, ee wir ym zu den affliuige ampte bewijst hain ..... mit transfix brieuen durch desen brieff zu stechen dat doch desen brieuen niet

archeren, krencken noch vitieren en sall, ind off des affluige erue des niet doin en woulde so ecll eyn van desen anderen onsen burgen vurs. in ind an des affluigen ampte fuegen in des afluige erue sijnre ind sijnre megesellen dezer vurs. burgen, as lange bis tzertzijt de bewisinge ind quytinge deser seluer vurs. burgen in vurs. maissen geschiet sij, ind dat ..... geboiren much ind allewege bis diesem dage na datum dis briefs.

Concept.

Reinald, hertog van Gelder, bekent schuldig te zijn aan Dirk van Petersheim, heer tot Haren, 2966 R. g. en beveelt Johan van Obbendorp, rentmeester van Borne en Sittart, deze schuld uit de goederen dier landen te betalen.

Wi Reynalt vander genade Goits greue van Gelder ende van Gulich greue van Zutphen voir ons, onse eruen ende nakomelingen, allen die desen brieff soelen syen off hoeren lesen, doin kont, dat wi van kenliker schoult schuldich sijn Derich van Petershem (here tot Haren) twedusent negenhondert ende seessendesestich goede (Ouerlentsche) Rijnssche gulden goet van goulde ende swair van gewichte, of die weerde dair voir aen anderen paymente inder tit der betalinge genge ende ghene, welcher summe gulden wi den voirs. Derich off sijnen eruen ghe(loeft hebben) te betalen des jairs dordehalfhoudert Rijnssche gulde der munten (voirs. up) Sent Johans dach Baptiste te middesomer neestkomende nae (datum des briefs) yerstwerff aen ende dan also voirt dair nae alle jaer up den seluen Sent Johans dach Baptiste off bynnen vyerthien dagen dair nae onbeuangen, van ende vyt onse al(le vaste renthen) wairomme wi uch heren Johan Schelart van Obbendorf, ridder, onsen lieuen rait, hoeuemeister ende drosset tot Montfort, amptman ende rentmeister onss lands van Borne ende tot Sittart, (beuelen) dat ghi, wijle die ende also lange als ghi onse amptman ende rentmeister tot Borne ende tot Sittart (sijt, betaelt) alle jaer dat yrste die jaeren aenghaen ende up die selue tijt (als voirs.) steet, den voirs. Derich van Petershem off sijnen eruen gheeft ende (betaelt) dordehalfhondert Rijnssche gulden off die weerde dair voir, als voirs. steet, van ende vyt onsen alingen

renthen onss lands van Borne ende van Sittart voirs., eer ghi ons off yemant anders van onser wegen dair van yet gheeft, ende oich sonder ennich ander gebiet, beueelnisse off verbott darup van ons, onsen eruen ende nakomelingen te warden, vytgescheiden onse neue van Moenyoye, den ghi yerst hantreickinge ende betalinge doin soelt na ynnehoult sijnre brieue, want die die lesten sijn. Dessgelijchs soelen wi allen onsen amptluden ende rentmeisteren, die hirnamails tot Borne ende tot Sittart wesen soelen, oich doin beuelen volcomelich te doin, als voirs. is, hertoge voirn. vur ons, onse eruen ind nakomelingen derdehalfhondert Rijnssche gulden des jairss vanden seluen Derich off sijne eruen desen neeste toekomende dryen jaren, wanneer wi willen ende ons ... loessen ende quyten mogen mit der voirs. summen gelds twedusent hondert ende seesendesestig Rijnssche gulden der moenten voirs. off mit (der waerde) dair voir, als voir geruert is, den seluen Derich off sijnen eruen kommerlois te leueren tot Colne off tot Aken aen eenre summen (up den) rijcks weessel aldair, ende deden wi der loessinge niet bynnen dese neeste toekomende drye jaeren voirs., (so sullen) wi die doch dair nae doin, alst ons euen kompt mit der seluer summen ende mitter gulden nae beloep det tijt all te leueren, als vurs. steet. Hiromme ende hirmede heeft Derich voirs. gentzlichen vertege up alle aensprake off toeseggen, die sijne voirvaderen off hij an onsen voirvaderen, seliger gedacht, off hij aen ons tot desen dage toe datum des briefs gehadt moegen hebben ende ons, onsen eruen ende naekomelingen van quyt gescholden alinger wijs, ende alle sunder argelist. Ende wi hertoge voirs. voir ons, onse erue ende nakomelingen hebben geloeft ende gelouen in goiden trouwen ende bi onser vorsteliker eere desen brieff ende alle punten ende articulen dair ynne begrepen, vaste, stede ende onuerbreclich te holden ende dair niet tegen te doin, te suecken noch te geschien laten in ennigerwijs. Des wi te orkonde gantzer vaster stedicheit onsen segell van onser gerechter wetentheit hebben doin hangen aen desen brieff, die gegeuen wart etc. *Concept.*

Dirk van Petershem, heer tot Haren, verklaart dat hij, als mombar van Johan van Schoonvorst, burggraaf van Monjoie, de voormelde som van den hertog terug ontvangen heeft.

Ich Derich van Petershem, here tot Haren, vur mij ende voir mijne eruen doen kont allen luden ende bekennen, dat mij up datum des briefs vanden hogeboeren durluchtigen vorst, mijnen lieuen genedigen here den hertoge van Guilche ende van Gelre ende greue van Zutphen, guitlich ende wale tot mijnre genuechten bewesen sijn alsulke twedusent negenhondert ende seesendesestich Rijnssche gulden, die sijne genaden mijnen voirvader schuldich bleuen, doe hi dat lant van Borne, dat hi een wyll in handen had, oeuergaff, ende dairomme heb ich oeuer gegeuen alle alsulke brieue off notulen, als ich had vanden voirs. gelde sprekende, also off des ennich hiernaemails vonden wurde, die en soelen van engheenre macht wesen. Ende ich heb oich geloift ende geloue in goiden truwen, off mijnen genedigen heer voirs. sijnen eruen off nakomelingen omme deser bewisinge wille voirs. yet mit rechte affgewonnen wurde van mijnre moeder off van yemant anders van deser saick wegen, dat ich dair van vur mij ende mijnen eruen den seluen mijnen genedigen heren, sijnen eruen ende naekomelingen schadelois halden ende wale ontheffen sall. Ende waert ich selue engheen segell en heb, omme dat ich noch niet mundich en bin, heb ich gebeden mijnen lieuen oem ende mombar Johan van Schoenvorst, borchgreue van Moenyoye, here tot Cranendonck ende tot Dyepenbeke, dat hi desen brieff oeuer mij besegelen wille, dat ich doch oich doin sall, wanneer ich tot mijnen mundigen dagen komen bin. Ende omme dat ich Johan, borchgreue van Moenyoye voirs. oeuer dese selue dedinge geweist ende die van mijnss neuen wegen voirs. gededingt ende ich oich geloeft heb voir mijnen neue voir dese punten in desen brieue geschreuen, vaste ende stede sijn ende gehalden soelen werden, so heb ich des te orkonde mijn segell voir den voirs. mijnen neue ende oich voir mij seluen aen desen brief gehangen. Gegeuen etc.

Reinald, hertog van Gelder, beleent Johan van Schoonvorst, burggraaf van Monjoie, met 200 malder rogge ter zake van de tol te Nijmegen.

Wij Reynalt etc. doin kont allen luden, dat ende also als vurtijts onse lieue neue Johan van Schoenvorst, borchgreue tot Moenyoye, here tot Cranendonck ende tot Dyepenbeke vns in behoeff ons, onsen eruen ende naekomelingen upgedragen ende oeuergegeuen heeft den toll tot Nijmegen up den strome gelegen, die sijne voirvaderen vanden Heiligen Rijche geworuen hadde ende dair voir wi hoen in behoeff sijnss ende sijne eruen borchgreuen aan Moenyouwen wederomme bewijst ende gegeuen hadde twehondert malder roggen des jairss Aldenhoeuenre maten, der hi doch een tijt heer niet geboirt en heeft omme gebreecks wille dat dair ynne vyele, so ende wannier nu gededingt is tusschen ons ende den seluen onsen neue, dat he die twehondert malder roggen wederomme hebbe ende van ons te leene ontfangen ende halden sall, bekennen wi voir ons, onse eruen ende nakomelingen, dat wi beleent hebben ende belenen mit desen brieue Johan, borchgreue tot Moenyoye onsen neue voirs. die van ons ontfangen heeft twehondert malder roggen Aldenhoeuenre maten, die maicken twehondert ende tien malder roggen Gulicher maten, tot enen rechten erfleen ende voir den toll voirs. aen onsen sekeren renthen ende pechteren te pachten ende te Kirsich in onsen hertouchdom ende ampte van Gulich gelegen, die te gebruken ende op te heffen tot sijnen beste vanden luden, die ons die gelden ende die wi hem nu mit namen beschreuen oeuergegeuen hebben, sich dair nae te richten ende die selue lude ende pechteren soelen oich schuldich wesen erflich die vurs. twehondert malder roggen Aldenhoeuenre maten te leueren vrij ende kommerlois in onse (lande van) Gulich, gelijch sij ons dat schuldich sijn geweest te doin, ende die (vurs. onse) neue heeft ons hirup ende hier van huden datum des briefs in tegenwordicheit onser mannen van leen, hiernae geschreuen, huldinge ende ede gedaen ende sich verbonden ons te

dyenen ende te doen als een man sijnen leenheer schuldich is te doen. Dessgelijchs soelen hi ende sijnen eruen, borchgreuen van Moenyoye ons, onsen eruen ende nakomelingen tallen tijden, als des noit is, ommer der twyerhondert malder roggen wille des jairss, die hi ende sij oich in leen ontfangen soelen, oich doin. Et is oich gevurwart, dat onse neue ende sijnen eruen borchgreuen van Moenyoye alle jaer hebben ende boeren soelen, sonder hoen ennigen kommer off stoet dair an te laten geschien, bynnen onsen lande oeuermitz ons off yemantz anders van onsen wegen omme die saicken wille, die inder tijt off naemails geschien muchten, ende alle sonder argelist. Hir waeren oeuer ende aen onse mannen van leen, als heer Johan Schelart van Obbendorp ende heer Ewart vanden Bongart, ridder, des wi in orkonde onsen segell van onser gerechter wetentheit aen desen brieff hebben doin hangen. Gegeuen etc.

Johan van Schoonvorst, burggraaf van Monjoie, verklaart deze 200 *malder rogge van den hertog in leen ontvangen te hebben.*

Ich, Johan van Schoenvorst, borchgreue van Moenyoye, here van Cranendonck ende tot Dyepenbeke, voir mij ende voir mijne eruen, borchgreuen van Moenyoye, doin kont allen luden ende bekennen mit desen brieue, dat ich alsulke twehondert malder rogge Aldenhoeuenre maten, as voirtijts die hogeboeren durluchtige vorst, mijne lieue genedige heren die hertoge van Gulich ende van Gelre ende greue van Zutphen mij gegeuen ende bewijst hadde, tot Patteren ende tot Kirtsich aen sijnen pechteren aldaer te boeren, van dat ich sijnen genaden oich voirtijts den toll tot Nijmegen up den strome gelegen, die mijne voirvader vanden Heiligen Rijcke verwornen hadde, oeuergaff, huden des daiges ontfangen heb vanden voirs. mijnen genedigen heer tot enen rechten erfleen, ende ich heb sijnen genaden in tegenwordicheit sijner manne van leen dairup huldinge ende ede gedain ende mij verbonden dairomme te dienen ende te doen als een man sijnen here van leen schuldich is te doen.

Dessgelijhs soelen wi ende onse eruen den seluen mijnen genedigen heer, sijnen eruen ende nakomelingen (tallen tijden), als des noit is, omme der voirs. twyerhondert malder roggen wille, die ..... ich ende sij te leen ontfangen soelen, oich doin, ind alle sonder argelist. Des ich te orkonde mijn segell voir mij ende mijne eruen aen desen brieff hebben gehangen. Gegeuen etc.

Reinald, hertog van Gelder, verklaart dat hij, ter zake van den lande en dorpe Munster in Eyfel voor de som van 500 *R. g. jaarlijksche rente eene minnelijke schikking heeft getroffen met Johan van Schoonvorst, burggraaf van Monjoie, behoudens het regt om deze rente ten allen tijde met* 5000 *schilden, voor welke som gezegd land verpand was, te kunnen aflossen.*

Wij Reynalt etc., voir ons, onse eruen ind naekomelingen, doin kont allen luden, die desen brieff soelen syen off hoeren lesen, dat ind also als vns neue Johan van Schoenuorst, borchgreue tot Moenyouwen, here tot Cranendonck ende tot Diepenbcke, aensprake ende vorderinge an vns had vanden lande ende dorpe wegen van Moenster in Eygeren mit hoeren toebehoeren, die sijnen voiruaderen in voirleden tijden van wilneer onsen voirvader enen hertoge van Gulich mit den slote ende lande van Moenyouweu versatt sijn geweest, gelijch die brieue darup gemaickt dat vuytwijsen, so bekennen wi mit desen seluen brieue, dat wi der voirs. aenspraken ende vorderingen ende vort alre aenspraken, die die selue onse neue Johan, borchgreue van Moenyouwen, off sijne voirvadere aen onsen voirvaderen, saliger gedacht, off aen ons tot desen dage toe datum des briefs, gehadt mogen hebben mit den seluen onsen neue ende hi mit ons, oeuermits onsen vrienden aen beiden sijden gentzliken ende tomail guitliken ende wale gescheiden ende verleken sijn omme vijffhondert Rijnssche gulden des jairss, guit van goulde ende swair van gewichte, die off die weerde dair voir aen anderen guldenen payment, wi voir ons ende voir onse eruen ende na-

koemelingen den seluen onsen neue ende sijnen nakoemelingen, borchgreuen van Moenyouwen, bewijst hebben ende bewijsen.

Hier volgen 5 regels op het afgescheurde gedeelte van het handschrift.

vorwerden dat wi onse eruen off naekomelingen allewege als ons dat goedt ende euen kompt, die voirs. vijffhondert Rijnsschen gulden jairliken renten vanden voirs. onsen neue ende sijnen nakomelingen voirs., loessen ende quyten mogen mit vijfdusent alden schilden munten des keysers van Romen off des koninckx van Franckrijck, goet van goulde ende swair van gewichte off mit anderen guldenen payment dair voir tertijt in onsen lande van Gulich ghenge ende ghene, eens ende aen eenre summen tot enen maele te betalen ende vrij ende kommerloys te leueren myt den jairgelde nae beloep deser tijt, bynnen Colne off bynnen Aken in een vanden twen steden ende up der rijchs wessell off op een wisheit aldair, mer anders nyrghent, ende mit deser bewisingen sijn quyt geschoulden ende wale betailt alsulke thiendusent alde schilde, dair voir die lande ende dorpe van Moenster in Eygeren mit den slote ende lande van Moenyouwen versatt sijn ende als wi onse eruen ende nakomelingen die vors. slote ende lande van Moenyouwen mit den lande ende dorpen inden principaell brieff genoempt loessen willen, dat wij doen soelen ende moegen nae ynnehalt des seluen briefs, so sall ons, onsen eruen ende nakomelingen asdan aen der loesinge te staden komen de somme van thiendusent alde schilde ende die sall oich asdan affgeslagen.....

Hier volgt weder het afgescheurd gedeelte van het concept.

bewisinge mij gedaen, as voir geruert is, quyt geschoulden ende wale betailt sijn, ende ick schelde oich mit desen brieue quyt mijnen genedigen heer alsulke thiendusent alde schilde voir die lande ende dorpe van Moenster en Eygeren mit den slote ende lande van Moenyoye versatt sijn, also wanneer mijnen genedigen heer sijne erue off nakomelingen die voirs. slote ende lande van Moenyoye mit den lande ende dorpe inden principailbrieff genoempt loessen willen, dat sij doin mogen alst hoen euen

kompt nae ynnehalt desseluen briefs, so sall denseluen mijnen genedigen here, sijnen eruen ende nakoemelingen, asdan an der losinge te staden komen voir die lande ende dorpen van Moenster in Eygeren versat sijn, ende die sall oich asdan affgeslagen sijn ende worden vander alinger summen, dair voir die slote ende lande van Montyorywen mit den anderen dorpen inden principailbrieff genoempt, versat sijn, als voir geruert is, alle argelist inden voirs. punten vytgescheiden, die welke punten also ende woe die voirgeschreuen staen, ich Johan borchgreue van Moenyoye voirs. geloeft heb ende geloue in goiden trouwe voir mij ende voir mijne eruen ende nakoemelingen borchgreuen van Moenyoye vurs., dair niet tegen te doin noch geschien te laten in ennigerwijss. Des ich te orkonde mijn segell mit guden berade gehangen heb an desen brieff. Gegeuen etc.

Johan Schelart van Obbendorp belooft als rentmeester van Borne en Sittart, ingevolge deze overeenkomst, deze jaarlijksche rente uit de opbrengsten dier landen aan voorn. burggraaf te zullen uitkeeren.

Ich Johan Schelart van Obbendorp. ridder, hoeuemeister etc. ende drosset tot Montfort, amptman ende rentmeister slands van Borne ende tot Sittart, doin kont allen luden, dat ende also als inder dedingen tusschen den hogeboeren durluchtigen furst mijnen alregenedichsten ende liefsten here den hertoge van Guilge ende van Gelre ende greue van Zutphen, ende Johan van Schoenforst, borchgreue van Moenyoye, here tot Cranendonck ende Dyeperbeke, der seluer mijne alregenedichste here Johan, borchgreue voirs. bewijst heeft vut den alingen renten des lands van Borne ende tot Sittart vijffhundert Rijnsche gulden des jairs thent men die afloest mit vijff dusent alden schilden als vor ene ansprake antreffende die lande ende dorpe van Moenster in Eygeren, die mit den slote ende lande van Moenster voerzijts van enen hertoge van Gulich des voirs. Johans, borchgreuen tot Moenyoye voirvaderen versatt sijn geweest, ende oich voir allen ansprake, die die selue Johan

off sijnen voirvaderen aen mijnen alregenedichsten here off aen sijnen voirvaderen thent tot desen dage toe datum des briefs gehalden off noch mogen hebben, gelijch den brieff darup gemaickt. dat vytwijst, so ende want inden seluen brieue beschreuen steet dat Johan, borchgreue tot Moenyoye voirs. alle jaer omtrynt Sent Andries misse enen van sijnen dieneren voirs. an den amptman ende rentmeister desseluen lands van Borne ende van Sittart schicken sall wissheit te nemen, woe die brieff dat vytwijst, ende ich nu tertijt van zijnen genaden desseluen mijns alregenedichsten heren amptman ende rentmeister des lands van Borne ende tot Sittart (bin), bekenne ich ende hebbe oich geloeft ende geloue in goeden trouwen mit desen seluen brieuen dat ich ende also lange as ich amptman ende rentmeister voirs. sijn sall, Johans borchgreuen tot Moenyoye ende sijne nakoemelingen voirs. diener, wanneer die sent Andries misse of xiiij dagen onbeuangen bij mij kompt mit dryen geloefliken ende die goede manne sijnt wissheit doin sall vur vijffhondert Rijnssche gulden goet van goulde ende swair van gewichte off die waerde dair voir aen anderen payment inder tijt genge ende ghene up boere ende beffe ende ich hoen oich vrij ende kommerlois geuen ende sall op Sent Johans dach te middesomer nae den voirs. Sent Andriesdach alreneest volgende off bynnen vyertien nachten dair nae vnbeuangen; doch weert saicke dat ich der wissheit in voirs. maten niet en dede, des, oft Got wilt, niet sijn en sall, so sall ich denseluen diener terstont wijsen aen allen renthen slands van Borne ende tot Sittart ende hoen daer in setten, dair van te boeren, also vele als vri die vijfhondert gulden voirs. beloept, ich sall oich den voirs. diener tot der seluer loeringe vorderlich ende behulpelich sijn nae alle mijnre macht ende oich sonder argelist. Des heb ich te orkonde mijn segell mit vailbedachten voirrade heb gehangen an desen brieff, den wellen brieff ende alle ende ygelike punten dair ynne begrepen ich Johan Schelart van Obbendorp, ridder voirs., geloeft hebbe ende geloue in goeden trouwen vaste, stede ende onuerbrekelich te halden ende dair niet tegen te doin, noch

te geschien laten in ennigerwijs, die wijle ende also lange ich amptman ende rentmeister des lands ende stede voirs. bin ende anders niet. Gegeuen etc.

Borgstelling van den genoemden rentmeester ter verzekering van de voormelde jaarlijksche rente ten behoeve van Johan Schoonvorst.

Ich Johan Schelart van Obbendorp etc. voir mijne eruen doin kont allen luden ende bekennen mit desen apenen brieue, dat ich van gerechter kenlicher schoult schuldich bin Johan borchgraue tot Moenyoye, here tot Cranendonck ende tot Dyepenbeke ende, off hi en weer, sijnen nakomelingen borchgreuen tot Moenyoye, vijffhondert gude sware Oeuerlenssche Rijnssche gulden, die off die weerde daer voir an anderen gueden guldenen *of silueren* [1]) payment, inder tijt genge ende gheue, ich den voirs. Johan geloeft hebbe ende geloue mit desen brieue in goeden truwen wale te betalen nu up Sent Johans dach Baptisten te middesomer nae datum des briefs alreneest komende, off bynnen vyerthiendagen dair nae onbeuangen, ende up dat hi des te sekerre sij, so heb ich hoen her voir te burgen gesatt ende sette mit desen brieue mijne lieue maige ende vriende, mit namen etc. die dry syn sall, die sich mit mij voir die voirs. summe gelds verbonden hebben, in deser maten sijn sal, off ich Johan Schelart voirs. an betalinge ende leueringe des vurs. gelds versumelich wurde, so sall ich ende mijn burgen voirs. soelen terstont nae maninge des voirs. Johans borchgrauen tot Moenyoye, off sijnre nakomelingen, borchgreuen tot Moenyoye, die men mit brieuen aen onse talen off tot monde off aen onse woninge doin sall, te Tricht in leistinge komen in ene eersame herberge, die ons aldae van hoen bewijst sall werden, mallick van ons mit enen knecht ende tween peerden off ellich van ons mach enen guden man mit enen knecht ende nit tween peerden voir hem an leistinge seynden, aldaer te bliuen ende te leisten nae guder lude gewoende, die lude ende perde te setten ende te versetten, also des noit geboirt, onsseluen oich aen weede te

1) Doorgehaald.

weruen ende te quyten ende nimmer leistens up te hoeren Johan borchgreuen tot Moenyoye off sijne nakomelingen voirs., en weer yerst wale betailt die somme van vijffhondert Rijnsche gulden voirs. Ende ich Johan Schelart voirs. heb oich geloift ende geloue in goeden trouwen ende in rechter eydstat allet, dat voirs. steet, gentzelich ende wale te halden ende mijne burgen voirs. oich van deser borchtucht wale te quyten ende scadelois te halden. Des ich te orkonde mijn segell aen desen brieff heb gehangen. Ende wi burgen voirg. mit namen etc., bekennen ons mit heren Johan Schelart onsen lieue maich ende vrunt verbunden te sijn vur die voirs. vijffhondert gulden, ende hebben oich geloeft ende gelouen mit desen seluen brieue gehoirsame burgen te sijn ende allet dat voir op ons geschreuen steet, gentzelich ende wale te halden ende dair niet in te te trecken dat ons dair aen te schaden komen mach in enniniger wijs, ende alle voirs. punten sonder argelist. Des wi te orkonde mallich van ons sijn segell aen desen brieff heeft gehangen.

Reinald, hertog van Gelder, beveelt die van Borne, Sittart en Susteren, den brief waarbij den voorn. burggraaf deze jaarlijksche rente verzekerd wordt, mede te bezegelen.

Wij Reynalt etc. beuelen mit desen onsen apenen brieue v onsen goeden vriende den schepenen van Borne, ende vort burgermeisteren, schepenen ende raide onser stede van Sittart ende van Susteren, dat ghi mit ons besegelt alsulken brieff, als wi onsen neuen van Moenyoye hebben doen gheuen, begrijpende vijffhondert Rijnssche gulden des jairss, ende wi willen oich dat ghi enghene anderen amptman noch rentmeister tot Borne noch tot Sittart en ontfange noch aen en neempt, hi en verbinde sich yrst an hande onss neuen van Moenyoye voirs. off sijnre nakomelingen borchgreuen tot Moenyoye, tot der betalinge der vijffhondert gulden, als heer Johan Schelart van Obbendorp, ritter etc., nu tertijt onse amptman ende rentmeister tot Borne ende tot Sittart, nu gedaen heeft, want dat

onse gantze beueell is. Orkonde onss segell hir aen gehangen. Gegeuen.

Oorvedebrief van Lensis, Johan, Wernhart en Willem van Goestorp.

Wij Lensis van Goestorp, Johan, Wernher ende Willem van Goestorp sine soene, doen kont allen luden, die desen brieff soelen syen of hoiren lesen, ende bekennen, dat wij op datum disseluen brieffs lossledige mannen worden sijn des hogeboren durluchtigen fursten hertogen van Gulich ende van Gelre ende greuen van Zutphen, onss lieuen genedigen heren, also dat wij sine genaden, sine lande, lude ende ondersaten, die hi nu heefft off hir namails krijgen mach, ende voirt alle die ghene, die hoen te verantwerden staen off die sine genaden verantwerden willen, verloefft hebben ende verlouen ouermitz desen seluen brieff, ommermeer also lange als wij leuen sementlich off ennich van ons besonder tegen hoen te doen, te raden, noch te helpen, heymelich noch openbair, mit woirden, mit wercken noch anders in geenrewijs, mer wij soelen van nu voirtan den seluen onsen genedigen here, sine lande, luden ende ondersaten, als voir geruert steet, mit rechten truwen ende gunsten meynen hoer archste te wairnen ende hoer beste voir te keren, na vnsen vermoegen, op allen den eynden ende tallen tijden, dair ende als wij dat mit bescheide doen moegen. Oich en soelen wij dese lossledige manschap ende verloffnisse ommermeer up moegen seggen omme gheenrehande saken wille, die geschiet sijn off geschien moegen. Alle dese punten hebben wij Lensis, Johan, Wernhart ende Willem voirs. voir geloefft ende gesekert in guden truwen ende bij onser eren ende nu mit opgereckten vyngeren ende gestaeffden eyden, lijfflick ten heiligen gesworen, vaste, stede ende onuerbrekelick te halden, ende weert sake dat wij ommermeer also boese worden, sementlich off ennich van ons, dat wij hir tegen deden in enigerwijs, des, offt Got wilt, nyet sijn en sall, so kennen wij ons truwelois, eerlois, sekerlois ende meynedich, ende voirt

verualles sijn vyt allen rechten ende op allen steden, dair sich dat geboirt, ende alle sonder argelist. Ende want wij op dese tijt geyne segele en hebben, so hebben wij gebeden Reynart van Gartzwijlre ende Johan van Goestorp, dat sij desen brieff voir ons besegelen willen, dat wij Reynart ende Johan voirs. omme beden wille Lensis van Goestop, Johans, Wernharts ende Willems, sijnre soenen, geerne gedaen hebben. Gegeuen inden jaeren

Afschrift.

Stukken van verschillenden aard.

Uitspraak der scheidsmannen in de geschillen tusschen Willem, hertog van Gelder, en den aartsbisschop van Keulen, 1395 [1]).

1ste regel. ..... so wie dat punte der ansprache.....

2e r. ..... eyne brieue, konde off getzuych .....

3e r. ..... op den dach na ynneganck des compromiss vort bracht noch konde .....

4e r. ..... hertzogen wegen, dat die vurs. hoefstat .....

5e r. ..... brief Baldewijns van Berghe, de bekennet .....

6e r. ..... dat die vur eime gesaicht solen hauen, ind ouch brieue .....

7e r. ..... Willem van tZinsich ind ouch Reynartz van Vlatten ind sijns .....

8e r. ..... vurs. yren brieuen schrijuent van hoeren sagen ind eyns deils .....

9e r. d..... die der rentmeister van Guylche vurs. gebouwet hadde, des he .....

1) Slechts overigens zeer beschadigde twee stukken, zijn van dit handschrift behouden gebleven. Zie over deze geschillen Nijhoff's *Gedenkw. van Gelderland*, III, LXXXII.

10e r. ..... den vurs. lande des hertzogen vur ons gemeyne raiten de vurs. .....

11e r. ..... vort bracht en is op den dach ind tzijt na ynnehalde des compromiss .....

12e r. ..... hain, ind wir raetlude ..... vurg. Baldewijns off yemanne anders .....

13e r. ..... beuoelen hatten noch beuelen en mochten, na ynnehald des vurg. compromiss ...

14e ..... konde gesien ind gehoirt, die vns van vnss heren wegen van Coelne alda tzer .....

15e ..... eynen verpantbrieff wie tZulpghe versat was, inhaldende dat durende des versetzunge.

16e r. ..... Guylche ... eruen noch yeman in sijnen namen geynreleye vesteninge an muyren

17e r. ..... anen, noch an geynreleye andere vesteninge in de stat ind borch van

18e ..... der seluer stat mit grachter vernuyengen of verwandelyngen in enycher wijss

19e r. ..... van yemanne, ind dat die burgere ind scheffenne van tZulpghe in allen

20e r. ..... en den nûwe ind alt beschreuen ind vnbeschreuen soulden halden vredelich ind sij derre

21e r. ..... der weder geschiege, so weer tZulpghe mit alle sijnen tzu behoir deme gestichte

22e r. ..... ind wir raetlude beide der heren haen dat, na gehoirs leuendiche konde ind

23e r. ..... van tZulpghe die oeuermitz yre eyde vur vns gemeynen onser beider heren rait

24e r. ..... der rentmeyster des lants van Gulich die hoefstat gulde vur burger gûet

25e r. ..... en sij, ind dat die ind ouch die Wyer poirtze in der palentzen nyet en lieghen

26e r. ..... hoefstat, die tzu der tzijt beslossen was mit der stede vrede ind brieuen der stede

27c r. ..... eyne steynen borgh getzymmert hette mit dryn steynen thûernen ind eynen portze

28c r. ... wijss ge ... ht ind doerch der stede graue gedemmet hadde, dar wijss ind in tzo rijden, in tzo varen na

29c r. ... willen, ind dat he die borgh gebuwet hette in tzijden der verpendyngen dat tZûlpghe verpant was

30c r. ..... enge ind ingange ind seer verwandelt ind vernûwet weer, ind want des ouch nyet sijn en soulde ind ouch

31c r. ..... greue Gerart van Guylche vur sich vnd sijne eruen verloift ind oeuermitz sijne eyde versichert was, dat

32c r. .. nyet doin noch laissen doen en soulde, as de vurs. brieff vander pantschafft dat cleirlicken ynne haldent

33c r. ... dat vp gesien ind gehoirt hain, wilche brieff ind alle ander briene alt ind nuwe van tZulpghe spechende

34c r. ... gestichte van Coelne in yre macht behaldende sijnt, as vurs. steit. Hir vmb spechen wir her op vur recht

35c r. ... so wat vurtzijden an der vurs. hoefstat begriffen of gebuwet is gewest, mit eynicher vesteningen, verwandelingen

36c r. ..... off burchlichen buwe in der tzijt dn tZulpghe pantz wijss stoynt, dat dat onrechte ind gewalt

37c r. ... ind neyt sijn en soulde na ynnehalt der vurs. pantbriene ind weder die pantbriene geschiet is, ind dat

38c r. ... vurs. den vurs. vnsen heren van Coelne noch sijn gestichte vmb den ersten alden burchlichen buw niet

39c r. ...breechen en mach. Vort as vmb den burchlichen buw den vnse heer van Coelne bynnen sijnre tzijt

40c r. ..... vurs. hertzoge gesynnet in sijnre anspraichen aff tzo breechen. So wijsen wir vur recht

41c r. ..... want wir raytlude beider heren gude besegelde briene ind konde gesien ind ge

42c r. ..... met muren, portzen, thûernen ind graben vnss heren van Coelne ind sijns

43c r. ..... ind grontheer, as in deme ersten punte vnss rechts clierlichen bijbracht is, das hee

44e r. ..... gebuwet hait ind buwen moichte, ind saghen dar vmb vnsen heren van Coelne

45e r. ..... desen vurs. pûnten mit rechten quyt, loss ind ledich, ind dat der hertzoghe

46e r. ..... tzu yme, sijnen nakoemelingen ind gestichte nie hauen en soûle. Vort

47e r. ..... da he setzet dat in tzijden du her Engelbr. vander Marken ertze

48e ..... gewapender hant ind vnbewart den hertzogen van Guylche

49e r. ..... woningen, leene ind erue mit gewalt yme nemen hulpen, also

50e r. ..... der ind heren Engelbr. vurs. op erstanden waeren etc. Dar op

51e r. ..... des nyet en bekenne, as he sich vermest, ind saget vort

52e r. ..... burgere van tZulpghe des gescheiden sijn oeuermits die geswaeren des

53e r. ..... alle der wijss, as dye brieue van lantfriden dat ynnehaldent

54e r. ..... sent wilne busschoff Engelbr. ind hertzoge Wilhelm

55e r. ... tusschen yn as van tZulpghe wegen op enstanden waren

Het tweede los blad is van desen inhoud:

1ste regel. ..... ind van deme schaden, den.....

2e r. ..... van Coelne antwert ind saget, dat .....

3e r. ..... ind wijsen vur recht, want de vurs. vnse heer van Coele der ge.....

4e r. ..... ind der hertzouge van Gelre geynreleye kuntschaff noch getzuych vortbracht en hain

5e r. ..... na ynnehalde des compromiss vur vns die raitlude sementlicken, da mit he sij

6e r. ..... desen punten bij bracht ind bewijst haue dat der hertzouge van Gelre die vnscholt

7e r. ..... vnsme heren van Coelne inder maissen as yme die gebuert tzo doen ind die

8e r. ..... sal, ind da met sagen wir deme vurs. vnssme heren van Coelne vurg. ind sijn

9e r. ... loss ind ledich tzu ewigen daghen vander anspraichen vurs., ind as de vurs. hertzouge

10e r. ..... van viel saichen, dar sich vnse heer van Coelne verantwoirden soulde hauen

11e r. ..... op antwert, dat he in den saichen nyet anders gedain en haue, dar yme van

12e r. ..... wegen gebuerde tzu doin, in he met rechte doin moichte. Dar op sprechen wir

13e r. ..... ghe ind antwerden, want de hertzouge vurs. vnssme heren van Coelne ouch vur

14e r. ..... saichen angesprochen hait, ind der hertzouge der vur ons gemeynen raitlayden

15e r. ..... hait tzu Coelne op donredaghe na ynnehalde des compromiss, as dat vnse heer

16e r. ..... haue dan he in sijnre antwerden geschreuen haue, dat dar vmb vnse heer van Coelne

17e r. ..... ind wir sagen yn met rechte quyt ind ledich as van des vurs. hertzougen anspraichen

18e r. ..... Vort as de vurs. hertzouge in deme seluen derden punte sijnre anspraichen setset, as vmb

19e r. ... sijne voerderinge tzu sterken ind schrijuet, dat bij tzijden wilne ertzenbusschoffs Coenen coadiutoirs vurs

20e r. .. tusschen yme ind wilne hertzougen Wilhelm van Guylche sijnen vader die tzwist ind tzweyunge op erstanden waren

21e r. .. die raitlude tusschen yn gesat vur recht op yren eyt gesprochen hauen soulen, dat der greue van Weede van

22e r. .. Weede as eyn oeuerman na ynnehalde des compromiss bij geblieuen sij etc., ind vort as he schrijuet deme

23e r. .. punte dar na volgende alsus beheltenisse onss hertzoûgen van Gelre alsulches recht. da der greue van Weede

24e r. .. bij gebleuen is etc., ind onse heer van Coelne dar op antwert, dat alsulche spraiche ind vermesse van rechte

25e r. as der hertzouge sich vermist die gesprochen solen sijn tusschen vnsen heer van Triere ind deme hertzougen

26e r. van Guylche vurs. da der greue van Weede blieuen soule sijn, nyet also gesprochen sijn noch geschiet, dat

27e r. die ye eyniche macht van rechte hette of hauen solen mogen etc. ind sait dat die selue vnse heer van Coelne

28e r. bij den reeden, die assuort in deme seluen punte sijnre antwerden den clierlichen geschreuen steynt, as dat punte yme heldt

29e r. her op assverre as wir raitlude op dat punte na ynnehalt des compromiss dat nv geschiet is, schuldich synt tzu

30e r. wijsen, so sagen wir vur recht ind wijsent recht na anspraichen ind antwerden vurs., dat die spraiche, die

31e r. wilne des hertzougen van Guylche raitlude vur gesprochen hain ind da der greue van Wede tzu geuallen

32e r. soule sijn ymme rechten moicht loiss sijn ind vnssme heren van Coelne sijnen nakoemelingen ind gestichte geyne

33e r. vnscade en doin in den saichen bij den reden ind sachen die vnse heer van Coelne in sijnre antwerden geschreuen hait.

34e r. Vort op dat punte da der vurs. hertzoûge spricht, of dat saiche weer dat vnse heer van Coelne sagen woulde, dat des

35e r. hertzougen vuruaren der vurs. leene ind erue geyn besesse gehadt en hetten, ind vnse heer van Coelne dat punte

36e r. as vander vaichdyen van deme hogericht ind palentze tzu tZulpghe verantwert, as he dat vur verantwert hait

37e r. Dar op sagen wir raitlude ind sprechen ouch vur recht, as wir vur op na anspraichen ind antwerden ind na

38e r. konden ind wairheit beider partien dar oeuer gesprochen hain. Vort op dat punte dat der hertzouge sait, dat eyn sijnre

39e r. vuruaren van Guliche die vaichtdye van Merssvurden weder Heynrich van Wallenberge gegolden haue ind

40e r. onse heer van Coelne dar vur verantwert hain. Dar op sprechen wir, as wir in den punten van Merssvurden

41e r. vur gesprochen han. Vort op dat punte dat der hertzouge sait, of dat saiche weer, dat vnse heer der ertze
42e r. bisschoff sprechen woulde, wert dat sijne vuruaren, greuen of hertzougen van Guylche ye eynich recht an
43e r. der vaechtdyen ind an den vurs. gueden van tZulpghe hedden vurs. gehadt, dat oeuermitz eynre reykarden ind
44e r. ..... soene dar op vertsegen weer etc. Dar op vnse heer van Coelne antwert, as he vur dar op geantwert
45e r. ..... wir ouch ind sprechen as wir vur dar op gesprochen hain. Vurt op dat punte, doe der
46e r. ..... as dat sache weer, dat vnse heer van Coelne sich woulde vermessen eynicher getzuge mit den
47e r. ..... sijne antwerden tzo brengen etc. so wie dat punte gelegen is, ind vnse heer van Coelne.
48e r. mit viel punten ind reden in sijnre antwerden gescreuen, so sprechen wir vur recht, as
49e r. ..... ind ouch want die hertzouge van Guylche tzu Coelne op denredaghe vur vns
50e r. ..... na ynnehalde des compromiss nyet bij bracht en hait eyniche saichen, dar vmb die
51e r. .....

Klaglen van Dirk van Lienden tegen zijnen oom Stevens van Lienden [1]).

Dyt is ghebrec ende kroyn, dat (her Dirc van Lienden heeft) op heren Steuen sinen oem.

Item inden yersten dat her Steuen van Lienden aen den heyligen (gezworen heeft) doe hi hem der momberscap onderwant, dat hi Dirc een go (ede ende) rechte rekeninghe soude doen tot zinen mvndigen daghen van (alle renten) ende opboren, die hem binnen der momberscap verschenen weren ... ende heeft Dirc gedrongen tot eenre bewisinghe van hem te nemen (die hij)

1) Dirk van Lienden komt voor in Nijhoffs *Gedenkw. van Gelderland*, deel III, N°. 227, op het jaar 1399, en Steven van Lienden, N°. 31, op het jaar 1377. Het handschrift is zeer beschadigd.

also onredeliken te samen gheslagen heeft, dat Dyrc van Lyenden (dat) wael scelen soude dertyen dusent aude scilde, ende Dirc van Lienden her Steuen zinen oem, als hi voer begheert heeft, rechte rekeninghe (heeft gevorderd, dat hij) nyet ouer ghegheuen en heeft, ende seget, dat hi hem die rekeninghe doen sal.

Item dat Dirc van Lyenden, doe hi mvndich was, quam voer dat huys (ter Lede, dat hij van zijn vader) aen geerft had in sulken recht, als hijt van zinen lieuen gen. heer van Gelre ende greue to Zutphen te lenen te hauden plach ... doen sal ende eyschede dathuys voirscr. heren Steuen van Lyenden zinen oem als een mombaer, dat hi hem dat ruymde ende liet daer ... en woude. Hier waren bij, aen ende ouer onthaelt ende ghebed(en van wegen) mijns lieuen ghenadighen heren des hertoghen van Ghelre als ... Willem van Drûeten ende Steefken van Vanderic ende andere vele (goede mannen) voerscr. dat huys ter Lede Dirc sinen neve nyet ouer en gaf, doe (hij het eischte) ende heeft hem daer mede gedrongen dat hi sijn goet ende renten (geuen) moest, daer hi sijn scout ende sijne scade mede veruallen soude, dat sal Dirc voerscr. scaden tegen dusent aude scilde, ende seget (dat hij hem die) scade voerscr. mit rechten richten sal.

Item dat her Steuen van Lyenden ende sijn vrienden Dirc van Lyenden hinder(nisse gedaen heeft) aen sinen guede sint dat Dirc mvndich is gheweest ende hij hem ... hadde vanden huys ter Lede, ende seget dat hem her Steuen vûrscr. daer (om geschaedt) heeft sesse hondert aude scilde, ende meynt dat hem her Steuen voerscr. hem mit recht richten sal. Ende weert sake dat her Steuen vûrscr. weder d..... spreken woude, dat hi hem genen hinder gedaen en hadde, dat .... waerheyt ouergaen.

Item ..... is vanden gûede tot Oemeren, die de heer van Lienden Dirc sine neve (in enen brief heeft) beseghelt, welc brief vurscr. inder tijt dat her Steuen v. Lyenden (sinen mombaer) is gheweest ende in heren Steuens waerscap

ontsegelt is, ende her Dirc van Lyenden zeghet dat her Steuen sijn oem myt recht den brief (hem oeuer) leueren sal gans ende gheue, als hi was in sijns vaders tijden, (ende oeck) alle brieuen ouer te leueren in dier macht ende maten als hise ontfinc ...

Item dat Dirc van Lyenden sijn oem vercoft heeft enen brieff, die een greue van Cleue (hem gegeuen heeft) als een leenheer, daer de heer van Lyenden in ontfanghen hadde (het goed) van Bijlant mitter heerlicheyt, ende heeft Dirc sine neve des goets ende (heerlicheyt onbruyc) ghemaect, dat hem ghescaedt heeft aen jaer gulden dusent ... ende meer. Ende zeget dat hem her Steuen zijn oem dien brief voerscr. (gans, gheue ende) wael besegelt mit recht weder ouerleueren ende gheuen sal ende (alle ren)ten, die hem daer of comen is.

(Item dat) Steuen van Lyenden Dirc zinen neve van Lyenden ontbruyc ghemaect heeft sijn (goet, dat hi van) sijn vader an gheerft had, sprekende op vyer ende viertich mergen (gelegen) inden kerspel van Olst, also sijn vader die te leen hielde van (onsen) genedigen heer den hertoge van Gelre ende greue to Zutphen, daer hi een (leenheer) sijns lieuen ghenedigen heren of is, daer her Steuen Dirc sinen neve (aen gescaedt heeft) aen jaer renten acht hondert aude scilde, ende seget dat her (Steuen hem overgeve) voerseyden leenbrieue gans, gheue ende wael besegelt, also die waren (as hi) mombair wert, hem mit recht die weder ouerleueren sall ende zinen scade die (mit recht) verrichten sal.

(Item dat Steuen van) Lyenden Dirc zinen neve van Lyenden onbruyc ghemaect heeft ende verkoft (het goed Mos)sel ende Mosselre hout ende die brieue, die op dat vürscr. goet sprekende (waren, ouergege)uen heeft, die een hertoge van Ghelre besegelt had, daer hi Dirc mede (aen gescaedt heeft) aen jaer gulden acht hondert auden scilden, ende zeget dat her Steuen (van Lyenden dat) erue ende goet weder aen brenghen ende leueren sal als sijn vader(lic erve) ende sinen scade daer in verrichten sal.

(Item Dirc) van Lyenden zeget, dat her Steuen van Lyenden tyen mergen lant versat had ... Hacken, die ter lûese stonden, des her Steuen brieue had, welc lûese vanden erue ... die heer van Lyenden weder heren Steuen zinen brueder in enen coep coft mitten .... 'Oemeren welc lûese brieue Dirc zeget dat hi hem mit rechte die schuldich is, (ouer te leueren) ende dat erue weder te brengen in alder maten, so sijn vader daerin bestarf.

Item Dirc van Lyenden seget alsulc erfnisse als sijn vader ... gheleghen, dat her Steuen hem daer aen brengen sal ... in besterf, went hijt gheloeft heeft, mer wert saec dat ... had mit renten Dirc van Lyenden, soe seget Dirc dat (Steuen van Lyenden dat) erue los ende vri weder leueren sal sint een mombar (sculdich is) te doen ende huer erue nyet te minren.

Item dat die her van Lyenden versette twyntich mergen lands ghelegen .... vûer heren Steuen zinen brûder in ghelouen in eene richters (brieue) ... tot behoef jongvrou Aliden, Jans zuster voerscr. voer hondert ... her Steuen zijn been mede lûest, ende her Steuen loefde den her .... voerscr. wael weder te quiten, des hi nyet gedaen en (heeft, ende heeft) jairlix vanden lande vurscr. opgheboert, die wile dat (hie mombaer) is, ende dat ghelt voerscr. voert verscaedt ende daerop ghebracht ... steet voer twee hondert tseetich aude scilde, dat seget Dirc (van Lyenden dat hij) dit vurscr. lant mit recht vryen ende quiten sal voer alle gelt, als die brieue doen dûeden sal, die daer op ghegheuen sijn, ende (sal dat lant) los, ledich ende commervri weder brenghen aen Dirx hant (van Lyenden), als her Steuen daer af op gheboert heeft.

Item dat her Steuen van Lyenden veel commers ende hynders Dirc (van Lyenden) aenden Sculenborschen weert myt versetten ende mit cope, dye Dirc (van Lyenden) ghecoft had teghen Gheryt van Sculenborch, ende dat meeste deel (in sijn) leuende liue betaelt hadde ende na betaelt is myt Dirx reynten, (hierop) Dirc van Lyenden seghet, dat her Steuen sijn oeme hem mit r... ende hynder, yt sij mit coep of mit versettinghe,

dat op dien ... synt dat her Steuen Dirx mombaer heeft gheweest, af doen ... her Steuen van Lyenden, die reynten van desen weert voersc. gheboert (heeft synt dat hij) mombaer gheweest heeft, ende heeft Dirc daeraen ende aen coep ... voersc. ghescaedt ij m. aude scilde, ende seget dat her Steuen hem mit recht richten sal.

..... meer verkoft heeft van Dircs vaderlijc erue van Lienden ... jersys van Oemeren seuentyen mergen lants ghelegen ... Oemeren drie ende twyntich mergen landts ghelegen tot Oemeren. Item Euert Vreyse acht ....., dat Dirc van Lyenden seget, dat her Steuen sijn oem ... niet doen en mach, want hi geen recht en heeft noch toesegghen ... gŭede voer of nabescreuen, hoe dat die ghelegen sijn of wat ... (te vercopen) of te versetten, ende heeft Dirc hier aen ghescaedt aen jaergulden ... ende zeget dat her Steuen sijn oem hem die scade met recht richten (sal ende sijn) vaderlijc erue mit rechte hem vryen sal van alle commer ende hynder, die her Steuen daer opghedaen heeft inder tijt dat hi sijn mombaer is gheweest.

(Item dat Steuen van) Lyenden verkoft heeft een goet, dat sheren van Lyenden was ende Dirc (van sijn vader) erfde op Velue ghelegen, gheheyten Dol Ghisen gŭet, daer hi Dirc aen (gescaedt heeft) aen jaer gulden hondert aude scilde, ende seget, dat hij hem dien (scade mit recht) sal richten ende sijn voersc. erue onbecommert weder ouerleueren sal mit recht, als hijt van sijnen vader) aen erfde.

(Item dat Steuen) van Lyenden vercoft heeft der vrouwen van Lyenden drie ende seuentichste haluen ... jaers vyt Dircs guede van Lyenden, ghelegen tot Aelst ende tot Meerten, dat (her Steuen) nyet doen en mach, ende dat her Steuen hem daer aen ghescaedt heeft dusent ... welc scade Dirc van Lyenden seget, dat her Steuen sijn oem hem mit recht (richten sal) die commer ende coep, die hi op dat vuersc. goet ghedaen heeft inder tijt dat (hij sijn mombair) geweest is, dat hi hem dat mit rechte af doen sal ende vrien, alst (hijt van zijnen vader) aen gheerft had.

(Item dat her) Steuen van Lyenden een goet gheleghen tot Waghenyngen van Willem Hughen soen ....., dat sheren van Lyenden was, daer Willem Hughen soen mit wil sheren van Lyenden aenquam ... ende heeft Dirc van Lyenden des goet outbruyc gemaect mitter seluer ..., so seget dat hem her Steuen daer aen ghescaedt heeft sesse hondert aude scilde, (welc guet vnrscr.) hij hem mit rechte weder aenbrenghen sal ende dien scade (richten).

(Item dat) her Steuen van Lyenden op gheboert heeft vanden heer van Brederade, ses hondert ... aude scilde ende tsestich aude scilde, die die heer van Brederoede den heer van Lyenden schuldich was (ende daer) om Dirc seget, dat her Steuen hem dat voers. ghelt mit recht sculdich is (te geuen ende) ouer te leueren.

Item dat her Steuen van Lyenden loefde Dirc zine neue (van Lyenden, dat alle) huerre saken bleuen aen hûere ghenedigen heer den (hertoge van Gelder, so als segelen) ende briene daeraf in haudende sijn, die sij malc anderen (gegeven hebben ende) Dirx brieue, bûeken ende alle scrift ter Lede laten soude (durende die tijt dat) her Dirx mombar wert, als hi daer af vûer in Dirx kiste ... eerstelick twee rente bûeke, een tijns buec, een bibel ... stonde heren Wouters van Lienden, daer dat een af hielt ... had van heren Wouter schout sijns brueder, ende een bûec daer ... hi tot Vtrecht ende tot Amersfordt sculdich was in bescreuen .... gheheyten tSpieghel van Sassen, een brief, die hielt vijfhoudert ..... den heer van Arkel den heer van Lyenden sculdich was, een brief sprekende ... die Wamelken mit zine mede sacwouden ende borgen den heer van Lyenden ... ofte meer, daer her Dirc van Lyenden sijn kynder bi zinen leuende liue besceyden hadt alsulc leenbrieue, als daer die her van Lyenden ... in ontfangen hadden alle erfpacht brieue, die sheren van Lyenden ... allerhande brieue, tinsrollen ende rekeningen, die Dirc nyet ... aenkomen sijn van dode sijns vaders, hier aen seget Dirc dat ... dat deding te broken heeft, dat hem des nyet gesciet en is.

Item dat die vrouwe van Hemmen heren Steues wijf van Lyenden enen ... knecht ghenomen ende enwech ghevoert hebbe Dirx coern ... zinen vaderliken erue ouer deding ende ghelouen, dier zij ghel ... her Steuen dat deding in te broken heeft na inghehaut der (brieuen, die) daerop ghemaect sijn ende besegelt.

Item die heer van Lienden heeft gheloeft als een sacwout in enen ape(nen brieue) Steuen zinen brueder aen hant heren Henrics van Hoemoet voer vier hondert ... hoefstels mit eenre penen daghelix van vier aude scilde op van viue ... ende peen heren Steuens scout alleen is. Ende Dirc van Lienden seget dat hi ... hem ende die ghene, die sijn vader mede voer gheset hadde, mit (rechte richten) sal vande voerg. sommen gelts ende peen ende alle cost ende scade, die Dirc ... werkeren daaraf hebben of crighen moghen.

Item dat her Wouter van Lienden ghelt te Culenborch wan, dat her Steuen (van Lyenden) had inder tijt dat hi sûende mit hertoge Eedwaert, dat noch deels ... Dirc dagelix om ghemaent wort, ende seget dat her Steuen zijn (oem daer af hem die scade) quiten ende ontheffen sal, want dat ghelt in heren Steuens oerbaer ... waer sijn vader of her Wouter sijn oem gheloeft hebben in brieue ... Steuen of buten heren Steuen sinen oem vuer heren Steuens scout, dat (hi hem daer af) quiten sal ende ontheffen van cost ende van hoefstel ende van allen (scaden, die) Wouter sijn brueder daer bi gheleden hebben of Dirc selne liden mach, (so as) recht is.

(Item dat her Steuen vercoft) heeft derdehalff hondert dusent ghebackens steens, die deels gheveget (waren, ende heeft die doen breken vanden tymmer, daer her Steuen, Dirc aen ghescaedt heeft ... alde stilde, ende seghet dat hi hem die mit recht richten sal.

(Item dat her Steuen) van Lienden drie molensteen te Hemmen heeft doen voren, dier he twee .. dede, daer se die heer van Lienden had doen doen legghen, daer he Dirc daer af geschaedt heeft hondert aude scilde, ende seget dat hem sijn oem dien

scade richten sal, ende sijn molensteen weder leueren sal mit rechte daer hij se vant.

(Item dat her Steuen) van Lienden Dirx hout van Lienden ghehouwen heeft op Veluwe buten Denemarken (ende naer) Hemmen ghevoert Dirx berghe wt zinen guede genomen heeft ende heeft ... doen voren, daer her Steuen Dirc aen ghescaedt heeft drie hondert ....., ende seget dat hij hem die scade mit recht richten sal.

(Item dat her Steuen) van Lienden dat huys ter Lede ghebloet heeft van cleynoyd ende van (huysraets) als daer bleef, doe die her van Lienden sterf, ende heeft dat to Hemmen (doen voeren), also dat op die Lede weynich huysraets of cleynoets bleuen is. Voert heeft (her Steuen) wech doen driuen alle leuende haue, daer hi Dirc nyet aff ghelaten en heeft (ende daer nyet) vele goeder leuender hauen vant, doe hi Dirx mombar yerst wart, (ende heeft hem) hier aen gescaedt wael dusent aude scilde, ende seghe dat hi hem dien scade mit recht richten sal, ende sijn cleynoet, siluerwercke, huysraet ende alle goets, also hi van sijn vader aen erfde, mit recht weder ouergheuen ende leueren sal.

(Item Dirc van Lyenden) die seget, dat her Steuen van Lyenden sinen vader acht jaer lanc ... huyse ter Lede liet scanden, dat her Steuen wael ghebetert had mit ... viertich aude scilde, des hi niet en dede, daer her Steuen Dirc voerscr. ende den ... maghen aen misdaen heeft aen smasenissen ende aen scanden, die sij daer af ..., dat Dirc niet gheleden en woude hebben, hed Dirc sijnre reynten selue mechtich geweest, als her Steuen was inder tijt dat her Steuen sijn mombaer was, om dusent aude scilde ende meer, ende seget dat hem her Steuen dien scade ende smaenisse op richten (ende rechten) sal mit rechte.

Item Dirc van Lyenden die seget, dat hem her Steuen sijn oem sculdich ... aenbrengen sal alle alsulke erfnisse, brieue reynten ende alle ... ende des mit recht nyet vermynren en mach, want gheen ..... onteruen en mach na onsen lantrecht.

Het op papier gedrukt zegel is verdwenen.

Antwoord van Hendrik, heer van Vianen, op de klagte van Jan, heer van Arkel, overgeleverd aan den hertog van Gelder [1]).

Dyt is die antwoerde des heren van Vyanen op zulc becroen ende ghebreeck als die joncheer van Aikel ouerghegheuen heeft minen lieuen geduchten heer van Gelre, geliic alsc die becroen ende die antwoerde daer op hier na bescreuen staen.

In deser manieren alse hier na bescreuen staet, so sijn die dadinge gheuallen tusschen ons Jan heer van Arkel ende heren Henr. heer van Vyanen. Inden eersten zo had onze lieue geminden heer van Hollant ende ghi, lieue geminde heer van Gelre, eene zoene gheseit tusschen ons beiden van allen gheschil, dat wi onder een hadden, gheliic alse die zoenbrief daer af inhielt, wtgheset van vredebreken ende van erfnisse, ende daer af leechdi ons aen beiden siden dach bi te comen tot Aernhem, alse dat te verclaren, dat niet en ghesciede, ende nv zo hadden na ghededingt onser beyder vriende, alse Harbaren van Hokelem heer van Ackoy ende Volpert die jonghe onse neven van onser weghen, Splinter vanden Vlyet Wernaer Janssoen van des heren weghen van Vyanen, also dat wi malcanderen zoenbrieue ende verbantbrieue gegheuen hebben, die ons heer Heinr. van Vyanen qualiken ghehouden heeft (ende al)zoe hebben deze vier dedings luden vors. een raminghe ghemaeckt, die sij ons beiden verslicht ende vereffent zouden hebben van dien (vors.) gebrokenen vrede ende van diere erfnis. Ende des vermet Harbaren ende Volpert vors. dat siis mit Splinter ende Wernaer vors. eendrachtelic waren, zo si dat gheseecht zouden hebben, (ende weert sake dat) Splinter ende Wernaer yet weder segghen, sij woudent bewisen aen) hant des heren clerc van Vyanen, die alle dedinghen ....., die si ghededingt hebben.

In dat eerste punt zo antwoert, ... vander zoen, die die

1) Men vergelijke hetgeen ten aanzien dier geschillen voorkomt in het 2de deel, 1ste afdeeling van den *Codex Diplomaticus*, bl. 192 en volg. Het benedenste gedeelte van nevensgaand handschrift, groot 18 bladz., in klein folio formaat, is grootendeels weggeknaagd, zoodat op vele plaatsen de inhoud niet verstaanbaar kan wedergegeven worden.

joncheer van Arkel seluer ken ... heer van Hollant ende ghi, lieue gheduchte heer van Gelre, ... die wael gehouden ende voldaen heeft (ende dat) de joncheer van Arkel die voers. zoen niet gehouden en heeft ende (daer af) brokich in gheworden is, geliic die boeck (van den cronen) daeraf in houden, die ic v, lieue heer, daer af ouergeleuerd heb, ende noch, lieue heer, dat ghijt voer oghen hebben wilt ... die joncheer van Arkel van Aernhem ... richtinghe te doen, gheliic miin lieue heer (van Hollant) ons in onser zoene toe ghesecht had, dat v, lieue heer, wael kondich wesen mach, daer ic, lieue heer, miin ghelt op betaelt heb, ende die zoen al af.. vuert heb. Voert zo antwoert die heren van Vyanen op dat die ons vurs. twyer dedingsluden ghededingt zouden hebben alrehande raminghe, die sij gheraemt hadden bynnen diere tiit, zo nam die joncheer van Arkel sheren onderzaten van Vyanen hoer goet ouer zulke brieue ende gheloue, alse hi den heer van Vyanen ghegheuen ende toe geseecht had, gheliic dat die heer van Vyanen dat in zinen cronen ouer ghegeuen heeft, zo dat die ramynghe ongheeynt bleef.

Dyts alzulke scade, ghebrec ende hinder, alse wi Jan heer van Arkel ondersaten hebben opten heer van Vyanen ende op sinen onderseten bouen zoenbrieue, verbandbrieue ende andere brieue, die wi malcanderen ghegheuen hebben, ende wi zegghen dat ons Harbaren heer van Vyanen broecaftich in worden is bouen zoenbrief ende verbantbrief die onser beider vriende ghededingt hadden, dat hi onsen ondersaten daervan recht ende vonnisse doen zal ende zinen amptluden doen doen beyd.... nv hebben onse onderzaten bezegelde brieue vanden (heer van Vianen ende) sinen onderzaten, daer hem die heer van Vyanen ende zijn onderzaten ... nv en woude die heer van Vyanen onsen onderzaten als(ulc recht ende vonnisse niet) doen, daer si hoe ghelt mede crighen mochten, nv hebben onse ondersaten recht ende vonnisse ghedaen op des heren onderzaten van Arkel, die hoen gelt sculdich waren, des si bezegelde brieue hebben ende op ... die heer van Vyanen toeghevaren en heeft alle onderzaten

aen doen spreken van horen liue ende van horen goede ende af doen wisen mit wille ... misdaen en hebben noch oec niet sculdich en waren ... ende heeft aldus onse ondersaten veel goet ... eerste pvnt hier na bescreuen staet, daer wi, lieue heer, (op zeggen, dat die) heer van Vyanen broecaftich in worden is na jnghehoulde der zoenbrieue ende der verbantbrieue, die onser beider vriende ghededingt hebben ...., dit tonen wi v ende gheren des richtinge gheliic recht is.

Hyerop antwoert die heer van Vyanen, dat hi sioncheren onderzaten van Arkel gheens rechts gheweyghert en heeft, noch doen weygheren, mer beuolen had, dat men gunstich recht doen zoude ende laten gheschien na costvme ende recht onser poerten ende lande van Vyanen, ende dat die scepen wiisden voer recht, des en ghenueghe hem niet, ende lieten dat recht legghen ende toghen cronen tot den joncheer van Arkel, dat si onbillic deden, want hem inden gherecht gheen ghebrec ghevallen en was. Des zo ghinc die joncheer van Arkel toe ende dede sheren onderzaten van Vyanen hoer goede af wynnen bouen zulker eninghe, alse onse voervaders hondert jaren ende daer bouen mit malcanderen bezeten ende ghehouden hadden. Oeck zoe antwoert die heer van Vyanen op dat die joncheer van Arkel scriift, dat hi alle ondersaten heeft aen doen spreken van liue ende van goede, des niet en is, dat hem vremde heeft, dat hi hem des niet en ontsiet noch en scaemt dat te scriuen, want die heer Vyanen niet dan een deel ziinre onderzaten aen ghesproken heeft van broken, die si hem misdaen hadden.

Dits dat die heer van Vyanen ende sijn ondersaten onsen onderzaten in brieuen ... van Hagesteyn.

Inden eersten is men sculdich enz. *alleen te lezen de navolgende namen:* Henr. de Vriese Woutersz, Wernaer Jansz. van Ouersloet, Hubr. vten Weerde ende Bertout van Oy Jansz.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hij hier af niet op te antwoerden en heeft na sulker dedinghe, alse daer gheganghen is.

Item voert is Dirc voirs. borghe voer den heer van Vyanen

aen handen Gheriit Coevoets, daer heeft Dirc voers. voer den heer van Vyanen verloift v½ Ghelr. gulden, daer hi zijn scadelose brief af heeft ende hem niet en quyt, alse hi sculdich is te doen.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi hier niet of te antwoerden en heeft na zulker dedinghe, alse daer gheghangen is.

Item zoe had Dirc voirs. een huys binnen Vyanen staen, dat wert hem te scanden ghemaect, zoe dat hem daer aen ghescaet is x Dordr. gulden.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi niet en weet dat yemant die hem des huys bewonden heeft of hem enighe scade daer aen gedaen heeft, mer hi heeft dat vors. huys laten staen onbewaert van waken ende van onrade, daer die poert scade bi gheleden heeft.

Item zo is men ... sculdich in openen brieuen xiie oud Vr. sc. die heer van Vyanen ... Herman Porreken ende Henr. Dirxs. die aude, die ... mender hant elc voir al ende der heeft Aer ..... brieuen doer hore alre zegel an hangen enz.

Hier antwoert de heer van Vianen op dat punt dat hi hier niet op te antwoerden heeft na zulcher dedinge, alse daer ghegangen is.

Item zoe had Aernt Coppier tot Vyanen ij huse staen, daer die heer van Vyanen Baers van Tul in dat een huys dede wonen, ende tander wort afghebroken ende verdoruen, daer si hem aen ghescaedt hebbe xc aude Ghelr. gulden.

Hierop antwoert die heer van Vyanen, dat hi nye gheweten noch vernomen en heeft, dat Aernt meer dan een huys tot Vyanen hadde ende dat seluer huys dat vercoft Aernt Coppier Henr. Dirxs. die jonghe, die dien coep voert ouer ghegheuen heeft, sodat die heer van Vyanen meynt, dat hi daer om niet te croneu en heeft

Item zo had Aernt ij merghen coerns inden lande van Vyanen, die worden hem verdoruen ende te scanden ghemaect, daer si hem aen scaede xvi aude Gelr. gulden.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi niet en weet wie hem daer enigen scade aen ghedaen heeft.

Item zo heeft die heer van Vyanen joncvr. Gheertruden, die Herberens wiif van Malsen was, ghenomen xxxiij mergen lands een jaer lanc. Item zo is heer ontbuert van horen pacht van den iaer van xcv ende xcvi,xxxv oude Ghelr. gulden. Item soe heeft die heer van Vianen ...., dat hoer die scout sculdich was van siins wuf wegen ... xxv oude Gelr. gulden.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi Geertruden gheen lant ghenomen en heeft noch gheen goet noch pacht ghebuert en heeft, want die scout van Vyanen Henr. Dirxsz. ... mit recht af ghewonnen heeft inden lande van Vyanen ... aen gesproken had goet tijts, eer si wt Vyanen voer ..... goede gebuert jnden jaer van xcv ende van xvii, xxii ..... x wit g. j deutken, ende vanden jaer van xcvi ende van xcvii..... oude Gelr. guld., ende anders soe en heeft die schout vors. ... ontbuert van Gheertruden lande of goede voirs. noch nyement ..... dat hi hoer gheen xxv gul. sculdich en is van siins wegen, daer en teghens is den scout weder ontbuert van pacht in ..... ende Gheertruut wegen reurt van iiij jaren ijcxxii .... ontbuert van Aernt die Man Ottelerss., Ot .... ende Willem van Tul, dat sijn pechters waren.

Item noch zo had joncvr. Gheertruut een huis binnen Vyanen staen, dat heeft hoer die heer van Vyanen te scanden ghemaect, dat weerdich was ij Dordr. gulden. Item zoe heeft die scout van Vyanen hoer wilghen af ghehouwen, dat si hoer aen ghescaet hebben x Dordr. gulden.

Item noch zo is hoer ontbuert van hueren lande van pacht vanden jaer xcvi ende xcvij lxv oude Ghelr. gulden. Item noch zoo heeft die heer van Vyanen hoer wilghen af doen houwen, die op horen lande stonden, dat si van ons te leen houdt, die weerdich waren xxv Dordr. gulden.

Hier antwoerdt die heer van Vyanen op, dat hi hem des huys niet bewonden en heeft noch en bewiint. Voert antwoert die heer van Vyanen, dat die poert van Vyanen

wilghen hiewe op hoer lant ende op ander luden lant, een lant weer af te maken om die lande te bescudden, doe die bisschop voer Euersteyn lach, daer hoer wilgen niet bouen vi gulden weerdich en waren.

Item doe die laetste soen tusschen ons ende die van Vyanen ghemaect ware, wordt gededingt, dat Jan van Gherderen zinen pacht van iiij ... jaren hebben ende bueren zoude, dat beliep iiij^{c} oude Gelr. gulden, die waren hem genomen ende heeft hi daer niet af ghecrighen.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi nye van dier dedinghe woerde ghegheuen had ende van Jan van Gherderen, gheen ghelt daeraf ghebuert ... iiij aude schilde, die hi hem sculdich was te hulp te ... ontbreect noch van elke mergen j ouden scilt, also ... ende vriende hem ghegheuen hebben te hulp tot siinre ..... doe die bede den heer van Vyanen ghegheuen w... des heren van Vyanen.

Item zoe heeft die heer van Vyanen Jan voirs. ontbuert van sinen pacht ende sinen lande vanden jaer xcij, c oude Gelre gulden. Item inden jaer van xciij, x aude Ghelr. gulden, facit iij^{c}lx oude Ghelr. gulden.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi van desen iij^{c} ende lx oude gulden voirs. niet ghebuert heeft, mer Henr. Dirx soen die scout ende Dirc Henrix soen hebben mit recht ghesproken op Jans goet van Gherderen ende hebben daer af ghebuert xxxv oude gulden ende viij$\frac{1}{2}$ witten gr. teghens zulc goet ende pacht, alse hem inden lande van Hagenstein ontbuert is, ende men vant anders gheen ghelt dat die lude lyeden dat men hem schuldich was dan tot wercwaer tot slusen ende tot diicken ghegangen was, dat die gezworen vanden lande daer op mit recht gewiist hadden, dat beliep viij quade ny gulden.

Item had Jan voers. een huus bynnen Vyanen staen, ende dat had hi vercoft om ... Gelr. gulden, die maect hem die heer van Vyanen te scanden.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi hem des huys niet bewonden ende heeft noch nyemant van ziinre weghen.

Item zo was Jan voers. aen bestoruen v ..... brieue, huusraet ende cleynout, dat weerdich was c ..., dat maect hêm die heer van Vyanen te scanden.

Hier op antwoert die heer van Vyanen dat ... huisraet noch cleynout niet bewonden en heeft, noch nyemand van siiure weghen.

Item zo had Jan voirs. ziin huys ver ..., dat maect hem die heer van Vyanen te scanden. Ende die p..... bouen recht ij gulden.

Hier op antwoert die heer van Vyanen dat ... niet bewonden en heeft noch daer of en weet. Ende ... gheen ghelt ghenomen en heeft, zi en heeftet ...

Item zoe heeft die heer van Vyanen siins selfs onderzaten Jans lant van .... af laten winnen voor scout, daer Jan sheren borghe van Vyanen voer was.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat des niet en is ende van siinre weghen niet gheschiet en is.

Item zoe heeft die heer van Vyanen Jan voers. den pacht van lxxviij mergen lants vanden jaer van xcvi ghenomen ende te scanden ghemaect, daer hi hem aen ghescaedt heeft c Dordr. gulden.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi van desen lxxviij merghen lants, daer hi hem c gulden aen ghescaedt zoude hebben, niet meer af en heeft doen bûeren dan xxi oude gulden ende j quart, wantet nyement ende was die lyede, dat hi yet meer sculdich was ende dat hebben ghebuert die gheen, die thoer ontbuert was inden lande van Hagestein.

Item Sander die Ledighe ende Ghijsbert Heer hebben aen Willem Dirx soens hant ghegonden voer Aernt sheren knecht van Vyanen vi gulden, die niet weder ghegheuen zijn.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi hem diere scout niet en bewiint.

Item heeft Ghijsbert die Heer betaelt voer Willem die Voecht tot Vyanen aen hande Gheriit Aernts xvi oude Ghelr. gulden.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi hem diere scout niet en bewiint.

Item Wendelmoet tsVeren is ontbuert van hueren pacht vanden jaer xcv, viij oude Ghelr. gulden ende jnt jaer xcvi doe en most si hoer lant niet brueken ende bleef ledich legghen, daer men hoer aen scade xv oude Ghelr. gulden ende nam hoer Ghisebert van Vyanen xxi Ghelr. gulden.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, hoe dat hi mit dyen saken niet te doen en heeft, noch hem oec en bewiint, mer Wendelmoet voers. was Ghijsbert van Vyanen sculdich van pacht, die hi niet ghecrighen en const, ende heeft daer om hoer goet onder ons aengesproken ende mit recht ghegonden, also veel ghelt alse si hem sculdich was. Ende hierenbouen so is si mit gvnsten daer na hier af mit Ghiisbert ouerdraghen, des hoer die wael genûechtde, ende oec so was si wonaftich inder stat van Vtrecht, doe Ghijsbert eerst mit recht aen spac.

Item Zweder van Ochusen is ontbuert *enz.*

Item is Meerten Lambertsoen ontbuert van enen huse tot Vyanen, dat hi vercoft had om xxij oud Gelr. gulden.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi daer gheen ghelt af en heeft doen bûeren, mer is daer enich ghelt af ghebuert, dat heeft die poert van Vyanen doen bueren voer scattinge, waeck ende onraet, alse opten huse gheganghen is na der poert recht.

Item Meerten Lambert Dirc Hubr. soen, Willem van Tul ende Willem Engbr. soen hebben betaelt voer Herman den scoenmaker ende Alpher Heinric Bloemen soen van eenre tienden aen mijns joncheren hant xiiij oude Vranor. scilde.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi hem van diere scout niet en bewiint, mer Baers van Tul die heeft ghebuert van Herman die scoenmaker ende van Alpher Henr. Bloemens xxix gulden voer alzulc goet ende pacht, als die joncheer van Arkel neemt.

Item had Ghiisbert Gheritsoen een huys, dat hi vercoft had om xi Holl. gul. ..... ontbeurt. Item so warden hem also veel wilgen afgehouwen, die werdich waren v Dord. gul. Item so is hem ontbeurt die pacht van den jaer xcvi, iiij Dord. gul.

Hier antwoert die heer van Vyanen dat Ghiisbert Gheriits soen hem ... ziin lijf ende ziin goet aen verboert had ende daerom heymeliken hem ontvaren waer mitter wone onder den joncheer van Arkel, des hi Ghiisbert vors. ter goeder tiit voer aen ghesproken heeft van dien broken, daer on die joncheer van Arkel af verantwoerden wil, dat den heer van Vyanen alte vremde heeft, want hi wael weet hoe die briene inhouden, die si malcanderen daer af gegenen hebben.

Item Aelbert die Licht ende Henr. Dirx soen hebben betaelt voer Gheriit Willems soen van eenre tiende aen mijns joncheren hant xvij oude Vrancr. sch.

Item hier op antwoert die heer van Vianen, dat hi des wel en onderwiint.

Item Willem van Tul inden jaer van xciij ghescaedt aen sinen lande ende koern vij Gelr. gulden. Item inden jaer van xcv wert Willem genomen mit onrecht ende afghescat xij Gelr. gulden. Item weert Willem vors. also wilgen af ghehouwen, die weerdich waren v Dordr. gulden. Item zo is Willem ontbuert van pacht van zinen lande vanden jaer van xcv, vi½ Gelr. gulden.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi gheen scade aen lande noch aen koern ghedaen en heeft, noch gheen schade gedaen en is, dat hi weet, mer hi heeft aen boeten ende ... aen der poerten verboert, dat hem die scepen mit recht wijsden ... ende Henr. Dirxss die scout heeft van zinen ... ouden scilt op zulc ghelt, alse hem ontbuert is ... vanden lande van Hagesteyn. Voert zo werden een (wilge af) ghehouwen, gheliic datmen bouen ende beneden ... te maken, die licht weerdich waren ij ny ...

Item inden iaer van xcv betaelde Willem van Tul, Willem Engbert, Dirc Hubertss. ende Lubbert Hugens. voer Godert Peterss. ende Willem van Tul van eenre tiende aen mijns joncheren hant xlviij Vrancr. sch.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi hem diere scout niet en bewiint, mer Baers van Tul en heer Jan die

Paep, cureyt te Vyanen, die hebben die xlviij sch. ghebuert, die si mit recht ghewonnen hadden voor zulc ghelt ende goet, alse die joncheer van Arkel hem genomen heeft.

Item zo is hen Steuen van Sconouwen ontbuert iij jaer lanc van zinen pacht van zinen lande xij Vrancr. sch.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi Wijnandus sinen clerc daer af heeft laeten bûeren viij oude Vrancken op alzulc ghelt als sinen heer jnden lande van Hagesteyn ghenomen ende onbruyc ghemaect heeft menich jaer lanc, gheliic dat in zinen crone staet, van lande, dat toe behoert onser Lieuer Vrouwen outaer tot Vyanen, ende die pachter seecht, dat hi daer niet meer dan viij oude Vrancken af sculdich en was.

Item Jan Wilgerss. ontbuert van pacht van zinen lande van den jaer xcv ende xcvi, xxvi liij Dordr. gulden.

Item noch ontbuert van pacht van zinen lande vanden jaer xcv ende xcvi xvi, Vrancr. sch. ende vij½ ouden Ghelr. gulden ende v ny Ghelr. gulden.

Hierop antwoert die heer van Vyanen, dat hi gheen ghelt van hem ghebuert en heeft, mer hi heeft daer af laten bûeren Scade van Ouerrijn xv½ ouden scilt, ende Baers van Tul heeft daer af ghebuert xxvij oude Gelr. gulden, ende dit gelt vors. hebben si gebuert op zulc ghelt ende goet, alze die joncheer van Arkel hem heeft doen nemen inden lande van Arkel ende van Hagestein, ende zo wes ghelt Jan vors. doe gebrac, daer voer had hi een huys, een deel coern weder ouer ende die bruycweer van zinen lande, zo dat hem op die tiit wael genûechde.

Item zo is ontbuert Scade Goeswins ende hem Baers sculdich was, die jnt Monichof woent, x oude Gelre gulden.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi gheen ghelt van Baers ghebûert en heeft, noch doen bûeren.

Inden kerspel ende inder stat van Scoenrewoerd.

Item zo is ontbuert Goessen Symonss. ende Herman Ghijsberts van horen pacht van horen lande int jaer xcvi, xv½ ouden Gelr. gulden.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi Henr. Dirxs den scout van Vyanen daer af heeft laten bûeren xiiij oude gulden op zulc goet ende ghelt, alze hem genomen is inden lande van Hagestein.

Item had Jan Brvninc ziin erve tot Merkerc vercoft den backer om ij^{c}xx gulden, daer heeft die heer van Vyanen hem af ghenomen c ende xx oude Gelr. gulden, daer hi in Nypoert ziin bier ende provande mede betaelt heeft.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi daer af heeft doen bûeren c en xx ny gulden op alzulke scade ende goet, alze hem die joncheer van Arkel aen zinen goeden in tienden ghescaedt heeft.

Inden kerspel van Lederbroec.

Item Ghiisbert Roerinc (?) inden lande van Vyanen was sculdich Henric Clawaertss. vij Dordr. gulden, die heeft die heer van Vyanen op doen bûeren.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi niet en weet dat yement dat ghelt op ghebuert heeft ende hiis oec niet ghebuert en heeft noch doen bûeren.

Item Gheriit Vrancken soen was sculdich Jan Jacopss. in enen brief iiij Dordr. gulden ende xxxiiij gr.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi dat ghelt niet ghebuert en heeft noch doen bûeren, ende oec zoe en woent Gheriit Vrancken soen onder hem niet.

Inden kerspel ende inder stat van Lederdam.

Item Pouwels van Ynghen is ontbuert van zinen pacht van zinen lande vanden jaer van xciiij, iij gulden. Item vanden iaer van xcv, xxxi½ gulden ende vanden jaer xcvi, xxx½ gulden.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi van Pouwels heeft doen bueren xxij gulden iiij wit gr. ende niet meer, ende lieden zijn pechters sculdich te wesen, ende dit heeft hi weder doen gheuen den ghenen, die hoer ghelt inden lande van Arkel genomen is.

Item Jan Peters soen is ontbuert van sinen pacht van zinen lande vanden jaer van xciiij, x gulden. Item vanden jaer van xcv, xxiiij gulden, ende vanden jaer van xcvi, xxiiij gulden.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi gheen ghelt daer af ghebuert heeft noch oec af heeft laten bûeren Dirc Henrixs. *enz.*

Item Aernt Walinxs is ontbuert van pacht van zinen lande vanden jaer xciiij, xij Dordr. gulden gr.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi van Aernt vors. gheen ghelt ghebuert en heeft noch doen bûeren.

Innen kerspel van Kedichem ende van Oesterwijc.

Item joncvr. Corstiin Lonken Florens soens wiif was ende hoer kiinderen is ontbuert van pacht van ..... vanden jaer van xciij ix Vr. sch. Item vanden jaer van xcvi ontbuert vanden zelven *enz.*

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi geen pacht daer af genomen noch gebuert en heeft *enz.*

Inden kerspel van Bloclant ende aen die Botersloet.

Inden eersten Gielis van Blankenvoert is ontbuert xx Holl. gulden.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi daer af heeft laten bueren Henric Dirxs. iiij ny gulden ende j Vrancr. scilt ende Wernaer Janss. ix ny gulden, ij Vrancr. sch. die si voert ghegeuen hebben denghenen die thoer ontbuert is inden lande van Arkel.

Item Henric van Nesse ontbuert xx scampr. gulden, den men hem in enen open brief sculdich was.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi daer af heeft laten bûeren Wernaer Janss. vij½ Dordr. gulden ende x ny gulden op alzulken scade, alse die joncheer van Arkel den heer van Vyanen aen zinen goeden ende tiënden ghescaedt heeft.

Item Jan van Gulic is ontbuert xiiij strampr. gulden, daer hi goede brieue af heeft.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi van Jan vors. niet meer en heeft doen bueren dan v ny gulden op alzulke scade, alse die joncheer van Arkel hem aen zinen goede ende tienden ghescaet heeft.

Item Jan Willemss. ontbûert xxiij Dordr. gulden, daer hi goede brieue af heeft.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi van Jan Willems vors. heeft doen bûeren v ny gulden ende niet meer die Claes Borkelss. buerde op zulcke scade, alse die joncheer van Arkel den heren van Vyanen aen zinen goeden ende tienden ghescaet heeft.

Item Vrederic Euertss. ontbûert, des hi goede brieue heeft, xvi oude Gelre gulden.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi van Vrederic gheen ghelt ghebuert en heeft noch nyemant van siinre weghen.

Item Hoghe van Uven van ziinre zuster weghen ghenomen ij½ mergen lants ende xlviij oude sch., daer hi goede brieuen af heeft. Item noch ontbuert van Jan Aerntss. ende hoer schuldich was.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi gheen lant noch ghelt ghenomen en heeft mer .... Gijsbert Scaden mit eenen scepenen brief, daer die ...

Inder stat van Gorinchem.

Item Jan Scolp (Stolp) is ontbuert van xv mergen lants vanden pacht van iij jaren lx oude Ghelr. gulden ende xxx scrampr. gulden.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi hier af heeft doen bûeren xx½ nyen gulden op zulken scade, alse die joncheer van Arkel hem aen zinen goede ende tienden ghescaet heeft ende die pachters en lyeden niet meer sculdich te wesen.

Item heer Jan Coliin ende ziin brueder ziin ontbuert den pacht van viij mergen lant van iij jaren, ende daer toe neemt hem die heer van Vyanen j mergen lant voer Sunte Mertens tiins, die si wael betaelt hebben.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi van dien viij mergen lants ghenen pacht ghebuert en heeft noch doen bueren ende hem dien mergen lants niet genomen en heeft, mer vij scepenen hebben hem dien mergen lants mit recht af ghewiist.

Item Floris Hol ontbuert van pacht van zinen lande op Lukeruelt vanden jaer xcv, xliij Dordr. gulden ende vanden jaer van xcvi, xxx½ Dordr. gulden.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi daer af heeft doen bûeren xlij oude Gelr. gulden ende xxx½ Dordr. gulden op alzulken scade, alse die joncheer van Arkel hem aen zinen goeden ende tienden ghescaet heeft.

Item Dirc Reynerss. ende Jan die Wechter ontbuert van horen pacht ende Gheriit Dirxs sculdich was vanden jaer van xcv, ende van xcvi, xxv Dordr. gulden. Item noch van pacht ende hem Claes Borkelss. sculdich was xij½ Dordr. gulden. Item noch van pacht van Aernt den Wreden (Wieden) viij Dordr. gulden.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi Henr. Dirxs. scout tot Vyanen, ende Henric van Nesse daer af heeft laten bueren xxix½ Dordr. gulden of zulc ghelt, alse hem inden lande van Arkel ende van Hagesteyn genomen is. Voert secht Claes Borkelss. vandien xij½ Dordr. gulden, dat hi die wael betaelt heeft ende Dirc vors. daer af niet sculdich is.

Item Dirc van Heycoep ontbuert *enz.*

Item Rutger vander Haer ontbuert ... van ij jaren xxxvi Holl. gul. *enz.*

Item Rutgher Doertwout ontbuert van vi mergen lants den pacht vanden jaer van xciiij, xcv ende xcvi, xvi Dordr. gulden.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi daer niet af ghebuert en heeft ende datmen Rutger vors. daer af eer niet sculdich en is.

Item zoo zijn Floris Sprone also veel wilgen af gehouwen, die wael weerdich waren vi ny gulden.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi hem gheen

wilgen af en heeft doen houwen, mer ziin hem wilgen af ghehouwen dat is hem vten heer ghedaen, doe die bisschop voer Rijnenstein lach.

Item Ot vander Poert, Jan van Blankenvoert is ontbuert van hûeren lande vanden jaer van xcv, ende van xcvi, lxxx gulden.

Hier op antwoert de heer van Vyanen, dat dat lant ziin is ende dat hi Otten noch Jan van *enz.*

Item heeft die heer van Vyanen heren Peter van Zweten ontbuert van ij mergen lants iij ... dat die autaer inder kerck van Hagestein toe behoerde.

Item hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi heren Peter van Zweten genomen ...., want dat land, daer heer Peter van croent.... recht toe en heeft, ende wil mit hem.

Item inden kerspel van Arkel.

Item zoe heeft die heer van Vyanen ende tlant van Vyanen hoer slusen gheleghen tArkel opten dam ende anders dijc, alse ghelegen is aenden Diefdijc ende anders inden lande van Arkel, niet doen maken, also hi van rechts weghen sculdich is te doen, also dat die scout van Gorinchem op most comen mitten ghemeynen lande van Arkel ende daer toe die dijcgreue van Zuyt-Hollant, ende hebben daerin gheslaghen huys ende berch ende den luden, die daer bi wonen, die daer niet mede te doen en hadden noch van rechts weghen sculdich waren te doen, ende hebben hem ghescaedt iij^{c} gulden, dat wi wael mit goeder rekeninge bewisen zullen; nochtan en reken wi ghenen cost, die tghemeyn lant daer op ghedaen heeft.

Dits datmen noch voor die vten lande van Vyanen wtgheleet heeft aen horen slusen tArkel.

Int jaer van xc ein vyngherliin gemaect, die Vyaensche sluse dijc coste lx gulden.

Hier volgen de opgaven der som, daaraan ten koste gelegd van 1391—1395.

Item jnt jaer van xcvi, doe die dijc ende die sluse in wonden

gaen, coste te diicken lx gulden; nochtans en reken wi cost noch arbeit, die tgemeyn daer op ghedaen heeft.

Hier op dese voirs. pvnten inden kerspel van Arkel antwoert die heer van Vyanen, dat si ghenen scade van rechts weghen bi hem noch bi zinen lande gheleden en hebben, noch gheen ghelt wtgheleet en hebben, dat hi of ziin lant mit recht hem sculdich ziin te gheuen, ende seecht, dat hi alle weghe ouerbodich gheweest heeft den dijc ende slusen te houden, te maken ende te bescouwen na jngehoudt der hantvesten, die hoer voervaders malcanderen daer af ghegheuen hebben, ende wil noch alle weghe den dijc, slusen ende waterganc houden, maken ende scouwen na jnghehout der hantvest, indien dat die joncheer van Arkel des gheliix weder doen wil, ende den heer van Vyanen heeftet vremde, dat die joncheer van Arkel vors. hem niet en ontsiet, dat hi hem des becroent, want hi wael weet, dattet bi zinen een wil aldus verzůemt blijft ende den heer van Vyanen ende den zinen veel meer scaden daer af coemt dan ten joncheer van Arkel of den zinen doet.

(In het kerspel) van Haesdrecht *enz.*

Inden kerspel van Nylant.

Item Herberen Claess. is ontbuert van haueren, dat men hem sculdich was ix½ Gelr. gulden, die Scieuel vanden Grotenhuse sculdich is.

Item noch Herberen ontbuert van haueren, die Henric van Balenb. hem sculdich was, xiiij Gelr. gulden.

Item noch Herberen ontbuert ende Jan Gheen ende Jan vanden Nesse hem sculdich zijn, xxi Gelr. gulden.

Item noch Herberen ontbuert van een koe ende Heynrice hem sculdich is, v Gelr. gulden.

Item noch Herberen ontbuert ende hem Gheriit Crukaerts. in enen brief sculdich is, xxx Dordr. gul.

Item noch Herberen ontbuert ende Screuel vanden Grotenhuse ende Jan Gheen hem in enen brief sculdich zijn, xviij½ Dordr. gul.

Hier op dese pvnten vors. antwoert die heer van Vyanen, dat hi van Herberen vors. heeft doen bûeren ... Gheriit Cruhaert, Herberen voirs. sculdich was ..... alse die joncheer van Arkel hem aen zinen goeden ende tienden gescaedt heeft.

Item Gheriit Claess. ontbuert ende hi betaelt heeft voer Schreuel vanden Grotenhuse aen hande Aernts Vincken xxix Dordr. gul.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi hem diere scout niet en bewiint.

Item noch Gheriit ontbuert aen Screuel ende aen Jan Ghenen aen haueren xiiij Gelre guld.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi gheen ghelt van Screuel noch van Jan Ghenen ghebuert en heeft noch doen bueren.

Item Beernt Volquiinss. ontbreect aen Beernt Roderic x Gelre gul.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi gheen ghelt van Beernt ghebuert en heeft noch oec hem des niet en bewiint.

Item noch zoe heeft die heer van Vyanen anderwerf onzen onderzaten thoer af doen wisen, omdat si hoer diicken noch hoer waterganghe niet en hebben doen maken, dat al te groet onreden is, want die heer van Vyanen onsen onderzaten voer hoer liif ende hoer goet af had doen wiinnen, des vyne hi hoer goet ende hoer erfnis aen ende hieltze voer ziin ende buerde horen pacht, doe was hi selue sculdich die dijc ende die watergange doen te maken, want si tot den erue hoerden, ende oec zoe en mochten onse onderzaten die dijc ende die watergangen niet maken, want doe hem die heer van Vyanen hoer lijf ende hoer goet af had doen wisen, hadden si tot enigher tiit inden lande van Vyanen gecomen, die heer van Vyanen hadse doen vanghen ende aen tasten, daer om, liene ende geminde heer, bidden wi v vriendelic, dat ghijt in uwe zegghen alzo verwaren wilt, alse ghi ons ende den heer van Vyanen verslicht ende verzûent zegt, dat hi mit deser cloecheit of mit ander cloecheyden niet en blinen zitten in onser onderzaten erfnis.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi in desen pvnt voers. gheen onrecht ghedaen en heeft, hi en machet mit recht wael doen na jnghehoudt der brieue, die sij malc anderen ghegheuen hebben.

Dits alzulc gebreck ende scade, als wi Jan, heer tArkel, hebben opten heer van Vyanen bouen alzulke zoenbrieue, verbandbrieue ende andere briene, alse wi malcanderen ghegeuen hebben.

Inden eersten, lieue gheminde heer, hebben wi ghecoft teghen den heer van Vyanen, daer wi ziin bezegelde brieue af hebben, dat ghericht van Zoghewijc, van Zideruelt, hoghe ende leghe, mitter ghiften vander kerken toe Zideruelt, dat ghericht van Langbolgry, dat gericht van Outena, hoghe ende leghe, mit tiins ende mit tienden, daer wi hem wael af voldaen ende betaelt hebben wtghezet xxij^{c} aude schilden ende die vors. xxij^{c} aude schilden deden wi den heer van Vyanen vors. binnen Vyanen brenghen ende hem bieden op alzulken dach, alse die brieue daer af inhouden, ende hi en woude op die tiit niet nemen ende ons quitantie weder gheuen, daer wi mede bewaert waren, dat wi wael mit veel goeder lude bewisen ende toe brengen zullen, ende dese voers. heerlicheit maect ons die heer van Vyanen te scanden ende neemt ons onse tiende ende reinten, die in dese heerlicheit gheleghen ziin, bouen die brieue ende vorwaerde vors.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat die cope hier af ghehangen is, alzo die brief inhouden, die si elx daer af hebben, daer hem die jonkheer van Arkel niet af voldaen en heeft, want hi die xxij^{c} oude schilden gheern ghenomen ende ..... siin vriende bi gheseint had, die daer toe waren ..... to outfaen, des si hem niet gheuen en wouden noch ..... hielden des heeren vriende van Vyanen daer bi zi ..... stuc inder nachten, ende si boden des joncheren vrienden ..... dat ghelt gheuen, zi wouden hem weder doen hebben .....

quitancie vanden xxij^{c} aude schilden, na jnghehoudt der brieuen as die heer van Vyanen hem wael bewizen zal mit veel goede ..... die joncheer van Arkel ende ziin vriende des niet ..... de hem die heer van Vyanen mit sinen vrienden ..... in zaken daer af waeraftich waren. Ende bid v, lieue geminde heer, dat ghi dit voer oghen hebben wilt, dat ic, lieue heer, inder goede daerom verzûemen most ende weert ..... heren hant van Culemborch ende die heer van Vyanen mey ..... ghegangen is, dat hi hierop niet te antwoerden .....

Item zoe heeft ons die heer van Vyanen doen gheloven aen 'heer Pauwels hant van Haestrecht in enen brief v^{c} aude Gelr. gulden, die wi voer hem betaelt hebben, ende daer wi ziin scadeloze brieue af hebben ende hier af en heeft hi ons niet ghevriit, alze hi schuldich is te doen.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi niet en weet dat die joncheer van Arkel noch enich ghelt voer hem aen heren Pauwels hant van Haestrecht betaelt heeft.

Item hebben wi ghepacht teghen die heren vanden Doem tUtrecht dat gherieht ende tienden van Lecsmonde, die tiende van Tul ende vanden Wael om xxx mare ende ij loet zulvers, die de heer van Vyanen tot desen daghe toe ons ontbrnyet ende ghenomen heeft, ende wi hebben den heren voers. tot desen daghe toe van jaer tot jaer betaelt, ende dit doet hi ons bouen die verbande ende vorwaerde, die onser beider vriende ghemaect ende gededingt hebben.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hem die joncheer van Arkel hier aen groten hinder ende scade ghedaen heeft ende doet, want hi die vors. tiende in pacht heeft ende ziin voervaderen mede in pacht ghehadt hebben, des hi goede openen brieue daer af heeft ..... heer van Vyanen heeft vremde, dat die joncheer van Arkel ....., want des joncheren vriende van Arkel alse Herberen van ..... voer, den capittel ten Doem tUtrecht geweest hebben, seecht ende bekent van ziisre weghen, dat die heer van Vyanen ... beste recht daer toe had, ende sí seechden den heren ... .. des joncheren weghen voers.

ende zi gheerden die b(rieve) van hem hadden, wederouer te hebben.

Item heeft ons die heer van Vyanen genomen van pacht van onsen lande, gheleghen tAmeiden, vanden jaer van xcv ende xcvi, xl Dordr. gul.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi gheen goet noch land en weet, dat den joncheer van Arkel toe behoert, daer hi pacht af gheboert heeft inden lande vander Ameiden.

Item zoe heeft die heer van Vyanen ons ghenomen den pacht vanden tienden op Outena inden iaer van xciiij, die wael weerdich was 1 aude schilden.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hem vremde heeft, dat die joncheer van Arkel dat croent, want hi hem daer groten scade aen ghedaen heeft ende hem vmmer an dien tienden niet en bekent, gheliic die heer van Vyanen dat in zijnen cronen ouer ghegeuen heeft.

Item zoe heeft die heer van Vyanen af gevangen Gheriit Godberaet, onse huys ghesyn ende brodyghe knecht, in vrientschappen in ghelouen ouer alzulke zoenbrieue ende verbandbrieue, alse onser beider vriende ghededingt hebben, die wi malcanderen ghegheuen hebben, daer wi hem dit af toeghesproken ende aenghescreuen hebben, daer ons gheen richtinghe af ghescien en mocht, ende, lieue geminde heer, des begheren wi richtinghe, gheliic als wi des aen v ghebleuen ziin.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat Gheriit Godberaet gecomen is wt des joncheren ende sheren sloten van Arkel ende lande daer weder in ende heeft ghevanghen enen man in zinen lande op ziinre vryer strate buten weten bouen zulke verbandbrieue, alze die heer van Arkel ende die joncheer van Arkel hem ghegeuen ende bezegelt hebben, daer si hem liiflicke ende ten heiligen ghezworen hebben, dat si in geenrewiis hem scade en zullen laten gheschien wt horen sloten noch hem niement opten hals scvnnen ende zullen noch doer hoer lande ghenen scade en zullen laten gheschien, dat te verhûeden na hoeren machten, des Gheriit vors., doe hi dese

zaec gedaen had, des heren vriende van Vyanen wt den zinen inden lande van Arkel ontreet; ende daer na op een ander tiit, doe quam Gheriit Godberaet weder in des heren lant van Vyanen, om hem ende zinen onderzaten te scadinge, des Gheriit vors. doe mitten blikende schiin op ten scade ten recht daer ghetueft wert, doe die heer van Vyanen anders niet en gheert dan Gheriit voers. daer af te doen, alze hi hem van rechts weghen sculdich is te doen, ende den heer van Vyanen verwondert, dat hem die joncheer van Arkel des niet en scaemt te scriuen ende dese zaken vors. te cronen.

Item zoe hebben wi ende die heer van Vyanen malcanderen brieue ghegheuen, dat ons beider onderzaten mitter wone varen ende keren mogen, of zi willen onse onderzaten onder hem en die ziin weder onder ons, ende die brieue hebben wi ghecoft om viij^{c} aude Ghelr. gul. teghens den heer van Vyanen, hieren bouen zo neemt die heer van Vyanen onse onderzaten hoer goet ende maket hem te scanden, die wt den heer van Vyanen onder ons ghevaren ziin ende noch onder den heer van Vyanen ghegoet bliuen, ende doet die heer van Vyanen mit zulker list, dat hem zoen noch vrede baten en moghen, ende daer toe zoe en wil hi hem recht noch vonris doen, daer si thoer mede crighen moghen, gheliic die brieue inhauden, die wij malcanderen daer af ghegheuen hebben.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat die brieue, die si malcanderen daer af ghegeuen hebben, jnhouden, dat die onderzaten aen beiden siden wael varen moghen, of zi willen, mer zi zullen betalen wittaftighe scout, die si sculdich ziin ende den heer ziin brûeken beteren, die si ghebroect hebben, des hi nyement, die wt hem gheuaren is onder den joncheer van Arkel, anders en eyschet dan zulke brûeken, alse si teghens die heerlicheit ghebrûect hebben, ende die brûeken heeft hi hem ter goeder tijt gheeyscht ende te lantrecht daer af ghesct na ingehoudt der brieue, des die joncheer van Arkel ons die brûeken onthoudt, ende heeft die lude ghecoft ende hem gheloeft dat hise van dien brûeken quyt houden zal ende dat

si daer ghenen scade, schil noch ghebrec af hebben ende zullen, op dat si onder hem mitten woen zitten mogen ende die heer van Vyanen en gheert anders niet van hem dan ... hebben ende hem dat recht ouer wiset van daen si ghe..... die joncheer van Arkel, dat hi die brieue daer af ....., dat niet en is, dat den heer van Vyanen al te vremde heeft ..... weet, dat die gheen, die den heer van Vyanen ontvaren ..... sculdich waren vander zoen, daer si mede mit ons .... worden, ende dat ghelt en eonde wi niet ghecrigen ..... wt rechten, alse die zoene inhielt, die ghi, lieue geminde heer, ende die heer van Hollant tusschen hem ende ons geseecht hebt ende des ..... dat ons aen dien luden gebrac dan viij° gul..... hi hem des niet ende scaemt te scrieuen, dat hi die ..... heeft. Ende begheren noch niet dan dat hi ons alzulc gh ..... die wt ons gevaren ziin ons vander zoene sculdich ..... die viij° gulden ende dien brief weder ghenen ende onse ..... weder nemen.

Item soe heeft die heer van Vyanen ons ghenomen v° mud kalx ende ij scepen wyt hore ghetouwen, daert kalc in was, elc houdt kalx coste lxxiiij scrampr. gul. Item dat een scip coste teghens Jan Mittaert xliiij scrampr. gul. ende die pvnt iiij gul. Item dat een ander scip coste teghens Jan Pot lxvii½ gul. Item een beden deken ende slaeplaken, die daer toe hoerden, vi gul. Item ij anker, cabel ende ander getouwe viij gul., macct te samen iiij°xcix½ gul.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat Wouter Claess. dien kalc mitten schepen ende dat daer in was tot Vyanen dede bezetten, ende gheerde daer rechts af ende sprac daer op mit recht, ende wanttet mit allen recht, dat die scepen wiisden dat recht was, ende wert daer in gherecht voer alzulc ghelt alse die joncheer van Arkel hem sculdich was, ende zo wes die kalc ende sceep voers. ende datter in was beter was dan daer Wouter vors. in gherecht was, dat heeft die heer van Vyanen behouden op alzulken scade ende ghebrec, alse die joncheer van Arkel hem aen zinen goede ende tienden ghedaen heeft.

Dits dat die heer van Vyanen ende ziin onderzaten ons ouer den vrede vorwarden ende bestande ghenomen hebben, doe wi voer Scoenrevorst mit v, lieue heer, laghen.

Item inden eerste onse tienden, ghelegen op Outena, dat wi teghens den heer van Vyanen ghecoft hebben, die heeft hi bynnen Vyanen doen nemen, die wael weerdich was lx Holl. gul.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat die tiende van Outena ziin is ende hondert jaer ende daer en bouen hem ende ziinre ouder gheweest hebben ende noch is, ende bekentet hem vmmer niet aen.

Item Wouter Jans soen, sheren onderzaet van Vyanen, heeft ons genomen iiij merghen coerns ende bynnen Vyanen ghevuert ende ghebruyt, die weerdig waren xx oude scilde.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat Wouter vors. seecht, dat hi hem gheen coern ghenomen en heeft noch bynnen Vyanen gebuert en heeft, dan dat op ziins zelfs lant ghelegen was ende dat hem ziin ouders aen gheeruet hebben.

Dyt is zulken scade, ghebrec ende hinder, alse wi Jan, heer van Arkel, ende onze onderzaten hebben opten heer van Vyanen ende op zijn onderzaten, dat zint gheschiet is dat wi malcanderen dĕ leste zoenbrieue ende verbandbrieue ghegeuen hebben, bouen alzulken vrede, vorwarde ende bestande, alse ghi, lieue heer van Ghelre, hebt doen maken, ende oec mede ouer alzulken vrede, vorwarde ende bestant, alse onser beider vriende gededingt hebben, daer ons heer Henr., heer van Vyanen in veeteftich worden is. Ende, lieue heer, dit thûenen wi ende claghen v ende gheren des richtinghe, gheliic alse wi des aen v ghebleuen zijn. Ende die gheen, die hier na bescreuen staen, dat siin die gheen, die ghebrec, scade ende hinder ouer den vrede, vorwarde ende bestande ghehadt hebben, alse zi ons aen ghebracht hebben.

Inder stat van Hagenstein.

Inden eersten zoo heeft die heer van Vyanen joncfr. Gheertruut, die Herberens wiif van Malsen was, genomen iij½ mergen haueren, die al ghevymt was, daer si den onraet, die opten lande geset was, af betaelt heeft, die wael weerdich waren xxxij Dordr. guld.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi Gheertruut gheen coern ghenomen en heeft, mer die scout van Vyanen bezet ..... lande voer dattet siin was, des die rechter dat coern deden ... opten lande ende daer op ghebleuen is ende wi ons daer ..... dan hem beiden daer af recht te doen.

Item heeft hi hoer ghenomen cleynout dat ..... bestoruen was, dat wael weerdich was xl Dordr. guld. ..... genomen iiij ny guld., die men hoer sculdich was .....

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat hi hoer die iiij gulden vors. niet genomen noch hem des bewiint

Item heeft die heer van Vyanen onse cureyts tiende van Hagenstein bynnen Vyanen geleyt, die hi x iaer lanc te voren ghebruyct had, onbecroent van yement, die wael weerdich was xl Dordr. guld.

Hier op antwoert die heer van Vyanen, dat heer Jan van Echten, die cureyt is van Gasperde ende van Vyanen, dien tiende ghement heeft bynnen Vyanen, die ziin is, want die kerc van Gasperde ziin is ende wael xxx jaer lanc gheweest heeft, ende des goede bulle daer af heeft vanden enighen paeus van Rome Vrbanus, ende hier en bouen zo houdt die joncheer van Arkel mit machten ende mit onrecht enen anderen paep inder kerke vors. ende inden goede, daer heer Jan vors. altoes om ghecroent heeft ende noch croent, ende die joncheer heeft heer Jan vors. wt deser kerken vors. mit onrecht ende mit machte ghehouden bet dan xv jaer lanc, daer hi hem seluer af ghenomen heeft ende ghescaedt mit dyen paep meer dan ij^{m} gulden, ende bid v, lieue heer, daer ghi hier af heren Jan vors. ziin recht, ziin bullen ende ziin brieue wilt doen besien

ende wilt hem laten geschien dat recht is, want hi, lieue heer, gheern bi v doen zullen, zo alse recht is.

Item heeft die here van Vyanen enen man op Jans lant van Gherderen houden sitten mit ghewelt, die hem scade ende hinder gedaen heeft ende noch doet.

Hier op antwoerdt de heer van Vyanen, dat hi des niet ghedaen noch hem bewonden heeft.

Item heeft die heer van Vyanen jonefr. Gheertruut van Malsen voirs. hoer koern af doen vueren ende onbruyc gemaect.

Hier op antwoert de heer van Vyanen, dat hi des niet gedaen en heeft *enz.*

Punten, welke bij een verbond tusschen den graaf van Holland en den hertog van Gelder nog behoorden geregeld te worden [1]).

.....

so mochte mijn heer van Hollant noemen ..... Gorinchem, die hi voer ballinge halden woelde, dat si die steden, sloten, noch landen mijns heren van Hollant niet bruken en soelden, gelijch dat Broenis Wouters son, die gebroeder van Herlaer ende heer Johan Gardijn niet comen en soelen in ennigen van mijns heren steden, sloten ende landen van Gelre.

Ende al eest sake dat die van Goerinchem of vanden lande dair toe behoerende yn den steden, sloten, landen noch palen mijns heren van Hollant van Goerinchem nederwert, so moet doch geclaert sijn dat sij alle samen hoerre erfnisse, leene ende goide gebruken moegen, waer dat sij gelegen sijn, gelijch anderen mijns heren onderseten van Gelre of dat van hoen ende oich vanden anderen, die mijn heer van Gelre voir ballinge heldt ende van hoeren goiden onder mijnen heer gelegen alsulken middel ende goide voege gevonden werde, dair men dies redelich mede doir comen moege te beiden sijden etc.

1) Dit handschrift schijnt een concept te zijn door de raden van Holland en Gelder ter tafel gelegd in eene der dagvaarten, waarin over het sluiten van den vrede, vermoedelijk dien van 26 Julij 1412, gehandeld werd. Van dit stuk, groot 4 bladzijden, is het bovenste gedeelte afgescheurd.

.....

Item dat Johan bastart van Gelre mit namen mit den an...

Item dat mijn heer van Hollant engheenrehande heerlicheide noch renten vanden schependome ende lande van Arkel behalden en sal, mer dat mijnen heer van Gelre die alentlich volgen ende blijuen soelen, gelijch dat dat selue lant ende schependome mit der stat van Goerinchem aen den seluen mijnen heer van Gelre bevreedt sal sijn etc.

Item dat die vrede nae dode mijns heren van Gelre, of hie dair bynnen afliuich wurde sonder geboerte etc., dat Got verbiede, noch dan staen ende duren sal twe maende lanck etc.

Item dat in den beide punten van onsen heren mit hoers selfs lijuen of hoeren raiden ende vrienden yn te rijden, omme alsulke schaden ende gebreke, als yn den vrede geuallen mochten etc., dat geclaert werden, dat sij dan niet vorder behacht en soelen zijn dan voir alsulken stucken, dat sij ingemaent weren nae wtwijsen des vreden etc.

.....

Item vande mueren ende vestenen bynnen sloits tot Goerinchem etc.

Item vanden palen op te trecken etc.

Item vanden heer van Culenborch etc.

Item van Johan van Gelre etc.

Item van dat die heer ende joncheer van Arkel ende hoere hulpere noch nyemant anders schade doen en sal doir mijns heren lande van Gelre etc. ende vanden geuangenen te sloten etc.

Item vanden inrijden der heren tot Vtricht, tot Amersforde, of ten Bossche.

Item van alle anspraiken te beiden sijden op te setten.

Dit sijn die gebreche ende punten, die die van Gorinchem hebben, die hem boeuen den vrede geschiet sijn, gelijch als hier nae beschreuen is [1]).

Inden yrsten, dat Franck van Maerssen gevangen ende ge-

1) *Boeuen den vrede.* Vermoedelijk dien van 26 Julij 1412.

haelt is in mijns heren lande van Gelre ende tot Wouderinchem gehangen.

Item is eyn man van Schalûnen, geheiten Werembout, ende sijnen soen bij nachte gehaelt vyt mijns heren lande ende die ynden Haghe gevoert ende hem genomen sijn beesten ende haue, ende dit heft doin doin die baliû van Zuythollant.

Item en moigen die van Gorinchem nyet varen voirbi Wouderinchem mit hoeren goide, des wille dat palen geslagen sijn yn eyn gat yn Daelem bi tblochuys, daer die van Hoekelem ende die van Lederdam doir plagen te varen, dat sij nû nyet doin en moigen, ende die van Wouderichem zeggen, wert gedijct, dat sijs hem dan nyet en hedden te bekroenen, ende wi meynen dat wi also waile paelen dair yn moigen slain als dat wijt dijckden.

Item soe warden mijns heren lude gedreiget, die ynden schependom van Gorinchem op den lande woenen, datmen se vaste halen sal, als Francken ende Wermbout gedain is, ende dairomme en dorren die lude ynden lande nyet blijuen ende seggen hem van dair, ende oich soe en dorren ander lude dairomme ynden lande nyet comen woenen.

Item soe warden die van Gorinchem tot Genepe vertolt dat sij seggen dat nyet wesen en solde, want al mijns heren lude van Gelre van steden ende dorpen dair ghenen tolle en gheuen.

Item soe warden die van Gorinchem tot Hoesden vertolt ind .... boeuen hoer rechten ende vrijheyden.

Item is eyn stucke moeren vander stat nedergeuallen ander n.... dat ongemaict blijft, omme dat die stat arm is ende des nyet w..... en kan, dair wi af beducht sijn dat ongelucke ende ongevallen komen moichte.

Item en sijn wij tot Gorinchem nyet starck van gasten ende die poirteren ..... vyt van armoiden, omme hem die bet te generen, soe dat onse ..... sere kranck is, ende dat dair omme onse lieue genedige heer te ..... gasten bynnen Gorinchem senden ende weruen wille.

Item dat onse lieue heer eyn off twe van sijnen raide sen-

den wille bynnen Gorinchem ende doin dair oener syen alrehande gebreke, die men nyet al en kan geschriuen, wants groite noit is.

Item soe is dat lant seer ongereeit van dycken, van sluysen ende van wateringen, ende dat moet gereeit wesen, sal mijn heer ende sijne lude yet vanden lande krijgen, ende die schouwe leegt weder op de Hoetdijck ende tscot vanden lande en kan men nyet krijgen, dat toe compt vanden onwilligen, die buten den lande woenen, dair omme dat mijn heer op die onwillige doe vytleggen ende neeme dat weder, als recht is, anders sal tlant ongereit blijuen ende men sal nyet af krijgen.

Item te gedencken, dat die stat den ouden burgermeisters sculdich is.

Item setmen schattinge op die poirten van Gorinchem, der iij of iiij is, ende in Tielreweert gegoit sijn, des sij meynen, dat nyet wesen en sal nae jnhalt hoire rechten ende hantfesten, ende dat dairomme onse lieue genedige here bestellen wille, dat sij vander schattinge voirs. verdragen warden.

Dit siin die gheene die ghegoet siin in Hollant ende gheerft ende ondersaten siin ende poerteren tot Ghorinchem inden scependom van Gorinchem ons liefs ghenadichs heren van Ghelre.

Item inden yersten Jan van Blanckeuort, des hi des hogheboren vorst des hertoghen van Hollant siin brieue heeft die diicgreefscap in Alblaserweert tusschen Lec ende Merwede daer op staet, alsoe die brieue begripen, omtrent xxij^{c} pons Hollens. Noch een anderen brief vanden hogheboren vorst voers. van goede, die miin heer van Hollant vercoft of en wech ghegheuen heeft, inhoudende xvj^{c} miins heren scilde. Noch Jan van Blanckeuort in Alblaserweert geeerft tot Albaes die twee nessen, die houden omtrent lxxij merghen, daer die merghen af plach te ghelden voerder veden een Engels nobel tsamen. Noch Jan tot Nyementsvrent dat ambocht mitten veer ende mit lxxij mergen lants, daer die merghen af plach te ghelden ij Holl. gulden ts. voerder veden.

Item noch Jan in Nyleckerlant, dat Scoenenborch heyt, lij mergen, daer die mergen af plach te ghelden voerder veden j Vr. croen. In Berchambocht viij mergen lants, die mergen iiij Holl. gulden. Noch Jan iij pont ts. gheleghen tot Alblaes, die de Lombaerde plaghen te hebben. Op Herdevelt v mergen, die plach de mergen te ghelden voerder veden j Eng. nobel.

Item Jan van Bueren ende Gheriit die Hoghe op Herdicvelt xij mergen, die merghen ts. c nobel ende ix mergen griendinghe, die alsoe goet siin als tlant ende die totten lande hoeren. Noch Jan ende Gheriit voerscr. in Otten lant x merghen lants ende ij ℔ ts.. die merghen j croen. Noch dese twe voerscr. op Bloclant, dat den Vuylendam heyt, iij mergen, in Ghivelant x mergen, in Brantwiic ix½ mergen, daer die mergen af plach te ghelden j croen ts. ouer hûet.

Item Heyn Volkyer in Poedersouts ambocht xiiij½ mergen, in Grauelant vi merghen, daer die mergen ts. af plach te ghelden j croen.

Item Aliit van Kuyc aen die Ghiesen vm viij mergen lants, *de morgen* 3 *Holl. guld. zamen.* Soet Coman Aernts in Moestbroec xvi mergen, *tezamen* 1 *kroon.* Jacop die Wael op Herdicvelt xi mergen, *tezamen* voer der veden 1 *nobel.* Mechtelt Cansen aen die Oude Ghiesen xviij mergen, 2 *Dord. guld.* Goedelt Corbeels met hoeren kinderen tot Ghiesekerc xxviij mergen, 2 *Dord. guld.* Alaert Rutghersoen xiij hont onder Dirc van Slinglant 1 *kroon.* Peter van Becker met hem anderen ter Nyerkerc v oud scilde ts. noch, noch Peter alleen j½ nobel ende ij Dord. gulden ter Nyerkerc ts.

Item miin vrou van Remmerswael ende hoer kiinder alsulc ghelt ende goede, als her Willem van Remmerwael opter baliûscap van Rijnlant staende had, des si miins heren zeghel ende brieue heeft. Voert ander goede ende erue, als her Willem van Remmerswael in Hollant ende in Zelant afterghelaten heeft.

Item Lam Bernyer ½ hoeue lants gheleghen in die Langhe Weyde, die ts. plach te gelden teghen viij nobel. Item noch Lam

xij mergen pacht goets aen die Liinscoten buten Oudewater, daer hi ts. af plach te hebben voer die beuerscap vi nobel, noch ghebreect hem iiij^{c} cronen, die mijn heer van Hollant hem met onrecht ghenomen heeft ende daer hi siin vyant om geworden was.

Item Dirc Smit ter Nyerkerc vi$\frac{3}{4}$ merghen 1 *kroon*. Dirc van Loenen v merghen lants 1 *nobel*. Goedeuert Muyl ende siin kiinder xi mergen lants 1 *nobel*. Gyeliis Scerp te Ghiesendam xxij mergen lants 1 *Vr. kroon*. Jan vander Weteringhen in Moesyenbroec v mergen, 1 *kroon*. Jan Caus (Cans) v mergen gryendinghe ende xi mergen lants, die merghen ouerhûet metter gryendinghe j nobel ende gheleghen inden lande van Brederoede. Somer Dircx soen kiinder hebben aender Werken viij mergen lants 11 *Vr. schilden*, in Moysenbroec iij$\frac{1}{2}$, in Goudriaen iij$\frac{1}{2}$ mergen, *de morgen* 1 *Vr. kroon*. Liisbet Scerpincx heeft op Herdicvelt soe lant ende griendinghe, tsamen xi$\frac{1}{2}$ mergen, 12$\frac{1}{2}$ *nobel*. Mechtelt Causen ende Gheriit Scriuer ix mergen aen Ghiesendam 1 *nobel*, Gheriit Scriuers wijf alleen iiij mergen ende heyt den Afterdiic, 3 *Holl. gul*. Jan Eghens soen iiij mergen lants die Willems van Nederveen plaghen te wesen, ende gheleghen siin inden ampt van Ghiesendam. Zweder van Delen iiij mergen lants ende j vierdel van j huys, gheleghen tot Slydrecht, 1 *nobel*.

Dit siin die ghene die ghegoet siin int lant van Hagestein op Bolgheryen ende op Outena.

Item Florys van Spiic j gheseet bynnen Hagen; ende xxiiij mergen lants bi Euersteyn, daer die merghen ouerhuet ts. plach af te ghelden ij$\frac{1}{2}$ Vr. sc., op Outena v$\frac{1}{2}$ mergen iij Vr. sc., op Bolgherye $\frac{1}{2}$ hoeue x nobel.

Item Otten Scetterssoen opte Weert xvij mergen, j nobel *enz.*

Item dit is alsulc goet als Jan die bastairt ligghende heeft inden lande van Woerden ende hem ghenomen sijn om vyantscap miins heren van Hollant, welke guede gheheyten siin die

gûede van Honthorst, die wael weert plaghen te wesen tsiairs iiij^{c} nobel.

Item noch Jan die bastairt xxv merghen lants, gheleghen tot Herdicvelt, die tsiairs wael weert waren die merghen iij Holl. gulden.

Dit sijn sulke becrone ende gebreke als die hoichgeboren vurst Jan van Beijeren, graue van Heneg., van Hollant, van Zelant ende van Vrieslant ende sijn vriende ende ondersaten hebben anden Gelresschen, alsmen dair naist geraken kan, die niet gericht en siin bynnen desen vrede, geschiet ende ouergegeuen worden tUtrecht mijns heren vriende ... in siinre herbergen des sonnendages xxviij dage in Junio anno ... [1]).

1ste *blad.* Pieter van Cleue Jans Wissenz., poirter tOrdrecht, wairt genomen vp ... buten Nytschairden des saterdages voir Palmen van Rorairt Lem vander Heyn, Daem Pieter van Wetten, Huge Biertsz., Jan vander Weteringen, Peter Bukenboirt ende twee anderen, die hi niet en kent, eerst an gelde v ℔ gr. Vlaems, an sciptouwe, dat si verdoruen, ij ℔ gr. Item hebben si him twee brieue vervremdt, dair hi bi te scaden geleden heeft lxxx guld., ende doe si dit deden, quamen si wt Gorinchem ende van Boemel ende togen weder aldair.

Item Vrederic Garbrantsz., poirter tot Hairlem, is genomen vpten stroom voir Geeruliet biden gerecht aldair des sonnendages xiiij dagen voir grote Vastelauont, eerst an gelde xxvij nobel. Item an sinen ende siinre kinder cledinge die weerde van iij nobelen. Item een ny zeyl van viij nobel. Item Huge Airntsz. ende Peter Maessenz. ain gelde ij nobel. Item an clederen, zeyl ende want iij½ nobel. Dit hebben gedaen Jan van Gellichem, Jan vander Weteringen ende Eggairt, wonende tot Gorinchem in Jan Boennincx huys, ende dair wasser noch meer die hi niet en kent.

1) Jammer dat juist bij dit jaartal het blad van dit overigens zeer beschadigd handschrift, uit verschillende losse bladen bestaande, is afgescheurd. Daar blijkbaar eenige dier losse bladen zijn te loor gegaan, is het niet wel mogelijk de juiste volgorde te kunnen bepalen.

Item Geryt Gerytsz. van Hairlem wort geuangen des donredages nacht voir Palmen vpten stroom onder Stauenisse van Clewart ende sinen gesellen van Gorinchem, die int scip bleuen alden nacht ende alden dach ende voerdent die keeten duer, eerst an gelde xxvij cronen, an clederen iij cronen, an broot iiij cronen, aen een zeyl ij cronen, aen want, dat si ouer boirt worpen, iiij cronen, ende een vat biers.

Coenrait Ghijsbertz., poirter tQrdrecht, houdt leengoede, gelegen tArkel, van minen heer van Hollant ende den huse tArkel, die him Otte van Vueren te onbruyc maect, seggende dattet mit wairen verzoeke anden hertoge van Gelre gecomen soude wesen.

Inden jair van thien xiiij daige voir Bamisse worden Jan Claesz., wonende in Langeraeck, vij koeijen genomen van die van Gorinchem gebrocht vpt huys te Oeyen, ende hier waren mede een deel gesellen wt Gelrelant.

Wouter Aerntsz. claicht dat him een man ontlopen is, dien hi tot Huesden voir schulde in rechten hadde, also dat hien tot Driel volchde vpten vrede om tsiin te hebben, dair hi vanden Gelresschen gedwongen wort dats hyen quytscelden most ende mede sulke eede, als hi him dair voir gedaen hadde, ende des gelts was xxviij nobel, hieren bouen so vingen si him ende drongen him tot Oeyen in te comen ende quam dair na mit sinen vrienden tot Oeyen ende lieten him dair af quyt om xij gulden, ende die dit deden wonen... die een dair of was scout aldair.

Item ... die die coiplude van Aemsterdam vingen inder Veluwe ende ... bi Doesburch namen vp die tijt enen vanden geuangenen, geheiten ... ende mits dat him gecost heeft 1 gul. Item des gelijcx enen geuangen, geheiten Cop Willemsz. cxx gul.

Item vpten xv^{den} dach in Febr. so worden Jan Jorden Ruussche, Willem Meynts zoons zoon mit eenre hageschute benomen wt eenre playte van Delf vpten stroom voir Geeruliet an gelde lx gouden Vrancr. cronen. Item een hoeyke, een tassche, een ryeme, een messe ende een pair coussen.

Willem Meyntsz. sinen broeder wart benomen enen bûdel mit xlv gouden Vrancr. cronen. Huesschem wart benomen xxx gouden Vrancr. cronen. Ghijskin Willem Claentgins soonsz. wart benomen xiiii½ Vr. cronen. Dirc Heinric Pieter Godeuairtsz. z. wart benomen v Vr. cronen, Jan Claesz. wart benomen ij gouden cronen, Garwart Claesz. wort benomen an gelde iiij gouden Eng. nobelen, an boddrag vj gulden, an witten penningen vij gul., een zweert van 1½ gul.

2de *blad.* Item Jan vander Donck heeft op Reynoy leggen een mergen lants dat Hendrik van Rijn, int jair van xiiijc ende tien him te scanden gemaict heeft ende tkoren dair af gement heeft ende gebruyct, daer dat weerdich was lv Vrancr. schilde, ende dit heeft Heinr. voirscr. gedaen bouen den vrede, die hi minen genedigen heer van Hollant ende sinen onderzaten gedaen heeft.

Item heeft Jan vander Donck vp Harwinen liggen xxvi mergen lants die ..... van Drueten ende heer Bruystiin (Bruynstiin, van Harwinen him af gewonnen hebben mit recht tot Tuyl ander bancken, daer Jan vander Donck niet voir comen en mocht noch en dorst na inhout des vreden, ende hebben him dese iij jairscharen onthouden ende te niet gemaect, dair elke mergen tsiairs wael of gegonden soude hebben ij½ Hollants gulden, ende Jan voirs. en wert him luden voirs. nye groten noch penning schuldich, dair om so heeft Jan vander Donck Dirc van Wisse siin lant mit recht weder afgewonnen, want si Jan voirs. onrecht voir gedaen hebben, ende tot wat tiden dat Jan vander Donck tsiin weder heeft ende sinen scade gericht, so wil hi Dirc van Wissch gern onlust verdragen ende laten him tsiin gebruken.

Item Jan vander Donck heeft tot Reynoy leggen xxvi mergen lants, die nyement en heeft dorren hueren of bruken om tsheren will van Arkel was, noch om tsyoncheren wille siin soon ende hoirre vriende, ende heeft ij jair bloemen gedragen, welke merge tsiairs wael gegonden soude hebben ij Hollants. gul.

Item Jans huus vander Donck, dat hi staende heeft bynnen Gorinchem, dat hebben si bynnen desen vrede thoghe huus afgebroken, dair si him wael aen geschaet hebben xl Eng. noblen, ende dese stucken voirs. wil Jan vander Donck mit warachtigen luden wael bewisen ter waerheit ende houdent dair toe mit sinen eede.

Item Dirc Reynersz. poirter tot Gorinchem is gescadicht bynnen desen vrede .... eerst an sinen erue dat hi leggende heeft bynnen den scependom van Gorinchem, dair hi vp beureet is na ingehout des vreden, daer Dirc voirscr. niet en heeft moeten comen ende Dirc voirscr. noch nyement van siinre wegen en mogen van dien van Gorinchem vredelic dair comen omme te hueren of te bruken in geenrewijs, si en hebben die goede, die dair waren of coren, dat dair vp was, na him getogen, ende des lants is te samen ... mergen, die Dirc voirscr. alle merge, had hise mogen bruken, niet gegeuen en had dan ij Hollants. gulden tsiairs, dat him wael scaden sal binnen desen iij jaren xᶜxxvi Hollants. gulden.

Item Dirc voirscr. heeft noch vp Asperen liggen een hoeue lants van xvij mergen, welke xvij mergen voirs vpt ierste jair doe die vrede inging, dat jair nyement hueren noch bruken en most van den heer van Arkel was, van sinen zoon ende van anders horen vrienden van Gorinchem, die Dirc voirs. elke mergen wael nut geweest hadde voir iiij ny gul. te reinten, facit lxviij gul.

Item heeft Otte van Vueren so gesproken mit sulc vanden knapen van Asperen ende ouer luyt bynnen Asperen, dair hi sat, wie Dircs lant voirsc. huerde of bruycte, dat hi die niet te lieuer en had, so dat van desen xvij mergen lants voirs. dit leste jair ledich bliuen leggen vij mergen te hoey, dair Dirc aen elke mergen wael geschaet is iiij ny gul., facit xxviij ny gul.

Item heeft Dirc Reynersz. voirn. bynnen Gorinchem tsiairs vi oude Vrancken, dair hi niet af gehadt en heeft sint dat Gorinchem gewonnen wort, ende staen him tafteren, want hi dair niet comen en mach, noch en dorre te veruolgen.

3de *blad.* Item Dirc Reynersz. was schuldich Zwarte Volpairt, die inden eersten oirloge wonede tot Montfoirde, doe die heer van Arkel viant wort mijns genedichs heren van Hollant, lx Eng. nobel ..... tot Gorinchem, welke lx nobel of gebroken ende gedruct worden door die van wegen van Arkel was ende motse den heer van Arkel doe betalen, want hie Volpairt voirs. voir sinen vyant hielt, dat Dirc voirs. mit vele goede lude, die dat kundich is, wail bewisen sal, ende hieren bouen is nv gecomen Volpairt Volpairtsz. voirs., die nv ter tijt woont tot Harwinen inden landen van Gelre, ende heeft mit desen scepenen brieue voirs. tot Gorinchem Dirc Reynersz. voirs. af geeyghent reinte ende eruen voir die lx Eng. nobel, die Dirc voirs. den heer van Arkel wael betaelt heeft, ende Dirc voirs. hoipt, so hi den heer van Arkel was, desen lx nobel voirs. betailt heeft, dat Volpert voirs. hem dair voir gheen reinten noch erue af eygenen en sal.

Item so is gecomen Aernt Pieck tot Gorinchem ende heeft Dirc Reynersz. voirs. siin erue af gheeygent bynnen desen vrede voir gelt, dat him Dirc voirs. schuldich is in enen scepenen brieue, ende Dirc voirs. hoipt datmen him bynnen desen vrede ende mede, so hi dair niet bi comen mach, tsiin niet af eygenen en sal, mar wil altois, als hi dair bi comen mach, gerne ghelden na dat mijns genedichs heren vriende van Hollant besceydeliken dencken sal na allen heercomen.

Item Geryt Claisz. is bynnen desen lesten vrede af gehouwen an boomgairden, aen willigen ende aen rise, dat gedaen hebben Moert Hennekin vander Weteringen, Heymerick, heren Arents knecht van [1]) ende Meynairt Spronck mit horen gesellen, dat beter was dan xij Eng. nobel.

Hier volgt de opgave van geledene schade door dezen Gerrit Claisz. van land liggende in Nieuwland in het schependom van Gorinchem, 154 *Holl. g. en van een huis in Gorinchem* 18 *nobelen.*

Item Jan Airnt Quapsz. is siin huys bynnen Gorinchem af-

1) In het handschrift oningevuld gelaten.

den wille bynnen Gorinchem ende doin dair oeuer syen alrehande gebreke, die men nyet al en kan geschriuen, wants groite noit is.

Item soe is dat lant seer ongereeit van dycken, van sluysen ende van wateringen, ende dat moet gereeit wesen, sal mijn heer ende sijne lude yet vanden lande krijgen, ende die schouwe leegt weder op de Hoetdijck ende tscot vanden lande en kan men nyet krijgen, dat toe compt vanden onwilligen, die buten den lande woenen, dair omme dat mijn heer op die onwillige doe vytleggen ende neeme dat weder, als recht is, anders sal tlant ongereit blijuen ende men sal nyet af krijgen.

Item te gedencken, dat die stat den ouden burgermeisters sculdich is.

Item setmen schattinge op die poirten van Gorinchem, der iij of iiij is, ende in Tielreweert gegoit sijn, des sij meynen, dat nyet wesen en sal nae jnhalt hoire rechten ende hantfesten, ende dat dairomme onse lieue genedige here bestellen wille, dat sij vander schattinge voirs. verdragen warden.

Dit siin die gheene die ghegoet siin in Hollant ende gheerft ende ondersaten siin ende poerteren tot Ghorinchem inden scependom van Gorinchem ons liefs ghenadichs heren van Ghelre.

Item inden yersten Jan van Blanckeuort, des hi des hogheboren vorst des hertoghen van Hollant siin brieue heeft die diicgreefscap in Alblaserweert tusschen Lec ende Merwede daer op staet, alsoe die brieue begripen, omtrent xxij^{c} pons Hollens. Noch een anderen brief vanden hogheboren vorst voers. van goede, die miin heer van Hollant vercoft of en wech ghegheuen heeft, inhoudende xvj^{c} miins heren scilde. Noch Jan van Blanckeuort in Alblaserweert geeerft tot Albaes die twee nessen, die houden omtrent lxxij merghen, daer die merghen af plach te ghelden voerder veden een Engels nobel tsamen. Noch Jan tot Nyementsvrent dat ambocht mitten veer ende mit lxxij mergen lants, daer die merghen af plach te ghelden ij Holl. gulden ts. voerder veden.

Item noch Jan in Nyleckerlant, dat Scoenenborch heyt, lij mergen, daer die mergen af plach te ghelden voerder veden j Vr. croen. In Berchambocht viij mergen lants, die mergen iiij Holl. gulden. Noch Jan iij pont ts. gheleghen tot Alblaes, die de Lombaerde plaghen te hebben. Op Herdevelt v mergen, die plach de mergen te ghelden voerder veden j Eng. nobel.

Item Jan van Bueren ende Gheriit die Hoghe op Herdicvelt xij mergen, die merghen ts. c nobel ende ix mergen griendinghe, die alsoe goet siin als tlant ende die totten lande hoeren. Noch Jan ende Gheriit voerscr. in Otten lant x merghen lants ende ij ℔ ts.. die merghen j croen. Noch dese twe voerscr. op Bloclant, dat den Vuylendam heyt, iij mergen, in Ghivelant x mergen, in Brantwiic ix½ mergen, daer die mergen af plach te ghelden j croen ts. ouer hûet.

Item Heyn Volkyer in Poedersouts ambocht xiiij½ mergen, in Grauelant vi merghen, daer die mergen ts. af plach te ghelden j croen.

Item Aliit van Kuyc aen die Ghiesen vm viij mergen lants, *de morgen* 3 *Holl. guld. zamen.* Soet Coman Aernts in Moestbroec xvi mergen, *tezamen* 1 *kroon.* Jacop die Wael op Herdicvelt xi mergen, *tezamen* voer der veden 1 *nobel.* Mechtelt Cansen aen die Oude Ghiesen xviij mergen, 2 *Dord. guld.* Goedelt Corbeels met hoeren kinderen tot Ghiesekerc xxviij mergen, 2 *Dord. guld.* Alaert Rutghersoen xiij hont onder Dirc van Slinglant 1 *kroon.* Peter van Becker met hem anderen ter Nyerkerc v oud scilde ts. noch, noch Peter alleen j½ nobel ende ij Dord. gulden ter Nyerkerc ts.

Item miin vrou van Remmerswael ende hoer kiinder alsulc ghelt ende goede, als her Willem van Remmerwael opter baliûscap van Rijnlant staende had, des si miins heren zeghel ende brieue heeft. Voert ander goede ende erue, als her Willem van Remmerswael in Hollant ende in Zelant afterghelaten heeft.

Item Lam Bernyer ½ hoeue lants gheleghen in die Langhe Weyde, die ts. plach te gelden teghen viij nobel. Item noch Lam

dages na Sinte Victoirs dach, ende werden gedreuen in Quakermaet inden lande van Vyanen ende voirt inden lande van Gelre gedreuen tot Oeyen.

Item inden jaer van xiiij^{c} ende ix^{e} so wert Herman Engbertsz. koe genomen vp Lakeruelt, dair een mede was geheiten Heimeric, plach mit heren Airnde van Schonouwen te wonen, ende wael weert was xij gulden.

Summa van desen verlieze lv gul.

Der Ameyde.

Item so siin gecomen des sonnendages voir Sinte Symon ende jnden dach anno xiiij^{c} ende thien snachts een deel gesellen, dair mede waren Jan Storme, Heinric die Moort, Peter van Wettenrode, Airntkin Jan Rouersz., Jan vander Weteringen, Hube Yrsinxz., Eggertkin Rijxkin ende Symon Pot, diemen heet die Heer van niet, ende namen den luden inden landen vander Ameyden vp die tijt also veel goets, als hier na bescreuen staet, dat die lude bi horen eede bigebracht hebben hoe veel elc weert was, dair her Heinric die parochi paep wael kenlic is dat si die beeste ende dat goet vp dreuen ende vuerden duer den lande van Gelre tot Tyel toe, dair si ..... ende dair verteerden si een mery toebehorende Huge ende dreuen se so voirt tot allen repassen, onder wegen lieten si sommige beesten .... voir horen cost, ende den hoop brochten si tot Oeyen vpten huse, dair ..... wijf vp veruolcht was, die si dreichden, so dat si weder ..... gelijcx dreichden si heren Heinric den paep voirs., so dat hi niet veruolgen en dorst, welc goet den luden alinge verloren bleef, dat si bij hoiren eede begroot hebben.

Inden eersten so namen si heren Heinric den paep voirscr. ij koeijen, die bet. waeren dan v nobel.

Hier volgen de namen van 12 *personen, wien paarden en runderen werden ontnomen, onder anderen aan* Willem van Styenre, Dirk vander Cule, Beernt Stael, *te zamen voor* 143 *nobelen.*

Summa van desen roof cxliiij nobel.

Ende vp desen roof voirscr. reet Otte van Vueren after na die marc langs bi Tyel toe, ende doe hi vanden hoop scheide nam hi des goets een deel, dat hi tot Vueren vp siin huys dreef, datmen doe openbairlic sach.

6de *blad.* Den Paep tAmeyde ende ander vroukin ende oic ... des en begeert die heer van Vyanen voirscr. hier off noch richtinge, gelijck dat van vredes wegen behoirt, al ist dat hijt eenwerf anderwerf ende dic ende menichwerf bi gebracht, getoont ende te kennen gegeuen heeft, dat him noch geen gericht en is, ende geeftet noch te kennen dat hi ..... hier af naem, mochtse him geschien.

Dit sijn sulke goede ende gebreke als den luden van Lederdam bynnen den vrede gedaen ende geschiet is, dat si vp horen eedt aengebrocht hebben.

Inden eersten jnt jair van xiiijc ende x vp onser Vrouwen auont Purificatio ter nacht doe namen Jan van Vucht ende Rijxkin Otten kuecht van Gellinchem mit horen gesellen een deel scape hier na bescreuen vp Outstaetwijc bi Lederdam ende dreuense inden lande van Gelre voir Tyel henen ende voirt tot Vanderick, dair si die scaep deylden ende vercoften.

Hier volgen de namen van 5 *personen, wien schapen waren ontvoerd, waaronder die van* Peter Roec (Roet), *ter waarde van ongeveer* 65 *ny gulden.*

Int jair van xiiijc ende thien, des dinxsdages ter nacht, doe die woonsdach an hant quam na Sinte Peters ende Sinte Pouwels dach apostelen, doe nam Herman van Aferden, so hi heymelic gesoent was tiegen den hertoge van Gelre, dat si niet en wisten, Ghijsbert Scaden vanden weert bi Lederdam ij volen ende leuerdse Ghijskin Fey ouer die Lingen, diese voirt inden lande van Gelre voerde, ende waren weert xviij Eng. nobelen.

Item int jair xiiijc ende xo vp Sinte Margrieten dach des nachts doe quam Herman voirs. weder, so hi inden lande van

Gelre gesoent was, mit Ghijskin Fey ende mit meer gesellen ende namen Symon Teylinc wt der meynten after Lederdam ... ende enen heinxt, ende reden doir Reynoy, duer Beesde ende dûer den lande van Gelre bi Oechten ouer ende voert tot Aferden, dair si ij meryen vercoften dair ..... mit Teylingx heinxt voirs. inden landen van Gelre vpter straten ....., die waren weert xviij Eng. nobl.

Item int jair van xiiij^{c} ende thien opten seluen nacht voirscr. doe namen Herman van Aferden ende Ghijskin Fey voirs. mit meer gesellen so voirg. is, Vrancken van Dremen Mertijnsz. j mery ende j vool vp Oisterwijck buten Lederdam, die si mede reden ende vuerden mit Symon Teylinx perde vors., die weert waren xvj Eng. noblen.

Item jnt jair van xiiij^{c} ende x des woonsdages voir Sinte Jacobsdach ter nacht, doe nam Claes Jansz. die tot Harwinen wonachtich was, mit sinen gesellen j koe ende iij rvnder bi Lederdam, die Harberens Claesz. waren, ende dreuense inden lande van Gelre tot Harwinen, dair die rvnderen gegeten worden, die weert waren xxiiij ny gulden.

Item jnt jair van xiiij^{c} ende thien inden oeste doe verloos Volprecht Celrenz. j koe, die him bider Horn buten Lederdam genomen wort ende voirt doir den lande van Gelre gedreuen, dair hi die lude niet of en weet te nûemen wie datse him genomen heeft, die weert was ij½ Eng. nobl.

Item int jair van xiiij^{c} ende x inden heruft does verloos Ghijsbrecht Scade i vellick, die him bi Lederdam van Oisterwijck genomen wort, die inden lande van Gelre gesien is, ende hi en weet die lude niet te nûemen, diese him genomen hebben, ende was wel weert ij Eng. noblen.

7de *blad.* Item so sijn gecomen Boschman ende Floir van Gemen ... anno voirs. ende namen Roelof vanden Nesse snachts xx .... die si mit him dreuen inden lande van Gelre, dair sise verstaken ..... ouermits dat hise niet veruolgen en dorst, die beter waren dan .....

Item so sijn gecomen Boschman ende Floir van Gemen

swoonsdach ... doe die donredach toequam anno xiiij^{c} ende elue ende namen ..... poirter tot Vyanen, also veel scaep, die si mit him dreuen inden lande van Gelre ende voirt tot Oeyen vpten huse, dair hi vp veruolchde ..... tot Steuen Aetziersz. huys xi stuck, die hi weder creech, daer him also veel af verloren bleeff, die si voirt tot Oeyen brochten, die beter waren dan xxx gul.

Item vp die selue tijt namen die zelue mede also veel scaep toebehorende Jan Deuer, poirter tot Vyanen, die si oic duer den lande van Gelre dreuen tot Oeyen, dair hi der also veel af verlois, die weert waren liij gul.

Item omtrent Sinte Bertelmeeus dach quam een, geheiten Ghijsbert Hack ende is van Deyl ende plach vp Euersteyn te liggen, ende nam Mechtelt Aernt die mans wijf was ij koeijen, die si tot Kulenburch gecoft had om v½ nobel, die hi mit him dreef tot Deyl inden lande van Gelre, dair si vp veruolchde ende sprack, dair hi se had in enen weert ende si sach dair hoir koeijen, dair die vrouwe van Brakel en joncfr. Lijsbet hoir dochter bi waren ende holpen hoir dedingen, mer si en consten niet weder crigen; oic en woude hij der niet weder vercopen, nochtan seechde hi datse him veyl waren, ende vp die zelue tijt nam hi nochtan ij koeijen vten lande van Vyanen mede, dair die lude niet off bigebrocht en hebben ende verloren bleuen, om dat si sien datmens geen en richt.

Item so hebben heren Jans hulper van Arkel geuangen enen poirter tot Vyanen bynnen den lesten vrede, geheiten Godeuert Jacobsz., die si doir den lande van Gelre dreuen ende inden stok sloegen, dair hi noch sit ende niet van daer komen en kan.

Item so hebben heren Jans hulper voirscr., alse Jan van Gellichem, Jan die bastairt ..... te Boemel, Eggertkin ende Hannekin vander Weteringen ..... geuangen bi nacht wt sinen huse sheren scout van Vyanen ende ..... Noordeloze, geheiten Vrederic Godenz. anno xiiij^{c} ende ..... na Corsdach, die si

duer den lande van Gelre vuerden ende vp die zelue tijt mede enen anderen sinen ondersate, geheiten Airnt Jansz. ende dese sloegen si den eerst nacht tot Herwinen ende van dair brachten sise voirt tot Oeyen, dair si noch inden stock sitten ende niet van daer komen en kunnen.

Item desen had Otte van Vueren een goede voirwairde gegeuen, dair him dit bouen geschiet is.

Summa van desen scade, behalue die geuangen, cliij gul.

Lexmonde.

Item so tonen die scout ende scepenen van Lexmonde, dat voir him gecomen siin hoir buer ende hebben him bigebracht, dat him hoir goet bynnen desen vrede genomen is wt den lande van Gelre, dair elcx sinen scade bi sinen eede af gegroot ende bigebrocht heeft, als hier na bescreuen volcht:

Item Daenkin Dircsz. is genomen j mery, die beter was dan xiiij gul., dese wart genomen vanden zeluen gesellen, die den roof ter tAmeyde haelden, die si die marck langs dreuen tot Tyel ende voirt tot Oeyen ende vp die zelue tijt.

8ste *blad.* Item so sijn gecomen Eggertkin ende Buekenbert mit horen gesellen inden jaer xiiij^{c} ende x des manendages na Sinte Victoirs dach snachts ende hebben genomen ... ij rvnderen, die si bi horen ede gegroot hebben voir ..... ende dese dreuen si vten lande van Vyanen, dair sise namen tot ....., dair si snachts bleuen ende des anderen dages voirt duer den lande van Gelre, dair sise gegeten hebben.

Item vp die zelue tijt namen si Claes Houbraken iij scaep *ens.*

Item so sijn gecomen Eggertkin ende Buekenbert mit horen gesellen inden jaer voirs. sdonredages voir Bamisse snachts ende hebben genomen Jacob Jansz. v rvnder, die si bi Coelvoet ouerbrachten ende voirt van dair duer den lande van Gelre tot Oeyen toe, dair sise gegeten hebben ende si dreichden se te slaen die dair om veruolgden, ende waren wel weert xl gul.

Item vp die zelue tijt namen si Claes Houbraken j koe van xi gulden, *alsmede nog aan* 3 *personen vee voor* 38 *guld.*

Item smanendages na Bamisse doe die dinxsdach toequam snachts anno xiiij^{c} ende x, quamen scout Harberen van Nylant ende Sandeckin ende namen Jan Jansz. j rvnt ende brachtent tot Gorinchem, dair sijt sloegen mit anderen rvnderen, die si oic doe namen, ende Splinter vanden Oudengheyn, ende si atense bynnen Gorinchem, datmen doe clairlic wael vernam, ende was weert v gul., *alsmede nog vee van* 3 *andere personen voor* 26½ *guld.*

Item so sijn gecomen Peter van Wetten ende Hankin Jansz. anno xiiij^{c} ende ix .... Mertini doe die sonnedach toe quam, ende namen Egbert ..... die si biden Botersloit sloegen in enen grient ende vûerdense tot Gorinchem mit eenre schuten, daer sijt aten, ende waeren wel weert xiij½ gul.

Summa van desen schade clxxxiij½ gul.

Summarum vanden nemen ende roof voirscr. van Vyanen, behaluen dode ende geuangen, xxij^{c} ende xv gul.

Ende want die lude ende onderzate sheren van Vyanen voirscr. ende Jan siinre dochter hoir haue ende goet voirscr. bynnen vreeds aldus verloren hebben ende quyt geworden sijn, dat elc mit sinen eede gegroot ende bigebracht heeft, als voirscr. steet, dat him bouen den vrede voirscr. wt den lande van Gelre ende dair weder in ende dair doir geschiet is, of doir den lande van Arkel tot Gorinchem bynnen of vp Coelvoet, ende sommige dan van dair voirt duer den lande van Gelre, alst wael kenlic ende oic wael prueflic is, want sij ymmer geen ander wege doir noch toe en mogen dan doir den landen van Gelre of van Arkel voirscr. ende oic die zelue lude, die tgoet genomen is ende veel ander lude wael weten, die hoir goet tot veel steden inden landen van Gelre gesien hebben openbairliken vpter straten vercopen, alse sommigen tot Tyel ende sommige tot Boemel ende in menigen hoeken als voirs. steet, dair si niet vp en hebben mogen noch dorren veruolgen, want si aldair gedreicht worden te slaen of ouer oeuer te werpen ende sunderlingen heren Heinr.

Item bynnen desen seluen vrede, sdages naden heiligen

Paischdach int jair iiij^{c} ende negen snachts siin gecomen Heinricx knecht van Vanderick ... mede was ende een geheiten Ghyse, ende is van Romde ende namen tot Vyanen een deel scaep bouen der poirte van Vyanen, dair si gingen voirt tot Hemert, dair sise buytten ende vercoft hebben Heinr. van Vanderick ende deylde ende si seechden, dat sise inden lande van IJselsteyn gehaelt hadden, als ... voirscr. bi sinen eede bigebracht heeft dat si beter waren dan xx ... maken xlv gul.

Noordelose.

Item voirt inder verlenginge des zeluen vreden, die mijn heer van Hollant mede voir den heer van Vyanen gaf ende voir Jan siin dochter, so sijn gecomen een deel gesellen wt Gorinchem sdonredages naden heiligen Pinxterdach anno xiiij^{c} ende ix in sheren lande van Vyanen ende Jan siinre dochter vpten Noordeloze, ende hebben aldair mit crafte ende mit gewonden die lude geuangen, doitgeslagen ende hoir haue ende beeste genomen, diese tot Gorinchem in zekerden, ende die lude ende die beesten aldair sloetten ende behielden, dair die beeste te samen bliuen gangen alden somer, ouermits dattet die heer van Vyanen om dede volgen toter tijt toe dat Otte van Vueren doe weder tot Gorinchem capitein wart als den gemeynen lande wael kenlic is, die der doe allen een deel tot sinen huse sende ende die ander voirt anderswair, dairs him genûechde tot behoef dier van Arkel, dair die schade af hier na bescreuen volget, also als elc bi sinen ede dair of bigebracht heeft ende noch al ongericht is.

Inden yersten Dirc die Koc vij koeijen, ij versen, j mery ende j scwt, die wael weert waren xl cronen.

Nog aan Floirken vee, 12 kronen.

Item inden selue tijt namen si Willem Doys siin goet ende dien hebben si geuangen ende tot Gorinchem doen halden.

Nog aan Jan Gibensz. vee, 24 kronen.

Item Heinric van Huys den scout, die burgen si ende namen

him drie koeijen ende brachten him tot Gorinchem, dair hi geuangen was 1½ jair, dair hi bi bestaet was bet dan c gulden.

Item Geryt Knobboirt staken si doot ende namen him ij koeijen ende j veerse, die siin zoon weder coft, dair hi bi te scaden leet anden beesten bet dan viij cronen.

Volgen 6 *personen, aan wie vee ontroofd is voor* 91 *kronen.*

Item Pelgrim Cruve (Trube) namen si twee vette koeijen, die wel weerdich waren ... ende dese hadde Otte van Vûyren in siin cuyp.

Summa vanden scade van Vyanen voirs., behaluen den dode ij°xxii....

Vyanen.

Dit is tgebreck ende scade die den heer van Vyanen, Jan siinre dochter ende horen ondersaten geschiet is bynnen den vrede, die inging tusschen den heren voirscr. anno xiiij° ende ix vp Sinte Jans dach te midzomer, welc vrede noch duurt, ende dat him noch ongesecht is.

Item so siin gecomen een deel gesellen wt den lande van Gelre smanendages na Sinte Lambertsdages na Sinte Lamberts dach anno voirscr., dair der een af hiet Jan die Loze, ende een heit Beestkin, ende namen Cosiin Speyart vten lande van Vyanen snachts doe die dinxsdages, toequam drie grote meryen, dair si mede reden inden lande van Gelre, ende voeren ouer bi Tyel ende voert ouer tot Megen, so datse Cosiin dede veruolgen ende vernam dat si voirt tot Diedem inden derp ende voirt van Diedem tot Eyscherden ende voirt van daen te Ven toe ten Nyenveerschat, dairse die knecht veruolchde ende vernam dat si vanden Nyenveerschat voirt waren tot Kriekenbeeck ende van Kriekenbeec voirt tot heren Hermans vander Horst, die alle drie coft, ende heer Herman vercoft weder ij enen heit Willem die Nieper, woont vpten huse tot Dick, ende die derde mery was een graeu mery, vercoft hi enen heit Sandert van Geren, dairse die voirs. knecht ouer al veruolchde ende vantse

Paischdach int jair iiij^{c} ende negen snachts siin [illegible] koeijen ende [illegible]
Heinricx knecht van Vanderick ... mede was ende [illegible] 1½ jair, dair hi [illegible]
Ghyse, ende is van Romde ende namen tot Vya[illegible] Knobboirt [illegible]
scaep bouen der poirte van Vyanen, dair si gi[illegible]erse, die siin [illegible]
Hemert, dair sise buytten ende vercoft he[illegible]heesten bot dan [illegible]
Vanderick ende deylde ende si seechden, d[illegible]an wie se [illegible]
van IJselsteyn gehaelt hadden, als ... w[illegible] (Truhe) namen si [illegible]
bigebracht heeft dat si beter waren dan [illegible] ende dese [illegible]

Noordeloze.

Item voirt inder verlenginge de[illegible]
van Hollant mede voir den [illegible]
Jan siin dochter, so sijn geco[illegible]
chem sdonredages naden he[illegible]
ix in sheren lande van V[illegible]
Noordeloze, ende hebber[illegible]
die lude geuangen, [illegible]
genomen, diese tot [illegible]
die beesten aldair [illegible] si gecoft
samen bliuen ga[illegible]
van Vyanen om [illegible] geheiten Buekenbert
weder tot Go[illegible]nde thien, smanendages na
wael kenlic [illegible], ende namen vp die tijt Heinric
ende die a[illegible]aep ende xix stuck jongen scaep, die
hoef dier [illegible]pten blochuse tot Coelvoet, dair si snachts
volget, [illegible]es anderen dages brachten sijse voirt vpten
noch [illegible]eyen, die hi gegroot heeft bi sinen eede, dat si
Ir [illegible]en dan 1 gulden.
en[illegible]m des seluen nachts namen si mede Geryt de Kock ende
[illegible]op Crolle vi koeijen vten lande van Vyanen, dair si gingen
ende dreuense mede voirt tot Oyen, die si bi horen eede gro-
ten beter dan vi cronen.

Summa van desen verlieze bet dan ij^{c} ende xxv gul.

9de *blad. Hier volgt de schade geleden door Herberen Claesz.*

van Gorinchem, aan zijn huis, boomgaard enz.

…art, Heymerich heren Airnts knecht, mit

…enen zoon ..... Malsen Herberen
…tscip mijner genedigen heren van

…eten in den stock tot Bomel
… weke verteerde ½ nyen
…rt tot Bomel, die ge-
…lants. gul.
…nden scependom
… ij Hollants.
…agen, facit

…ende bynnen Gorin-
…den lesten vrede afgebro-
nobel.
genangen bynnen den lesten vrede
voir Woudrichem int water, ende namen
…r. ende was xviij weken geuangen, dat him
…cade iiij Eng. nobel.

Goiswijn Egens zoons vriende hebben mijnen genedi-
neer van Hollant gecroent ende ain gebracht dat Goiswijn
Egensz. ende sijn twee zonen geuangen lude siin, also dat sij
niet en krûenen noch kronen en dorren, mar hebben minen
heer aingebracht, dat Goiswijn huys bynnen Gorinchem staende
heeft, dat wael v Eng. nobel tsiairs weert was, dair hi binnen
desen lesten vrede niet af en cunnen crigen, dat maict tsiairs
xv Eng. nobel.

Item so heeft Goiswijn Egensz. een stuk lants liggende tot
Deyle te leen, mar doe hi mit minen genedigen heer van
Hollant ouerdroech, doe seide hi heren Jan van Arkel siin
manscap op, also dat heren Jan van Arkel dese hoeue lants
aentaste ende gafse voirt Otten kinderen van Gellichem, die
Goiswijn voirsc. xv Eng. nobel tsiairs plagen te gelden, dair

alle drie als voirscr. staet, dair hi siin schiin ende eedt toe gedaen heeft ten heiligen, ende dese voirscr. iij meryen, also alsi bi horen eedt bigebracht hebben, waren beter dan xxiiij Eng. nobelen.

Item so is gecomen Kieckebast des sonnendages na Sinte Victoirs dach snachts doe die ... toequam, anno voirscr., ende nam Heinric Zwedersz. i graeuwe mery ende vuerden se tot Tiel, dair hi se verdobbelde tiegen Geryt den Rover, dairse Heinric voirs. veruolchde ende sach siin mery aldair, so dat hi den scout toesprack ende mit him dedinghe, hadze Heinric weder willen copen om xvi gulden, so had .... mogen hebben, anders en konde hi der niet gecrigen, des en woude him niet geuen, so datse him verloren bleef, ende si was wael weert doe hise had ende him gegonden mocht hebben, also hi mit sinen eede bibracht, v Eng. nobel.

Item Willem Jansz. worden genomen ij meryen, die si voir den lande van Gelre brochten tot Batenborch ende him verloren bleuen, waren beter dan xxv gul.

Item Aernt Snellens zoons wijf namen si een koe ende brochtense tot Beesde, dair si hoir verloren bleef, die si gecoft had voir xi gul.

Item siin gecomen Eggertkin ende een geheiten Buekenbert mit andere gesellen anno xiiij^{c} ende thien, smanendages na Sinte Victoirs dach snachts, ende namen vp die tijt Heinric van Vyanen xvi oude scaep ende xix stuck jongen scaep, die si mit him dreuen vpten blochuse tot Coelvoet, dair si snachts bleuen, ende des anderen dages brachten sijse voirt vpten huse tot Oeyen, die hi gegroot heeft bi sinen eede, dat si beter waren dan l gulden.

Item des seluen nachts namen si mede Geryt de Kock ende Jacop Crolle vi koeijen vten lande van Vyanen, dair si gingen ende dreuense mede voirt tot Oyen, die si bi horen eede groten beter dan vi cronen.

Summa van desen verlieze bet dan ij^{c} ende xxv gul.

9de *blad. Hier volgt de schade geleden door Herberen Claes.*

in het schependom van Gorinchem, aan zijn huis, boomgaard enz. o. a. door Jan Clauwart, Heymerich heren Airnts knecht, mit hoeren gesellen.

Item heeft Pelgrim Genen zoon ..... Malsen Herberen Claesz. onthouden om vyantscip mijner genedigen heren van Hollant, xv Hollants. gul.

Item heeft Claes Herberensz. geseten in den stock tot Bomel bouen vrede xlij weken, daer hij ter weke verteerde ½ nyen gulden, ende wilt betugen mit sinen weert tot Bomel, die geheten is Roelkin die Wynter, facit xlij Hollants. gul.

Item Ghijsbert Herberensz. heeft liggende inden scependom van Gorinchem xiiij mergen lants, elke mergen van ij Hollants. gulden tsiairs, ende heeft drie jair bloemen gedragen, facit xxviij nobel.

Item Jan Willemsz. had een huus, staende bynnen Gorinchem in die Bornstege, dat bynnen den lesten vrede afgebroken is, dat gecoft was voir xx nobel.

Item was deze zelue Jan geuangen bynnen den lesten vrede van Otten van Vueren voir Woudrichem int water, ende namen hem rede xlij botdr. ende was xviij weken geuangen, dat him te cost wael scade iiij Eng. nobel.

Item Goiswijn Egens zoons vriende hebben mijnen genedigen heer van Hollant gecroent ende ain gebracht dat Goiswijn Egensz. ende sijn twee zonen geuangen lude siin, also dat sij niet en krûenen noch kronen en dorren, mar hebben minen heer aingebracht, dat Goiswijn huys bynnen Gorinchem staende heeft, dat wael v Eng. nobel tsiairs weert was, dair hi binnen desen lesten vrede niet af en cunnen crigen, dat maict tsiairs xv Eng. nobel.

Item so heeft Goiswijn Egensz. een stuk lants liggende tot Deyle te leen, mar doe hi mit minen genedigen heer van Hollant ouerdroech, doe seide hi heren Jan van Arkel siin manscap op, also dat heren Jan van Arkel dese hoeue lants aentaste ende gafse voirt Otten kinderen van Gellichem, die Goiswijn voirsc. xv Eng. nobel tsiairs plagen te gelden, dair

Goiswijn bynnen desen lesten vrede niet af gebuert en heeft, dat maict xlv Eng. nobel.

Coenen gebreke van Hairler geschiet vanden Gelresschen ende dien van Gorinchem bynnen desen lesten vreden.

Inden eersten hebben si him ledich doen leggen vi mergen lants, die jair lang vp die Bulken bi Gorinchem, die Coen noch nyemant van siinre wegen en heeft dorren bruken, mar die van Gorinchem hebben die gebruyct, dair elke mergen des jairs wairt af was iij cronen, maict tsamen dattet Coenen bynnen den drien jaren voirscr. gescaet heeft iij cronen.

10de *blad. Volgen eenige onleesbare regels dien persoon betreffende.*

Item heeft Coen ij nobel des jairs vp Wouter Willem lant vp Wolferen, daer hij goede scepen brieuen af heeft van Gorinchem ende is goet erfthijns, dat sij him vier jair lang onthouden hebben, maict viij nobel.

Item hebben si Coenen te niet gemaict ende het lant seluer doen bruken mit horen verkenen ende beesten ontrent xxxvij½ mergen lants, die elke mergen pleecht te gelden enen nobel, ende dit hebben si drie jair lang gedaen, ellic jair xxxvij½ nobel, maict tsiairs drie jairscaren c xij½ nobel.

Item hebben si Coenen te niet gemaict in Lederbroeck vij nobel des jairs, twee jair lang, facit xiiij nobel.

Item hebben si Coenen siin willigen af gehouwen in Nulant ende tArkel ende sijn rys verderft, dair him aen geschait is omtrent iij nobel.

Gebreken Jans van Hairler vanden Hûele ende him geschiet is ende geschiet bynnen desen lesten vrede.

Inden eersten heeft Jan van Hairler in Boemelerwairt liggen anderhalf derp, geheiten Kerwijck half, in Delwinen alinger dairt ambachtheerschip siin af is ende hi siin scouten ende heemraden te setten pleecht, twelke siin ouden voir menigen.

Hier volgen eenige onleesbare regels.

Dese heerlichede ende guede plach Jan te hebben anderhalf

hondert gulden tsiairs te renten, dair hi niet af gehadt en heeft bynnen desen vrede voirs., ende begeert hier af alsulke richtinge, als him dair af van vredes wegen geboirt.

Item so heeft Jan voirs. liggen bi sinen heerlicheit Kerwijck tusschen tnegentich ende hondert mergen lants ende veel tijns dair toe behorende, dat him wael vc gulden tsiairs weert was, ende dit maken him die Gelresschen onbruyck bouen den vrede.

Item so heeft Jan voirs twee rijsweersde liggen vpter Lingen, die him temael verderft werden ende dier hi niet gebruken en mach vanden Gelresschen, dair him die houwe, als sij tijt te houwen siin, of te gelden plegen meer dan 1½c gulden.

Scade Airnts van Hairler.

Inden eersten in Boemelerwairt ix morgen lants bi Delwinen, gelegen ende inden lande van Arkel, ix mergen lants, gelegen in Nvlant, geheiten Coppertsidren, ende dair bi ende bider Nvlantscher kerken een stucke lands, streckende van Nvlant tot aenden Botersloot mit drien hofstede, dair toebehorende ende een deel tijns, dat him geschaet heeft alle jair bi i½c gul.

Item Dirsk van Haistrecht wort benomen vpten goeden Vridach nacht vp ..... een spannekin van iij cronen of meer, enen hoirnen armborst mit siin toebehoren van iiij cronen. Item een tassche teergelt ende ander pl..... iiij½ golden. Item sloegen si ende wonden him sere ende namen him sijn ..... die si hem weder gauen, om dat hi gewont was.

Willem Calle Willemsz. sijn veynoit wort benomen vp die zelue tijt lx nobelen ende vi nobel, die hi vander kerken van Oulant te wyen den wijbisscop tUtrecht gebrocht soude hebben. Item sijn tassche ij nobel, dair in enen gulden ring ende ander ding. Item een dubbelde hoeyke, die was werdich x gul. den, hier toe sloegen si him temael zere. Dit hebben gedaen Pieter van Wetten, Lemkin Monday, Huge Sickelair, Hube Yersick, Eggertkiin Roeyen, Airntkin Harman Buekebairt,

Knaphin Noyenz. ende hoir gesellen tot eluen toe ende die sommige hier of wonen tot Gorinchem, ende die sommige plegen dagelix tot Nymmegen te wesen, want si aldair gesellen vander Spoeye inden Hage toeseyden, dat si so veel niet genomen en hadden, alsmen seide.

Item Willemsz. tot Schoinhouen wort onbruyc gemaict bynnen Gorinchem ende him mit heren Jans dochter van Kernenem sinen wiue te hilick gegeuen was sulke husinge, als her Jan tot Gorinchem an die merct staende hadde, ende een hoeue lants, gelegen int Lange Nuwelant, houdende omtrent xxi mergen, ende dit jair om enen gulden die mergen verhuert was ende die bastairden van Arkel verbiedense datmense niet bruken en mach.

Heer Huge Rijnersz., priester, ende Geryt Jansz., clerc, gingen omtrent Pinxteren anno x^{c} wt Nymmegen om in den houe van Romen te gaen, dair him vervolchden vijf gesellen, die twe genoemt Ghysbert van Lent ende Brandigen ende .... waren van Willems gesinde zoon tot Arkel ende deden him grote gewalde, namen him an gelde die weerde van xxxi nobel, dat si claechden ende croenden dair om den hertoge van Gelre ende sinen rade, hoe hem dat vanden ondersaten in zinen lande geschiet wair, also dat hi beual heren Jan van ..... ende Geryt vten Hage, rentmeester, dat hi him hoir gelt weder geuen soude ende gauen si hem vier gulden, ende seiden him dat ander toe te betalen ... na Sinte Jacobs dages, des reysden si voirt inden houe van Rome ende quamen weder om tot heren Jan ende den rentmeester voirs. omtrent Alreheiligen dage ende eysscheden him hoir gelt, diese doe wijsden die een toten anderen ende him int lest toeseiden, dattet him gericht soude worden tot Vtrecht, alsmen dair ter dachuaert quame, dair si aldair tweweruen om geuolcht ende veel verteert ende geen besceyt dair af en hebben konnen gecrigen.

Item so hebben die Gelressche een brugge gemaict ouer die Lyngen ende an beyden siden vanden bruggen hebben si enen werf gemaict ende gegrauen aen die zide toten twischilt wairt,

ende die werf is tot drien kanten om grauen mit eenre graften, die omtrent drie roeden wijt (is), dat alinge tegens den vrede draget, die in enen punte begrijpt aldus: »Voirt so salmen alle vesten ende bolwerken die gegrauen, getymmert, vpgeslagen ende gemaict zijn bynnen vreden inden lande van Arkel of van Dalem, buten steden of sloten weder nederbreken ende slechten, ende in geenrewijs bynnen den zelûen landen buten steden af sloten en gene vestinge van grauen, van blochusen of anders weder maken van geenre siden bynnen den tijt des vredes."

Item siin die van Gorinchem gecomen voir den huse tot Arkel ende hebben wael hondert gewapende voir thuys gehadt, ende hebben die grafte gepeylt hoe diep si was, ende scoten naden gesellen vanden huse, die vpter mûeren lagen.

11de *blad.* Item hebben si tot meer tiden voirden huse geweest mit veel ..... volcx ende gelegen in lagen drie of vier dage lang aen een ..... casteleyn vanden huse die lage vp een tijt dede zueken mit ..... ende mit tween wiuen, doe liepen si wt horen lagen naden knechte ende woudense slaen ende als syen niet afterhalen en mochten, schoten .....

Item so waren mijns liefs heren vyande die Oisturiezen omtrent den ..... dach van Meye anno xi° gecomen mit xiiij roeyscepen inder Zuderzee om sijn onderzaten te bescadigen, als si deden, des so worden si so ernstelic veruolcht van mijns voirs. heren ondersaten, dat si weken tot Harderwijck an die mûere, des die scout van Enchusen mit anderen personen eenweruen ende anderweruen goedertierlic aen den goeden luden van Harderwijck versochten ende baden of size mitten Vriezen horen vijanden wilden laten begaen ende des een gelike hant dragen, dat si in geenrewijs doen en wilden, mar seyden, die Vryezen waren hoir vryende ende si wouden se bescutten ende bijstaen, ende wairt dat him yet aldair misdaen worde, so wouden si mijns heren vriende dair voir vangen ende mit him doen dat si te rade worden, nochtan dat si dair openbair zeerouers ende quadyen onder waren, als him geseit

wort, des him mijns heren vriende doe ordineerden ende hadden gerne hoir vyanden gekrenct, ende als dat die van Harderwijck gewair worden, scoten si vander mûeren ende vten thoirnen na mijns heren vriende aldair mit bussen ende pijlen ende quetseden die, ende hebben aldus mijns heren vijanden gestarct tiegen minen heer, die wt sinen scade quamen, ende die onthouden ende mit machten beschermt, dat mijn lieue heer meynt dat tiegens den vrede draget ende geert des richtinge.

Item die van Gorinchem gebruken die reygerslegge alleen, die toten huse behoirt ende heer Jan van Heemsteden alleen te gebruken plach.

..... ende Heyn Claesz. vander Goude hebben die Gelressche ..... Geeruliet des sonnendages van Vastelauont anno xi° an ..... xiij cronen.

Item ..... Jacopsz. vander Goude hebben si genomen vp Nytschairt des ..... auonts voir Palmen sonnendach an wair viij nobel.

Item Jansz. vander Goude wordt geuangen op mijns heren stroom van Hollant vanden Arkelschen des vridagen nachts voir Palmen sonnendach anno xi°, ende wort genomen vten scepe voir Grisoirt ende wart geuoert vp thuys tot Oeyen, ende si ontnamen him ende siin kinderen an laken ende an gelde wt den scepe die weerde van viij nobelen.

Item siin gecomen in die leste weke van Aprille lestleden hoirre drie vten dorp van Harwinen inden lande ende heerlichede van Huekelem ende hebben dair duergesteken enen zeechdijck, dat een waterkeringe is, twelke die van Huekelem weder toegedijct hebben; corts dairna sijn weder gecomen noch hoirre viertien of vijftien of meer bi nachte ende hebben den zeluen zeechdijck voirscr. dair weder duergesteken ende meer gaten dair in gemaict, des si openbair siin, ende hebben dair mede onder laten lopen drie hondert mergen lants of dair omtrent, dair Dirc van Huekelem ende die lude vten lande van Huekelem geen jairschair of hebben en sullen, ende die gene, die dit gedaen hebben, siin wonachtig inden dorpe van Har-

winen. Dit is geschiet bynnen den vrede, die stait tusschen minen genedigen heer ende den hertoge van Gelre, ende des gheren die van Huekelem richtinge hier of te hebben, alsmen dat van vredes wegen schuldig is te richten. Item so is die zelue zeechdijck noch eens doirgesteken vanden Gelresschen omtrent vijf of zes dagen nader dachuairt, die bi minen heer van Ludick ende den rade van Kuelen tUtrecht gehouden was.

12de *blad.* Item Hubert Clafhamer van Huekelem siin genomen after den ... Huekelem viij dagen voir Meye anno x, viij scape ende waren wel weerdich viij cronen.

Floris van Scalûnen siin genomen anno xi° des anderen dagen na ... dage drie scape, die weert waren iiij½ nye gulden.

Rijcquyn Airntsz. quam van Woudrichem om te Lederdam te varen, dair him after Gorinchem inden Nyenvliet genomen worden van die van Gorinchem een schuyt voir vij cronen, een bedde ende volinge, dat weerdich was iiij nobelen.

Jan Airntsz. tot Oisterwijck worden dair na inden herfst wt sinen kisten ende coffers genomen so van cleynoits, dat weerdich was ij nobelen.

Item worden Geryt die Knijff genomen omtrent Sinte Mertijns dach inden winter lestleden bi Woudrichem xix oeyen.

Item Aernt van Camp genomen Sinte Jans Misse lestleden van die van Gorinchem inder quellinge enen henxt.

Item Jan van Zutphen des gelijcx enen henxt.

Item den visschers van Woudrichem genomen omtrent Sinte Mertijns dach lestleden inden winter een segen, die weerdich was xxxij gulden.

Jan Key tot Woudrichem hebben genomen die van Gorinchem ende dair in gebracht een scip biers, ende hebben him geuangen, dit geschiede vij dagen in Junio anno xi°.

Item ... Bruyn van Woudrichem is geuangen tot Gorinchem vp Nieuwersant ... sijn scip mit sijnen toebehoren ontnomen wordt ende tot Gorinchem gebracht.

Item ... Hoeck siin genomen inder Monickelant op Sinte Jans auont inden somer anno x twe perde van vij nobelen

ende Dirc van Dijck een van vij cronen, dat deden Geryt Deûs, Ghijsbert Fey ende noch een man.

Den visschers van Woudrichem worden des anderen dages na Sinte Mauricius dach anno x geuangen ende geslagen beneden Woudrichem vp mijns heren aerde van Hollant ende een segen genomen, die si waerdeerden voir viij nobel op horen eedt ende vier nobel, diese tot Gorinchem voir hoir stocgelt gauen, ende verteerden op die selue tijt ende gauen te meistergelde vi nobel.

Jan Cap Segersz. wort geuangen voir die IJsel vp mijns heren stroom van Hollant omtrent Sinte Jacobs dach anno x°, ende leet te scaden an gelde v gulden iij botdr. ende ij nobel an clederen ende voirt an anderen scaden ij cronen, ende si voerden him tot Rossen, dair hi him weder ontliep.

Geryt de Knijff worden genomen iij dage na Katherinen xxix scape ende diere zende Ot van Vueren weder xvi, ende die andere xij scape gelouede Ot van Vueren te gelden gelijck ofse Geryt voirs. sinen brueder vercoft hadde, alse tstuc voir ij gul., of die scape weder te geuen, als hi enen brief of heeft van Otten voirs. ende geen betalinge of gecrigen en kan.

Pouwels van Eecdonc worden genomen vij verken vp Sinte Mertijns auont inden winter anno x°, die weerdich waren iij nobelen ende een line van vijftig vamen, die bleef tot Gorinchem doe die ... genomen was, die weerdich was j Hollands gulden *enz. Volgen opgaven van geroofd vischtuig, vee enz. o. a. van* Peter de Neue, Willem vanden Zijl, Heinric Creppelinc *enz.*

Item so sijn poirteren tot Culenburch, die tot Aernhem vp enen merket quamen, geuangen worden noch tot Aernhem, ende en konnen genen dach gecrigen, wair de rentmeister van Gelre om gescreuen is, dat hi him dach geuen souden na wtwijsinge des vredes, des niet geschien en mochte noch geschiet en is, des heeft him sint diere tijt een vanden geuangenen, geheiten .... gekocht om 1½c gul., ende die anderen bliuen noch geuangen.

Item so is Kijkebast mit Gelresschen gecomen inden lande

van Culenburch bynnen desen vrede, ende hebben aldair genomen Geryt Wemmersz. ende Hubert Pauwen xxv stucke scapen, dair die here van Kulenburgh om gescreuen heeft ende siin onderzate voirs. vmme geuolcht hebben ende niet weder krijgen en conden, meer dan xviij stucken, ende die mogtense kopen tiegen Sander Bouwmans kinderen, wonende op Homoet voir xiij gul., ende die ander vij stucke scapen weren so versteken, dat hi dair niet an gekomen en conden, ende die vij stucke voirs. weren weert ix gul, beloipt te samen xxij gul.

Item doe Ghijsbert, bastairt van Culenburgh, tUtrecht inder venckenisse lach in Sinte Katherinen poirte, doe wart siin goet inden lande van Geldre tot Deylen aengesproken ende recht dair vp geuordert, ende doe Ghijsbert voirs. dach kreech, doe gheerde hi anden amptman Wouter van Ouerrijn, dat hi him een geleide geuen woude, dat hi voir die bancke comen mochte, dair gaf him Wouter een geleide ende seide him dat kort weder vp voir den dingdach, dair na so gaf hi hem weder anderwerf geleide vp die andere zide vanden Lingene te bliuen ende nyet aen die zide te komen, dair die bancke gelegen is, so dat Ghijsbert voirs. siin goet niet verantwoirden en mochte, ende Wouter voirs. heeft geseecht, dat him heer Jan van Wyenhorst verboden heeft van des hertogen wegen van Gelre, dat hi Ghijsbert voirs. geen geleide geuen en soude, ende in deser maten is Ghijsbert voirs. sijn goet afgenomen ende dair vm is Ghijsbert voirs. af gedruct xiij mergen lants ..... ouergeuen moet, ende dit geschiede des donredages voir Sinte ..... dach, doe die laetste dinxsdach tot Deyke was, ende vp die zelue tijt so is vp him veruolget ende af gewonnen als dat gebuert ij^{c} ... schilde, bouen dat hi geen geleide crigen en conde, als voirs. is.

Item des sonnedaghes na Sente Odulfs dach anno xi waren getogen xij gesellen van Schoinhouen tot Werkendamme tot eenre eerste missen, ende als si van dair weder om togen ende ouer die Merwede tot Herdichuelt in Hollant gecomen waren om thuys wairt te trecken, quamen him ouer bet dan

ije gesellen Gelressche wt Gorinchem ende hebben sonder woirde ende wederwoirde te besigen ende sonder ticht off aenspraken him te doen, openbaerlic mit vpset ende wille bouen den vrede, die tusschen mijnen genedigen heer ende den hertoge van Gelre staet, ende vanden xij gesellen voirs. geheten Ghijsbert Ghijsbertz van Ammers doit geslagen, Keerntkin vp een autair inder kerken aldair ij wonden in sijn hoift geslagen, Geryt Spechals door siin arm geschoten, Huge Jan Gerytsz. dûer sijn arm geschoten, Beernt Thomasz, wt siinre tasschen genomen ij R. gulden ende xij botdr., Jan Claesz., Joortkin Ghijskin ende Vranck van Ammers geuangen, ende die andere zeer geureest, des mijn heer richtinge begeert na inhout des vreden.

Item Vrederic Baerntsz. ende Reyner Meynersz. van Enchusen wert benomen voir Gorinchem een scip mit oeft geladen, dat also goet was als ije gul., ende dat wart genomen drie weken dair na dat mijn heer van Hollant lest van Gorinchem voer mit sinen heer, ende diegene diet scip namen, die quamen wt Gorinchem ende voeren mit dat scip ende guet weder in Gorinchem.

Henric Jansz. bail. tot Schoinhouen soude bynnen desen vrede gereden hebben wt Hollant van Moenreberch bi mijnre vrouwen van Hollant, van Cleue, ende als hi quam bi Rantwijck neffens Wageningen ouer, dair quamen tot him twe gesellen, geheiten Airnt Hazenz. end Jan Lamp, ende vengen ende si namen him ij R. gul. ende lieten him inden stock zitten.

Dit is alsulc bescroon ende alsulc schade ende gebrecke als die heer van Vyanen ende siin dochter ende hoirre beyder onderzate him becronen, dat si geleden hebben ende him geschiet is vanden Gelresschen ende vanden Arkelschen wt den lande van Gelre ende dair weder in ende dair doir, bouen enen goeden ganssen vreden tusschen den hoichgeboren vorsten den hertoge van Hollant ende den hertoge van Gelre ende tusschen den jongen van Arkel

ende den heer van Vyanen ende siinre dochter, na inghehout der brieue, dair ende bouen enen goeden vrede, die die heren voirscr. daren teynden malchanderen gegeuen hebben ende mijn lieue genedigen heer van Hollant mede voir den heer van Vyanen ende Jan siinre dochter gegeuen heeft, welke schade ende gebreke him noch den horen een of en gheen verricht en siin.

Inden eersten so was tusschen den heren voirscr. een gans vrede gemaect, den die jongen van Arkel ende die heer van Vyanen ende Jan siin dochter malchanderen mede bezegelt hadden, dair den heer van Vyanen ende siinre dochter ende horen onderzaten bynnen genomen wart an peerde ende an beeste, dat die Gelressche ende die Arkelsche deden, dair die schade of beloipt bet dan iiij^{c} Gelr. gulden, dair die lude ende die stucken off benoemt ende ouergeleuert bescreuen staen inden boec vanden becroen mijns heren van Hollants, dair siin gebreke in staen, dat inden zeluen vrede geschiede, welc vrede inging anno xiiij^{c} ende achte des anderen zonnendage naden Heiligen Paeschdach, ende van desen voirscr. scade en is den heer van Vyanen noch sinen onderzaten niet verricht noch weder gegeuen, al ist dattet wael kenlic is dat die meeste hoip vanden beesten voirscr. inder keuken dier van Arkel ende opten blochuse tot Coelvoet steelschewise versteken ende vpgehailt siin ende dat si die peerde, die dair van elcx bescreuen stain, heymelic inden lande van Gelre versteken ende verhulsert hebben, ende oic die lude, die dair na veruolcht hebben, gedreicht hebben te slain of ouer oeuer te werpen, so dat die lude niet en hebben dorren veruolgen.

Antwoerde op sulke cedulen alze die reden van Gelre ouer ghegeuen hebben.

Item opt eerste punt roerende Lubbert Jans, bouman van Wyen etc. ter antwoerde daerop, dat miin heer an heren Jan

van Vranen ghescreuen heeft datmen hem dach geue, gheliic den anders ghevangen na inhout svredenbrieffs.

Item van Jan Neve etc. daer op ter antwoerde, ist sake dat hi enich ghelt gheloeft heeft dat niet betaelt en was voer inganc des vreden, daer sal miin heer aen Coenen van Oesterwiick aen doen scriuen, datmen dat ghelt wt setten sal den tiit des vreden wt duerende ende hem den voerg. dach gheuen.

Item van Aernt den Neven etc., daer vp ter antwoerde, gheliic als opten pont voerscr.

Item van Heinr. Woutersz. etc. ter antwoerde daer op, dat mijn heer scriuen sal tot Lederdam, dat die leistinge of sal wesen, also verre als si binnen den vrede ghesciet ziin.

Item van Wouter van Neckenvelde etc. ter antwoerde daer op, dat die selue Wouter ghevanghen wordt van enen, gheheten Gherikin de Gruter, ende van sinen ghesellen, die welke des hertogen vyant van Gelre was lange tiit te voren, eer die hertoge van Gelre viant wort mijns liefs heren van Hollant, ende is noch siin viant op hem selven ende en heeft gheen hulper gheweest miins heren van Hollant, noch en is oec siin ondersaet niet, noch wt sinen lande gheboren, ende alsoe sij jonge heer Jan van Heemstede ouerseggen, dat Elys Boekel den voers. Wouter jeghens heren Jan voerghenoemt ghecoft soude hebben, daer op heeft die selue heer Jan siin antwoerde ghedaen voer minen heer van Hollant, dat hi des onsculdich is ende wil dat verantwoerden.

Item van die van Vyanen, die tot Haghenstein die müeren breken souden etc., daerom heeft miin heer den heer van Vyanen ontboden bi hem te comen om hem daer of te spreken ende daer in doen te doen, dat besceydelic is.

Item vanden coopluyden ende ballinghen of si mede jnden vrede wesen sullen etc., daer op ter antwoerde, dat mijn lieue heer niet clairlic en weet wie dat si meynen, mer die van Harlaer ende Bronijs van Bloclant mit andere, die wt Ghorinchem wt den lande van Arkel, vander Lede ende van Scoenrewoerde om sinen wille op desen tiit verdreuen siin, die hont miin ghe-

nadighe heer met ziin hulpere ende ondersate, ende meyntse te verantwoerden als anders ziin ondersaten ende hulperen ende dat si des gheliics oec jnden vrede wesen sullen.

Item vanden ghenen, die wt Ghorinchem gherwmt siin etc., daer op ter antwoerde, dat miin heer meynt datmen daermede doen mach, gheliic die vredebrief inhout.

Item van Griete Willams dochter van Doerne, die van die Aemsterdamme ende van Enchusen ghevanghen is etc. ter antwoerde daer op, dat miin heer ghescreuen heeft aen die van Aemsterdamme ende van Enchusen, dat mense quyt scelden sal, ter waer of si sulke brueken ende misdaden hadde ghedaen, daer mense billicken om houden mocht.

Item van Jan Matte van Pruysen, woenende tot Suliichem, etc. ter antwoerde daer op, dat miin heer niet en weet hi dese gheloefte ghedaen mach hebben voer jnganc des vreden of niet, ende is die gheloefnisse voer die tiit des vreden ghesciet, soe wil miin heer tot Woudrichem scriuen, dat men hem daer op dach gheue, gheliken anderen gheuanghen na jnhout des vredebriefs, als miin heer weet wien hi die gheloefnisse ghedaen heeft.

Item van Willem Jans zoen ende Heinric siin zoen, woenende tot Deyl, etc. ter antwoerde daerop, dat miin heer scriuen sal tot Lederdam, soe wes ghelt die voerseyde personen voer inganc des vreden betaelt hebben, dat sal betaelt bliuen, ende so wes ghelt noch onbetaelt is seder dat die vrede in ghinc, daer sullen si dach of hebben, gheliken anderen miins heren gheuanghen, na jnhout des vredebriefs.

Item van Hillijn Aerntss. ghebrec dat hem ghesciet soude wesen tot Veen etc., dair vp ter andwoerde, dat miin heer die ghene, die hi seghet dat sine renten aldaer op gheboert hebben jndie weke van Paesschen lest leden, daer die dage van betalinghen of wesen souden tot Pinxteren naest comende etc., sal doen vernemen ende ondersoeken, ende soe wes daer in ghesciet js, dat is buten miins heren beuelen ende weten ghesciet, ende ist dat Hillijn begheert, miin heer die sal him

gherne trecht vanden lande, daer die goede ghelegen siin, laten ghescien.

Item van Aernt van Hamert, die cramer, die gheuanghen is tot Lederdamme etc., daer op ter antwoerde, dat miin heer nyet claerlic verstaen en can hoe die sake daer of gheleghen is, also hi viant voer ende na was ende noch is tot IJselsteyn etc., mer mijn heer sal scriuen an heren Jan van Vianen om alle besceyt daer af te vernemen ende dan wil miin heer daer voert gheerne in doin, dat besceydelic wesen mach.

Item van Wouter Pelen ende Heyn Germans zoen etc. daer vp ter antwoerde, want miin heer die sake daer of niet en weet, sal hi scriuen an Symon Alferts zoen tot Enchusen, om die sake claerlic te vernemen, ende dat sal miin heer doen verrichten als daer toe behoert.

Item vander scade, daer hem Hillijn van Aelst anderweruen of bescroent etc., ter antwoerde daer of, dat hem vol recht gescien na rechte des lands van Huesden, daer die goede gheleghen ziin, also jnden eersten ponte voerscreuen van hem gheroert is.

Item vanden scade, die Lodewiich Maes soen gheleden soude hebben etc., daer op ter antwoerde etc., dat in die cedule, die daer of ouergheleuert is, niet clairlic bewiist en is van wien, in wat maten, waer of hoe dat hi die scade gheleden soude hebben, daer om en can miin heer op desen tijt daer niet op antwoerden.

Item des gheliix oec mijns heren antwoerde van Otto Hacke van Beesde ende Meeus, gebroeders.

Hiermede so meynt mijn ghenedighen heer van Hollant, dat hi na jnhout der cedulen, die hier van ouer ghegheuen siin, redelic mit goeden besceyde wael gheantwoert heeft, ende waer dat sake datter enich ghebrecke in ware, als hi meynt dat niet en is, dat scat hi en laet staen tot verclaringhe miins heren van Ludic, na jnhout des brieuen etc.

Op de plique. Becrone als mijns genedigen heren van Gelre ondersaten geschyet is bynnen der vurvrede, ende eyn deil antwoerde vander Hollanderen daer op, ende oec bescroen der Hollander vanden vurvreden.

Dit siin gebreke dier van Amersfoirde.

Item Gijsbrecht Hack besette v peerde mit enen wagen, die Heyman Claisz. toe hûerden, die Heyman Claisz. weder ontsette ende hûm wert dach van recht geleecht, ende dien dach wairde Heyman ende wert verlenget eenwerf, anderwerf etc. waren tot sesse reysen toe off meer, also dat Heyman niet te recht comen en conde hum te verantwoirden, des most hij hûm tegen Gijsbr. Hack quyt copen, dair hii hum aff loûede iij gulden.

Item Aliit Jan Giisbrechtz. goit is beset van Giisbrecht Hacke ende dat is gelt, dat hûer bierlude hoir sculdich ziin, ende sij en moet dat niet ontsetten, om dat Gijsbrecht Hack seecht dattet verdient loen is, ende aldus blijft hûer goet dair staen.

Item des gelijx heeft Giisbrecht Hack beset een deel weits, die vpten lande stont ende Gobels is, dien hij niet ontsetten en moet, ende hij en can niet te recht comen siin goet te verantwoirden. Item des geliix so heeft Giisbrecht Hack beset c gulden, diemen Gobel dair sculdich is, die hij niet ontsetten en moet, ende die bierlude moeten dat gelt tot Sunte Mertiins misse ouer geuen Gijsbrecht Hacken, then weert sake dat die stat van Amersfoirde mit hem dedingeden.

Item Willem Smit hat sinen wagen geseindt vp Hoeflaec om tûrff, dair quam Scûûlbensz ende Maes Doel ende namen den wagen mitten tûrff ende vûerden ter Nyerkerc, ende verkoften dair den turff ende namen der tgelt aff.

Item Dirc Rouersz. is tot Arnhem beset ende en can vanden gericht niet gecomen.

Item somme vanden ballingen van Amersfoirde liggen inden lande van Gelre ende dreygen zomme van onsen burgeren van Amersfoirde, dat si hûer goede bernen willen, off sij willen der gelt af hebben.

Item voirt so heeft Giisbrecht Hack veel meer van onsen bûrgeren beset ende oic hûer goede van hier bescreuen ziin,

die vanden recht niet comen en kûnnen ende hum niet sculdich en siin.

Item Egbrecht Gherritsz. ende Maes Daemsz. ende veel anderen hebben elc Giisbrecht Hacken enen Riins gulden gegeuen, om dat hij hûm gegeuen heeft.

Item Agnese Herman Jacobsz. wijf was heeft een stûc lands vercoft inden kerspel van der Nyerkerc, des sij niet weerloes geworden en can naden recht vanden lande.

Item Jannes Lap, geheiten Houten Nagel, ende sijn brûeder Dove Coninc, Herman van Mekeren, Heinric Botgiin, Vrederic van Loe ende Groeswiin Cloet siin ghecomen dûer den lande van Gelre ende hebben Jacob Geriitz. Euertsz. gevangen ende hebbenem gesloet inden lande van Gelre tot Vest, ende namen hûm aen waren omtrent hondert gulden ende hebben hûm dair toe aff gescat i½c Riins gul.

Item Herman van Eck en Woude Rutger Jacobsz. bier niet laten comen in Betûen, hij en most hûm geuen van elker reyse i Riins gulden.

Item des geliix most Lambert Zûermont den zeluen Herman geuen een croen ende i Riins gulden, off siin bier en most dair niet gaen.

Item heer Willem Ysendoeren ende Willem siin neue ende willen niet liden, dat die burger van Amersfoirde in hûeren, bewiinde enich bier bringen off vercopen, sij en willen dair aff hebben.

Item Wouter die Hase heeft Jan Godertsz. genomen xi vaten biers van Giisbrecht Hacken wegen, die most Jan weder copen om ij Riins. gul. ende j vat biers.

Item men is den seluen Jan voirs. sculdich xvij gulden, dair Wouter die Hase mit besettinge vp geûaeren is van Giisbrecht Hacken wegen, ende en is hûm niet sculdich.

Item Wouter die Hase heeft van Lambert Zuermont genomen j croen ende xiiij tonnen van Giisbrecht Hacken wegen, ende en is hûm niet sculdich.

Item Giisbrecht Hack heeft beset tot Arnhem Dirc Rouersz.,

Heyn van Zoeren ende Gheriit Petersz. vander Hair, vnse burgere, van gebreke dat hii hebben zoude aender stat van Amersfoert, als hij seecht, ende die stat en is hûm niet sculdich, alsmen hûm na siinre aensprake ende na onser antwoirde wel bewisen sal, ende onse burgeren en kûnnen dair geen onuertoecht recht aff crigen.

Item Maes Daemz. ende Egbert Gheritsz. mosten Giisbrecht Hacken geuen elx j Riins gul., omdat hij hûm dach gaff tot Meye toe, ende sij en waren hum niet sculdich.

Nog gebreke dier van Amersfoirde.

Ierst die gevangen, die jnder veden binnen der stat van Amersfoert geuangen ziin tusschen ons genedichs heren genaden van Hollant ende van Gelre, die dach gegeuen wardt ende niet weder in en quamen, dair Arnt Pieck, rentmeyster doe ter tijt, onsen vrienden toe segede, dat hij hûm die geuangen weder in seynden soude oft den cost, die sij verteert hadden, die beloep xxxvij cronen.

Item dese mit namen hier na bescreuen siin dair geuangen.

Volgen de namen van 13 *personen*, *waaronder* Hans die Kock, Werneer die Clomper, wonende ter Bronchorst, Meliis Jansz. vander Mosel, Wouter van Haren, Jacob van Kûelen, Heinric die bastairt vanden Boetseleer.

Item so is Gobel onsen burger genomen tot Ecke enen gulden binnen der laetster vpsettinge, off siin bier, ende most dair niet dûer gaen.

Die gesellen die Jan van Meerten geuangen heeft ende vten lande van Altena ziin.

Volgen de namen van 8 *personen*, *waaronder* Jan van Heeswiick, Heinric die Kock, Jan Bruyninc, Rover Jansz.

Gebreck Dirc van Hûekelem.

Item hebben Jan Petersz. ende Rouerken van Brakel genomen vten lande van Hûekelem xxv Zelandscher oeyen, ende

dûerden lande van Gelre gedreuen ende te Dromelt oûer ende gebracht tot Oeyen, costen xxiiij cronen.

Item noch vijff mergen, die genomen hebben Gheriit Volpertsz. van Gellickem ende Haxken, ende hebbense tot Harwerden ouer gedreuen, dair sij een mery mit enen vollen after tot Herwairde voirs., ende die ander iiij meryen voirt tot Batenborch gevûert, dair een knecht na gevolcht was vten lande van Hûekelem, die tot Batenburch geen geleyde en conde gecrigen om dair die vûrs. meryen te veruolgen.

Gebrec des heren van Cuylenburch.

Item Jan Gise betailde vuer ziin peerde xix Eng. nobel.

Item Jan Bloemert gaff vûer ziin peerde xvj Eng. nobel.

Item Fynaert van Hûesden bleef sculdich nader zoenen, geliic Euert van Balueren wail kûndich is, x cronen, die gecomen siin mitten woeker, die dair vp gegangen is, tsamen vp xxiij nobel.

Item neemt die jonker van Arkel heren Aernd van Lyenbrech noch siin goet tot Zoelen, ende heeft hem noch een iaerscaer dair af genomen ende ontboert, siint dier tijt dat heren Aernt voirs. die richtinge inden Hage gesciede, doe miin genedige heer van Gelre dair was ende dair op die tijt meer richtinge sciede.

Dit is alsulc gebrec ende afterwesen als dat capittel van Gorinchem geleden heeft inden lande van Gelre, jnden jair van xiij lest geleden, ruerende van heren Jan van Arkel.

Inder yersten so quamen onser vier vten capittel tot Meteren om onse tienden te vercopen, also dat onder den missen quam een brief, besegelt van heren Jan van Arkel ende verboet den luden ende verbat hûm dat zij onse tienden niet copen en souden, also dat wij dair groten cost ende scade namen, ende niement en dorst onse tienden copen om des briefs wille, ende soude wail gegonden hebben hondert scilden off meer.

Item hier na heeft geseindt heren Jan van Arkel, Bartout van Bake ende Alert die Beer, ende hebben onse tienden vercoft van heren Jans wegen van Arkel, ende wij hadden onse gesellen geseindt tegen hûm, die sij gevreest hebben, ende hebben recht gegeert an Bartout ende aenden anderen, dat ons geweygert wert, ende veel vanden gebueren hebben onse tienden thuus gevûert tegen onsen wille, als Alert Riddersz., Bartont Baeck, Corstiaen Vrederixz., Alert Hack, Gijsbrecht Clais Herdelwiinsz., Jan van Yuen, Alert die Beer ende anderen, die wij niet en weten.

Item wij hebben veruolcht onsen scade vp der heren dage te Hathem, te Wiick, jnden Hage, te Meteren, te Malsen ende tot Boemel, dair wij om verteert ende verreyst hebben wail xl gulden.

Item wij hebben geseindt onse cureyt tot Boemel totten amptmam om der zeluer zaken, ende hi en heue niet vp willen richten.

Item lange Rûeuer van Brakel, Henneken Petersz. van Brakel mit hûm vierden, ende plegen tot Oeyen te liggen, hebben genomen vten twiscilt bij Gorinchem vier peerde, die waren Bloemkens ende sijns brueder ende eens knechts van Rotterdam, ende hebben die gevûert duer den lande van Gelre tot Zenwijnen ouer gevûert ende die tot Dyechden vercoft.

Item siin gecomen Jans gesellen van Arkel na Corsauont inden groten water ende hebben ingesteken den dijck tot Kedichem, dair gecomen waren mit namen Jan die bastairt, Moert van Asperen ende siin zoen, Heinken Lambertsz. Sceel, Aelbert, Peter van Wetten, Lange Rouerken van Brakel, Henneken Slabroem ende Hein Sob ende meer, die wij mit namen niet en weten, dair sij den gemeynen lande wail aen gescaedt hebben hondert dusent cronen ende meer, dat men inder wairheit wail bewisen sal.

Item Jan Storm ende Ysaac Gheritsz. hebben getûget ende geboden mit hûeren eden te houden vûer heren Jan van Vyanen ende anderen guede cnapen, dat Aelbert Heer, Moert

Peter van Wetten ende Colenter jnden jaren van xiij^{c} ende indie Vasten namen vp Oud Scadewijck bij Lederdam vp een snachs viij stuc scaep, die Zeger Sandersz. waren ende sceepten se bider Horn oûer aen die Cuylenborchsche sluse ende vûerdense duer den lande van Gelre vpten huse van Oeyen.

Item Jan vander Donck heeft liggende inden lande van Gelre tot Herwinen ende Danckert vander Werken, hûeren zwager, ende witteliken betailt heeft jair ende dach, weulc lant Jan vûrn. angetast hadde ende sinen diick wall verbûrcht, des Hack vanden Polle gecomen is ende heeft siin bûrgen gedreycht te slaen ende den dijck selue gemaect, om dat Jan voirn. siin brieue dair aff tot Gorinchem verloren heeft, dat hi wail bewisen sal mit goeden mannen, ende aldus neemt Haek vanden Pol vûrs. Jan vander Donck voirn. siin lant, bouen dat Jan dat lant witteliken ende wail betailt heeft jair ende dach, als vûrs. is, eer Godeuert van Drûeten vpter vrouwe van Herwinen off vp Danckert vûrn. clagede, ende om des onrechs wil heeft Jan Dirc van Wy lxxx mergen lants mit recht aff gewonnen, dair Jan siin hande alte geerne aff trecken wil, also verre als Hack siin hande trecket van sinen erue vûrn. tot Herwinen, ende dair wil Jan bij miins heren rade van Hollant ende van Gelre altiit jn doen dat reden maict.

Item Dirc Jansz. van Giessenkere heeft betailt binnen der zoenen vi nobel, dair heer Peter van Zweten vûer geloeft had an heren Jans handen van Arkel.

Item Coman Jan van Delff wert geuangen binnen vrede ende es gescat ende het heeft hûm gecost, na inhouden den openen placken van Delff.

Scade, die ons liefs genedigen heren ondersaten van Hollant geleden hebben jnden lande van Athena na der zoenen vanden Arkelschen, die gevûert ende gebrocht is doir den landen van Gelre.

Jerst worden Steefken Heinr. van Andel genomen ij peerde vyt Monniken lant, dair hem af ontboden is van heymeliken

vrienden, datmen hem gheern dair af geuen wil vij off viij gul., alsoe ver als hij swighen wil ende den scade niet en wil aenbrengen, ende die ij peerde waren wel weert vj nobel.

Item Dirc Tielkenz. wart genomen vanden corenweert, die tegen Andel Leghz een voelpeert, dat wael weert was iij nobel.

Item Heinrysken tAnkel worden genomen vanden seluen weert twe mery peerde, die wail wert waren v nobel.

Item Gerit Willemsz. ende Willem van Oeyen worden tAndel genomen twee scuten, die te samen wail weert waren iiij nobel.

Item Jacob Claisz. tAndel worden genomen vpten Middelweert een coe ende iij meryen, die te samen wael weert waren xiij½ nobel.

Item vp die selue tijt worden Jacob Woutersz. tAndel genomen ij vollren, die wail weert waren vij nobel.

Item op die selue tijt wairt Rutgert Laurensz. tAndel van den selue Middelweert genomen enen os, die wael weert was iiij Holl. gulden.

Item Mary Dirc Noydenz. wijf tAndel wart vp die selue tijt genomen een mery, die wail weert was iij nobel.

Item Dirc Heinrixz., miins heren ondersate van Dronghelen worden genomen vpten weert bij Poederoeyen drie mery peerde mit enen vollen ende worden tot Oeyen opten huse gevûert, die wail te samen weert waren xij nobel.

Item Jan Kûyst tot Giesen worden genomen vpten Middelweert ij voel, die gevûert worden vpten huse tot Oeyen, ende Jan Kûyst seynde lude van Poederoeyen nae om te coepen ende die heer van Arkel en woudse niet laten vercopen, ende die waren wael weert vi nobel.

Item Jonge Dirc Bommel tot Ghiesen worden vp die selue tijt vanden seluen Middelweert genomen j mery, die vpten huse tot Oeyen gevûert wart, die wail weert was vi croenen.

Item Mechtelt Heinr. Heesbeens wijf te Woudrichem worden genomen ij coey vten lande van Dalem.

Item Ghijbken die Greue ende Brandken tot Woudrichem

worden genomen vp die tijt drie goede peerde vyten lande van Dalem, dair sij te weyen ghinghen, die wael weert waren xi nobel.

Item Wouter Petersz. tot Woudrichem mit sinen gesellen worden genomen een goede seghen, dair men mede plecht te visschen, die wael weert was viij nobel.

Item Peter Wouterz. tAndel wart genomen vanden Middelwert j jongen heinxt vollen, dat tot Oeyen gevûert wert, dat wail weert was vi croenen.

Item den coster van Andel worden genomen vyter Monniken lant ende vpten Middelweert j jong voullen van iij jaren ende j veerse, die tot Oeyen gevûert worden, die wael weert waren te samen iiij nobel.

Item Dirc Reynersz. tot Woudrichem verloes bouen Boemel xij^{c} pricken, ende die hebben lude tot Haeften vonden dair een deel vanden pricken, die vpten huse tot Haeften geseynt worden, dair hem heer Otte van Haeften voir gaf enen nyen gulden, ende die pricken hebben sij onderlinghe gedeylt, ende gauen hem sijn ydel kaer weder.

Item Peter Willemsz. mit siinen gesellen die hadden twe van mijns liefs genedigen heren viande van Hollant tot Oeyen geuangen, dair zij van bouen neder voir bij Boemel mede quamen, alsoe datse des amptmans knecht tot Brakel vervolgede, ende nam hem den enen geuangen mit siinre hulpere ende dese selue Peter voirscr. die wairt met een deel van sinen gesellen tot Boemel jn gesekert ende men houtse van tide te tide loepende, ende sij en kunnen in geenre wijs dair af ontslagen worden.

Item soe claget Jan Keye tot Woudrichem ouer Jan van Meerten, als dat hij vp gebûert heeft v nobel, min j quart nobel, dat men hem tot Deyl sculdich was een jair nader zoenen, ende dat hij den luden aff dwanc een jair te voeren, eer den dach dair af verscenen was. Voirt claegt Jan Keye voirs. ende Jan van Meerten voirscr., als dat hij tot Deyl vercoft anderhaluen mergen koerns grûen vpten velde, dat Jan Keye toe hoerde ende dat seluen coern stont nader zoenen nochtan ongemayt grûen vpten velde, dair hij mijns genedigen heren hogen rade

oetmoedeliken om bidt, dat hem vytrichtinge dair af mach gescien.

Dit is antworde onss lieuen genedigen heren van Gulich ende van Gelre op alsulke gebreke als die hertoge van Hollant heeft doin oeuergeuen van sijnre ondersaeten ende hulpere wegen etc.

Ierst op dat punte dat aengheet: »Item Gijsbert Hack besette v perde mit enen wagen, die Heyman Claessoen toehuerden," antworden onse lieue genedige heer voirg. ende sijne vriende van sijnre wegen, dat Gijsbert Hack mit Willem van Odick, pender inder tijt, inder Betuwen besett heeft v perde ende enen wagen toebehoerende Heyman Claess. omme aenspraken ende toeseggens wille, dat hi heeft an die stat van Amersfort, dair onsette Heyman die vurs. sijne haue wederomme, also dat hoen beiden dach verscheiden wart then rechten te komen vur die banck, dair wairden die parthyen beide hoirs daigen ende gerichts wael tot vijff reysen ende meer, want dat gericht als ducke geverst wair. Dair nae quam die vurs. Heyman tArnhem int wijnhuyss mit Brant van Delen ende meer guder lude, dair Gijsbert Sacce ende Bernt vurs. mitten anderen guden mannen baden Gijsbert, dat hi hoen des scheels tusschen hoen ende Heyman vurs. geloeuen wille, want Heyman een arme man ende niet van schaden en wair lange dairomme te dagen; dat dede Gijsbert ende geloefden Brant ende den anderen guden mannen des seggens omme hoirre beden wille, also dat Gijsbert toegesacht worden iij gul. xv bl., gerekent vur ilken guld, ende dair mede soulde hem Gijsbert laiten genuegen, als hi dede. Ende onse genedige heer ende wi van sijnre wegen seggen voirt, nae dien die selue Heyman dat mit moitwille gedaen ende seluer ende oich oeuermitz sijne vriende dairomme gebeden heeft, dat hi off yemant van sijnre wegen dat onbillicke dairomme ansprickt, want Gijsbert dit mitten lantrecht gedaen heeft, ende die saicke dairomme dat dit geschiet is, voir den veden geschiet sijn ende van schade ende schoult toe komen sijn, wairomme dit omme

in deser richtinge niet treffen en sall, aengesien dat Gijsbert noch niet en gheert anders dan lantricht.

Item op sess punten dair nae, alsus aengaende: »Item Alide Jan Gijsselbrechts soens wijffs goet is besettt van Gijsbert Hacken wegen:" »Item desgelijchs heeft Gijsbert Hack besett een deell weitz die opten velde stont." »Item desgelijchs hi oick besett c gul." Item Wouter die Haze heeft Jan Goedartss." »Item men is den seluen Godart schuldich." »Item Wouter die Haze heeft van Lambert Zuermont," antworden wi tot enen maele omme der cortinge wille, wie waile die punten onderscheiden ende tusschen den anderen inder aenspraken bescriuen staen, dat Gijsbert Hack vurs. gekomen is an Willem van IJsendoeren, amptman in Nederbetuwe, dair dese vurs. saicken geschiet sijn, ende heeft hem aengesonnen eenss penders hem dair mede te penden an alle der gemeynte burger ende buyrlude guede van Amersfort omme saicken wille vurs., des so gaff Willem vurs. den seluen Gijsbert enen pender, die hem penden tallen recht an alle goet vurs., ende dat selue goet heeft Gijsbert vurg. mitten lantrecht van Nederbetuwe ende mit vonnisse gewonnen, gesleten ende voirt verkoft Wouter den Haze vurs., die des brieue, als recht is, vanden amptman gesonnen heeft ende die hem worden sijn, ende Wouter vurs. als eene coman des besetten goeds heeft dair mede mit vonnisse, gerichte ende vytsettinge voirgeuaren ende gedaen nae ynnehalt sijnre brieue, als recht is, ende want dit allet, gelijch vur gecleert is, mitten lantrecht gedaen ende gesleten is, dair en bouen nyemant mit recht gedoen noch gekomen en kan noch en sall, so donckt onsen genedigen heer ende ons van sijnre wegen, dat men hem onbilliken dairomme toesprickt ende dat sijne gnaden mit recht dairop niet antworden en soulde, nae dien, gelijch dattet vurs. steit, all mitten rechten geschiet is.

Item in Willems Smit antworden wi, dat dat mit besettinge ende nae den lantrecht geschiet is.

Item als Derich Weuerss. schrijft, dat hi tArnhem besett is van Gijsbert Hacken ende en kan vanden gericht niet gekomen.

Antworde darup, dat Gijsbert seget dat dat wair is, dat hi hoen tArnhem besett heeft, mer Derich in sijnre aenspraken schrijft dat hi vanden gericht niet gekomen en kan, darup seget Gijsbert, dat des niet en is, want he sich buten weten ende willen Gijsberts vanden gericht quyt gededingt heeft, dair aen he meynt ende hoept dat hem te kort geschiet is, begerden wale dat men hem dat richten woulde.

Item opt punte dat sommige vanden ballingen van Amersfoert, inden lande van Gelre liggende, den burgeren van Amersfoirt dreygen soulde etc., antworden wi, wanneer onsen genedigen heer men bescheits dair van dan noch inden seluen aenspraken luyds vurkomen, salmen darup vuechlich antworden *wat sijnen genaden dan dair toe nae ynnehalt der soenen geburt te doin, dat sall vmmer geschien* [1]).

Item opt punte ynnehaldende: dat Gijsbert Hack noch vele mer burger van Amersfort ende hoer guede besett heeft etc., antworden wi, so wat des geschiet is dat hi dat mitten lantrecht gedaen heeft, gelijch dair van vur genoech gecleert is, omme gebrechs wille etc.

Item opt punte aengaende Egtbert Geritss ende Maes Daemss ende vele andere gesellen hebben Gijsbert Hacken ellich j R. gul. gegeuen, antworden wij, dat Gijsbert seget dat Egbert Geritss. noch Maes Daemss. noch nyemant hem ennich gelt gegeuen en heeft ende en woulde men hem des niet gelouen, dat dan die ghene vur ogen queme, die dat gelt gegeuen soulde hebben, Gijsbert will sich tegen hoen also verantworden ende dair van ontschuldigen, dat men hem des wail gelouen sall ende onttragen.

Item opt punte aengaende Agnete ..... Jacopsz. antworden wij, wanneer die selue Agnese kompt bij den richter van Veluwen, so sall hi hoir doin wes hi hoir nae den landrecht van Veluwe schuldich is te doin.

Item opt punte dat aengheet alsus: »Johannes Lap geheiten Houten Nagell etc., die Jacop Gerit Euertzz. geuangen ende

1) Doorgehaald gelijk al het overige in curcijf.

tot Vlse gesloet hebben, antworden wi, dat die ghene, die dat gedaen soulden hebben ende inder aenspraken genoemt staen, onnutte gesellen sijn ende omme des puntz ende omme andere saicken wille in mijnss genedigen heren landt niet komen en mogen van beueels wegen, dat mijn genedigen here sijnen amptluden gedaen heeft, ende quemen sij dair ynne, men sould sij dair toe halden dat dat gericht wurde, *doch geburde onsen genedigen heer dair toe anders ynne te doin nae wtwijzen der soenen, dat soulde ommer geschien.*

Item op punte ruerende noch van gebreke etc. van Amersfort as van geuangen, die bynnen Amersfort ynne geloift ende niet gehalden en hebben, antworden wi, dat men die ghenen die dat sijn soulden dair omme schrijuen ende manen mach, want sij darup wale antworden solen den ghenen, den sij dairomme schrijven off manen, oich so en treft dit als wi meynen an onsen genedigen here niet, want off yemant niet halden en woulde dat hi geloeft hedden, des en kroiden sich sijne genaden niet.

Item op drye punten neest dair nae volgende ende alsus aenguende. »Item Herman van Ecke en Woude Rutger Jacobs bier niet laten gaen." »Item desgelijcks moest Lambert Zuermont." »Item heer Willem van IJsendoren ende Willem sijn neue, »antworden wi tot enen male, dat onse genedige heer assyse op sijn byer ende oich datbier van Amersfort duer sijnen lande te vueren ende oich dair bynnen te tappen heeft doin setten, welke assyse sijne genade verpacht hebben heren Willem van IJsendoren ende heeft oich doin schrijuen an Willem van IJsendoren sijnen amptman, dat hi heren Willem an den vurs. assysen te boeten bijstendich ende behulplich sij, ende want onss genedigen heren onderseten van hoeren byere dese assyse also wail betalen moeten as die van Amersfort, so en donckt ons niet mogelich noch redelich sijn, dat die van Amersfort dairomme kronen ende aensprake maken soilen, meynende dat men dairomme met ynnehalt der soenen enghene richtinge en sall schuldich wesen te doin.

Item opt punte dat Gijsbert Hack besett heeft Derick Roeuerss. te Arnhem antworden wi, so wat des geschiet is, dat dat met recht geschiet is omme saicke wille vurs. ende als die aensprake voirt ynnehelt, dat die ghene dair ynne genoempt enghene recht gekrigen en konden, dairop seggen wi, dat die richter tArnhem gesacht heeft, dair hi oich bi blijuen wille, dat den seluen nie rechts geweigert en is geweest, ende as men dingen solde, so hebben sij alle wege mit gevuege gededingt ende gebeden omme verstingė.

Item opt punte aengaende Maes Daemss. ende Egbert Geritss. is vur geantwert inden vij punte.

Op alle gelicke der van Amersfort, also als die nae ynnehalt der aenspraken luden, antworden wi van onss genedigen heren wegen, dat onse genedigen heren hoen na vytwisinge des verbonds dairomme niet schuldich en sij te doin inden rechte.

Item vp dat Gobell van Amersfoirt genomen soulde sijn enen gulden, antworden wi as vur geantwert is vp dryen punten tsamen oich dair aff ruerende.

Item vp gebrek dien Johans ampts van Meerten geschiet soulden sijn ende yerst van Peter Willemss. seget Derichs. ende Jacop Geritss. etc. die Johan van Meerten vurs. geuangen heeft, antworden wi, dat die selue, die inder aenspraken genoempt staen, quamen varen vyt Hollant des Wails stroem op ende vingen enen onss genedigen heren ondersaten, geheiten Herman van Alfen, ende quamen dair mede ende mit enen anderen, die van Oyen was, neder, also dat die lude dat veruolchden, want sij mijnss heren ondersete geuangen hadden op sijnen stroem, ende hadden oich mit hem drye onss genedigen heren vijande, mit namen Steefken Glymerss., Gijsken Gijsbert Peters soens soen ende Claeske vyt den lande van Brederoide, ende doe sij te Brakell quamen, aldair vyel Rijcxken des amptmans knecht in een schip ende eendeell der huyslude van Brakell mit hem omme onss genedigen heren vijande te behalden ende sijnen ondersete te beschudden, ende hyeten die selue gesellen vyt Hollant aen lant leggen ende sloegen hoer hant an die schuyt,

dair wonden die Hollantsche gesellen enen Gelrisch, vur die gewalt, homoet ende schaden wurden sij geuangen. Wanner onsen genedigen heer ende den sijnen dat gericht ende gebetert is, als sich dat geburt, wat sijne genaden dan voirt billich doin soilen nae vytwijsinge der soenen, dat sall hi oich doin.

Item op gebreke Derich van Hoekelem ende yerst dat Jan Peterss. ende Rouerken van Brakell genomen hebben vyt den lande van Hoekelem xxv oeyen, antworden wi, dat onse genedigen heer der gheenre, die dat gedaen hebben, niet machtich is, mer kunde men der ennich betieden, dair van hi sijne beuele gedaen heeft, so sall men die dair toe halden, dat sij die oyen richten, ende gebieden onsen genedigen heer yet meer dair toe te doen nae vytwisinge der soenen, dat solde ommer geschien.

Item noch vanden vijff meryen etc. antworden wi, dat die ghene inden aensprake genoempt oft geschiet is, dat gedaen hebben bi nacht ende tontijde, ende sijn dair mede oeuer die Voeren geswemt, doch van veruochnisse onss genedigen heren lude bleeff dair ene merye mit enen vollen, die die amptman terstont oeuer schickten Derick van Hoekelem, ende mitten anderen sijn sij getogen voir tot Batenborch, als die ghene seggen die dat veruolchden, ende weer onse genedige heer dairomme yet schuldich te doin nae vytwisinge der swoenen, aengesien dat dat bi nacht ende tontijde geschiet is, gelijch vurs. steit, ende hi der gheenre diet gedaen hebben niet mechtich en is, dat sall hi doin.

Item op gebreke des heren van Culemborch, dat Jan Gijse betailt heeft vur sijn peert xij Eng. nobell ende Jan Bloemert vur sijn peert xvi Eng. nob., antworden wi, want die heer van Culenborch enghene besceit en schrijft, wair off aen wien dat gelt betailt soulde sijn, off oich wie die saicke cleerliken gelegen sijn, so meynt onse genedige heer, dat hem dair op niet en geburt te antwerden, doch wurde dair van vurder onderwijsinge gedaen, wat men dan dair toe billiken duet nae vytwisinge der swoenen, dat sall geschien.

In gebreke deser van Culenborch ende van Hoekelem antwort als vur vp die van Amersfort.

Item op gebreke Fynairts van Huesden, die schuldich gebleuen soulde sijn nae der soenen x croenen, soe antworden wi, dat hi noeme aen wes hant dat gelt betailt is, wat men dan dair toe schuldich is te doin nae ynnehalt der swoenen, dat sall geschien.

Item op dat heer Arnt van Leyenberch kroent, dat onse joncheer van Arkell hem neempt ende ontboert sijn goet tot Zoelen, antworden wi, dat doe onse genedigen heer, gelijch oich vurtijts geantwort is geweest, Arnt van Droeten had doin beuelen, die dat selue goet van onss joncheren wegen opburden, sijn hant vanden vurs. guede te doin ende heer Arnt dat te laiten gebruicken, sijnt der tijt gekomen is onse joncheer van Arkell bi onsen heer sijnen genaden, opdoende woe hi dat goet mitten lantrechte, dairt gelegen is, lange tijt eer vede, vrede off soene tusschen onsen heren van Gelre ende Hollant gienge, verkregen ende beseten heeft ongekroidt, behaluen dese tijt, als recht weer geweest, van yemant, ende hoen oich biddende, dat hi dit aengesien, hoen bi sijnen rechten laiten woulde ende hem dat lantrecht niet breken, dat onse genedige heer ommer doin moit, als dat mallich wale mach proeuen, mer doch meynden heer Arnt, dat hem dair aen yet te kurt geschege, he kome then steden dair geburt ende spreke mit recht, men sall hem geleide gheuen aff ende aen te komen ende oich gunstich sijn tot sijnen rechten; *ducht heren Arnt dat hem hir aen niet en genuechet, so wil vnse genedige heer ommer allewege dar toe doin, dat hem nae vytwisinge der swoenen geboeren sal te doin.* Antworden wi, dat onse genadige here hoen dairomme niet schuldich en is te doin enige richtinge inden rechten nae vytwijsinge der swoenen, nae dien vnse jonchere van Arkell die selue guede, dair umb heer Arnt toespreket, mit den lantrecht gewonnen heeft, lange tijt eer vede, vrede off soene tusschen Gelre ende Hollant upstaende ende gegeuen wair gienge.

Item op gebreke des capittels van Gorinchem ende opt yerst

dat sij kroenen onder vele anderen worden, dat nyemant hoer thiende tot Meteren kopen en dorst omme brieue wille, die heer Johan van Arkell dair geseindt soulde hebben etc. antworden wi, sijn dair enige brieue gekomen, die der seluen capittel tegen sijn geweest, die en heeft onse genedige heer dair niet gesant, noch sij en sijn oich van sijnen wegen aldair niet gekomen, wairomme wi meynen dat men dairomme tot engheenre richtinge schuldich en is, want doe nyemant hoer thiende kopen en woulde, hedden sij die doe selue yngebuert; weer hoen dair ynne ennigen hynder gedaen vanden ghenen, die onsen genedigen heer te beantwerden geboeren, dairomme hedden sij toe moigen spreken. Ende als sij kronen inden anderen punte onder vele worden, dat vele der gebuere hebben die thienden thuyss gebuyrt, darup wi antworden, dat dat meestendeel vanden ghenen, die inder aenspraken genoempt staen, onss genedigen heren onderseten niet en sijn, ende die selue dair ynne geschreuen, die onder sijnen genaden waren, seggen dat sij des onschuldich sijn ende niet gedaen en hebben ende willen dair toe also vele doin, dat men hem des wail onttragen sall, ende van den xl gulden sij verteert hebben, meynen wi dat onse genedigen heer die niet schuldich en is te verrichten.

Item op dat dat Lange Rouer ende Henneken Peterss. mit hem vyerden genomen soulden hebben vyten twischilt vyer peerde, antworden wi, dat die amptman dairomme heeft doin versuecken tot Zenwynen ende tot Dyechden, dair die peerde, als die aensprake ynhelt, oeuergevuert ende verkoft soulden sijn, mer hi en heeft noch en kan dair van niet vernemen, onse genedi- heer ende is oich der gheenre, diet gedaen soulden hebben, niet mechtich, want sij steeds tOyen sijn ende liggen, nae ynnehalt der ansprake, doch wat sijnen genaden dairomme geburt te doin nae ynnehalt der swoenen, dat sall he ommer doin.

Item opt punte dat angheet: »Item sijn gekomen heren Jans gesellen van Bakell inden groten water ende hebben den dijck tot Kedichem in gesteken, mit namen Jan de bastart, Moert van Asperen etc." *antworden wi, dat onse genedige heer dat*

oeuermits sijnen amptman heeft doin versuicken an die ghene, die inder aenspraken genoempt staen, die seggen dat sij inden groten water, doe alle die weerden in waeren, sijn komen varen ende haelden eendeell geuangen ende hebben den dijck niet yn gesteken, mer woulden waile dat sijdt gedaen hedden gehadt, ende seggen mede, weer yemant hoen dat oeuerseggen woulde of dorste, tegen die woulden sij dat mit hoeren lijue verantworden, als sich dat geboeren soulde. Oich hebben wi verstanden dat die selue gesellen toe der tijt in palen onss genedigen heren niet en quamen voirt noch weder, mer sij soulden gevaren sijn recht toe van Oyen voir die Meyerye vanden Busch, dair dat wail sijn mocht, omme dat die weerden all in ende die wateren tomail grote weren, gelijch vurs. steit). Antworden wi, dat onsen genedigen heren noch ons dair off niet kundich en is, mer wurde men dair van onderwijst, als recht is, so wes men nae wtwijsen der soenen ende van recht schuldich weer te doen, dat soulde geschien.

Item dat Jan Storm ende Ysaac Gheritsoen clagen van xiij stuck schapen, die up den huse van Oyen gevuert sijn, seggen wi, dat die amptman van beuele onss genedigen heren dairomme heeft doen vragen tOyen opten huse ende oich anders wair dair die schape oeuer soulden sijn geweest, mer hi en kan dair niet van vernemen, ende sij hebben oich opten huse tOyen gesacht, dat die schape aldair niet gekomen en sijn, wairomme wi meynen dat men die niet schuldich en is te richten, antworden wi, dat vnse heer des niet en geloeft dat dat vanden seluen luden off oich duer sijnen lande geschiet sij etc.

Item opten punten neest dair nae ruerende tusschen Jan vander Donck ende Hacken vanden Poll, antworden wi, dat Hack vanden Poll vurs. anders niet en gheert dan omme Jans aenspraken wille then rechten te komen then steden ende bancken, dair die guede gelegen sijn, dair aen wi meynen dat Jan ommer billichs genuegen soulde ende behoefden oich Jan vurs. ennichs geleids, dat sall hem die amptman van onss genedigen heren wegen gheuen, ende en weer hi dair mede noch niet te vreden, so will die vurs. Hack hoen gerne selue halen ende

veyligen aff ende aęn, opdat hi der dedingen gerne ene eynde hedde.

Item op die twe punten dair nae, yerst Derich Janss ende dat ander van coman Jan van Delff, antworden wi tsamen, dat inden seluen tween punten niet cleerliken geschreuen en is, woe die sacken herkomen ende gelegen sijn, mer wanneer men dair van redelike onderwijsinge duet, wat men dan dair toe nae vytwisen der swoenen schuldich is te doin, dat sall geschien.

Item op dat Steefken Heinrich van Andell genomen soulden sijn worden ij perde, antworden wi, want he niet en noemt wie die perde genomen hebben, so en is men hem dairomme enghene richtinge schuldich te doin, doch als hi schrijft in sijnre aenspraken dat hoen van heymeliken vrunden ontboden is, dat men hem gerne gheue, indien hi swigen woulde, vij of viij gul., daerop seggen wi voirt, dat hi die heymelike vriende noeme, woenen sij in lande onss genedigen heren, off is hi der mechtich, men sall sij also goet doin halden dat sij seggen soilen, wan hem dat gekomen is, ende asdan sall onse genedige heer oich gerne voirt toe doin doin, dat hem nae vytwisinge der swoenen geburt.

Item opten neesten vijffthien punten nae eyn ander geschreuen, ruerende van schaden, die den Hollanderen geschiet soulden sijn ende geleden inden lande van Altenae, also dat die in elken punten besonder gegroet ende genoempt is, antworde, *dat men die ghene met namen noeme, die dat gedaen hebben, ende is onse genedigen heer hoirre dan mechtich, so sal hi sij doin richten off seluen richten, dies men dair aff schuldich is ende billichs doin sall nae vytwisen der swoenen. Oich so en geloeft onse genedigen here niet dat dat also geschiet weer, ei en worde hoen dan bijbracht als recht weer.*

Item als Derich Reynerss. van Woudrinchem claget, dat hi verloren hebbe bouen Boemell xij^{c} pricken, die lude van Haeften gevonden hebben, so antworden wi, dat ene kaere is komen drijuen tot Haeften, dair een deell pricken in waeren, vur welken deele den seluen Derich gegeuen wair omme bescheitz wille enen Gelr.

gul., wie wale sijs niet werdich en waeren, doch meynt onse genedigen heer dat hem niet en buerden dairop te antworden, na dien dat die andrift des heren is.

Item opt punte dair nae van Peter Willemss. ende Seger Derichssoen etc., is vur geantwort inden punte.

Item op dat Jan Keye claget oeuer Jan van Meerten, amptman etc., seggen wi, so wat des is, dat dat geschiet is bynnen veeden en voir der swoenen, ende want die schulder niet behalden en woulden mit hoeren eden als gewoenlich was, dat sij ennigen dach hadden, soe moesten sij dat gelt inder aenspraken genoempt betalen, als sich dat in veeds tijden behurt, want dat gelt ende dat gruen korn in der tijt vyandts goet was.

Op den rug staat: Anspraken der Hollander ende antworden der Gelresschen ouergegeuen tUtrecht des saterdachs post Assumptionis Marie [1]).

Het navolgend stuk, waaraan het hoofd ontbreekt, blijkt mede het antwoord van den hertog van Gelder te behelzen op de gebreken van die van Holland.

Voirt op die punte als vanden schade, die sheren onderseten van Culenborch geleden hebben des vrydages te nacht voir Palmen lest geleden vp die vloet, die gesommet is tsamen op clxxxiiij guld. etc., ende mede vanden peerden, die opten Pinxterauont lestleden genomen worden inden broech tot Culenborch, die gesommet sijn op clxxi guld. etc., antworden wi, dair en steet niet geschreuen wiet gedaen heeft ende oft doir den lande van Gelre geschiet sij of niet, mer wanneer dat oich die werdieringe van den schade voirs. also bigebracht is, als behoerlich is, ende onsen genedigen heer dan yet dair af geboert te richten, dat sal hi doen, gelijch andere punten dier gelijken, bi sijnen houemeister ende den tresorier van Hollant, also als dat voir geraemt is.

Item den brief, den die heer van Culenborch begert te heb-

1) Ook hier is juist dat gedeelte van het stuk bij het jaartal afgescheurd.

ben, dat hi quyt were van dat hi vytlendich geworden is van eynen doetslage, etc. So wes den ghenen, die ouer der saken geweest sijn, condich is ende seggen datmen den heer van Culenborch daer af sculdich is te doen, dat sal onse genedige heer van Gulich ende van Gelre hem doen.

Item van Goeswijn Egenss. ende Gherits van Beesde geuengenisse, dat steet aen drien van onss heren raide van Gelre ende aen drien van onss heren van Hollant raide vyt te spreken, wat sij onsen genedigen heer van Gelre geuen soelen, etc.

Item op tpunte vanden viij peerden, die des heren gesellen van Arkel den heren vanden Beern bi Huesden genomen ende duer den lande van Gelre tot Oyen gedreuen solden hebben, etc. antworden wi, sijn die peerde tot Beern genomen, so en is ommer niet te vermoeden, dat sij doir den lande van Gelre gedreuen sijn tot Oyen, want sij twewerff oueruaren moesten, des hem enghene noet en doet an gheene sijde doir Brabant te trecken, ende ist also geschiet an gheenre sijden, so en is onse genedige heer niet schuldich dair af te richten, mer conde men bi gebrengen, als behoerlich is, dattet doir den lande van Gelre geschiet weer, als voirs. is, onse genedige heer solde dair of doen dat hi schuldich weer.

Voirt vanden geuangenen, die tot Oyen laegen, dair af ouerdragen was, datmen se copen solde ende gecocht sija, mit namen Dyrc Bilres soen, Jan Akerlaick, Melys vander Zijl, Dyrc van Schounaue Willemss., Bouden Goedeuertss., Euerart Janss., Jan Mathijsz., Willem Akerlaick, Peter Roeck, Heynken Punt van Schalunen, Otte heer Florensz. ende Albert Lauwenss. vyt Alblaserweert antworden wi gelijck dat voirn. in andere punten van gelijken van anderen geuangenen geschreuen steyt ende geantwert is, mit namen vanden ghenen die aenden Diefdijck geuangen worden, etc.

Item vanden ix schaepen, die Seger Sandersz. van Lederdamme genomen werden inden groten water ende tot Gellichem gedreuen, etc. antworde wi, als hi noempt wyet gedaen heeft, want

et dair niet gescreuen en steyt, so sal hem onse genedige heer dair om doen al dat hi sculdich is.

Voirt vanden Heycopers, die inden lande van Vyanen geuangen worden binnen den vrede ende hoere gelt van hoerre schattingen naeden soenen gegeuen hebben, als mit namen Lubbert vten Veen, Willem vanden Dreyboem, Jacob Wesselss., Mertijn Lambertsz. twe soenen, Vrederic Godeuerts, schout op Noirdelose, Goedertieren Jacobsz. ende Kock Koevoertss, antworden wi gelijck dat vanden anderen geuangenen, die tot Oyen geschat sijn, voir geantwert is, etc.

Voirt op die gebreke des capittels van Gorinchem, ende irst van hoerre tienden tot Malsen ende tot Meteren, die hoer te nyet gemaict solde werden van Bertout van Baeck ende Aelbert de Beer mit hoeren geselschap van heren Johans wegen van Arkel, etc., antworden wi, dat capittel voirg. mach hoere tienden ende reynten, inden lande van Gelre gelegen, gebruken ende oich antasten ende verantwerden, of sij yemant mit recht anspreke, men sal hem van onss genedigen heren wegen gonstliken doen geschien alsulken recht als in sijnen lande, dair gelegen is, oich salmen se geerne an ende af doin, als sijs gesinnen ende men sal hoen gewalt af doen, dairs onse genedige heer macht heft.

Ende vanden xvi alden schilden, die onse genedige heer van Gelre den capittel voirs. schuldich solde wesen, als vanden gemale tot Gorinchem, gelijch Aernt Pyeck wale weten solde, als dair gescreuen steyt, dairop antwert ende seecht Arnt Pyecke voirg. dat hem niet dair af coudich en is.

Ende voirt op Jan Keyen gebreke, poirter tot Woudrichem, als van dat Jan van Merten ende Gijsbert Pyeck vanden sijnen opgeboert hebben, etc. antworden wi, Johan Keye voirg. was vyant onss genedigen heren van Gelre ende inder veden starf sijn moeder, so dat Arnt Pyeck, ouerste rentmeister der lande van Gelre, den amptluden voirs. beual al hoere guet, dat Jan Keyen hoeren soen voirg. van hoere anbestarf, an te tasten ende te nemen tot ons genedigen heren van Gelre voirg. behoef, als

sij gedaen hebben, ende dat is al geschiet bynnen den veden voirs., so dat onse genedige heer van Gelre dair niet af sculdich en is weder te keren.

Die antwerde op die anspracke van Hollant dat in Jans ampt van Meerten gheschiet is.

Inden iersten Peter Willemss. zeghet, Dircs ende Jacop Gheryts soen, Jan Hermenss., Jan van Heeswijck, Henrick die Kock, Jan Bruyninck, Roeuer Janss. quamen vyt Hollant varen des Wael stroem op ende vingen Hermen van Alfen, ende is mijnen ghenedigen heren ondersaet van Gelre inder Mazen tegen Alfen, ende quaemen dair mede neder ende mit enen anderen ghevangen die van Oyen was, alsoe dat die derpe luyde veruolchden, wantse mijnen heren ondersaet vp mijnen ghenedigen heren stroem gevangen hadden ende hadden mit hem drie, die mijns heren vyant van Gelre weren, mit namen Steefken Glymmers soen, Ghijsken Ghijsbert Peters soin ende Claesken, ende is vyten lande van Brederaede ende vaeren weder neder tot Braekel, aldaer viel Rijcxken des amptmans knecht in een sceep mit deels der buer van Braekel ende hieten dese voirs. geselle vyt Hollant an lant leggen ende sloegen die hant an hoer schuut, dair wonden die Hollander der Gelresschen een, voir dese voirs. schade sijnse gevangen.

Item dat gebreck van Dirck van Hoekelem eerst dat Jan Peters soen ende Roeuerken van Braekel xxv Zelantscher scaep vyten lande van Hoekelem haelden ende dreuen die ouer tot Droemel, dat bij nacht gheschiet is, want men tlant nyet soe bewaren en kan, daer en gheschict wael ondaet of duyft.

Item noch v merien, die ghenomen hebben Gheryt Folperts soin van Gellinchem ende Heesken, die sij tegen de Voren in der nacht ouer gheswemt hebben, daer sij hoir selfs scepe hadden, ende men kreech een meri mit enen vollen, die die amptman therstont Dirc van Hoekelem weder seynde ende die ander merien werden gedreuen tot Batenborch, ghelijc die ghene wal weten, diese veruolghden.

Item die heer van Culenborch scrijft, dat sijn ondersaten tot Oyen betaelt hebben voer perde xxxv nobel, daer hij gene besteit of scrijft wie dat gedaen heeft, daer om en can hij dair op niet gheantwoerden.

Item so sonnen dese heren, dat sij tot Meteren ghevreescht worden vanden Arkelschen ende ghesonnen rechts anden richter, dat men die luyde besetten woude, des hem gheweyghert waert, ende dit ghesciede tot Meteren in der joffr. lant van Kuyc, daer den amptman niet op en steet the antwoerden.

Item scriuen dese selue canonic, dat sij vl gul. hier om verteert hebben, daer die amptman op antwoert dat hem dit gesciet is buten sijnen ampt, daer hem niet op en behoert the antwoerden.

Item Lange Roeuer ende Henneken Peters soin van Brakel met hem vierden souden in den twyscilt tot Gorinchem peerde ghehaelt hebben, die Bloemkens ende sijnre brueder geweest souden sijn ende tot Zenwynden ouergheuoert souden sijn, daer die amptman niet aff en weet weder dat gesciet is off nyet. Ende ic heb dit doen versueken tot Oyen ende tot Dreghden, daer dit goet nyet thoe comen en is.

Item so helt in die aenspraeck van Hollant, dat Jan die bastart van Arkel met sijnen gesellen na Corsauont inden groeten water souden in gesteken hebben den dijc tot Kedeechem, daer den lande aen gescaedt soude sijn hondert dusent cronen, als sij scriuen, dat die amptman heeft doen versueken an Jan den bastart voers., die daer op antwordt voer hem ende voer sijne gesellen, sij sijn in den groeten water opter vloet gheweest, doe alle dese weerden in weren ende sijn gevaren, daer sij een deel gevanghen haelden, ende seggen dat sij den dijc tot Kedeechem nyet en gesteken hebben, mer sij wouden dat sijt gedaen hedden, ende wil her Aernt van Leyenberch daer yet meer op seggen, dat hijt scriue hij wilt met sinen liue thegen hem verantwoerden.

Item scriuen sij dat Moert ende Peter van Wetten met horen gesellen in den jair van xiij inder Vasten namen op Oude

Schadewijc bij Lederdam xiij stuc scape des nachts, die sij scheepte bij der Horne bij der Culenborchsche sluyse, daer die amptman tot Oyen om heeft doen vraghen er nyet toe comen en sijn.

Item scrijft Jan vander Donck, dat hij lant liggende heeft tot Herwinen, dat hem onbruyck gemaect wordt bij thoedoen Hacken vanden Pol, daer Hac op antwordt hij en gheert nyet dan met Jan voers. daer aff then rechten the comen ther bancken, daer die guede onder gelegen sijn, ende behoeft hij gheleys, Hac wil hem helpen veiligen ende die amptman wil hem gheerne een geleye geuen.

Item den schade, die in den lande van Althonae gesciet is, als sij scriuen in der aenspraken van Hollant.

Inden yersten worden Steefken Heynrix soen genomen vyter Monic lant ij perde, daer hem aff ontboden soude sijn van heymeliken vrienden, als hij schrijft dat men hem voer die perde gerne geuen wil vij of xiij gul., al so verre als hij swigen wil ende den schade niet aenbrenghen, ende die ij perde weren wael weert vi nobel, daer die amptman op antwoerdt, dat men Steefken Heynrix soin van Andel also goet heb, dat hij die heymelike vriende noem, die hem dat gelt geboden hebben, ende weert sake dat die vriende woenden in den ampt van Boemelrewert off den Tielrewert, so mucht hem die amptman the vorder the besceide helpen.

Item in der aenspraken staen xv punten van perden ende van runder, die den luyden vyten lande van Althonae genomen souden sijn, daer sij nyemant in en noemen wie dat gedaen heeft, dat die amptman heeft doen versoeken tot Oyen, daer die casteleyn op antwoerdt, dat sij in der aenspraken een derdendeel the voel scriuen, want dat daer nyet comen en is ende dat ander derdeel is doer Brabant gedreuen ende doert gebuyt ende nyet doert lant van Gelre, ghelijc sij dat voer waer seggen, ende dat derde derde deel off dat doer den lande van bij nacht ende bi ontiden ghedreuen weer, des men nyet wael en weet noch verhueden en cunde.....

Item Dirc Reyners soin van Woudrichem scrijft van xij^{c} prieken, die hem bouen Boemel met enen kare ontdreuen sijn ende ende eyscht daer richtinge aff, welc kare tot Haeften aengedreuen was, daer een deel pricken in waren bleuen, daer hem enen gul. voer gegeuen waert, ende die ander pricken waren ontlopen, eer dat kare ghevischt waert, als die ghebuer seggen.

Item claeght Jan Keye van Woudrichem ouer den amptman dit hij op geboert heeft v nobel myn j quartier, die men hem tot Deil sculdich was, daer die amptman den sculder voer thoe sprac, die niet houden en wouden met sinen recht enighe dag, die Jan Keye scrijft, welc gelt die amptman gheboert heeft tegen die amptman dat mijnen genedigen heer gherekent heeft, voert soe schrijft hij van ij merghen coerns die gruyn vercoft waert, daer die amptman op antwoerdt, dat hij dat coern anvinc als vyander goet ende bracht dat in mijns heren orbaer, ghelijc sijn rekenscap daer aff in helt.

Den schade die die Arkelsche ghedaen souden hebben synt dat onser heren rade die aensprake an beiden sijden laets ouergheleuert hadden.

Item inden jaer van xiii^{c} ende xv in den Oest worden genomen bij Lederdam ix meri perde, die voert ghevoert inder nacht tot Gheffen in Brabant, in dien dat her Jan van Vyanen dat doet versoeken aen Jan vander Dussen den hogen schouth, off aen den richter aldaer in den derpe, men sal aldaer wael vernemen waer sij bleuen sijn, ghelijc men tot Oyen seget.

Item Brabander seget dat hij verloren heeft een runt van iij jaren ende Aernt Claes soen seecht, dat hij verloren heeft een swerte blaerde coe, ... Jacobs soin seecht dat hij verloren heeft een swert colde coe, Jan Geritss. een meri ende volt van iij coyen, ... noch een meri, dat die amptman heeft doen versoeken tot Oyen, daer die casteleyn die ghesellen op gheeydt heeft, die met eden ghehalden hebben dat des goeds ghehaelt en hebben, ende men en weet dat aldaer nyet.

Item so hed Brabander van Woudrichem mit sinen gesellen voers. verloren vyt Dalem xvi stuc runder, die tot Oyen deels toegedreuen worden, daer die amptman om dede veruolghen met mijns genedigen heren brieuen van Gelre, daer den voerg. luyden weder aff gebrocht wert xij stuc runder ende tot Alphen waertter een gewijst dat doer ..... gino ende die iij sijn inden punt voers. bewijst, dat sij daer nyet comen en sijn.

Item doe dat goet hem weder bracht waert, coste tot Lit the verthollen, elc stuc j ..... Item die veergelde tot Herwaerden v nyen botdreger. Item van eost ende arbeit dese voerg. runder the soeken the samen een croen.

Item her Jans lopende bode van Vyanen plach te wesen wert ij runder ghenoemen jnden lande van Lederdam, jnden herfft, die hi seecht dat tot Oyen gebrocht sijn, dair dese selue heer Jans bode voirs. bij nacht ende bij ontide quam tot Herwinen ende naemen ij goede coyen, die toebehoerden Arnde den schoenmaker tot Herwinen, ondersaet mijns genedigen heren van Gelre, welken knecht men dat moegheliken richten an siin lijf, want he onss ghenedigen heren vyant van Gelre nyet en was ende gheet noch dagelijcs tot Lederdam.

Item na Sinte Mertens dach wert vyten lande van Culenborch vanden Arkelschen ghehaelt vij perde, die sij seggen dat tot Oyen toe quaemen, daer die amptman Henrich vanden Rijn sinen rychter mit des amptmans knechten op deden wachten dat die perde ghenoemen weren doer tSticht van Vtrecht of doer Bethouwe, dair wij niet af geweten en konnen of ons dair op behoert te antwoerden.

Dit sijn ghebreke die die Hollander jnden ambt van Boemelreweert ende in Tyllreweert ghedain hebben, sint ter tijt dat onse heren raide an beiden siden tot Culenborch laetste te dage weren.

Inden jersten soe sijn iiij van Vanderyck beset tot Lederdam mit xiij perden, dair mijn gnedigen heer van Gelre voer

criuen dat men den seluen sinen ondersaten een
t lyet ghescien ende mach, ouermids dar die
erde verloeren hebben, daer men tot Ghyf-
rneem, dair heitet datse bleuen sine.
.enedige heer van Gelre mitten hertoge
ere beider raede ouerdragen, dat die ghe-
ken souden, dat die Hollander ongedijck hebben
sint ter tijt onser heren vede voirs. ghezoent wert,
van iij jair, dat alle jair ganse Tyelreweert ghedrenct
.eft, dat alle jair den luyden inden voirs. weerde gheseten
ghescaedt heeft lxxx^{m} Rijnsche gul., datmen met den luyde
wael bewijsen sal, die den schade gheleden hebben ende elck
mit eden halden sullen, beloept van dese iij jaren den schade
tsamen ij^{c} dusent ende veertich dusent Rijnsche gul.

Item Arnde Henrics soen, woenende tot Herwinen, had tot Almkerck een deel goede bestaedt te weyden, dat hi halen solde, des so quam Dirck Joris soin ende dede dat goet besetten, welck goet Arnde voirs. dede ontsetten ende geloefde dair af ten rechten te comen op vi nobel, dair voir hi borgen setten, des soe dreef he thuys waert mit sinen beesten, die tot Woudrichem anderwerf besett worden opten seluen dach van Dirck voirs., ende Arnde batt den richter dat sij hem sinen goede lyet driuen, want hyet de voirs. Dirck eens verborcht had, dat die rechter niet doen en woude ende nam .....

Item Heyn Aelberts soin tot Boemel wert tot Boemel een schepe mit ij^{c} malder rogge inden nacht mit enen oesten wynde in Hollant ontfoert ende wert aldaer ghesleten, ende Heyn voirs. moest sinen scepe weder copen ende die roggen was he quyt ende he heyl ouer den knecht gherycht js, des men niet wael en weet.

Inden groeten water quamen een deel ghesellen van Lederdam ende sloegen Jan van IJuen *van Meteren doet*, ende moest *sinen hals* breken ouer een planck, ende sloegen hem sinen hals af.

Item quam Steefken van Kedichem mit een deel ghesellen

ende sloegen Noyken van Beesde enen voet voel na af, dair hi lame an bleuen is.

Item Jan Neve van Braekel wert ghevangen tot Lederdam, ende coft hem voir xxxviij nobel, die heer Jan van Braekel gheloefden op enen dach, ende eer die dach quam, soe waert Braekel verbernt, also dat Jan Neve nyet betalen en conde, ende doe die dach quam doe reet her Jan ende Ghijsbert voirs. voir dat gelt in tot Lederdam ende sij betaeldem wat, ende vyt her Jans brieue worden ghedaen xvi nobel, die Jan Neve voerg. dede gheloeuen Gheryt Claes soen, woenende op die tijt tot Dordrecht, dair Gheryt voirs. enen brief af gaff Peter heer Jans soen mit sinen zegel, ende alle dat onbetaelde ghelt wert qwyt gheseecht inden zoenen, ende nv soe wordt dese voirg. Gheryt Claes soen, thant woenende tot Braekel, dair voir ghehalden van Philips Hugen soen ende Coenen van Oesterwijck, want die brief heldt halder des briefs, maenre des ghelds.

Item omtrent acht dage na Sinte Martijnsdach jnden winter quam her Jans van Vyaenen sine lopende bode plach te wesen ouer nacht of bij ontide ende nam tot .....

Item Dirck Mychiels soen ende Steefken Steefkens soin van Braekel saeten tot Andel ende teerden dair, worden sij ouervallen, alsoe dat sij hem weerden, des vinck Brienen van Weyberch dese voirg. ondersaeten mijns ghenedigen heren van Gelre ende saeten aldair xiiij dagen inden stock, ende en connen nyet quyt ghewerden mitten broeken, die sij mit recht ghebroeckt hebben, die sij bieden te gelden.

Item Gheryt Claes soen van Braekel had een gheley van Jan van Langraeke of van sinen rychter, dat Gijsbert van Ghiessen ghedeedingt had, ende hie eyscht richtinge dair af ouermids dat gheleye hem scade doin sall.

Item heeft mijnen heer van Hollant doin scriuen an heren Jan vander Vliet, sinen balue tot Schoenhouen, of sinen stedehouder, datmen nyet ghebruycken alsulke goede als Jan van Weerdenberch hedde jnden lande van Schoenhouen, dat Jan voirs. geschaedt heeft.

Item her Claes van Meerten stont van sins heren des cardinaels wegen van Cameryck in eenre pleyten mit heren Dirck vanden Berge, bastart tot Hollant, dair tot Constans iij zentencien heer Dirc vanden Berge mit recht af ghewonnen sine, alsoe dat her Dirck vanden Berge an den proeuende tot Aldenmunster, dair sij omme ghepleyt hebben, gheen recht an behalden en heeft, welke proeuende die cardenael heren Claes van Meerten ghegeuen heeft, omme dat he den cardenael iiij jair gedient heeft, dair die selue heer Claes anden capittel van Aldenmunster sine prouende afges(taen) heeft, als dat recht ghewijst heeft .....

Het ingelascht stuk luidt aldus:

Willem bi der genaden Goids palensgreue opten Rijn, hertoge in Beyeren, graue van Heneg., van Hollant, van Zelant ende heer van Vrieslant, ontbieden v ende beuelen mit ernste onsen baliu van Scoenhouen, heren Jan vanden Vlyet, of uwen stedehouder aldaer, dat gi sonder enich vertreck allen onsen goeden luden ende onderseten bynnen onser stede van Schoenhouen ende anders in uwen bedrijue geseten, van onser wegen gebiet ende verbiet, dat nyemant hem onderwynde te oerberen, te gebruken of te doen gebruken alsulke goede, als Jan van Werdenberch liggende heeft omtrent onser stede van Schoenhouen, ouermitz sulker gebreke wille als wi daer an hebben, ende waer yemant die hem daer en bouen bewonde enige der goeden voerg. te gebruken, dat wouden wij aen dien houden ende verhalen sonder verdrach. In orconde des briefs ende onse synget hier op gedruct. Gegeuen jnden Hage vpten xiiij dach in Augusto int jaer onss Heren dusent vierhondert ende vijftien.

Dit sijn eyndeell der gebreke onss lieuen genedigen heren van Gulich ende van Gelre ende sijnen onderseten op den bisschop ende den gesticht van Vtricht.

Inden yersten bekrocnt sich onse genedige heer des dat hem die bisschop van Vtricht inden seggen vanden soenen tusschen hem ende Hollant affgesacht heeft den van Amersfort the

gheuen ijm cronen, ende want die bisschop onsen genedigen heer toegesacht heeft dat des niet sijn en soulde, so heischt onse genedige heer hem dat gelt gericht.

Item ende also als die stede van Deuenter, Campen ende Swolle langktijt van jaeren herwerts van onss genedigen heren tollen gevaren sijn onuertollt, so gesint onse genedige heer, dat men hem volcomelike vytreickinge doe van dien dat sij bynnen der tijt ontfuert hebben ende hem dat oich te richten, als sich dat geburt, then weer dan dat sij besehuuchden mit brieuen, dat des niet sijn en soulde.

Item sint hertoge Willems dode, dem Got genade, hebben die van Deuenter aengeuangen ende hoer hant geslagen aen enen weert, geheiten Brucgerwerde, gelegen tegen Sellenoirde, die hertoge Willem vur sijn hielt ende die Willem van Baecke als sijn amptman inder tijt besloech mit ossen ende anders, des hem noit was. Noch dergelijchs enen weert, die hoger inwerts leget, die gelandt is ander graifschap van Zutphen ende aen een ander buyrschap tot Eeps, des sich die van Deuenter oich onderwonden hebben ende noch onderwynden. Ende onse genedige geeind dat men hem die ongerechte hande afdoe, ende sijnen genaden oich richte dat hem dair van sint der tijt ontboert is.

Item hebben eyndeel der burgeren ende gemeynte van Deuenter vyt der seluer stat ende weder dairin enen man, geheiten Coenrait die Hoefs, die onsen genedigen heer ende die stat van Zutphen broickeftich worden was, vyt der stat van Zutphen ende van enen kirchoff mit gewalt, gewapender hant ende geladener armborst gehaelt ende vyt der stat geleidt, dair aen sij onsen genedigen heer an sijnre herlicheit ende der stat aen hoeren recht sere verkurt hebben, ende gesinnen dat gericht.

Item is een schip mit gersten van hundert malder off dairommetrynt van Arnhem ontfuert geweest, dair die ghene, die dat toebehuerden, naevolchde ende betrat dat in lande onss genedigen heren ende vynge sijne schip an, des sijn gekomen onderseten des bisschops van Vtricht, mit namen des marscalcs

knecht Bernts Vyten Enge, op eerde ende strome onss genedigen heren, ende hebben dat schip mit gersten mit gewalt ende homoet onss genedigen heren onderseten van Gelre genomen ende geweltlich ontdrongen, die gerst gesint die selue onse genedige heere den sijnen wedergegeuen ende hem die gewalt ende homoet gericht, also als dat geburt.

Item op die selue tijt vynge Beernt vurs. eynen knecht, geheiten Vdeken van Balueren, die ondersete is onss genedigen heren, den hi langetijt geuangen hielt ende tallen tijden als hi xiiij dage dach krigen soulde, so moest hi gheuen j cr. off ij, as lange thent hi meer vm te gheuen en hadde.

Item hebben Peter Lauwert ende sijne neuen gebreck ende toeseggen op die stat ende dat gesticht van Vtricht, als men syen mach in ene copie hoirss briefs hir nae geschreuen:

»Wi Edewart van Gelren doin kont ende kenlich allen luden, dat wij Sander Lauwert, Bauken Lauwert ende oeren bruederen ende vrinden georloft hebben ende orlouen mits desen brieuen, als dat sij alle der gheenre lijff ende goet, die vten bisdomme van Vtricht sijn, halden, besetten ende bekommeren mogen, ende op dat bisdom penden ende halden, also lange ende thent tertijt dat hoen hoer vader gebetert wurde, die hoen afgeslagen is inden bisdomme van des bisschops luden. Ende so wat dat sij mit hoeren vrienden dair toe doin, des gestae wi hoen, ende ontbieden alle onsen amptluden in onsen lande, die nu sijn ende naemails wesen soelen, dat sij hoen dair toe behulpelich sijn, ende hoen die helpen hauden, so wair dat sij sy besitten off gekrigen konnen, ende dat sij hoen dair enghenen kynder aen en doin, sonder argelist. Ende omme dat wi willen dat hoen dit geschie, so hebben wi tot enen orkonde des desen brieff doin besegelen mit onsen segell. Gegeuen int jaer onss Heren mcccclviij des ...nsdages nae Agnetis Virginis."

Item dit is dat gebreke, dat Jan van Laetmonde heeft aen den sticht van Vtricht.

Inden yersten heeft her Rutger van Laetmonde gegolden weder heren Eernst van Wluen tot Wageningen in enen sche-

penen brieue an hant Jans van Welle, tachtentich pont xv oude groet vur elke pont gerekent, dair her Rutger vurs. voir gaff vyer gude mergen lands, gelegen in Wageninger broeke, ende dair bi heeft hi te schaden gehadt iij^{c} alde schilden.

Item bi hertoge Willems tijden, doe dat grote orloge yerst gesoent was, doe quamen die van Ryenen ende namen heren Rutger van Laetmonde twe pluege meyryen, ende also dat sijn lant voir ledich bleeff liggen, dair sij heren Rutger ende sijnen eruen aengeschaedt hebben vijffhondert alde schilden.

Item heeft her Derich vander Camp, proest then Swartenwater, opgeboirt van Godart ende Jans wegen van Laetmonde, van Jan vander Camp, hoeren oemen tot Swolle, dat hi hoen besett hadde in enen rechten testament, dair sij te schade bi hebben also vele als ij^{c} alde schilden.

Item dit is sulken gebreke als die stat van ..... heeft up dye van Dyepenheim.

Int yerst dat sij Jan Bovinx ende Hillebrands Bovinx hoire onhoirtlike haue, die enen oeuerganck gedaen heeft van der eenre marcke in die ander, dat sij die geschutt hebben vur enen gulden ende iij gulden inder masschap, ende dair nae quemen Arnt, Bernt ende Jan Sticken, gebruederen, Godart Pekedam, Derich van Ramele ende Egbert van Hasselt, ende hebben Jan ende Hillebrande hoer haue anderwerff affgeschutt, die sij hoen weder aff geborcht hebben ende gheuen moesten xx R. gul., ende hebben die selue haue geschynt, die bellen vanden halse, die mit cluysteren dair aen geslaten waeren, ende hebben die noch huden des dages beholden, her en thenden begerden Jan ende Hillebrant, dat sij hoen wolden seggen wat die haue gebroken hedde met rechte, des en kunden Jan ende Hillebrand niet wijss geworden vanden amptman van Dyepennem off vanden erfgenamen, sij en wolden die vorg. haue halden, off men moeste hem die xx R. gul. gheuen.

Item is Herman Hoenell gekomen ende heeft geclaigt, dat hoen sijn haue inder seluer marcke aff geschutt wert, dair

he voir gelden moeste toe Dyepenheim indie masschap v gul. ende j gul. des amptmans knecht.

Item hebben sij hoen een vercken aff gesteken inder seluer marcke, dat vyer gulden weert was, ende hebben dat gegeten

Item hebben sij affgeschatt Herman Draele ende Herman Pelser onsen burgeren twe gul., daeromme dat hoir perde ouerliepen in die vurs. marcke.

Item hebben sij Derich ter Lynden onsen borger affgeschat van ij koeyen xij copp.

Item heeft geclaigt Gherit then Nyenhoue, dat hoen sijn haue affgeschutt wert anden vors. marcke ende wair tot Dyepenem gedreuen ende sloegen hem enen ossen ende een coeye, aff, die weert waeren xix gul., ende dwongen den vurs. Gerit dair toe dat he des niet seggen off clagen en soulde, weert saicke dat he des segede off clagede, so soulde he dat vurs. goet weder in brengen ende comen seluen mede, wanneer sij hoen maenden.

Item hebben sij geschutt Henrich Stockems haue, dair he seuen gul. voir gelden moeste eer hi sijn weder krigen konde.

Item heeft geclaigt Bernt Ageldinck dat ..... van Arkensteyne aff geslagen heeft vijff vercken, die xviiij gul. weert waeren, die vyt Verwoelder marcke oeuergingen in hoer marcke.

Item hebben die van Holten den seluen Bernde aff geschutt enen ossen, die opden schiede ghienck vanden tween marcken, dair omme sij hoen affgeschatt hebben xxij copp. ende dair nae nemen sij hoen sijne bellen van sijnre haue, dair hi voir gelden moeste xvi copp., eer hi sij weder krigen konde.

Item Wouter Hack, richter op Ryeneoeuer, seget dat Steuen van Zulen, richter tot Ryenen, mit eendeel sijnre borgeren heeft geuangen up Sent Cuneren auont off dach in mijns heren strome enen man, die mijns heren onderseten was, ende den vort gehangen.

Item die marscalc des bisschops ende die pender mit meer luden hebben geuangen Lamp Henricxs. bynnen mijnss heren palen ende heeft den seluen Lamp affgeschatt xxiij nobelen.

Item sijn onss heren coeplude besett int sticht, als Jacob Janss, Rouer Pelgrimss. ende twe soenen ende Ywen van Balueren.

Item die Stichtsche sijn komen tot Oemeren ende hebben dair gebernt Gelis Janss. wijff hoer huys ende allet dat dair ynne was.

Item wart tArnhem ene schip saltz gestolen, dat die marscalc des bisschops inden Rijn an die Gelresche sijde genomen heeft.

Item hebben Jan van Steenbergen ende sijne brueder oich gebreke an den bisschop ende sticht van Vtricht, als men vernemen mach inden copien hoirs briefs.

Dit is die clage, die Johan van Heteren ende sijn broeder hebben op den sticht van Vtricht, dair een hertoch van Gelre sy heer Jacob van Heteren dat hi sijn hulper werde wouwe op een bisscop van Vtricht, want hijt noey hadde gedaen op die tijt om des will want hi sijn man was, dair en hertoch van Gelre een weder om gelaefden, dat hi oen sijn leen op ghaue, dat he nummer gebreen noch gesonen en souwe, hi en heet heer Jacob van Heteren weer gesoent op sijn leen ende op sijn goet, dat nyet geschiet en is, dair sij wient om bleuen sijn as om Werdensteyn mit alle sinen toebehoer, des sij noch segell ende brieue hebben, dss sij nyet meer en begeren dan bi mijns heren ghenaden, dat oen docht dat recht waer, want sij solden dat ghern gedaen hadden ende sij niet anders en begerden, om dat dat niet geschiet en is, daer hebben sij waill te schade bi x dusent schilde.

Dit is kroen die Willem van Echtelt Jans knecht van Heteren bynnen dier tijt, doe men dat huys te Rauenswaey opsloech, tot dier tijt doe namen sij oen twe mergen, die waill 1 gul. waert waren.

Synt Jacop vander Horst, Jan van Spiegel, Ysebrant vander Aa ende Gerit van Damasch ende anderen, die vyt Vtricht verdreuen sijn, burgeren ende onderseten geworden sijn onss genedigen tArnhem, is den seluen hoer husen, haue, erue, ende guet bynnen ende buten Vtricht inden sticht gelegen onbruickber gemaickt, also dat sij sint der tijt dair van as

niet gekregen en hebben, dat allet geschiet is ende geschuyt mit opsat, rait ende verhencknisse der stat van Vtricht. Ende want des niet sijn en soulde nae vytwijsinge desselnen verbonds, so gesint onse genedige here van sijnre burgeren ende onderseten wegen, dat hem gericht worde, wes hem sint ter tijt ontboirt is, ende dat men hem voirt aen des hoirs rustelich gebruicken lait.

Item claigt Alert Zijbrandss. hoe hi op een tijt tot Cothen quam met Herman Achterop, doe worden Herman vurs. ende Gherit Porsch schelachtich, doe segede Alert Gerit vurs. toe, wat hi Herman dede dat soulde hem mede oeuerghaen, ende doe sloech Alert Gerit met eenre bijlen dattet niet en bloeden, ende dair nae heeft Gerit oeuer Alart geclaigt tot Zwolle, dat hi hoen gemoirt soulde hebben, des quam Gerit dair nae tot Hattem, doe besetten hoen Alert ende Herman vurs., doch worden sij aldair gescheiden bi schoultet ende schepenen, also dat Gerit vurs. den anderen tween als Alart ende Herman quyt scholden ende oich quyt soulde holden vanden broecken, die sij tot Cothen gedaen soulden hebben, als bi eenre penen van x olden scilden. Bouen dat gescheit, heeft die selue Gerit oeuer dese twee geclaigt den drosset van Arkensteen, also dat Alert vurs. vredeloys des lands geleget is, dair van he gesint hoen quyt te schelden; oich quam Alart vurs. varende van Wijhe, aldair hoen die buere van Oldeneele vyngen, dat he allet gebetert, gericht ende gesint ende onsen genedigen here oich, also als hoen beiden des noit is ende sich dat geburt.

Item Jan ende Peter Lambertss., broederen, hebben Wouter Munter besatt tot Bunschoten, ende Wouter was oirbodich hem gulde off rechte te doin, hadden sij yet op hem te seggen gehadt, dair en bouen vingh hem Jan vurs. ende brocht him inden stock op Jacop Peterss. huyss, die doe marscalc was ende schatten hem aff xxiiij gul., elke gul. vur ij Stichssche gul. gerekent.

Item hebben wi hertoge van Gulich ende van Gelre schoultbrieue van ousen neue den bisschop ende vort eendeel der

baenritzen, ridderen, knechten ende borgeren der stat ende des gestichts van Vtricht, sprekende van iiij^{m} pont swairter tornoyse, die wi ons gesinnen te betalen nae ynnehalde onser brieuen.

Item kroent Goissen Merseliss, dat hem die bisschop van Vtricht schuldich is van geleenden gelde hundert gul. ende heyscht die betailt ende hem sijnen schaden, den he omme onbetalinge wille des gelds geleden heeft, gericht, den hi acht op xl gul. Desgelijchs Willem van Dorseler oich.

Item die van Ryenen hebben genomen Roelken Meliss. twe perde ende hebben hem dair aen geschaedt 1 gul., dat buten vede geschiet is, dairomme hi dat gericht gesint.

Gebreke an die stat van Vtrecht.

Item claigt Gijsbert vander Hoeuen, burger tArnhem, dat hem die van Vtrecht affgeuangen hebben vij knechten, ende hebben den hoer haue ende harnasch genomen, ellich dat sijne up xx gul. getaxiert, beloepto op c ende lxx gul. ende die selue seuen hebben sij in verdeil jairss geuangen gehalden ende ellich knecht heeft dairomme vytgegeuen ende verteert an cost, stockgelde ende anderen saicken c gul. tot bescheideliker bewijsinge, beloept op vij^{c} gul., ende die mit den c ende lxx gul. vurs. moest Gijsbert sijnen knechten verrichten. Ende want hem dit vanden van Vtricht sonder vede ende recht verweernisse geschiet is, ende he noch sijne knechten op der van Vtricht eerde noch schade niet en waeren, so gesint he hem dat gelt weder te gheuen, ende onse genedige here heyscht hoen oich die gewalt ende homoet gericht.

Item hebben die van Vtricht enen mijns heren onderseet, geheiten Jan Krudener, van Gelre, genomen ende onthalden een schip mit saltz bouen oen geleide.

Item hebben die van Vtricht aen vede ende onontsacht Gijsbert den Kock van Weerdenborch genomen vij koeijen, ende die vort gedreuen op Palenborch, dat Vtrecht toehoirt.

Item hebben sij den selue Gijsbert affgebrant bij nacht enen

berch weyts, enen berch haueren, een bouwehuyss ende een schuyr mit allen dat dair ynne was.

Item noch hebben sij Gijsbert genomen v meryen, iiij koeijen ende een vett runt, ende dat hebben sij te Schalkwijck toe gedreuen, ende vort hebben sij Gijsbertz erue ledich gehouden liggen vijff jaer, dat dat nyemant bouwen en dorst, dese saicken begeert Gijsbert gericht, want hem dair aen geschaedt is meer dan twe dusent scilden.

Item Derich Scappert, burger tArnhem, heeft een huyss ander stat van Vtrecht staen after Sinte Peter inden Regenboge, dat hoen Claes Cesar ontweldicht ende onbruickt gemaket heeft, want die voirs. Derich seluer bynnen der stat van Vtricht niet komen en mocht, ende dit geschieden bi willen ende toedoen des raits van Vtrecht.

Item heeft oich Derich vurs. een huyss inden Sadelstrate tot Vtrecht, geheiten die Schilderij, ende dat die borger van Vtricht te middage nedergebraken, hir by heeft Derich vurs. grote schaden geleden, die he gericht gesint ende acht op [1]).

Dit is dat Sander Ingen Nuwelant tot der stat van Vtrecht te seggen ende te spreken heeft, ende is alsus dat der stat knecht vurs. hebben den seluen Sander mit sijnen knechten ende gesellen onontseget ende onuerwairt gedrongen tot IJsselsteyn in die stat, dair Sander vurs. mit sijnen knechten ende gesellen geuangen sijn, ende Sander noch sijne gesellen en hadden der stat noch den sticht niet geschedicht off misdaen, ende dar nae heeft die stat vurs. geworuen an den hertoge van Hollant, dat sij den voirs. Sander mit sijne knechten ende gesellen in hoirre macht gekregen hebben, ende hebben die knechte onthelset, dair Sander drye knecht mede hadde, als Euerhart van Kedinchem, Willem Thuer ende Franck Arntss., ende hebben Sander vurs. gebracht omme sijn lijff ende om sijn goet, ende hebben Sander geschedicht ij^{c} nobelen, die hoen affgeschatt sijn, behalueu den schaden, den sij hoen an sijnre knechten gedaen hebben der hi omme gheen gelt en hed

1) In het handschrift oningevuld gelaten.

laten doden, hedt in sijnre macht gestaen, ende behaluen des schaden ende onkost, den hi daer geleden heeft eer hi dat gelt veruallen konde, ende Sander gesint des richtige, also als hoen des noit is.

Item so is Herman Worm komen inder spoeyen voir Vtrecht mit enen schepe salts, dat hi vertolden te goeder tijt ende betnelden allen onrait, die hi dair van schuldich was, des so geboet hem die stat van Vtrecht van dair niet te reysen noch te varen, ende Herman en woste doe noch en weet oich noch niet, wes sij hem tegen, des worden hem bynnen der tijt dat hi mit sijner schepe daer legerich was ontferret ende genoman sijne anckere van sijnen schepe, die hi weder copen moeste vor xxviij blawe gul. dair van hi vander stat van Vtricht richtinge van begert, ende mede vanden schade, die hi leet der wijlen dat hi dair lach, dats te weten van Sent Nycolaus misse thent Vastelauont off langer, dair hi wale hundert schilden bij te schaden hadde, als hi den rade ende den oeuersten van Vtricht ducke ende menichwerff geeroent ende geclaigt heeft, ende des hem niet gericht wert.

Item soe claecht Henrich heer van Wisch, dat hem die van Deuenter enen knecht af ghevangen ende ghedoedt hebben bouen dat Henrick noch hi hoer vyant nyet en waeren, noch op hoeren schade nyet gheweest en hadden, dat Henrick duck veruocht heeft, doch en is hem dair gheen richtinge af moegen gheschien.

Item Zein IJsels. heeft doen bannen Egbert Beck (Bark) sijn moeder ende broeder vur erfrente, die Zein meynde dat men hem schuldich is vyt goede, dat in Veluwe gelegen is, dair Egbert niet meer aff gheert dan lantrecht, want he meynt dat hi niet sculdich en is, ende heeft bi den te schade gehadt 1 gul.

Item so kroent Gijsbert Pyeck, dat Arnt sijn vader, dem Got genade, bynnen geleide des bisschops ende der stat van Vtricht genangen sijnen soen ende knecht afgeslagen ende ter doet bracht wart, dat allet geschiede vyt den gesticht vurg. ende Gijsbert gesint dair van hem ende den sijnen richtinge te

doin, als hoen des van hoirs vaders wegen noit is; onse genedige heere heeft hem dat oich gericht, want Arnt vurs. inder tijt sijn rait *ende rentmeister* van sijnen genaden beuele was.

Gebreke Gijsbertsz. van Ranwijck up tgesticht van Vtricht.

Inden yersten nam Wouter van Dornick Rutger van Ranwijck, iiij perde ende vuerden die tot Deuenter ende verkoft sij dair, dair heeft Rutger veruolch up gedaen an die stat, dat sij hem richten soulden, want hi hoer vyant niet en woer, des hem niet geschiet en is.

Item dair nae quam Woulter voirs. ende nam Gijsbert Rutger van Ranwijck xi koeyen, ende dair waeren mede vyer off vijff burgeren van Renen ende dreuen die haue inder stat ende sloten die dair, ende Gijsbert heeft dat veruolcht menichwerff, doch en kan hem dair van enghene bescheit geschien.

Item die burgeren van Ryenen sijn gekomen tot Ranwijck ende hebben aldair Jan van Oyhusen geuangen onbewairt ende ontseget, ende hebben sijne doeren onttwe geslagen mit gewalt ende hebben hem ende sijn wijff twe reysen geslagen, ende dat sijne genomen, dat hem geschaedt heeft ende niet geleden en woulde hebben omme ij^{c} cronen.

Item seggen Jan van Heteren ende sijne brueder, dat sij gerichtigt sijn an Werdensteyn ende sijnen toebehoren nae ynnehalt hoire brieue, des hem niet volgen en mach.

Item doe men dat huyss tot Rauenswade upsloech, namen die Stichssche Willem van Echtelt Janss. knecht van Heteren, ij meyren, die werdich waeren 1 gul.

Item Bernt vten Enge is gekomen tot Wyell up mijns heren strome van Gelre, ende heeft aldair genangen Lamp Henricxs. sijnen ondersete ende besett vur schoult, die he schuldich was den jonchere van Gaesbeke, ende hem mede gevuert ende inden stock gesett, ende oich nu mijnss heren ondersaten sijn inden sticht besett, die doch den bisschop noch den sticht niet broickeftich en waeren noch en sijn.

Item Geerlooh Lass. tot Wye heeft genomen Egbert Euen-

soen van Heerde v gul. sunder recht ende reden, die welke Geerloch heeft oich bi te schaden gehadt ij gul. Simul vij gul.

Item worden Willem Velthuyss., mijnss heren pender, genomen xviij schapen, den dieff dede hi volgen nae tot Erkensteen, dair hi geuangen wart, ende Velthuyss. knaep dair tegen, solde he sijnen knecht quyt krigen, et most hen costen xl gul. ende sij lieten den dieff lopen, ende dat dede Derick van Dorre.

In deser maten hebben onser genedigen heren rade ende der stat van Vtricht den coepluden vyt den lande van Gelre geleide bynnen Vtricht geluydt ende gegeuen, alse dat die coeplude vyt den lande van Gelre, die gheen vyande waren onser genedigen heren noch der stat van Vtricht, veylich varen ende trecken mogen te water ende te lande doir den gestichte van Vtricht, durende xiiij dage, nae dien dat sijt wederseggen ende men dat ander tollen tArnhem te weten doet, ende wert saicke dat bynnen dese geleide yet nyes opstunde off ennich ongeuall geuyele, also dat die coeplude niet comen en dorste, so wes hem inden Gestichte dan schuldich weer, dat souden sij vrijlich boeren ende onbelast dair aff wesen. Ende bouen dit geleide ende veylicheit so is Jan Krudener, burger tArnhem, mit sijne schepe komen op mijnss heren strome van Vtricht beneden Culenborch aen den Botterdiep, ende meynden dair veylich te wesen als vurs., des quamen ruters van Vyanen ende namen hem een schip salts, dair sij hem aen schaden vi^{c} gul., off also velen aen veden; dit begert Jan Krudener hem gericht te werden, bi dien mijn here van Vtricht hoen toegesacht heeft dattet gericht soulde werden.

Item hebben die van Vtricht genomen ij wagen mit salt, die Derichs den Ruter waeren, die hem noch niet gericht en sijn.

Item hadden die van Vtricht geuangen enen knecht, die den richter van Tyell had helpen moerden, den sij hebben laten ghaen, wie wale sij den moert van hem wale wisten.

Item hebben die soudenars van Vtricht ende die gesellen dair toe gehoerende vyt den gericht van Herwijnen vyt enen

kamp, die geheiten is Arnts kynder hoeue, genoemen als hiernae geschreuen staet:

Item heren [1]) van Herwijnen, heren Brunstijns soen twe coeyen, die weerdich waeren xxiiij gul. ad x Brab. botdragers.

Item Folpert Folpertss. iij coeyen, die weerdich waeren xxxvj gul. ad x botd. gelijch vurs. is.

Ende dese coeyen heeft Willem Hugenss., die woent onder die scuutmaker, gecoft, ende die ander werden geslagen int vleyshuys.

Item Goedaert van Herpen heeft verloren inden sticht van Vtricht twe vaten herinx ende een deel vlass, dat hi allet inder stat van Vtricht gecoft hadde, ende doe hi buten Vtricht quam doe quamen die stat soudenars ende namen den vurs. Godart dat goet ende vuerdent inder stat van Vtricht ende bruickent dair, ende doe quam dese voirs. Godart ende clagede den rait ende den borgermeister ende den schout, dat hem dit guet genomen wart, ende hem en schiede gheen gulde vanden goede, ende dit goet was weert xv gul. as guet as blauwe gul., dat he gericht gesint.

Item claigt Willem Vincke, dat hi op een tijt was getogen inden gerichte van IJsselmuede, dair hi satt ende att in een huys, dair in quam gegaen die richter van IJsselmuede, ende dede hem dair vangen ende in enen stock setten buten sijnen schulden, ende he en had enghene voerschelinge mit des bisschops noch sijnen onderseten gehadt, ende he sat inden stock also lange thent hi seluen vyt brack, omme welke onrecht vurs. onse genedige here vur ende sijne amptlude nae ducke veruolch gedaen hebben, doch en is dair van noch enghene richtinghe geschiet.

Item Kirstken, ouss genedigen heren onderpender inden ampt van Brymen, wart een peert genomen, dat hi veruolchden inden Twent in Hermans ampt van Wicken, ende sloech sijne hant an dat pert ende wolde dair bi blijuen, also dat hi sijnre vriende genoet dat hi dat peert weder kreech, dairomme hi

1) In het handschrift oningevuld gelaten.

den jongen Twickel gheuen moeste iiij R. gul., ende het costen hem wale iiij R. gul. te schaden.

Item was Henrich Merten (Metten) voer de burch tot Hattem gereden ende dronc omme sijne komanschap, daer hi onschuldelich geslagen wart van des bisschops onderseten, dair van hi blint ende lam geworden is, dat hi bide omme Got ende genade hem gericht te werden.

Item Henrich vanden Dam is schuldich der kircken van Vorachten een pont, ende den priester twe pont des jairss, die achterstedich sijn, der kircken xxij pont ende den priester xviij, des sij niet gekrigen en konnen.

Item so heeft Derich van Dorre, drosset van Sallant, enen geheiten Herman Achterop van Hattem geuangen ende hem afgeschat xl gulden.

Item heeft Lubbert Eysschinck, ondersete des bisschops ende van sijnen beuele, als hi seget, Claes Pelens. van ... geuangen ende hem afgeschat xxiiij alde scilden, dair toe hi des te schade heeft gehadt also goet als hundert gul.

Item Derich Lernick is komen varen van Amersfort ende had dair mit sijnse vaders zaet te mercte geweest; des sijn komen des marscalcs knecht des bisschops ende hebben hem geuangen ende inden stock gesat xij woken lanck ende ghauen hem water ende broit, doch moest he vur sijnen cost gheuen xvi gul., ende hem wert genomen j mess, dat weert was j gul. ende moest oich dair toe oirvede doen.

Item die van Swolle hadden geuangen Jacob den Visscher, burger tot Hattem, ende deden hem te male we buten sijne schulde, als dat wale schene, doch moest hi hoen ende den gestichte van Vtricht ene oirvede doin, ende noch worde he gewairnt vur den schoultet van Swolle, dat hi den IJsselen noch des gestichts niet en gebruke, ende omme der warninge wille ende dat he dair niet in komen, dairomme begert hi dat men hem sijn oirvede quyt gheue ende sijne smert richt, want hi onschuldich inder saicken, die men hem anthyende was, geuonden wart.

So sijn die van Deuenter komen mit gewalt ende homoet tOpveerst inden dorpen, ende hebben aldair Eernst vander Horst ende Huge ter Dernhorst, onderseten onss genedigen heren, hoer huyss upgestoten bi nacht ende tontijde, ende die selue gewont, geslagen ende vort mit hem tot Deuenter inder stat geuuert dat sij allet gedaen hebben buten veden, des ommer niet sijn en soulde.

Op een los stuk papier: Ghedenct van Smit Gheenkenssoen, den die marscalc geuangen had, ende hielt hem inden stock buten sculden, ende moest betalen voer sijn teringhe xxvi gul.

Eendeell der gebreke op die ecclesie van Vtricht.

Yerst so hadt heer Hubert van Schoenhoeuen, canonich tSinte Marien tUtricht, gericht aen drye coeyen, die Goessens vander Sloet waeren, welke coeyen tot Hedell upden kirchoff stonden, also dat heer Huberts knecht die coeyen vanden kirchoff dreeff, die een ander mit recht verantwerden mucht ende dit wart beseydt mitter schepenen, alse dat Goissen vander Sloet dese selue coeyen verseeckte, dat sij sijn niet en waeren, desgelijchs dese heer Huberts knecht ende seide dat die coeyen oick sijn niet en waeren, woe wale dat hij die voir en weck gedreuen hadde, dair aen hi sijn lijf ende goet ende den heren guede van Sent Marien verbroickt heeft, bi dien dat heren Hubert van Schoenhoeuen toegewijst is der vurs. heren guede te verantworden, te wynnen ende te verliesen, des men goede schepenen briene heeft.

Item so heeft heer Claes, ondersete onss genedigen heren, mit recht des cardinaels van Camerick enen prouande tUtricht tot Aldenmunster inden concilie tot Constans mit drye sententien gewonnen, welke prouande die cardinael den seluen heren Claes gegeuen heeft, dair die heren van Aldenmunster heren Diriek vander By, bastart van Hollant, in halden bouen recht ende bouen dien dat heer Claes anders niet en gheert dan des then richten te staen.

Item want heer Reyner vanden Rijn, die curyet tot Vanderich

was, beruchticht was dat hi dryen bellen gestolen soulde hebben, dair men wall bethoen off brengen sall, so heeft hi den amptman mit drien knechten ende anderen onss genedigen heren ondersaten inden (ban gedaen) den gesint men aff te doin.

Item heeft Lysbeth vander Duse, beghine, woenaftich tot Zwolle, Godert van Eluen, hoer zuster, inden kerspell van Hattem inden ban gebracht oeuermits des officiaels brieue van Vtricht omme een jairgulde, die hoen Frederich van Deyse hoire beider oeme gemaickt soulde hebben vyt vyer mergen lands, nae ynnehalden eyns brief, den sij dair aff heeft, dairomme men doch niet bannen, mer dair voer recht nemen ende gheuen sall nae den lantrecht, dair dat gelegen is, ende oich nae innehalt hoirs briefs, den sij dair aff heeft, ende dit weerft meister Bernt Vten Enge ende Johan Merloe.

Item is Beernt Wernerss. van Hattem van Gerard van Eldijck, oeuermitz des officiaels brieuen van Vtricht gedaecht, des niet sijn (en soulde) bi dien dat Beernt vurs. oirbodich is gulde off rechte then steden, dair sich dat dairomme geburt.

Item warden onse burgeren ende onderseten van Doetinchem als Johan Louis, Derich die Knapper, Jacop van Dyedem ende Reyner die kremer gebannen van heer Gijsbert vander Huete, wilner proest ten Swarten Water ende van heren Johan vander Huete, kirckheren tot Railte in Sallant, als van gelds wegen, dat sij hoen schuldich soulde sijn, welke onderseten vurs. den proest ende kirckheren gern doin soelen ende willen, als sij hoen schuldich sijn te staen, nae vytwisen hoirss brieuen.

Item wort die kirck tot Beesde in interdicten gelacht, dat gesint men oich aff te doen.

Item die onderseten ende burgers onss heren van Vtricht maicken lichte knechte vyt, die toe vele kircken inden gestichte openbair ontseggen onss genedigen heren onderseten van Gelre hoer pechters, omme hem den pachte aff te schatten ende te schanden te maicken.

Item kroent Willem van Daetseler, dat die bisschop van

Vtricht hem schuldich is hundert gul. van geleenden gelde, ende begert die wederomme te hebben.

Gebreke up die van Amersfoirt.

Item so heeft die schout van Amersfoirt onss genedigen heren van Gelre burgers, die vyt Amersfort verdreuen sijn van wegen der bisschop van Vtrecht, hoer goede vercoft bouen lantrecht, statrecht off ennich recht, dat anden Sticht gelegen is, dair van men richtinge begert.

Item kroent Goissen Mercelist. dat hem die bisschop schuldich is van geleenden gelden, ende heischt die betailt.

Gebreke up die stat van Amersfort.

Item so dreeff Yde des Kijsers wijff mit eenre koe, die weert was vij gul., vyt mijns heren lande tot Vtricht te mercke ende doe sij weder quam vander marcke ende konde vurs. koe niet vercopen, doe quamen Coenrait van Gent soens soen ende Gijsbert Tydemanss., burgers tot Amersfort, ende namen Yden vurs. die selue koe, ende seyden onder enen weer mitten tollen, dair gheen toll en heeft geweest noch hoer niet geeyscht en wert, ende dese vurs. koe hebben sij vercoft off gegeten, also dat dair Yde vurs. niet weder aff en heeft.

Item claigt Gelys Coppensoen hoe sijnen wijue erfnisse aengestoruen is van hoirre dode moeder Geertruyd van Bloemenweerde, dat hem bespert wert vanden gerichte, schoult ende schepenen van Amersfort, walromme Gelys begert, dat men hem dat selue erfnisse ende goet vytreicke, also als hem dat van sijnss wijfs wegen aengestoruen is.

Item so heeft die schoultet van Amersfort van wegen des bisschops van Vtricht verkoft der gheenre goet, die vyt Amersfort verdreuen ende onderseten sijn onss genedigen heeren van Gelre tegens lantrecht, statrecht off eynich recht, dat anden Sticht gelegen is, dat men wale kuntlich bewijsen ende bijbrengen sall, als des noit geburt, waeromme onse genedige here begert, dat men den sijnen dat richte.

Dit sijn Henrich Brouwers gebreke op die van Amersfort.

Int yerst heeft Henrich een huyss in die Schoefstraet staende, dat hi verhuert had des jairss omme xix Vlemsch gul.

Item eenen camp lands, geheiten die Blaescamp, omme ix blauwe gul. des jairss.

Item iiij acker lands, gelegen bij IJsselt, die Jan van Sambrant bruickte van hem in enen erfpacht des jairss omme vi ℔.

Item iiij ℔ des jairss wyt der husinge ende hofstede, die Gerit Louwen plach te wesen, alrenaest Gerit IJsmans.

Item van eenre moelen, die Symon Voelinch gebruickt heeft viij jaer lanck, ellicx jairss ij Vranckr. scilden, facit xij sc.

Item enen hoff, die Henrich van Purmer hadde, ellicx jairss om ij Vl. gul.

Item 1 Vl. gul. die Jacop Peterss. ende Reyner Euertss. haelde tot Rijkoultz van Bijler in die wissell ende vander stat wegen van Amersfort, ende die heeft Henrichs wijff geleent tot der stat behoeff.

Item sijn brouwetouwe ende ander tilbair haue, die hi niet all genomen en kan.

Item en heeft Henrich van desen vurs. rente ende goet enghenen pacht geburt in desen seess jaeren, dat hi allet gericht heyscht gelijch die vur eensdeels gegroet is.

Item heer Vde van Oeuerhulle geeft te kennen, dat Zweuelt Lubbert Frankens. dochter, sijn nichte, die een borgerse tot Amersfort was, gestoruen is, ende so hem ankomen is, was hoer heerlich thyns goet weert bynnen der stat upten dach dat sij starff, ommetrynt xiiij^{c} gul. dar heer Vde vurs. up seget dat hi een recht volger des goetz is, ende op sijnen vader Lubbert Herbertss. geeruet is, die up die tijt als Sweuelt vurs. starff, in leuenden lijue was, ende dat vurs. thyns goet neempt die stat van Amersfort, ende heer Vde gheert vytreickinge dair van, want die stat datup geboert heeft ende oich van dien, als vele des is.

Item vort croeynt ende seget die selue heer Vde, dat die selue

stat van Amersfort hoen neempt ende verkoft heeft ..... dat sijn is, dair sij omme mit enen hoeren borger omme gededingt hebben tegen enen sijnen neue, die geheiten Heyman Gijsensoen die rademaker, die gelijch Lubbert Herbertss. sijnen vader heymelich geleit was vanden seluen vyerdell omme goet, dat deels lach voir der stat ende tsamen weert was omtrynt xvc gul., ende dat vurs. goet hielt men vanden abdt van Sent Pauwell te thynse, ende hebben voir den abdt dairomme mit recht gededingt, ende die selue abdt heeft gededingt mit sijnen mannen dat vurs. goet Heyman Ghysen soen den rademaker toe, gelijch hir nae beschreuen steit. Voirt seget heer Vde vurs. want sijn vader ende Heyman vurs. enen heymelich geleedt sijn, ende hoirre twyer alden vader twe brueder waeren van vader ende van moeder ende heer Vde vader vanden elsten brueder komen is, so hoept hi dat wale bi te brengen, ende seget dat dat vurs. goet sijn is, ende gheert dair niet nu aff dan rechte ende wittelike conde ende wairheit; ende dat vurs. goet heeft die stat verkoft ende heer Ude begert vander stat, dat men dat goet richt ende vrijt, ende oich hoen wedergheue des hem dair aff ontboirt is.

Aldus heeft die abdt gekent van desen lesten goede, dat weert soulde wesen xvc gul., daer die stat van Amersfort omme gededingt heeft van Vogelcoeps wegen tegen Heyman Ghysen soen den rademaker.

Die abdt van Sent Pauwell ende sijn mannen hebben gekent Henrich Ghijsen soen den rademaker anden besten recht up die tijt nae hoirre beider getuych, dat die perthyen den abdt ende den mannen bij gebrocht hadden vanden thyns goeden, dat in voirtyden Lubbert Franckens. plach te wesen ende dair hem Jan Vogelcoeps rechtsz aff vermatt van sijnss wijfs wegen.

Item dat Lubbert, heer Uden vader, ende heer Ude dat goet niet eer aen en spraek, dat is dair bi toekomen dat sij niet en wisten dat Sweuelt hoer nichte doit was, dat heer Ude beholden wille, also dat men hem des wale gelouen sall.

Item dit vurs. goet bynnen ende buten der stat van Amersfort gelegen, so heer Vde aenkomen is, is wale weert xxix gulden of beter, ende dair aff heeft hoen die stat van Amersfoirt ontboirt, ende dat hi bi hoeren toedoen quyt is geworden, seess jair lanck, alle jair cxxx gul., maickt vij^{c}lxxx gul.

Summa summarum xxxvij^{c}lxxx gul.

Item nochtant hir buten dat vurs. is geeft heer Ude vurs. dair bi te schade gehadt ij^{c} alde scilden, omme dat hi dat goet aldus lange onder hebben gehadt.

Item kroent Bessell Arntss. dat hi besett is tot Seuenhusen bouen een goet vrij geleide, dair van he niet quyt en kan gewerden noch oich ter engheenre onschout komen.

Item wairt eendeell haueren genomen inder veden, dairomme die richter van Veluwen dick mit den rait van Amersfort om gekalt heeft, doch en kan mit Geritss. dair noch niet aff gekomen.

Voorts volgt een afschrift van nevensgaanden openen brief.

Wij Reynalt bi der genaden Goids hertoge van Gulich ende van Gelre ende greue van Zutphen doen kont allen biden, die desen openen brieff solen sien off horen lesen, ende bekennen mit desen seluen brieue openbairlich, dat wi omme onser ende onser lande, luden ende onderseten nutte ende oerber, ende omme die selue lande, lude ende onderseten voirs te bet in rusten ende in vreden te halden, mit guden wale bedachten voirraede onss selfs ende onser vriende van onsen raide ouerdragen ende oeuercomen sijn mitten eersamen luden burghermeisteren, schepenen, raide en anderen burgeren ende onderseten gemeynlich der stat van Vtricht eyne vrientschap ende eyndrechticheit te hebben ende te halden inder formen ende manieren als hiernae beschreuen volgt, aengaende op den dach van huden datum dis briefs ende vort te duren ende te weren alse lange als wi hertoge voirg. leuen soelen. Inden yrsten so is te voren ne verscheiden ende gevoirwert dat wi hertoge van Gulich ende van Gelre voirg. dier vurs. stat van Vtricht noch hoerre borgeren ende onderseten,

die nu sijn of wesen solen, vyant nyet wesen noch worden en solen, noch hem ennigen schade doen of geschien laten vyt onsen landen, machten ende gebieden, noch oich dair weder yn, mer wi solen nae onser machten verhoeden doen, dat des nyet en geschie, ten worde yrst vander stat wegen of vanden burgeren of onderseten van Vtricht vurs. of vyt of yn hoerre stat machten of gebieden also verhailt up ons of up onsen steden, sloten, landen, luden of onderseten, so dat ons kenlike noit dede dat the wederstaen, dat wi dan doen mogen. Voirt solen die burgeren ende onderseten der stat van Vtricht mit schepe ende mit gude in onsen steden, landen ende gebieden komen, solen sij verantwert ende beschermt wesen en werden ..... in der stat van Vtricht vurs. of in hoeren lande of gebieden, ende alle die borgeren ende onderseten van Vtricht voirs. solen yn ende doir alle onse steden, landen ende gebieden, beyde te water ende oich te lande, mogen varen, comen ende keren, voirt ende weder, soe wanneer of wair sijs te doen hebben, ongekroent ende ongehindert hoerre comanscap ende ander saken in redelichheiden te hantieren ende te vorderen op hoeren richten en gewoenen tolle ende ander ongelt te betalen, ende men sal den burgeren ende onderseten der stat van Vtricht van ennigen aenspraken of vorderingen, die sij hebben mogen in enigen onsen steden, landen of gebieden, onuertogen recht doen geschien, nae gewoente der stede of lande, daer dat gelegen weer ende geboirden te geschien. Mer weert sake dat wi of die stat van Vtricht of onsen enichen burgeren of onderseten totten anderen van ons of tot ennigen van onsen of van horen burgeren ende onderseten ennigen komer, vorderinge of aensprake hedden of kregen, die men nyet mit geuoge neder gelegen en konde, up dat dair aff en gheyne veetschap noch ander twistlike saken up en staen noch en geuallen van engheynre sijden, ende omme dat te verhoeden, so is gevorwert ende verdragen, dat wij hertoge van Gulich ende van Gelre of onse onderseten, die des te doen hadden, onse of derseluer onser onderseten aenspraken ende gebreken beschreuen ende bese-

gelt oeuerseinden solen bynnen der stat van Vtricht aen den raide vander stat, ende dan so sall die selue stat van Vtricht of hoere burgeren of onderseten, die dat aenghinge, hoere antworde dair up maken, ende solen die bynnen den tijt van vier weken dairnae dat hem die vurs. aensprake kentlike worden weer, oich beschreuen ende besegelt mit der seluer aenspraken ende mit tween vanden raide vander stat van Vtricht senden in onser stat van Arnhem onsen raiden, die dair wesen soelen, ende die seluen onse ende der stat van Vtricht vurs. raiden solen die selue saken vyttrichten ende eynden mit rechte, dat sij samentlich ende eendrechlich dair oener spreken solen ende mit mynnen bi weten ende geuolchnisse der parthye, die dat aengingen, ende solen die selue rechten of mynne den voirs. partyen te beider sijden beschreuen ende besegelt oeuerseinden bynnen den naisten vier weken dairnae, dat sij also in onser stat van Arnhem comen ende vergadert weren, ende omme ennige aenspraken of gebieden, die die stat Vtricht of ennich van hoeren burgeren of onderseten hedden an ons of an onsen onderseten, die solen si oich beschreuen ende besegelt oeuerseynden bynnen onser stat van Arnhem voirs. in onsen hoff aldair, an onsen oeuersten rentmeyster ter tijt onser lande van Gelre, ende dan so solen wi of onse onderseten, die dat aengingen, onse of derseluer onser onderseten antwoirde dair op maken doen, ende solen die oich bynnen den naesten vier weken dair nae dat ons die vurs. aenspreken worden weer, oick beschreuen ende besegelt mitter seluer aenspraken ende mit tween van onsen raide seinden in die stat van Vtricht bij dien raide vander stat aldair, ende die beide onse ende der stat van Vtricht voirs. raide solen die selue saken dan oick verrichten ende eynden mit recht off mit mynnen ende der parthyen oich te beiden syden beschreuen ende besegelt ouerseynden bynnen den voirs. tijt ende nae manieren dat van onsen ende onser burgeren ende onderseten gebreken ende van haere vytreickinge voerschreuen steit; ende so wat dat ende ..... ons hertogen van Gulich ende van Gelre ..... stat van Vtricht vurg. of oick ..... burgeren of onder-

seten also ouergeseynt worde, dat sall ellich den anderen dan volcomelick ende onuertoucht doen ende halden; mer weer yemant van onsen burgeren of onderseten vurs., die dies nyt doen of halden en wolde, ende dair en gegen dede, so solen wi him of sij dair toe dwingen ende halden mit lijue ende mit gude, dat hi of sij hem dair mede laiten genoegen; ende en hedden wij des en geyne macht, soe en solen wi dien man of luden engheyne voirwerde noch geleide geuen in onsen lande, machten of gebieden te comen off te blijuen, ter tijt toe dat hi of sij die gewalt af gedaen hedde of hedden ende gehorsam weer of weren, rechten bescheit ende vastheit te geuen ende te nemen, gelijch voir geschreuen steit, alle argelist in allen ende yegeliken vurs. punten ende voirwairden alentlich vytgeseecht. Ende wi hertoge van Gulich ende van Gelre vurs. hebben geloeft ende geloeuen in guden truwen dien vurg. burgermeysters, schepenen, raide, burgeren ende onderseten der stat van Vtricht, die nu sijn ende wesen solen, alle dese selue vurs. punten ende ellich dair aff bijsonder vast, stede ende onuerbrekelich te halden also lange als wij leuen solen, gelijch dat oick vurs. steit, ende hebben des te orkunde ende vasticheide onse segel van onser gerechter wetentheit an desen tegenwordigen brieff doen hangen. Gegeuen inden jaren onss Heren m.cccc ende xvij vp Sinte Lucien dach des heyligen joncfr., dat was vp den dertienste dach vander maent December. Per dominum ducem. Presentibus de consilio domino Johanne, domino Schelart de Obbendorp, milite, magistrocurie, Arnoldo, domino Pyeck, reddituario generali Gelrie. Vdone dicto Boese, magistro coquine, ac Arnoldo de Boecop, armigero.

Dit is stge ainspraiche ind vorderinge as wir hertzouge van Gulich id Gelren leggen ind keren vor vns ind vnse vndersaten ain der stat van Vtrecht [1]).

Inden irsten sprichen wir den vurg. stat tzo, soe wie die

1) Dit stuk bestaat uit 8 losse bladen, blijkbaar zijn er eenige van te voor gegaan, blijkbaar een concept.

stat van Vtrecht hebben aff geuangen ain reyde ind rechte verwernisse seuen knechte Giselbertz vander Hoeuen, burger in vnsen stat van Arnhem, ind hebben den knechten hoer haue ind harnesch genomen, die wall wert waren hundert ind seuentich guldene, ind hebben sie geuangen gehalden drie yerdell jaers, ind hebben moyssen vyssgeuen vmb sulge gevencknisse vmb tzerunge, an kost, stochgelde ind ander sachen wall seuenhundertich guldene, die der vurg. Giselbert sijnen vurg. knechten moyste verrichten, welke sache all buyssen reyden ind recht gescheyt sijnt, ind die selue knechte ind hie en waren nyet nyet vsch die van Vtrecht erde noch schade ind dar vmb gesynnen wyr vander stat van Vtrecht vurg. sulge achthundert ind seuentich guldene Giselbertz. vnsen vndersaten gerecht ind gekert, nae deme he dat kuntliche bij brengen kan mit ede, ind gesynnen onss vanden van Vtrecht sulge gewalt ind togmoet gerecht, die wij nyet geleden en wolden haeuen vnb achtdusentich guldene.

Zo deme andermaele sprichen wyr der seluer stat van Vtrecht zo, soe wie sie ain reyde ind vuersucht Giselbert den Koch van Werdenbergh vnsen vndersaten genomen helben geweltlichen seuen koe, ind die selue gedreuen vp Ialenbergh, dat der vurg. stat van Vtrecht tzo gehort *id gesynnen dar vmb van der vurs. stat den vurg. Giselbert vnsen ondersaten die seuen koe weder gekeirt offt dye werde dr van, nae deme Giselbert die werde bijbrengen kan ind vnss ulge gewalt ind hoyn*, ind hebben den seluen Giselbert affgebrant bij nachte eynen bergh weyss, eynen bergh haeueren eyn bowhuys ind eyne scheure myt allet dat dar ynne was, nd hebben den seluen Giselbert genomen vijff merrien ind nch veyr koe ind eyn veyt runt, dat hebben si toe Schalkwijck oe gedreuen, ind hebben Giselbertz erue ledich halden legen vijff jaer, welch neymans bowen en dorste vmb der vrs. stat wyllen, ind dar vmb gesynnen wir van die van Vtrecht Giselbert vnsen vndersaten die eylff koe weder gekert ind t vette runt ind vijff merrien off die werde dar van, ind suge schade, die ge-

scheyt sij vanden brande, ind dat Giselbertz erue ledich gehalden is liggen vijff jaer, dat yet nemans bauwen en dorste, welch schade Giselbert acht vp twe dusentich guldene, ind dat selue oich behalden wyll bij sijnen eyde, welke twe dusentich schilde wyr gesynnen hoem gerecht ind vns sulge hoemoyt ind gewalt gebeyssert, die wie nyet en wolden geleden haeuen vmb seysdusentich schilde.

Zo deme derden male sprichen wyr die seluer stat van Vtrecht tzo, soe wie Clais Cesar is medeburger Diderich Schapert, burger in vnser stat tzo Arnhem, heyfft ontweldicht eyn huyss dat sijn is, gelegen bynnen der vurg. stat van Vtrecht achter Sinte Peter inden Regenbogen, myt wyllen ind tzo doin des ratz der vurg. stat, want die vurg. Diderich in die stat van Vtrecht seluen neyt kommen en dorste; ind vort hebben die burger van Vtrecht den seluen Diderich eyn huyss inder Sadelstraten tot Vtricht, geheyten de Schylderen, toe myddage neder gebrochen, dar off Diderich groten schaden vmb geleden heyfft, die hi acht vp twe dusentich guldene, ind gesynnen die van der seluer stat Diderich gerecht ind gekert.

So deme virden maele sprichen wyr der seluer stat tzo soe ene hoir knechte hebben Sander Inghen Nuwelant vnsen vndersaten myt sinen knechten vnensacht ind vnbewart gedrungen hebben tot Yselsteyn dair sie geuangen waren ain dat sie der stat van Vtrecht noch den gestichte nyet geschediget noch misdain en hadden, ind dar nae heyfft die selue stat geworven an den doe ther tijt hertoge van Hollant was, dat sie den vurg. Sander ind sijne knechten in oer macht ind gewalt gekregen hebben, ind hebben die knechte, der drie waren, enthelset myt naemen Euert van Kedichem, Wilhem Thua ind Francke Arntss., ind hebben den seluen sonder aff geschaet anderhalffhundert nobelen, ind gesynnen dar vmb van der stat van Vtrecht vurg. Sander onsen ondersaten sulge doden gherecht ind smaheit gebeyssert, die hie nyet geleden en wolde haeuen vmb dusentich nobelen, ind Sander sulge anderhalffhundertich nobelen gerecht ind vurs. sulge hoymoet and ge-

walt gebeyssert, die wij nyet geleden en wolden haeuen vmb achtedusentich nobelen.

Vort soe sprichen wyr der seluer stat tso, soe wie Dirc Herman Worm, vnse vndersate, kommen is in der spoygen van Vtrecht myt eynen scheppe saltz, dat hie ther guder tijt vertoilde ind betalde alle vurayt, die hie dar van schuldich was, des geboet eme die stat van Vtrecht van dar nyet toe trecken noch toe varen, ind die vurg. Herman en woste nyet noch hudendages en weyt, wat sie yme tegen, des worden ym bynnen der tijt dat hie dar lach myt sijnen scheppe genomen ind ontfert sijne ancheren van sijne scheppe, die hie weder kopen moste vor xxviij bla guldene, ind lach dar toe sijne vnwyllen van Sinter Clais dage bijs Vastelauent offt langer, des hie wall hundertich schilde schade hadde, as hie den raede van Vtrecht ducke ind menichwerue gecroynt ind geclaget heyfft, des sie hoem nyet rechten en wolden, ind gesynnen dar vmb van der stat den vurg. Herman sulge xxviij bla gul. ind hundertich schilde gerechtet ind gekert, ind vnss sulge hoymoet ind gewalt gebeyssert, die wij nyet geleden wolden haeuen vmb dusentich alde schilde.

So deme seysten maele sprichen wyr der seluer stat tso, soe wie sie genomen haeuen Diderich den Ruter, vnse vndersate, twi wagene myt salte, ind gesynnen dar vmb die Diderich gerecht ind wedergekert, ind vns sulge hoymoet ind gewalt gebeyssert, die wij nyet geleden wolden haeuen vmb dusentich guldene.

So deme seuendenmale sprichen wyr der seluer stat tso, dat sie eynen knecht geuangen hadden, die vnsen richter van Teyll hadde helpen morden, den sie hebben laten gain vnss toe achtendeyle ind toe smaheit, wie wall sie den mort van yme wosten, des sie doch des nyet gedaen en solden haeuen noch doin en mochten myt rechte, ind gesynnen dar vmb sulge smaheit gebeyssert, die wie nyet geleden en wolden haeuen vmb dusentich guldene.

Zo deme achtenmaile sprichen wyr der seluer stat tzo, soe

wie hoer soldener ind gesellen, die dar toe horen vyt den gerechte van Harwynen vyt eynen kampe, die geheyten is Arnde kynder hoeue in vnsen lande gelegen, genomen heer Jo [1]) van Herwijnen, heren Brunsteyns soen, twe koen, die weert waren xxiiij guldene, den guldene gerechent vor x bod, ind vort Volpertsz. drie koen, die weert waren xxxvi guldene, den guldene gerechent vor x bod., as vurg. steyt, ind dessen koen gekofft Wyllem Hugensoen, de woynt onder die schomakers toet Vtrecht, ind die anderen worden aff gedain ind dat vleyschuys, war vmb wij gesynnen van die van Vtrecht vnsen vurg. vndersaten sulgen xxiiij ind xxxvi guldene gerechtet ind gekeyrt, die die vurg. koen wert waren, gelikerwys as sie bij eyren eyt behalden wyllen, ind gesynnen vnss. sulgen hoymoet ind gewalt gebeyssert, die wij nyet geleden en wolden haeuen vmb dusentich schilde.

Zo den nugende male sprychen wyr der seluer stat tzo, soe wie Godert van Harpen, vnse vndersate, inghen tijt kochte twee vate herinchs ind eyndell vlasses ind leyt eyt varen vyss der stat, alsoe quamen der stat soldeners ind namen den vurg. Goderde die vurg. herinch ind vlayss ind vordent wedervmb ind die stat van Vtrecht ind gebruchedent dar, alsoe clagende die vurg. Godert deme rait, burgermestere ind scoltis, soe wie yme dat guet genomen were, die hoem geyn recht en deden, ind dar vmb gesynnen wyr deme vurg. Goderde vnse vndersaten die vurg. herinch ind vlayss gerecht, die wert was xxv bla guldene, gelijckerwijs as hie dat bij sijnen eyde behalden wyll, ind gesynnen vnss. sulgen gewalt ind hoymoet gebeyssert, die wyr nyet geleden en wolden haeuen vmb dusentich Rinsche guldene.

Vort soe sprychen wyr der seluer stat van Vtrecht tzo van die personen ind ballinge wegen der vurg. stat van Vtrecht, die vnse vnderseyssen synt ind burger in vnser stat van Arnhem.

In deme irsten sprichen wyr die vurg. stat tzo, soe wie Herman Woutmans mage, burgere toe Vtrecht, in vortijden lychte

1) Oningevuld gelaten.

knechte vyss gemaichet hebben der vurg. ballinge, die vnse vndersaten gude ind erue tzo gebruchen ind hoen dar aff pacht toe geuene nae irrer gadinge, welke knechte gain desgelijch vyss ind in der stat van Vtrecht in des vurg. vnse yndersaten huse, des doch nyet syn en solde, ind gesynnen dar vmb der selue stat van Vtrecht vnsen vndersaten vurg. alsulgen gewalt ayff doe ind sulgen scaden rechten, die sie desse naeste 1) jaren gehait ind geleden haeuen, die sey all jaer achten vp 2) kronen, gelijkerwijs as sie dat myt irs selues eyden behalden ind beweren wyllen.

So deme anderen maele sprychen wyr der selue stat van Vtrecht tzo, wie sie vnse vurg. vndersate sommige huse vpgeslagen hebben myt gewalt ind dar vytz genomen ir kleynoyt, goet, harnesch ind brieue, dat sie hoen noch voer halden ind besyssen noch eysslich van iren burgeren ind vnse vurg. vndersate huysse ind erue boeuen ir staet ind schepen brieue, ind die selue stat lyt oich dat men ir sommiger van vnsen vurg. vndersete huze in deme stichte gelegen beclaiget heyfft myt geweldigen rechten, dar sij nye sych verantworden mochten, des doch nyet sijn en solde, ind gesynnen dar vmb, dat die vurg. stat vnse vurg. ondersate rechte ind kere sulge kleynoet, harnesch, gelt ind brieue, offt die werde dar van, die wij achten vp 3) guldene, gelijkerwijs as sie dat bij iren eyden behalden ind beweren wyllen, ind dat die selue stat ir huser loys, ledich leuere off doy leueren ind yn aff doe doyn sulge geweltlyche gerychte, dat geschiet is oeuer die vurg. huseren, die hoen toehoeren ind ir den gestichte gelegen synt, ind dat die selue stat hoen belegge sulge schade, die sie dar vmb geleden haeuen, die si achten vp 4) gul. gelijkerwijs as sie, dat bij eyren eyden behalden ind beweren wyllen.

So deme derden male sprychen wir der vurg. stat tzo, so

1) Oningevuld gelaten.
2) Insgelijks.
3) Insgelijks.
4) Insgelijks.

wie sie vnsen vurg. vndersaten guyt genomen haint in der vogen, dat nyemant hoer huse ind gude bynnen der stat gelegen bewonen noch gebruchen en mach, offt dat ymans hoen eynige rente geuen mach, die verscheynen waren eyr sie vyt der stat verwist waren, ind darenbouen hain sie erworuen an den erwerdigen vader in Gode bisscop van Vtrecht vnsen lieuen neuen, dat sie in allen kirspelen sijns gestichts myt sijnen brieuen verbodeu hait, dat nyemant van vnsen vurg. vndersaten gude en gebruche ind dat....

..... ledich sall laten liggen, ind dat oich hoen neymans ..... vorleden uff toekomene pacht ind dat oich geyn ..... secluyden dar oeuer en stain dar hoer gude eynich .....rden bij der hogester boten, war vmb wyr gesynnen dat die vorg. stat van Vtrecht sulgen gewalt aff doin ind dat onse vurg. vndersete hoer huser gude ind renten bynnen Vtrecht gelegen rustlich ind vredelich gebruychen layssen, ind vort dat die selue stat erwerue an vnsen vurg. neven, bisscop van Vtrecht, dat hie uff doe sulgen gebot als hie in allen kirspelen gedain heyfft, ... die vurg. gude vnser vndersete die gelegen sijnt in sinen stichte ind dat die selue stat vnse vurg. vndersete rechte ind kere sulge schade, die sie gehait hebben van die vurg. ... ainspraichen die sie achten vp [1]) guldene, gelijch as sie behalden ind beweren wyllen bij yren eyden.

Zo deme ..... inaele sprychen wyr der vurg. stat tao, soe wie sie vnse vurg. vndersate bouen recht ind gewonte der stat ind des gestichts van Vtrecht swar verbeydinge, clockludinge ... gelacht op hoen ind eyren guden gedain haeuen, buyssen all recht ind bescheyt, dat vortijden da nyet geseyn noch gescheyn en is, ind gesynnen dar vmb sulge vngewoynlich ind ... gebot aff gedain ind sulge schaden ind smaheyt gekeyrt ind gebeyssert, die sie dar vmb gehait ind geleen hebben, die sie achten ind nyet geleden wolden haeuen vmb .....

1) In het handschrift oningevuld gelaten.

Zo deme alreleyste sprychen wir die vurg. stat van Vtrecht zo, dat hoer burger ind lude kommen sijnt vnverwairt ind vnensacht ..... ind haint darvnsen lieuen neven Willem van Arkell etc. ..... anderen ryddere ind knechte ind ondersate vnss landen ..... helpen morden, slain ind vangen *ind die ghevanghen ein deels ghescat* [1]) des doch nyet sijn ..... vnss ind vnsen lude ter ganssen smaheit, achterdeil sijn en solde, ind hebben all dat gedaen buyssen ..... ind hebben der selue stat dar vmb dijck omme geschreuen, daer sie vnss nie redeliche antworde vp gescreuen offt gegeuen en hebben, ind gesynnen dar vmb van der seluer stat sulge gewalt vnss gerecht ind gekert ind sulg ..... loyss ind ledich gegeuen ind zo laysen ind sulge smaheit ind hoymoet tzo bisseren, die wie nyet geleden wolden haeuen vmb driewerue hundertich dusentich nobelen.

Alle dese vurg. punten ind ainspraichen ouergeuen an der vurg. stat vrunde van Vtrecht ind den onsen, die wir an beyden sijden dar toe nemmene ende beuelen worden nae inhalt der brieue, die dar vp tusschen der vurg. stat ind vnss gemaict sijnt, ind myt onser beyder segele besegelt sijnt, in orkonde onss segels dar vp gedruck den etc.

Concept.

Dil sijn die gebrecke, die wij verdreuen persoene ende ballinge der stat van Vtrecht die ondersaten ende borgeren sijn ons genedigen heren van Gulich ende van Gelre ende greue van Zutphen opter stat van Vtrecht te seggen hebben, als hier nae bescreuen volght.

Inden iersten soe sijn wij ballinge ende verdreuen persone gewijst wt der stat van Vtrecht mit gewelt ende mit groter ongenade bouen rechte ende gewoente der stat van Vtrecht, daer wij niet aff ter antwoert gesaten sijn noch niet gebroect en hebben, ende begheren daer aff ter antwoerde the comen ende aensprake daer aff te hoeren, ende worden wi van ennigen saken toe gespraken, der wij niet en conden verantwoerden

1) Tusschen gevoegd en met eene andere hand geschreven.

nae der aensprake, des willen wij gheerne beteringe ende mogen wij ons verantwoerden opder aenspraken, dat wij dan weder biden onsen ende op onsen goeden mit rusten comen mochten.

Item soe heeft die raet van Vtrecht out ende nye eendrechtelic een rechtinge gedaen oeuer enen, geheiten Herman Woutman, mit genaden nae den broeken, die de raet voirs. daer aff ondervant. Des is ons aenkomen, dat des voerg. Hermans maghe te samen geweest sijn ende hebben vier lude van sijnre maechtael gemechtich om wraken wille vander voerg. rechtinge aen ons te doen, ende oich soe sij lude wtgemaect ons te slaen onder welken vyeren luden vors. borgers van Vtrecht mede geweest sijn ende gesatt vander seluer maechtael, die bewynt daer aff hadden dat inden gesticht noch inder stat van Vtrecht nye gesyen en is, als wij verstaen hebben.

Item soe hebben des voers. Herman Woutmans maghe in voertijden lichte knechte wtgemaect, die onsen pechteren verbiedinge gedaen hebben mit gewelt onse guede ende erue te gebruken ende ons onsen pacht daer aff te gheuen, ende hebben die nae oere gadinge geschatt, ende dese voerg. knechte, die aldus wtgemaect waren, ghaen dagelics wt ende inder stat van Vtrecht ende yn onser somme huse, dat tegen rechte ende gewoente is der stat van Vtrecht ende nye voirmaels dair gesyen en is, want gheen persoen, die inder tijt borger tot Vtrecht is, all heddy alle die quaetheide, broeken ende gewelde ghedaen die een man doen mucht, hij en soude nyet meer verboren dan sijn lijff, des wij doch onsculdich sijn ende nyet ghedaen en hebben.

Item heeft die stat van Vtrecht onser somme huse opgeslagen mit gewelt ende daer wt genamen onser cleinoet, gelt, harnassch ende brieue, dat sij ons noch ontholden ende van hem nyet weder gekrigen en konnen. Oick soe besitten sij noch onser somme huse ende guede bouen oere statbrieue ende scepenen brieuen, ende onse genedige her van Vtrecht mitter stat hebben gehenght, dat men ons somme huse inden stichte gelegen beclaecht heeft mit geweldigen rechte, daer wij nye aff ter

antwoerde gecomen en konden, dat tegen recht ende gewoente is des gestichts ende der stat van Vtrecht, dat nye gesyen is.

Item soe hebben wij verdreuen persone voergt getoent eenwerff ende anderwerff dese voers. saken den hoegebaren doirluchtigen furste onsen lieuen genedigen heer van Gulich ende van Gelre ende onsen lieuen genedigen here van Vtrecht ende sijnen steden van Auerijssel toe Deuenter, ende sijnre genaden oetmodeliken gebeden, want hij een heer is des gestichtes van Vtrecht, dat hij van sijnre genaden wilde doen bestellen, dat die geweldige hand gedaen mucht worden van onsen goeden, want wij alre saken onsculdich sijn ende anders nyet en gheerden dan ons dair aff te verantwoirden ende beteringe doen van den saicken, daer wij broecaftich yn beuonden worden.

Item als wy dit aldus versocht hadden ende ons dea nyet beschien en mochte, doe hebben wij onse vriende toe gesprake ende sijn daer mede gheuaren bider stat van Vtrecht om weder te wesen op onsen gueden, dat ons op die tijt ontstont ouermits gebreck van water, ende scheiden toe weder van danne, dat wij nyement en roefden ende verbranden noch en missdeden, ende sijn gegaen in andere heren lande, daer ons die van Vtrecht ende ons genedigen heren maerschalcke van Vtrecht mitten clockenslage geuolcht sijn onverwaert, beyde te perde ende te vote, ende hebben ons lude gewont, affgeuangen ende doot geschoten, eer wij ons ter were setten, des soe heeft ons Got geselicht, dat wij ons lijff aldaer verweert ende beschudt hebben.

Item hier en bouen heeft die stat van Vtrecht onser alte goet genomen in desen manieren dat nyement onse huse ende guede bynnen Vtrecht gelegen bewonen noch gebruken en moet, off dat ons nyment ennige renten gheuen en moet, die verschenen waeren eer ons dese laste aenstont, ende hebben die mit oere clocken wtgeluydt ende geboden, ende hebben daer op voert verworuen aen onsen genedigen heren van Vtrecht dat hij in allen kerspelen sijns gestichts mit sijner genaden brieuen verbiedinge gedaen heeft, dat nyement onser lude goede

en gebruke ende dat ledich sall laten liggen ende oich dat ons nyement en geue ennigen voerledenen off toecomenden pachte ende dat ghenen amptluden daer ouer en staen, daer wij onser guede ennich weerlois worden off vervreemden bider hoichster boeten nae ynhout der copien hyr nae bescreuen.

Wij Frederich gebieden ende laten v weten wt sonderlingen ernste ende meyninge onsen maerschalcken ons lands van Vtrecht ende van Eemlant ende alle onsen leenmannen, schouten, scepenen ende rechteren, lantgenoten, tynsgenoten ende allen anderen onsen ondersaten, want Jacob van Lochorst, Johan vanden Spiegel, Gheert van Damasch ende Ysbrant vander A mytten anderen mede ballingen onser stat van Vtrecht ende mit onsser, onser stat ende gestichts vijanden ende oich mit anderen, die onse vijande nyet en waren, gecomen sijn mit groten gewapenden volck om onss onse stat the stelen ende die mit roeue ende dootslage et ouervallen, ende oich op onsen maerschalcken ende onser stat vryenden ende borgeren gevochten hebben, ons twee onser vriende aff doot geslagen hebben ende deels gewont, ende hem mit gewelt op ons ende op onser stat bewijst hebben, dat ghij daer omme toe slaet ende ledich liggen houût ongebruyet ende onbewoent all dier ballingen renten, eruen, bouwinge ende guede, soe waer die onder ons ende inden onsen gelegen sijn, ende hem off nyement van oere wegen dyer gebruken en laet, ende dat hem nyement en ghene pacht of renten, voerleden off toecommende, off ander goet wt en reyken of en betalen, ende mede dat gij auer en gheen auergiften enniger hoere guede, leen, tynss off eygen en staet, die weerloos te werden off te vervreemden voer der tijt dat die ballinge voer ons, onser stat ende gestichte verloften ende oirvede gedaen hebben ende afstall, vanden medeballingen ende hoirre partyen tegen ons, onser stat ofte gestichte yet te doen tot enniger tijt, ende yement, die dit brake ende ons yn desen onsen gebaden ouerhorich worde der ballingen vors. eruen ofte gueden ghebruyctte hem ennige pachte wtreycten off betaelde, dat wolden wij aen hem holden ende verhalen alse onse swaerste broecken etc.

Item soe hebben die van Vtrecht ons ballingen voirs. bauen rechte ende gewoente der stat en des gestichts van Vtrecht swaer verbiedingen, klocludingen ende auerdrachten gedaen op ons ende op onsen goeden, dat voertijts inden vorg. gestichte noch inder stat van Vtrecht nyet geschiet noch gesyen en is nae wtwisinge die copien van oere auerdracht, dat hier nae bescreuen steet:

Copia vanden auerdracht opten ballingen vorscr., ende geschieden des yersten dages in Meerte.

Want die raet out ende nye voertijts auerdragen heeft, dat onse ballingen offstall, oervede ende loften hadden mogen doen ende hoer guede gebruken nae der auerdrachten, die daer aff is, ende des hoerre vele tot deser tijt toe nyet en hebben willen doen, mer hebben tot vele tijden mit ons gestichts vianden dair nae gestaen ende dagelics doen, om die stat van Vtrecht te ouervallen ende te verderuen, soe heeft die raet out ende nye, weer yement van onser ballingen vors., die noch oirvede, ofstall ende loften doen woude nae der auerdrachten vors. bynnen den yersten xiiij dagen naest comende, dat soelen sij noch te baten hebben, om dat die stat van Vtrecht gheerne mitter mynster beswaernisse voirt ginge, ende soe wie vanden ballingen vors. nyet en coempt bynnen den yersten xiiij dagen vors. ende ofstall, oirvede ende loften deede nae der stat auerdrachten, die soelen nochtans ofstall mogen doen, als voerseyt is, mer die sall oer oervede brieff begripen, dat sij bynnen twee mylen nae der stat van Vtrecht nyet comen en soelen, gelijc als dat op een mile nae gestaen heeft, wtgenamen Jacob van Lochorst, Johan vanden Spiegel, Alpher vander A, Ysebrant vander A, Derich van Zûlen, Gerit van Damassch, Johan van Damasch, Wilhem Herboert, Geryt vanden Spûel, Splinter Loefssoen, Reyner vander Eem, Henric vander Eem, Wolter van Loenen, ende Johan Potte, Johans Roden soen die biertapper, weer dat sake, dat dese vors. personen en gheen oervede, loften ende ofstall en

doen bynnen den naesten xiiij dagen, dat sij daer nae quamen ende oervede, loften ende ofstall doen wouden, als vors. is, soe soelen hoer oervede brieue ynhouden, dat sij noch hoer soene, die niet geestelich en sijn, bynnen vijff milen nae onser stat nyet comen en soelen bynnen ses jaren naest comende nae hoeren oervaden, loften ende ofstal vors.

Copia eens briefs, die de stat van Vtrecht geseint heeft, der stat van Arnhem om richtinge ende beteringe van ons ballingen vors. etc.

Eersame guede vriende. Wij hebben eenwerue ende anderwerue den hogebaeren fursten onsen genedigen heer van Gulich ende van Gelre ende v oick aengescreuen ende te kennen gegeuen vanden geschefte, dat die ballingen, Jacob van Lochorst, Johan vanden Spiegel, Ysebraut vander A, Geryt van Damasch mytten anderen hoeren medewerkeren voir onser stat gedaen hebben des dages nae Alresielen lestleden, ons onse borgeren ende vriende aff dootgeslagen, ende hoe daer nae hoer vriende ende medewerkeren Bertout die Wilde, onsen borger tot Woudenborgh, sijne bouwinge afgebrant ende sinen pechteren inden brande seer myshandelt ende beschedicht hebben, dat ons ende den onsen all geschiet is wt den lande van Gelre ende daer wederynne, daer wij vanden doden magen ende vryenden ende van Bertout onsen borger ende sinen pechteren langhe ende dnck aff veruolcht sijn om beteringe ende rechte vanden doden ende schaden vors., alsoe wij mit onsen raden auerdragen waren voer ende nae ende apenbaer tot onser clocken wtgekundicht hebben, off yement vanden onsen vanden vors. ballingen off van hoeren medewerkeren beschedicht worde aen lyue of aen guede dat, mendat beteren ende rechten soude aen alle der ballinge goede. Hier omme, lieue vriende, laten wij v dit weten, om off ennige vanden ballingen off van hoeren medewerkeren in uwer stat te borgeren of te ondersaten hebt, dat gij hem dit te kennen

moecht gheuen, ende wij willen den ballingen voers. v te lieue noch toe gheuen, dat sij seluer ten mynsten dat sij mogen bynnen xiiij dagen naest comende der doden magen Bertout onsen borger ende sinen pechteren beteren, rechten ende voldoen vanden nederslagen ende schade vors., off, goede vriende, wij moten den clegeren vors. die beteringe doen geschien vander ballinge guede vors., want uwe bescheidenheit wael proeuen mach, datmen dyen, die ghebroect ende geschedicht is, daer van mogelicke rechtinge ende beteringe doen, ende wij oich des niet voer bij gaen en soelen mogen, nae den rechte ende rechter mogentliker reden ende onser ouerdrachten vors. Got sij mit v. Gegeuen then xiiij dagen inden maent van Meerte anno xiiij^{c} ende xvij. Die stat van Vtrich.

Ende alle dese voerg. auerdrachten ende lasten heeft die stat van Vtrecht op onss ballingen vors. geleyt, ende oere clocken wtgekundicht bauen rechten ende gewoente des gestichts ende der stat van Vtrecht, want dat ynden vors. gestichte in voertijden nyet gevreyscht noch gesyen en is; ende om des wille dat sij onrediche oervede ende ofstall van ons hebben willen nae ynhout der cedelen hier nae bescreuen, dat oich voertijts nye geschiet en is.

Copia.

Ich h. doe cont ende kenlich allen luden ende bekenne niet desen apenen brieue, dat ich gelaeft ende gesekert hebbe, gelaue ende seker bij mijnre mantrouwen, ende heb mijn hant op desen brieff geleyt ende lijfflich ten heiligen gesworen mit gerecten vingheren ende mit volstaefden eden, mit mijnen vryen wille, dat ich also lange als ich leue sall off gheenre saken will doen off doen doen en sall bij mij off bij yement anders tegens den eerweerdigen vader in Gade ende heer, heren Frederich van Blanckenhem, biscop tUtrecht, noch tegens sinen nacomelingen, biscoppen tot Vtrecht, noch tegens sijnen gestichte, noch tegens der stat van Vtrecht, tegens hoeren rade, tegens hoeren borgeren ende ondersaten, die de stat vors. nv

inne hebben ende daer bynnen sijn, mannen ofte wyuen, aen hoeren lyue off aen hoeren goede mit rade noch mit dade, heimelich noch openbaer, ende dat ich mijnen heer, der stat ende hoeren borgeren ende ondersaten vors. hoer quaetste waeruen sall, daer ich dat weet off vernemen kan, ende ich en sall bynnen der tijt, die mij ghesett is, bynnen der voerseider stat noch bynnen eener mijlen nae der stat vors. nyet comen, mede gelaue ich seker ende sweer, dat ich die ballingen der stat van Vtrecht ofte ennige van hem, als heren Herman van Lochorst, Jacob van Lochorst, Johan vanden Spiegel, Geryt van Damassch, Alfer vander A, Ysebrant vander A mit allen hoeren medewerkeren, hoe die genoemt sijn, die wt der stat sijn off daeromme noch verdreuen mogen warden, nommermeer voerstaen en sall mit rade noch mit daden, heimelich noch openbaer, tegens mijn heer van Vtrecht, noch tegens der stat van Vtrecht, hoeren raden, borgeren ende ondersaten vors., die de selue stat nv inne hebben, noch tegen ennigen van hem allen. Ende heb gedaen ende doe mit desen brieff bij mijnre eren ende bij mijnen ede vanden ballingen vors. ende van enen ygeliken van hem enen vryen openbaren affstall; ende weert sache dat ich ennich van desen punten verbrake, die vors. sijn, ende niet en hielde, als vors. is, dat Got verbieden moet, soe kenne ic mij seluen trouweloes, eerloes ende meynedich ende daer toe veruallen van allen mijnen goeden rechte, wtgeseit alle argelist. In kennisse der waerheit etc.

Gebreke onss heren der stat van Vtrecht ende van Amersfoirt.

Hier af eysschet onse heer ende die stat van Vtrecht ende van Amersford richtinge nae vreedts recht vanden heren van Beyeren ende van Gelre.

I. Inden yersten dat wt den steden Herderwijck ende Enchusen die zeerouers vander kercken tot Genemûden mit gewelt gehaelt sijn bouen dat sij dair op bewracht ende behûedt waren om dair recht oûer te doen ende die ghene, die dit gedaen

hebben, die hebben voers. zeroners tot Harderwijc gebracht ende sijn wederom tot Enghusen gevaeren [1]).

II. Item heeft Jan van Wye onsen heer van Vtrecht binnen den yersten vrede vier sijnre ondersaten van Renen of ghevangen.

III. Item heeft Jan van Wye binnen desen laitsten vrede Johan van Renen Otten zoen ende den Beginen drie morgen haûeren mit gewelt ontfûert.

IV. Item so is Jacob van Clarenborch binnen desen vrede tot desen dage toe ghevangen gehouden bouen dat alle ander gevangen van allen sijde opten vrede dach hebben.

V. Item so is Wessel Splinter van Euerdingen, borger te Vtrecht, te Tyele gevangen ende gewont binnen desen laitsten vrede.

VI. Item so sijn cooplude van Vtrecht tot Barnevelt geschat van hoeren goede, dat sij tot Aernhem vertollet hadden.

VII. Item worden die borger van Vtrecht verónrecht in allen tollen in Hollant ende in Zeelant.

VIII. Item so is een onser hulpere tot Neerden doot geslagen binnen desen vrede, geheten Adriaen vanden Gheer, van broecke.

IX. Item so is Claes Meysen soen tot Kedinchem inden lande van Arkel binnen desen vrede gewont ende gevangen op Lyenberch.

X. Item so is Gheryt vander Beedze oirvede af genomen binnen vrede tot Neêrden.

XI. Item alle ander gebreke, die wij laitste bescreuen ouergauen.

XII. Item dat die van Amersfordt onrechte tollen genomen werden tot Ackersloot boûen dat sij genen tollen geuen en souden, soe dat van ouder gewoenten heer gecomen en is.

XIII. Item dat die joncker van Gaesbeec nemet Wouter van Doernick, heer Otten zoen, onsen borger, sijn goet, gelegen bij Gheervliet in Poertegael, bouen dat een ygelijc besoent is op sijn leen ende eygen.

1) Aan de kantzijde staat: Johan van Grolle.

XIV. Item onse borger die tot Barnevelt geuangen ende getûeft sijn, datmen die quyt schelde, want sij binnen vrede gecoft sijn.

XV. Item noch eysschet die stad van Amersford richtinge vanden zeuen peerden, ende enen henxt die Hertger heeft.

XVI. Item is ons binnen desen vrede ter Goude of getûeft Geryt van Lyesûelt onse ondersaet ende onder borchtocht genomen dair hij noch onder staet naden vrede te rechte te comen, bouen dat hij sijn onschout boet terstont te doin enen, geheten Diric van Lyesuelt, dien dair hadde doin tûeven ende voirden recht aensprake, dat boûen den vrede was, want hij vrij ende onbelet varen ende keren soude, hiertoe is die selue Geryt van Lyesuelt Geryt onse ondersaet vors. terstont vanden recht buten der Goude geuolcht ende heeften dair mit eenre kusen nedergeslagen, die kuse ontwe, ende dairtoe heeft Diro Geryt voirs. mit enen messe seer in sijn been ghewont ende mit deser smerten ende woirden is Diro tot Oudewater ghevuert ende dair van meyster Willam verbanden, hier an heeft Dirc den vrede te broken, dit gesciede nv des woensdages na Sinte Peters dach ad Vincula.

XVII. Item des sonnendages nae Sinte Peter ad Vincula quam Jan van Oudewater Jans soen binnen Aemsterdam mit sinen gesellen, dair hertoge Jan van Beyeren optie tijt ynne was, ende ghinck mitter hiliger bootscap van Sinte Ewoud bijder straten als gewoentlic is, ende dair Jan aldus mitten hilichdom ommeghinck, quamen twe mannen ende seiden hem op dat hij horen broeder tUtrecht inden stocken verderft hadde, dair antwoerde Jan op, dat hij der saken onsculdich was, doe seiden sij »zwiich, boue ende scalck!" ende deen stiet Jan, dair hij also mitten hilichdom ghinck, mitten voet op sinen rûgge ende had sijn hant op sijn messe ende wouden steken, maar die goede lude vielen dair voir, ende Jan nam deser saken tûge ende oirkond ende heeftet Dirc Hollant den burgermeyster also bij ghebrocht ende getoent, welke man vors. die Jan desen oûerlast dede, is gheheten Geryt die Rode ende woent

tot Aemsterdam bijder Ouderkerc andie brugge, die welke mede seide, »wair heer Jan van Beyeren indie stede niet, hij soude Jan vors. sijn kele af steken, al stontet oick in zeuen vreden."

XVIII. Item dat van Wijck quam Hubert vander Wey ende Ghisebert Schade, die biertapper, mit horen gesellen binnen desen vrede, ende namen der vrouwen van Herdenbroeck hoer koern tegen horen danck ende vůlden dair die grauen mede, dair sij mit horen wagen oůer voeren ende stieten hoir meecht, die sij wat dair toe seyde, ende dreychden hoir inden graůe te werpen.

XIX. Item hebben die stede van Dordrecht ons stad van Vtrecht of ghevangen ende gesloot nv binnen desen laitsten vrede Sijmon Jacopszoen onsen ondersaet, die hůlper geweest is in onser veten ende ons so te verantworden gebuert.

XX. Item des woensdages na Sant Jacops dage leste voirleden soe is een hope van volck gewapent ende gereden, dair een groit deel ondersaten des hertogen van Gulich ende van Ghelre mede waren, diemen waill benoemen sall, gecomen vtet greefschap van Sutphen, ende hebben int sticht inden lande van Sallant bij Deuenter geroift, gebrant ende gevangen ende siin weder inden lande van Zutphen gereden, dair Henric van Wissche, amptman, mitten sinen op hielde ende sterkede die.

XXI. Item so solde die hertoge van Gulich ende van Gelre sinen amptluden beuolen hebben, dat op alle eynden in sinen lande, dair sij der borger van Swolle goede ende haue betreden kůnden, dat sij die guede ende haue becommeren ende tůeůen solden tot sijnre behoeff, ende solde oic hebben doen gebieden dat nyemant aen sinen ondersaten tegen den voirs. burgeren noch copen noch vercopen en solden.

XXII. Item heeft Jan vanden Spiegel enen borger van Vtrecht tot Arnhem beset binnen desen vrede, geheten Henric Lambertssoen.

Ontwerp vanden soen tusschen Jan van Beyeren aan de eene, en den bisschop van Utrecht en het stichi aan de andere zijde [1]).

Inden yrsten sullen mijne heer van Vtricht ende sijne nakomelingen bisscopen tVtricht, des lands van Hagesteyn rustelic ende vredelic gebruken sonder hem ofte den gestichte dair enige sloete ofte vesten ynne te maken thent der tijt toe, dat mijne heer van Beyeren hem dair mit rechte wtgewonnen heeft, ende mijne heer van Beyeren sall dat moegen anspreken alse of hij te hant een erfheer van Hollant weer.

Item sullen Jacob van Lochorst, Jan van Spiegell ende vort alle die ballinge die mit hem ende om hoeren wille wt der stad van Vtrecht geset sijn, te weten a. b. c. d. etc., een zuen hebben ende op hoer gude veylich comen ende dierre vort aen rustelic gebruken, doch also dat sij bynnen der stad van Vtrecht noch bynnen eenre mijlen nae der seluer stad nyet comen en sullen, ende hir op sullen sij hoer achtbrieue, die sij geworuen hebben, oeuerghenen ende gheen nywe achtbrieue weder weruen noch te doen weruen, indien sij inder soenen wesen willen, ende dair voir sullen mijne heer ende die stad van Vtrecht den ballingen voirs. gude wijssinge doen mit hoeren segelen ende brieuen, dat sij noch nyemant van horen wegen den ballingen voirs. crodt noch hynder doen en sullen aen hoeren gude inden stichte gelegen, ende die heren en sullen oeck nyet gehengen, dat mijnen heer van Vtrecht ofte der stad van Vtrecht hoeren borgeren ofte ondersaiten, ofte die gemeentschap mit hem gehadt hebben, enigen laste, gebreke ofte hynder inden hoeren of dair sij bewynt hebben van yemant vanden voirs. geschien sall, want die brieue doch dair van bijden heren ende bij beyden parthien oeuergegeuen sijn.

Vort sullen die ballinge voirs. affstall ende oirvede doin van allen voirleden saken, die nyet te wreken, mar beheltelick den

1) Deze zoen werd gesloten den 27 Julij 1422. Zie van Mieris *Charterboek* IV, bl. 647.

heeren van toekomenden saken te doin, als gude ondersaten hoeren heer schuldich sijn te doen.

Item so sullen alle anderen, sijn sij borgeren ofte gene, die inden heren dienste geweest zijn ofte comen op alle hoer burgerschappen ende rechten vrij bezoent sijn, ende in der steden ende landen, dair sij te voeren waeren, veylich moegen comen woenen ende wesen ende hoer borgerschap rechten ende koeren rustelic gebruycken, als sij voir die veten waeren, gesondert die ballinge van Amersfoirde, dat die nyet weder bynnen der stad van Amersfoird ynne komen en sullen.

Item sullen mijne heer van Vtrecht ende die clesie van Vtrecht hoer pachteren inder heren lande ende dair sij bewynt hebben rustelic ende vredelic gebruken, als voir der veten gewoentliken was, ende vanden Ruger ende Langer weyden nae der ouder gewoenten, nae wtwijsinge der pachtbrieuen, die dair aff sijn.

Item vanden heymeliken gerichte clair off, ende enen ygeliken te weyligen, die des begert om hem te vryen.

Item so sall een yegelick op sijnen gewoentlike tollen veylich vaeren doir des anderen lande, steden ende stroemen ende dair hie bewynt heeft, ende dairynne veylich mogen blijuen ende verkeren, sonder argelist.

Item dat alle brieue van vrenschappen verdedingt tusschen hertogen Jan van Beyeren ende den hertoge van Gelre ende der stad van Vtrecht ende van Amersfoirde jn hoirre machten wesen ende blijuen sullen.

Item so sullen allen hulperen ende helper hulperen van allen sijden vrij gesoent sijn elc op den sijne, geestelic ofte weerlic, het sij leen ofte eygen, ende op hoere brieue, die sij dair aff hebben, gelijc malck voir der veten was ende eer yemant sijnen leen opgeseydt had, dat van deser veten roert, roeff tegens roeff, brant tegen brant, dode tegens dode, name tegens name, alle gevangen quyt, ende oick alle onbetailt gelt, alwairt oick verwijst, betailt off onbetailt.

Item dat die van Gaesbeeck mede besoent sal wesen sal gelijc aen anderen hulperen voirs., op alle sijne goede ende

heerlich den leen ende eygen, als hie voir der veten was ende mijnen heer van Vtrecht hem bensoder enen brieff gheuen sell dair in hie hem verdragen ende verlaiten sall alle brûeken, die hie tegens hem misdaen mach hebben tot desen dage toe, ende desen brieff sall die stad van Vtrecht ende van Amersfoirde mede besegelen, mer hadde die van Gaesbeeck gegeuen off genomen enige brieue mijnen heer van Vtrecht often gestickte tegendragende, dat die van geenre weerden wesen en sullen in dien punten den stichte tegens dragende.

Item so sullen alle rechtuorderinge, die bynnen der veten geschiet sijn, hoe, wair off in wat schijn die geschiet sijn, clairliken doot ende quyt wesen.

Voirt wairt sake dat yemant tsijne genomen worde off enige schaede geschiede an enigen sijden boeuen deser seenen voirs., so sall die gene vanden heren ofte vanden steden, die den sijnen schaede geschiet wair, dair om schrijuen ende dien schade openen ende groten den genen vanden heren ofte steden dier inden sijnen off inden boeren off dair hie bewint heeft, geschiet wair, ende dien te daige dair aff eysschen bynnen een maent dan dair naist volgende tot sulker steden, als dat oeuerdragen is, dat is te weten etc.

Ende so sall die gene, die den schade geleden heeft op den daige ende stede comen dair dat geboeren sall ende dair sijne gehout doin ende sijnen schade groeten mit sijnen ede ende mit vier guder onbesprokene maunen, die dair aen wynnen noch verliesen en sullen, die dat mede mit hem then heyligen sweren ende den schade groten sellen, sonder argelist, ende dese eede sellen ende moegen sij doin voir der heren ofte steden raeden, die dan dair komen sellen opten daege ende stede voirs., ende der gehoutz ende grotinge vanden schade voirs. sellen die raede voirs., die dan opten daige gekomen sijn, ende mede die konde der geenre, die dat gehout mede doin sullen, also dat sij wittaftige onbesproken namen sijn, alse rade hore besegelde brieuen geuen dengenen, die geschadicht is, tot enen bewijse sijnss schadens ende des

gehouts dairop gedaen, als vurs. is. Ende so wanneer diegenen, die sijn goeden genomen ofte geschadicht wair, sijne gehout mit hem vierden daerop gedaen heeft, als vurs. is, so sall die gene vanden heren ofte steden, die die schade inden sijnen geschiet wair, off dair hi bewynt hadde, den schade ofte name gelden ende betailen nae ynnehout sijnss bewijss ende grotinge sijnss schaetz voirs., bynnen een maent dan dair naest volgende den genen, die den schade geleden ende gehouden had, als vors. is, sonder meer vertrecks ofte veruolchs dairomme te doin, ende des en sell hem nyemant anders onderwynden, die betalinge ende richtinge en sall geschien, als vurs. is, ende alle der heren ende der stede raide, die te daige comen sellen, sullen geleyde ende gantze veylicheit hebben aff ende aen te rijden ende te comen, sonder argelist.

Ende alle dese voirs. punten ende elcx besonder sellen mijne heren van Vtrecht, van Gelre, van Beyeren, die stad van Vtrecht ende van Amersfoirde ende anders die heren stede ende dair sij bewynt hebben, voir hem ende voir der hoeren geloeuen, te weten, die vorsten bi hore vorsteliken eren, ende die steden bij hoirre trouwen ende eeren, ende dat also besegelen te houden, ende die sullen oick een deels die raede aen allen sijden mede geloeuen jn guede truwen te houden, so wes hem dair aff aentreft ende dat mede besegelen.

Item die Oeuerijsselschen steden gesoent te wesen mit den Hollantschen steden.

Memoriale: te gedencken dat geleyde vanden steden van Oeuerijsell.

Item vander zegelinge van heren Geryt van Heemskircke ende der zegelinge der stad van Dordrecht ende van dat punt van mijnen joncheer van Gaesbeeck, dat mach anders niet sijn dan voirsproken is vander zegelinge ende genotelt is vanden joncheer van Gaesbeke, mer die doemproist sall in die stad ..... brieff dair nae schicken wat hie dair aff verweruen ende .....

Nader ontwerp met dezelfde hand geschreven.

Item sullen mijnen heer van Vtrecht ende sijne nakomelingen des lantz van Hagesteyns rustelic ende vredelic gebruycken *sonder hem off den Stichtscher dat te laiten vestigen off te betymmeren enigerwijs* [1]), thent ter tijt toe dat mijnen heer van Beyeren hem mitten rechte dair vyt gewonnen heeft, ende mijnen heer van Beyeren sall dat moegen aenspreken als off hie te hant een erffheer van Hollant waer.

Ende wairt saicke dat mijne heer van Beyeren dat lant van Hagesteyn aensprake ende hem mitten rechte toegewijst werde, het wair in Hollant off anderswair, so en sall die stat van Vtrecht noch die hoer mijnen heer van Beyeren noch sijnen eruen dair aen nyet hynderlic wesen.

Item sullen Jacob van Lochorst ende Jan vanden Spiegell ende vort alle die ballinge, die mit hem ende om hoeren wille vyt verdreuen worden, te weten a. b. c. d. etc. [2]) een soene hebben ende op hoer gude veylich comen ende daer vortaen rustelic gebruycken, doch also dat sij bynnen der stad van Vtrecht noch bynnen eenre mijlen nae der seluer stad nyet komen en sullen, ende hirop sullen sij haer achtbrieue, die sij geworuen hebben, oeuergheuen ende gheene nye achtbrieue weder weruen indien sij anders den heren wonende blijuen, ende dair voir sullen mijnen heer ende die stad van Vtricht den ballingen voirs. gude wijsheid doin ende oich brieue ende segelen geuen, dat sij noch nyemant van hoirre wegen denseluen ballingen, croet noch hynder doin en sullen aen hoeren guden inden stichte gelegen, ende die heren en sullen oich nyet geheugen dat mijnen heer van Vtrecht off der stad van Vtrecht hoeren ondersaiten, off die gemeentscap mit hem gehadt hebben, enige last, gebreck off hynder inden hoeren off dair sij bewynt hebben van yemant vanden achten voirs. geschien sall *van allen voirleden stucken* [3]),

1) Onderhaald in het handschrift:
2) Aan de kantzijde: Hier sal men sij alle mit namen ende toenamen noemen.
3) Doorgehaald.

want die brieue doch dair van bijden heren ende bijden beyden parthyen ouergegeuen sijn. Vort sullen die ballinge voirs. aff stall ende oervede doin yan allen voirleden saicken, die nyet wreken, mar beheltelic den heren van toekomenden saicken te doin als gude ondersaiten hoeren haer schuldich sijn te doin.

Item sullen alle die ander, sij sijn burger off gheen, weder ynne komen op alle huer gude burgerschip, *rechten ende hoeren* vrij besoent sijn ende inden steden ende landen, dair sij te voeren waeren, veylich mogen komen woenen ende wesen, ende hoer burgerschip, *rechten ende kueren* rustelic gebruycken, ongehyndert van allen saicken voir des soenen geschiet, *ende dat sij ende sonderlinge die joncheer van Gaesbeke ende heer Franck van Borssell nyet mede gelden en sullen van eniger geldinge, die de stad ende sticht van Vtrecht omme deser soenen wille doin sullen.*

Item sullen mijnen heer van Vtrecht ende die stad van Vtrecht die doemproist ende die prelaten hoer jurisdictie inder heren lande gebruycken, als voir der veden gewoentlich was ende nae der ouder ordinancien.

Item sullen mijne heer ende die ecclesie van Vtrecht hoeren pacht vortaen inder heren lande rustelic ende gebruycken, als voer der veden gewoentlic was, ende vanden Ruger ende Langer weyen nae der ouder gewoente nae wtwijsinge der brieuen, die dair aff sijn, *behoudelic wes voir datum deser soenen verschenen is, dat dat onbetailt blijven sall.*

Item mitten heymeliken gericht salmen doin, als dat geburt.

Item als die soene gegangen is, so sal malck op sijnen gewoenliken toll veylic vaeren doir des anders lande, steden ende stroemen, ende daer hie bewijst heeft, ende dairynne mogen blijnen ende verkeren, sonder argelist, ende dat sullen die heren van Gelre, van Beyeren van Vtrecht ende die steden van Vtrecht ende van Aemersfoirde voir hoir ende voir die hoeren geloeuen te weten, die heren bi hoerre vorsteliker eren, ende die stede bi hoirre truwe ende eren, ende dat also besegelen, ende dit soude oich eensdeels die raide ende steden aen alle

sijden mede geloeuen in guden truwen te houden, so wes hem dair aff antreft,

Item off thyenden der soenen enige gebreke van eniger sijden geuyelen, dat Got verhuede, so sall die ghene, die yn gebreck wair, den anderen die dat gedaen hed off in des lands off dair hie bewynt off hadde, dat geschiet wair, dairomme doet bescheyden, ende die sall dan dairomme te daige schicken twe sijnre vriende, die inden saicken tgeuoechlichste geerne sagen, op den steden, die men eens woerden sall, bi tween vanden vrienden, des gelijcs des ghenen, die dair daege begeert had, bynnen xiiij daegen nae den yrsten versoeke, ende die vier sullen dan die gebreke dairom sij te daege gekomen waeren, nederleggen ende slechten mitter mynnen ende geuoege, ende off die vier des anders mynnen nyet eens en worden, so sall die ghene, des inden gebreke wair, sijne aensprake bereet maicken ende die beschreuen ende besegelt oeuersenden den ghenen, dair hie die aenspraken an gedaen had bynnen eenre maent nae dien die vyer voirs. vanden daege gescheide waeren, ende die sall dan sijne antworde dairop maken, ende die oich beschreuen ende besegelt also voirt mit den besegelden ansprake, die hem comen wair, oeuersenden den gelijcken oeuerman, die men dair toe kyesen sall, oick bynnen eenre maent nae den daige als die aensprake aen hem komen wair, ende die gelijcke oeuerman sall dan op die besegelde ansprake ende antworde, die hem als vurs. is gekomen wair, een recht spreken bynnen seess weken nae dien dage, dat die selue aensprake ende antworde aen hem comen wair, ende die oeuerman sall dan dat selue recht bynnen denselnen seess weken beschreuen ende besegelt mit den voirs. aensprake ende antworden elker parthyen oeuerseynden, ende dat sall malc den anderen volcomeliken houden ende voldoin.

Item sullen alle raide der heren der stad ende steden mit den hoeren, die toe daige komen, van alle saicken nyet vytgescheiden, ene vast geleyde hebben ende gcueilicht wesen aen ende aff te rijden van enigen saken ongekroint sonder argelist.

Item off dair schade geschicde, so sal diegene, den die schade geschiet wair, dien schade groeten voir den ghenen, die toe daige comen mit sijnen ede ende mit twe *wittaflige onbesprokenen mannen* aen elker hant een, die dair boete wynninge noch verlies aen en hebben, die dat also gelijcken hem then heyligen sweren sullen.

Item sullen alle hulpere ende hulper hulpere aen allen sijden besoent sijn elc op den sijnen, het sij leen off eygen, gelijck mallic voir den veden was, roeff tegen roeff, brant tegen brant, die geusughen quyt, ende oich alle ombetaelt gelt, *all wairt vich bewijst.*

Item sall die joncheer van Guesbeck besoent sijn op alle sijne gude, herlicheiden ende rechten, so sijne ouderen ende voirvaderen voir ende hie nae die beseten hebben, het sij leen off eygen, ende wes voir deser tijt vanden voirs. joncheer off vanden sijnen den bisschop, der stad off den gestichte van Vtrecht voir datum deser soenen geschiet is, dat sall doot sijn ende dair en sall hie tot geenre antworden aff staen, *des sall die joncheer van Gaesbeke weder hebben sijnen brieue, die hie den bisschop van Vtrecht gegeuen heeft, ende des gelijcs sall die joncheer weder hebben die thienden vanden ecclesie van Sinte Marien etc., ende den joncheer hiraf enen sonderlingen brieff te gheuen vander ecclesie ende der stat van Vtrecht.*

Nadere wijzingen op het voorgaande ontwerp.

In dusdanighen manieren is gheraempt opt verbeteren der heren rade aen allen sijden.

Inden yrsten vanden lande van Hagesteyn, daer sal de heer van Vtrecht ende siin nacomelinghen in rustelijc ende vredelijcken besitten, thent hij of sijne nacomelinghen daer vyt mit rechte ghewonnen sel worden.

Item vander achten daer sullen die ballinghe, die mit Jan vanden Spiegel voer ende nae mit Gheryt van Damasch wt sijn, een soen off hebben ende hoer guden rusteliken ende vredeliken gebruken, ende daer op hoer brieue ouergheuen vander achten, ende oft

dat sake weer dat sij dat niet doen en wouden, so sullen dien heren dair spraecke voer doen ende wisheit, dat die van Vtrecht ende die van Amersforde vander achten gheen gebreke off aensprake hebben en sullen in den hueren [1]).

Item vanden ghenen, die vander heren wegen off vm hoeren willen wt siin, die sullen een jair nae der soenen wtbliuen vter stat vm vreden wille, ende mede besoent siin ende hoer guede rustelijc ende vredelijc ghebruken.

Item vm der soenen the houden ende dat vast ende stede te bliuen ende onverbroken, also dat vanden partyen aen beyden seyden, als aen die eene sijde mijn heer van Beyeren ende sinen stede, lande ende lude ende mijn heer van Ghelre ende sijn stede, lande ende lude, ander die ander sijde, miin heer van Vtrecht die stat van Vtrecht ende Amersforde ende voirt die steden, lande ende luden des ghestichts van Vtrecht ende hoer alre hulper aen beyden sijden, rustelijc elc des anderen lande ende water moegen ghebruken ende hoeren olden ghewoenteliken tollen ende recht, ende dit sullen die aen beyden sijden loeuen bij forsteliken eede ende brieuen, ende die steden bij hoere trouwen ende eren, vier steden wt den lande van Ghelre ende twe steden wt Hollant ende twe steden wt Zelant vanden hoefsteden, elc mit hoeren heeren; ende wairt sake, dat ennich van beyden sijden boeuen desen pûnten ghebreck viel, soe soude die ghene, die vanden heren die dat ghebreck gevallen weer, daer den anderen om scriuen the richten *ende mede den scade inden brieuen te groeten* [2]), binnen drien weken na datum siins brieffs, ende gheschiede dan dair en binnen gheen richten den ghenen, die daer vm ghescreuen hadde, soe soude die selue vanden heren dair anderwerf om scriuen den rade ten daghe the coemen bijden sinen binnen acht dagen volgende na datum des brieffs ende al daer en bouen dat te verrichten, ende werden sij aen beyden sijden der verrichtinge niet eens binnen eenre maent, *off en queme sij niet te dage* [3]), soe sullen die rade

1) Doorgehaald.
2) Tusschengevoegd.
3) Ingevuld.

aen beyden sijden elc moegen rijden thuus, ende soe moegen die genen, die aen den gebreke sijn, binnen acht dagen daer nae volgende panden aen des genen lande, lude ende haue, daer die ghebeck onder ghesciet sijn, *sonder misdoen.* Ende dese pandinge off deser ghebreke, die daer van comen, die sal hem die ander vanden heren niet onderwynden, ende des gelijcs soe en sal mijn heer van Vtrecht noch die stat van Vtrecht oec des ander niet onderwynden; ende voert sal die stat van Vtrecht panden ende scriuen in alder vormen ende manieren .....

Item en sal twe jaer dueren, ende die rade van welke ... . gheley hebben aff ende aen te rijden ende the coemen.

Item offt sake weer dat die heer van Ghelre ghebreken hebben aen den Ghestichtschen, soe souden die Ghestichtschen coemen, als vors. is .....

Ende oft sake weer, dat daer enich ghebreke vielen vanden Gelresschen, soe souden die Ghelresschen tot Rienen komen.

Ende des ghelijcs viel ..... ghebreck, soe sullen die Stichtschen coemen tot Weesp, ende vielen den Stichtschen ghebreck vanden Hollander, soe souden die Hollander coemen tot Vrelant, als voirs. is.

Item miin heer van Vtrecht sal siin jurisdictie rustelijc ghebruken in allen landen vors. na der alder ghewoenten.

Item miin heer van Vtrecht ende die ecclesie hoeren pacht te ghebruken vanden Rugher ende Langer weyde ende anders inden lande allen vors. nae der alder ghewoenten.

Item vanden heymelicken recht. *Nota.*

Item elc op den sinen hulper ende hulper hulper.

Item voert al ander ghebreck (te verliiken) soelen als die andere rade bij een koemen.

Item als die tijt der pandinge om comen is, soe sal men daer en teinden weder te dage coemen vp der seluer manieren als vors. is, ende vm voirt die lande in vreden te houden off daer ennich gebreck in viele [1]).

1) Doorgeslagen.

Item noch vander seghelinge des heren lande van Egmond, van Arkel, ende heren Floris van Bossel.

Item van Gaesbeek soene hebben ende hoerre goede voert rusteliken ende vredeliken gebruken.

Item vander achten, daer sullen die ballinghe van Vtrecht die voer mit Jan vanden Spieghel ende nae mit Gheryt van Damasch wt siin, enen mile van Vtrecht bliuen ende binnen Vtert niet coemen ende hoer acht brieuen ouer gheuen ende en gheen nye acht brieuen weder vm weruen ende oervede doen.

Item off sij die acht brieue niet ouer gheuen en wouden, als vors. is, so souden sij wt dese soenen bliuen ende die heren souden dair voir gheloeuen ende wisheit doen, dat miin heer van Vtrecht noch niemant vytet sticht van Vtrecht off van Amersforde off vyt den Ghesticht ofte die dair gemeintscap ghehadt heeft in hoeren lande, off dair sij bewynt hebben, geschedicht werden, off dair gheen ghebreck aff vallen en sall.

Item ..... *verder onleesbaar.*

Nadere bedenkingen op het ontwerp van den zoen van wege die van Gelder.

Also als sommige pûncten inder zoenen tusschen mijnen genedigen heren ende den sticht van Vtricht gededinct sijn, dar ynne dat sommigen mijns heren ritterscap ende sijnen vier hoeftsteden dûnct, dat mijn genedigen heren wat bedinct solde sijn, so dat die zoene nyet besegelt en kan werden *sij inder maten als dat vur gededinct is* [1]) ende mijn genedigen sijns gelts daeromme ontberen moet, so hebben sich nû mijns genedigen heren vriende darynne gearbeit, die zoen brieue doirgaen ende besneden *in alsulken* sommigen pûncten dat sij meynen *hoen en dunct* datmen billic waill doen *sal magh* die besegelynne, gelijc men dat hyr na verclaert ende beschreuen vyndt.

Ten irsten so steet eyn pûnct inder zoenen aldus *haldende*,

1) Doorgehaald alsmede het volgende in cursief.

»Voert so sullen des hertogen ondersaten ende des gestichst ondersaten onder malcanderen in des anderen slaten, steden ende landen mit lyue ende mit goide, te water ende te lande, yn ende doir velich ende beschirmpt varen, comen ende marren, hoir comanscap ende ander saken in redelicheiden te hanteren op hoeren rechten gewoenliken tollen."

Op dat vurs. punct sijns mijns genedigen heren vriende ouerkomen, want dat zwair weer te beschieden omme des bannes wille, dat men den banne besueken, verclaren ende op die saken ervaren sal in deser vuege: »dat mijn genedige heer sijn wijse doctoirs ende meisters van rechten ende ander sijn vriende ende stede, die der saken ghein parthye ende dragen, bi eyn sal doin komen tot Arnhem, ende sal dair vûrdoen komen bisscops Sweders of sijn trefflike vriende, die sijne mechtich soelen sijn, mit sijnen rechten ende den abt van Sint Marienwerde mit sijnen brieuen *ende hoeren anspraken richten* an die eyn sijde, ende den postulait of sijn vriende mit des stichts treffliken vrienden, die hoeren mechtich sijn, mit hoeren rechten ende antwerden an die ander sijde, ende dar sal mijn genedige heer mitten meisteren ende mit sijnen wijsen vrienden die saken erhoren ende verclaren, ende vindet sich dan also, dat die Stichschen mit rechts buten bannes sijn, so sal men se laten wandelen ende varen, als gededinct is, ende ervindet sich so mit recht dat sij inden banne sijn, so sal men se dar vur halden, ende dat en sal nyet hinderen an *den vurs. punct inder zoenen bededinct* den zoenen, ende of bisscop Zweder nyet dar bi komen en wolde, noch sijn vriende schicken, so sold mijn genedigen heer gelijc wael mit sijnen meisteren ende wijsen vrienden opt vterst doin versueken, so wer die Stichschen bennich weren of niet, ende als dat versueke geschien sal, so soelen die Stichschen vor den versueke mijnen heer sijn gelt verwissen ende die swoene volvueren.

Item soe steet na inder zoenen die punct. »Item dat alle achtestedige renten ende jairgulden, die in deser veden an beyden sijden vur Sinte Petersdage ad Cathedram lestleden

onbetaelt waren, sullen quyt wesen. Item so sullen an beyden sijden quyt wesen alle tijnszen, die men ons of den Stichschen oft ymant bynnen onsen lande van Gelre ende Gesticht van Vtricht schuldich gebleuen mach wesen bynnen deser veten. Daer volgt terstont na dit *punct.*" Mer wolden yemant den anderen daer omme manen mit geistlicken recht, dat mach he doin, ende wij hertogh van Gelre noch onse neue die postulait en sullen nyemant enich werltlix recht daer ouer gonnen of geschien laten in onsen lande, sonder argelist" [1]) ende dat sal genslic vytsijn ende buten bliuen, opdat men gheen geistlic recht vorder in dit lant en laet komen dan men gewoenlic is.

Voert so inder zoenen eyn pûnct steet dat angeet. »Ende omme ommer rust ende vrede in beyden onser heren landen etc." in wilken punct begrepen is »of enich schade vten lande van Gelre geschieden of darynne of dair doir yn dat gesticht, so solden die Stichschen seluer mogen penden an den Gelreschen den schade, die hoen geschiet weer ende of die vier hoiftstede die zoene mit bezegelden, so en soldmen die pandinge an hoen niet doin, mar in dat veerdel, daer die schade vyt geschiet weer etc." Dat punct dunct mijns lieuen heren vrienden lestich sijn, ende hebben dat alsus besneden ind bedinct, als hyr na bescreuen steet:

»Ende omme ommer rust en vrede in beyden onser heren landen, elx vur den anderen te behalden ende te verhueden te beiden sijden, dat egeen roeff, brande, name ende gevenckenisse, of enige gewalt vyt des eyns lande dar doir of ynne en des anderen landen meer en geschien, so hebben wij hertogh vurs. gelaeft ende gelauen vur ons ind onse nacomelinge mit desen brieue *ende onse ritterschap ende hoefstede hyr na bescreuen auer ons getuecht*, dat te verhueden na alle onser machten; ende of dat dan dairenbauen geschieden in enigen der puncten vurs. yn, vyt of doir onse lande, dat wij of onse nacomelingen, dat onsen neuen den postulait ende den ge

1) Op de kant zijde staat: »Dit punct sal buten bliuen."

sticht richten sullen bynnen xij weken dan dar neistkomende, na dat dat geschiet weer; ende of dat onsen neuen den postulait of den Stichtschen geschiet weer, so sal onse neue of die beschedicht weer ons hertogh of onsen nacomelingen dat verkondigen ende te dage eysschen bynnen den irsten xij weken opten steden nabeschreuen, als die Stichsche, dar Vtrecht steet, tot Reenen, ende die Ouerstichsche, dair Deuenter ende Campen stain, anden Ryen, of tot Deuenter opten water, ende geren dar richtinge, daer een igelic velich ende geleydt wesen sal aen ende af te comen; ende opten dage sal die beschedichde sijn behalt doin ende sijn schaden groten mit sijnen ede, ende als dan soelen wij hertogh of onse nacomelinge den schaden richten, als vurs. is; of dan dese richtinge aldus niet en geschieden bynnen der tijt den geschedichden, so sullen wij hertogh vurs. of onse nacomelingen na manyngen ons neuen des postulaits of sijnre nacomelingen der stat, steden, ende slands van Vtricht bynnen acht dagen yn senden bynnen der stat Vtricht, of die schade an die syde, dar Vtricht steet, geschiet weer, of bynnen der stat van Deuenter, of die schade an gheen syde der Yselen geschiet weer, *onsen amptman van dien onsen lande, dar ynne dair vyt of dar doir die schade geschiet weer, mit xij mannen ende mit xij peerden of xij ander goede manne* xij goede manne mit xij peerden in rechte leistinge in eenre eerberen herbergen, diemen den onsen vurs. dan daer noemen sall, aldaer to leisten na goder lude zeden, hoen seluen te wynnen ende te quyten anden wirde ende nummermeer leistens op te halden, die gebreke ende schade en weer irst gebetert, gericht ende betaelt denghenen, die inden schaden of gebreke weer. Voert so en sullen wij hertogh noch onse nacomelingen van deser tijt voert egheen amptlude setten of onse ampten laten vueren, sij en sullen irst gelauen hoir onderpender ende hoir onder amptlude auer den heiligen doen sweren, dat alinge gesticht van Vtricht te beschermen ende te behalden na alle hoirrer machten, gelijc ons selues landen, ende all sonder argelist.

Voert soe is die punct hyrna bescreuen inder zoenen niet begrepen vur geweest, mar mijns genadigen heren vriende hebben bededinct vur beyde die lande, ende beyden heren solent malcanderen versegelen ende verbrieuen in die bester forme so sich dat geboren sal.

Of enige ondersaten ons heren ende neuen des hertogen van Gelre weren, die rechte ende redelike ansprake hebben of krigen mogen tot ons postulait ende nacomelingen, tot ons stat, steden of gestichts ondersaten, die solen onsen heren ende neue den hertoghen vurs. daer omme versueken ende der sal hi mechtich sijn ten eren ende ten rechten, ende men sal ons of onse nacomelinge der stat van Vtrecht of der stat van Deuenter dair, na dat sich dat geboiren mocht, verkondigen die ticht ende die aensprake; ende als dat geschiet is, so sal men binnen sess weken nader verkondigen, des eynen geliken dach ramen op geboirliken steden, ende opten seluen dagen so sal men den ghenen, die inder gebreken weren, ondersaten onss heren ende neuen doin, des men hem van eren ende van rechten wegen schuldich were te doin bi onsen heren ende neuen ende bi synen rade ende bi ons of onsen nacomelingen ende bi sijnen rade; ende of hem niet wedervaren en mocht van ons postulait of van onsen nacomelingen van ons stat, steden ende Stichschen ende hi dan argh an ons kerende worde, dar sal onsen lieuen heer ende neue ende sijn lant dan onverbonden vur sijn; ende of mijn genedige heer dese puncten na inhalt deser cedulen mit sijnre ritterscap ind hoeffsteden doirbrengen kan te besegelen, soe soelen hem die Stichschen vur die verclaringe des baunes sijn gelt verwissen ende die zoene halden ende volvueren.

De navolgende memorialen zijn vermoedelijk in handen der raden van Utrecht en Holland gesteld op eene der dagvaarten ter zake der vredesonderhandelingen.

Memoriale.

Op punt, dat geruert steet inden verbontbrief tusschen mijnen

heer van Beyeren ende den van Gaesbeke, dat mijne genedige heer van Vtrecht op geloue in Wijc gecomen solde wesen ende dat die van Gaesbeke mijnen heer van Vtrecht gheuen moest den verbontbrief, den he van hem heeft, eer hij wt sinen slote rûmen wolde, dat punt is mitter onwaerheit geruert 1), ende en is alsoe niet geschiet, want dat is kentlic ende openbaer dat heer Johan van Brederoede, seliger gedachten, mijns heren stat van Vtrecht, Wijck, die die van Gaesbeke besitte in beuelinge amptmans gewijse, mit machten gewonnen hadde, ende doe dat mijne heer van Vtrecht vernam, doe toech hij mit machten ende wanne sijne stat weder ynne, ende venc heer Johan voers. met vele der sijnre, ende bleef daer doe een wijltijts liggen, ende richten over sommige, die hem sijn stat soe af gewonnen hadden. Ende want die van Gaesbeke doe nochtant kleyn ende jonc was, soe waert gededingt bij mijnen heer van Hollant, hertoge Willem, seliger gedachten, bi den heer van Lyngy ende bij andere mijns heeren raide van Hollant, ende bij vrienden des van Gaesbeke, dat mijne heer van Vtrecht, den van Gaesbeke beschermen ende een genedich heer wesen solde ende daer op gaf hij den brief, die mijne heer van Vtrecht daer af heeft, dat die van Gaesbeke wael mogentlic ende redelic was te doen, want he en heeft gheens sloets verbonden, sij en weren den sticht verbonden, wantmen heeft se allewege van den stichte geholden.

Memoriale.

Inden iersten soe hebben die van Zutphen geschreuen aen der stat van Campen off oer burgeren ende coeplude veilich ende onbelet oer stat versueken ende voirbij oerre stat opwert ende nederwart varen muchten, om des toetasts wille den die Stichtsche ballinge opter Zuderzee gedaen hebben, daer hebben die van Campen den van Zutphen weder opter antwoirden gescreuen, alsmen sien mach in oeren brieue.

1) Zie dien brief, ged. 9 Febr. 1419 en 1420, bij v. Mieris, *Charterboek*, deel IV, bl. 539.

Item soe en is Splinter Loefssoen, die desen toetast mede heeft helpen doen, gheen burger van Zutphen ende en heeft oeck nye kost gehalden bynnen Zůtphen, oeck soe en heeft Slinter voers. bynnen Zutphen nyet geweest, zeder ons Heren hemelvaertsdach, dat ons kundich is.

Voert doe wij vernamen dat die Stichtsche ballinge desen toetast gedaen hadden, doe deden wij die Stichtsche ballinge die in onser stat woenachtich sijn, voir ons komen, die dit auer den heiligen behielden, dat sij des toetasten, raeds ende daeds onschuldig weren; mede swoeren sij ten heiligen dat sij die Stichtsche nyet veden noch schedigen en soelen, dier wijlen dat sij hem mit ons behelpen willen noch binnen drien maenden daer na, dat sij van ons mltter woene gevaeren weren.

Verdingde dorpen in het sticht door hertog Jan van Beyeren.

Item soe heeft mijn heer van Beyeren verdinget int sticht van Vtrecht, die gene die hier na bescreuen staen:

Item die van Breukelen, Breukeleveen ende Maersenveen te samen om viij^{c} scilden.

Item dat derp van Lopick iiij^{c} scilden.

Item Eemnesse om xxv^{c} scilden.

Item (Loes)drecht om xij^{c} scilden.

Item al dese verdinge voers. dueren al de veet wt.

Dit sijn de gene die hyer na bescreuen staen, dair die heren vanden Doim tUtrecht mitter maledictien dess bans tegens voirvaeren ende procedieren van wegen dess heilichs stoels van Romen.

Item Johan van Rossem to Rossem, amptman in Nederbetůwe, Willem Hoyck, amptman in Ouerbetůwe, Sweer van Angeren tot Arnhem, Sweer ende Euert van Redinchouen, gebrueders, Willem van Culenborch, to Rijckwijck, Alart Jans bastairtsz. van Bueren to Bueren, *Wijchart then Hoeue* [1]), Aert die Ruter in Nederbetů, Gherit van Eck to Maurick, Willem

1) Doorgehaald.

Hoyck die bastairt, Henrick Loecamp to Rijswijck, Zuermont Kersten Hermansz. tot Buesinchem.

Dit sijn de ballingen van Amersfoorde, onthouden siin (die zich onthouden) inden lande van Gelre.

Item Willem van Daetsellaer, Lambert van Lienlaer, Wouter van Hagenouwe, Lambert Homensoen, Goesen Marcelissoen, Wolfer van Bullaer, Gheriit Nagel, Ernst vten Wiwer, Volken Serbert, Gheriit Bierdrancker, Jhan de Coninc, Pelgrym van Hollic, Godeken Coninc, Geriit Hoeft, Deric Geme, Peter van Lewen, Jelys Coppens., Jelys siin soen, Ghiisken vanden Camp, Euert Claes Ribbens., Maes Henseboet, Willam Boorrens., Goede Bosch, Maes Noet, Diric vanden Houe, Euert Stier, Goede van Lienlaer, Jhan Scrasser, Henric Brouwer, Geriit Brouwer, Zweder Nagel, Euert van Brilaer *enz., te zamen* 48 *personen.*

Opgaven betreffende de door de 5 *kapittelen van Utrecht geledene schade aan hunne goederen in Gelderland.*

Kapittel van den Dom.

De tienden te Andel ende Hervelt hadden in pacht Willam Hoeyck en Heinric die Ruter om 75 oude schilden, die zij nimmer betaalden. Voorts werden die tienden verpacht jonker Jan van Hoemoet, die hetgeen hij hen nog schuldig was, niet betaalde, ouermits gebode des hertogs. De tienden van de proestdij van Elst hebben Gijsbert van Lochorst en meester Jan Colentier te onbruik gemaakt.

St. Oudemunster.

Item aan hunne tienden te Driel werd schade toegebragt door jonkheer ..... met hunne medewerkers.

Item dat de tienden te Echtelt met onrecht in den dijk gewesen zijn »mit toedoen des heeren van Egmonde."

St. Pieter.

Ten aanzien hunner schade in de jurisdictie van Veluwe be-

schuldigen zij sedert 7 jaren heer Evert vander A, en nu heer Willem Borre alsmede de heeren Jan Herboert en Jan vander Eme.

Item vande pacht in Veluwe, te weten, dat jonkheer Walrauen van Moerse hunne pachters Jan Twy en Herman van Tricht, Willem zijnen zoon ende anderen verboden had hun te betalen, »anders soe doet hij dese selue luden mit heymelicken rechte."

Ten aanzien hunner tienden van Tricht en Malsen beschuldigen zij den hertog van Gelder en Walraven van Haeften. Betreffende de pacht te Lyenden beklagen zij zich deswege over Luyken van Aelst Borren zoon, Jan van Oick en Jan van Meerten, nu drie jaren herwaarts.

St. Pieter.

Item de schade aan hunne tienden in Veluwe werd toegebragt door ..... van Vanneuelt ende andere Gelderschen. In Tiel ende Bommelerweerd »eer Walraven van Haeften de tienden gepacht heeft," door den bastaard van Arkel en andere Gelderschen, zoodat zij deze tienden aan Walraven voor veel minder waarde moesten verpachten.

Proost van St. Jan.

Hij beweert, dat Jan van Dolre en Willem van Wye zijne tienden in Gelderland ontvoerd hebben boven den brief des hertogs, geschreven te Wageningen en te Ede, dat niemand diens tienden verpachten noch kopen mogt op zijn lijf, dat daarna de hertog aan den richter te Wageningen ende aan den pander te Ede geschreven heeft, dat sij Jan ende Willem voirs. »geen hynder doen ende souden, want de hertog wael vernuecht is vanden proefs tyenden van Jan ende Willem voirs. Aldus meynt de proest dat die hertoge van Gelre hem verstoringe van sinen tienden sculdich is te doen, ende nyemant anders."

Deken van St, Jan.

»Item heeft die cloester van Westroeyen bij Tyel die tyenden

ontbruic gemaikt toebehoerende de decanyen voirs. buten consente des dekens op dese tijt."

Dit sijn gebreke die de ecclesye ende vijff goidshuzen van Vtrecht hebben aen de Gelderschen sint des zoenen herwerts [1]).

Inden eersten klaagt het kapittel vanden Dom dat hunne tienden te Andel ende te Hervelt hun menige jaren ontweldigd zijn, die jaarlijks golden 150 Vr. schilden, en in het vorige jaar jonker Jan van Hoemoet in pacht had, waarvan hij slechts een gedeelte heeft betaald en dat hij hun het overige op last des hertogs onthoudt.

De tienden van de proosdij van Elst waren 22 jaar lang in bezit van meester Jan Colentier, die hij Sweder van Boechout om 120 R. g. jaars verpacht heeft, die hun eenige jaren betaalde, maar hun in het vorige jaar ontweldigde en nu door jonker Jan van Hoemoet in pacht gegeven is.

Die van den domproost van de jurisdictie in de Veluwe werden te onbruik gemaakt, zij golden jaarlijks 30 Vr. schilden.

Oudmunster.

In den eersten hunne tienden en goederen met de jurisdictie van Driel te onbruik gemaakt sedert den zoen, golden jaarlijks *ouerhoeft* 500 Vr. schilden.

Item hunne tienden en goederen te Echtelt golden jaarlijks 200 Vr. schilden, die »cortelick tegens God, paeus ende keyzer ende alle corstelicke reden ende recht inden dijck gewesen sijn."

St. Pieter.

Inden eersten werd hunne jurisdictie in de Veluwe te schande en onbruik gemaakt vele jaren lang tot hiertoe, tegen den zoen, zij golden gewoonlijk 100 oude schilden.

Item lijden sij van hoeren pachteren in Veluwe tegens der zoenen.

Item hunne tienden werden te Tricht ende Malsen in dit

1) In dese klagte wordt de geledene schade nader omschreven.

voorledene jaar ontweldigd, deze twee jaren geraamd op 1000 Vr. schilden, en werden zij verhinderd hunne pacht te beuren te Lienden ende te Bommel.

St. Marie.

Item mogen zij hunne tienden ende goederen in Veluwe, en in Tiel- ende Bommelerwaard niet rustelijk gebruiken, schade hierdoor geleden 200 Vr. schilden.

Item den abt van Oostbroek werd zijn goed in het land van Buren genomen, groot omtrent 170 morgen, »ende dit doet Walraven van Haeften."

St. Jan.

Inden eersten »den berch ende noet tyenden" te Wageningen, die den proost golden bij verkoop 120 Vr. schilden.

Item de tienden te Ede, die verkocht werden voor 126 mudden rog, 26 mud rog jaarlijksche pacht.

Item nog jaarl. pacht 20 Arn. g.

Item dat de deken zijne tienden te Zantwijck en de heer Heinric Pot, kanunnik, zijne tienden te Erinchem niet gebruiken mogen.

Memoriael den proest en den rentmeyster te gheuen van des dekens ende des cappittels van Zunte Marien tUtrecht.

Item inden eersten hoe den deken en den cappittel voers. half hoer tienden tot Vanderijc en Heselt, ghelegen inder bancken tot Twl, voer dien scattinghe, als men seghet, of ghewonnen ziin.

Item noch bouen dat voers. die deken ende capittel weder ingheboden ziin ende alle viertien dagen tot Deil te recht moeten comen ende men hem niet segghen en wil wat men hem titet of eysschet.

Item alle jaer, alst tiit is die tienden te vercopen, so verbiet men inden dorpen ende rechten voers. dat niement der heren tienden voers. copen noch verborghen moet dan aldaer.

Item van hoeren tienden ende goeden in Veluen hoe die vp dese tijt toe gheslaghen waren ende vp een meer weder beset.

Klagte van het kapittel van St. Paulus van Utrecht tegen den jonkheer v. Egmond wegens schade aan hunne goederen in Gelderland.

De heer van Egmond zegt, dat hij aan al hunne pachters te Driel geschreven heeft, dat zij terstont hunne handen van hun land aftrekken, want hij deze goederen voor zich houdt, alzoo hij die gepacht heeft tegens jonkheer Walraven van Moirse, »ende wairt sake dat hiren bouen yemant anders dede dien woude hij haten gelijcke openbair ontzeyde vyant, dair wist zich ewygelick nae te richten."

Ansprake ende clage der stat van Arnhem ende der mage Claes Hoeft, burger to Arnhem, den Got genade, op der stat ende den gesticht van Vtrecht vanden doitslage ende nedervalle aen den seluen Claes gedaen ouermits Johan Hugensoen.

Also als tusschen onsen genedigen heer van Gelre ende den gesticht van Vtrecht enen gantsen volcomenen vrede ende bestant gededingt was, als dat de Gelresschen ende Stichtsschen onder malchanderen veilich ende ongelett komen, varen, keren ende hoir koopmanschap ende hantieringe bedrijuen mochten ende dat bestant ouermitz onss genedigen heeren brieuen, dair van an onss gesant, onsen burgeren openbairlich affgelesen ende verkundigt wart, so is Claes Hoeft, onse burger, bynnen tijden des bestants mit sijnen schepe inden gesticht voirs. aen die Vaert geuaren om sijnre hantieringe ende neringen wille, ende doe onse burger voirs. wederomme quam op den veercade tot Buesinchem, is dairgekomen Johan Hůgensoen ende heeft onsen burger voers., dair hi in sijnen scheep satt, doitgeslagen, onuerschuldt ende bauen enich toeseggen, dat Johan voirs. opden voirg. onsen burger hebben mocht, als wij verhoren, anders dan onse burger voirs. den voirg. Johan voir onser stat bynnen der veden eerlich inden velde hadde helpen vangen, die doitslach an onsen burger voirs. van Johan Hugensoen geschiede vyt den gesticht van Vtrecht ende weder dair yn, ende

toech weder bynnen der stat van Vtrecht. Doe hi die ondaet bynnen den vrede gedaen hadde, ende doe wij vernamen dat Johan Hugensoen tVtrecht was, schreuen wij der stat van Vtrecht vander ondaet voirs. alle gelegentheit, biddende dat sij ouer den vredebreker richten woulden als behoirlich weer, dair ons die stat van Vtrecht op antwoirden, gelijck men in hoiren briene dair van an ons gesant, dat cleerliken syen ende verstaen mach, die antwoirde sij mit quader meyninge geschreuen, ende so nyet nagegaen en hebben, als se ons dat anschreuen, ende wij getruweden dat se gedaen soulden hebben, angesien ende gemerckt dat Johan Hugensoen voirs. mennich tijt dair na bynnen die stat Vtrecht woende ende degelix verkerde; ind op een tijt Henrich vander Kamer onsen burger des voirg. Claes Hoefts ohem, die mit sijnen schepe bynnen Vtrecht lach, oich dreigde te slaen, die dat, als hi ons bibracht heeft, den raide van Vtrecht clagende te kennen gaff, die hoen, als wij verstaen hebben, kranck bericht dairop gauen, seggende dat hi hem hueden, sij en kunden off en woulden sulker lude noch nyet ontberen. Want dan Claes Hoeft onsen burger voirs., den Got genade, dit geschiet is bynnen enen gueden vrede vyt den gesticht voirs. ende weder dair ynne, ende die stat van Vtrecht den hantdedigen na der ondaet ende bauen den geloefliken schriuen, dat sij ons screuen, langtijt bynnen hoere stat gehalden ende dair wonen hebben laten, so begeren wij burgermeister, scepenen ende raide der stat van Arnhem tot onser stat behoeff, ende die mage Claes Hoefts onss burgers voirs. vanden voirg. ontschuldigen doitslage ende nederualle vander stat van Vtrecht richtinge ende beteringe.

Ansprake ende gebreck Henrichs vander Kamer ende sijnre vriende burgers tArnhem van Claes Hoeft ores maechs wegen opt gesticht ende nemelich op die stat van Vtrecht.

Item als een vast bestant ende vrede gededingt was, tusschen den Gelrisschen ende den Stichtschen, dat die ondersaten beider lande veilich onder malchanderen varen ende keren muchten,

ende dat ouerall in kirchen vytgespraken was, so is Claes Hoeft, burger tArnhem, op dyen vrede ende bestant mit sinen scheep an die Vaert geuaren om sijnre hantieringen ende neringen wille, ende als hi tot Bûesinchem opt veerstat quam, is dair gekomen Johan Hugensoen, die doe een ingeseten borger tVtrecht was, ende heeft Claes Hoift voirs. in sijnen schepe, dair hi ant roeder satt, doet geslagen, dat geschiede vyt den gesticht voirs. ende weder dair ynne, ende toech doe weder bynnen Vtrecht, als hi doe ondaet gedaen hadde ende bleeff dair mennichtijt woenachtich. Ende doe Johan Hugensoen die ondaet gedaen hadde, ende sich bynnen der stat van Vtrecht verhielt, dede die stat van Arnhem mit hoere schriften dairom ducke ende vake vervolch aen der stat Vtrecht, dair doch nye richtinge noch beteringe van geschien en mocht, dan Henrich vander Kamer voirs. is daer na tVtrecht mit sijnen schepe gekomen, dair hem Johan Hugensoen anxten ende woulde, hem oich slaen. Doe claegde Henrich vander Kamer dat der stat van Vtrecht, dair sij hoen kranch bericht op gauen ende seyden hem, dat hi voir hoen sage, sy en konden sulker lude noch nyet ontberen. Ende want Claes Hoeft voirs. mit den voirg. Johan Hugensoen nyet vytstaens off gaens noch hoen nyet misdaen en hadde, dan hi hem bynnen der veden inden velde eerlich hadde helpen vangen, ende die stat van Vtrecht den voirg. Johan Hugensoen, doe hi die quade dait gedaen hadde, ophielde, so gheren Claes Hoefts mage ende vriende van dyen ondaet vander stat ende gesticht van Vtrecht richtinge ende beteringe.

Dit is clage ende tichtinge der priorynne ende des conuents van Redinchem aen der stat van Vtrecht.

Die scepen, borgermeister ende rait der stat van Vtrecht sijn sculdich ende hebben wail betailt een deel jairen der priorynne ende conuent tot Redinchem twe hondert ende zeuentien pont lijffrenten, welke lijffrente die selue borgermeister, scepenen ende rait denseluen conuent onthalden hebben langer dan vijfftehalff jair nv laitste geleden, dair dat selue conuent grote

ende lange veruolginge op gedaen heft aen die voirs. stat van Vtrecht, met groten costen ende arbeit, ende al niet gebaet en heft, ende ten laitsten doe hebben Pelgrim de Wail ende Lichtenberch, die nu borgermeisters sijn, denseluen conuent oer gelt gelouet te geuen op dage, die die selue borgermeisters setteden, ende en hebbens niet gedaen. Ende dairom begeren die priorynne ende conuent voirs. om Godes wil ende onsen lieuer vrouwe van v eerber mannen Johan van Broichusen, hoffmeister, Elbert van Alpen, droissait, Vde, ouerste rentmeyster, ende Henrich die Roide, cancellier, dat ghij dese voirs. sake helpt ten beeten keren, dat dat voirs. conuent werde betailt. Dat willen sij mit oren pater noster ouer u verdienen, dat beste dat sij mogen.

Gebreke van Tengnagel an der stat Vtrecht.

Tengnagel heeft aan eenen korenkoper te Utrecht, Matheus genaamd, wonende bij der Viebruegen, 8 alden schilden 's jaars verkocht, die hem niet voldoet en hem te schade maakt meer dan 50 g.

Item vordert Tengnagel van Gerrit van Zulen 10 Zw. kr., wegens een half jaar renten, »der hij oeck nyet mit gelymp gekrijgen en kan."

Aensprake als ick Johan van Erclens, burger tot Arnhem, vur mij ende voir mijn gesellen heb an der stat Deuenter.

So is te weten woe dat Willem van Kessel mijn geselle comen is to Deuenter jnder vrijen jaermarckt, ende heeft dair sijne comanschap versocht, als die coeplude daer gewonlich sijn, ende heefft nyet geweten van eynigen gebade off verbade der stat van Deuenter, die hem off ennigen coepman tegen gingen jnder comanscap, die he sochte; hierenbauen hebben sij hoen angetast, geuangen getreit ende gesleept als enen mysdedigen man, ende hebben hoen ende mij onse gelt genomen, des omtrint was xxi^{c} off xxij^{c} gulden, des wij ons tot oen wart nyet en versagen, des wij schaden gehadt hebben meer

dan dusent gulden, des hebben die stat van Deuenter nemelic gehadt iiij^{c} gulden, gesynnen hier vmb vanden stat vurs. die dusent gul. weder gericht, ende dit is oick geschiet sent die swoene gegangen is, ende wij gauen den gene, die ons helpen dedingen, iiij^{c} gul. ende et costen ons in teringe, die wij verreden ende verterden, ij^{c} gul., tsamen dusent.

Dit is gebreke Mewes van Beest Gijsberts soen ende Otten sijns broeders.

Item so sijn die voirs. Mewes ende Otto gheuangen in mijns heren vrede van Ludich ende gescatt op hondert ende xl nobel, daer die heer van Culenborch voir gelaift heeft aen hant heren Johans van Vyanen.

Item so hebben die voirs. Mewes ende Otto betaelt inden vrede van heymeliken gelde ende van stockgelde en van oerveden te samen xv nobel.

Item so hebben die voirs. Mewes ende Otto noch gelaeft van heymeliken gelde aen hant Gijsberts bastarts van Culenborch ende Claes van Roudenborch xx nobel.

Item opdat voirs. gelt sijn verleyst tot Lederdamme twe hondert ende x nobel van desen voirs. leystingen, so heeft die heer van Culenborch betaelt als een borch Mewes ende Otten voirs. hondert ende negen nobel.

Item alle dese voirs. punten sijn geschiet inden vreden mijns herens van Ludich voirs.

Item so hebben die voirs. Mewes ende Otto, doe sij geuangen worden, hoir harnisse inden velde verloren.

Dit is gebreck Johan Liefgers.

Item so hebben Johan vander Straten, ridder, ende Johan Vaelbier, omme dat des voirg. Johans gelt van sijnre gheuangenissen nyet vp gesat en mocht werden, dairomme inden vrede verleyst ende verdaen tsamen lvij nobel vij, bod.

Item so hebben Dirck vander Weroken en Gerit Bolleken van synre wegen als van onbetaelden gelde, dat die voirs.

Johan Liefgers voir enen geuangen man ghelaeft hadden, geheiten Paepken, inden vrede ouermids den stock afgedrongen xiij kronen.

Summa lxiiij nobel xxvij bod.

Item so is des voirs. Johans gelt van sijnre geuanckenisse als lxxx nobel die noch onbetaelt sijn ende opgesat ouermids den vrede.

Item heeft Dirck van Hokelem off sijn gesellen gestalen heer Willem van Herwinen twe meyrien, daer heer Willems wijf om gevolget was tot Hokelem ende had hoir meyrien geern weder gehadt, dair up antwoirde Dirck, dat die meyrien dair waren, mer hi woudse hoir nyet gheuen, sij en most hem drie meren weruen, die dusent scilden te Hokelem ghenomen had. Dit is heren Willem geschiet bynnen den vrede ende bouen dat Dirc voirs. heren Willems vijant nyet geworden en is.

Dit is gebreke Johan die Neue.

Item so is die voirs. Jan noch schuldich van sijnre gheuanckenisse xvij nobel vanden voirs. gelde, so heeft Coene van Oysterwijck van voirs. Jan inden vrede onser heren afgedrongen vi nobel. Item op dit voirs. gelt sijn verleyst inden vrede onses heren ij nobel.

Item so is die voirs. Jan noch sculdich van sijnre geuangenisse xvi nobel, die tot Dordrecht gelaeft sijn.

Dit is gebreke Arnt die Neue.

Item so is die voirgen. Arnt noch sculdich van sijnre geuangenisse neghen nobel vanden voirs. gelde, so heeft Coene van Oysterwijck den voirs. Arnt inden vrede onser heren afgedrongen v nobel. Item op dit voirs. gelt sijn verleyst inden vrede onser heren iij nobel.

Dat is gebreck Hillyns van Aelst Dirx soen.

Item soe is die voirg. Hillyn noch sculdich van sijnre geuangenissen xviij nobel, van desen voirs. gelde so hebben

Arnt Pyeck ende Herman Kerstkenss. den voirs. Hillyn van Aelst bynnen den vrede onser heren afgedrongen iij nobel. Dit vurs. gelt is gelaeft tot ... ondersate heren Johans van Prenenborch.

Dit is dat Jan van Proeysen croent.

Int yrsten wart Jan gecoft om xiij nobel, des heeft Ott van Herlar voir hem betaelt aen Dircx hant vander Werken iiij nobel ende dit ander gelt salmen betalen tusschen dit ende ouer acht daghen, ende die seuen nobel die daer betaelt sijn, die sijn bynnen acht daghen gegeuen.

Dit is gebreck Steefkens van Brakel.

Item so is die voirs. Steefken gheuangen ende gescat tot Lederdamme aen hant heren Johans van Vyanen omme hondert ende lxxx nobel, die noch onbetaelt sijn.

Item so is die voirs. Steefken heymelich gescat, daer hi noch nyet af seggen en wilde, gelijc dier heren vrede gegaen is, daer hi ghenen dach af gekrigen en kan, want hijt alrede versocht heeft aen heren Johan van Vyanen.

Dirck vander Wercken die onthelt heren Brunxsten een meyry, die hem tot Wouderichem wart gebracht des saterdages te nacht voir Sant Johans dach bouen den vrede, ende Dirc heeft noch selue die meyrie.

Her Johan van Vyanen heeft ouergegeuen Herman van Helsdingen ende Waloch Spronck des heren brieue van Culenborch, die hi geloeft heeft aen hant heren Jans voirs. voir Meus ende Otten gebrueder, welc brieue inhaudende is, dat die heer van Culenborch gelaift heeft heren Johans voirs. c ende xl Engelscher nobel off der halder tbriefs bij wille heren Jans voirg., ende welken brieff heren Jan voirs. begiet heeft, dat hi en Jan Knijff gegeuen soude hebben.

Item dat die vier knechte van Gorinchem quyt geschonden

werden die laetste ouer aen vrede geangen woirden, die sitten tot Wouderichem.

Ende die twe anderen oic quyt geschonden woirden die tot Gorinchem sitten.

Dit is die scade, die Dirc die Rueuer Derpt, richter tot Tyel, nu inder tijt heeft van de onderseten der heren van Hollant ende der stat van Vtrecht.

Dat is te weten, dat die onderseten des heren van Hollant ende der stat van Vtrecht ghescaet hebben den voirs. Dirc die Rûeuer vi hondert Vlemsche gulden aen een huus ende aen meer reessceppen, dat si hem af ghebrant hebben tot Ravenswade in mijns liefs ghenedighen heren lant van Ghelre, ouer dat si gheen viant en waren mijns lief heren van Ghelre, noch dat Dirc die Rûeuer Derpt voerscreuen gheen viant en was des heren van Hollant, noch der stat van Vtrecht, ende hebben hem daertoe ghescaet dusent aude scilden aen ein kynt, dat si hem op die selue tijt of ghebrant hebben.

Item Jan van Delen iij peerden, die hem ghenoemen worden naeder vreden, die hem korten liiij gulden.

Item Hubert Maes zoen een ruun (ruin) van xxv gul.

Noch gebreke Rutgher Scade, Veluwe.

Inden eersten so bin ic Rutgher Scade gecomen tot Rijnswou ende daer beset van Roloff Geyensoen, ende doe seyde ic totten scout: »Heer scout, mit oerloff, het is boeuerie, dat sij mit mij voer hebben." Doe antwoerden sij weder tot mij: »gij zijt boet sculdich." Ic sprac: »ben ic boet sculdich, ic heb toch verloff ghebeden." Doe eynde die scout sijn recht, ende doe dat recht gedaen was, woulde hij borch hebben van mij voer die boet. Doe seyde ic ende vragede wat die boet wair: »ic woldese mit reden gelde betalen." Doe sprac die scout: »die boet waer enen halue gulden, mer dat ic borge settede, die

boet solde wel minren." Doe antwoerde ic: »zo laet ic den borge voer mij bouen." Des ben ic hier na alle viertiendage te rechte gecomen ende haddes gheern aff gheweest, mer ic en const geen eynde crighen, ende onder des hebben sij miin borghe ter Eem inden stock ghebracht, also hij mij selue seyde. Hier na is miin borghe gecomen tot Barneueld, seggende tot mij, dat ic mit hem gaen solde tot Renswou, ende daer sold men wisen wat ic verboert hadde ende wat ic geuen solde vande lichter boete, die ic onnoselic verboert hadde, ende doen ic daer quam, besettede wij mijn borge voergenoemt voer een som van 1 oude scilde. Doe bode ic weder dat men mij recht dede, ic wolde daer voer doen guld off recht, ende dit eyste ic eenwerf, anderwerf, derdewerff, mer mij en mocht geen recht geschien. Hier en bouen hebben sij mij te Reynswou geuangen ende gesekert eenwerf, anderwerff hebben sij mij bouen dese geuenchenisse geuangen ende gesekert te Wouwenberch te gaen in scouten huys, daer niet wt te gaen ten waer mit scouten wil, noch derdewerf sekerde mij die scout voerghenoemt ter Eem te gaen in een herberge voer dat huis ter Eem ende daer niet wt te gaen, ten waer mit maerscalcs wil, ende des quam die maerscalc ende nam mij des nachts recht, off ic een misdadich minsch geweest had, ende sloech mij inden stock, daer ic in een zieken lijff was, ende oec al wast een hart cout vorst, ende was ic noch zo zieck, ic en mocht geen ghenade crighe, dien nacht ouer ic en most inden stock. Ende want ic in dusteninge zieken lijff was ende een hart weer was inden stock te sitten, so siin miin vriende gecomen ende hebben dit vernomen ende mij gecoft, lieuer dan sij mij inden stock hadden laten steruen, ende heb daer moeten betalen xlviij Arnoldese gulden bouen alle ander scade ende cost, die ic doen most, doe men mij liet lopen van die een stede ter ander, ende al had ic m. gulden gehad, ic hadse op die tijt gegeuen, eer ic in zulker manieren inden stock had bliuen zitten.

Item so sijn die Stichtschen ghecoemen tot Coluenscoten, ende hebben daer Willem van Bateler gheuangen mit ghewel-

digher hant ende hij ontbrac hem, ende voert soe hebben sij oec twee koen ende i ander runt wt den lande ghenomen.

Nadere gebreken op die van Utrecht.

Johan Nagel werd verkort door die van Amersfoort bouen *eyne gude swoene*, die de hertog van Gelder en vanden Berg gemaakt hadden tusschen hem en Amersfoort.

Item van zijne vrienden twee gedood, een te *Dallassom* in Zallant, een te Amersfoirt.

Item 8 zijner hulperen uit het kerspel van Barneveld geuangen en oervede laten doin.

Item die van Deuenter hebben hem gevangen boven den zoene Aelf Arntsz. en zijn broeder Kolmersz. Reyner Wert, Herman van Aken en Henrick zijn broeder, Willem ter Hofsteden, Herman Vythaen, Derich van Berboth, Aelbert die Haesse, Steuen Dois enz.

Gebreck heren Goiderts, die cappellaen tArnhem was, op die Stichtschen.

Item vier van Ryenen vingen hem toe veerhusen inde Betuwe, stokten hem te Utrecht, namen zijn geld en perstten hem af 50 Arn. g., die geen ballinck des gestichts en was, ende mit hoeren parthien mit allen nyet te doen en hadde, dan alleen ghehoirsom was der stoel van Romen.

Dyt is alsullyc gebrec als Dirc van Wijc heft seder der soenen aen dye van Vtrecht.

Die daer toe dienen, soe Dirc voers. Lûmen Haec gebeden had bij hem op den blochuys, daer Dirc sijn hoeftheer af is, ende mijn heer voert Dirk ende die selue Lûmen in der swonen met namen quyt geseyt is te wezen, daer boeûen heft hem Geryt die Keyser gestoct ende gescat. Hyer begeert Dirc rychtyng af.

Dit is dat gestant van heren Claes Liefgars rekeninge, die hi gedaen heeft van den xxiiij dagen der maent Junij tot Alreheiligen dagen toe, inden jaer van lxxxvj tot Nijmegen.

Irsten. Want voel stede mengerhande recht hebben op den tollen, dat recht en heeft hi niet in zijnre rekeninge besceidelike geclaert vanden tollen.

Item vanden nyen tolle is onderwilen geboert den vijften penningh meer, onderwilen den vierden, onderwilen den derden, onderwilen tweewerff alsoe voel, ende onderwilen nyet geboert vanden nyen tol, daer gelt geboert is vanden alden tolle.

Item rekent hi niet vanden voer tolle, daer andere rentmeistere aff gerekent hebben.

Item rekent hi van restant vanden reinten xxiij alde scilde ende viij ℔ geboert, des alte voel meer is ombetaelt, ende en doet daer geen bewisinge meer aff, wie dat sculdich sijn, ende hoe voel off wye men dair om manen sall. (Daer heb ich het restant af ouergeleuert ende wilt noch gern anderwerf leueren [1]).

Item op onser Vrouwen dach Natiuitas sijn voel hoeftijnse ongerekent bleuen, daer hi geen bewisinge aff en doet, wie die sculdic sijn.

Item sijn voel ander tijnse opden seluen dach verscenen, daer hi niet aff en rekent.

Item rekent hi niet van van cormeden noch van gewyn.

Item tot Haren op Sente Lamberts dach sijn voel ganse ende hoenre, dier hi een deel rekent ende en deel niet, noch in restant en bewijst.

Item tot Malden rekent hi niet van katerrecht ende van ploechrecht.

Item rekent hi niet vanden marct toll tot Nymegen, Margriete, tel ande noch te water daer ander rentmeistere af gerekent hebben.

1) Met eene andere hand aan de kantzijde geschreven, alsmede het overige tusschen ( ).

Item rekent hi niet van walt tijnse inden Rike, Michaelis.

Item rekent hi niet vanden thienden, die der heren van Sent Apostolen waren, daer dat een deel aff versekert is aen sijn hant, noch vanden coern, dat daer aff comen is ende gedorst op den huys tot Nymegen [1]).

Item rekent hi mit Walburgen vanden scaepwaer tot Elden ende vanden scaepwaer tot Borchaem.

Item rekent hi niet vanden tienden, renten ende tijnse in Bomelrewert, tot Tiel ende in Tielrewert, *noch vanden restant vander scattinge.*

Item rekent hi niet vanden veerstade tot Wijck, noch van den veerstade tot Elsch, *noch tot Bomel* (Harberen van IJsedoeren).

Item rekent hi niet vanden gebreck vanden gruyt tot Bomel bij Johan den Ruwen, daer hi v alde scilde, xxvij pl. meer geboert heeft dan gerekent.

Item rekent hi niet vanden thienden ende gueden, die hem beualen waren aen te tasten van mijns heren wegen in Bomelrewert, in Tielrewert ende anders bouen ende beneden, ende die hem bescreuen waren gegeuen. (Termininon aduenerunt).

Item rekent hi lxxx pont was vanden abt van Sente Marienweerde, ende leet dat penning gelt ongerekent.

Item rekent hi van tijnse van enen huse tot Bomel, dat minen heer veruallen is, xi alde scilden, daer hij xvij alde scilde aff geboert heeft.

Item rekent hi vanden tienden vanden heren van Sent Apostolen gedorschet xxxvij malder roggen, mer vanden anderen kaern en rekent hi niet, oeck en wijst hi niet wie die geen sijn, die vanden seluen tienden aen sijn hant gelaeft hebben tot mijns heren behoeff. (Libere assignabo).

Item heeft hi binnen Bomel ongeboert gelaten vander scattingen xxxij alde scilde, die met sijnre versumenisse nyet ingewonnen en sijn.

Item heeft hi tot Mauderic geboert vanden scattingen xiij alden scilde ende in den Mersch xxxij alde scilde tot xl pl.

1) Doorgehaald, alsmede al het overige in curcijf.

gerekent, daer hi anders anders waer rekent den alden scilt voer xlij pl., daer mijn heer aen veronrecht wort iij alden scilt, ende en seegt niet wie dat betaelt heeft, daarom men niet geweten en can, wie daer noch aff sculdich is ende wie men daerom manen sall. (Dat heeft Claes Cesar geboert ende dat bewisen).

Item heeft hi dat veerstat tot Bomel verpacht twee jaer lanck ende heeft daer aff geboert te Lichtmisse xxi alde scilde, die hi niet en rekent.

Item heeft hi verpacht die gruyt tot Bomel twee jaer lanck ende heeft daer aff geboert te licoep x alde scilde, die hi niet en rekent.

Item heeft hi van elken tienden licoep genomen, ende van den erfnisse dat verpacht is, dat aell voel dreeght, daer hi niet en rekent, ende dat mijn heer hem niet gegeuen en heeft in sinen brieuen.

Item rekent hi v^{c}xlvij alde scilde viij pl. tot Saltbomel verteert, daer hi geen recesse aff en heeft.

Item rekent Johannes Liefgar noch twee besegelde recesse van voel gelds, die hi ouer geuen solde.

Item rekent hi van cost gedaen opden tolhuys tot Bomel xvi alde scilde van eenre maent, na der tijt dat hi sijn ampt heeft opgegeuen, daer hem niet meer aff en geboert dan xi alden scilt, aldus doet hi onrecht in vi alden scilt.

Item rekent hi Alert den Swerten gegeven v alden scilt van renten, die minen heer veruallen sullen tot Kirsmisse sonder beueel.

Item rekent hi Willem van Balueren voer onlost in alden scilden sonder beueel, die men doch om sijn ampts wille sijn scattinge pleegh te verdragen.

Item rekent hi van gelde den armen lude weder gegeuen iij alde scilde, ende van teringe ende van scelinge van gelde viij alde scilde, des men niet en pleegh te rekenen, want hi die scelinge sonderlinge gerekent heeft in restant in cedulle, die hi in sijnre rekeninge overgegeuen heeft.

Item rekent hi xlvi alde scilde, die hi had gerekent van Tuynman geboert van eygenen luden, ende meynt nv dat Tuynman hem die noch sculdich is, die mach hi daer om manen, dat en gaet minen heer niet aen in deser saken.

Item heeft hi geboert van restant vanden beden, als hi na bij bracht heeft in eenre cedulle, lvi alde scilde, die in den summen vanden opboren niet gerekent en sijn, die sal men hem affslaen.

Item Jacob Hubertssoen is sculdich minen heer van tienden tot Bruechem in scepenen brieuen lviij alden scilden nv tot Kirsmisse, die heeft hem Johannes Liefgar quyt gescolden, ende die scepen brieue ouergegeuen, ende Roloff Baert doen gelauen, die hi niet en rekent.

Item die articulen, die mijn heer hem gegeuen had voer tijta ende die niet verantwordt en worden, noch geclaert, begeert mijn heer dat hi noch verantworde, nae ingehalt sijnre brieue.

Dese punten en waren niet verantwort inder irsten rekeninge:

Irst rekent hi her Willems wachtpenning van Brüechusen tot twee malen xxxviij alde scilde, die daer genen wachtpenning en heeft gehadt.

Item rekent hi gegeuen Godefrido den scriuer tot drie malen xxxvi alde scilde, sonder beueel mijns heren.

Item rekent hi vanden toll tot Driel ende die renten in Bomelrewert te beriden tot twee malen l alde scilden, ende zegt dat sijn brieue dat begripen, des men in mijns heren brieuen niet en vynt.

Item rekent hi niet vanden voer tol tot Driel, daer seegt hi op, dat daer geen voer toll en is, daer doch ommer een voer tol is.

Item rekent hi niet vanden voertoll tot Saltbomel, ende seegt, dat hem dat gegeuen is in sinen brieue, dat doch mijns heren brieue niet in en halden, ende heeft dien voer toll geboert omtrynt viij jaer lanck, van ilken wijnsceep van bouen Doesborg, vij alde groet, ende van ilken voder wijns iiij d., ende van ilken wijnsceep beneden Doesborgh iij alde gr., ende

voert van anderen goeden, die voer tol sculdich sijn, dat mijns heren vrienden achten illix jaer meer dan hondert alde scilden.

Item rekent hi vanden tolhuse tot Saltbomel te halden illix jaers cxxv alde scilde.

Item rekent hi vanden tolhuse tot Saltbomel te halden ellix jaers cxxv alde scilde.

Item een deel goeder knapen van Nywel sijn sculdich op Kirsmisse minen heer van eenre visscherien xxij alde scilde, dat Johannes Liefgar heeft quyt gescolden, ende Ruloff Baert doen gelauen, die hi niet en rekent.

Item hebben her Claes ende Johannes sijn brueder mijns heren gruyt selue gepacht sess jaer lanck, illix jaers voer c alde scilde, die nv gelt ij^{c} ende lxxx alde scilde, soe dat die gruyt opt meeste gelt niet comen en is tot mijns heren behoef.

Item hebben heer Claes ende Johannes menichwerff liefnisse genomen, als si mijns heren tienden ende renten hebben verpacht, ende hebben si ducwile selue mit geselscapp ingehalden voer gelt, soe dat minen heer dat meeste gelt daer aff niet worden en is.

Item inden tiden doe mijn vrouwe van Bloys tot Bomel lach, doe bleuen die renten al dat lant doer onbetaelt bij hoerre tijt, die heeft her Claes mit groten summen geboert in sijnre tijt ende die niet gerekent.

Item rekent hi geboert vanden gruyt tot Saltbomel xciij alde scilde, xiij pl., daer sold hi aff rekenen cxl scilde, also als hi wijst in sinen antwerden vanden irsten articulen, daer minen heer onrecht gescuyt xlvi alde scilde, xxix pl.

Item heeft hi vander beden laten staen ongeboert van twee jaren xi^{m} lib., maken vi^{m} alde scilde, die mijn heer tachter is bi sijnre versumenisse, want hi niet gemaent noch ingewonnen en heeft na ingehalt sijnre brieue, want die halden dat hi minen heer besceydelike rekeninge ende bewisinge doen sall van allen sinen renten, bede ende heerlicheit, als een reintmeister sculdich is te doen.

Item vanden reinten rekent hi geboert ilken alden scilt voer

xl pl., die wael xlv pl. weert is, aldus rekent hi van ilken alden scilt v pl. myn dan hi gilt.

Item vanden tijnse van Roemde rekent hi geboert cviij ℔, iiij s. ende seegt, dat die maken xx alde scilde ende xij pl., die xx alde scilde ende xij pl. maken nyet meer dan lix ℔, iij s., vi d., aldus doet hi minen heer hier aen onrecht xlix ℔, vi d., den alden scilt gerekent voer xl pl.

Item rekent hi licht gelt vanden tijnsen, daer men enen alden groten sculdich is voor xvi d. ende onderwilen voer xij d., daer mijn heer aen veronrecht wordt aen ilken groten meer dan iij pl.

Item rekent hi nergent partes vanden tijnsen, daer om dat men niet geweten en can, wie die tijnse betaelt hebben ende wye noch sculdich sijn, want si niet al betaelt en sijn. (Die partes sal ich ouerleueren).

Item rekent hi geboert van tijnsen binnen Bomel ende buten Bomel te samen xij scilt, die men te boeren ende te rekenen pleegh mit scellingen ende ponden, ende en seegt niet hoe menige ℔ voer den scilt gerekent sijn, noch en wyst daer geen partes aff, wye dat betaelt hebben ende wie noch sculdich sijn.

Item rekent hi tot Herwerden geboert x ℔ goids gelds voer iv alde scilde, ende en seegt geen ondersceyt waer om dese ponde aldus voel alde scilde maken tot Herwerden voer in anderen steden, noch wie die betaelt heeft, off wie daer aff sculdich is.

Item rekent hi vanden Marwixghen gueden geboert xl alde groten, ende seegt dat die maken iij alden scilt, die doch maken iij alden scilde xiiij pl., daer minen heer aen onrecht gescuyt xxxiiij pl.

Item bleuen viel voel vischerien, weerde ende pachte ende restant ongerekent, daer geen gestant aff gewijst en is, so dat men niet geweten en can hoe mijns heren guet verpacht en is, ende waer dat ment manen sall, dat hi sculdich is te doen na ingehalt sijnre brieue. (Dat sal ich bewisen).

Item die van Duysborgh ende van Cleue voert nederwert sijn sculdich van ilken voder wijns vanden roder toll iij alde groten, tot mijns heeren deel halff, daer hi niet aff en rekent.

Item die van Eymerick voert nederwert sijn sculdich van ilken baden i alden groten, nv en rekent hi noch van baden noch van voderen, ende aldus en rekent hi oeck geen ondersceyt van allen anderen tolbaren guede, dat men mit den honderden ende mit den gewicht pleecht te vertollen, daer minen heer onrecht aen gescuyt.

Item aldus onbesceidelike rekent hi oeck vanden toll tot Herwerden.

Item heeft Johannes Liefgar sijn brueder inder toll van Saltbomel te boren geseten omtrynt acht jaer, ende en is geen geswaren tolner geweest, ende heeft seluen aldaer besien ende gescreuen ende geboert tot sijnre gadingen, ende Godefridus van Caster, mijns heren geswaren scriuer, daer nyet bij gelaten te scriuen, dat hem doch beualen was, daer mijnen heer scade ende onrecht aen is gesciet.

Item inden tol tot Herwerden heeft Heyn van Huese geseten te boren sonder geswaren scriuer ende besierre, ende heeft geboert van wijn ende ander tolber guet, dat men pleegh te vertollen, mit voderen wijns ende mit getael van salt, van holt, van caern, ende heeft daer geen besceit aff gerekent, ende rekent mit placken, daer men doch mit alden groten solde rekenen ende enen alden scilt voer xlij pl., die wail xlv pl. gelt, off meer, daer minen heer onrecht aen gesciet.

Uitspraak der scheidsmannen in de geschillen tusschen Dirk en Steven van Lienden [1]).

Dat ierste pûnt dat, ... den ..... huse ter Lede soude ghegaen wesen, daer hij heren Steuen ghescaedt soude hebben ..... Steuen Dirc dien scade bewisen, daer Dirc mit recht

1) Zie tot goed begrip van dit stuk, hetwelk ons eerst later in handen is gekomen, *Klagte van Dirk van Lienden tegen zijn oom Steven van Lienden*, boven bl. 305.

nyet teghen segghen en mach ..... gelic dat Dirc heren Steuen dien scade verrichte.

Item dat ander pûnt dunct ons ... dat Dirc dat heer Steuen rekeninge ende bewisinge doe vuer die mage, daer hij die mombaerscapp bij aen genomen heeft; ende conde her Steuen sinen neue bewisen bij dien magen ennige schout, die hij aen hvm tachteren weer, dat dien vûerschr. magen docht datter Dirc mit recht niet tegen seggen en sal, dat dunct ons mûegelic te wesen, dat Dirc die ghelde.

Dat derde punt is, dat her Steuen krûent dat sijn neue soude gebûert hebben binnen sinen onmundigen dagen xi^{c} (x^{c}) aude scilde, die in sijnre mombaerscap souden geweest hebben daer sijnen neue tegen zeyt, dat hij eer mundich was, dat ramen wij nae sijnre moeder behaut ghelike als wijt vûer geraemt hebben.

Dat vierde pûnt dat setten wij (tot verclaringe), als wij een deel der seluer pûnten vûer (geraemt) hebben ende elc bij hvm.

Item dat vijfde pûnt als vanden goede, dat her Wouter van Lienden vanden here van Lienden hielt, dat setten wij, ghelike als wij se vynden, voer den leenheer, daer men dat goet af helt, ende vûer sinc manne.

Item dat seste pûnt dunct ons mûegelic dat her Steuen gheen goet langer verpachten en mach dan tot Dircs mundigen dagen.

Item dat zûevende pûnt als vanden reden goede, dat her Wouter van Lienden achter liet, dat dûnct ons mûegelic dat her Steuen daer sijn kyns dele daer af bûert, ten weer dats her Steuen af gheguen weer, alse recht is, ende sijn aendele vanden scout, daer hij van heren Wouter in bestarf, van sinen kynsdele boer ende betale.

Item dat achtende pûnt mach Dirc dat toebrengen, als hij hvm vermat, in sijnre cedel, so dûnct dat her Steuen daer gheen recht toe en heeft ende dat hvm Dirc ghenen scade daer aen gedaen en heeft.

Item dat negende pûnt setten wij tot verclaringe onss lieuen heren van Gelre, want daer brieue aen beyden siden op sijn, die die een teghen den anderen spreken.

Item dat tiende pûnt dûnct ons dat Dircs antwoerde daer redelike op staet, also ver als hij dat doen wil.

Item dat elfte pûnt zo dûnct ons, dat Dircs antwoerde daer redelike op steet.

Item dat twelfde pûnt vanden vier dusent auden scilden, daer elcs af seget dat hij daer recht toe heeft, die setten wij tot verclaringe onss lieuen heren van Gelre.

Item dat dertiende pûnt setten wij tot verclaringe onss lieuen heren van Gelre, want wij verstaen datter die ..... een wairheit af beseten heeft van onss lieuen heren wegen van Gelre.

Lijst dergenen aan wie hunne manleenen betaald zijn, 1391.

Primo h. Arnoult, greue zû Blanckenheim xxx alde schilde.

Item h. Gerart van Blanckenheim, here zû Gerartzstein ind zo Castelberge, c gulden, zo duren Andree.

Item der here van der Sleyden l reyale.

Item jûnchere Gerart, junge greue zû Seyne, iij^{c} gul.

Item jûnchere Johan, here zû Rijfferscheit, lx gulden.

Item dem seluen jûncheren Johanne lxxx reyale, zû Erclentz.

Item h. Diederich van Mersenburgh, zu Clersse, xxiiij gulden.

Item Diederich, here zo Kerpen ind zo Warssbûrgh, xl marc pennyncge, eynen alden schilt gerechent vûr xxvij s. ind i cleynen gulden vûr xxi gulden.

Item Diederich, greue zu Lymburgh ind here zu Broiche, xxx gulden

Item Euerhard sijn sûn xx gulden, ind dat (heeft) he upgesaicht.

Item h. Rijchart, marscalc van Deynsbûrge, cxx mr. macht xxxvi gulden.

Item h. Salentyn van IJsenburgh l gulden. Martini.

Item Loidwich, bûrchgreue zo Hamersteyne, xxx gulden.

Item h. Coenrait, here zu Toynburch, c schilde ind xxv van manleene.

Item h. Frederich, here zo Toynburch, c schilde van reichter gulden ind l van manleene.

Item h. Johan van Cronenburgh.

Item h. Johan van Krampûrgh.

Item h. Johan Kemener van Darlbûrgh xxv gulden.

Item Diederich van Grunsteyne xv gulden.

Item Goedert van Grunsteyne x gulden.

Item Peter ind Frederich van Basenheim, gebroidere, beide samen xx gul. Martini.

Item Johan Vanne Haen, des proistz. knecht van Aichen, x gulden.

Item h. Goirlach van Breidenbach x gulden. Martini.

Item Wijnant Buck van Brûbach xx alde schilde. Johannis.

Item Heinr. van Oeste xxv gulden. Vastenauent.

Item Euerhard van Oeste xxv gulden. Vastenauent.

Item Nyuelûnck van Hardenberge xxv gulden. Vastenauont.

Item Vrijhert van Scheynen, heren Jacob Vrijhertz sûn, xv gulden. Vigilia Christi.

Item h. Carsielis van Palant c gulden.

Item h. Werner Vamme Driessche, heren Lambr. sûn, x gul.

Item Diederich, here zu Manderscheit, xx gulden.

Item Johanne van Breidenbach sijnre broider x gulden.

Item Schuyrmanne, proiste zo Soyste, xxx gulden. Martini.

Item Johan Stecke van Beeck, heren Woulter Stecken sûn, xxx gulden. Martini.

Item Wijnant van Endorp xij mr. lib. Martini.

Item Zijlman van Rysschmoelen xx gulden Martini.

Item h. Johan van Troyen xx gulden Martini.

Item heren Costijn van Lysenkyrchen, rentmeister zo Coelne, x mr. Martini.

Item Johan van der Dornenbûrgh, genant Asschenbroich, xx gulden. Martini.

Item Werner van der Zynsselmar xl gulden. Martini.

Item Diederich van Lochûsen, genant Oesse, xx gulden. Remigii ul. Martini.

Wilhem van Nesselroide xx gulden. Remigii, ul. Martini.

Item h. Raboude van der Horst l gulden. Omnium Sancto rum mortuus est.

Item Euerhard Walraue xx gulden, Walburgis.

Item Euerhard van Bracht xxx gulden. in Aprili.

Item Goiswin Klûyte xv gulden. Martini.

Item Herman van Eyle xx gulden. Martini.

Item Remboird van Peffinchoynen, amptman zo Roymbach, x gulden.

Item Claesgin van Nattenheim x guld.

Item Otgin van Maternich x gulden. Martini.

Item Johan van Kempenich l gulden. Martini.

Item Johan und Heinr. Wolffe van Spaenheim, gebroidere, zo samen xv gulden.

Item Johan van Rijfferscheit, Goiswins sûn van Rijfferscheit, v gulden.

Item Lemgin van Gândorp xl gulden.

Item Ysfrid van Hedestorp.

Item Johan van Wasick xv gulden.

Item Reynkin van Berge xv alde scilde.

Item h. Johan Rummich(usen), ritter, xx gulden.

Item Johan van Kukelsheim (Kikelsheim) xvi gulden.

Item IJwin van Adenauwe viij gulden.

Item h. Henr. Vait van der Nersen xv gulden.

Item Bartholomeus Voes van Bethenberge xxv gulden.

Item h. Emondt van Gymnich, ritter, l mr.

Item h. Arnoult, here zû Pytingen.

Item Woulter van Gûrtzenich xx gulden.

Item Tijsgin van Aspeltzhoeuen, genant van Boestorp, v gulden. Martini.

Item Frederich der Eltste van den Aldenhuys zu Patburgh xxv gulden. Martini.

Item Tielgin van Brempte.

Item jûnchere Goirlach van IJsenbûrgh xv gulden.

Item Craft van Aldendorf der Jûnge x gulden. Martini.

Item h. Wilhem Stail van Holsteyne zu Bentheim x alde schilde van leen.

Item dem seluen xiij mr. lib., zo Broiche zo bûrchlene,

die hee beide mijnre heren upgesaicht hadde ind weder vntfangen solde as gedaidingt was.

Item h. Heinr. Grasslog van Dypûrgh', ritter, xx gulden.

Item h. Johan van IJsenbûrgh, here zo Boedingen, v gul.

Item heren Johanne, heren zn Arburgh, l gulden. Martini.

Item Hylgin van Langenauwe x gulden. Martini.

Item h. Diederich Moer van Kesselstat, ritter, xv gulden.

Item h. Emondt van Are, ritter.

Item Goedert Buffel xx gulden, bewijst zo Dûren bynnen Meye anden assijsen.

Item h. Walther van Cronenburgh, c gulden.

Item Goiswin Stecke xxx gulden. Martini.

Item Heinr. Stecke, sijn broider, xx gulden. Martini.

Item h. Symon van Hûne, ritter, xx gulden.

Item Hans van Eysenbach x gulden.

Item h. Euerhart Weyse, ritter, xx gulden.

Item h. Herman Carbn [1]), ritter, xx gulden.

Item h. Enno Rugreue, zo Sent Gereone proist, xxx gulden Martini.

Item Herman van der Horst l gulden, bewijst zo Dûren an den assijsen vnbetzailt van tzwien jaeren her.

Dit sijnt die ghiene den yre manleene betzailt sijnt in dem jaer xciij, angaende up Remigii.

Item dem heren van der Sleyden l reyale.

Item heren Symon van Hüne, ritter xx, gulden.

Item Hans van Eysenbach x gulden.

Item Bartholomeus Voyss xxv gulden, ind hee seigt dat yme noch aichterstedich vnbetzailt sij van tzwen jaeren.

Item Herman van Eyle xx gulden.

Item Goiswin Stecke xxx gulden.

Item Henr. Stecken, sijnre broider, xx gulden.

Item Wijnand van Entorp xij mr. lib.

1) Carbern of Carbin.

Item Wilhem van Nesselroide xx gulden.

Item h. Euerhard Weyse xx gulden.

Item h. Herman Carbn̄, ritter, xx gulden.

Item diese zwene rittere vůrs. meynent dat yn yre manleene noch onbetzailt ind aichterstedich sijn van vij jaeren.

Item Diederĭch van Lochusen, genant Oesse, xx gulden.

Item h. Johan van Bicken xxx gulden h. obit.

Item Euerhart van Braicht xxx gulden.

Item h. Enno Rugreuen, proiste zu Sent Gereone in Coelne, xxx gulden.

Item h. Henr. Voyt van der Nersen xv gulden.

Item heren Diederich, greuen van Lymburgh ind greuen tzo Broiche.

Item Johanne Stecken van Beeck xxx gul.

Item Schuermanne, proiste zu Soyste, xxx gulden.

Dye cedell Otto van Scaden, amptman van Ouerbetow.

Item toe den yersten Johan van Lyenden, heer toe Hymmen heeft doet helpen slaen Rutgher van Dodeweerde toe Randwijck, bij tijden Jacops van Aembe inder tijt amptman was, dair was mede Rentken die molner ende Willem die Leů.

Item noch die selue Johan van Lyenden sijn knecht Gerit van Zantwijck een joffer ontvuert viter Nederbetuwe, die woenachtich was mit Ycrophus die Vos toe Hoesden, ende tot Hymmen opten huys bracht, dair was mede Henrick vande Poll, Arnt vander Meer, Renken die molner, Daem sijn brueder, Willem van Schievelt, Willem die Leů.

Item Henriek vanden Schild Beckers wijff op Rijkerswoirde doit geslaghen ende vermoyrdt.

Item Gudde tot Lent enen doitslach gedain, geheyten Engell Buyck.

Item Roeloff Smeerken enen man van Aerde, geheiten Herman Kaldweder, een vyskair inghen Rijn vpgeslaghen ende die vysch bij nacht dair vit genamen, dair Herman mijnen ghene-

digen heren pacht vander visscherien gheeft, dair voir heb ick Otte vanden Schaede, als een amptman, Roiloff Smeerkenss. guet, dat he achter gelaten heeft, nae sijnre doit toe geslagen, soe Roeloff in gevecht toe Herwen doet was bleuen, daer Geerlich Smeerken sijn moeder als erffgenamen Roeloffs voirs. dat toe geslagen guet aengetast ende aengeverdicht hebben buten mijnen weten, ende mij des van gerichts wegen niet aengesonnen en hebben dat guet te apenen, dair sij mijnen ghenedigen heren aen gebraicht moigen hebben lijff ende guet.

Item Claes van Kamphuysen myt sijnen hulperen hebben vpten viterweerde tegen Aerde die haue genomen van beesten, die dair vp ghinghen, die den kirspelluyden van Aerde ende van Herwen ende voirt in mijnen ampte geseten, toehoerden.

Item Gerit vander Wilten myt sijnen hulperen Wolter Tengnagell twe huys by nacht aff gebrant, sijn haue van beesten dair vp waeren, affgenomen.

Item die selff Gerit mit sijnen hulperen Euert Smyt ghebrantschat, die woenachtich is vp Reynolts guet van Rees.

Item een gevecht is gewest inden kirspel van Doerenboirch vp enen viterweerde, myt namen Walrauen van Ghent, woenende toe Angheren, tegen Willem Ghijsbertss. Jan Ghijsbertss., gebruedere, ende Jan vanden Wall Janss., dair Jan van Huessen en vrede affgenomen van beyde pertyen, soe sijn Willem ende Jan Gijsbertss. soen, gebrueder ende Jan vanden Wall Janssoen, oer zwagher, vpten wech to huysswert gegaen, soe sijn drie nagelopen, Geerlich van Aerde, Frederich van Aerde, bastert, ende Rijkwen Vullynch, ende hebben malkanderen dair gewondt ende gheslagen. Item soe steet in twiuelingh dat ick niet vernemen en kan waer dit gevecht geschiet is inden lande van Ghelre, off inden heerlicheit mijns joncheren van Berchge.

Item soe is noch een gevecht geweset toe Angheren tusschen Rutghers. van Weilre, Jan sijn brueder ende Gerit van Poelwick an die een sijde, ende Henrick Mom ende Henrick van Dam aen die ander sijde, die gevredt heeft Jan van Huessen; nae den vrede heeft Henrick van Dam en mes getagen ende

heeft nae Gerit van Poelwick geslagen ende niet geraekt, soe heeft Gerit van Poelwick een kuysse gehadt, ende heet dair mede voir sijn hoeft gebloitwondt.

Item soe heeft Jan van Haessen den vrede gegycht gerichteliken voir den amptman bij gerichtsluyde Henrick van Huessen, Willem vander Horst, Walrauen van Ghent.

Item joffer Mechtelt van Heteren, cloesterjoffer toe Haghenboss, suster Willems van Heteren, zeligher, soe als Willem oer brueder gestoruen is toe Hervelt, soe is joffer Mechtelt in dat erffhuys komen, dair Willem voers. te woenen plach, ende sijn was, ende San oers brueder wijff ende Jacop van Wely oer man nv is, schyftynghe ende deylinghe van Willem voirs. oer doden brueder sijn achtergelaten guet, daer sij en recht erffvolgher toe is, dair Jacop ende sijn wijff vp antwoirden: »Gij en kendet oer niet aenden guede," want sij sulken schijn van zegelen ende brieuen hedden, dair sij dat myt recht mede dechten te behalden; dair namen Jacop van Wely ende Rentken die Ruyter Roelofszoen, joffer Mechtilden voirs. elck mit enen erm ende leydense viter den eerffhuys vurs. myt gewalt, dit is den amptman to kennen gegeuen ende niet geclaget.

Item der is gekomen Gerit Celensoen, Gerit Heinrixs. ende Henrick Henrick Steuenss. ouermants slaep bij nacht toe Elst, voir Ott Loyken huys, ende hebben dair een vit geeyst, geheiten Henrick die Bruyn, ende wolden oen slaen, doe bleeff Henrick int huys, doe sloigen se ende stoken teghen die doer ende vijnster groete gate dair in, dit hebben Otte ende sijn wijff voirs. Jan vander Lauwick te kennen gegeuen ende niet geclaget, ende Jan voirt aen den amptman bracht.

Item soe als Willem van Reess, Jan vanden Wall als en peynder inder Ouerbetu geclaget heeft, nae vytwysynge eens brieffs, mit sijns selffs zegel bezeghelt, dair Jan vanden Wall mytten seluen brieff des anderen daiges is gereden tot Willem van Reess toe Aerde, soe heeft Jan vanden Wall, Willem van Reess gevraight, off he bij der claige bliuen will, gelijck als

die brieff aen oen gesant dat inholt, soe heeft Willem gesacht ja, ende heeft aen Johans hant vander Wall getast bijder clage to bliuen, dair nam Johan voirs. twee gerichtsluyde auer Jan van Rossum ende Arnt vander Waden.

Item soe was Otte vanden Scaede, amptman van Ouerbetu, tot Nijmegen, soe gauen de burghermeistere vander stat van Nijmegen te kennen, woe dat Willem van Reess seer swairlicken auer hem geschreuen had, als dat Claes van Aerde myt sijnen medehulperen oen ghewalt gedaen hedden, dat ick hom niet richten en wolde.

Item dair nae is Johan vanden Wall, peynder, tot mij komen ende heeft mij die zaken te kennen gegeuen, ende heeft den claighbrieff mede bracht van Willem van Reess voirs., soe dat die amptman van stonden aen dat gericht toe Herwen ende toe Aerde liet kundigen, dair dat gewalt geschiet sold sijn, ende mede die inden claighbrieff benaempt staen voir dat gericht bescheiden heeft, myt namen Bernt Schepen ende Jan vander Kirckhoff Geritsoen.

Item soe heeft die amptman vpten seluen gerichtsdach toe Herwen, Willem van Reess gerichtelicken toegesprocken off hij bij alsuleker claigen ende hantastinge bliuen will, als voirs. staet.

Item soe besach Willem van Reess den claeghbrieff voir dat gericht, ende bekant dat dat sijn zegel weer.

Item doe Willem van Reess vernam, dat hem die claigh tegen gaen sold, soe liet Willem van Reess voirs. en vondenisse gaen, sintemaell dat he Otte vanden Scaede als en ouerste amptman niet geclaget en heeft, anders dan he Johan vanden Wall geclagen heeft als een peynder, dat en sold van gheenre van Wassenberge eyne anspraich an luden to Heynsbeck, dair (weerde) wesen, dair vp die gerichtsluyden gerichtliken wesen, sintemaill dat Willem van Reess voirs. den ouersten amptman niet geclaghet en had, dair van en sold die claighe van gheenre weerden wesen.

Item soe is Truyken van Redichauen, heren Johans mage van Steenbergen, priester, totter amptman gecomen ende heeft

oen te kennen gegeuen dat Otte van Steenbergen Geritss., Jan van Goch, Luyken die Ridder, Willem vander Maesen, ende een geheiten Kirckhoff, ende noch een, die sij niet en konden, sijn gekomen tot Doernick, in heren Johans huys voirs. ende hebben die klinck getogen ende sijn dair in gegain mit armborsten, piecken ende ander geweer, ende Otte van Steenbergen vurs. heeft heren Johan gegrepen mit sijnre keelen, ende een geheeten Kirckhoff dreygede heren Johan dat hoeft te cloeuen mit eenre bijlen. Doe seyde heren Johans mage, »heer wil ick die klock slaen, dat v dit gewalt geschiet in uwen huysse." Doe seide heren Johan: »ja, van hulps wille." Doe ghinck die maeget ende wolde die klock slaen. Doe onder liepen sij oer die doer, ende Ott voirs. hieltse ende duyden oer bij oere kelen.

Item Roeloff Block, heren Johans knecht van Steenberge voirs. heeft oick den amptman te kennen gegeuen, dat oen deesse selue voirs. gesocht hebben, myt derselner weren in heer Johans huyss vp solre, in kameren ende all dat huys doer, then seluen maell; voirt soe heeft Roeloff voirs. hoeren seggen, dat se hem oick tot Rossen (Rossum) in sijns vader huyss gesocht hebn, ende aen gedreyght hadden, kusten se hem krigen, sij wolden hem sijn helse aff steken.

Item Henrick van Eldick viter Nederbetu mijnen genedigen heren geclaget toe Graue, dat oen Steuen Houberch myt sijnen vryenden kayrn van sijnen land mit gewalt van Angeren ontvoert hebn ende te Huessen in bracht, soe mij dat aen comen is van hoer seggen.

Item Jan van Aembe heeft ghecoft een stuck erffs toe Arnhem, dat ghelegen is in Ouerbetu tegen Jacop van Aembe, doe he amptman was, dat toe plach te hoeren Willems van Wely, Otten broeder van Wely, die beclaiget worden vanden doetslaige, in Nederbetu, van Olytshyers vryenden van Weesse, vp dit voirs. erff stont weyt, dair heeft Jan van Aembe die helft aff en wech gevueyrt, dair nam Jan voirs. Willem vander Lauwick als en peynder ende twe gerichtsluyde bij.

Item soe heeft die stat van Nijmegen den amptman dair vm geschreuen bij oen te komen te Nijmegen ende hebben den amptman te kennen gegeuen in tegenwoirdicheyt Otte van Wely, dat hem Otte geclaget heeft, dat Jan van Aembe Otte voirs. sijn kairn ontvueyrt heeft van sijnen lande, ende gesonnen den amptman, dat he tot Jacop ende Jan van Aembe rijden woldt, ende onderwijsen hem, dat se Otte voirs. richtynch deden van sijnen weyt, die se hem ontfuert hedden. Soe is die amptman an gereden tot Bemmell tot Jacop van Aembe, ende Jan sijn soen, ende gaff hem beyden toe kenuen, als voirs. steet, dair Jacop vp antwoirden, dat he dat voirs. erue vercoft heeft van wegen mijnen genedigen heren Jan sijnen soen, want Willem van Wely sijn lijff ende goet gebroickt had, die dat erue vp die selff tijt sijn was, ende he gern daigh myt Otten van Wely halden wold.

Item doe Jacop van Aembe en amptman was, en vitgerichtdach gelacht vp Ghen Praist van eenre claige van en doitslach Jorden vander Lauwick, dair die cleger mitten wederpartyen en deels voir dat gericht stonden, dair Jacop voirs. vp stont ende niet vit en richtet, dair voell ridderen ende knechten bij waeren, als ick heb hoeren seggen.

Item Goert van Weelre is gecomen ende heeft den richter van Gent Ryqwen van Vpwijck geclaighet, oirkund twe schepenen, die dat hoirden ende saghen, dat een Henrick vander Pût een koe viter sijnen stall genomen heeft, die he voir sijn grosgelt vp gebonden hadde.

Item Arnt van Eynd, Derck van Eynd, gebruedere, Gerit van Doeuen, Jan Zandacker ende die jongh Jan Bloem ende noch twe, deesse voirs. sijn komen voir Wouter Reynerss. huys, ende hebben Wouter dair vit geeisschet, ende hebben sijn doir vp gelopen, ende hebben Egbert Reynerss. Wouters brueder voirs. in enen erm gesteken, then seluen maill, ende dit van hoeren seggen ende niet geclaiget.

Item die selue Egbert voirs. stack nae Dirck van Eynd bauen enen vrede, dair is Henrick van Eynd die brueder Dircks

voirs. voir gevaren, ende is gewondt worden van Egbert voirs., soe en kan men niet clairlicken geeysschen, weer dat myt eenen toe steeck gedaen is, off dat he den pyeck nae sich getogen heeft, want he in die hant gewondt was.

Item Euert vanden Wall, Wyer vanden Wall, gebruedere, ende Euert van Heess, die stonden in vreden mit Ghijsbert Rutgherss., Gerrit Roggen ende sijn soen, soe heeft Willem vanden Wall, die oem is van Euert ende Wyer, gebruedere voirs., een gevecht gehadt tegen Derck van Eynde, die heymelyck was Gijsbert Rutgherss. achter suster kynt, off vp en halff lijt nae bynnen der vreden, ende hebben malkanderen geslagen ende gebloitwondt.

Item Wyer vanden Wall is myt eenre quader ende mit enen stratengeroeft berocfticht, als dat he gestolen sold hebben vit dat merckt schyp en sack weyts, die Willems van Gent was.

Item Alyt Helsken is oick berocfticht, dat se en sack roggen gestolen had viter den seluen merckt schip ende heeft oick een koncll gestolen.

Item Jan Striwert is oick berochticht, dat he gecomen is euermans slaip bij nacht in Jan Telmans huyss, ende heeft die myddell doer viten die heern gelopen ende heeft die beesten dair vit genomen, die Henrics vanden Put, Jan Telmans knaep geschut had vyter sijnen weykamp bij nacht.

Item Paellick heeft en gevecht gehadt tegen Jan van Poelwick toe Gent, dair Paellic voirs. die klock vm geslagen heeft om te krigen hulp tegen Jan voirs., dit is geschiet bij joncker Johans tijt van Hoemoit.

Item dye hier na beschreuen sijn die gheen, dye kerne ind weits inde weteryngh gesat hebben.

Item Jan van Lienden. Item Ghijsbert van Randwick. Item Henrick van Loenen. Item Alert Wemmerss. Item Jacop Duymker. Item Gherit die bouman. Item Derck van Hewerden. Item Elbert Janssoen. Item Derick Huybertszoen. Item Henric vander Lauwick. Item Arnt vander Lauwick. Item joffer Katryn vander Lauwick. Item Jorden vander Lauwick.

Item soe mijn ghenedigen heren Rijkwen van Vpwijck toe Gent tot enen richter gesat heeft, dair die amptman Rijqwen voirs. sijnen eet up gestaeft heet, als sich dat geboirt, dair mijn ghenedigen heren der stat van Ghent geschreuen hebn, dat sij Ryqwen voirs. ontfangen voir enen richter, want he aen doen sall dat he aen schuldich is te doen, dat se hem desseluen ghelijcks weder doen, ende die amptman de stat van Gent oick des seluen gelijcks geschreuen heet van beveell mijns ghenedigen heren, dair sich die stat van Gent niet aen gekeert en hebben, soe dat dat recht dair leyt ende nyemant gheen recht dair krigen en kan, soe dat mijns heren ghenade sijn herlicheit dair seer groet aen gekrenckt ende verkort woirdt.

Item Jacop van Aembe als een amptman hailden bij nacht Rutgher van Dodenweerde tot Randwijck in sijn selffs huys van sijn bedde ende voerden hom vit den ampt van Ouerbetuwe then Rosendaele.

Item Rutgher van Dijck ende Berth sijn zuster tot Randwick oir koen ende ander beesten up joncker Henricks guet van Hoemoet gheslagen bauen lantrecht teghen joncker Henrix, wijl des joncker Henrick voirs. gerichtelick schijn heeft, dat dat eerst sijn is.

Item Heymerick Haeck gecomen toe Valboirch voir dat ghericht myt gedranghe van luyden met harnys, armborsten en piecken ende ander geweren, dair die amptman sat mytten ridderen, knechten in enen gehegheden gericht, soe dat die amptman mitten ridderen, knechten gheen gehoir en kond gehebben, auermyts dranghe ende geroecht.

Item Jan Telmanss., amptman was van Ouerbetu bij tiden joncker Jans van Hoemoet, heeft enen man doen rychten, geheiten Dirck van Zanten, toe Elst, onverwesen buyten vondenisse, dair om die maegh ende die vriend den amptman Jan voirs. om vervolghden, ende hedden gern gesien, datmen oen tichtinghde ende openbair vondenis liet wedervaeren, dat en mocht den vrienden niet gedien, ende liet Derck voirs. richten.

Dit sijn gebreken, die ich Wilhelm, here ten Berge etc. deels hebbe aen Walrauen van Moirse etc.

Item antwurdet hij sich des gerichts to Diedam opden huze jnd opden dijcke jnd deels buten dijckes ind hij die lude, die mij dair braken, mij aff venget ind in sijne stocken settet eyndeels, die hij schattet ind helt buten mijnen wille.

Item onthelt hij mij mijn gruyte inden vorscr. dicke jnd eyn deels dair buten dat mij mijn ondersaten die nyet gheuen en moten.

Item was eyn schipp mit holte in mijnre heerlicheit to Westerfoirt angedreuen ind opt lant geslagen, dat mijn recht aingeuangen had van mijnre wegen, ind heefft mij dat laten nemen buten mijnen weten ind wille.

Dese vorscr. gebreken hebben mijn voirvaderen ind ich to mannigen tijden bekroent ind dair en is gheen richtinge aff geschiet, ind ich wil der gherne by mijnen genedigen heren van Gelre etc. bij ritterscapp ind den vierhoefftsteden des lantz, ind dair omb nemen dat sich dair omb geboirt.

Aan het navolgend stuk, hetwelk klagten van wege die van Gelder tegen de graven van Meurs schijnt te bevatten, ontbreekt het begin.

Item soe den greue van Moirsz des greuen vader dat lant van Borre versat ende verpandt is, also dat sij malk man ordel, scepen ordel ende lantrecht soelen laten wederfaeren, ende gebruicken ende halden in hoeren priuilegien, vrijheiden sude gueden herkomen.

Dair en bauen heefft sijn vader voir ende mijn joncker van Moirsz. na die ondersaten samentlick en deels besunder mit noit beden ende anders geschat etc.

Item den wyenbosch van groete eycken holt gebloet ende afgehouwen.

Item den Ludickeren die Maze doir dat lant van Borre laten grauen, omme gelt dair aff te hebben ende Borre vanden Ludikeren te leen ontfangen heefft etc.

Item dat hij voir ende na bouen sijne zegel ende brieue ende oich bouen sijne eyde sich tegen mijnen genedigen heer geworpen mit den van Nijmegen ende na myt mijnen genedigen joncker van Gelre ende oich den van Nijmegen ende hoeren tostenderen toegevallen is, soe hij sich in eynen brieue verschreuen heefft alsus, of sich nu of her namails yement van enigen ondersaten stelden tegen mijnen genedigen heer of sijnen kynderen of hoer genaden tegen sij, dat hij sich des niet kroeden of ledich stain solde, vitgescheiden Ghemen etc.

Item te gedencken vanden bestande dat hij dedingen wolde mitten Guylkeren.

Item dat hij mijns heren leenman noch is.

Item dat hem mijns heren genaden die loiss vanden lande van Borre na jnhalt derseluer brieue af en heefft laten weten, alsoe dat mijnen heer totten loisse nyet en heefft komen gekonnen.

Item dat die lande ende ondersaten mijns gen. heren lange tijt ducke ende vele doir lande des greuen van Moirsz geroefft, gevangen, geschynt, gebrant ende gemoirtbrant sijn, ende noch degelix werden inder voighdyen ende anders, der sich deels voir ende na in sijnen landen onthalden ende behelpen als malk weyt.

Item soe dan dis te vele gewoirden, ende laitsten doe mijns heren onderseten alsus voir Erkelentz doir sijne lande geroefft ende gevangen worden, misdachte mijns heren genaden daer oic te vorderen van voir soe tegen mijnen heren als voirger. is gestalt hadde, deden sijne genaden hem scrijuen omme richtinge, dair hij mijnen gen. heer seer ongeboirlich op antwoirden. Ende dat en was hem nyet alleen genoich toich mitten copien der scriften tot Nijmegen van vermetenheit wegen, ende dede die mijnen genedigen vrouwen ende joncheren van Gelre ende voirt der stat Nijmegen ende malk op, gelijck hij noch an meir heren gedain hadden ende heefft, allet tot smaheit mijns genedigen heren.

Dit sijn gebreken, die ich Wilhem heer ther Berge etc. hebbe tot den van Wische ind mede sunderlinge tot Jan van Homoit van wegen mijns selffs.

Inden iersten. So was eyn man, geheiten Gerit die greuer, die eynen doitslach dede ter Borch bynnen mijnre ambts gericht, dem die van Wische volgden tot in mijnre ailder ind mijn lant ind herlicheit, dair sij denseluen mede voirden ind rechten dair auer in oir gericht onueruolgz ain mijn ailderen ind tegen oiren wille.

Antwurden oem die van Wische tgericht hoge ind lege ter Borch ind opden dicke ter Borch in mijnre ailderen ind mijnen herlicheit tegen mijnre ailderen ind mijnen wille.

Antwurden oem die van Wische tgericht opden vier hauen to Wische in mijnre ailderen ind mijnen lande tegen mijnre ailderen ind mijnen wille.

Ainwinden oem die van Wische der gruyten ter Borch opden dicke in mijnre ailderen ind mijnen lande ind hier tegen mijnre ailderen ind mijnen wille.

Antwurden oem die van Wische der meynten inder Yselen dem kirspell van Etten, ind hebben die voir ind na oem genamen alleen tot oirren oirbair ind tot renten gemaict buten mijnre ailderen ind mijnen wille.

Antwurden oem die van Wische der vischerien in Wijmbergen wiele ind inden Luttiken roitzmeer dair mijn ailderen ind mijn herlicheit gelegen is, tegen mijnre ailderen ind mijnen wille.

Antwurden oem die van Wische teenden van nye geslagen lande bynnen mijnre ailderen ind mijnre herlicheit toebehoeren, halff mijnen genedigen heren van Gelre ind ontboren mijnen ailderen ind mij dair aff die ander halff, myt namen i slach van xx malder saitlantz, die heren Geritz. van Vinckwit plagen to wesen; i slach saitlantz bij den dorpe tot Etten, i slach van x malder sait bij Siker mere, ind i slach bij Stalkerman tegen mijnre ailderen ind mijnen wille.

So heefft Henric van Wische tot Brueckheze in mijnen lande

ind herlicheit haue doin nemen, driuen ter Borch onueruolget mitten rechten ind die doin driuen ter Borch in sijn behailt tegen ...

Item heeft Jan van Homoet mijnen horigen mannen in mijne lande geuangen ind oem sijn haue genamen in sijn behailt geuoirt ind aldair geschatt sonder veruolgh ind tegen mijnen wille.

Item die selue Jan heeft Deric van Enghuzen Hermans soen eynen ondersait geuangen in mijnen lande, ter Borch in sijn behailt ... sonder veruolgh ind nyet myt mijnen wille.

Item heeft die selue Jan luden, die sijnen ailderen off oem tobehoirden in mijnen lande geseten, verboden gheen schattinge geuen en solden, die sij mij doch sculdich waeren, als do ich oir heer worden was, oem redeliken eischeden.

Item hebben die van Wische opden dicke ter Borch gesadt richter ind scepen, zize, broken ind koren in mijnen lande ind herlicheiden buten mijnre ailderen ind mijnen wille.

Item beslain die van Wische ind nu Jan van Homoit meynten inden kirspell tot Etten vyt grauen, antwurden oem oick vischerien, ind nemen oick mijnen ondersaten van oren gansen die dair op ... ganss in mijnen lande ind herlicheit buten mijnen wille.

Desse vorscr. gebreken hebben mijn voirvaderen ende ich to mangen tijden bekroent, ind dair en is ghon richtinge af geschiet, ind ich wil des gherne bliuen bij mijnen genedigen heer van Gelre etc., bij sijnen rait ind dem vier hoefsteden dis lantz, ind dair omb nemen dat sich dair omb geboirt.

Dit is antword der scepen ende geswcorenen des dinckstoils van Brempt vp alsulcken saken ende punten als onss lieuen genedichen heren rait ende vrinde an onss braicht hebben.

Inden eirsten dat onss niet kundich en is dat onss lieuen genedichen heeren rechten, renten off gulden aen eynicher stat verkurt sijnt off vurtijden eyniche renten off gulden nie geldens gehadt hebben, dan noch jairlix die rentmeister burende sijnt inde vurg. dinckstoil.

Vort so sint gelegen inden vurs. dinckstoil guyd, dair men onsen genedichen heren aff to dienen pleicht, als sich dat geburt, wail to costenen to dit is eyns deils leen, der mach ouch eyn deils sijn dat mit onss geheiten synt vryguyde, die pliecht men mit onss tho vurfangen vur richter ende scepen als sich dat geburt.

Der vurg. guyde heyt Steuen van Brempt veir, ende der is oem eyn van sijnen alderen bleuen, dair hij wonetich is, die anderen heyfft hey herkregen.

Item die vrouwe van Bintsvelt dry. Item Heinrich bastert van Brempt eyn. Item eyn burger van Ruremonde, eyn dey genoempt is Johannes Goltsmit. Item Wilhelm van Bairlair eyn. Item Arnolt van Breimpt eyn. Item dat goit ter Linden eyn. Item Beyers goit eyn. Item Zanders goit eyn. Item Rabouts goit was eyn.

Vort vanden geistlicken gueden en is onss neit kundich dan die doymheren hebben, die hebben dair mit ons liggende eyn tiende.

Item vanden boisch der meynweyde, so wat ons dair van kundich is, dat hebben wir vurtijts ons heren genaden beschreuen gegeuen.

Item hebben wir vernomen dat kurtlich eyn man is geweist wt den lande van Wassenberghe ende gesan en wolde toll buren inden dinkstoil vurg., wir en hebben ouch neit vernomen dat hey den tol burde.

Item so en is onss neit kundich dat eyniche verbueringh meir geschiet sint van alsulcke punten als onss lieuen genedichen heren rait ende vrunde aen onss bracht hebben.

REGISTER DER NAMEN VAN PLAATSEN EN PERSONEN.

A.

A, van der, Alfer, 434.
———— Evert, 459.
———— Floris, 257, 258.
———— IJsbrant, 229, 406, 433—435, 437.
Abcoude, 186.
Abeele, van der, Floris, rentm. van Beooster-Schelde, 139.
Achterop, Herman, te Hattem, 407, 414.
Ackersloot, 438.
Ackoey, van, Walraven, 90.
———— heer, 318.
Adenauwe, van, IJwin, 482.
Aelburch, Cleryken, 162.
Aelst, 309.
—— van, Hillijn, 372, 467, 468.
—— Luyken Bowensz, 459.
Aembe, van, Jacob, ambtman, 485, 488, 490.
———— Jan, 488, 489.
Aerde, 486, 491.
—— van, Claes, 487.
———— Frederik, bastaard, 491.
———— Geerlach, 491.
Aferden, 352.
———— van, Herman, 351, 352.
Afferden, van, Geerlach, 197, 209.
Ageldinck Bernt, 405.
Aken (Aicken), 279, 288, 293.
—— van, Hans, 107.
———— Hendrik, 471.
———— Herman, zijn broeder, 471.
Akerlaich, Jan, 392.
———— Willem, 392.
Alblaes, 341.
Alblasserweert, 102, 340, 392.
———————— heemraad van, 122.
Aldendorf, van, Craft, der junge, 482.
Aldenhuys, Frederick der elste van den — zu Patburgh, 482.
Alfen, van, Herman, 385, 465.
—— van Elbert, drost, 465.
Almkerk, 169, 399.
Altena, 104, 105, 108, 112, 113, 118, 119, 127, 132. 163, 375, 378, 390, 396.
Ameide, 113, 332, 350, 351, 354.
Amersfoort, 112, 148, 162—164, 175—177, 181, 186, 199—205, 207, 211, 215—217, 220, 241, 276, 278, 310, 338, 373—375, 381—

384, 401—414, 417—421, 437—439, 442—445, 449, 451, 458, 471.
Amersoyen, van, Hendrik, 172, 189, 190.
Ammers, Gijsbert Gijsbertz, 368.
——— Gijskin, 368.
——— Joostkin, 368.
——— Vrank, 368.
Amsterdam, 108, 119, 110, 121, 344, 371, 439, 440.
Andel, 126, 163, 379, 390, 396, 458, 460.
Angeren, 485, 488, 491.
———, van, Sweer, te Arnhem, 457.
Apelteren, van, Hendrik, 164.
———— Hendriksz, 238.
———— Zweder, proost van Zutphen, 224.
Are, van, Emondt, ridder, 483.
Arendail, van, Roelman, 262.
Arkel, 97, 116, 117, 120—122, 125, 128, 132, 165, 323, 324, 326—328, 346.
Arkel, van, heer, 226, 310, 327, 347, 379, 451.
———— jonkheer, 116, 368, 369, 376.
———— bastaarden, 362.
———— Jan (Johan), 89, 90, 91. 94, 95, 99—101, 123, 130, 131, 139, 143, 147, 148, 154, 161, 164, 313, 336, 353, 359, 376, 377—378, 388, 483.
———— Jan, bastaard, 261.
———— Willem, 91, 92, 94, 99, 100, 140—146, 148—150, 150, 153, 430.
Arkestein (Erkestein), 405, 407, 412.
Arnould, heer zu Pytingen, 482.
Arwijlre, 280.
Arnhem, 105, 126, 1S0, 185, 208, 213, 215, 225, 256, 313, 366, 373, 374, 381, 382, 385, 402, 406, (tol) 412, 422, 424, 425, 427, 438, 440, 452, 464, 488.
Asperen, 346.
———, van, Moort, 388.
———— Otto heer van, en van Vuren, ridder, 179, 183.
Aspeltzhoeven, Tijsgen, gen. van Boestorp, 482.
Assche, 172.
Asselt, van, (Hasselt) Johan, 250, 251.

B.

Baert, Rolof, 475, 476.
Baeck (Bake), Bartout, 377, 392.
Baecke, van, Willem, 402.
Bairlair, van, Willem, 496.
Balveren, van, Evert, 376.
———— Udeke, 403.
———— Willem, 474.
———— IJwen, 406.
Barbier, Pieter, 122, 133.
Barneveld, 438, 439; 470.
Basenheim, van, Frederich en Peter, gebr., 481.
Bartoud, baljuw van Kennemerland, 109.
Bateler, van, Willem, 470.
Batenburg (Batenborch), 154—160, 244, 358, 376, 386, 394.
Beck (Berk), Egbert, 410.
Becker, van, Pieter, 341.
Beedze, van den, Gerrit, 438.
Beer, de, Aelbert, 393.
———— Alert, 377.
Beern, 392.
Beern, heeren van den, bij Huesden, 392.
Beesde, 191, 192, 352, 392, 416.
——— van, Meus, 111.
Beke, 272, 273.

Bemmel, 489.
Belle, Edward, voogd van, heer v. Haips, 227, 256, 269, 270.
Berchambacht, 341.
Berg, Adolf, hertog van, 156.
———— hertog van, en graaf v. Ravestein, 226.
—— hertog van den, 242, 471.
Berge, Willem, heer van, 492, 493.
—— van, Reynken, 482.
—— van den, Dirk, bastaard van Holl., 401.
Bergen, van, Oede, h. v. Zuylen en S. Maartensdijk, 171, 172.
———— jonkh., 491.
Bergen in Henegouwen, 173.
Bergen-op-Zoom, 171.
———————— Johanna, vr. van Grymbergen en Melyn, 189, 190,
Berghe, Baldewijn, 299, 300.
———— Reynart, heer van Gheule en Merchenhoven, 189, 190.
Berboth, Dirck, 471.
Berichs, Willem, 97.
Berlar, Johan van, heer van Helmont en Kerbergen, 272.
Bernier, Hendrik, Jansz., 129.
———— (Bernyer) Lam, 341.
Betuwe, 374, 381; 398.
Beyeren, Aelbrecht van, 110.
———— Jan van, 91—93, 97, 174, 175, 188, 189, 275, 276, 278, 343, 440, bisschop van Ludik, graaf v. Loos, 140, 144—152.
———— Willem van, 91, 92, 97, 145—152.
Bicken, van, Johan, 484.
Bilt, Jannes, 348.
Bintsvelt, van, vrouwe, 496,
Blanckenheim, Arnold, graaf van, 480.
———————— Gerard, heer zu Gerartstein en Castelderge, 480.
Blankenheim, van, Frederik bisschop v. Utrecht, 95, 96, 140, 144, 145, 152, 197, 199, 203, 204, 210, 211, 215, 436.
Blankenvoert, van, (Blankenvoirden) Gielis, 327.
———————— Jan, 102, 122, 324, 340, 348.
Blitterswijck, van, Arnt, 266.
Block, Roelof, 488.
Blokland, 113, 130, 324, 341.
Blois, heer van, 255.
Bloem, Jan, 95.
—— Wouter, 489.
Bloemert, Jan, 376, 386.
Bloemenweerde, van, Geertryd, 417.
Bock, Volken Hendriksz., 116.
Boechorst, van der, Willem, 125.
Boecop, toe (van), Arnold (Arnoldus), 171, 423.
Boekel, Elys, 370.
Boese, van, Ude, overste rentmeester van Gelderland, 423, 465.
Boetselaer, Hendrik, bastaard, 375.
Boicholt, van (Broechout), Sweder, proost v. Elst, 198, 200, 201, 460.
———————— Pieter, tollenaar van Middeler, 198.
Bolleken, Gerrit, 107, 466
Bollenz, Jan Pieter, baljuw van S. Maartensdijk, 98.
Bomele, van, Dirk, 404.
Bommel, (Boemel, Bomele) 105, 343, 353, 355, 356, 377, 380, 390, 397, 399, 461, 473, 474.
Bommel, jonge Dirk, te Giesen, 379.
Bommelreweert, 148, 360, 361, 396, 398, 461, 473, 474.

Bongart, van den, Ewart, ridder, 291.
Bont (Bout), Willem, 172.
Boorrens, Willem, 458.
Borch, ter, 494, 495.
Borchaem, 473.
Borne (Burne), 280, 283—286, 288, 294, 295, 297, 493.
Borre, Willem, 459.
Borselen, Klaes, 139.
——— van (Bursel), Floris, 97, 102, 138, 139, 153, 165, 451.
——— Frank, 97, 180, 184, 212.
——— Vrouwe van, 102,446.
Bosch, Goede, 458.
Bosch, van den, Arnt, 233, 234.
Boschman, 352.
Boterdiep, 412.
Botersloet, 324, 355, 361.
Bouman, Dirk, 104.
——— Gerrit, 105.
——— Jan, 107.
——— (Bouwman), Sander, 367.
Botershem, van, Hendrik, heer van Bergen-op-Zoom, 172.
Brabander van Woudrichem, 398.
Brabant, 172, 212, 392, 396, 397, 399.
——— hertog van, 144, 261, 272.
——— Jan, 172, 212, 253, 272.
Brade, gebroeders, 221.
Braecht, van, Everhard, 482, 484.
Braem, Pièter, 128.
Brakel, 380, 385, 394, 400.
Brakel, van, Dirksz, 110.
——— Gerrit, 110.
——— ——— Claesz, 400, 377.
——— Hennek. Petersz, 395.
Brakel, van, Jan, 400.
——— Roverken (Rover) 377, 386, 375, 394.
Brakel, van, Lange Roverken, 377.
——— Steefken, 468.
——— ——— Steefkensz., 400.
——— vrouwe, Lijsbet hare dochter, 353.
Brandwijck, 108.
Brederode, 108, 342, 385, 394.
——— heer van, 310.
——— Johan van, 456.
Breidenbach, Geerlach van, en Johanne, 481.
Breidenbeempt, 283.
Brempt, 495.
Brempt, van, Arnold, 490.
——— Rabolt, 263.
Brempt, van, Hendrik, bastaard, 490.
——— Steven, 490.
——— Tielgin, 482.
Breukelen, 457.
Breukeleveen, 457.
Brilaer, Evert, 458.
Brille, 180, 185.
Broechuisen, 249.
Broechusen, van, Johan, 465.
——— Willem, 221.
Broenis v. Blokland, 132, 133, 370.
Broenis, 113, die verwer, 114, Woutersz., 377.
Bronchorst, van, Dirk, 271, 273.
——— Gijsbrecht van Batenburg en Anholt, 157—160, 171, 179, 184, 271, 272.
——— Hermanna, zijne dochter, 271, 273, 274.
——— Hendrik, 170, 328.
——— Willem, 180, 185, 208.

Bronkhorst, van, Rogier, kappellaan vanden Dom te Keulen, 273.
———— Otto, heer van — en v. Borkel, 180, 185.
Brouwer, Gerrit, 458.
———— Hendrik, 450.
Bruechem, 475.
Brueckheze, 494.
Brugerwerde tegen over Zellenoirde, 402.
Bruggenhoet, 106.
Brune, de, Wolter, poorter van Kuilenburg, 124, 133.
Brunt van Kernich, Goswijn, 283.
Bruyn, de, Hendrik, 486.
Bruyninc (Brunine), Jan, 323, 343, 375, 394.
Bruynstijn (Bruynstin) 346.
———— heeren, 408.
———— van Herwynen en Heenvliet, 110, 111.
Bruynsteins, Aelbert, 107.
Brijmen, 413.
————, van, Willem, 247.
Brussel, 191, 212.
Buck van Brubach, Wijnant, 481.
Buderich, van, Bernt, 248—250.
Buekenbert, 349, 354, 358.
Buekebairt, Arnt Herman, 361.
Bueningen, Henneken, 106.
Buesichem, 462, 464.
Buechart v. Vlodorp, Willem, 195, 196.
Buffel, Goedert, 483.
Bugel, van, Johan Frambach en Symon, 283.
Bukenboirt, Peter, 343.
Bullaer, van, Wolfer, 458.
Bunn 214.
Bunschoten, 407.
Buren (Bueren), 109, 268, 461.
—— heer van, 268.
—— jonkheer van, 165.
Buren, van, Alart Jansz., 237, 457.
———— Gerrit, 90, 91.
———— Jan, 171, 255, 341.
———— Jansz., 179, 184.
Buren, van, Otto, 116, 171.
———— Willem, heer, 179, 183, 208.
Bussen, 273.
Buyrich, gebr., 227.
By, van der, Dirk, bastaard v. Holland, 415.
Byenen, van, Jan, 442.
Bijlant, 307.
Bijlant, heer van — en Batenburg, 272.
Byvorden, Gerrit, 108, 110.
Beyersgoed, 496.

C.

Camp, van, Aernt, 365.
—— van den, Gijsken, 450.
—— van der, Dirk, proost te Zwartewater, 404.
—— van der, Jan, te Zwol, 404.
Carbn (Carbern, Carbin), Herman, ridder, 483, 484.
Cats, van, Laurens, 179, 183.
Caster, 209, 223.
Caster, van, Godefridus, 475, 478.
Cesar, Claes, 409, 425, 474.
Clafhamer, Hubert, v. Heukelum, 365.
Clarenborch, Jacob, 438.
Clauwert, Jan, 359.
Cleve, Pieter Jan Wissenz, poorter van Dordrecht, 343.
Cleve, van, Claes, 106.
Clewart, 344.
Cloet, Goeswijn, 374.
Cloetwijck, van, Jan, 164, 104.
Clomper, de, Werner, van Bronkhorst, 375.

Coelvoet, 354, 358, 369.
Coilvoet van Bonendael (Bovendael) Wouter, 90.
Coenen v. Oisterwijck, 370, 400.
Coevoet, Gerrit, 316.
Colenter, 377.
Colentier, Jan, 458, 460.
Colle, Willem, Willemsz., 301.
Colvenscoten, 470.
Colijn, Jan, 325.
Coninc, de, Godeken, 458.
———— Jan, 458.
Constans, 401, 405.
Coppier, Aernt, 316.
Coppersidren, 361.
Cothen, 407.
Condhaver, Arnt, 128.
Cranenburch, 202.
Cranendonck, 289, 290—292, 294—296.
Creppelinc, Hendrik, 366.
Crolle, Jacob, 358.
Cronenburgh, van, Johan, 480.
———————— Wolter, 483.
Crukaert, Gerrit, 329.
Cruve (Trube), Pelgrim, 357.
Cule, vander, Dirk, 350.
Culenborch, van., Willem, te Rijswijk, 457.

D.

Daetseler, van,(Daetsellaer) Willem, 416, 458.
Dalem (Daelem), 105, 113. 115, 122, 168, 339, 363, 379, 380, 399.
Dalem, van, Floris, 107.
Dalen, Herberen, 164.
Dallassom, 471.
Dam, den, 97.
Dam, van (van den), Hendrik, 414, 485.
Damasch, van, Gerrit, 406, 433—435, 437, 448, 451,
Damasch, van, Johan, 434.
Diedem (Diedam), 357, 493.
Diefdijk, 327.
Dikbier, Hendrik, heer van Meerle, 173.
Dedymer, 212.
Deel, van, Jan, 378.
Delen, Zweder, 342.
Deil (Deyl), 164, 353, 371, 380, 461.
Delen, van, Brant, 381.
———— Jan, 469.
Delft, 125, 344, 378.
Delft, van, Jan, 390.
Delwinen, 360, 361.
Denemarken in Veluwe, 312.
Deus, Gerrit 366.
Dernhorst, ter, Huge, 415.
Deventer, 203, 210, 228, 402, 415, 432, 454, 465, 466, 471.
Dever, Jan, poorter v. Vianen, 353.
Deylen, 367.
Deynsburge, van, Rychart, maarschalk, 480.
Deyse, van, Frederik, 416.
Dodenweerde, van, Rutger, 485, 490.
Doel, Maes, 373.
Doelvoet, Jan Hendrikz., schepen v. Tuel, 89.
Doeven, van, Gerrit, 489.
Doerenborch, 491.
Doerne, van, Griete, Willemsd. 371.
Doernick, 487.
Doernick, van (Dornick), Wouter, 411, 438.
Doesburg (Duysborgh), 108, 164, 344, 475, 478.
Doetinchem, 416.
Dol Giesen goed, 309.
Dolre, Jan, 459.
Dois, 471.
Doys, Willem, 356.
Donck, van der, Jan, 123, 133,

345, 346, 378, 379, 389, 396.
Dom, kapittel van den, te Utr. 174, 458, 460.
Donneveert, Copken, Jacopsz., 89.
Dordrecht, 102, 127, 184, 344, 400, 440, 444, 467.
Dornenburgh, van der, Johan, gen. Asschenbroich, 481.
Dorre, van, Dirk, drost van Salland, 412, 414.
Dorseler, van, Willem, 408.
Dove Coninc, 374.
Draele, Herman, 405.
Dreghden, 395.
Dremen, Vranken, Mertijnsz., 352.
Dreyboem, van den, Willem, 393.
Driel, 344, 458, 460, 462, 475.
Driel, van, Dirk, 164.
Driessche, Vamme, Werner, zoon v. Lambert, 481.
Droemel, 394.
Dromelt, 376.
Drongelen, 379.
Droeten, van, (Drueten, Druten) Arnt, 161, 387.
———— Goedert, 123.
———— Godevert, 378.
———— Heimerick, vader en zoon, 133—137.
———— Robert, 244.
———— Willem, 306.
Duren, 482, 483.
Duyc (Duyt) Spierinc, 107.
Duymker, Jacob, 484.
Dussen, van der, Jan, schout, 397.
Dijck, van, Dirk, 366.
Dyechden, 377, 388.
Dyedem, Jacob, 416.
Dyepenbeke, 289, 294—296.
Dyepennem, 404, 405.
Dynter, 253.
Duse, van der, Lijsbet, te Zwol, 416.

E.

Echtelt, 458, 460.
Echtelt, van, Willem, knecht Jan v. Heteren, 406, 411.
Echten, van, Jan, 336.
Eck, 375.
Eck, van, Gerrit, te Maurik, 457.
———— (Ecke) Herman, 374, 384.
Ede, 459, 461.
Eggert (Eggart, Egger) Willem, heer van Purmerende, thesorier v. Holland, 155, 166, 230, 231, 234.
Eggertken, 349, 353, 354, 358.
Egher, vanden, Sander, 250, 251, 268.
Egmond, heer van, 227, 451, 458.
———— Dideric, heer van, 180, 184, 185.
———— Jan, heer en van IJsselstein, 178, 183.
———— Vrouwe van, en IJsselstein, 253, 254.
Egmond, van, Willem, 179, 183.
Elburg, 255, 256.
Elden, 473.
Eldich, van, Hendrik, van Nederbetuwe, 488.
Eldijck, Gerard, 416.
Elst, 458, 460, 473, 485, 486.
Elven, Godert, zuster van Lijsbet vander Duse, 416.
Endelstorf van, Dirk, 138.
Endorp (Entorp), van, Wijnand, 481, 488.
Engeland, koning van, 144.
Engelen, 164.
Enghusen, van, Dirk, Hermansz, 495.
Enkhuisen (Enchusen), 363, 368, 371, 372, 437, 438.
Enskirchen, 284, 285.

Erclens (Erkelents), 269, 270, 480, 493.
Erclens, van, Johan, te Arnhem, 465.
Erinchem, 461.
Est, van, Gijsbert, schepen van Tuel, 89.
Elten, 494, 495.
Everdinghen, van, Margriet, Hermansdr., 89, 90.
Everen, 190.
Everstein, 95, 210, 318, 342, 352.

F.

Frankrijk, koning van, 293.
Fey, Ghijsken, 351, 352.
Friesen, 210, 363.

G.

Gaasbeek (Gaesbeeck), jonkheer, van, 411, 438, 442—446, 456.
——— Jacob, 186—189.
——— Johan, heer van, erfmaarschalk v. Henegouwen, 138, 180, 184, 185.
Gaestorp, Lensis, zijne zonen Johan, Werner en Willem, 298, 299.
Gardijn, Jan, Johan, 130, 131, 164, 337.
Gartswijlre, Reinart, 299.
Gasperde, 386.
Geerdenberge, v., 106.
Geervliet, 344, 364, 438.
Gelre Gelderland, 100, 109, 119, 120, 128, 130, 133, 148, 181, 223, 251, 337, 339, 344, 347, 350, 352—354, 354, 357, 367, 378, 392, 396, 449, 458, 469, 491.
Gelre (stad), 326.
Gelder, Adolf, hertog van, 95, 237.
——— Edward, ——— 244, 255, 311, 403.
——— Johan, bastaard, 338.
——— Reinald, hertog van, 145, 146—152 passim.
Gele, van, Godevert, 348.
Gellichem (Gellikem), 165, 376, 392, 394.
Gellichem, van, Jan, 343, 353.
——— Otto, 351, 359.
Gein (Gheyn), 105.
Geme, Dirk, 458.
Gemen (Ghemen), 493.
Gemen, van, Jonkh. 268.
——— Hendrik, heer, 179, 183.
——— Floris, 352.
Gent, 484, 485, 489.
Gent, van, Coenraad, 417.
——— (Ghent), Walraven.
geregtsman, 486, 491.
——— Willem, 490.
Genepen, 339.
Geren, van, Sandert, 357.
Gheen (Ghenen), Jan, 328, 329.
Gheer, van der, Adriaen, 438.
Gheffen, 397, 399.
Ghelre, van, Jan, 113.
Gherderen, van, Jan, 318.
Ghesemalen, 254.
Ghivelant, 341.
Giese, Jan 376.
Giezen, Oude Giezen, 341.
Giesendam, 342.
Giesenkerk, 341, 378.
Glymer, van, Jan, heer van Bergen op Zoom, 312.
Glymers, Janne, 189, 190.
——— Steefken, 385, 394.
Gobel, 373, 375, van Amersfoort, 385.
Goch, 264.
——— van, Jan, 487.

Godevert, heer, kapellaan te Arnhem, 471.
Goedberaet, Gerrit, 382.
Goltsmit, Johannes, 496.
Gorinchem, 97, 102—105, 107, 108, 113—115, 116—118, 120—127, 130, 131, 141—144, 146—148, 161, 164, 176, 180, 185, 204, 222, 228, 325, 337—340, 343, 344, 346, 347—349, 355, 359, 360, 362—364, 366, 368, 370, 371, 377, 378, kapittel, 376, 387, 393, 395, 468, 469, schout, 327.
Gouda (ter Goude), 175, 439.
Goude, van der, Aelbrecht, 255.
———— Heyn Claesz., 364.
Goyer Gheriken, 123.
Grasslag van Dypurgh, Hendrik, ridder, 483.
Grave, 488.
Greve, Gijsken, 379.
Greveningen, korte, 125, 129.
Greverade, 227.
Grisoirt, 364.
Groenwalt, Willem, 264.
Grolle, van, Johan, 438.
Groningen, 210.
Grote, de, Dirk, 192.
Grotenhuse, van den, Screvel, 328. 329.
Grunsteyne, Diderik, Goedert, 481.
Gruter, Arnt, 348.
Gruter, de, Gheriken, 370.
Grymbergen, van, Jan, heer v. Assche, 189.
Grijnsfoerde, 134, 138.
Gulik, 227, 283, 285, 299, 300.
Gulikers, 493.
Gulik, van, Gerard, 301.
———— Jan, 324.
———— graven en hertogen, 305.
Gundorp Lemgin, 482.
Gurtzenich, van, Wolter, 482.
Gymmenijch, van (Ghymnich), Magriet, weduwe van Jan, heer v. Wickrade, 239.
———— (Gymnich), Emondt, ridder, 482.

H.

Haec, Lumen, 471.
Haek (Haeke), Alert, 377, Gijsbert, 154, 352, 373—375, 382, 383.
—— (Haeck), Heymerick, 491.
—— (Haeken), Otto, 111, 198, 200, 379.
—— Meeus, 372.
—— Wouter, regter op Rijnover, 405.
Haeften, 380, 390.
Haeften, van, Claes, 348.
———— Otto, 168, 171.
———— Walraven, 459, 461.
Haen, Vanne, Johan, 481.
Haer, de, 234.
Haesdrecht, 96, 328, 331.
Haesse, die, Albert, 471.
Hair, van der, Gerrit Pieterz., 375.
Haisdrecht, Dirk, 361.
Hage ('s Gravenhage), 102, 166, 195, 337, 339, 362, 376, 377, 401.
Hage, den, Gerrit, 112.
Hagen, 342.
Hagenauwe, van, Wouter, 458.
Haghe, ten, Gerardus, 171.
Hagestein, 95, 111, 113, 122, 132, 315, 318, 321, 322, 326, 336, 370, 441, 444, 448.
Hamburg, 198, 224, 247.
Hamecart van Uden, Aert, 212.
Hamert, van, Aernt, 371.
Hardenbroek, van, vrouwe, 440.
Harderwijk, 303, 437, 438.

Haren, 287, 375, 472.
Harpen, van, Godert, 427.
Haze, die, Wouter, 374, 382.
Hasselt, van, Egbert, 404.
Hattem, 377, 407, 414, 416.
Hautert, van den, Roelof, 245—248.
Hay, van der, Claes, 103, 103, 104, 108.
Hedel, 415.
Hedestorp, IJsfrid, 482.
Heemskerk, van, Gerrit, heer v. Oosthuizen, kastelein van Gorinchem, drost van Arkel, 179, 183, 232, 244, 444.
Heemstede, van, Jan, 126, 364, 370.
Heer, Aelbert, 377.
———— 319.
Heerde, van, Egbert, Evenz., 411.
Heesbeen, Mechtelt vr. van Hendrik, te Woudrichem, 379.
Heese en Leende, 173, 174.
Heess, van, Evert, 490.
Heeswijk, van, Jan, 375, 394.
Heicopers, 393.
Heinsbergen, v., Arent, Pauwe, 253.
Hellen, van der, Hendrik, 174.
Hellu, van, Claes, 122.
———— (Helu) Gerrit, 103.
———— Pieter, 144, 115.
Helmont, heer van, 157, 159.
Helsdingen, van, Herman, 468.
Helsken, Alyt, 490.
Hemberch, van, Arnt, drost, 245, 246, 248.
Hemert, 154, 356.
Hemmen (Hymmen), 312, 484.
Hendrik, Dirksz., schout van Vianen, 317, 318, 323, 326.
Hengbach, 285.
Henseboet, Maes, 458.
Herboert, Jan, 459.
———— Willem, 434.
Herdevelt, 341.
Herdicvelt (Herdichvelt), 341, 343, 367.
Herlaer (Hairlair), 133, 370.
Herlaer, van, (Hairlair, Herlar, Herler, Heerler), gebr., 337.
———— Arnt, 107, 361.
———— Coenen, 360.
———— Gerrit, 114.
———— Jan, 144, van der Huele, 360.
———— Ott, 468.
Herpen, 253.
Herpen, van, Godart, 413.
Herpt, van, Matthijs, 125.
Herwen, 485, 487, 491.
Herwerden, (Harwerden, Herwaerden), 398, 376, 477, 478.
Herwinen (Harwinen, Herwynen), 169, 345, 347, 352. 354, 364, 378, 398, 399, 412, 427.
Herwinen, van, (Herwynen), heren, 413.
———— vrouwe, 378.
———— Brunstyn, 123, 131.
———— Johan, zoon v. Brunstijn, 427.
———— Gijsbert, 133, 119.
———— Willem, 115, 124, 132, 467.
's Hertogenbosch, 152, 338, Meijerij, 261, 389.
Hervelt, 456, 460, 486.
Heselt, 461.
Heteren, van, Jacob, 406.
———— Jan, 406, 411.
———— Mechtelt, 486.
———— Willem, 486.
Heycoep, van, Dirk, 326.
Heyden, van der, Jan, 107.
Heymerich, Airnt, 359.
Heyn, van der, Rorairt, Lem, 343.

Heynsbeck, 487.
Heysteren, van, Johan, burggraaf van Hengbach, 285, 286.
Hewerden, van, Dirk, 484.
Heze, van, W., kanonik van Oudmunster te Utrecht, 238.
Hoeck, 365.
Hoeflaec, 373.
Hoeft, Claes, burger te Arnhem, 462—464.
Hoetdijk, 340.
Hoeve, van der, Jan, 91.
Hoeve, ten, Wychart, 457.
Hoeven, van den, Gijsbert, te Arnhem, 408, 424.
Hoevell, Herman, 404.
Hoeyck, Willem, 468.
Hoghe, de, Gerrit, 341.
Hol, Floris, 326.
Hogesuren, 119, 121.
Holland, 102, 106, 169, 131, 141, 161, 231, 234, 334, 341, 364, 367, 368, 385, 394, 396, 401, 438, 449, 455.
——— hertog van, 97, graaf, 257, heer, 139, thesaurier, 391.
Hollant, Dirk, burg. te Amsterdam, 429.
Holten, 405.
Homoet, van, 367.
——— (Hoemoet) Hendrik, 491.
——— Jan (Johan), 458. 460, 491, 494, 495.
Honthorst. goederen, 343.
Horn, 352, 378, 396.
Horne, de, J., 174.
Horst, ter, 210, 211.
Horst, Ernst, 415.
Horst, van der, Raboude, 481, 482.
——— Herman, 357.
Horst, van der, Jacob, 406.
——— Willem, geregtsman, 486.
Horssen, 273—275.
Houberch, Steven, 488.
Houbraken, Claes, 354.
Hove, van den, Dirk, 458.
Hoyck, Willem, bastaart, amptman v. Nederbetuwe, 457, 458.
Heukelum (Hoekelem, Hokelem), 115, 119, 120, 124, 128, 133, 164, 165, 339, 364, 365, 375.
——— van, Alart, bastaard, 112, 131.
——— Dirk, 124, 125,
——— Harbaren, 313. 128, bastaard, 132, 163, 375, 360, 386, 394, 467.
Hugo, bode v. Holl., 223, 224.
Huerne, van, Johan, heer van Bausenuez en van Heese en Leende, 173, 174.
Huese, van, Heyn, 478.
Huesden, 104, 113, 239, 240, 339, 344, 372.
Huesden, van, Fynaert, 376, 387.
Huessen, 488.
Huessen, van, Hendrik, geregtsman, 486.
——— Jan, 485, 491.
Hulkeroide (Hulkevorde), 256.
Hulte, van der, Gijsbert, proost te Zwarte Water, 416.
—— Johan, 416.
Hune, van, Simon, ridder, 483.
Hurten, de jonge, 269, 270.
Huys, van, (Huus) Hendrik, 124, 133, schout, 356.
Huysen, van, Arnt, 226, 265, 266.
——— Vincent, 265, 266.
Huisschem, 345.

J.

Jan, kapittel te Utr., 461.

Jan, deken, proost, 459.
—— de bastaard, 342, 353.
Jansz., Hendrik, schout van Schoonhoven, 368.
Ingen, 199, 232.
—— (Yngen) van, Pauwels, 323.

K.

Kaldweder, Herman, 484.
Kamer, van der, Hendrik, 463, 464.
Kamerik (Camerick), 212.
——— Kardinaal van, 415.
Kampen, 203, 228, 402, 454, 456.
Kamphuyzen, van, Claes, 491.
Karnot, Johannes, rentm. van Gulich, 210.
Kedichem, 112. 323, 438, dijk, 377, 383, 395.
——— van, Everhart, 409.
——————— Evert, 425.
——————— Steefken, 161, 163, 399.
Kemener, Johan, van Darlburgh, 481.
Kempenich, van, Johan, 482.
Kernenem (Kernehem), Jans dochter van, 362.
Kerpen, Diderik, heer van, en Warsburgh, 480.
Kerwijck, 360, 361.
Kessel, 266.
Kessel, van, Gijsbrecht, 99.
——————— Matthijs, 221.
——————— Willem, 465.
Keulen (Colne), 226, 279, 288, 293, 301.
——— aartsbisschop van, 213, 242, 252, 299—305, 365.
Key, Jan, te Woudrichem, 365, 380, 393, 397.
Keyzer, Gerrit, 471.
——— Yde, zijne vrouw, 417.
Kiekenbast (Kijkenbast), 124, 126, 358, 366.
Kirchhof, van der, Jan, Gerritz., 487, 488.
Kirsich, 290, 291.
Kleef (Cleve), 248, 368, 478.
—— hertog van, 226, 242, 246.
—— Adolf, hertog van, 153, 213.
Kluyte, Goiswin, 482.
Knapper, de, Dirk, 416.
Knobboirt, Gerrit, 357.
Knijf (Knijff), Gerrit, 124, 128. 132, 366.
—— Jan, 468.
Kock, de (Koc) Dirk, 356.
——— Gerrit, 358.
——— Gijsbert van Weerdenburg, 408, 424, 425.
——— Hendrik, schout van Oyen, 257, 258, 375, 394.
Koedijk (Koekendijk), 194, 195.
Koel, de, Claes, 129.
Koerman, Herman Jacobsz., rentmr. v. Utrecht, 210.
Kollartsz., Hendrik, 243.
Kramers, kinderen, 105.
Krampurgh, van, Johan, 481.
Kralinghen, van, Daniel, 179, 183.
Kriekenbeek (Criekenbeke), 101, 130, 133, 227, 357.
——————— (Krekenbeck), van Willem, 228.
Krompvoet, Hendrik. 263.
Krudener, Jan, te Arnhem, 408, 412.
Krumgyn, Johan, rentmr. te Arnhem, 209.
Kuyt, van, Alyt, 341.
Kuelen, van, Jacob, 375.
Kuilenburg (Culenborch), 105, 111, 163, 199, 200, 203. 214—219, 311, 353, 366, 367, 387, 398.
Kuilenburg, heer van, 111, 112, 142, 147, 165, 241, 331,

338, 376, 385, 391, 392, 395, 398, 466, 468.
——— Gijsbert, bastaard, 126, 367, 466.
——— Hubert, 124, 126.
——— Sweder, domproost v. Utrecht, 214, 232, 233, bisschop 452.
Kukelsheim (Kikelsheim), Johan, 482.
Kuypen, ter, 272, 273.
Kuyst, Jan, te Giesen, 379.
Kyllensteyn, van, Gerrit, 200.

L.

Laetmonde, van, Jan, 403, 404.
——— Rutger, 403, 404.
Laer, 274, 275.
Lamp, Jan, 368.
Langbolgry, 330.
Lange Nuweland, 362.
—— Weide, 341.
Langenauwe, van, Hylgin, 483.
Langerak, 344.
Langerak, van (Langerack), Jan, 255, 400.
——— Willem, 105, 113.
Lap, Johannes, gen. Houten Nagel, 374, 383.
Lauwert Banken, Sander, 403.
Lawick, van der (Lauwick), Arnt, 490.
——— Hendr., 267, 268, 490.
——— Jan, 486.
——— Jorden, 489, 490.
——— Katrijn, 490.
——— Peter, 403.
——— Willem, 488.
Leck, 340.
Lecke, van der, Hendrik, 212.
——— Otto, heer v. Hedel, 154—160, 208.
Lecsmonde (Lexmonde), 331, 354.
Lede, ter (Lebe), 279, 306, 310, 370, 478.
Ledighe, de, Sander, 319.
Leerbroek (Lederbroec), 102, 360.
Leerdam (Lederdam, Leyerdamme), 104, 128, 161, 168, 339, 351, 365, 368, 370, 393, 397—400.
Leeuwen, 90.
Leeuwen, van (Leuwe, Lewen, Lewe), Jan, 104, 108, 128.
——— Pieter, 458.
Leiden, 127.
Lent, van, Baudeken, regter tusschen Maas en Waal, 90.
——— Gijsbert, 362.
——— Gudde, 491.
Lerinck (Lerynges), Andries, 225.
——— Wilberich, zijne vrouw, 225.
Lernick, Dirk, 414.
Leu, de, Willem, 490.
Leyenberch, van, Arnt, 142, 148, 163, 165, 376, 387, 395.
Licht, de, Aelbert, 321.
Lichtenberch, 465.
Liefgar (Liefger), Claes, 472, 474, 476.
——— Jan (Johan), 107, 406, 467, 478.
Lienden, 459.
Lienden, van, (Lyenden) Dirk, 305—312, 478, 479, 480.
——— Jan (Johan), heer v. Hemmen, 484.
——— Steven, 305-312, 478, 479. zijne vrouw 311.
——— Wouter, 310, 311, 479.
Lienen, van, Herberen, 169—171.

Lienlaer, van, Goede, Lambert, 458.
Liesvelt, Dirk, 439.
Liesvelt, van, Gerrit, heer van, 180, 184, 185.
Linden, ter, 496.
Linge, de (Linghe, Lyngen, Lingen, 143, 148, 351, 361, 362.
Linschoten, 342.
Lit, 398.
Lobede, 104, 208, 209, 398.
Lochorst, van, Gijsbert, 230, 458.
———— Herman, domdeken te Utr. 229.
———— Jacob, 205, 433—435, 437, 441, 444.
Lochusen, Diderik, gen. Oesse, 481, 484.
Lodderpape, Claes, 128.
Loe, van, Frederik, 374.
Loecamp, Hendrik, te Rijswijk, 458.
Loenen, 105.
Loenen, van, Hendrik, 490.
———— Wouter, 434.
Loenresloet, van, Hendrik, 236.
Loevestein, 103.
Lonken, jonker Corstijn Florensz., vr., 324.
Loosdrecht, 457.
Lopick, 457.
Loze, de, Dirk, 172.
——— Jan, 357.
Louis, Johan, 416.
Loykers, Ott, 486.
Ludik, heer van, 252, 349, 349, 372, 466.
Ludikers, 493.
Lyenen, 247.
Lyenen, van, Alart, 246.
———— Herberen, 169-171.
Lymburgh, Diederik, graaf, h. zoo Broche, 480, 484.
———— Everhard zijn zoon,
Lynden, ter, Dirk, 405.
Lysenkirchen, Cortyn, rentm. van Keulen, 481.

M.

Maech, Dirk, 106.
Maersen, van (Maersen, Marssen), Frank, 102, 109, 338.
Maersseveen, 457.
Maesen, van der, Willem, 487.
Malsen, 164, 377, 459, 460.
Malsen, van, Herberen, 317, 336.
——— Geertrude, zijne vrouw, 317, 336.
Man, de, Aernt, Ottelersz., 317.
Manderscheit, Diederich, 481.
s Marie, kapittel te Utr., 461, 448.
Marienweerde, abt van, 452.
Marken, van der, Engelbert, 302.
Marre, gravin van, 279, 283.
Marwixghen, goederen, 477.
Mastdijk (Masedijk), 257.
Mase, 126, 493.
Matte, Jan, van Pruysen, te Zuylichem, 371.
Maze, van der, Jacob, 164.
Mauderic, 125, 473.
Megen, 357.
Meghen, van, Willem, Lambert, 128.
Meerten, 309.
Meer, van der, Arent, 490, Jan, 233.
Meerle, Jacob, heer van, 99.
Meerten, van, Claes, 401.
———— Jan (Johan), 125. 126, 128, 375, 380, 385, 391, 393, 344, 459.
Mekeren, van, Gijsbert, 171, 179, 184, rentm. v. Gelder, 198, 232, 245—248, 374.
Mercator, Lambert, 198.

Merkerc, 323.
Mersch, de, 473.
Mersenburgh, van, Diederich, zu Clersse, 480.
Merten (Metten), Hendrik, 414.
Merwede, 103, 105, 131, 340. 367.
Merwijck, van, Hendrik, 266.
———— Schot, 265, 266.
Merode, van, Pieter, 91.
———— Scheffard, 253, 269, heer v. Heimersburch, 270.
Meteren, 376, 377, 388, 395.
Mesken, Danele geheten, 189. 191.
Meurs, van, (Moerse), Walraven, 164, 241—243, 459, 462, 492.
Meynart, Johan, 195, 196.
Middel Y., 194.
Mittaert, Jan, 334.
Moenster, 283, 284, 292—295.
Moerenberch, 368.
Moes, Aelbert, 112.
Moestbroec, 341.
Moer, van, Kesselstat, Diderik, ridder, 483.
Moert, v. Asperen, 377, 378.
Mom, Hendrik, 485.
Monicholf, 322.
Monikenlant, 365, 380, 396.
Monday, Lemkin, 361.
Montfoirt, 177, 283—287, 347.
Montfoirt, van, Willem, 172, 195.
Moort, de, Hendrik, 350.
Mosel, van der, Melis, Jansz., 375.
Mossel (Mosselrehout), 307.
Moysenbroec, 342.
Mule, Goedert, 112.
Munter, Wouter, 407.
Muyden, van, Rutger, 162.
Muyl, Godevert, 342.

N.

Naarden, 438.
Nagel, Gerrit, 485.
—— Johan, 461.
—— Zweder, 458.
Nassau, jonkhr. van, 245.
Nattenheim, Claesgen, 482.
Neckenvelde, van, Wouter, 370.
Nederbetuwe, 382, 488, 490.
Nederveen, van, Willem, 342.
Nesse, van der, Jan, 328.
———— Hendrik, 326.
———— Roelof, 352.
Nesselroide, van, Willem, 481. 484.
Neuden, Marye, 164
Neve, Jan, 370.
—— Jan v. Brakel, 400.
Neve, de, Arnt, 370, 467.
———— Johan, 467.
———— Pieter, 366.
Neyse, Aernt, 108.
Nieper, de, Willem, 357.
Noernenich, 283.
Noet, Maes, 458.
Noethaft, Hendrik, heer van Werenborch, 183.
Noetbergen, 133—137.
Noordeloze, 353.
Noot, van der, Wouter, 212.
Noyenz., Knapkin, 362.
Nuwelant (ingen), Jan, 409, 410, 425.
Nyel, van Daem, amptman v. Kranenburg, 153.
Nyementvriend, tot, Jan, 340.
Nyenbeke, 224.
Nyenhove, then, Gerrit, 495.
Nyenveerschat, 357,
Nyenvliet, 365.
Nyerkerk, 341, 342, 373, 374.
Nylant, 328, 348, 360, 361.
Nylant (Nulant), Herbaren, 355.
Nyleckerlant, 341.
Nymegen, 180, 185, 208, 241, 244—247, 261, 264, 274,

290, 291, 362, 472, 487, 488, 493, burggraaf, 243.
Nysse, 165, 166.
Nystein, 239, 240.
Nysterich (Nystrick), 170, 248.
Nytschairden, 343.
Nyvelunck van Hardenberge, 481.
Nywel, 476.
Nuwerkirchen, 250.

O.

Obbendorp, Johan Schelart van 156, 171, 179, 183, 193, 194, 200, 208, 210, 230—233, 234, 241—245, 248, 283—287, 291, 294, 297, 428.
Odick, van, Willem, 381.
Ochusen, van, Zweder, 320.
Oechte, 352.
Oelburch, Cleryken, 162.
Oesterwijck, 130, 161, 162, 323, 352.
Oesterwijck, tot, Arnt, 365.
Oersbeeck, van, Engelbert, 271.
Oeste, van, Everhard, Hendrik, 481.
Oick, Jan, 459.
Ommeren, 306, 308. 309, 406.
Oostbroek, 198, 233, abt, 461.
Oostvriezen, 363.
Oploe, Elbert, 267, 268.
Oppen, van, Willem, 172.
Opynen, 89.
Orleans, hertog van, 144.
Os, schout van, 261.
Ot, rentm. v. Heukelum, 187.
Oudegheyn, 105, 106.
——— van den, Splinter, 105, 355.
Oudenkerk, 440.
Oudewater, 342, 439,
——— van, Jan, 439.
Oudmunster, kapittel v. te Utr., 401, 415, 458, 460.
Oulant, 361.
Outena (Altena), 342, hoog en laag, 330, 332, 335.
Outstaetwijk, 351.
Overrijn, van, Scade, 322.
——— Wouter, 367.
Oversloet, van, Wernaer Jansz., 315.
Overijssel, 432.
Oy, van, Bertaut, Jansz. 315.
Oyen, 139, 165, 257, 261, 344, 349, 350, 353, 354, 358. 364, 376—378, 379, 380, 385, 388, 389, 393—398.
Oyhusen, Jan, 411.

P.

Paellic, 490.
Paep, de, Jan, cureyt v. Vianen, 322.
Palant, van, Carsielis, 481.
——— Wernhart, heer tot Breidenbeemst, 283.
Palenborch, 408.
St. Pantaleon, abt van, 259, 260.
St. Paulus, kapittel van, te Utr., 462.
Peffinchoynen, Remboird, amptman v. Roymbach, 480.
Pekedam, Godart, 404.
Pelen, Wouter, 372.
Pelens, Claes, 414.
Pelser, Herman, 405.
Petershem, van, Diderich, heer v. Haren, 287—289.
Philips v. Bourgondië, graaf, 194.
Pieck (Pyeck, Pycken), Arnt (Arnoldus), 95, 116, 118. 161, 162, 375, 393, 410, 411, 423, 468.
—— Gijsbert, zijn zoon, 171, 179, 183, 191, 198, 200, 201, 232, 244, 410.

Pieck, Willem, 191—193.
Pieter, St., kapittel te Utr., 458—460.
Poederoyen, 379, vrouw van 105.
Poedersouts ambacht, 341.
Poelwick, van, Gerrit, 485, 486.
———— Jan, te Gent, 490.
Poert, vander, Otte, 111, 327.
Pol, vander (Polle, Poll), Hack, 378, 389, 396.
———— Hendrik, 490.
Pollanen, van, Philips, 110.
Polsbroek, 254.
Porreken, Herman, 316.
Posterholt, 263.
Pot, Hendrik, kanonik, 461.
—— Simon, gen. heer van Niet, 350.
Potte, Johan, 434.
Proest, Ger. 489.
Proeysen, van, Jan, 468.
Prusen, van, Maes, 106.
Pulle, van, Jan, 138.
Puls, Johan, 198.
Put, vander, Hendrik, 489, 490.
Puuten, 223.

Q.

Quaetvoets, Willem, 123.
Quakermaet, 350.
Quaps, Jan, Arnt, 347.

R.

Raemsdonck, van, Willem, 110.
Railte, 416.
Raisveld, van, Johan, heer v. Schulenburg, 269, 270.
Randwijck, 368, 411, 484, 491.
Randwijck, van, Rutger 411.
———— Gijsbert, 490.
Ranst, van, Hendrik, 154—160.
Ravensberg, graaf van, 95.
Ravenswade (Ravenswaai), 406, 411.
Ravestein, 239, 246, 248.
Redinchem, klooster, 464.
Redinchaven, van, Evert, 239, 457.
———— Sweder, 239, 457.
———— Truyken, 487.
Reenen (Rienen), 206, 210, 211, 404, 408, 411, 438, 450, 471.
Renen, van, Johan, Ottenz., 438.
Renesse, van, van Reynouwen, Frederik, 236.
———— van Wulven, Johan, 236.
Rees, van, (Reess) Reynald, 485.
———— Willem, 486, 487.
Remmerswael, vrouwe van, 103, 341.
———— Willem, 341.
Reynooy (Renooy), 193, 341, 352.
Reynsen, van, Willem, 102.
Ribbens, Euert, Claes, 458.
Ridder, de, Luyken, 488.
Robbrecht, cureit v. Lederdam, 348.
Rode, van, Aelbert, 168.
Roderic, Bernt, 329.
Rodert, Jan, 434.
Roeck (Roec), Peter, 351, 392.
Roemde, 477.
Roerinc, Gijsbert, 323.
Roermonde (Romonde, Ruremunde), 180, 185, 208, 221, 264, 267.
Roeijen, Eggertkyn, 361.
Roggen, Gerrit, 490.
Roide, Hendrik, kanselier, 465.
Rome, 274, 293, 362, 471.
Roudenborch, van, Claes, 466.
Ront de (Rout) Hendrik, 128.
Rore, van, Wijnant, drost te

Gulik, amptman van Moenster in Eyfelen, 283, 284, 286.
Rosendael, 94, 195, 221, 491.
Rossem, (Rossum) 266, 488.
Rossum, van (de Roshem), Johan, 95, 171, amptman van Nederbetuwe, 257, 487.
Rotterdam, 129, 180, 185, 377.
Rover, de, Gerrit, 358.
Rover Jansz., 375.
Roversz., Arntken, Jan, 360.
——— Dirk. 373, 374, te Arnhem, 385.
Rover, Lange, 388, 395.
Raever Derpt, Dirk, regter te Tiel, 469.
Ruger en Lager weide, 442, 450.
Rugreven. Enno, proost van S. Geronne, te Keulen, 483, 484.
Rummichuyzen, van, Johan, 482.
Ruyter, de (Ruter), Aert, 457.
——— Dirk, 412, 426.
——— Hendrik, 458.
——— Rentken, Roelofsz., 486.
Ruussche, Jan, Jorden, 344.
Ruwen, den, Johan, 473.
Rijn, 406, 454, 484.
Ryfferscheit, Johan, heer van 480, 482.
Rijn, van (van den), Hendrik, 345, 398.
——— Jan, 139.
——— Jorden, 123.
——— Pieter, 139.
——— Reiner, 515.
Rijnestein, 327.
Rijnevelt, Jacob de Voecht van, 233, 234.
Rijnland, 103, 341.
Rijnswoude, 469, 470.
Rijschen, Eggertken, 350.
Rijschmoelen, van, Tijlman, 481.

S.

Sacce, Gijsbert, 381.
Salt-Bommel, 474—476.
Sammel, Jan, 89.
Sandwijck, 125.
Santez, heer van, 195.
Scade (Scaede, Scaden, Schade), Gijsbert, 325, 352, 440.
—— Rutger, 469.
—— van (vanden), Otto, amptman van Overbetuwe, 484, 487, 491.
—— Volpert, 194.
Scadewijck, Oud, 378, 395.
Scappert (Schapert), Dirk, te Arnhem, 409, 425.
Sceel, Heinken Lambertz., 377.
Sceilbergh, van, Gerard, Segeren Pieter, zijne zonen, 98, 99.
Scerp, Gielis, 342.
Scoenenborch, 341.
Scoenrevorst, 335.
Scoenrewoerde, 322, 370.
Scolp (Stolp), Jan, 325.
Sconouwen, van (Schonauwen), Aernt, 101.
——— Dirk Willemsz. 392.
——— Otto, 196.
——— Steven, 322.
Scorrenberch, Roelof, 90, 91.
Scout, Jan, 112.
Scrasser, Jan, 458.
Scriver, Gerrit, 164, 342.
Schalunen (Schellunen), 102, 120, 339.
——— van, Wermbolt, 133, 133.
Schenck (Schynck), van Nijdeggen, Dirk, 262.
——— Wijnant, 99.
Schepen, Dirk, 487.

Schettersz., Otten, 348.
Scheynen, Vrijhert van, zoon van Jacob, 481.
Schild, vander, Hendrik, 484.
Schievelt, van, Willem, 484.
Schoonhoven, 362, 367, 400, 401.
———— van, Hubert, kanonik van St. Marie te Utr., 415.
Schuermane, (Schyermanne) proost te Soyste, 481, 484.
Schijmenoirde, 115.
Schoonvorst, van, Johan, burggraaf van Monjoie, heer van Cranendonck en Diepenbeke, 288—297.
Sculenborch, van, Gerrit, 308.
Sculenborchsche weert, 308.
Sevender, van der, Frederik, 255.
Sicke, Diderik, te Zutphen, Arnt, 109.
Sickelaer, Huge, 361.
Siker meer, 494.
Sinsyt (Sineye), Jan, 89, 90.
Sittart, 283—288, 294, 295, 297.
Slaboem, Heineken, 377.
Sleyden, heer van der, 480, 483.
Slinglant, van, Dirk, 341.
Sloet, van der, Goesen, schepen te Tiel, 154, 415.
Smale, Peter, 103, 104.
Snellen, Arnt, 128.
Snoeck, Hesselsz., 128.
Snijdersz., Bertolt Willem, 132.
Smit, Dirk, 342.
—— Willem, 373, 382.
Smyt, Evert, 455.
Sob, Hein, 377.
Spede, Goissen, van Langerak, knaap, 99.
Speyart, Cosijn, 357.
Spiegel, van den, Jan (Johan), 205, 229, 406, 433—435, 437, 440, 441, 444, 448, 451.
Spies, de, Vulleshem, Regnard, 210.
Sprono (Spronck), Floris, 326.
——— Godert, te Nijmegen, 113.
——— Meynart, 347.
——— Waloch, 468.
Spall, van der, Gerrit, 434.
Spijc, van, Florys, 108, 112, 342.
Staden, 115.
Stael, Bernt, 350.
Stail van Halsteyne zu Bentheim, Wilhem, 482.
Starck, de, Johan Gijsbertsz.. 109.
Stavenisse, 344.
Stecke, Goiswin, Hendrik, zijn broeder, 483.
Stecke van Beeckis, Johan, 481, 484.
Steenbergen, 172.
———— Jan, 406.
———— van, Johan, priester, 487.
———— Otto, Gerritsz, 488.
Steynbergen, van, Johan, Gert, Pieter, Willem, 225.
Steegeman, Heineken, 227.
Steynen, 226.
Stecken, Arnt, Jan, gebroeders, 404.
Stier, Evert, 458.
Stocken, Hendrik, 405.
Storm, Isaac, 377.
——— Jan, 350, 389.
Styenre, van, Willem, 350.
Straten, van der, Jan (Johan), ridder, 107, 466.
Striwert, Jan, 490.
Suchtelen, 259, 260.
Swerte, de, Alert, 474.
Sweten, van, Peter, 378.
Syntzich (Zinzich), Willem, h. van, 283, 299.

T.

Telmansz., Jan, amptman in Overbetuwe, 491.
Tengnagel, 465.
Tengnagel, Dirk, 263.
——— Wolter, 485.
Test, van, Wouter, 349.
Teylinc, Simon, 352.
——— Claes, 348.
Thua (Thuer), Willem, 409, 425.
Tiel, 108, 131, 132, 241, 350, 351, 354, 355, 358, 438, 473, regter van, 412, 416.
Tilrewaard, 148, 340, 396, 398, 399, 461, 473.
Tienhoven, 89.
Toynburch, zu, Conraad, Frederik, 480.
Tricht, 296, 459, 460.
Tricht, Herman, 459.
Trier, heer van, 304.
Troyen, 481.
Tul (Twl), 461.
— Jan, 359.
Tul, van, Baers, 316, 320—322.
——— Willem, 320, 321.
Tuynman, 475.
Twente, 413.

U.

Ulse, 384.
Upwijck, Rijkwen, 489, 491.
Urbanus, paus, 396.
Uten Enge, Bernt, 403, 411, 416.
Uten Hage, Gerrit, 362.
Uten Veen, Lubbert, 393.
Uten Weerde, Hnbrecht, 315.
Utrecht (Utert), 93, 95—97, 103, 107, 116, 118, 120, 127, 144, 148, 152, 167, 175—178, 181, 182, 186, 188, 197—199, 200—207, 215—220, 223, 224, 228, 229, 234—236, 238—240, 241, 268, 276, 278, 310, 320, 327, 338, 343, 362, 365, 367, 398, 403, 406—410, 412, 413, 416, 418—423 seq., 449, 456, 462—464.
Utrecht, bisschop van, 188, 401, 402, 406, 408, 429.
——— wijbisschop van, 361.
Uven, van, Hoghe, 325.
Uterwijck, Peter, Petersz., 130, 133.
Uythaen, Herman, 47.

V.

Vaelbier, Jan, 107, 466.
Valboirch, 491.
Vaert, de, 464.
Valc, Jan, 130.
Valken, Johan, Roelofsz., 133.
Vanderick (Vanderijk), 168, 398, 415, 461.
——— van, Goeswijn, schepen te Tiel, 154.
——— Hendrik, 154, 356.
——— Steefken, 306.
Velpe, 273, 274.
Velthuys, Willem, 412.
Venlo, 198, 227, 262.
Veluwe, 119, 120, 203, 207, 309, 383, rigter van, 420.
Veen, 371.
Veer, den, Jan, 112.
Veer, van der, Hendrik, 153, 154, 166.
Vernich, Goss. Brente de, 210.
Verwolder markt, 405.
Vianen, 318, 319, 322, 327, 335, 350, 353, 354, 357, 358, 393, schout, 353.
——— heer van, 111—113, 254, 337, 355, 356, 368,

369, Johanne zijne dochter, 124, 309, 357.
——— Ghisebert, heer van, 320.
——— Hendrik, 313, 336, 358.
——— Jan, 107, 347, 369, 372, 377, 397, 400, 466, 468.
Vincke, Willem, 413.
Vincken, Aernt, 329.
Vinkwit, van, Gerritsz., 494.
Virneburch, van, Robrecht, 279—285.
——— graaf, 245, 246, 248.
Visscher, de, Jacob te Hattem, 414.
Vlaenderen, van, Aernt, 168.
Vlatten, Reynaltz, 299.
——— van, Willem, amptman van Norvenich, 138, ridder, 283.
Vliet, van der, (Vlyet) Jan, baljuw van Schoonhoven, 400, 401.
——— Splinter, 313.
Vlodorp, van, Theodoricus, 271,
Vlijmen, Dirk, 107.
Voecht (Voicht), de, Gijsbert, 104, 113, 114.
——— Willem, 319.
——— Hubert, te Everdingen, 116.
Voeren (Voren), 386, 394.
Voes (Voyss), v. Bethenberge, Bartholomeus, 482, 483.
Voirne, van, Ludolf, 133.
Voirst en Keppel, Johan, heer van, 180, 185.
Voit van der Nessen, Hendrik, 482, 484.
Volkyer, Hein, 341.
Volpert de jonge, 313.
Vorachten, 414.
Vos, de, Ycrophus, te Huesden, 484.
Vreeland, 450.
Vriese, de, Hendrik Woutersz., 315.
Vueren, 351.
Vueren, van, Otto, 105, 132, 344, 346, 351, 354, 356, 357, 359, 366.
Vucht, van, Jan, 191, 351.
Vullynck, Rijkwen, 485.
Vijsel, Diderik, 108, 110.

W.

Waalstroom, 385, 394.
Wachtendonck, 98, 99, 227, 253, 272, 273.
Wachtendonck, van, Arnold, 93.
——— Jan, ridder, 99.
——— Willem, heer v. Anholt, 193, 227, 248—252, 271, bastaard van Gulik, 274, 275.
Waden, van den, Arnt, 486.
Waerdenborch, van, Jan, 163.
Wael, de (Wail), Jacob, 341.
——— Pelgrim, 465.
Wageningen, 310, 368, 459, 461, Wageningerbroek, 404.
Wall, van den, Evert, 490.
——— Jan, Janez., peinder in Overbetuwe, 485.
——— Willem, 490.
——— Wyer, 490.
Walrave, Everhard, 482.
Wasick, Johan, 482.
Wassenberge, 487, 496.
Wassenberge, van, Hendrik, 304.
Wechter, de, Jan, 326.
Weede, van, graaf, 303, 304.
Weerle, van, Goert, 489.
Weerdenberch, van, Jan, 400, 401.
Weesp, 450.
Weesse, van, Olytshier, 488.
Welle, Wouter, 112.

Welle, van, Jan, 404.
Wely, Willem, Otto, zijn broeder, 488, 489.
——, van, Jacob, 486.
Weilre, van, Rutgersz., Jan, zijn broeder, 485.
Werdenstein, 406, 411.
Wercken, van der, Dankert, 378.
———— Dirk, 104, 107—109, 111, 112, 118, baljuw van Altena, 126, 466, 467.
Werkendam, 168, 367.
Wessel, Splinter, te Everdingen, 438.
West, 471.
Westfalen, 270.
Westroeyen, klooster bij Tiel, 459.
Weteringen, van der, Hanneken, 347, 352.
———— Jan, 342, 343, 350.
Wetten, van, Peter, 343, 355, 361, 377, 378, 395.
Weye, van der, Claes, 168.
———— (Wey) Hubert, 440.
Weyberch, van, Brienen, 400.
Weyse, Everhard, 484, ridder, 483.
Wicken, van, Hendrik, amptman, 413.
Wickerade, 221.
Wiel, 411.
Widenauwe, van, Gerart, knaap, 388.
Wikraide (Wicrade), Johan, h. van, 180, 185, 262.
Wilde, de, Bertout, te Woudenberg, 435.
———— van Merten Joost, schout van Ruermonde, 264, Arnold, zijn broeder, 265.
———— Reinier, vader en zoon, 89, 90.
Willem, hertog v. Gelder, 134, 299—305.
———— graaf v. Holland, 140, 144, 150, 154, 160, 166, 170, 229, 230, 232, 234, 235, 241, 401, 456.
Willemstein, 133—137.
Wilten, van der, Gerrit, 485.
Wisch, van (Wissch, Wissche) Hendrik, 179, 189, 208, 232, 410, 440, 494.
———— heeren, 494, 495.
Wittenrode, van, Peter, 350.
Woerden, 342.
Wolferen, 360.
Wolfersche dijk, 103.
Wolff, Hendrik, 208, 210, rentmr. van Utrecht, 211.
Wolffe v. Spaenheim, Johan en Hendrik, gebr. 482.
Worm, Hendrik, 426.
———— Herman, 410.
Woude, 172.
Woude, van, Jan, 189, 190.
Woudrichem, 103, 107—109, 113, 114, 118, 127, 131, 169, 339, 359, 365, 366, 371, 379, 399, 468.
Woudrichem, Goeswijn, 162.
Woutman, Herman, 427, 431.
Wreden, de (Wieden), Arnt, 326.
Wij, van, Dirk, 378.
———— Lijsbeth, abdis van Honep, 101,
Wye, 407.
Wye, van, Jan, 438.
———— Willem, 459.
Wyenhorst, van, Jan (Johan), 138, 363.
Wyeringen, 109.
Wijk bij Duurstede, 150, 152, 160, 161, 186, 230, 231, 377, 411, 440, 456, 471. 473.
Wulven, Ernst, te Wageningen, 403.

Wijnandus, klerk vanden heer v. Vianen, 322.
Wynssen, van, Jan, 123.

X.

Xanten, kapittel van, 169—171.

IJ.

IJcschande, 128.
IJersich, Hube, 361.
IJperen, van, Claes, 128.
IJsenburgh, Goirlach, 482.
IJsenburgh, van, Johan, heer v. Boedingen, 483.
———— Salentijn, 480.
IJsendoeren, van, Harbaren, 472.
———— Willem, amptman in Nederbetuwe, Willem zijn neef, 374, 382, 384.
IJshem, van, Herman, 99.
IJssel (IJselen), 203, 414, 454, 494.
IJsselmonde, 413.
IJsselstein, 95, 255, 372, 359, 409.
———— Arend, heer van, 256.
———— Gisebrecht, 256, 254.
IJven, van, Jan, 377, te Meteren, 399.

Z.

Zandacker, Jan, 489.
Zande, 170, 243, 245—247.
Zanten, van, Dirk, 491.
Zantwijck, 401.
———— Gerrit, van, 484.
Zeeland, 154, 341, 438, 449.
Zellaer (Zellar, Zeleren), Reinald (Reynken), 196, 242, 249.
Zerwynen, 377, 388.
Zidervelt, hoog en laag, 330.
Zoelen, 118, 163, 376.
Zoghewijk, 330.
Zoeren, van, Hein, 375.
Zuermond, Kersten Hermantsz., te Beusichem, 458.
———— Lambert, 374, 382.
Zuid-Holland, 165, 166, 327, baljuw van, 327, 339.
Zuiderzee, 456.
Zulichem, van, Steefken, 162.
Zutphen, 180, 185, 208, 225, 402, 440, 456, 457.
Zuylen, van (Zulen), Dirk, 434.
———— Gerrit, 465.
———— Steven, regter te Reenen, 405.
Zutphen, van, Jan, 365.
Zwol (Zwolle), 203, 228, 327. 402, 407, 414, 440.
Zijl, vanden, Melis, 392.
———— Willem, 366.
Zijnsselmar, van der, Werner, 481.
Zulpghe, 300.

DRUKFEILEN.

Bl. 112	r. 11 en 15	v. o.	*staat:*	Twiscilt	*lees:*	twiscilt
" 169	r. 11	v. o.	"	Hanten	"	Xanten
" 179	r. 4	v. b.	"	Claringen	"	Cralingen
" 179	r. 12	v. b.	"	Willem, heer v. Egmont.	"	Johan, heer v. Egmont.
" 223	r. 16	v. b.	"	van de graaf	"	van den graaf
" 239	r. 12	v. o.	"	verlangen	"	verlengen
" 253	r. 1	v. b.	"	hertog	"	graaf
" 305	r. 13	v. o.	"	Stevens	"	Steven
" 313	r. 18	v. b.	"	Splinter vanden Vlyet Wernaer Janssoen	"	Splinter vanden Vliet, Wernaer Janssoen

IN HET REGISTER.

Aembe, van, Jacob	*staat:*	485	*lees:*	484
——————— Frederik	"	491	"	485
——————— Geerlach	"	491	"	485
Dodenweerde, van, Rutger	"	485	"	484
Doerenborch	"	491	"	485
Gerit, van, Walraven	"	421	"	485
Goch, van, Jan	"	487	"	488

N.

ee: twisch
Xanten
Crailing
John,
Regen
van de
verlengen
graaf
Steven
Splinter
Vliet, Ve
Jansson
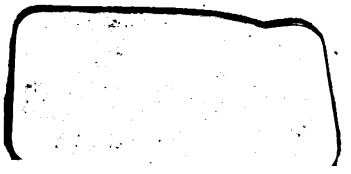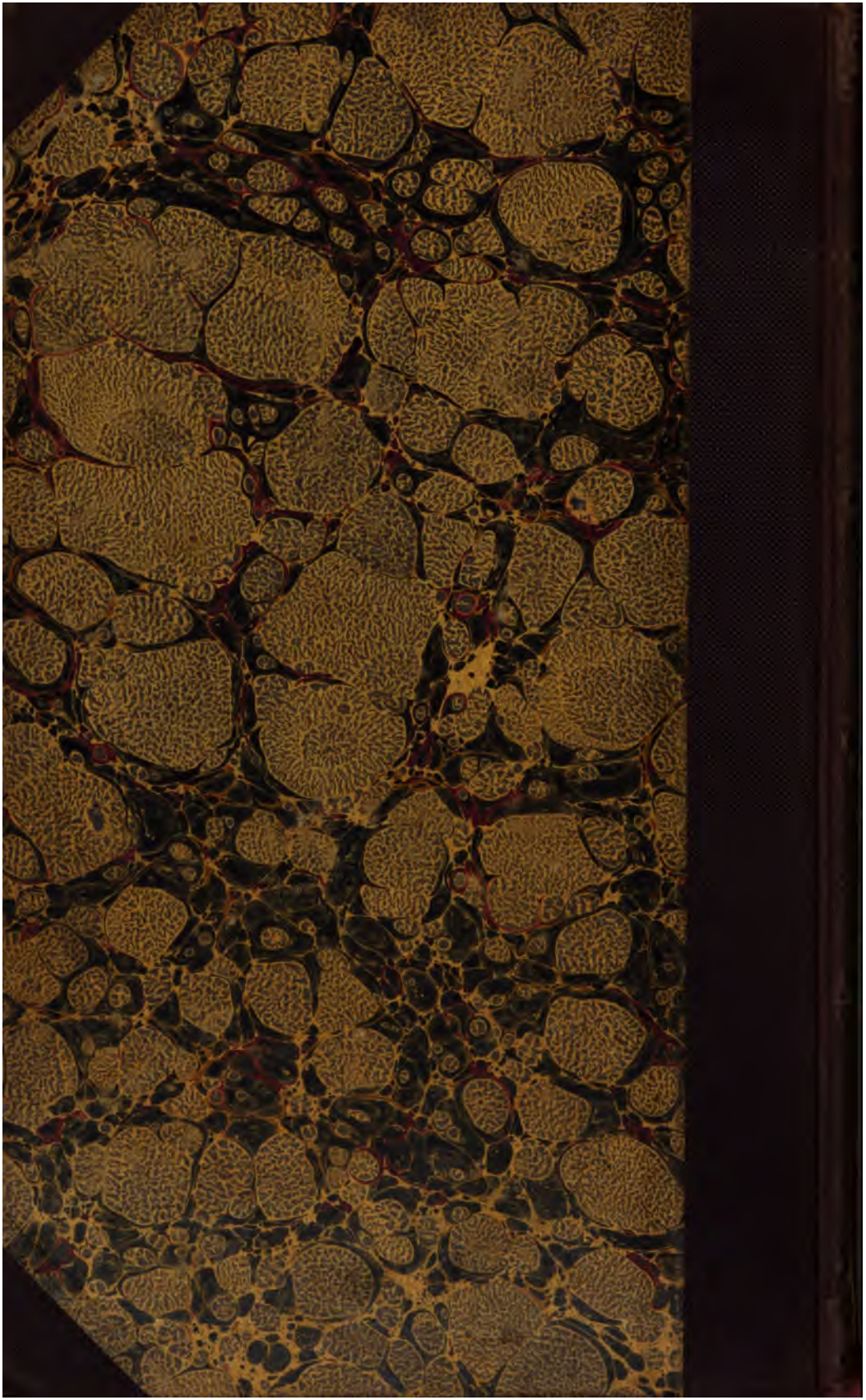
484
85
85
84
85
5
8